

ÚPLNÁ THEORETICKO PRAKTICKÁ

MLUVNICA

MAĎARSKÉHO JAZYKA.

SOSTAVIL A VYDAL

FRANKO MRÁZ,

PROFESSOR NA KAT. KR. B. BYSTRICKOM GYMN.

VO VIEDNI, 1866.

TLAČOU KAROLA GORIŠKA.

K DOSTANIU U VYDAVATEĽA, JAKO AJ CESTOU KAŽDÉHO
KNÍHOPECTVA.

A. VAVROVEC
kníhkupectvo - antikvariát

Revízia
1965

Revízia
1976

Signatúra:

Čís. prírast.: P 17471

Čís. inv. den. I. - 2287/50

Knižnica štátneho pedagogického
ústavu v Bratislave.

Predmluva.

Pri vydávaní tohoto nákladného diela mal pôvodca ten úmysel, aby podal príručnú úplnú thereticko-praktickú mluvnicu maďarského jazyka aj tým, ktorí sa vyučujú reči tejto vo škole; aj tým, ktorí si ju krome školy osvojiť a v nej sa zdokonaľiť chcejú. Chcel teda podať príručnú knihu počiatočníkom, i zbehlejším v reči tejto. Nakoľko zodpovedá tomuto cieľu, ukáže sa časom.

Sostavená je dľa najnovších maďarských mluvníc; zvlášte ale sústava prevzatá je z mluvnice pod názvom „*Magyar nyelvtan tanodái s magánhasználatra*“ od Jozefa Szvorényiho, učbára na vyš. kat. jágerskom gymnásie. Taktiež nemálo použité sú mluvnice maďarského jazyka vydané od Mansveta Riedla doktora filosofie a učbára na kat. vyš. gymnásie v Pešti, a síce i mluvnica jeho s nemeckou osnovou, vydaná 1858., i s maďarskou osnovou, vydaná 1864. Z týchto, jako ešte aj iných mluvníc, braly sa aj vety do cvičebnej časti.

Co do upotrebenia tejto mluvnice potrebné poznamenať, aby sa §§. tak prebieraly, jako ku sebe látkou patria; lebo mnoho pre poriadok položilo sa tam, kde by sa to s ťažkosťou a bez žiaducieho výsledku prednášalo. Tak na pr. §. 23. I. nech sa prevezme pri §. 37.; tohože 23. §. II. 1. pri §. 31. atď. Taktiež §. 25. 1. nech sa prebere pri §. 30. a 32.; tohože 25. §. druhý bod (2.), jako aj §§. 26 — 28. nech sa preberú za 36. §.-om. Vôbec §§. môžu sa tak spojovať, jako je udané v cvičebnej časti pri jednotlivých úlohách, ktorých vety ku naznačeným §§.-om zhotovené sú a známosť jejich k vypracovaniu týchže úloh potrebná je.

V slovníku udané sú najviac ty významy, v ktorých sa slová vo vetách úloh užívajú; viac významov pri slovách udatí patri do väčšieho slovníka.

Že mnohé §§., jako medzi iným §§. o tvorení slov a užívaní prípon drobnejšími písmenami tlačené sú, stalo sa preto, aby dielo nebolo rozsiahlejšie, a tým aj drahšie.

Že kde tu nachádzajú sa chyby tlače, zvlášte že v prvých hárkoch vety a výrazy maďarské, — tlačené aj tak rozdielnym druhom písmen, — nesú oddelené čiarkou od prekladov slovenských, stalo sa pre vzdialenosť vydavateľa od tlačiarne; toto však nevadí tak dielu, lebo menšie každý zbadá a ľahko opraví; väčšie ale i s opravami udané sú na konci diela.

Každé poznamenanie, slúžacie k opraveniu a zdokonaleniu tejto mluvnice, jakoukoľvek cestou rado sa prijme.

V baňskej Bystrici na deň sv. Michala 1865.

Vydavateľ.

O b s a h.

Prvý diel:

Hlásokoslovie. *Hangtan.*

	strana
§. 1. O hláskach	1
§. 2. O rozdelení hlások	1
§. 3. O vyslovovaní písmen	2
§. 4. O prízvuku	5
§. 5. O delení slov na sylaby	5
§. 6. Rozdelenie slov na nízke, vysoké, miešané a ostré	6

Druhý diel.

Tvaroslovie. *Alaktan.*

§. 7. O čiastkach reči	7
§. 8. Poznámky o rozdieloch medzi ústrojím maďarskej a slov. reči	—

I. Meno *Név.*

§. 9. Výmer a druhy mien	9
------------------------------------	---

A. Podstatné meno. *Főnév.*

§. 10. Výmer a druhy podstatného mena	—
§. 11. a) Význam podstatného mena'	—
§. 12. b) Číselný pomer podstatného mena	10
§. 13. b) Pomery podstatného mena vo vete	11

1. Predslovce. *Névelő.*

§. 14. Kedy sa užíva, neužíva; kedy sa môže aj užívať aj neužívať	—
---	---

2. Pomerné prípony mien. *Névrágok. Viszonyragok.*

§. 15. Výmer a druhy prípon	13
§. 16. α) O nominatívnych príponách	—
§. 17. β) O vnútornopomerných príponách	15
§. 18. γ) O miestnych príponách	—
§. 19. δ) O rozličných okolnostných príponách	16
§. 20. Uplný priehľad menných prípon v tabuľke	18-19

Príponovanie mien. *Névrágózás.*

§. 21. O prikladaní prípon vôbec	20
§. 22. Poznámky o jednakohláskových príponách <i>-k, -t, -m, -d, -tok</i>	21

	strana
§. 23. Udanie mien, ktoré prijímajú prípony s <i>a, e</i>	21
§. 24. " " " " " " " " " " " " <i>o, ô</i>	22
§. 25. " " " " " " " " " " " " prisvojovacie s <i>j</i>	23
§. 26. Mená, ktoré neprijímajú prisvojovacie prípony s <i>j</i>	26
§. 27. Mená, ktoré prijímajú prisvojovacie prípony aj s <i>j</i> aj bez <i>j</i>	27
§. 28. Nektore zvláštnosti o prikladaní prisvojovacích prípon	—
§. 29. O prísudku, slovoslede (<i>szórend</i>), spôsobe osločovania atď.	28

Vzory príponovania mien. *Névrogozás mintái.*

§. 30. A. Vzory mien samohláskových I. pravidelných (<i>rendes</i>)	32—33
§. 31. " " " " " " " " " " " " II. výnimkových (<i>kivételes</i>)	34
1. vsúvacích (<i>közbeszuratos</i>)	34
§. 32. Vzory príponovania mien II. výnimkových 2. dvojeho príponovania (<i>kettős-ragozású</i>)	36—37
§. 33. Poznámky o menách dvojeho príponovania	38
§. 34. Ešte nektore samohláskové z častky výnimkami n. p. <i>ít</i> atď.	39
§. 35. B. Vzory príponovania spoluhláskových I. pravidelných	40
§. 36. Poznámky o akkusativnom <i>t</i> a <i>ó</i> prísuv. príponách s <i>j</i>	41
§. 37. Mená, ktoré patria ku vzoru <i>ház</i>	41
§. 38. " " " " " " " " " " " " <i>tag</i>	43
§. 39. " " " " " " " " " " " " <i>hely</i>	44
§. 40. " " " " " " " " " " " " <i>kör</i>	46
§. 41. Vzory príponovania spoluhláskových II. výnimkových	
1. vsúvacích (<i>hangugrató</i>)	47
§. 42. Mená, ktoré patria ku vsúvacím	48
§. 43. Vzory výnimkových 2. skracovacích (<i>ékvesztő</i>)	50
§. 44. Mená, ktoré patria ku skracovacím	51
§. 45. O príponách <i>kor, kép, ként, anként, stul</i> a <i>ti</i>	52
§. 46. O prikladaní prípon ku príponovaným nominativom:	
1. ku množnému nominativu	53
2. k majiteľnému (<i>s -é</i>)	54
3. k majetkovým, čili prisvojovacím	54—55
§. 47. O zvláštnom užívaní prisvojovacích prípon	56
§. 48. O prívlastku (<i>jelző</i>) vôbec a osobite o podriadenom	57
§. 49. O majiteľnej prípone <i>-é</i> a vyslovovaní jej v slovenčine	59

3. Záložky. *Névutók. Viszonyzók.*

§. 50. Výmer a rozdelenie záložiek	60
§. 51. O neodvislých záložkách (<i>független, al. tiszta szóhoz járulók</i>)	61
§. 52. O odvislých " " (<i>függő al. ragozott szóhoz járulók</i>)	62

B. Pridavné meno. Melléknév.

§. 53. Výmer a rozdelenie, s poznámkou o rode a príponovaní ich	63
§. 54. O užívaní prídavných mien	65
§. 55. O srovnávaní či stupňovaní prídavných mien	66

C. Číslovka. Számnév.

§. 56. O základných číslovkách (<i>tőszámnévek</i>) o užívaní ich	70
§. 57. O riadových číslovkách (<i>sorszámnévek</i>) " " " "	73
§. 58. O rozdeľovacích číslovkách (<i>osztószámnévek</i>) " " " "	74
§. 59. O druhových a množivých číslovkách (<i>különbő számn.</i>)	76
§. 60. O neurčitých číslovkách (<i>határozatlan számn.</i>)	77

II. Záměno. *Névmás*.

- §. 61. a) Osobné záměna (*személyes névmás*) prvotné a odvodené od prípon a záložiek 78—84
- §. 62. b) O zvratom záměne *maga* (*visszatérő névmás*) —
- §. 63. c) O ukazovacích záměnach (*mutató névmás*) 86
- §. 64. d) O opytovacích-tázacích-záměnach (*kérdő névmás*) 86
- §. 65. e) O pořazných (*visszahozó* al. *visszamatató névmás*) —
- §. 66. f) O neurčitých či obecných záměnach (*határozatlan névmás*) 89
- §. 67. O vyslovovaní v maď. reči slovenského slovesa mat 89—92

III. Sloveso. *Ige*.

- §. 68. Výmer a rozdelenie slovies a) dľa významu (*jelenmény szerint*) 92
- §. 69. Rozdelenie slovies b) dľa podoby (*alkat szerint*) 95
- §. 70. O podmetných a predmetných slovesách —
- §. 71. O príčinných (*mivellető*) a trpných (*szenveddő*) slovesách . . . 97
- §. 72. O možnostných (*hatórig*) slovesách a vöbec o vyslovovaní slovenského slovesa móct 99

Časovanie. *Igeragozás*.

- §. 73. O časovaní vöbec; t. j. udanie spôsobov, časov, čísla a osób 100
- §. 74. O tvaroch časovania zvlášte (*igeragozás alakjai*) 104
- §. 75. O časovacích príponách dľa hlasu, tvaru a významu —
- §. 76. O známkach jednotlivých spôsobov a časov (*mód és időjegy*) 105
- §. 77. O osobných príponách vo všetkých časoch, spôsoboch a číslicach s príhľadom v tabuľke; o prípone dvojsovej -*lak*, -*lek* 107
- §. 78. O hlavných pravidlách a d ruchoch časovania (*igeragozás nemei*) 111

I. Časovanie pravidelných slovies :

1. Neikových. *Iketlen rëndes igék ragozása*.

- §. 79. **Ukazovací spôsob.** Prítomný čas. Aj pri tomto, aj pri každom nasledujúcom čase je vzor aj poznámky o jeho tvorení, a o syntaktickom jeho uživaní, osobite o odchylnom od slovenčiny 112
- §. 80. **Ukazovací spôsob.** O súminulom čase (*félmult idő*) 113
- §. 81. " " O minulom čase (*mult idő*) 114
- §. 82. " " O predminulom čase (*régmúlt*) 115
- §. 83. " " O budúcom čase (*jövő idő*) 116
- §. 84. **Rozkaz. spôsob.** (*parancsaló mód*), poznámky o tvorení jeho 117
- §. 85. **Spojovací spôsob** (*köt.*, al. *foglaló-mód*) Prítomný čas 118
- §. 86. " " " " " " " " Minulý čas 119
- §. 87. **Žiadaci a podmienovací spôsob** (*ohajító és feltételező mód*)
Prítomný čas 120
- §. 88. " " " " " " " " " " Minulý čas 121
- §. 89. **Podmienovací budúci čas** (*föltételező jövő -and, -end*) . 122
- §. 90. **Neurčitý spôsob** (*határozatlan mód* al. *ige határozatlana*)
a) bezpríponový čili čistý (*tiszta*) b) príponový čili osobný (*személyes*) 123

	strana
§. 91. O užívani príponového infinitivu vôbec. Osobitě o slovese <i>muset kell</i>	123
§. 92. Prícastia (<i>részesező</i>) a prítomné, b) minulé, c) budúce	125
§. 93. Príchodníky (<i>állapotjegyző</i>) a) na <i>-va, -ve</i> ; b) <i>-ván, -vén</i>	126
§. 94. Slovesné podstatné meno (<i>ige főnév</i>) na <i>-ás, -és</i>	127
§. 95. O užívani určitého a neurčitého tvaru časovania prechodných slovíes (<i>határozott és határozatlan alak használata</i>)	127

2. Časovanie pravidelných ikových slovíes.

Ikes rendes igék ragozása.

§. 96. O zvláštých pravidlách ikového časovania	131
§. 97. Vzor časovania ikových slovíes v tabuľke	132
§. 98. Druhy ikových slovíes (<i>ikes igék nemei</i>) so soznamomí premenlivých ikových slovíes (<i>változó ikes igék</i>)	135

3. Časovanie vysúvacích slovíes. *Háingugrátó igék.*

§. 99. Výmer vysúvacích slovíes	138
§. 100. Pravidlá časovania jejich aj vzory k tomu	139

4. Časovanie príčinných a trpných slovíes.

Miveltető és szenvedő igék ragozása.

§. 101. Pravidlá so vzormi časovania týchto slovíes	143
---	-----

5. Časovanie možnosťných slovíes. *Hatóigék.*

§. 102. Pravidlá so vzormi časovania ich	148
--	-----

II. Časovanie nepravidelných aj ikových aj neikových slovíes. *Rendhagyó mind ikes, mind iketlen igék ragozása.*

§. 103. Výmer a druhy nepravidelných slovíes	151
§. 104. A. Časovanie slovíes odhadzujúcich <i>gy. 1. va-gyon; 2. megy</i>	154—151
B. Slovesá odhadzujúce <i>sz (sz enyészto igék)</i>	154
§. 105. 1. Neikové odhadzujúce <i>sz (lesz, tesz atď.)</i> časovanie ich	—
§. 106. 2. Ikové <i>sz, rozdelenie ich</i>	158
§. 107. Všeobecné poznámky o nepravidelných <i>sz</i> odhadzujúcich	—
§. 108. I. Pravidlá a vzor časovania jednopňových odhadzujúcich <i>sz (eszik, iszik)</i>	159
§. 109. II. Výmer a rozdelenie dvojpňových	162
§. 110. a) Časovanie dvojpňových vysúvacích (<i>aluszik, feksüzik</i>)	162—165
§. 111. b) Časovanie dvojpňových na <i>sz-ik</i> a <i>d-ik</i>	—
§. 112. Soznam slovíes na <i>sz-ik</i> a <i>d-ik</i> , ktorých peň na <i>sz</i> užíva sa len v prítomnom čase	167
§. 113. III. Časovanie rojpňových odhadzujúcich <i>sz</i>	168
§. 114. C. Skracovanie slovesá (<i>ékesztők hi, vi</i> atď.) Výmer a časovanie ich	169

III. Neosobné slovesá. *Személytelen igék.*

§. 115. Výmer a soznam ich	173
--------------------------------------	-----

IV. Kušé slovesa. Hungos igék.

§. 116. Výmer a soznam ich 176

IV. Príslovky. Határozók.

- §. 117. Výmer a rozdelenie prísloviek 176
 §. 118. 1. Miestne či priestorné príslovky (*helyhatározók*) 177
 §. 119. O určení miesta podstatnými vôbec a osobite vlastnými menami miest 178
 §. 120. O slovesných predponách (*igekötő*) soznam a význam ich 179
 §. 121. O kladení predpón so slovesami dohromady 180
 §. 122. " " bezposredne za sloveso o sebe 181
 §. 123. " " pred sloveso o sebe a o vkladaní slov medzi ne 182
 §. 124. O kladení predpón za sloveso o sebe a o vkladaní slov medzi ne —
 §. 125. 2. O časových príslovkách (*időhatározók*) 183
 §. 126. O určení času podstatnými menami 184
 §. 127. 3. O príslovkách s pôsobu (*módatározók*) 186
 §. 128. O určení spôsobu podstatnými menami 188
 §. 129. 4. Príslovky, či príslovkové určenie príčiny (*okhatározó*) 189
 §. 130. O tvrdiacich, mienkových a záporných príslovkách (*igenlő, kétkedő és tagadó határozók*) 191
 §. 131. O stupňovaní prísloviek —

V. Spojky. Kötszók.

- §. 132. Výmer a rozdelenie ich 193
 §. 133. I. Sriaditeľné spojky (*össze-, al. mellérendelő kötszók*) 194
 §. 134. II. Podriaditeľné „ (*alárendelő kötszók*) 195
 §. 135. O spôsobe zapierania viet (*mondat tagadásának módjáról*) 196
 §. 136. O význame a užívání spojiek *és, s, meg = a, is = a), nem is a sem a ne is a se = ani ne* 197

IV. Citoslová. Indulatszók.

§. 137. Výmer, rozdelenie a soznam ich 199

Tretí diel.

Tvorenie slov. Szóalkotás, al. szóképzés.

§. 138. Výmer a druhy tvorenia slov 200

I. Tvorenie slov, odvodzovacími príponami.

Képzők általi szóképzés.

§. 139. 1. **Tvorenie podstatných mien I.** od podstatných mien: A. príponou *-ász, -ész*; B. *-né*; C. *-ság, -ség*; D. *-s, -as, -os, -es, -és*; E. *-ka, -eska, -ke, -eske*. — II. Od prídavných mien príponou *-ság, -ség*. — III. Od sloves a) príponou *-ás, -és*; b) *-t, -at, -et*; c) *-ul, -ál, -él, -él, -öl, -ól*; d) *-alom, -elem*; e) *-mány, -mény*; f) *-ak, -ék, -ék a -alék, -élék*. — IV. Od rozličných čiastok reči a) príponou *-ár, -ér*; b) *-nok, -nök*; c) *-da, -de*; d) *-cz, -onez, -encz, -öncz* 202—205

- §. 140. 2. **Tvorenie prídavných mien** I. príponou *-i*; II. *-s, -as, -os, -es, -ös*; III. *-u, -ü* aj krátko *-u, -ü*; IV. *-talan, -telen, -ítan, -ítlen* aj *-atlan, -eitlen*; V. *-béli* aj *-béli*; VI. *-nyi*; VII. *-ka, -ke, -cska, -cske* aj *-ocska, -ecske, -öcske*; VIII. *-ékony, -ékony*; IX. *-hátó, -hétó*; X. *-dad, -ded*; XI. O hmotných a národných podstatných menách aj čo prídavných 205—240
- §. 141. 3. **Tvorenie slovies**.
A. Od menných pňov. I. príponou *-ad, -ed*; II. *-szik*; III. *-l, -al, -ol, -él, -öl*; IV. *-lik*; V. *-all, -ell* aj *-al, -el*; V. *-ül, -ül*, aj krátko *-ul, -ül*; VI. *-an, -en*; VII. *-asz, -ész* 210
- §. 142. B. **Tvorenie slovies od slovies** I. príponou *-odik, -odik*; II. *-zik, -zik*, aj *-ózik, -ózik*; III. *-dal, -del*; IV. *-dos, -des, -dös*; V. *-ong, -eng, -öng*; VI. *-gat, -get*; VII. *-kál, -kél*; VIII. *-kód, -ked, -kód a -kos, -kes, -kös*; IX. *-dul, -dül*; X. *-t*; XI. *-int*; XII. *-aszt, -eszt* 211
- §. 143. C. **Tvorenie slovies aj od menných aj od slovesných pňov** I. príponou *-dik, -odik, -odik*; II. *-kodik, -kedik, -kodik*, aj *-kodik, -kodik*; III. *-g, -og, -ög*; IV. *-ít*; V. *-z, -oz, -öz*; VI. *-zik, -ozik, -ezik, -adozik, -udezik* 212
- Poznámka o poriadku viac prípon v slovese 214
- §. 144. 4. **Tvorenie prísloviek** 1. pomernými; 2. osobitými odvodzovacími príponami 215

II. Tvorenie slov skladaním. *Összetétel általi szóalkotás.*

- §. 145. Výmer a pravidlá skladania slov 216
- §. 146. Druhy složených slov 217
- §. 147. O význame podstatných mien složených s podstatnými menami 218

Štvrtý diel.

Skladba či vetoslovie. *Mondattan.*

- §. 148. O članoch a druhoch viet (*mondatrészes, mondat neme*) 220

I. Jednoduchá (*egyszerű*) a) Holá veta *puszta* alebo *csupasz mondat*).

- §. 149. Výmer holej vety. Čo býva podmetom (*alany*) 221
- §. 150. Uďanie čo býva prísudkom (*állomány*) a soznam slovies, ktoré žiadajú prísudkové meno s *-vá, -vé* a *-nak, -nek* 222
- §. 151. Druhy viet dľa podoby reči (*beszédalak*) —

b) Rozvinutá veta *Bővített* al. *kifejtett mondat*.

- §. 152. Spôsob rozvíňovania viet 223
- §. 153. 1. Prívlastok (*jelső*); kolkoraký je; čo býva ním —
- §. 154. 2. Doplnok či predmet (*kiegészítés* al. *tárgy*), čo je? 224
- §. 155. O slovesách a príd. menách, ktoré žiadajú doplnok s príp. *-t* —
- §. 156. O užívaní mien s príponou *-nak, -nek* 225
- §. 157. " " " *-ban, -ben* —
- §. 158. " " " *-n, -on, -on, -ön* 226
- §. 159. " " " *-nál, -nél* —
- §. 160. " " " *-ba, -be* 227

	strana
§. 161. O užívaní mien s príponou <i>-ná, -re</i>	228
§. 162. " " " <i>-hoz, -hez</i>	227
§. 163. " " " <i>-ból, -ből</i>	—
§. 164. " " " <i>-ról, -ről</i>	229
§. 165. " " " <i>-tól, -től ért., -ul, -ul, -aid</i>	—
§. 166. 3. Príslovkové určenie (<i>határozó</i> alebo <i>igehatározó bővítés</i>)	230

O slovoslede v jednoduchéj vete vidz. §. 29. str. 29. III.

c) Sťažená veta. *Osszevonni* al. *összehúzott mondat*.

§. 167. Výmer sťaženej vety z príčiny a spôsob sťahovania viet	—
--	---

II. Složená veta. *Osszetett mondat*.

§. 168. O rozličných spôsoboch skladania viet	231
§. 169. A Súvetie (<i>Mondatsorozat</i> , al. <i>mellérendelt mondatok</i>). Jako sa skladajú hlavné vety v jedon celok. Poznámka o vstavke (<i>zárt mondat</i>)	—
§. 170. B. Podvetie (<i>mondatösszefüggés</i> , či <i>fűl és alárendelt mondatok</i>). Prečo sa užíva podvetie? O druhoch a mieste pobočných viet	233
§. 171. 1. Podstatné, či podmetné (<i>alanyi</i>), a predmetné vety (<i>tárgyi mondat</i>). Výmer a druhy ich	234
§. 172. A. Usudkové podstatné vety jako sa spojujú s hlavnou	—
§. 173. B. O podstatných čili odvislých otázkových vetách	235
§. 174. C. V úvodných podst. vetách (<i>idező mondatok</i>)	—
§. 175. 2. O prívlastkových vetách (<i>jelző mondatok</i>)	236
§. 176. 3. O príslovkových vetách, čo a koľkoraké sú?	238
§. 177. I. Príslovkové vety miesta (<i>helyhatározó mondatok</i>)	—
§. 178. II. " " času (<i>időhatározó</i>)	—
§. 179. III. " " spôsobu (<i>módatározó mondatok</i>)	239
§. 180. IV. " " príčiny (<i>okhatározó mondatok</i>)	241
§. 181. O slovoslede v pobočných vetách	243

Skrátené vety. *Rövidített mondatok*.

§. 182. Skracovanie jednoduchých hlavných viet	243
§. 183. 1. Skracovanie podstatných viet složených s <i>ki</i> a <i>mely</i>	244
§. 184. " " " " s <i>hogy</i>	—
§. 185. 2. " " prívlastkových viet	247
§. 186. 3. " " príslovkových viet času	248
§. 187. " " " " slovesným podstatným menom na <i>t</i>	249
§. 188. " " príslovkových viet spôsobu	250
§. 189. " " " " príčiny	—

Mnohonásobné vety. *Sokszertű* al. *többszörös mondat*.

§. 190. Výmer a druhy mnohonásobných viet. Stupne (riedy, <i> fok</i>) pobočných viet. Znaky k označovaniu viet pri písomnom rozbere	251
---	-----

Obvetie čili perioda. *Körmondat*.

§. 191. Výmer a druhy obvetia	253
---	-----

Dodatok.

Pravopis. *Hehyesirászat.*

	strana
§. 192. O písaní samohlások a spoluhlások	255
§. 193. O užívání veľkých písmen	256
§. 194. O užívání delidiel (<i>irásjel, pontozás</i>)	—

Cvičebná časť. *Gyakorlati rész.*

úlohy pod a ku prekladaniu z maďarského do slovenského;	
úlohy pod b ku prekladaniu zo slovenského do maďarského;	
úlohy pod c k opravovaniu a doplňovaniu 1—65	261—343

Slovník ku cvičebnej časti.

Maďarsko-slovenský	344—367
Slovensko-maďarský	367—387

Prvý diel.

Krátke hláskoslovie. *Hangtan.*

§. 1. O hláskach.

Článkované hlasy ľudskej mlavy nazývajú sa hláskami (*szóhang*); písané ale alebo tlačené znaky týchto hlások menujú sa písmenami (*betű*). — V maďarskej reči sú nasledujúce písmeny:

A, Á, B, Cz, Cs, D, Ds, E, É, F, G, Gy, H, I, Í, J, K, L, Ly, M, N, Ny, O, Ó, Ö, Ó, P, R, S, Sz, T, Ty, U, Ü, Ű, V, Z, Zs.

§. 2. O rozdelení hlások.

Všetky hlásky delia sa A. na samohlásky (*magánhangzó* alebo len *hangzó*); jako: a, e, i, o, ö, u, ü; — B. na spoluhlásky (*mássalhangzó*), ku ktorým náležia všetky ostatnie.

A. Samohlásky delia sa dľa časomier

a) na krátke (*rövid*) jako spomänuté už a, e, i, o, ö, u, ü;

b) na dlhé (*hosszú*), z ktorých ty, ktoré, keď sú krátke, nemajú nad sebou buď nijakého znaku alebo len jeden bod, označujú sa jednou, ty ale, ktoré majú dva body nad sebou, označujú sa dvoma čiarkami, jako: á, é, í, ó, ö, ú, ü.

*) Tyto čiarky sú teda zdlžovacie znaky (dlháne) a nie akcent (prízvuk), ktorý nemá žiadneho osobitého znaku.

Dľa toho, jako v jednom slove podľa seba stávajú sú

1. nízke (*alhangú*) jako: a, á, o, ó, u, ú;

2. vysoké (*felhangú*) jako: e, ö, ő, ü, ü — a

3. ostré (*éleshangú*) jako: é, í, í; — ktoré sa nazývajú aj obojetnými alebo srednými (*közéhangú, közlő*).

Z ohľadu výslovy delia sa zase:

a) na jasné (*nyílt hangú*) jako: a, e;

b) na temné (*zárt hangú*) jako: o, ó, ö, ő, u, ú, ü, ü.

Krome toho v maďarských mluvniciach udáva sa aj zavreného hlasu (*zárt alebo közép hangú*) é, t. j. také,

ktoré v jednom a tom istom slove stáva aj s nízkymi samohláskami; n. p. *hervad* vädne; *hérnyó* húsenica; *séhol* nikde atď.; — áno v nektorých slovách veľmi často zameňuje sa s ö, nekdy aj s i alebo o; n. p. *fél* aj *föl*, (hore), *vérés* aj *vörös*, (červený), *Szeged* aj *Szöged*, (Segedín): — *déák* aj *diák*, (žiak), *ménnél* aj *míndnél* čím, *béretva* aj *borotva*, (britva) atď. — Označovanie ale tohoto spomänutého é neužíva sa v spisoch.

B. Spoluhlásky delia sa

a) dla tvaru čili spôsobu písania na jednoduché (*egyszerű*) a složené (*összetett*). — Jednoduché sú ty, ktoré len z jednej písmeny pozostávajú, jako: *b, d, f, g, h* atď.; — složené ale sú ty, ktoré pozostávajú zo dvoch písmen, jako: *cz, cs, ds, gy, ly, ny, sz, ty, zs*.

b) Dla výslovy delia sa na plynne (*folyó, folyékony*) a nemé (*néma*).

Plynné sú ty, ktoré v abecede vyslovujú sa pomocou predloženej samohlásky *e*, jako: *f, l, m, n, r, s, sz*. — Nemé ale sú ty, ktoré sa vyslovujú v abecede pomocou samohlásky *e* a a položenej za hlas spoluhlásky, jako: *b, d, ds, g, gy, h, j, k, p, t, ty, v, z, zs*; — vyslovujú sa: *be, de* atď.

Nemé delia sa zase na temné (*kemény*) *k, p, t*; — na jasné (*szelíd*) *b, d, g* — a vanuté (*lágú, hehezetes*) *h, j, v*.

Všetky zase aj plynne aj nemé delia sa na tvrdé a mäkké. Tak *cs, ds, gy, ly, ny, s, ty, zs* sú mäkké, ostatnie tvrdé.

*) Už zo slovenskej mluvnice známo je, že sú spoluhlásky *k, g, h* hrdelné (*torokbetű*), — *j* podnebné (*inybetű*); *l, ly, n, ny, r* jazýčné (*nyelvetű*); — *cz, cs, d, ds, gy, s, sz, t, ty, z, zs*, zubné (*fogbetű*), — *b, f, m, p, v*, perné (*ajakbetű*); — jako aj to že sa spoluhlásky *cz, cs, ds, s, sz, z, a zs* nazývajú sykavkami (*sziszegő*).

§. 3. O vyslovovaní písmen.

a) Samohlások.

Krátke *a* znie temne, bližac sa hlasom svojim k nášmu *o*, je teda jako sredný hlas medzi *a* a *o*, ktorý sa nedá z písma čítať ale zo živého hlasu počuť; n. p. *alma* jablko, *fa* drevo, *strom* atď.

Dlhé *á* znie jako naše *á*; n. p. *vár* zámok, (čaká); *táplál* chová.

Krátke *e* vyslovuje sa dvojakou buď jasne čili otvorene jako u nás; n. p. v slove *kezdet* počiatok; — alebo zatvorene čili temne v miešaných a v §. 2. spomänutých slovách; n. p. *fédezní* zakrývať atď. čo sa tiež len z počúvania dá naučiť; toto é neoznačuje sa ani v druhých spisoch, ani v tejto mluvnici.

Dlhé *é* nevyslovuje sa jako slovenské *é* ale je viac ostrejšie a chýli sa k *i*; n. p. *ézés* cit. (Čítaj, jako počuješ od zkuseného.)

Ö vyslovuje sa jako nemecké *ö*; t. j. *o* miešané s *e*; n. p. *öröm* radost, *köröm* nechet.

Ü vyslovuje sa tiež jako nemecké *ü*, t. j. *u* pomiešané s *i*; n. p. *üres* prázny; — *ó* a *ú* vyslovujú sa zdĺžene. — *Ő* blíži sa teda k *e*; *ű* ale k *i*, s ktorými sa i v mnohých slovách zameňujú; n. p. *föl* aj *fel*; *pör* aj *per* pravota; *üdö* aj *idö* čas atď.

Ostatnie jako *i*, *í*, *o*, *ó*, *u*, *ú*, vyslovujú sa celkom jako v slovenčine.

Ponevác v slovenčine v jednom slove dve dlhé samohlásky nenasledujú nikdy bezposredne jedna za druhou a tak každý začiatok privykly je tomuto sriedavému zameňovaniu dlhých samohlások s krátkymi, preto treba dávať veľký pozor hned s počiatku na to, aby v maďarčine, v ktorej v jednom slove aj viac dlhých syláb môže nasledovať bezposredne jedna za druhou, vyslovila a napísala sa každá samohláska s primeraným zdĺžením; na pr. *méltóság* hodnosť, *császárság* cisarstvo; — Osobite ale preto treba obrátiť na to zvláštni ohľad, ponevác mnohé slová, ktoré by bezo zdĺženia zneli celkom rovnako, delia sa jedno od druhého jedine dlhým alebo krátkym vyslovovaním samohlások; na pr. *kar* rameno, *kár* škoda; — *váll* soznáva, *váll* plece, — *fel* hore, *fél* bojí sa, aj tolko čo polovica; — *por* prach, *pör* sedliak atď.

b) O výslove nektorých spoluhlások.

Cz znie jako slovenské *c*; n. p. *czukor* cukor, *czikk* článok (oddiel).

Nektori novejší spisovatelia chcejú užívať miesto *cz* jako u nás len *c* to sa ale ešte neprijalo.

Cs zneje jako naše *č*; n. p. *csalni* (čítaj *čalni*) šialif, *cserebogár* (čerebogár) chrúst.

Ds jako *dž*; n. p. *dsida* pika, *lándsá* kopia.

Gy vyslovuje sa mákko jako naše *d* alebo *d* pred *e* a *i*; n. p. *gyöngy* (čítaj *dönť*) perla, *gyenge* (čítaj *denge*) slabý.

H na konci slova a vôbec na konci sylaby sa nevyslovuje; n. p. *juh* ovca, *méh* včela (číta sa len *ju* a *mé*); *juhna*k ovci (čítaj *junak*). — Pred samohláskou na začiatku sylaby znie jako slovenské *h*; n. p. *ju-hász* ovčiar, *hanem* ale atď.

Ly vyslovuje sa jako naše *l* alebo *l* pred *e* a *i*; n. p. *hely* (*hel*) miesto, *kevély* pyšný, *lyuk* diera.

Ny jako naše *ň* alebo *n* pred *e* a *i*; n. p. *nyelv* jazyk, *nyár* leto (čítaj *nelv nár*).

S vyslovuje sa jako *š*; n. p. *sas* (čítaj *šaš*) orel.

Sz jako slovenské *s*; n. p. *szó* (=só) hlas, slovo, *szomorú* smutný.

Ty jako naše *t* alebo *t* pred *e* a *i*; n. p. *tyúk* (čítaj *túk*)
sliepka.

*) *y* je teda pri *g, l, n, a t* to, čo u nás zmäkčujúci znak (') nad
d, l, n a *t* ani tyto samohlásky nikdy indy neznejú mäkko len s *y*.
Zs znie jako slovenské *ž*; n. p. *zsák* vrece, *zseb* vaček.

***) *s* je teda pri *e* a *z* tolko, čo u nás zmäkčujúci znak nad
týmato (*č, ž*), pri *d* tolko čo u nás *ž* pri *d*, a samo o sebe rovná
sa našemu *š*.

Tu neprípomnuté spoluhlásky vyslovujú sa tak, jako v
slovenskej reči.

Poznámka 1. Znám je, že jasné spoluhlásky *b, d, d, g, v, z, ž* vyslovujú sa na konci slov v slovenčine tak, jako odpovedajúce im temné *p, t, t, k, f, s, š*; v maďarskej reči ale podržujú pravidelne aj tam jasnejší hlas; n. p. *az* nie jako *as*, *jobb* lepší nie jako *jopp*, ale aj v prvom *z* aj v druhom *b* vyslovuje sa jasnejšej, čo však pre Slováka je prifažké. Medzitým v chytrejšej rozprávke aj u Maďarov znejú celkom jako u nás.

Poznámka 2. *D, l, n, a t* v slovenskej reči pred *e* a *i* znejú jako *d; l, n* a *t*, od toho v maďarskej reči treba odvyknúť hneď s počiatku, lebo v tejto *d* nezneje nikdy mäkko, *l, n, a t* ale znie mäkko len s *y*; teda v záporke *nem* nie je tvrdé *n*, v *de* tiež tvrdé *d* atď.

Poznámka 3. Keď sa dve spoluhlásky jedného ústroja soberú vposred slova, jako na pr. *p s b, d s t, s s z* atď. predošlá prijíma hlas poslednejšej; na pr. *kalapba* do klobúka, vyslovuje sa *kalabba*, — *adta* dal (nečo určitého) = *utta*; *össze* spolu = *összse* atď. — Má sa však podržať (s málo výminkami) pôvodná korenná spoluhláska. — Toto je tak nazvané spodobovanie (*hasomulás*) výslovné a platí o ňom vôbec to pravidlo, čo u nás o stýkaní sa jasných s temnými a naopak temných s jasnými; na pr. *énekben* vo speve číta sa *éneqben*, *érezetelni* dať pocítiť (čítaj *éreszetelni*) atď. — Krome toho výslovného spodobovania je v maďarčine aj písemné spodobovanie o ktorom vidz §§. 21. 4, 79, pozn. 4, 84, 1.

Poznámka 4. *Cs* nech sa užíva vždy, kedykoľvek tato hláska nachádza sa už v samom koreni; na pr. *csalogány* slávik, *csacsogni* trepať (rozpráväť daremnice). — *Ts* ale, ktoré sa vyslovuje tiež tak jako aj *cs* má sa písať len vtedy, keď sa *s* pridáva ku korennému *t* len čo príponová písmena; na pr. *taníts* (čítaj *tánić*) uč od *tanít* učí; *tekints* pozri imperatív od *tekint*.

Poznámka 5. Kedykoľvek složené spoluhlásky *gy, ly, ny, sz* atď. majú sa zdvojiť vposred slova, nepíšu sa obe slúžené písmeny úplne, ale z prvej píše sa len jedna bez *y* alebo *z*; teda miesto *gygy* len *ggy*; miesto *lyly* len *lly*; miesto *szsz* len *ssz* atď.; na pr. *asszony* mi, *asszszony* žena pani, *faggyú* loj, *hattyú* labuť atď. — Jestli ale takáto složená spoluhláska na konci slova má sa zdvojiť pre spodobovanie sa príponovej spoluhlásky, vypisujú sa obe složené úplne; na pr. *asszonymyal* s paňou, *helylyel* s miestom atď. — O tom v §. 21, 4. — Taktiež obe sa píšu úplne, keď sa slovo práve tam má oddeliť a preniesť z jedného riadku na druhý; na pr. *asz-szony*; *visz-sza* zpiatky atď.

Poznámka 6. V rodinných menách užíva sa ešte aj podnes starý pravopis, v ktorom *aa* stáva mi. *á, ch* miesto *cs* (č), *ew, eó* a *eo* mi. *ó*; *gh* mi. *g, oo* mi. *ó, th* mi. *t, w* mi. *v* a najčastejšej *y* mi. *í*; na pr. *Gaal* (č. *Gál*), *Forgách* (č. *Forgács*), *Desewfy* (č. *Desőfi*), *Eőry* (č. *Őri*), *Georch* (č. *Görcs*), *Wargha* (č. *Varga*), *Soos* (č. *Sós*), *Némethy* (č. *Némety* po slov.) *Kazinczy* atď.

§. 4. O prízvuku (akcente).

K pravému čítaniu nevyhnutne potrebný je aj prízvuk slabičný (*ékezet*), ktorý pozostáva v povýšení jednej sylaby slova, nikdy sa neoznačuje a — jako spománuto — je celkom rozdielny od zdlžovacieho znaku (') samohlások. — Pravidlo o slabičnom prízvuku v maďarskej reči je veľmi jednoduché a shoduje sa so slovenským; znie takto:

„Prízvuk čili dôraz slova je vždy na prvej sylabe, t. j. v každom slove vyšším hlasom vyslovuje sa prvá sylaba.“

Toto pravidlo je tak všeobecné, že sa držia dľa neho všetky, teda aj s predponami složené slova. — Čoby aj jako dlhé bolo nektoré slovo, nesmie sa povýšiť viac syláb, a tým výslova veľmi sa oblahčuje. — Medzitým v složených slovách, osobite keď člyny složenia aj samy o sebe sú významné slová, každý člen složeného slova má zvláštni prízvuk.

Toto platí aj vtedy, keď je v slove jedna alebo viac dlhých syláb a prvá je krátka, povyšuje sa teda preca ta krátka a ostatnie sa len zdlžujú. N. p. *V è zér vodca*, *v è zér-ség vodcovstvo*, *v è zérkedék vojvodi*, *v è zérkedéseink* naše vojvodenia. — *Lèrajzol* nakreslí, *lèrajzolás* nákres, *lèrajzolható* nakresiteľný, *lèrajzolhatóságánál fogva* dľa nakresiteľnosti jeho. — *Mègért* porozumie, *mègérthet* môže porozumeť, *mègérthetőség* zrozumiteľnosť, *mègérthetőkèpen* zrozumiteľne. — *Tèrjed* šíri sa *tèrjedelmes* obšírny, *tèrjedelmesség* obšírnosť, *tèrjedelmességeitekhez képest* primerane vašej obšírnosti. — Naproti tomu *élég* dost a *él-ég* zhorí; *kàlapos* klobučník a *kàlaptök* futrál na klobug, *kàrhoz* k ramenu, *kàrhóssz* dĺžka ramena.

Záložky, jako vidno z *fogva* a *képest* nemajú prízvuku, ponevác s predchádzajúcim slovom jakoby dovedna splyývajú; n. p. *àsztal alatt* pod stolom atď. — Taktiež nemá nikdy prízvuku *is* = aj.

§. 5. O delení slov na sylaby.

Viaceslabičné slová často treba rozdeľovať pri písaní; z ohľadu toho v maďarskej reči sú nasledujúce pravidlá:

1. Keď medzi dvoma samohláskama stojí je **ď** na jednoduchá alebo složená spoluhláska bere sa k poslednejšej; n. p. *é-let* život, *a-ka-rat* vóľa, *a-nyá* matka, *he-lyes* pravý atď.

2. Keď medzi dvoma samohláskama je viac spoluhlások, len poslednia sa bere k nasledujúcej samohláske; n. p. *em-ber* človek, *hang-zó* hláska, *kilenczven* deväťdesiat, *kard-dal* mečom.

O prenášaní dvoch neuplne písaných složených spoluhlások vopred píä, vidz §. 3. pozn. 5.

3. Keď sa sobere viac samohlások, každá o sebe tvorí sylabu; n. p. *mi-e-ink* naši, *fi-a-im* moji synovia atď.

4. Složené slová tak sa majú rozdeľovať, jako sú složené; n. p. *szak-osztály* oddiel, nie teda *sza-kosztály*, lebo je to složené zo *szak* a *osztály*; taktiež *üt-ér* bitná žila, *el-esik* odpadne. *víz-ívó* vodopiják, *szám-adás* účtovanie atď.

§. 6. Rozdelenie slov na nízke, vysoké, miešané a ostré.

1. Dľa toho, jako slovo v maďarskej reči obsahuje v sebe buď samé nízke, buď samé vysoké alebo ostré samohlásky, delia sa aj slová na čisto-nízke (*tiszta alhangú szó*), čisto-vysoké (*tiszta felhangú*) a ostré (*éleshangú*). — Ty ale slová, ktoré obsahujú v sebe nízke alebo vysoké s ostrými čili srednými (*é, é, i, i,*) menujú sa miešanými (*vegyeshangú szó*). — Tak n. p. *baj* nehoda, *gond* starosť, *háború* vojna, *atyá* otec, *háromság* trojica atď. sú čisto-nízke; — *bőr* koža, *könyv* kniha, *felelet* odpoveď, *ember* človek, *tüzelő* päláci, *küszöb* prah atď. sú čisto-vysoké; — *bér* odplata, *tél* zima, *hid* most, *kérés* prosba, *írigység* závist atď. sú ostré.

2. Miešané patria tiež buď k nízkym buď k vysokým slovám dľa toho, jako sa nachádzajú v slove sredné hlásky (*é, é, i, i*) pomiešané s nízkymi alebo vysokými samohláskami; na pr. *béka* žaba, *rigó* drozd, *deszka* daska, *kocsi* koč atď. sú miešané nízke (*alhangú vegyes*); — *illedék* slušnosť, *görény* tchor, *széüül* točí sa (hlava), *derít* objasní nečo, atď. sú miešané vysoké (*felhangú vegyes*).

Toto rozdelenie slov je veľmi dôležité pre všetky druhy príponovania jako aj tvorenia slov. Na pr. *Ház* vyznamenáva dom a *kert* zahradu; keď chcem povedať „dom“ k slovu *ház*, jako k nízkemu pripojí sa prípona „*nak*“, ktorá obsahuje tiež nízkú samohlásku. Musí sa povedať teda *ház-nak*. — Má-li sa vysloviť ale po maďarsky ten istý pomer genitívny „zahrady“ k slovu „*kert*“ jako k vysokému nesmie sa pripojiť *nak*, ale sa mu musí pridať, jako aj každému inému vysokému slovu prípona „*nek*“, ktorá tiež obsahuje vysokú samohlásku. *Zahrady* bude zneť teda *kert-nek*. — Z tej istež príčiny hovori sa: *a ház-ak* domy, *a ház-ban* v dome, *a ház-ból* z domu atď; naopak ale: *a kert-ek* zahrady, *a kert-ben* v zahrade, *a kert-ből* zo zahrady atď. — Z toho povstáva pravidlo:

„Čisto-nízke slová prijímajú prípony len s nízkymi a čisto-vysoké len s vysokými samohláskami.“

„Miešané nízke prijímajú tiež len nízke a miešané vysoké len vysoké prípony.“ — Na pr. *árnyék* tóna, *árnyék-nak* tône, *árnyék-ban* v tóni atď.; *hasíték* rozpuškina, *hasíték-nak* rozpuškine, *hasíték-ot* rozpušklinu, *hasíték-ban* v rozpuškline atď.; — *vendég* host, *vendég-nek* hosta, *vendég-ben* v hostovi atď.; *fenyíték* kárnosť (die Zucht), *fenyíték-nek* kárnosti, *fenyíték-ben* v kárnosti atď.

„Ostré jednoslabičné, ktoré majú za samohlásku *i* zväčša patria k nízkym a tak by sa mohli nazvať **ostronízkymi** (*vastagéles*);“ na pr. *híd* most, *híd-nak* mostu, *híd-ak* mosty; *sír* plače, *sír-ok* plačom, *sír-nak* plačú atď.; ale *hír* povest' je vysokoostre, teda *hír-nek*, *hír-ben* atď. — „Ty, ktoré majú za samohlásku *e* alebo *i* prijímajú zväčša vysoké prípony a mohli by sa menovať **vysoko-ostřími** (*vékony-éles*)“; na pr. *tél* zima, *tél-nek* zimy; *kér* prosí, *kér-ek* prosím, *kér-nek* prosia; — *kincs* poklad, *kincs-nek* pokladu atď.; — ale sú aj nízke, n. p. *férfi* muž, *férfi-nak* muža, *férfi-ak* mužovia atď. — To platí aj o iných viacejslabičných ostrých; o čom však vidz §. 39, 7, b) 8.

Druhý diel.

Tvaroslovie. *Alaktan.*

§. 7. Čiastky reči.

V maďarskej reči sú nasledujúce druhy slov (*beszédrész*):

1. **Meno** (*név*) ktoré je *A.* podstatné (*főnév*); *B.* prídavné (*melléknév*); *C.* číslovka (*számnév*).
2. **Zámeno** (*névmás*).
3. **Sloveso** (*ige*).
4. **Príslovka** (*igehatározó*).
5. **Záložky** (*névtó*).
6. **Spojky** (*kötészó*).
7. **Citoslová** (*indulatszó*).

§. 8. Poznámky o rozdieloch medzi maďarskou a slovenskou rečou.

Prv nežli sa pristúpi k jednotlivým čiastkam reči, nebude škodit' aj začiatočníkov upozorniť na ten rozdiel, ktorý je medzi ústrojm slovenskej a maďarskej reči.

1. Hlavný rozdiel pozostáva v tom, že sa v maďarskej reči korenné samohlásky pravidelne nemenia, kdežto v slovenskej reči samohlásky koreňové podrobené sú rozličným zmenám; a preto aj

2. tak nazvané skloňovanie a odvodzovanie slov, ktoré sa stáva v slovenskej reči nelen ohýbacími a odvodzovacími príponami, ale aj zmeňovaním koreňov, v maďarskej reči stáva sa to pravidelne len samými príponami, predponami a sponami; na pr. maď. koreň *ül* zostáva všade nezmenený, na pr. *ül-es* sedenie, *ül-tetni* sadiť, slovenský ale *sed* jako vidno mení sa do *sad*, slov. *m r* (v mret) prechádza do *mor*, *mier* (u-*mier-at*), *mar* (*mar-it*) atd. kdežto maďarské *hal* vo všetkých od neho odvodených slovách zostáva nezmenené, na pr. *hal-ál* smrť, *hal-ott* mrtvý, *hal-álozni* umierať atd., — slov. *matka* maď. *anya* v množn. č. nom. *matky* maď. *anyá-k*, genit. *matiek* maď. *any áknak* atd., dľa tohoto skloňovanie budeme nazývať príponovaním (*ragozás*).

3. V maďarskej reči nerobí sa rozdiel medzi rodom, t. j. nemá reč žiadneho rodu, kdežto u nás tri rody.

4. Pre všetky mená, jakžto: podstatné, prídavné mená, prídavia, číslovky a zámená (vyjímuc osobné), slúžia jedny a ty isté prípony.

5. V slovenskej reči je 7 pádov, v maďarskej ale našim odpovedajúce sú len 4, nominatív, totižto, genitív, datív a akkusatív.

6. V maďarskej reči nielo žiadnych predložiek, a preto ty pomery, ktoré sa vyslovujú v slovenskej reči predložkovými pády, v maďarskej reči vyslovujú sa pridaním prípon za meno, z ktorých jedny píšu sa s menom dohromady a menujú sa jednoducho príponami (*névrágok*), alebo sa kladú za meno samy o sebe a menujú sa záložkami (*névtök*, *Postpositiones*).

7. Jako známo, predložky v slovenčine žiadajú nektorý z odvislých pádov, v maďarskej reči sa to nestáva, lebo sa tu prikladajú prípony len k nominatívnym tvarom, genitívu ale datívu a akkusatívu nesmie sa pridať nijaká prípona.

8. V slovenskej reči prisvojovacie zámená sú ty isté, či stoja samy o sebe, či pred či za menom nejakým, v maďarskej reči ale, keď majú stáť s podstatným menom, prikladajú sa skrátené v podobe prípon za podstatné meno.

9. Taktiež jednoduchými so slovesom dohromady písanými príponami vyslovujú sa slovenské slovesá *möc* a *dat* (nečo urobiť).

10. V slovenskej reči infinitív neprijíma nijakých prípon, v maďarskej ale prijíma často prípony a to prisvojovacie.

11. Kdežto v slovenčine nikdy nesmie chybovať vo vete spona, (vyjímuc skrátené vety) v maďarskej reči, keď sa hovorí o tretej osobe, čo je, jaká je, koľká je, alebo ktorá je, nesmie sa vyložiť nikdy spona ani v jednotnom čísle „*van*“, ani v množnom „*vannak*“.

Účel učenia sa nejakej reči je, aby sme vedeli ňou hovoriť, a ponevác reč pozostáva z viet, teda o každom slove treba vedieť, k čemu slúži ktoré vo vete. Z tohoto stanoviska budeme sa učiť i my tu o každej čiastke reči.

I.

Meno. Név.

§. 9.

Meno vyznamenáva nejaký predmet, alebo jeho jakosť (vlastnosť) alebo mnohosť (počet). — Dľa toho meno je trojnásobné: podstatné (*főnév*), prídavné (*melléknév*) a číslovka (*számnév*).

Miesto mien vo vete zastupuje zámeno (*névmas*).

Podstatné meno. Főnév.

§. 10.

Podstatné meno je meno nejakej veci (predmetu) alebo osoby. Tak n. p. *Isten* Boh, *ember* človek, *úr* pán, *szolga* sluha — označujú osoby, a preto sú osobné mená (*személynév*); — *fa* strom, *virág* kvet, *kő* kameň, *toll* pero atď. označujú veci, a preto sú vecné mená (*dolognév*).

Úloha. Vyhľadajte zo slovníka 10 osobných a 20 vecných podstatných mien a napíšte ich!

§. 11. a) **Význam podstatného mena.**

Dľa významu podstatné meno je:

I. **Skutočné *** (*összerű*); n. pr. *ember* človek, *virág* kvet, *asztal* stôl, *szék* stolička.

II. **Myšlienkové *** (*elvont*); na pr. *jóság* dobrota, *szépség* krása, *gondolkozás* myslenie.

Ku skutočným menám patrí:

1. Vlastné meno *) (*tulajdonnév*); *Europa*, *Erdély* Sedmohradsko, *Bécs* Viedeň atď.

2. Obecné meno *) (*köznév*); na pr. *ember*, *király* kráľ, *város* mesto, *hegy* vrch atď.

3. Hromadné meno *) (*gyűnév*); na pr. *nép* ľud, *sereg* vojsko, *nyáj* stado, *község* obec atď.

4. Hmotné meno *) (*anyagnév*); na pr. *buza* pšenica, *bor* víno, *tej* mlieko, *vászon* plátno, *posztó* súkno atď.

K myšlienkovým patria:

1. Mená vlastností; na pr. *jóság* dobrota, *fehérség* bielosť, *szélesség* šírka, *vastagság* hrubka atď.

*) Čo je? To treba vedieť zo slovenskej mluvnice a tu treba opakovať.

2. Mená stavov; na pr. *megelégedés* spokojnosť, *boldogság* blaho, *egészség* zdravie atď.

3. Mená činností; na pr. *olvasás* čítanie, *rajzolás* kreslenie, *lármázás* kričanie, *koldulás* žobranie, *kérés* pýtanie atď.

4. Mená osôb beztelných; na pr. *Isten* Boh, *angyal* anjel, *ördög* čert atď.

Úloha. Vyhľadajte a napíšte ku každému druhu skutočných mien po 10 a ku každému druhu myšlienkových po 5 mien.

§. 12. b) Číslový pomer podstatného mena.

Podstatným menom môže sa vysloviť aj v slovenskej aj v maďarskej reči nelen jeden ale z jedného a toho istého druhu aj viac predmetov.

Podstatné meno má teda v maďarskej reči dva číslové tvary, čili dve čísla totižto:

Jednotné číslo (*egyed szám*), ktoré označuje jeden predmet; n. p. *a szolgál* sluha, *a fa* strom, *a kert* zahrada atď.

Množné číslo (*többes szám*), ktoré označuje viac tohože druhu predmetov; na pr. *a szolgálak* sluhovia, *a fák* stromy, *a kertek* zahrady.

*) **Poznamenanie.** Jako v slovenskej, tak aj v maďarskej reči sú podstatné mená, ktoré sa neužívajú obyčajne v množnom čísle; také sú:

1. **Vlastné mená**, ktoré len vtedy prichádzajú do množného čísla, keď sa užívajú jako obecné mená; tak na pr. nemôže sa povedať *Pešte Pestek*, *Tisy Tiszák*, *Trenčiny Trencsének*, atď. Avšak sa môže povedať: *To sú celé Pešte = azok egész Pestek*, t. j. také mestá, jako Pešť. *Nech žijú Štefanovia = éljenek Istvánok*, t. j. všetci tohoto mena.

2. **Hromadné a hmotné mená** len vtedy sa užívajú v množnom čísle, keď sa vyrozumieva pod nimi viac rozdielnych mnohostí; na pr. *Nemôže sa povedať: V komore sú zbožia, maslá, mlieka, plátna = A kamarában vannak, vajak, gabonák, tejek, vásznak.* Ani: *Mnoho národov bolo v kostole = Sok népek voltak templomban.* — Ale sa môže povedať: *Népek hazája a világ = Svet je vlastou národov (rozličných).* *Jó borok vannak az asztalon* = dobré vína (rozličné druhy vin) sú na stole. — *Sem patrí aj ovocie, ktorého mená u nás stávajú obyčajne v množ. čísle v maďarčine ale v jednotnom*, na pr. *Tu sú hrušky = itt van a körte* a nie *a körték*, lebo by to byly už rozličné druhy.

3. **Ani obecné mená** nekladú sa do množného čísla, a) keď sa označuje nimi predmet v celej všeobecnosti, jako *hromadným menom*: n. p. *Az ember halandó* človek (t. j. celé pokolenie ľudské, (každý človek) je smrteľný. *Az oroszlán ragadozó állat* lev (každý) je dravé zviera; = b) keď predmet obecným menom označený je len jeden v svojom druhu na pr. *nehovori sa: életek* životy, *halálok* smrte, *holdak* mesiace; ale sa hovorí: *egek*, *mennyek* nebesá, *pótlak* peklo, *lelkek* duše, *szívek* srdca atď.

4. V maďarčine nekladú sa do množného čísla ani dvojné údy tela; na pr. *szem-mel látni* očima vidieť, *láb-bal* tapodni nohama šliapať atď.

5. Nekladie sa pravidelne do množného čísla podstat. meno, keď stojí pred ním číslo v k a jako prívlastok; na pr. *száz forint* sto zlatých, *ezer ember* tisíc ľudí; *minden ifjú* každý mladík, *kevés madár* málo vtákov atď.

§. 13. c) Pomery podstatného mena vo vete.

Podstatné meno môže prísť do rozličných pomerov s druhými slovami vo vete. Pomer slov vo vete pozostáva v tom, že jedno meno zapričiňuje zmenu významu druhého mena. — Význam podstatného mena môže sa meniť: predslovcom, príponami a záložkami.

§. 14.

1. Predslovce — *névelő*.

Predslovce dodáva podstatnému menu určitosti; má teraz dva tvary „az“ pred takými menami, ktoré sa začínajú samohláskou, a „a“ *) pred takými, ktoré sa začínajú spoluhláskou. — Toto predslovce nemení sa nikdy, nech si je to meno, pred ktorým stojí, v jakomkoľvek čísle alebo páde: na pr. *az atya* otec, *az atyá-t* otea, *az atyá-k* otcovia; — *a kalap* klobúk, *a kalap-ok* klobúky atď. — Jako vidieť, toto predslovce nemá v slovenčine odpovedajúceho sebe slova, treba teda určiť ty pády, v ktorých sa má užívať toto predslovce, v ktorých sa nemá užívať, a potom v ktorých sa môže aj užívať aj neužívať.

I. Užíva sa:

a) Keď sa hovorí o nejakom známom, určitom, t. j. už predtým spomínanom predmete; na pr. *a vendégek jönek* hostia (čakaní, istí hostia) idú; *a cselédet keresem* sluhu (istého, mojeho) hľadám.

b) Keď sa hovorí o nejakom celom rode alebo druhu; na pr. *a fa növény* strom (každý, celý rod stromov) je rastlina; *az ember gondolkozik* človek (každý, celé pokolenie ľudské) myslí.

c) Keď je reč o nejakom predmete, ktorý je jediný v svojom druhu; na pr. *a hold kisebb, mint a föld* mesiac

*) Ešte nedávno sa písavalo s odsuvníkom „a“ na znak, že je tu vynechané z jako aj „s“ k označeniu vynechaného „e“, teraz sa to neužíva.

(lebo je len jediný): je menší, nežli zem (tiež jediná v svojom druhu):

II. Neužíva sa:

a) Keď sa hovorí o nejakom neurčitom, t. j. neznámom ešte nespomínanom predmete; na pr. *vendégek jönnek hosti* (nevedno jakí) idú; *cselédet keresek* sluhu (vôbec nejakého, neurčitého sluhu) hľadám.

b) Pred vlastnými zvláštne pred osobnými, a miestnymi menami, ďalej pred menami mesiacov, dní a sviatkov; na pr. *Hunyady János Zimonyban halt meg* Ján Huňady zomrel v Zimoni. *Pista ma érkezett haza* Štefan navrátil sa dnes domov. *Pünköszt az idén május 30-ára esik* Turice (sviatky svätodušné) padnú toho roku na 30-ho mája.

Avšak jestli príjde pred vlastné meno ukazovacie zámeno, užíva sa aj predslovce; na pr. *de messze van az a Párizs* ale je ďaleko ten Paríž.

c) Neužíva sa obyčajne pred menami s prisvojovacími príponami, lebo už týmito sú dost určené; na pr. *szolgád ma hozzám jött* tvôj sluha prišiel dnes ku mne; *házamban vagyok* som v svojom dome; *szívemre vettem* vzal som si to na srdce.

Aj pred týmito sa vykladá nekdy pre väčší dôraz; na pr. *ez itt a házam* toto je tu môj dom.

d) Neužíva sa v prísloviach pre krátkosť; na pr. *szükség törvényt bont*, potreba ruší zákony.

III. Nekdy sa užíva nekdy nie:

a) Pred menami dolín, lesov, vrchov, jazier, riek a potokov; na pr. *A Mátra egész a Tiszáig ellátszik* Matra sa vidí až po Tisu; *Mátra felől fú a szellő* od Matry vietor veje.

Tyto sa užívajú častejšej s predslovcom.

b) Pred slovom „Isten“; na pr. *Isten áldjon meg* Boh ťa požehnaj (s Bohom); alebo *az Isten áldjon meg!*

c) Pred poťažnými zámenami; na pr. *azon könyv, a melyet* (alebo len *melyet*) *adtál, nekem tetszik*, ta kniha, ktorú si mi dal, páči sa mi; *a vendégek, (a) kiket vársz, nem jönnek* hostia, ktorých čakáš, nejdú.

V tomto prípade predslovce častejšej sa vynecháva.

Úloha. Udajte 10 obecných osobných a 10 obecných vecných mien, pridajte im predslovce a udajte, jaká zmena nastúpila vo význame. — Udajte 15 mien pred ktorými sa neužíva predslovce a prečo? — Konečne udajte 14 mien pred ktorými sa môže užívať aj neužívať.

*) To sa môže povybierať zo slovníka, alebo sa môžu aj nadiktovať a dľa významu nech sa to potom určí.

§. 15.

2. Prípony mien. *Névragak.**)

Prípona (suffixum), je ta slabika alebo jednotlivá spoluhláska, ktorá sa prikladá ku kmenu, aby sa dal iný smer významu jeho, a preto sa menujú aj pomernými príponami (*viszonyragok*); na pr. *erdő* les, *erdő-k* lesy, *erdő-vel* s lesom; — tu je *erdő* kmen a k nemu priložené čiastočky *k*, *vel* sú prípony.

Prípony mien neprijíma len podstatné ale každé meno, teda aj prídavné meno aj číslovka aj zámeno.

Prípony mien sú viacasobné a síce α) nominatívne, β) vnútorno-pomerné, γ) miestne, δ) okolnostné.

§. 16. α) Nominatívne prípony. *Alanyeseti ragok.*

Nominatívnymi príponami menujú sa ty, ktoré podmet vety menia dľa pomeru číslového a majetkového; mená s nimi slúžia za podmet a prísudok.

Dľa pomeru číslového je nominatív dvojnásobný: jednotný a množný. — Dľa pomeru majetkového je tiež dvojnásobný: majiteľný (*birtokos*) a majetkový (*birtoknevező*).

1. Jednotný nominatív, označujúci nejaký jednotlivý predmet, je sám čistý peň bez všetkej zmeny (prípony); na pr. *könyv* kniha, *kép* obraz t. j. jedna kniha, jeden obraz. —

2. Množný nominatív je ten, ktorým sa označuje viac tohože druhu osôb alebo vecí; na pr. *könyv-ek* knihy, *kép-ek* obrazy, *ur-ak* páni t. j. viac kníh, obrazov, pánov; — tohoto príponou je *k*, *ak*, *ok*, pre nízke, a pre vysoké *k*, *ek*, *ök*.

3. Majiteľný nominatív označuje podmet jako majiteľa, t. j. takého, ktorý nečo má, jeho príponou je pre všetky podst. mená *-é*; na pr. *József-é nagy*, Jozefov (na pr. spomínaný dom) je veľký.

4. Majetkovým nominatívom nazýva sa ten, ktorý podmet označuje jako majetok, t. j. jako vec, ktorá nekomu náleží, ktorú niekto má; prípony tohoto nominatívu vyslovujúce naše prisvojovacie zámena: *môj*, *tvôj*, *svôj*, *jeho*, *jej*, *náš*, *váš* atď., sú nasledujúce tak nazvané prisvojovacie prípony:

*) *Viszonyragok.*

Prisvojovacie prípony jedného majetku, t. j. keď v slovenčine podstatné meno, ktoré sa niekomu privlastňuje, je v **jednotnom čísle**.

Pre nízke slová		Pre vysoké slová	
Po samohláske	Po spoluhláske	Po samohláske	Po spoluhláske
1. <i>m</i>	<i>am</i> } <i>om</i> } môj, -a, -e	<i>m</i>	<i>em</i> } <i>öm</i> } môj, -a, -e
2. <i>d</i>	<i>ad</i> } <i>od</i> } tvôj, a, -e	<i>d</i>	<i>ed</i> } <i>öd</i> } tvôj, -a, -e
3. <i>ja</i>	<i>a</i> } jeho, jej	<i>je</i>	<i>e</i> } jeho, jej
1. <i>nk</i>	<i>unk</i> náš, -a, -e	<i>nk</i>	<i>ünk</i> náš, -a, -e
2. <i>tok</i>	<i>atok</i> } <i>otok</i> } váš, -a, -e <i>tok</i> }	<i>tek</i> } <i>tök</i> }	<i>etek</i> } <i>ötök</i> } váš, -a, -e <i>tek</i> } <i>tök</i> }
3. <i>jok</i>	<i>uk, ok*</i> } ich, <i>juk, jok*</i> } jejich	<i>jek</i> } <i>jök</i> }	<i>ek, ök*</i> } ich, <i>jek, jök</i> } jejich

Prisvojovacie prípony viacerých majetkov, t. j. keď v slovenčine podstatné meno, ktoré sa niekomu privlastňuje, je v **množnom čísle**.

Pre nízke slová		Pre vysoké slová	
Po samohláske	Po spoluhláske	Po samohláske	Po spoluhláske
<i>im</i>	<i>aim</i> } <i>jaim</i> } moji, -e <i>aid</i> }	<i>im</i>	<i>eim</i> } <i>jeim</i> } moji <i>eid</i> }
<i>id</i>	<i>jaid</i> } tvoji <i>ai</i> } tvoje <i>jai</i> }	<i>id</i>	<i>jeid</i> } tvoje <i>ei</i> }
<i>i</i>	<i>jai</i> } jeho, jej	<i>i</i>	<i>jei</i> } jeho, jej
<i>ink</i>	<i>aink</i> } naši <i>jaink</i> } naše <i>aitok</i> }	<i>ink</i>	<i>eink</i> } naši <i>jeink</i> } naše <i>eitek</i> }
<i>itok</i>	<i>jaitok</i> } vaši <i>aik</i> } vaše <i>jaiik</i> }	<i>itek</i>	<i>jeitek</i> } vaši <i>eik</i> }
<i>ik</i>	<i>jaiik</i> } ich, jejich	<i>ik</i>	<i>jeik</i> } jejich, ich

*) Prípony *ek, jek, uk, juk* a *ök, jök* vychádzajú vždy viac z úžitku a nastupuje na jejich miesto *ök, jök* a *ok, jok*. Avšak keď to jasnosť smyslu alebo dobrozvuk požaduje, môže sa, áno má sa užívať miesto *ok, jok* a *ök, jök* aj *uk, juk, ök, jök*; na pr. *nyom-uk* jejich šlapaj, miesto *nyom-ok*, lebo poslednejšie môže byť aj množné číslo a môže vyznamenávať aj šlapáje od *nyom* šlapaj; taktiež *gyöngy-ök* jejich perla, od *gyöngy*; *öröm-ök* jejich radosť, miesto *öröm-ök* (trebas je množné č. *öröm-ek*), aby tá istá hláska nenásledovala trirazy za sebou.

§. 17. β) **Vnútorne pomerné prípony *Belviszonyragok*.**

Tyto označujú úzke spojenie mena s nejakým druhým slovom vety.

Vnútorne-pomerné prípony sú:

Genitívna: *nak, nek.*

Datívna: *nak, nek.*

Akkusatívna, *t* alebo *at, ot, et, öt.*

Genitív (*sajatító*) s príponou pre nízke slová *nak* pre vysoké *nek* označuje takého majiteľa, ktorý stojí v nerozlučiteľnom spojení so svojim majetkom, a preto žiada vždy za sebou meno majetku s prisvojovacou príponou tretej osoby; na pr. *Péter-nek ház-a* Petrov dom; tu je Peter majiteľ a dom majetok; *Isten-nek áldás-a* Božie požehnanie, Boh je majiteľ a požehnanie majetok.

Tento genitív nikdy sa ináč neužíva len jako náš prívlastňovací genitív alebo miesto neho prisvojovacie prídavné mená, na otázku *čí, čia, čie?*

Datív (*tulajdonító*) majúci príponu *nak* pre nízke a *nek* pre vysoké slová, označuje tu osobu alebo vec vo vete, pre ktorú, ku ktorej vôli, osohu alebo škode a t. p. sa nečo stáva a menuje sa osobným doplnkom na pr. *kenyeret adok koldús-nak* chlieb dám žobrakovi, komu? jemu k osohu.

Akkusatív (*tárgy* — alebo *szenvedő-eset*) s príponou po samohláskach *t*, pre nízke vychádzajúce na spoluhlásky *at, ot*, pre vysoké *et, öt*, označuje tu osobu alebo vec, na ktorú sa potahuje príchodným slovesom vyslovená činnosť podmetu; toto je vo vete predmetný doplnok, čili jednoducho predmet, na otázku: *Koho, čo?* Na pr. *Az őszinteség diszítí az ifjú-t.* Uprimnosť okrašľuje (koho?) mladíka.

Úloha. Vypíšte z nejakého čítacieho kusa mená s príponami nominatívnymi a vnútorne-pomernými.

*) Potom sa môžu dať vypísať také mená z druhého kusa, alebo z toho istého aj s druhými príponami, keď sa o nich už pojednalo.

§. 18. γ) **Miestne prípony *Helyragok*.**

Miestne, naším predložkám odpovedajúce prípony vyslovujú rozličný pomer pohybovania alebo zostávania na nejakom mieste. Miestne prípony sú nasledujúce:

Na otázku: *kde (hol)?*

Sdržovacia (*marasztó*) *ban* — *ben* = *v, vo* s lokalom.

Staviaca (*állapító*) *n, on, en, ön* = *na* s lokalom.

Predlievacia (*veszteglő*) *nál* — *nél* = *pri* — *u*.

Na otázku: kam, *hova?*

Vnikajúca (*beható*) *ba — be = do*.

Vystupovacia (*felható*) *ra — re = na* s akkusativom.

Približovacia (*közelítő*) *hoz—hez—höz=ku, k* s dativom.

Na otázku: odkud' (*honnán*)?

Vynikajúca (*kiható*) *ból — ből = z* s genit. (von odnekud').

Sostupovacia (*leható*) *ról — ről = s s* genit. (dolu s nečeho).

Vzdialovacia (*távolító*) *tól — től = od* s genit.

Na otázku: pokiaľ (*meddig*)?

Zamedzovacia (*határvető*) *ig = po* s akkusat.

Na pr. *ház-ban* v dome, *kert-ben* v zahrade; *ház-on* na dome, *kert-en* na zahrade, *ház-nál* pri dome, *kert-nél* pri zahrade, *Péter-nél* u Petra; *ház-ba* do domu, *kert-be* do zahrady, *ház-ra* na dom, *kert-re* na zahradu; *ház-hoz* k domu, *kert-hez*; *ház-ból* z domu, *kert-ből*; *ház-ról* s domu (s vrchu): *ház-tól* od domu, *kert-től*; *ház-ig* po dom, *kert-ig*.

Úloha. Nech sa vypíšu z nektorého čítacieho kusa mená s miestnymi príponami a nech sa určí, jaká je ktorá prípona.

Poznamenanie. Mená vyznamenávajúce čas, s miestnymi príponami určujú čas vety; na pr. *nyár-ban* v lete, *tél-ben* v zime, alebo aj *nyár-on*, *tél-en*, *nyár-ra* na leto, *tél-re* na zimu, *nyár-ig* do leta, *tél-ig* do zimy atď.

§. 19. δ) Rozličné okolnostné prípony *Különféle körülményragok*.

Tyto vyslovujú rozličné pomery príčiny účela a nástroja a t. p. a sú nasledujúce;

Príčinná (*okadó*) *ért = pre* s akkus.

Pomocná (*segítő*) *val — vel = s*, so s instr.

Zmeňovacia (*fordító*) *vá — vé = na* s akk. alebo za tiež s akkus.

Vykladacia (*mutató*) *ul — ül = za* s akk. alebo porovnavacie *jako*.

Na pr. *Ruhá-ért* pre šaty, *könyv-ért* pre knihu; *ruhá-val* so šatami, *könyv-vel* s knihou; *ruhá-vá* na šaty (obrátil), *könyv-vé* na knihu; *ruhá-ul* za šaty (to u žíval, alebo jako šaty), *könyv-ül* za knihu, jako knihu.

Úloha jako vyšej.

*) Poznamenanie 1. Miestne a okolnostné prípony prijímajú všetky nominativy; na pr. *Ház-ban* v dome, *ház-ak-ban* v domoch, *ház-ak-ért* pre domy, *ház-ak-ul* za domy; *József-é-ben* v Jozefovom

(na pr. dome), *József-é-ért* pre Jozefovho (na pr. otca), *József-é-vel* s Jozefovym (na pr. otcom); *könyv-em-ben* v mojej knihe, *könyv-em-ért* pre (za) moju knihu, *könyv-em-nél* pri mojej knihe, *könyv-eink-ből* z našich kníh, *könyv-eim-ben* v mojich knihách.

Vnútorno-pomerné prípony prijímajú tiež všetky nominativy; na pr. *ház-nak* domu, *ház-ak-nak* domov, *ház-ak-at* domy; — *Péter-é* Petrov, *Péter-é-nek* Petrovho, Petrovmu, *Péter-ét* Petrovho; *könyv-em-nek*, *könyv-em-et* atď.

Prisvojovacie prípony môže prijať len jednotný nominativ; na pr. *ház-am*, *ház-unk*, *ház-aim*, *ház-aink* atď.

Majiteľného nominativu príponu prijímajú všetky ostatné nominativy, jednotný totižto, množný a majetkový; na pr. *ház-é* domu (domový), *Péter-é* Petrov; *ház-ak-é* domov; *ház-am-é* môjho domu, *ház-aid-é* tvojich domov; *ház-unk-é* nášho domu atď.

Poznamenanie 2 Aj zo samých prípon mnohé prijímajú prípony ale len prisvojovacie jedného majetku, také sú:

Dativná *nek*: na pr. *nekem* atď.

Sdržovacia *ben*: na pr. *ben-n-em* atď.

Predlievacia *nál*: na pr. *nál-am* atď.

Vystupovacia *ra*: na pr. *rá-m* atď.

Približovacia *hoz*: na pr. *hoz-z-ám* atď.

Sostupovacia *ról*: na pr. *ról-am* atď.

Vzdialovacia *től*: na pr. *től-em* atď.

Príčinná *ért*: na pr. *ért-em* atď.

Pomočná *vel*: na pr. *vel-em* atď.

Miesto vznikajúcej *be* užíva sa starodávne *bele*; na pr. *belé-m*, *belé-d* atď.; — miesto vynikajúcej *ből* užíva sa s príponami *belől*; na pr. *belől-em*, *belől-ed* atď.

Konečne miesto staviacej prípony *on* ku prijímaniu privlastňovacích prípon užíva sa *rajt*; na pr. *rajt-am*, *rajt-ad* atď.

Všetky tyto príponované prípony obdržujú tým význam osobných zámen t. j. užíva sa v slovenčine patričná predložka s pádom osobného zámena tej osoby, ktorú prípona zastupuje -*m* ja, -*d* ty, -*a*, -*ja* on, -*a*, -*o*; -*nk* my, *tok*, *tek* vy; *ok*, *ök*, *jok* oni, ony; na pr. *ért-em* pre mňa, *ért-ed* pre teba, *ért-e* pre neho (preň, pre ňu); *ért-ünk* pre nás, *ért-etek* pre vás, *ért-ök* pre nich, vidz nauku o osobných zámenách.

Uplný priehľad					
Pre nízke mená.					
Meno prípony			Keď sa končí		
			samohlásku	spoluhlásku	
Nominatívne	Jednotný nom. Množný nom. Majiteľný	Pre jeden majetok, t. j. keď je meno, v slov. určené prív. zámenom v jednotnom čísle.	Majetkové	1.	čistý peň
				2.	
				3.	
	Pre viac majetkov, t. j. keď je meno určené prív. zámenom, v množnom čísle.	1.			
		2.			
		3.			
	Vnit. pomer.	Genitiv			- <i>nak</i>
		Dativ			- <i>nak</i>
		Akkusat.			- <i>t</i> - <i>t, -at, -ot</i>
	Miestne	Kde?	Sdržovacia		- <i>ban</i>
Staviacia			- <i>n</i>	- <i>on</i>	
Predlievacia				- <i>nál</i>	
Kam?		Vnikajúca		- <i>ba</i>	
		Vystupujúca		- <i>ra</i>	
Od- kud?	Približovacia		- <i>hoz</i>		
	Vynikajúca		- <i>ból</i>		
	Sostupovacia		- <i>ról</i>		
Po- kud?	Vzdialovacia		- <i>tól</i>		
	Zamedzovacia		- <i>ig</i>		
Okol. nosné	Príčinná			- <i>ert</i>	
	Pomočná			- <i>val</i>	
	Zmeňovacia			- <i>vá</i>	
	Vykladacia			- <i>úl (aj -ul)</i>	

0 príponách -*kor, -kóp, -tt, -ként* a -*astul, -estul* atď. vidz §. 45.

prípon mien.

Pre vysoké mená.

meno na		Význam v slovenskom
samohlásku	spoluhlásku	
	čistý peň	náš nomin.
-k	-ek, -ök	náš mn. nom.
	e	gen. al. prisiv. prid. m.
-m	-em, -öm	môj, -a, -e
-d	-ed, -öd	tvôj, -a, -e
-je	-e, -je	jeho, jej
-nk	-ňnk	náš, -a, -e
-tek	-tek, -etek	vaš, -a, -e
	-tök, -ötök	jejich
-jök, -jek	-ek, -ök	
	-jek, -jök	
-im	-eim, -jeim	moji, moje
-id	-eid, -jeid	tvoji, tvoje
-i	-ei, -jei	jeho, jej
-ink	-eink, -jeink	naši, naše
-itek	-eitek, -jeitek	vaši, vaše
-ik	-eik, -jeik	jejich
	-nek	gen. al. prisiv. prid. m.
	-nek	náš dativ
-t	-t, -et, -öt	náš akkus.
	-ben	v, vo s lok.
-n	-en, -ön	na s lok.
	-nel	{ pri s lok.
	-be	{ u s genit.
	-re	do s genit.
	-hez, -höz	na s akkus.
	-böl	k, ku s dat.
	-röl	z, zo s gen.
	-töl	s, so s genit.
	-ig	od s genit.
	-ert	po s akkus.
	-vel	pre s akkus.
	-vé	z, zo s instr.
	-ül (aj -ül)	na, v s akkus.
		za s akkus.

§. 21. O prikladani týchto prípon čili príponovaní mien.

Névragozás.

Hlavné pravidlá príponovania čili tak nazvaného skloňovania sú nasledujúce:

1. Nízke mená žiadajú nízke a vysoké mená vysoké prípony; n. p. *szám* číslo, *szám-ok* čísla, *szám-nak* čísla, *szám-ban* v čísle; — *szem* oko, *szem-ben* v oku, *szem-em* moje oko atď.

2. Prípona nominativu množného čísla *k*, potom akkusativu *t* a tyto tri prisvojovacie prípony *m*, *d*, *tok* v tom istom mene stávajú s tými istými sponovými samohláskami a preto sa menujú jednako hláskovými príponami (*rokonhangú ragok*); na pr.

Množn. č.		akkus.		prisvojovacie prípony		
<i>ház-ak</i>	<i>ház-at</i>	<i>ház-am</i>	<i>ház-ad</i>	<i>ház-atok</i>		
<i>kulcs-ok</i>	<i>kulcs-ot</i>	<i>kulcs-om</i>	<i>kulcs-od</i>	<i>kulcs-otok</i>		
<i>kert-ek</i>	<i>kert-et</i>	<i>kert-em</i>	<i>kert-ed</i>	<i>kert-etek</i>		
<i>küszöb-ök</i>	<i>küszöb-öt</i>	<i>küszöb-öm</i>	<i>küszöb-öd</i>	<i>küszöb-ötök</i>		

Poznámene. Ty, ktoré prijímajú *ö*, dostávajú v druhej osobe množného čísla *ötök*; na pr. *kürt-ötök*. vaša trüba.

3. Krátke koncovky mien *a* a *e* sa dĺža keď k nim príjde nejaká prípona; n. p. *árpá-nak*, *árpá-úl* atď. *eke* pluh, *éké-nél* atď.

4. Prípon *-val*, *-vel*, a *-vá*, *-vé* náslovné *v* stáva sa takou spoluhláskou, jakou sa končí slovo, n. p. *ház-zal* s domom, *kert-tél* so zahradou; *kés-sé* na nôž, *vár-rá* na hrad atď.

Jestli sa ale meno končí dvoma jednakými spoluhláskami *v* celkom vystane; n. p. *toll* pero, *toll-al*, *jobb*, lepší *jobb-al* atď.

Toto sa stáva aj s druhými príponami, t. j. keď sa meno končí takýma dvoma spoluhláskami, jakou sa prípona počína, príponová náslovná spoluhláska sa musí vynechať; n. p. *jobb-a* do lepšího, miesto *jobb-ba*; *tett-öl* od činu, mi. *tett-től* atď.

Z ohľadu príponovania delíme mená na samohláskové (*hangzós nevek*) a spoluhláskové (*mássalhangzós*). — Samohláskové mená sú ty, ktoré vychádzajú na samohlásku; na pr. *alma*, *eke*, *kapu* vráta, *hordó* sud atď. — Spoluhláskové sú ty, ktoré sa končia na spoluhlásku; na pr. *szám* počet, *hely* miesto, *madár* vták atď.

Aj jedny aj druhé sú buď pravidelné (*rendes*) buď výnimkové (*kivételes*). — Pravidelné sú ty, ktorých peň sa docela nič nemení v príponovaní (vyjma že pri samohláskových na *-a-e* koncovková samohláska sa zdĺžuje). Výnimkové ale sú ty, ktorých pne nejakú zmenu podstupujú.

Výnimkové samohláskové sú dvojnásobné: 1. Vsúvacie (*közbeszuratos*) t. j. také, ktoré pred nektórymi prí-

ponami prijímajú medzi peň a príponu *v* na pr. *ló kőň, lo-v-ak, lo-v-am* atď. 2. Podstatné mená dvojeho príponovania (*kettős ragozású nevek*), t. j. také, ktoré dvojnásobne môžu prijívať prípony; na pr. *gyapjú vlna, gyapjú-t* aj *gyapj-at* atď.

V ýnimkové spoluhláskové sú tiež dvojnásobné: 1. Vysúvacie (*hangugratók*) t. j. také, ktoré pred príponami samohláskou sa počínajúcimi vysúvajú (vyhadzujú) samohlásku poslednej slabiky, na pr. *títok* tajemstvo, *títok-ok, títok-ot; vétek* priestupok *vétek-ek, vétek-em* atď. 2. Skracovacie (*ékesztő*), ktoré skracujú dlhú samohlásku poslednej slabiky; tiež len pred príponami počínajúcimi sa samohláskou; na pr. *madár* vták, *madar-at, madar-aím; kötel* povraz, *kötel-et, kötel-ek* atď.

Poznamenanie. Pred príponami *-ig-ért* a *-ül, -ül*, trebas sa začínať samohláskami, preca ani vysúvacie nevyhadzujú, ani skracovacie neskracujú spománuté samohlásky; n. p. *dolog* vec, *dolg-ot* ale *dolog-ért* a nie *dolg-ért* taktiež *dolog-ül* za vec, jako vec; — *sugár* papršlek akkus. *sugar-at* ale s *-ért* je *sugár-ért* aj *sugár-ül*.

§. 22. Poznámky o príponách *-k, -t, -m, -d* a *-tok*.

Prv nežli sa pristúpi k príkladom príponovania jednotlivých druhov mien, prehovoríme nečo ešte o jednako hláskových príponách a v §. 25. o prisvojovacích príponách s *j*.

Jednako hláskové prípony (*rokonhangú ragok*) sú tyto :

	Jasné.	Temné.
Přípona množ. čísla.	<i>-ak -ek</i>	<i>-ok -ök</i>
„ akkusativu	<i>-at -et</i>	<i>-ot -öt</i>
Prisvojovacie prípony	<i>-am -em</i>	<i>-om -öm</i>
	<i>-ad -ed</i>	<i>-od -öd</i>
	<i>-atok -etek</i>	<i>-otok -ötök</i>

§. 23. Mená, ktoré prijímajú jasné prípony, teda *-ak, -at, -ek, et* atď.

Přípony tyto s *a* teda *-ak -at* atď. prijímajú :

1. Všetky samohláskové vsúvacie nizke mená; na pr. *ló kőň, lo-v-ak, lo-v-at, lo-v-am* atď. vidz §. 31.

2. Všetky samohláskové nizke dvojeho príponovania, keď sa užívajú s *v* alebo *j*, na pr. *daru* jariab *darv-at, hamu* popol *hamv-at, gyapjú* vlna *gyapj-at gyapj-am* atď. Vidz §. 32 a 33.

3. Všetky spoluhláskové skracovacie nizke, jako: *madár* vták *madar-ak madar-at, sugár* sugar *sugar-at, sugar-atok* atď. Vidz §. 43 a 44.

4. Troj- alebo viacej slabičné vysúvacie na *-alom*, na pr. *uradalom* pánstvo, *uradalm-ak, bírodalom* mocnárstvo *bírodalm-at bírodalm-am* atď. Vidz §. 41 a 42.

Z dvojslabičných patria sem tyto: *vászon* plátno, *vászn-at, vászn-ak*; — *bátor* smelý, *zmužily, bátr-ak*; — *három* tri *hármat*; — *vékony* tenký *vékny-ak, vékny-at*.

5. Základné nízke číslovky, ktoré vychádzajú na spoluhlásku, na pr. *nyolcz* osem *nyolcz-at*, *száz* sto *száz-at* atd. Vynimaju sa: *hat* šesť prijíma s o teda *hat-ot*, a *milliom* milión, *milliom-ot*.

6. Všetky nízke mená s jakoukoľvek spoluhláskovou nominatívnou príponou (teda *-é* nie), keď majú prísť do akkusativu dostávajú príponu *-at*, na pr. *atyám-at* môjho otca, *asztalunk-at* náš stôl, *lovak-at* kone atd. Vidz §. 46, 1. atd.

Z prídavných mien prijímajú prípony s *a* nasledujúce:

a) Vychádzajúce na *as*, *ás*, *os*, *ós* a *us*, na pr. *szorgalmas* usilovný, *szorgalmas-ak*, *peldás* príkladný atd.; tak aj *hamis* lstivý, falešný *hamis-ak*. Vidz o tom obsirnej §. 37, 1 a §. 24, poznam.

b) Všetky, ktoré sa končia na *-ekony*; na pr. *hajlékony* ohybný, *hajlékony-ak* atd. Viac o tom v §. 37, 2.

O prípone akkusatívnej *t* vidz §. 36, 1. a) d).

c) Vychádzajúce na *u* a nízke miešané na *i*; na pr. *szomorú* smutný *szomorú-ak*, *budai* budinský *budai-ak* atd. Vidz §. 33. IV. a §. 34.

Sem patri aj podstatné *fi*, o ktorom sa hovorí v §. 34, 1.

*) Tyto prijímajú *-t* obyčajne bez spony; na pr. *Péterfi-t*, *budai-t* atd.

d) Všetky prídavné mená s príponami stupňovania *bb* (aj *-bbik*); na pr. *nagy* veľký *nagyobb* väčší, *nagyobb-ak*, *nagyobb-at* atd.; *jó* dobrý, *jobbik* lepší, *jobbik-at* atd. Vidz §. 37, 5.

e) Príčastia minulého času tvorené od slovies nízkých na *ott* a *t*; na pr. *hal-ott* zomrelý *halott-ak* zomreli, *halott-at* zomreleho; *lát-ott* videný, *látott-at* videného, *-ú* atd. Vidz §. 37, 6.

f) Uvedené mená v §. 37, 7 a 8.

II. Všetky vysoké mená tu uvedených druhov prijímajú prípony s *e*, trebas je aj v poslednej sylabe *ö* alebo *ü* teda:

1. Samohláskové vsúvacie; na pr. *kő* kameň *kő-v-et*, *kő-v-em* atd. Vidz §. 31.

2. Samohláskové dvojeho príponovania; na pr. *könyű* slza, *könyű-t köny-et*, *köny-em* atd. Vidz §. 32 a 33.

3. Skracovacie spoluhláskové; na pr. *név* meno, *név-ek*, *név-et*; *tűz* oheň, *tűz-ek*, *tűz-et* atd.; *fenék* dno *fenék-et* atd. Vidz §. 43.

4. Dvoj-, troj- alebo viacejslabičné vysúvacie bez *ö*; na pr. *fejedelem* panovník *fejedelem-et*; *féreg* červík, *féreg-ek* atd. Vidz §. 41 a 42. III.

5. Základné vysoké číslovky; na pr. *egy* jedno *egy-et*, *tíz* desať *tíz-et*, *hét* sedem *hét-et* atd.

Vynimá sa *öt* päť, ktoré má *öt-öt* a nie *öt-et*.

6. Všetky vysoké mená s jakoukoľvek nominatívnou príponou, či je v nej *ö* alebo *ü* či neni; na pr. *seb* rana, *seb-ek*, *sebek-et*; *kürt* truba (roh) *kürt-öm*, *kürt-öm-et* atd. Vidz §. 46, 1, 3.

7. Mená uvedené v §. 39, 1 — 9.

§. 24. Mená, ktoré prijímajú temné prípony *ok*, *ot*, *ök*, *öt* atd.:

Temné prípony s *o*, čili *ok*, *ot* atd. dostávajú:

1. Nízke dvojslabičné vsúvacie; n. p. *űrok* priekopa *űrk-öt*, *űrk-ok* atd.; *bagoly* sova *bagly-öt*, *bagly-ok* atd. Vidz §. 41 a 42.

*) Vynima sa *bátor, vászon* a *vékony*; §. 23, 4.

2. Podstatné mená vychádzajúce na *as, ás, os, ós* a *us -ús*; n. p. *forrás* prameň, *forrás-ok, forrás-om* atď. Vidz §. 38, 1.

Poznamenanie. Mnohé z prídavných na *s* vychádzajúcich mien, ktoré pred *s* majú hneď samohlásku, užívajú sa aj jako podstatné mená s týmto poznamenaním:

Nízke tohoto druhu prídavné mená, teda vychodiace na *as, ás, os, ós* a *ús*, keď sa užívajú jako podstatné, prijímajú temné prípony *s o*; jako prídavné ale dostávajú ty isté prípony *s a*; na pr. *adós* dlžen mn. číslo *adós-ok* dlžní; — *adós* ale dlžník, mn. číslo *adós-ok* dlžníci atď.

Vysoké ale na *ös, ós* a *ús* vychádzajúce prídavné, keď sa užívajú jako podstatné dostávajú prípony tiež s temným *ö*, jako prídavné ale prijímajú ty isté prípony *s e*; na pr. *hös* udatný, *hös-ek* udatní; *hös* ale tolko čo hrdina má *hös-ök* atď.

*) Ty prídavné, ktoré vychádzajú na *es* a *és* prijímajú prípony *s e*, bez všetkého rozdielu a ohľadu na predchádzajúce *ö*, alebo *ü*. Vidz §. 39, 1.

K precvičeniu tohoto môžu sa vziať nasledujúce príklady: *Havas* sňazný aj sňazka, čili vrch, na ktorom býva vždy sňah; *magas* vysoký aj vysocina; *örökös* večitý aj dedič; *gyümölcsös* ovocný aj sad; *fogas* zubatý aj vesiak čili polica na vešanie šiat; *gőzös* parový aj parník atď.

3. Podstatné mená udané v §. 38, 3, 4, 5.

II. Prípony *s ö* prijímajú všetky tohoto druhu vysoké mená, v ktorých poslednej sylabe je *ö*, teda:

1. Dvojslabičné vysúvacie s kmenovým *ö* alebo *ü*; na pr. *ökör* vol, *ökr-öt, gödör* jama *gödr-öt, gödr-öm* atď. Vidz §. 42, IV.

2. Podstatné na *ös, ós* a *ús*; na pr. *Kesztyös* rukavičkar, *kesztyös-ök*; *fürdös* lazebník, *fürdös-ök* atď. Vidz §. 40, 1.

3. Udané v §. 40, 2; na pr. *öltöny* oblek *öltöny-ök, öltönyötök* váš oblek atď.

Poznamenanie. Ktoré prijímajú v akkusative len čisté *t* a ktoré s udanými sponami, o tom vidz §. 36. I. a—d.

§. 25. Mená, ktoré, prijímajú prisvojovacie prípony *s j*.

Prisvojovacie prípony *s* predsutým *j* sú tyto :

tretej osoby jednoho majetku	-ja	-je	-jok	-jök
všetkých osôb viac	{	-jaim	-jaim	-jaink
majetkov.		-jaid	-jeid	-jaitok
		-jai	-jei	-jaik
			-jeik.	

O týchto sa má poznamenať toto :

1. Samohláskové mená prijímajú najväčším dielom ty prípony, ktoré sú udané vo všeobecnom priehľade pre mená vychádzajúce na samohlásku; — *j* prijímajú teda len v 3tej osobe jednoho majetku: *ja, je* a *jok, jök*; na pr. *kapá* motyka, *kapá-ja, kapá-jok*; — *eke* pluh *eké-je, eké-jök*; — *lépcső* schody *lépcső-jök*, atď. — Ostatnie prípony dostávajú teda bez *j*; na pr. *kapá-im, lépcső-im*; atď. — Vidz §. 30.

Zo samohláskových v tomto ohľade robia výnimku tyto :

a) Mená : *apa*, *atya* otec, *anya* matka, *bátya* starší brat, *néne* staršia sestra a *öcse* mladší brat — prípony *ja*, *je* a *jök* prijímajú tak, že posledniu samohlásku vyhadzujú; príponu tretej osoby viac majetkov (*-i-ik*) prijímajú dvojnásobne: buď pravidelne *-i-ik* alebo s vyhodnotením koncovky prijímajú *-jai*, *-jei* a *-jaiik*, *-jeik*; na pr.

apa,	atya,	bátya,	néne,
<i>ap-ja</i>	<i>aty-j-a</i>	<i>báty-j-a</i>	<i>nén-j-e</i>
<i>ap-jök</i>	<i>aty-j-ok</i>	<i>báty-j-ok</i>	<i>nén-j-ök</i>
<i>ap-jai</i> alebo	<i>aty-j-ai</i> alebo	<i>báty-j-ai</i> alebo	<i>nén-j-ei</i> alebo
<i>apá-i</i>	<i>atya-i</i>	<i>bátyá-i</i>	<i>néné-i</i>
<i>ap-j-aiik</i> alebo	<i>aty-j-aiik</i> alebo	<i>báty-j-aiik</i> alebo	<i>nén-j-eik</i> alebo
<i>apá-ik</i>	<i>atya-ik</i>	<i>bátyá-ik</i>	<i>néné-ik.</i>

Öcse neprijíma *j* ale v spomänutých pádoch *cs* zdvojuje; jako: *öcs-cse* jeho mladší brat, *öcs-csök* jejich mladší brat; *öcs-csei* alebo *öcsé-i* jeho, jej ml. bratia, *öcs-cseiik* alebo *öcsé-ik* jejich mladší bratia.

Ostatnie prípony berú pravidelne : *atya-m*, *atya-d*, *atya-nk*, *atya-tok*, *atya-ink*, *atya-itok* atď.

b) Nektore vychádzajúce na *ó* a *ö* pred príponou tretej osoby jedného majetku *ja*, *je*, *jök*, *jök* môžu zmeniť *ó* do *a* a *ö* do *e*, ale môžu aj podržať svoje prvotné samohlásky; n. p. *ajtó* dvere, *ajtó-ja* *ajtó-jök* alebo *ajta-ja* *ajta-jök*; *erdő* les *erdő-je*, *erdő-jök* alebo *erde-je*, *erde-jök*. — Ostatne tyto mená môžu si zameniť tyto koncovkové samohlásky aj pred príponami viac majetkov, ale vtedy *j* nedostávajú; na pr.

<i>ajtó-ja</i> alebo	<i>ajta-ja</i>	<i>szőlő-je</i> alebo	<i>szőle-je</i>	} hrozno, vinohrad
<i>ajtó-jök</i>	<i>ajta-jök</i>	<i>szőlő-jök</i>	<i>szőle-jök</i>	
<i>ajtó-im</i>	<i>ajta-im</i>	<i>szőlő-im</i>	<i>szőle-im</i>	
<i>ajtó-id</i>	<i>ajta-id</i>	<i>szőlő-id</i>	<i>szőle-id</i>	
<i>ajtó-i</i>	<i>ajta-i</i>	<i>szőlő-i</i>	<i>szőle-i</i>	
<i>ajtó-ink</i>	<i>ajta-ink</i>	<i>szőlő-ink</i>	<i>szőle-ink</i>	
<i>ajtó-itök</i>	<i>ajta-itök</i>	<i>szőlő-itek</i>	<i>szőle-itek</i>	
<i>ajtó-ik</i>	<i>ajta-ik</i>	<i>szőlő-ik</i>	<i>szőle-ik.</i>	

Dľa týchto príkladov dostávajú tyto prípony aj nasledujúce mená

<i>Akó</i> okov,	<i>esztendő</i> rok,	<i>Sepró</i> kvasnice, droždie, aj metla,
<i>apró</i> drobný.	<i>Furdó</i> kúpeľ.	<i>szélső</i> kraj (nejakého predmetu).
<i>Belső</i> vnútornosť,	<i>Hintó</i> koč,	<i>Tető</i> vrchol
<i>bimbó</i> púpä, puk.	<i>hordó</i> sud.	<i>tüdő</i> pľúca.
<i>Elő</i> predok,	<i>Idő</i> čas.	<i>Velő</i> jadro, (špik),
<i>első</i> prvý,	<i>Kettő</i> dva,	<i>vessző</i> prút,
<i>erdő</i> les,	<i>külső</i> zovnejšok.	<i>vó</i> zať.
<i>ernyő</i> záslona,	<i>Mező</i> pole	
<i>erő</i> sila,	<i>Nő</i> manželka, žena.	

1. **Poznámka.** Tyto dve mená *nô* a *vô* j podržujú aj pred príponami viac majetkov, ale vtedy sa musia užívať s *e*, na pr.

<i>nô-je</i> alebo	<i>ne-je</i>	<i>vô-je</i> alebo	<i>ve-je</i>
<i>nô-jök</i>	<i>ne-jök</i>	<i>vô-jök</i>	<i>ve-jök</i>
<i>nô-im</i>	<i>ne-jeim</i>	<i>vô-im</i>	<i>ve-jeim</i>
<i>nô-id</i>	<i>ne-jeid</i>	<i>vô-id</i>	<i>ve-jeid</i>
<i>nô-i</i>	<i>ne-jei</i>	<i>vô-i</i>	<i>ve-jei</i>
<i>nô-ink</i>	<i>ne-jeink</i>	<i>vô-ink</i>	<i>ve-jeink</i>
<i>nô-itek</i>	<i>ne-jeitek</i>	<i>vô-itek</i>	<i>ve-jeitek</i>
<i>nô-ik</i>	<i>ne-jeik</i>	<i>vô-ik</i>	<i>ve-jeik</i>

2. **Poznám.** K vyhnutiu dvojsmyslu v týchto menách: *erdô*, *erô*, *idô*, *mezô* lepšej je užívať s príponami viac majetkov kmen s *ô*, na pr. *erdô-i* jeho lesy, *erô-i*, *idô-i*, *mezô-i* atď. pretože *erde-i*, *ide-i*, *meze-i* sú aj prídavné mená; prvé znamená lesný, druhé tohoročný, tretie poľný.

3. **Poznám.** Sem by patrilo aj *fô* (*fej*) hlava, len že poslednejšie užíva sa aj v nominatíve tak k označeniu hlavy ľudskej a vôbec zvieracej; prvejšie ale k označeniu hlavy čili vrchnej čiasťky neživotných predmetov alebo predstavených, a vtedy prijíma prípony k *fô* n. p. *fô-m*, *fô-d* atď.; v prvejšom ale páde *fej-em*, *fej-ed* atď.

2. Zo spoluhláskových mien všetky prípony s *j* prijímajú nasledujúce:

a) Skoro všetky podstatné a prídavné či nízke či vysoké mená, ktoré vychádzajú na dve spoluhlásky, jako:

<i>kard</i> meč	<i>füst</i> dým
<i>kard-ja</i>	<i>füst-je</i>
<i>kard-jök</i>	<i>füst-jök</i>
<i>kard-jeim</i>	<i>füst-jeim</i>
<i>kard-jaid</i>	<i>füst-jeid</i>
<i>kard-jai</i>	<i>füst-jei</i>
<i>kard-jeink</i>	<i>füst-jeink</i>
<i>kard-jeitek</i>	<i>füst-jeitek</i>
<i>kard-jeik</i>	<i>füst-jeik</i>

Sem patria nasledujúce mená:

<i>Bárd</i> sekera,	<i>fürt</i> kučera, stravec,	<i>Kolomp</i> zvonec pre dobytok.
<i>Domb</i> kopec,	<i>Hant</i> pažiť, hruda,	<i>Tónk</i> bieda, krída, kmen.
<i>Fajd</i> koroptva,	<i>harang</i> zvon.	<i>Vért</i> pancier, štít,

a iné podobného východu mená; ďalej všetky srovnavaťele (komparatívy) a svrchovatele (superlatívy), lebo vychádzajú na dve *bb* na pr. *jobb-ja*, *szeb-je*, *legdrágabb-ja* atď.; keď sa im ale pridá *-ik* nikdy nedostávajú prípony s *j*, tak ani *toll* pero.

b) Nízke mená vychádzajúce na *b*, *d*, *f*, *g*, *k*, *p* a *t* jako: *rab* väzeň *rab-ja*, *rab-jök*, *rab-jeim*, *rab-jaid* atď., *nád* trst *nád-ja*, *lúd* hus *lúd-ja*; *zsák* vrece *zsák-ja* atď. áno aj vysoké vychádzajúce na *d*, *k*, a *t*.

Vynímajú sa a neprijímajú prípon s *j* nasledujúce tohoto druhu mená:

Ablak oblok, okno,
abrak křma,
ág ko ár,
ajak perá (pysky).
Bog uzel, hrča.
Csónak ěnok.
Fog zub.
Had vojsko, vojna,
hat šest.
hát chrbát.

hit viera,
húg mladšia sestra.
Jog právo.
Láb noha,
lak byt, bývanie,
lét bytnosť, jestvovanie.
Nyak krk,
nyák hlen.
Oszlop stlp.
Rag prípona.

Sark päta
szag zápach.
Talp podošva,
test telo,
tét skutok,
tett skutok, dej, čin.
Vastag hrubý,
vét kúpa, príjem.
Zálog záloh,
zug kút.

§. 26. Mená, kto ré neprijímajú prisvojovacích prípon s *j*.

Nikdy neprijímajú prípon s *j*:

- a) Vychádzajúce na sykavky *cs, cz, s, sz, z, zs*.
 b) Podstatné mená na *ság, ség* a *-szág*; n. p. *jóság* dobrota, *jó-ság-a*, *édesség* sladkosť *édesség-e*; *ország* krajina *ország-a* atď.
 c) Vysúvacie a skracovacie mená. Vidz §§. 41, — 44.

d) Číslovky a od nich odvodené mená; na pr. *három* tri, *hárm-a* jeho tri, *harmad* tretina, *harmad-a* jeho, jej tretina; *harmadik* tretí, *harmadik-a* jeho, jej tretí atď.

e) Od slovíe odvodené podstatné mená na *et*; na pr. *szeret* miluje, *szeret-et* láska, *szeretet-e* jeho láska atď.

Nektoré výnimky.

a) Vychádzajúce na *gy, h, j, l, ly, m, n, ny, r, ty* a v pravidelne neprijímajú prípon s *j*; výnimajú sa asi tyto:

Ár povodeň,
aczel oceľ.

Bal lavý,
bán bán (Banus).

Czel účel, cieľ,
cincúr klikoroh (hmyz),

csín ozdobnosť,
csír klík, zárod.

Fukar šgfloš, lakomec.
Gúny hana, posmech.

Húr struna.

Kar rameno,
kandúr kocúr,

kín trápenie,

kül zovnejšok, aj deň.

Lam kaluža,

lom zaväzadlá, (bagážia)

Magyar Maďar,

mazúr núdzný.

Nagy veľiký.

Ón olovo,

or zlodej, zbojník.

Pár pár.

Rom, zrúcanina.

Sír hrob,

som drienka,

szeny špina, nečistota.

Zsír masť.

b) Taktiež neprijímajú pravidelne prípon s *j* vysoké mená vychádzajúce na *h, p, f* a *g*; výnimku robia:

a) Ty, ktoré majú pred týmito spoluhláskami ešte druhú spoluhlásku; na pr. *gömb* okruh, guľa, *gömb-je*, *közömb* lahostajnosť, *közömb-je*, *csöpp* kapka *csöpp-je* (vidz §. 25. 2. a).)

β) Z vychádzajúcich na jednu z týchto spoluhlások asi nasledujúce: *gög* nadutosť, *pýcha* *gög-je*, *pép* odvárka, kaša, *pép-je*; *píp* vyskot (vtáčeniec) *píp-je*.

c) Vychádzajúce na *ök, ek, ek* a *ök* tiež neprijímajú prípon s *j* výnimajú sa asi tyto:

Homok piesok, **homok-ja**, **konok** tvrdohlavý, **konok-ja**; **rü-pök** sedliacky švihal (štucer) **rü-pök-je**.

§. 27. Mená, ktoré prijímajú prisvojovacie prípony aj s j aj bez j.

Mnohé podstatné mená prijímajú tyto prípony dvojnásobne totižto s *j* aj bez *j*; na pr. *föld* zem *föld-je* aj *föld-e*, *föld-jeim* aj *föld-eim* atď. Sem patria nasledujúce mená:

a) Na *d* vychádzajúce vysoké mená; na pr. *cseléd* služobník, *beszéd* reč atď.

b) Vychádzajúce na *-lag*, *-lyag*, *-lyog*, *-rag* a *-rág* jako na pr. *szalag* stužka, *hólyag* mechier, *virág* kvet atď. krom týchto ešte nasledujúce:

Agyag hlina.

Fuvatag závej.

kócsag volavka.

anyag látka,

Hézag štrbina.

Madzag motúz.

asztag stoh, kopa.

Kalpag čiapka,

Sivatag púšť.

Bádog plech.

Harag hnev trebas vychádza na *rag* užíva sa len s *j*: *harag-ja* jeho, jej hnev, *harag-jaim* atď.

c) Vychádzajúce na *-et*, *-ét* prvotné a nie od slovíes odvodené mená; na pr. *sziget* ostrov, *sziget-e* aj *sziget-je*, *sziget-eim* aj *sziget-jeim* atď. *pecsét* pečat, *pecsét-e* aj *pecsét-je* atď.

d) Na *at* vychádzajúce od slovíes odvodené mená na pr. *ajánl-at* ponuknutie od *ajánl-ani* porúčať; *szolgál-at* služba od *szolgál-ni* slúžiť, *szolgálat-a* *ajánlat-a* aj *szolgálat-ja*, *ajánlat-ja* atď.

e) Všetky vychádzajúce na *-zat*, jako: *ábrá-zat* obličaj (obraz), *magzat* dieta atď.

6. *Kar* vyznamenáva rameno a sbor (chór) hudobnícky, spevácky atď.; v prvom páde prijíma prípony s *j* teda *kar-ja* jeho, jej rameno, *kar-jaim* atď.; v druhom páde ale bez *j*, teda *kar-a* jeho sbor, *kar-aim*, *kar-aink* atď.

Tak aj *ár* povodeň a cena, v prvom význame prijíma s *j*, v druhom bez *j*; *ár-ja* = jeho povodeň *ár-a* jeho cena atď.

§. 28. Nektore zvláštnosti o prikladani prisvojovacích prípon.

Száj ústa prípony jedného majetku prijíma aj pravidelne, na pr. *száj-am*, *száj-ad*, *száj-a*, *száj-unk*, *száj-atok* atď; — ale aj vynecháva *j* a prijíma potom tyto prípony spôsobom samohláskových mien; na pr. *szá-m*, *szá-d*, *szá-ja*, *szá-nk*, *szá-tok*, *szá-jok*; — ostatnie od *száj* pravidelne teda: *száj-aim*, *száj-aítok* atď.

2. Nektore podstatné mená prípony viac majetkov prijímajú trojnásobne, totižto aj s *j* aj bez *j*; áno (vyjímú príponu *ai*, *ei*) aj bez hlásky *a*, *e*; na pr. *barát* priateľ, *barát-jaim* aj *barát-aim* aj *barát-im*, *barát-id*; ale tretej osoby prípona musí byť

buď *jai*, buď *ai*, a sa nemôže vynechať; taktiež *gondolat* myšlienka, a iné.

3. Nektoré končiace sa sykavkami na náhradu toho, že neprijímajú *j* pred týmito príponami zdvojujú sykavku; n. p. *sas orol*, *sas-sa*, *sas-saim* atď. *más odpis*, *más-sa* atď.

§. 29. O prísudku a slovoslede.

Prv než sa pristúpi k jednotlivým vzorom príponovania, poneväč ku každému vzoru udávajú sa úlohy k tvoreniu viet v maďarskej reči, k čemu treba vedieť dačo o vetách vôbec, dobre bude už hneď tu pripománuť dačo o podmete, prísudku a slovoslede.

I. Podmetom (*alany*) bývajú aj v maďarskej reči ty slová, čo v slovenskej. Vidz §. 148.

II. Prísudkom (*állitmány*) v maďarskej reči tiež, jako aj v slovenskej býva:

1. Sloveso (srastlé, samo) a sice v určitom spôsobe (indikative, totižto konjunktive, optative al. imperative, ktoré, jako v slovenčine, shoduje sa s podmetom v čísle a osobe.

2. Podstatné meno.

3. Prídavné meno,

4. Záměno.

5. Číslovky.

} Tyto sa vždy shodujú s podmetom
v čísle.

V týchto ale štyroch pádoch, aby sa prísudok uviedol do potahu s podmetom, potrebná je k tomu spona (*kötige*), ktorou v slovenčine je sloveso „byť“ v maďarskej reči sloveso „*lenni*“. — O tejto sponě povedalo sa už v §. 8, 11, že keď má spojovať podstatné, prídavné meno, záměno alebo číslovky, jako prísudky, s podmetom tretej osoby, keď má stáť teda tato spona v tretej osobe ukazovacieho spôsobu prítomného času buď v jednotnom buď v množnom čísle, nesmie sa vykladať; teda v tomto prípade slovenské *je* a *sü* zostáva nepreložené. Na pr. *A ház épület*; dom je stavänie. *A farkas vadállat*, vlk je divý zver. *A kenyér kemény*, chlieb je tvrdý. *A gyümölcs érett*, ovocie je zrelé. *A fiú ötödik*, chlapec je piaty. *Ökör az*, vol je to.

V tomto prípade záporné neni a niesu prekladá sa len zápornkou „*nem*“; na pr. *Az atya nem katona*, otec neni vojakom. *A gyermekek nem nagyok*, chlapi niesu veľki. *A ház nem hatodik*, dom nieje šiesty atď.

Prvá a druhá osoba spony „*lenni*“ aj v tomto spôsobe a čase, äno v druhých spôsoboch a časoch všetky tri osoby musia sa vykladať; na pr. *En beteg vagyok*, ja som nezdravý. *A király beteg volt*, kráľ bol nemocný atď.

Aj toto „*van*“ a „*vannak*“ musi sa vyložiť, keď miesto prísudku zastupuje s nim neja ké príslovkové určenie; n. p. *A tanító itthon van*, učiteľ je doma. *Ma hideg van*, dnes je zima (jako je ?) atď. — V tomto prípade záporné „*neni*“ a „*niesu*“

prekladá sa slovesom „*nincsen*“ a „*nincsenek*“; na pr. *Az a-tyám nincsen itthon*, mojeho otca nenie doma. *Ma nincsen hideg*, dnes nieje zima atď.

Ponevác, jako vidno z tohoto, aj v maďarskej reči k prisudku je potrebné sloveso, už hneď tu ku tvoreniu viet je nevyhnutne potrebná nejaká známosť časovania slovesa, a preto do bre bude tu prevziať úplné časovanie slovesa „*lenni*“ (vidz §. 104) a časovanie činných aj nizkých aj vysokých slovies v určitej aj v neurčitej forme ale len v prítomnom čase (vidz §. 79), pri čom nech sa pripománie, že neurčitú formu majú všetky, určitú ale len prichodné t. j. ty slovesá, ktoré žiadajú doplnok v akkusative. —

Kedy sa má užívať prichodné sloveso v určitej forme, o tom vidz §. 95.

III. Hneď s počiatku dobre je privykať poriadku v hovorení; tento poriadok v reči nazýva sa slovosledom (*szórend*),

Jako v slovenskej, tak aj v maďarskej slovosled je dvojnásobný, prirodzený (*egyesen* rovný) a prestavený čili umelý (*megfordított*).

Prirodzený pozostáva v tomto: Na prvom mieste stojí podmet, za ním nasleduje prisudok; na pr. *A nap süt*, slnce svieti. *A föld forog*, zem sa otáča. — Je-li prisudkom nejaké meno so sponou, spona prichádza na poslednie miesto; n.p. *Őcsém beteg volt*, môj mladší brat bol nemocný. *Holnap jó idő lesz*, zajtra bude dobrý čas. *Bár egészséges volnék!* bár by som bol zdravý!

Jestli je vo vete aj predmet, tento keď je neurčitý stáva obyčajne pred prisudkom, na pr. *Az orvosok beteget gyógyítanak*, lekári lieča nemocných. *Az ökör jármot húz*, vól tahá jarmo. *A vallásos ember Istenben bizik*, nábožný človek dúfa v Boha. — Je-li ale predmet určený, stáva za prisudkom; na pr. *A jó atya szereti gyermekét*, dobrý otec miluje svoje dieťa. *Az ökör húzza a jármot*, vól tahá jarmo. *A vallásos ember bizik az Istenben* atď.

Keď je pri prisudku aj osobný doplnok, tento prichádza až na samý koniec vety; na pr. *A tanító figyelmet ajánl tanítványainak*, učiteľ odporúča pozornosť svojim žiakom. *Az orvos megrendelte a gyógyszer a betegnek*, lekár predpisal liek nemocnému.

Prislovkové určenia stávajú obyčajne pred prisudkom a predmetom; na pr. *Tegnap nagy munkát végeztünk*, včera sme dokonali veľkú prácu. *Őcsém az erdőbe vadászni ment*, môj mladší brat išiel poľovať do lesa. *Barátom becsületből hivalt visel*, môj priateľ zastáva úrad zo statočnosti.

Keď je viac prislovkových určení vo vete, na prvom mieste za podmetom stáva určenie času, — za tým nasleduje určenie miesta, — na treťom mieste stáva určenie príčiny, potom až určenie spôsobu — a naposledy prisudok. Na pr. *A fecskék őszszel melegebb tartományokba költöznek*, lastovičky stahujú sa v jeseni do teplejších krajov. *Egy gyermek tegnap este a kertben mértékletlen ugrálás által veszélyesen megsérült*, jedon chlapec urazil sa včera večer v zahrade veľmi nebezpečne němiernym skákaním.

Prívlastok aj sriadený (*összerendelt jelző*) aj podriadený (*alárendelt jelző*) stáva pred určeným podstatným menom. Vidz §§. 54 a 48.

Dľa umelého slovosledu člany vety stávajú v tom poriadku za sebou, jako sa kladie na ne dôraz.

III. O kladení krstných mien a priezvisk.

V slovenčine najprv sa kladie krstné meno a potom priezvisko; v maďarskej reči ale je to naopak, tam prichádza vždy bez výnimky na prvé miesto priezvisko a na druhé krstné meno; na pr. *Fekete Péter* = Peter Fekete. — Rodinné ale meno (predikát) kladie sa na samý predok; n. p. *Budatni Csáky Ferencz* = Budatinsky Fraňo Čáky.

Mená, označujúce nejaký úrad alebo hodnosť, kladú sa za krstné meno a jestli toto nieje vyložené, teda za priezvisko; na pr. *Nagy Sándor király* = kráľ veľky Aleksander. *Kluch János püspök* = Ján Kluch biskup. *Vásárhelyi János tanár* = Ján Váš, učiteľ. — Avšak mená *herczeg* knieža, *gróf* hrabe, *gróf* a *báró* barón (slobodný pán) kladú sa obyčajne pred priezviska; na pr. *herczeg Eszterházy*; *gróf Károlyi Béla* atď.

Mená *úr* pán, *asszony* pani, *kisasszony* slečna atď., ktoré u nás stávajú pred vlastným menom, v maďarčine stávajú za nim, a síce až za krstným a v osloveniach alebo nápisoch stávajú na konci celého názvu (titulu); *Kovács József úr*, = pán Josef Kováč. *Budai Péterné asszony*, pani Petrova Budajka. *Fehér Maria kisasszony*, slečna Maria Fehérovská. *Taktiež*: Pane Svagre = *Sógor Úr* (al. *uram*). Pane Otče! = *Atyám Uram* atď. Medzitým slychať aj *Uram Atyám*. *Uram bátyám*. Pane strýku atď. to prvé je lepšie.

Pridavné mená, ktorými sa nektoré stavy označujú, prichádzajú, jako v slovenčine, pred vlastné mená; na pr. *Blahorodý Pane Služný* = *Tekintetes Szolgabíró úr*. *Főtisztelő Erdődi Szabó András Apát úr*, vysokodôstojný pán erdôdský Ondrej Szabó.

Má-li stáť takto s prídavnými, rodinnými alebo úradnými menami složené prídavné meno s nejakou príponou, tuto do- stáva vždy len poslednie meno, teda kde je *úr* má ju vždy toto; ostatnie zostávajú bezo zmeny. Na pr. *Tekintetes Draskóczy Soos János törvénytörési ülnök urnák*, Blahoredému Pánu Draškovskému Jánovi Soosovi prisediačemu súdu; — v slovenčine, jako vidno prichádza každé meno do príslušného pádu.

IV. Poznámka o spôsobe oslovovania osoby, s ktorou sa rozpráváme.

Keď osoba, s ktorou sa rozpráváme, je buď staršia, buď v hodnosti postavená alebo nám neznáma, tak že bez známky nezdvorilosti nemôžeme si dovoliť jej tykať, v slovenčine tak, jako vo francúzštine oslovujeme ju druhou osobou množného čísla; na pr. Jako sa mávate. Pane otče! ráčte odpustiť; — užívanie tretej osoby množného čísla „on“ není slovenské, ale je pôvodu nemeckého (Sie).

V maďarskej reči v tomto prípade užíva sa prísudok v tretej osobe jednotného čísla, zámeno naše „vy“ vyslovuje sa zámenom „*ön*“, nekdy „*maga*“; na pr. *Vy nevidíte? Ön nem lát? Ön itt hon marad, vy zstanete doma atd.* — Chceme-li ale nekoho viac uctiť, zvláštne keď sa nepridáva jeho meno alebo názov (titul) s *úr*, miesto „*ön*“ alebo „*maga*“ užíva sa „*kegyed*“ (= tvoja milosť) alebo „*uraságod*“ (tolko čo „tvoje páanstvo“); v slovenčine sa užíva teraz „Vašnosť“ tiež s treťou osobou jednotného čísla. Na pr. *Volt kegyed színházban? Ci bola Vašnosť v divadle? alebo „či ste ráčili byť v divadle?*

*) Sloveso ráčiť prekladá sa do maďarčiny dvojako, buď s „*méltoztatik*“ alebo s „*tetszik*“ pri čom, jako u nás, druhé sloveso prichádza do infinitivu; na pr. *Nem méltóztatik menni? Neráčíte ísť? atd.*

Vzory pripo-

A. Samohláskové

§. 30. I. Pra-

1. Mená na <i>-a</i> (nízke)		2. na <i>-e</i> (vysoké)		3. na <i>-ó</i> (nízke)	
a) Čisté nomína-					
<i>Árpa</i>	jačmeň	<i>Eke</i>	pluh	<i>Dió</i>	orech
b) Príponové nomína-					
<i>Árpá-k</i>	jačmene	<i>Eké-k</i>	pluhy	<i>Dió-k</i>	orechy
<i>árpá-é</i>	jačmeňa	<i>eké-é</i>	pluhu(gen.)	<i>dió-é</i>	orechu (gen.)
<i>árpá-m</i>	môj jačmeň	<i>eké-m</i>	môj pluh	<i>dió-m</i>	môj orech
<i>árpá-d</i>	tvôj „	<i>eké-d</i>	tvôj „	<i>dió-d</i>	tvôj „
<i>árpá-ja</i>	jeho (jej) „	<i>eké-je</i>	jeho (jej) „	<i>dió-ja</i>	jeho (jej) „
<i>árpá-nk</i>	náš „	<i>eké-nk</i>	náš „	<i>dió-nk</i>	náš „
<i>árpá-tok</i>	váš „	<i>eké-tek</i>	váš „	<i>dió-tok</i>	váš „
<i>árpá-jok</i>	jejich „	<i>eké-jök</i>	jejich „	<i>dió-jok</i>	jejich „
<i>árpá-im</i>	moje jačmene	<i>eké-im</i>	moje pluhy	<i>dió-im</i>	moje orechy
<i>árpá-id</i>	tvoje „	<i>eké-id</i>	tvoje „	<i>dió-id</i>	tvoje „
<i>árpá-i</i>	jeho (jej) „	<i>eké-i</i>	jeho (jej) „	<i>dió-i</i>	jeho (jej) „
<i>árpá-ink</i>	naše „	<i>eké-ink</i>	naše „	<i>dió-ink</i>	naše „
<i>árpá-itok</i>	vaše „	<i>eké-itek</i>	vaše „	<i>dió-itok</i>	vaše „
<i>árpá-ik</i>	jejich „	<i>eké-ik</i>	jejich „	<i>dió-ik</i>	jejich „
c) Vnútorno-pomerné (genitivné),					
<i>Árpá-nak</i>	jačmeňa	<i>Eké-nek</i>	pluhu (gen.)	<i>Dió-nak</i>	orechu
<i>árpá-nak</i>	jačmeňu	<i>eké-nek</i>	pluhu (dat.)	<i>dió-nak</i>	orechu (dat.)
<i>árpá-t</i>	jačmeň (akk.)	<i>eké-t</i>	pluh (akk.)	<i>dió-t</i>	orech
d) Miestne					
<i>Árpá-ban</i>	v jačmeni	<i>Eké-ben</i>	v pluhu	<i>Dió-ban</i>	v orechu
<i>árpá-n</i>	na jačmeni	<i>eké-n</i>	na „	<i>dió-n</i>	na „
<i>árpá-nál</i>	pri „	<i>eké-nél</i>	pri „	<i>dió-nál</i>	pri „
<i>árpá-ba</i>	do jačmeňa	<i>eké-be</i>	do pluhu	<i>dió-ba</i>	do orecha
<i>árpá-ra</i>	na jačmeň	<i>eké-re</i>	na pluh	<i>dió-ra</i>	na orech
<i>árpá-hoz</i>	k jačmeňu	<i>eké-hez</i>	ku pluhu	<i>dió-hoz</i>	k orechu
<i>árpá-ból</i>	z jačmeňa	<i>eké-böl</i>	z „	<i>dió-ból</i>	z orecha
<i>árpá-ról</i>	^s o jačmeni	<i>eké-röl</i>	^s o „	<i>dió-ról</i>	^s o orechu
<i>árpá-tól</i>	od jačmeňa	<i>eké-töl</i>	od „	<i>dió-tól</i>	od orecha
<i>árpá-ig</i>	po jačmeň	<i>eké-ig</i>	po pluh	<i>dió-ig</i>	po orech
e) Rozličné okol-					
<i>Árpá-ért</i>	pre jačmeň	<i>Eké-ért</i>	pre pluh	<i>Dió-ért</i>	pre (za) orech
<i>árpá-val</i>	jačmeňom *)	<i>eké-vel</i>	pluhom (s)	<i>dió-val</i>	orechom
<i>árpá-vá</i>	v jačmeň **)	<i>eké-vé</i>	v pluh **)	<i>dió-vá</i>	v orech **)
<i>árpá-ül</i>	za jačmeň ***)	<i>eké-ül</i>	za pluh	<i>dió-ül</i>	za orech

*) Prípona *-val*, *-vel* odpovedá nášmu instrumentálu aj s predložkou *s* aj bez nej.

**) Obrátiť; — jačmeňom, pluhom atď. sa stat.

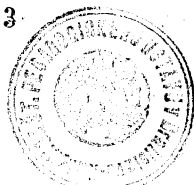
***) Za jačmeň alebo jako jačmeň, pluh atď. slúžiť.

novania mien.

čili otvorené mená

videľné.

4. na - <i>ö</i> (vysoké)		5. na <i>u</i> - a <i>i</i> (nízke)		6. na - <i>ü</i> (vysoké)	
tivné tvary.					
<i>Felhö</i>	oblak	<i>Kapu</i>	brána	<i>Fesü</i>	hrebeň
tivné tvary (alak).					
<i>Felhö-k</i>	oblaky	<i>Kapu-k</i>	brány	<i>Fesü-k</i>	hrebene
<i>felhö-é</i>	oblaku	<i>Kapu-e</i>	brány (gen.)	<i>fesü-é</i>	hrebeňa
<i>felhö-m</i>	môj oblak	<i>Kapu-m</i>	moja brána	<i>fesü-m</i>	môj hrebeň
<i>felhö-d</i>	tvój "	<i>Kapu-d</i>	tvoja "	<i>fesü-d</i>	tvój "
<i>felhö-je</i>	jeho (jej) "	<i>Kapu-ja</i>	jeho (jej) "	<i>fesü-je</i>	jeho (jej) "
<i>felhö-nk</i>	naš "	<i>Kapu-nk</i>	naša "	<i>fesü-nk</i>	naš "
<i>felhö-tök</i>	váš "	<i>Kapu-tok</i>	vaša "	<i>fesü-tök</i>	váš "
<i>felhö-jök</i>	jejich "	<i>Kapu-jok</i>	jejich "	<i>fesü-jök</i>	jejich "
<i>felhö-im</i>	moje oblaky	<i>Kapu-im</i>	moje brány	<i>fesü-im</i>	moje hrebene
<i>felhö-id</i>	tvoje "	<i>Kapu-üd</i>	tvoje "	<i>fesü-id</i>	tvoje "
<i>felhö-i</i>	jeho (jej) "	<i>Kapu-i</i>	jeho (jej) "	<i>fesü-i</i>	jeho (jej) "
<i>felhö-ink</i>	naše "	<i>Kapu-ink</i>	naše "	<i>fesü-ink</i>	naše "
<i>felhö-itek</i>	vaše "	<i>Kapu-itok</i>	vaše "	<i>fesü-itek</i>	vaše "
<i>felhö-ik</i>	jejich "	<i>Kapu-ik</i>	jejich "	<i>fesü-ik</i>	jejich "
dativné a akkusativné tvary.					
<i>Felhö-nek</i>	oblaku	<i>Kapunak</i>	brány	<i>Fesü-nek</i>	hrebeňa
<i>felhö-nek</i>	"	<i>Kapu-nak</i>	bráne	<i>fesü-nek</i>	hrebeňu
<i>felhö-t</i>	oblak (akk.)	<i>Kapu-t</i>	bránu	<i>fesü-t</i>	hrebeň
tvary.					
<i>Felhö-ben</i>	v oblaku	<i>Kapuban</i>	v bráne	<i>Fesü-ben</i>	v hrebeni
<i>felhö-n</i>	na "	<i>Kapu-n</i>	na bráne	<i>fesü-n</i>	na "
<i>felhö-nel</i>	pri "	<i>Kapu-näl</i>	pri "	<i>fesü-nel</i>	pri "
<i>felhö-be</i>	do oblaka	<i>Kapu-ba</i>	do brány	<i>fesü-be</i>	do hrebeňa
<i>felhö-re</i>	na oblak	<i>Kapu-ra</i>	na bránu	<i>fesü-re</i>	na hrebeň
<i>felhö-höz</i>	k oblaku	<i>Kapu-hoz</i>	ku bráne	<i>fesü-höz</i>	ku hrebeňu
<i>felhö-böl</i>	z oblaku	<i>Kapu-böl</i>	z brány	<i>fesü-böl</i>	z hrebeňa
<i>felhö-röl</i>	o oblaku	<i>Kapu-röl</i>	o bráne	<i>fesü-röl</i>	o hrebeni
<i>felhö-töl</i>	od oblaka	<i>Kapu-töl</i>	od brány	<i>fesü-töl</i>	od hrebeňa
<i>felhö-ig</i>	po oblak	<i>Kapu-ig</i>	po bránu	<i>fesü-ig</i>	po hrebeň
nostné tvary.					
<i>Felhö-ért</i>	pre oblak	<i>Kapu-ert</i>	pre bránu	<i>Fesü-ert</i>	pre hrebeň
<i>felhö-vel</i>	oblakom	<i>Kapu-vel</i>	s bránou	<i>fesü-vel</i>	hrebeňom
<i>felhö-vé</i>	v oblak **)	<i>Kapu-vá</i>	v bránu **)	<i>fesü-vé</i>	v hrebeň
<i>felhö-ül</i>	za oblak	<i>Kapu-ül</i>	jako brána	<i>fesü-ül</i>	za hrebeň

II. Samohláskové výnimkové.

§. 31. I. Vsúvacie. (Közbeszuratos nevek.)

a) Vsúvacie a koncovku skracujúce		b) Vsúvacie a koncovku zameňujúce		
Podstatné na -ó	Podstatné na -ó a -ü	Podstatné na -ó	na -ó	na -ü
1.	2.	1.	2.	3.
a) Čisté nominatívne tvary.				
<i>Ló</i> kôň	<i>Fü</i> rastlina	<i>Tó</i> jazero	<i>Hó</i> horúčosť	<i>Mü</i> dielo (Bert)
b) Príponové nominatívne tvary.				
<i>Lo-v-ak</i>	<i>Fü-v-ek</i>	<i>Ta-v-ak</i>	<i>He-v-ek</i>	<i>Mü-v-ek</i> alebo <i>mi-v-ek</i>
<i>ló-é</i>	<i>fü-é</i>	<i>tó-é</i>	<i>hó-é</i>	<i>mü-é</i>
<i>lo-v-am</i>	<i>fü-v-em</i>	<i>ta-v-am</i>	<i>he-v-em</i>	<i>mü-v-em</i> „ <i>mi-v-em</i>
<i>lo-v-ad</i>	<i>fü-v-ed</i>	<i>ta-v-ad</i>	<i>he-v-ed</i>	<i>mü-v-ed</i> „ <i>mi-v-ed</i>
<i>lo-v-a</i>	<i>fü-v-e</i>	<i>ta-v-a</i>	<i>he-v-e</i>	<i>mü-v-e</i> „ <i>mi-v-e</i>
<i>lo-v-unk</i>	<i>fü-v-ünk</i>	<i>ta-v-unk</i>	<i>he-v-ünk</i>	<i>mü-v-ünk</i> „ <i>mi-v-ünk</i>
<i>lo-v-atok</i>	<i>fü-v-etek</i>	<i>ta-v-atok</i>	<i>he-v-etek</i>	<i>mü-v-etek</i> „ <i>mi-v-etek</i>
<i>lo-v-ok</i>	<i>fü-v-ök</i>	<i>ta-v-ok</i>	<i>he-v-ök</i>	<i>mü-v-ök</i> „ <i>mi-v-ök</i>
<i>lo-v-aim</i>	<i>fü-v-eim</i>	<i>ta-v-aim</i>	<i>he-v-eim</i>	<i>mü-v-eim</i> „ <i>mi-v-eim</i>
<i>lo-v-aid</i>	<i>fü-v-eid</i>	<i>ta-v-aid</i>	<i>he-v-eid</i>	<i>mü-v-eid</i> „ <i>mi-v-eid</i>
<i>lo-v-ai</i>	<i>fü-v-ei</i>	<i>ta-v-ai</i>	<i>he-v-ei</i>	<i>mü-v-ei</i> „ <i>mi-v-ei</i>
<i>lo-v-aink</i>	<i>fü-v-eink</i>	<i>ta-v-aink</i>	<i>he-v-eink</i>	<i>mü-v-eink</i> „ <i>mi-v-eink</i>
<i>lo-v-aitok</i>	<i>fü-v-eitek</i>	<i>ta-v-aitok</i>	<i>he-v-eitek</i>	<i>mü-v-eitek</i> „ <i>mi-v-eitek</i>
<i>lo-v-aik</i>	<i>fü-v-eik</i>	<i>ta-v-aik</i>	<i>he-v-eik</i>	<i>mü-v-eik</i> „ <i>mi-v-eik</i>
c) Vnútro-pomerčné tvary.				
<i>Ló-nak</i>	<i>Fü-nek</i>	<i>Tó-nak</i>	<i>Hó-nek</i>	<i>Mü-nek</i>
<i>ló-nak</i>	<i>fü-nek</i>	<i>tó-nak</i>	<i>hó-nek</i>	<i>mü-nek</i>
<i>lo-v-at</i>	<i>fü-v-et</i>	<i>ta-v-at</i>	<i>he-v-et</i>	<i>mü-v-et</i> alebo <i>mi-v-et</i>
d) Miestne tvary.				
<i>Ló-ban</i>	<i>Fü-ben</i>	<i>Tó-ban</i>	<i>Hó-ben</i>	<i>Mü-ben</i>
<i>lo-v-on</i>	<i>fü-n</i> alebo <i>fü-v-ön</i>	<i>tó-n</i> alebo <i>ta-v-on</i>	<i>hó-n</i> alebo <i>he-v-en</i>	<i>mü-v-ön</i> alebo <i>mi-v-en</i>
<i>ló-nál</i>	<i>fü-nél</i>	<i>tó-nál</i>	<i>hó-nél</i>	<i>mü-nél</i>
<i>ló-ba</i>	<i>fü-be</i>	<i>tó-ba</i>	<i>hó-ben</i>	<i>mü-ben</i>
<i>ló-ra</i>	<i>fü-re</i>	<i>tó-ra</i>	<i>hó-re</i>	<i>mü-re</i>
<i>ló-hoz</i>	<i>fü-höz</i>	<i>tó-hoz</i>	<i>hó-höz</i>	<i>mü-höz</i>
<i>ló-ból</i>	<i>fü-ből</i>	<i>tó-ból</i>	<i>hó-ből</i>	<i>mü-ből</i>
<i>ló-ról</i>	<i>fü-ről</i>	<i>tó-ról</i>	<i>hó-ról</i>	<i>mü-re</i>
<i>ló-tól</i>	<i>fü-től</i>	<i>tó-tól</i>	<i>hó-tól</i>	<i>mü-től</i>
<i>ló-ig</i>	<i>fü-ig</i>	<i>tó-ig</i>	<i>hó-ig</i>	<i>mü-ig</i>
e) Rozličné okolnostné tvary.				
<i>Ló-ért</i>	<i>Fü-ért</i>	<i>Tó-ért</i>	<i>Hó-ért</i>	<i>Mü-ért</i>
<i>ló-va!</i>	<i>fü-vel</i>	<i>tó-va!</i>	<i>hó-vel</i>	<i>mü-vel</i>
<i>ló-vá</i>	<i>fü-ve</i>	<i>tó-vá</i>	<i>hó-ve</i>	<i>mü-ve</i>
<i>ló-ül</i>	<i>fü-ül</i>	<i>tó-ül</i>	<i>hó-ül</i>	<i>mü-ül</i>

K a 2. patria asi tyto: *bő* (*böv*) široký, hojný, *cső* (*csöv*) žleb, rúra, *kő* (*köv*) kameň, *tő* (*töv*) kmen, peň, *bű* (*bűv*) kúzlo, čary, *nyű* (*nyűv*) červ (die *Madé*).

K b 1. patri *hó* (*hav*) sňah aj mesiac.

Ku 2. patri *lé* (*lev*) stava, omáčka.

„ 3. patri *hű* (*hiv*, *hűv*) verný, *szű* (*sziv*, *szűv*) srdce atď.

Poznámka 1. *Ó* starý, len pred odvodzovacími pripomenami prechádza do *av*, na pr. *a-v-as* starý, potuchlý; — tak aj *bű*, na pr. *bű-v-ös* kúzelný, čarodejný; *bű-v-esz* čarodejník, kúzelník; *bű-v-öl* čari, kúzli atď.

Poznámka 2. Niektoré zo sem patriacich podstatných mien pre rozdiel významu majú už pravidelné už vsuvacie tvary; na pr.

Jó, *jó-k*, *jó-t* dobrý.

Jó, *ja-v-ak* statky, *ja-v-am*, *ja-v-ad*, *ja-v-a* moje dobro, blaho, zisk atď.

Hő, *hő-k*, *hő-t* horúci, sú prídavné mená.

Hő, *he-v-ek*, *he-v-em* atď. podstatné mená.

Taktiež:

Só soľ má *só-k*, *só-t*, *só-m*

Sa-v kyselina, *sa-v-a-k*, *sa-v-at*, *sa-v-am* atď.

Szó, *szó-k* jednotlivé slová, *szó-t*, *szó-m* atď.

Szó hlas, *sza-v-ak*, slová v spojení vo vete, *sza-v-at* atď.

§. 32. 2. Samohláskové

a) u a ů zameňujúce s v.			
1) Podstatné mená na -u		2) na -ü	
Pravidelné tvary	Výnimečné tvary	Pravidelné tvary	Výnimečné
<i>Falu</i> dedína		a) Čisté nomi- <i>Fenyü</i> jedľa	
		b) Príponové no-	
<i>Falu-k</i>	<i>falu-ak</i>	<i>Fenyü-k</i>	<i>fenyv-ek</i>
	<i>falu-é</i>		<i>fenyü-é</i>
<i>falu-m</i>	<i>falu-am</i>	<i>fenyü-m</i>	<i>fenyv-em</i>
<i>falu-d</i>	<i>falu-ad</i>	<i>fenyü-d</i>	<i>fenyv-ed</i>
<i>falu-ja</i>	<i>falu-a</i>	<i>fenyü-je</i>	<i>fenyv-e</i>
<i>falu-nk</i>	<i>falu-nk</i>	<i>fenyü-nk</i>	<i>fenyv-änk</i>
<i>falu-tok</i>	<i>falu-atok</i>	<i>fenyü-tök</i>	<i>fenyv-etek</i>
<i>falu-jok</i>	<i>falu-ok</i>	<i>fenyü-jök</i>	<i>fenyv-ök</i>
<i>falu-im</i>	<i>falu-aim</i>	<i>fenyü-im</i>	<i>fenyv-eim</i>
<i>falu-id</i>	<i>falu-aid</i>	<i>fenyü-id</i>	<i>fenyv-eid</i>
<i>falu-i</i>	<i>falu-ai</i>	<i>fenyü-i</i>	<i>fenyv-ei</i>
<i>falu-ink</i>	<i>falu-aink</i>	<i>fenyü-ink</i>	<i>fenyv-eink</i>
<i>falu-itok</i>	<i>falu-aitok</i>	<i>fenyü-itek</i>	<i>fenyv-eitek</i>
<i>falu-ik</i>	<i>falu-aik</i>	<i>fenyü-ik</i>	<i>fenyv-eik</i>
		c) Vnútorno-	
<i>Falu-nak</i>	<i>falu-nak</i>	<i>Fenyü-nek</i>	<i>fenyv-nek</i>
<i>falu-t</i>	<i>falu-at</i>	<i>fenyü-t</i>	<i>fenyv-et</i>
		d) Miestne	
<i>Falu-ban</i>	<i>falu-on</i>	<i>Fenyü-ben</i>	<i>fenyv-en</i>
<i>falu-n</i>	<i>falu-nál</i>	<i>fenyü-n</i>	<i>fenyv-en</i>
	<i>falu-ba</i>		<i>fenyü-nél</i>
	<i>falu-ra</i>		<i>fenyü-be</i>
	<i>falu-hoz</i>		<i>fenyü-re</i>
	<i>falu-ból</i>		<i>fenyü-höz</i>
	<i>falu-ról</i>		<i>fenyü-ből</i>
	<i>falu-tól</i>		<i>fenyü-ről</i>
	<i>falu-ig</i>		<i>fenyü-től</i>
			<i>fenyü-ig</i>
		e) Rozličné okol-	
<i>Falu-ert</i>	<i>falu-val</i>	<i>Fenyü-ert</i>	<i>fenyv-vel</i>
<i>falu-ül</i>	<i>falu-á</i>	<i>fenyü-ül</i>	<i>fenyv-é</i>
	<i>falu-ül</i>		<i>fenyv-ül</i>

dvojeho príponovania.

b) ú a ť vysúvajúce.

1) na -ú

2) na -ť

Pravidelné

Výnimečné

Pravidelné

Výnimečné

nativné tvary.

Gyapjú vlna

Könyű slza

minativné tvary.

<i>Gyapjú-k</i>		<i>gyapj-ak</i>
		<i>gyapjú-e</i>
<i>gyapjú-m</i>		<i>gyapj-am</i>
<i>gyapjú-d</i>		<i>gyapj-ad</i>
<i>gyapjú-ja</i>		<i>gyapj-a</i>
<i>gyapjú-nk</i>		<i>gyapj-unk</i>
<i>gyapjú tok</i>		<i>gyapj-atok</i>
<i>gyapjú-jok</i>		<i>gyapj-ok</i>
<i>gyapjú-im</i>		<i>gyapj-aim</i>
<i>gyapjú-id</i>		<i>gyapj-aid</i>
<i>gyapjú-i</i>		<i>gyapj-ai</i>
<i>gyapjú-ink</i>		<i>gyapj-aink</i>
<i>gyapjú-itok</i>		<i>gyapj-aitok</i>
<i>gyapjú-ik</i>		<i>gyapj-aik</i>

<i>Könyű-k</i>		<i>köny-ek</i>
		<i>könyű-e</i>
<i>könyű-m</i>		<i>köny-em</i>
<i>könyű-d</i>		<i>köny-ed</i>
<i>könyű-je</i>		<i>köny-e</i>
<i>könyű-nk</i>		<i>köny-ünk</i>
<i>könyű-tök</i>		<i>köny-etek</i>
<i>könyű-jök</i>		<i>köny-jök</i>
<i>könyű-im</i>		<i>köny-eim</i>
<i>könyű-id</i>		<i>köny-eid</i>
<i>könyű-i</i>		<i>köny-ei</i>
<i>könyű-ink</i>		<i>köny-eink</i>
<i>könyű-itek</i>		<i>köny-eitek</i>
<i>könyű-ik</i>		<i>köny-eik</i>

pomerné tvary.

		<i>Gyapjú-nak</i>
		<i>gyapjú-nak</i>
<i>gyapjú-t</i>		<i>gyapj-at</i>

		<i>Könyű-nek</i>
		<i>könyű-nek</i>
<i>könyű-t</i>		<i>köny-et</i>

tvary.

Gyapjú-lan
gyapjú-n
gyapjú-nál
gyapjú-ba
gyapjú-ra
gyapjú-hoz
gyapjú-ból
gyapjú-ról
gyapjú-tól
gyapjú-ig

Könyű-ben
könyű-n
könyű-nél
könyű-be
könyű-re
könyű-höz
könyű-ből
könyű-ről
könyű-től
könyű-ig

nostné tvary.

Gyapjú-ért
gyapjú-vel
gyapjú-vá
gyapjú-ül

Könyű-ért
könyű-vel
könyű-vé
könyű-ül

§. 33. Poznámky o menách tohoto druhu.

I. K podstatným pod a) 1. patria:

daru jariab, *hamu* popol, *odu* dutina (práznina v strome), *szaru* roh.

Mag semä končilo sa kedysi tiež ua *u* a preto i teraz ešte patri k menám tohoto druhu prijímajúc prisvojovacie prípony obyčajne ku kmenu *magv*; na pr. *magv-am*, *magv-ad* atď., tak aj mn. č. *magv-ak* a akkus. *magv-at*; avšak miesto poslednejších tvarov sú viac v úžitku tvorené od *mag*, teda *mag-ok*, *mag-ot*.

K a) 2. patria:

enyü glij, *ölyü* jastriab.

K b) 1. *borjü* tela, *faggyü* loj, *fü* syn (chlapec), *ifjü* mladik, *sarjü* mláďza, *varjü* vrana.

*) Nektore z týchto dla toho, jako prijímajú spománuté prípony jedným alebo druhým spôsobom, majú rozličný význam; na pr. *Hamu-ja*, *hamu-t* atď. uživa sa o popole z dreva; *hamv-a hamv-at* atď. ale o popole z papiera, sviečky a o pozostatkoch z mŕtveho. — *Szarv* o prirodzenom, *szaru* o urobenom rohu. —

Sarjü je o t a v a (mláďza, jesenné seno), *sarj* ale je čerstvo vyhnaná ratolesť na strome. — *Fü* keď významáva tolko čo nemecké *Bursche* chlapik aj sluha, podržuje vždy *u*.

II. *Biró* súdca prijíma prisvojovacie prípony potom *-k* aj ku kmenu *biru* na pr. *birá-m*, *birá-d* atď. *birá-k* aj *biró-k* prvacjšie ale sa viac uživa.

III. Z ohľadu nektórych prisvojovacích prípon patria sem mená uvedené v §. 25 1. b) aj s poznamenaním 1. 2. 3.

IV. Dvojeho príponovania sú aj jednoduché prídavné mená na *-ü* a *-ü* potom na *-ó* a *-ó*; *k* poslednejším, na *-ó* a *-ó*, patria zvláštne prídavné na *-andó* a *-endó*, — tyto všetky prípony množného čísla *k*, akkusativu *t* a prislovkovú *n* (v. §. 143. 3.) prijímajú aj čisto bez spony aj pomocou spony *a* alebo *e*; na pr.

Prídavné na <i>-ü</i>		na <i>-ü</i>	
Szomorü smutný		Keserü horký	
<i>szomorü-k</i>	<i>szomorü-ak</i>	<i>keserü-k</i>	<i>keserü-ek</i>
<i>szomorü-t</i>	<i>szomorü-at</i>	<i>keserü-t</i>	<i>keserü-et</i>
<i>szomorü-n</i>	<i>szomorü-an</i>	<i>keserü-n</i>	<i>keserü-en</i>
Prídavné na <i>-ó</i>		na <i>-ó</i>	
Allandó stály		Illendó slušný	
<i>állandó-k</i>	<i>állandó-ak</i>	<i>illendó-k</i>	<i>illendó-ek</i>
<i>állandó-t</i>	<i>állandó-at</i>	<i>illendó-t</i>	<i>illendó-et</i>
<i>állandó-n</i>	<i>állandó-an</i>	<i>illendó-n</i>	<i>illendó-en</i>

Sem patria asi tyto: *domborü* vypuklý, *homorü* vyhlbený (concaevum), *hosszü* dlhý, *iszonyü* hrozný, *karcsü* tenký, švihlý, *lassü* sdlhavý (váhavý), *nyomorü* biedny, *sanyarü* prisny, *savanü* kyslý, *szomjü* smädný atď.

Gyönyörü krásny, *gömbölyü* okruhly, *könnýü* ľalkký, *szörnyü* hrozný, *sürü* hustý atď.

Méltó hoden, forgandó pohyblivý, nestály, *hajlandó* náchylný; *esendő* krehký, slabý, *elegendő* dostatočný, *veszendő* pominajúci, vrtký atď.

**) O *hosszú* treba ešte poznamenať že má trojnásobne nomin. množ. čísla, totižto: *hosszú-k, hossz-ak* aj *hosszú-ak*.

V. Také ale jakostné prídavné mená na *u* a *ü* ktoré sú tvorené od podstatných mien zvlášťne vyznamenávajúcích čiastky tela a od mien *lélek* duša *lelkü*; *szív* srdce *szívü*; *ész* rozum *eszü*; *akarát* voľa *akaratu* atď. (vidz §. 48. c.) ktoré sa však nikdy neužívajú samy o sebe ale len složené s druhým prídavným menom, dostávajú prípony *k* a *t* bez spony; na pr. *nagy lábú* veľkonohý, *kis fejü* malohlavy, *jólelkü* dobrého ducha, *nagy lelkü* veľkodušný, *jószívü* dobrosrdečný atď. teda *nagy lábuk, nagy fejüt* atď.

§. 34. Este nektore z čiastky výnimkové samohláskové.

K výnimkovým môžu sa pripočítat ešte:

1. *Fi* tolko čo *fiü*, s týmto složené mená, jako: *atya-fi* pokrevný, *hon-fi* vlastenec, *fér-fi* muž, *úr-fi* mladý pán, *barom-fi* hyd, drôbež atď. prijímajú príponu *k* s *a* bez ohľadu na predchádzajúcu samohlásku; na pr. *férfi-ak, úrfi-ak* atď.; — složené ale s nim vlastné mená prijímajú *k* už s *a* už s *e*, jako je predchádzajúca nízka alebo vysoká (vidz §. 6. 2.); na pr. *Pál-fi, Pálfi-ak*; *Péter-fi, Péterfi-ek* atď. Ostatnie prípony prijímajú dľa §. 30 vzoru 5.

2. Tuto príponu *k* prijímajú s *a* alebo *e* aj druhé vlastné mená na *i* alebo *y*; na pr. *Hunyadi-ak* Huňadovci, *Szekelyi-ek* Sékeľovci atď.

3. Taktiež prídavné najviac miestne na *i*; na pr. *Budai-ak* budinci, *besztercei-ek* bystričania atď.

4. Sem patria ešte aj podstatné mená: *apa, atya* otec, *anya* matka, *bátya* starší brat, *néne* staršia sestra *öcse* mladší brat; o tých vidz §. 25. 1 a.

*) Napokon pripomíname, že ostatnie nespománuté prípony tyto mená prijímajú pravidelne dľa vzorov §. 30.

B. Spoluhláskové čili zavrené mená.

§. 35. I. Pravidelné.

Nizke.		Vysoké.	
Prijimajúce jednako-hláskové prípony			
1. s -a-	2. s -o-	3. s -e-	4. s -ö-
a) Čisté nominatívne tvary.			
Ház dom	Tag úd	Hely miesto	Kör kolo
b) Príponové nominatívne tvary.			
<i>Ház-ak</i> domy	<i>tag-ok</i> údy	<i>Hely-ek</i> miesta	<i>kör-ök</i> kolá
<i>ház-é</i> domu	<i>tag-é</i> údu	<i>hely-é</i> miesta (gen.)	<i>kör-é</i> kola
<i>ház-am</i> môj dom	<i>tag-om</i> môj úd	<i>hely-em</i> moje miesto	<i>kör-öm</i> moje kolo
<i>ház-ad</i> tvôj „	<i>tag-od</i> tvôj „	<i>hely-ed</i> tvoje „	<i>kör-öd</i> tvoje „
<i>ház-a</i> jeho „	<i>tag-ja</i> jeho, jej „	<i>hely-e</i> jeho (jej) „	<i>kör-e</i> jeho (jej) „
<i>ház-unk</i> náš „	<i>tag-unk</i> náš „	<i>hely-ünk</i> naše „	<i>kör-ünk</i> naše „
<i>ház-atok</i> váš „	<i>tag-otok</i> váš „	<i>hely-etek</i> vaše „	<i>kör-ötök</i> vaše „
<i>ház-ok</i> jejich „	<i>tag-jok</i> jejich „	<i>hely-ök</i> jejich „	<i>kör-ük</i> jejich „
<i>ház-aim</i> moje domy	<i>tag-jaim</i> moje údy	<i>hely-eim</i> moje miesta	<i>kör-eim</i> moje kolá
<i>ház-aid</i> tvoje „	<i>tag-jaid</i> tvoje „	<i>hely-eid</i> tvoje „	<i>kör-eid</i> tvoje „
<i>ház-ai</i> jeho (jej) „	<i>tag-jai</i> jeho, jej „	<i>hely-ei</i> jeho (jej) „	<i>kör-ei</i> jeho (jej) „
<i>ház-aink</i> naše „	<i>tag-jaink</i> naše „	<i>hely-eink</i> naše „	<i>kör-eink</i> naše „
<i>ház-aitok</i> vaše „	<i>tag-jaitok</i> vaše „	<i>hely-eitek</i> vaše „	<i>kör-eitek</i> vaše „
<i>ház-aik</i> jejich „	<i>tag-jaik</i> jejich „	<i>hely-eik</i> jejich „	<i>kör-eik</i> jejich „
c) Vnútro-pomerne tvary.			
<i>Ház-nak</i> domu	<i>Tag-nak</i> údu	<i>Hely-nek</i> miesta	<i>Kör-nek</i> kola
<i>ház-nak</i> domu (dat.)	<i>tag-nak</i> údu	<i>hely-nek</i> miestu	<i>kör-nek</i> kolu
<i>ház-at</i> dom	<i>tag-ot</i> úd	<i>hely-et</i> miesto	<i>kör-t</i> kolo
d) Miestne tvary.			
<i>Ház-ban</i> v dome	<i>Tag-ban</i> v úde	<i>Hely-ben</i> v mieste	<i>Kör-ben</i> v kole
<i>ház-on</i> na dome	<i>tag-on</i> na úde	<i>hely-en</i> na mieste	<i>kör-ön</i> na kole
<i>ház-nál</i> pri dome	<i>tag-nál</i> pri úde	<i>hely-nél</i> pri mieste	<i>kör-nél</i> pri kole
<i>ház-ba</i> do domu	<i>tag-ba</i> do úda	<i>hely-be</i> do miesta	<i>kör-be</i> do kola
<i>ház-ra</i> na dom	<i>tag-ra</i> na úd	<i>hely-re</i> na miesto	<i>kör-re</i> na kolo
<i>ház-höz</i> k domu	<i>tag-hoz</i> k údu	<i>hely-hez</i> k miestu	<i>kör-höz</i> ku kolu
<i>ház-ból</i> z „	<i>tag-ból</i> z „	<i>hely-ből</i> z miesta	<i>kör-ből</i> z kola
<i>ház-ról</i> ^s „	<i>tag-ról</i> ^s „	<i>hely-ről</i> ^s „	<i>kör-ről</i> ^s „
<i>ház-tól</i> o dome	<i>tag-tól</i> o úde	<i>hely-től</i> o mieste	<i>kör-től</i> o kole
<i>ház-ig</i> od domu	<i>tag-ig</i> od údu	<i>hely-ig</i> od miesta	<i>kör-ig</i> od kola
	<i>tag-ig</i> po dom	<i>hely-ig</i> po miesto	<i>kör-ig</i> po kolo
e) Rozličné okolnostné tvary.			
<i>Ház-ért</i> pre, za dom	<i>Tag-ért</i> pre, za úd	<i>Hely-ért</i> pre, za miesto	<i>Kör-ért</i> pre kolo
<i>ház-za</i> domom	<i>tag-gal</i> údom	<i>hely-lyel</i> miestom	<i>kör-rel</i> kolom
<i>ház-za</i> v dom *)	<i>tag-gá</i> v úd	<i>hely-lyé</i> v miesto	<i>kör-ré</i> v kolo
<i>ház-ül</i> za dom **)	<i>tag-ül</i> za úd	<i>hely-ül</i> za miesto	<i>kör-ül</i> za kolo

*) V dom, v úd, v miesto atď. obrátif, domom atď. sa stat.

**) Za dom, za úd, miesto atď. slúžiť.

§. 36. Poznámka o akkusativnom *t* a o prisvojovacích príponách *s j*,

I. O akkusativnom *t*.

a) Z podstatných mien patriacich pod 1. vzor dostávajú čisté *t* len ty, ktoré medzi uvedenými v §. 37, 7. poznačené sú hviezdičkou *); jako: *ár* cena, povodeň, *szár* atď.

b) Vychádzajúce na *j, l, ly, n, ny, r, s, sz, z* a *zs* podstatné mená a patriace k 2., 3. a 4. vzoru dostávajú čisté *t* vždy, keď je pred týmito spoluhláskami samohláska; na pr. *baj* nehoda *baj-t*, *ital* nápoj *ital-t*, *személy* osoba *személy-t*, *öszön* pud (instinctus) *öszön-t*, *remény* nádej *remény-t*, *vezér* vodca *vezér-t*, *fürész* pila *fürész-t*, *orvos* lekár *orvos-t*, *vitéz* víťaz *vitéz-t*, *paizs* štít *paizs-t*.

Pézn peniaz trebas má pred *z* spoluhlásku preca prijíma len *t*, teda *pézn-t*.

Výnimka. Naopak tyto: *fej* hlava, *fül* ucho, *öl* siaha, *hely* miesto, *mély* hlboký; *vén* starý, *meny* nevesta, *ezer* tisíc, *iz* chuť, *tíz* desať, *méz* mäd, *öz* srna, *füz* vrba, *szüz* pauna, *tüz* oheň a *rozs* raž, chofas majú pred spománutými spoluhláskami samohlásku preca dostávajú *t s e* všetky, len *rozs* *s o* teda, *fej-et*, *fül-et* atď. *rozs-ot*.

c) Aj čisté *t* aj *at* dostávajú tyto z uvedených v §. 37, 4. a 7.: *gonosz* zlostný, *var* chrasta, prašina; *vár* zámok, hrad; *háj* sadlo; *máj* čierna pečeňa, *nyáj* stado, *száj* ústa a *táj* kraj; teda: *gonosz-t* aj *gonosztat*, *vár-t* aj *vár-at*, *var-t* aj *var-at* atď.

d) Taktiež čisté *t* aj *at* alebo vysoké *et* dostávajú prídavné vychádzajúce na *s* a uvedene v §. 37, 1. a §. 39 1. na pr. *bokros* krovnatý, *bokros-t* alebo *bokros-at*, *beteges* nezdravistý, *beteges-t* alebo *beteges-et*; taktiež, *bús* smutný, *dús* veľmi bohatý atď.

II. O prisvojovacích príponách *s j*; jako: *ja, je, jaim, jeim, jaid, jeid* atď. a o tých istých príponách bez *j*.

Ktoré z podstatných mien sem patriacích prijímajú tyto prípony *s j* a ktoré nie, o tom vidz §. 25 2. §. 26 a) b) d) a výminky a) b) atď. a celý §. 27 a 28.

§. 37. Mená, ktoré patria ku vzoru I. (*ház*).

Dľa vzoru prvého dostávajú jednakohláskové prípony:

1. Nízke prídavné mená na *as, ás, os, ós* a *us, ús*; jako:

Aezelos oceľový,
ágas konarovitý,
agyagos hlinastý,
alapos základný,
álmos ospanlivý,
alattomos potutelný,
aljas podlý,

avas potuchlý.
Békös sputnaný,
bodzás bázom porastlý,
bogaras chrobákmi posadlý, nepokojný.
bokros krovnatý,
borús pošmurný,

borzas strapatý,
boszús mrzutý,
bundás človek v bunde,
bús smutný
Csákös človek v čaku.
Dolgos pracovitý,
dús prebohatý.

Faggyás lojovitý,
fájdalmas bolestný,
fájós boľavý,
fás drevnatý,
fójtós trpký.
Gyanús podozrelý,
Háborús válečný,

hajlós ohyblivý, *hybký*, *Mázsás* centový.
hamús zapopolený, *Peldás* príkladný.
hártvás kožkou pokrytý *Rozsdás* hrdzavý.
Jutalmas výhodný, *laeny* *Sárgás* žltkavý,
Kapós väblivý, *szárnyas* okrzydený, atď.
Lapos plochý. Tak aj *hamis* falešný.

Vidz o nich §. 24, poznám.

2. Všetky prídavné na *ékony*, jako na pr.

Aluszekony ospanlivý.
Csalékony klamlivý.

Fázékony zimomrivý.
Hajlékony náklonný atď.

Vyníma sa *vékony* tenký o tom v §. 23, 4.

3. Z druhých na *ny* patria sem asi tyto :

Alacsony nízky.
Halvány bledý,
harsány zvučný,
hitvány chytvaný.

Silány nepatrný,
sivány obnosený,
sovány chudý.

4. Z prídavných mien druhého východu patria sem ešte :

Finom jemný, *fajnový*.
** *Gonosz* zlostný,
gyors chytrý, rýchly.
Híg plynný.
Igaz pravý, pravdivý.
Lágy mäkký,
oly taký.
Rosz zlý,
rút škaredý, ošklivý.

Sok mnoho, mnohý.
* *Sovár* dychtivý,
száraz suchý,
szilárd pevný,
* *szikár* vychudlý.
Tág priestraný.
Új nový.
Vad divý,
víg veselý.

5. Všetky nízke prídavné mená s príponou stupňovacou *bb*, o čom v. §. 55., na pr. *Olcsó* lacný, *olcsó-bb* lacnejší ; *nagy* veľký, *nagy-obb* väčší atď.

6. Príčastia minulého času na *t* a *tt* od nízkých slovies (v. §. 92, b.) ; na pr. *kuszál* zamotáva, *kuszál-t* zamotaný ; *áz-ni* mokrúť, *áz-ott* zmoklý atď.

7. Nasledujúce podstatné mená s nízkymi samohláskami :

Ag konár, haluz,
agy temeno,
ágy posteľ,
agyár kel (prední zub),
alj spodok,
áll brada,
* *ár* cena, povodeň,
arr šidlo,
ármv tóňa, tieň.
Bog uzol, hrča,
borz jazvec.
Fal stena, múr,

fark chvost,
fog zub,
** *fonal* vlákno,
Galy konár zelený,
** *ganaj* hnoj,
** *gyár* dielňa (fabrika),
Had vojsko, vojna,
haj vlas (vlasy),
** *háj* sadlo,
hal ryba,
hárs lipa,
has brucho,

hát chrbát,
ház dom,
hód biber,
hold mesiac,¹⁾
hón pazucha,
hossz dĺžka.
Kád káďa.
Láb noha.
láz horúčka,
lyuk diera.
Máj čierna pečeňa (játra).

¹⁾ teleso nebeské. -

<i>Nád</i> trstina,	<i>szán</i> sánky,	<i>Ujj</i> prst.
** <i>nyáj</i> stado,	* <i>szár</i> kost pištelová (aj	<i>Vád</i> divoch,
<i>nyak</i> krk,	každá rukoväť),	<i>vád</i> žaloba,
<i>nyál</i> slina,	<i>szárny</i> krýdlo,	<i>vágy</i> žiadost, túha,
<i>nyárs</i> rožeň.	<i>szomj</i> žížeň.	<i>vaj</i> maslo.
<i>Ól</i> chliev,	** <i>Táj</i> kraj (vidiek).	<i>Váll</i> rameno,
<i>orj</i> chrbtovina zo svine,	<i>tál</i> misa,	** <i>var</i> chrasta, prašina,
* <i>oldal</i> bok, strana.	<i>talp</i> podošva,	** <i>vár</i> zámok, hrad,
<i>Sark</i> päta,	* <i>tár</i> sklad,	<i>vas</i> železo,
** <i>száj</i> ústa,	<i>tárgy</i> predmet,	<i>váz</i> kostra (škelet),
<i>szakáll</i> brada,	<i>társ</i> spoločník,	<i>vonal</i> čiara,
<i>szál</i> steblo,	<i>toll</i> pero.	* <i>zár</i> zámka.

Jednou hviezdičkou poznačené tvoria akkusativ len čistým *t*, dvoma ale hviezdičkama označené aj s *t* aj s *at*; vidz §. 36. I. c.

8. Sem patria nasledujúce jednoslabičné slová s ostrými kmenovými samohláskami :

<i>Děj</i> mzda, pláca.	<i>Íj</i> luk, kuša.
<i>Finny</i> rozmaznavosť, nedotklivosť,	<i>Lik</i> (<i>lyuk</i>) diera.
<i>Héj</i> kôra,	<i>Nyíl</i> strielka,
<i>híd</i> most,	<i>szíj</i> remeň,
<i>híj</i> nedostatok,	<i>szíl</i> brešt (strom).

§. 38. Mená, ktoré patria ku 2. vzoru.

Dľa 2. vzoru prijímajú jednakohláskové prípony :

1. Podstatné mená na *as*, *ás*, *os*, *ós* a *us*, *ús* ; na pr.

<i>Adós</i> dlžník,	<i>forrás</i> prameň, žriedlo.	<i>kapus</i> vrátnik,
<i>árus</i> predavač, kupec.	<i>Havas</i> sňažka,	<i>koldús</i> žobrák.
<i>Dobos</i> bubeník.	<i>huszas</i> dvoiciatnik.	<i>Órás</i> hodinár,
<i>Fogas</i> polica,	<i>Jós</i> prorok, predpovedač.	<i>orvos</i> lekár.
<i>fokos</i> obuch,	<i>Kapás</i> kopáč,	<i>Tudós</i> učený muž.

2. Prídavné mená tohoto východu, o čom vidz §. 24, 2. Poznamenanie.

3. Ty nízke podstatné mená, ktoré niesu udané v §. 37, jako na pr.

<i>Akadály</i> prekážka.	<i>gyám</i> poručník.	<i>korty</i> dúšek, hlt.
<i>Csúf</i> posmech.	<i>Hon</i> krajina, vlast.	<i>Nap</i> deň.
<i>Dal</i> pieseň,	<i>Juh</i> ovca.	<i>Pont</i> bod.
<i>domb</i> kopec.	<i>Kár</i> škoda,	<i>Rák</i> rak,
<i>Faj</i> druh.	<i>kas</i> košina,	<i>rajz</i> nákras.
<i>Gazdag</i> boháč,	<i>kulcs</i> kľúč,	<i>Sors</i> osud,
<i>gond</i> starosť.	<i>kulacs</i> plosek, křbka,	atď.

4. Sem patria nasledujúce podst. mená s ostrými samohláskami :

<i>Csík</i> čik (ryba),	<i>Kín</i> trápenie.	<i>sír</i> hrob,
<i>csin</i> ozdobnosť, (elegan-	<i>Nyít</i> otvor.	<i>szirt</i> väz, krk,
cia),	<i>Pír</i> červenosť.	<i>Zsib</i> haraburdie,
<i>czél</i> účel, cieľ.	<i>Sík</i> rovina,	<i>zsír</i> masť.
<i>Gyík</i> jašterica.	<i>síp</i> pištelka,	

5. Ty miešané nízke slová, ktoré nepatria ináč k 1. vzoru, jako na pr.

<i>Aczél</i> ocel,	<i>Csillag</i> hviezda.	<i>Indítvány</i> návrh, nárada,
<i>ajándék</i> dar,	<i>Diadal</i> víťazosláva (tri-umpf),	<i>Kívánság</i> žiadosť,
<i>árnyéklat</i> tienenie, (šati-rovanie),	<i>dívat</i> móda,	<i>kocsis</i> kočiš.
<i>aty ifjúság</i> pokrevenstvo,	<i>dévaj</i> svevoľný.	<i>Tullér</i> toliar.
<i>Bizomány</i> poverenictvo.	<i>Hasadék</i> rozpuklina.	<i>Virág</i> kvet.
		<i>viszony</i> pomer atď.

§. 39. Mená, ktoré patria k 3. vzoru.

Dľa vzoru 3. prijímajú prípony nasledujúce mená :

1. Vysoké prídavné mená na *es*, *és*, *ös*, *ös* a *üs*; na pr.

<i>Bökös</i> pichlavý,	<i>érdemes</i> zaslužilý, hoden,	<i>Hiteles</i> hodnoverný,
<i>bőrös</i> kožnatý,	<i>erős</i> silný.	<i>hős</i> udatný.
<i>bűnös</i> hriešny.	<i>Felelős</i> odpovedný,	<i>Kedves</i> milý.
<i>Csipős</i> štiplavý.	<i>félelmes</i> bojazlivý,	<i>Kevés</i> málo, máloktorý.
<i>Dühös</i> vztekľý, jedovatý.	<i>fényes</i> skvelý,	<i>Nedves</i> mokrý.
<i>Egészséges</i> zdravý,	<i>füstös</i> zadýmený.	<i>Regés</i> báječný,
<i>elmés</i> vtipný,	<i>Gyermekes</i> chlapčinský.	atď.

0 prídavných na *ös* a *ös* vidz §. 24, 2. poznam.

2. Podstatné na *es* a *és*; na pr.

<i>Csepeves</i> skrydliciar (Ziegelbecker).	<i>Leves</i> polievka.
<i>Enekes</i> spavák,	<i>Nyerges</i> podsedlovník (Sattelpferd).
<i>ezredes</i> plukovník (generál).	<i>Ülés</i> sedadlo aj sedenie.
<i>Hírdetés</i> oznámenie.	<i>Zörgés</i> hrmot atď.
<i>Kezes</i> rukojemník.	

3. Všetky prídavné mená na *ékeny*; jako na pr.

<i>Dülekeny</i> na spadnutie, chýľací sa k pádu.	<i>Ingerlékeny</i> drážlivý.
<i>Engedékeny</i> shovievavý,	<i>Termékeny</i> úrodný atď.
<i>érzékeny</i> citlivý.	

4. Všetky vysoké prídavné so stupňovacou príponou *bb*; na pr. *Keserű* horký *keserű-bb*, *édes* sladký, *édes-ebb* sladší atď.

5. Všetky prídavné vysoké minulého času na *tt* alebo *t*; n. p. *terjed* rozprestiera sa, *terjed-t* rozprestrený; *ég* horí, *ég-ett* zhorený atď.

6. Nasledujúce mená s kmenovým *ö* a *ü*:

<i>Böd</i> dost úrodný,	<i>ölyv</i> jastriab,	<i>Szög, szeg</i> kliniec, uhol.
<i>bölcs</i> múdry aj múdre.	<i>öröm</i> radosť,	<i>szörny</i> potvora.
<i>Csöpp, csepp</i> kapka.	<i>örv</i> pichlavý obojek, (zástera Bormand).	<i>szűgy</i> prsá ü zvierat,
<i>Föld</i> zem,	<i>ös</i> praotec, rodinný predok,	<i>szük</i> úzky.
<i>fül</i> ucho,	<i>ösz</i> sedivý,	<i>Tögy</i> vemä,
<i>fűrj</i> prepelica,	<i>öv</i> pás,	<i>tölgy</i> dub,
<i>fűz</i> vrba.	<i>öz</i> srna.	<i>tűz</i> oheň,
<i>Hölgy</i> pani (dáma).	<i>Rög</i> hruda (zeme),	<i>Ügy</i> záležitosť.
<i>Köny</i> (köny) slza,	<i>rügy</i> púpä, puk,	<i>ürügy</i> zástera (Bormand).
<i>könyök</i> lakeť.	<i>rüh</i> svrab, prašina,	<i>Völgy</i> dolina.
<i>könyv</i> kniha,	<i>röst, rest.</i> lenivý.	<i>Zöld</i> zelený.
<i>körny</i> okolie.		
<i>Öl</i> siaha,		

7. Nasledujúce ostré aj jedno- aj viacejslabičné podstatné mená :

a) Jednoslabičné.

<i>Bér</i> mzda, pláca,	<i>Hím</i> samec, aj vyšívanie,	<i>Rém</i> strašidlo,
<i>bércz</i> pohorie,	<i>hír</i> chýr, povest,	<i>rés</i> puklina,
<i>bírs</i> gdúľa.	<i>hit</i> viera.	<i>rím rím</i> (Reim).
<i>Csek</i> klepačka,	<i>Ing</i> košeľa,	<i>Sín</i> šíny (Schneisen),
<i>csép</i> cepy,	<i>íny</i> jasná,	<i>szék</i> stolica,
<i>csin</i> (csiny) šelmovstvo,	<i>ír</i> masť,	<i>szín</i> farba,
<i>huncutstvo</i> ,	<i>ív</i> luk, hárok,	<i>szirt</i> úskalie,
<i>csíz</i> čiž,	<i>íz</i> chuť.	<i>szív</i> srdce.
<i>csikk</i> článok,	<i>Kém</i> vyzvedáč, špion,	<i>Tér</i> , priestor, miesto,
<i>csím</i> názov (titul).	<i>kén</i> sirka,	<i>tét</i> skutok, čin,
<i>Dísz</i> okrasa.	<i>kés</i> nôž.	<i>tény</i> skutočnosť, čin,
<i>Éd</i> sladkosť,	<i>kincs</i> poklad.	<i>tincs</i> viazanička,
<i>ék</i> ozdoba,	<i>Lécz</i> žrd, lata,	<i>tiszt</i> úrad, dôstojník.
<i>ércz</i> kov,	<i>lég</i> vzduch, povetrie,	<i>Véd</i> ochrana,
<i>ét</i> jedlo.	<i>lény</i> bytnosť, podstata,	<i>vég</i> koniec,
<i>Fék</i> uzda,	<i>lét</i> jestvovanie (Dasein),	<i>vén</i> starý,
<i>fém</i> kov (metal),	<i>liszt</i> múka.	<i>vér</i> krv,
<i>fény</i> lesk,	<i>Nyír</i> breza,	<i>vész</i> nebezpečie,
<i>frígy</i> smluva.	<i>Péncz</i> peniaz, peniaze,	<i>víz</i> voda.
<i>Gém</i> volavka (vták),	<i>pint</i> pinta, más,	<i>Zsém</i> svada,
<i>gép</i> stroj, mašina.	<i>pinty</i> pinka (vták).	<i>szik</i> sútuha (Seifen).

Aj iné ktoré niesu uvedené v §§. 37 a 38.

b) Viacejslabičné.

<i>Bilíncz</i> putá.	<i>írígy</i> závistník.	<i>Méhész</i> včelár,
<i>Érték</i> hodnota.	<i>Kémény</i> komín,	<i>mírígy</i> žláza (Drüse).
<i>Fíllér</i> haliar.	<i>kilíncz</i> kľučka.	<i>Vítész</i> vífaz.
<i>Igény</i> nárok, požiadavka	<i>Lidércz</i> svetlonos ¹⁾	<i>Zsilip</i> splav, výpust atď.

8. Miešané vysoké mená na pr.

<i>Beszéd</i> reč.	<i>Fűvész</i> rastlinár, botanik.	<i>Sebész</i> ranhojič,
<i>bűvész</i> čarodejník.	<i>Hideg</i> zima.	<i>segély</i> pomoc.
<i>Edény</i> nádoba,	<i>Környék</i> okršlek.	<i>Törvedék</i> zlomok,
<i>emlék</i> pamiatka,	<i>Növendék</i> chovanec.	<i>törvény</i> zákon.
<i>ének</i> spev,	<i>Remény</i> nádej.	<i>tözsér</i> dohadzovač (Máf- ler).
<i>érdem</i> zásluha,		<i>Vendég</i> hosť atď.
<i>eredmény</i> výsledok.		

9. K lepšiemu precvičeniu a k rozmnoženiu známosti slov uvádzajú sa ešte nasledujúce sem patriace mená rozličného druhu pohromade :

<i>Beteg</i> nemocný.	<i>eledel</i> pokrm,	<i>férj</i> manžel, muž.
<i>Csel</i> úklady.	<i>elem</i> živel,	<i>fris</i> čerstvý.
<i>Éb</i> pes,	<i>elv</i> zásada,	<i>Geny</i> hnoj z rany,
<i>egész</i> celý,	<i>elv, élvezet</i> požitok (Genuß)	<i>gerj</i> pohnutie.
<i>egyetem</i> všeučelíšte, uni- versita,	<i>ép</i> neporušený, celý,	<i>Hegy</i> vrch.
<i>éh</i> hlad,	<i>év</i> rok.	<i>Ily</i> taký, takýto,
<i>éj</i> noc,	<i>Fehér</i> biely,	<i>íz</i> član, úd.
	<i>fej</i> hlava,	

¹⁾ Svetlo čo sa ukazuje večer po masnejších zemach.

<i>Jegy</i> znak,	<i>mell</i> prsá,	<i>nyers</i> surový.
<i>jel</i> „	<i>mely</i> ktorý,	<i>Rész</i> strana, diel,
<i>Kecs</i> pôvab, vnada,	<i>mély</i> hlboký,	<i>rét</i> lúka,
<i>kedv</i> vôľa, chuf,	<i>menny</i> nebe,	<i>redv</i> zoprelost, zprách-
<i>kegy</i> milost,	<i>meny</i> nevesta,	nívelost.
<i>kej</i> rozkoš,	<i>meredek</i> strmý,	<i>Siker</i> zdar,
<i>kék</i> modrý, svetlý,	<i>merész</i> opovážlivý,	<i>Szél</i> kraj (šand),
<i>kép</i> obraz, tvar,	<i>mez</i> obal, pokryva, šaty,	<i>szenny</i> škvrna, nečistota,
<i>keserv</i> trpkosť,	<i>méz</i> mäd,	<i>szép</i> pekný.
<i>kevély</i> pyšný,	<i>mily</i> jaký?	<i>Telj</i> plnosť,
<i>kövért</i> tučný.	<i>Nedv</i> štava, vlhkosť,	<i>térd</i> koleno,
<i>Lép</i> slezina.	<i>nép</i> ľud,	<i>terj</i> rozsiahlosť,
<i>Meggy</i> višňa,	<i>nesz</i> hluk,	<i>terv</i> zámer, rozvrh.
<i>méh</i> včela,	<i>nyelv</i> jazyk, reč,	<i>Vegy</i> miešanina atď.

§. 40. Mená, ktoré dostávajú prípony s ö dľa 4. vzoru.

Sem patria :

1. Podstatné mená na *ös*, *ös* a *üs*, *üs*, áno aj prídavné tohoto východu, keď sa užívajú čo podstatné, vidz §. 24, 2. Poznámene, na pr.

Bükkös bučina.
Fésüs hrebenár,
fürdös kúpeľník, lazebník.
Hegedüs huslista,

hűvös chladok.
Kesztyüs rukavičkář,
köszörüs brusiač.
Örökös dedič, nápadník
 atď.

2. Ty, či jedno- či viacejslabičné mená s ö alebo s ü v poslednej sylabe, ktoré neboly ešte spománuté v §. 39. jako na pr.

Bójt pôst,
börtön žalár, väzenie.
Elnök predseda.
Főnök prednosta, predstavený.
Gyönyör rozkoš,
gyümölcs ovocie.
Hírnök hlasateľ.

hőrcsök škreček.
Köcsög mliečnik (hrnec),
kölcsön požička,
küszöb prah.
Mérnök mešič.
Nyüg obťaž.
Örök večný.

Sürgöny ryhlozvest, štáfeta, depeša.
Törköly terkelica,
űrsök koreň, plemä.
Ülnök prisediaci,
üstök štica atď.

Poznámene. Ku viacejslabičným tohoto druhu (ty su však zväčša spománuté v §. 39), prípony príkladajú sa pre ľubozvuk radšej s e než s ö; na pr. *öröm*, *öröm-em*, *öröm-ek*, *könyök* lakeť *könyök-ek*, *könyök-ed* atď.

II. Spoluhláskové výnimkové.

§. 41. Vysúvacie (Hangugratók).*)

Nízke.		Vysoké.	
Prijímajúce jednakohláskové prípony			
1. s -a-	2. s -o-	3. s -e-	4. s -ő-
a) Čisté nominatívne tvary.			
<i>Hatalom</i> moc	<i>Dolog</i> vec	<i>Méreg</i> jed	<i>Ökör</i> vól
b) Príponové nominatívne tvary.			
<i>Hatalm-ak</i>	<i>Dolg-ok</i>	<i>Méreg-ek</i>	<i>Ökrö-k</i>
<i>hatalom-é</i>	<i>dolog-é</i>	<i>méreg-é</i>	<i>ökör-é</i>
<i>hatalm-am</i>	<i>dolg-om</i>	<i>méreg-em</i>	<i>ökör-öm</i>
<i>hatalm-ad</i>	<i>dolg-od</i>	<i>méreg-ed</i>	<i>ökrö-d</i>
<i>hatalm-a</i>	<i>dolg-a</i>	<i>méreg-e</i>	<i>ökr-e</i>
<i>hatalm-unk</i>	<i>dolg-unk</i>	<i>méreg-ünk</i>	<i>ökr-ünk</i>
<i>hatalm-atok</i>	<i>dolg-otok</i>	<i>méreg-etek</i>	<i>ökr-ötök</i>
<i>hatalm-ok</i>	<i>dolg-uk</i>	<i>méreg-ök</i>	<i>ökr-ük</i>
<i>hatalm-aim</i>	<i>dolg-aim</i>	<i>méreg-eim</i>	<i>ökr-eim</i>
<i>hatalm-aid</i>	<i>dolg-aid</i>	<i>méreg-eid</i>	<i>ökr-eid</i>
<i>hatalm-ai</i>	<i>dolg-ai</i>	<i>méreg-ei</i>	<i>ökr-ei</i>
<i>hatalm-aink</i>	<i>dolg-aink</i>	<i>méreg-eink</i>	<i>ökr-eink</i>
<i>hatalm-aítok</i>	<i>dolg-aítok</i>	<i>méreg-eítok</i>	<i>ökr-eítok</i>
<i>hatalm-aik</i>	<i>dolg-aik</i>	<i>méreg-eik</i>	<i>ökr-eik</i>
c) Vnútorno-pomerné tvary.			
<i>Hatalom-nak</i>	<i>Dolog-nak</i>	<i>Méreg-nek</i>	<i>Ökör-nek</i>
<i>hatalom-nak</i>	<i>dolog-nak</i>	<i>méreg-nek</i>	<i>ökör-nek</i>
<i>hatalm-at</i>	<i>dolg-ot</i>	<i>méreg-et</i>	<i>ökr-öt</i>
d) Miestne tvary.			
<i>Hatalom-ban</i>	<i>Dolog-ban</i>	<i>Méreg-ben</i>	<i>Ökör-ben</i>
<i>hatalm-on</i>	<i>dolg-on</i>	<i>méreg-en</i>	<i>ökr-ön</i>
<i>hatalom-nál</i>	<i>dolog-nál</i>	<i>méreg-nél</i>	<i>ökör-nél</i>
<i>hatalom-ba</i>	<i>dolog-ba</i>	<i>méreg-be</i>	<i>ökr-be</i>
<i>hatalom-ra</i>	<i>dolog-ra</i>	<i>méreg-re</i>	<i>ökr-re</i>
<i>hatalom-hoz</i>	<i>dolog-hoz</i>	<i>méreg-hez</i>	<i>ökr-hez</i>
<i>hatalom-ból</i>	<i>dolog-ból</i>	<i>méreg-ből</i>	<i>ökr-ből</i>
<i>hatalom-ról</i>	<i>dolog-ról</i>	<i>méreg-ről</i>	<i>ökr-ről</i>
<i>hatalom-tól</i>	<i>dolog-tól</i>	<i>méreg-től</i>	<i>ökr-től</i>
<i>hatalom-ig</i>	<i>dolog-ig</i>	<i>méreg-ig</i>	<i>ökr-ig</i>
e) Rozličné okolnostné tvary.			
<i>Hatalom-ért</i>	<i>Dolog-ért</i>	<i>Méreg-ért</i>	<i>Ökör-ért</i>
<i>hatalom-mal</i>	<i>dolog-gal</i>	<i>méreg-gel</i>	<i>ökr-rel</i>
<i>hatalom-má</i>	<i>dolog-gá</i>	<i>méreg-gé</i>	<i>ökr-ré</i>
<i>hatalom-ül</i>	<i>dolog-ül</i>	<i>méreg-ül</i>	<i>ökr-ül</i>

*) Skoro všetky dvojslabičné mená, vychádzajúce na g, k, l, m, a r a pred týmito spoluhláskami majúce o, e a ő sú vysúvacie.

§. 42. Mená, ktoré prijímajú prípony dla týchto vzorov.

I. Dla 1-ého (*hatalom*) prijímajú:

1. Všetky troj- alebo viacej-slabičné na *alom* ;
jako :

Ártalom ujma, škoda.
Bántalom urážka,
bizalom dôvera,
buzgalom horlivosť,

borzalom hrôza.
Forgalom obeh.
Irgalom milosrdenstvo
atď.

Vyníma sa *czímbalom* cimbal, ktoré patri k 2. vzoru, teda má *czímbalm-ok* atď.

2. Z dvojslabičných vysúvacích patria sem tyto :

Ajak pero, pysk. *Kazal* kozel (sena). *Sátor* stan, stá-nok. *Vászon* plátno a pridavné *bátor* udatný, smelý a *gyakor* častý a *síce ajak* vo všetkých tvaroch, ostatnie ale len príponou množného čísla, na pr. *kazl-ak*, *sátr-ak* atď. — medzi-tým *kazal* a *sátor* užívajú sa aj bez vysúvania, a prijímajú prípony všetky dla §. 35, 2; *vászon* ostatnými tvary patrí k *dolog*.

II. Dla 2. vzoru prijímajú prípony nasledujúce mená :

Akol maštal,
alom stelivo,
álom spánok, sen,
árok priekopa,
ászok lieha (Rager im
Keller),
átok kliatba.
Bagoly sova,
balom balón,
barom hovädo,
bodor kučeravý,
bokor ker,
buczok klát,
bugoly lata, žrd,
bugyor brehá, pak,
burók obal, pokryva.
Csokor mašľa,
czupor hrnček,
czírok mäčynok,
czírom špina, nečistota,
czúbor vratidlo osnovné,
czúkor cukor.
Fodor v. bodor,
fogoly väzeň, koroptva,

Gyalom sieť na ryby,
gyilok tulích, dýka,
gyomor žalúdok.
Halom kopec,
haszon choseň, zisk,
horog hák, udica,
horony záhyb, žliabok,
hurok slúčka, osídlo.
Izom sval.
Járom jarmo.
Kaczor sekáč, nôž na
rezanie viničov,
kapor kôpor,
koboz lútna, lýra,
korom sadze,
kotyor krovie.
Lator lotor,
lobor pyramida,
locsok kaluža.
Majom opica,
malom mlyn,
marók hrsť.
mocsok špina, nečistota,
murok mrkev.

Nyírok miza, strebavka.
Odor jaskyňa,
ólom olovo,
orom vrch nečeho (hory).
Pizok špina,
púczok malé ohnište.
Sodor drôt.
sólyom sokol,
sulyok piest,
sulyom kotvica (Wasserruß)
szatyor noša,
szírom kvetový koru-
nový list,
szítok kliatba, hrešenie,
szobor socha, štátua,
szulok zemolez (rastl.)
szugoly uhol, kút,
szurok smola.
Títok tajemstvo,
torok hrdlo,
torony väža,
tulok junec atď.

III. Dla 3. vzoru dostávajú prípony :

1. Všetky odvodené troj- alebo viacej-slabičné na
-elem ; jako :

Érzelem cit.
Kegyselem milost.

Sérelem urážka.
Veszedelem nebezpečen-
stvo atď.

2. Nasledujúce dvojslabičné mená:

<i>Csegeley</i> klin, ovik,	<i>Iker</i> dvojča.	<i>szeder</i> malina.
<i>csepely</i> krovie,	<i>Kebel</i> lóno, prsá,	<i>Tegez</i> tül, (pharetra),
<i>Eber</i> bedlivý,	<i>kéreg</i> kôra.	<i>telek</i> pozemok,
<i>eper</i> jahoda,	<i>Lepel</i> pokryva.	<i>terem</i> sieň, svetlica.
<i>erek</i> podsienie,	<i>Nyereg</i> sedlo.	<i>Verem</i> jama.
<i>étek</i> jedlo.	<i>Pityer</i> škorvónok.	<i>véték</i> chyba, vlna,
<i>Féreg</i> červ,	<i>Retek</i> retek.	<i>viczek</i> rybník,
<i>fészek</i> hniezdo.	<i>Selyem</i> hობáb,	

Tyto podstatné mená: *Kehely* kalich, *pehely* páperie, *teher* tarcha a *vehem* žriebä pri vysúvaní aj prešmykujú poslednie dve spoluhlásky takto: *kely-h-ek*, *ter-h-et*, *vem-h-em* atď.; toto prešmyknutie podržuje *pehely* a *teher* aj v tvorení prídavných na *es*, teda *ter-hes* obťažný, *pelyh-es* zapierený atď.

IV. Dľa 4. vzoru priponujú sa tyto:

<i>Bürök</i> bolehlav (rastl),	<i>Köböl</i> kebel (2 merice),	<i>tűcsök</i> svrček,
<i>bütyök</i> hrča na kosti.	<i>köröm</i> nechet.	<i>tükör</i> zrkadlo,
<i>Csöbör</i> žber,	<i>Öböl</i> zálev.	<i>tűrök</i> al. <i>tűlök</i> roh.
<i>csülök</i> päťová kost,	<i>ököl</i> päst.	<i>Üszök</i> hlaveň,
<i>csűrök</i> kolok.	<i>Pöczök</i> klátik.	<i>Vödör</i> (<i>veder</i>) vedro
<i>Gödör</i> jama,	<i>Rücsök</i> špina, nešvára.	okov.
<i>gyűrök</i> obruč.	<i>Tűrök</i> šidlo.	

*) Poznamenanie ku všetkým vzorom o priponu *t*.

Podstatné mená tohoto druhu vychádzajúce na *t*, *ty* a *r* prijímajú priponu *t* dvojako, totižto s vysutím, teda udaným spôsobom, — aj bez vysutia pripojením *t* k čistému nominatívu; na pr. *Akol* *akt-ot* aj *akot-t*; *csepely* *csepely-et* aj *csepely-t*, *gödör* *gödör-öt* aj *gödör-t* atď. — Avšak pravidelný tvar (teda s vysutím) je obycajnejší.

§. 43. 2. Spoluhláskové skracovacie. (Ekvesztők.)

Nízke.		Vysoké.	
1. Jednoslabičné	2. Viacejslabičné	3. Jednoslabičné	4. Viacejslabičné
a) Čisté nominatívne tvary.			
<i>Nyár</i> leto.	<i>Bogár</i> chrobák.	<i>ÉR</i> žila.	<i>Kötél</i> povraz.
b) Príponové nominatívne tvary.			
<i>Nyár-ak</i> <i>nyár-é</i> <i>nyár-am</i> <i>nyár-ad</i> <i>nyár-a</i> <i>nyár-unk</i> <i>nyár-atok</i> <i>nyár-ok</i> <i>nyár-aim</i> <i>nyár-aid</i> <i>nyár-ai</i> <i>nyár-aink</i> <i>nyár-aítok</i> <i>nyár-aik</i>	<i>Bogár-ak</i> <i>bogár-é</i> <i>bogár-am</i> <i>bogár-ad</i> <i>bogár-a</i> <i>bogár-unk</i> <i>bogár-atok</i> <i>bogár-ok</i> <i>bogár-aim</i> <i>bogár-aid</i> <i>bogár-ai</i> <i>bogár-aink</i> <i>bogár-aítok</i> <i>bogár-aik</i>	<i>Er-ek</i> <i>ér-é</i> <i>er-em</i> <i>er-ed</i> <i>er-e</i> <i>er-ünk</i> <i>er-etek</i> <i>er-ök</i> <i>er-eim</i> <i>er-eid</i> <i>er-ei</i> <i>er-eink</i> <i>er-eítok</i> <i>er-eik</i>	<i>Kötél-ek</i> <i>kötél-é</i> <i>kötél-em</i> <i>kötél-ed</i> <i>kötél-e</i> <i>kötél-ünk</i> <i>kötél-etek</i> <i>kötél-ök</i> <i>kötél-eim</i> <i>kötél-eid</i> <i>kötél-ei</i> <i>kötél-eink</i> <i>kötél-eítok</i> <i>kötél-eik</i>
c) Vnútorno-pomerné tvary.			
<i>Nyár-nak</i> <i>nyár-nak</i> <i>nyár-at</i>	<i>Bogár-nak</i> <i>bogár-nak</i> <i>bogár-at</i>	<i>ÉR-nek</i> <i>ér-nek</i> <i>er-et</i>	<i>Kötél-nek</i> <i>kötél-nek</i> <i>kötél-et</i>
d) Miestne tvary.			
<i>Nyár-ban</i> <i>nyár-on</i> <i>nyár-nál</i> <i>nyár-ba</i> <i>nyár-ra</i> <i>nyár-hoz</i> <i>nyár-ból</i> <i>nyár-ról</i> <i>nyár-tól</i> <i>nyár-ig</i>	<i>Bogár-ban</i> <i>bogár-on</i> <i>bogár-nál</i> <i>bogár-ba</i> <i>bogár-ra</i> <i>bogár-hoz</i> <i>bogár-ból</i> <i>bogár-ról</i> <i>bogár-tól</i> <i>bogár-ig</i>	<i>ÉR-ben</i> <i>ér-en</i> <i>ér-nél</i> <i>ér-be</i> <i>ér-re</i> <i>ér-hez</i> <i>ér-ből</i> <i>ér-ről</i> <i>ér-től</i> <i>ér-ig</i>	<i>Kötél-ben</i> <i>kötél-en</i> <i>kötél-nél</i> <i>kötél-be</i> <i>kötél-re</i> <i>kötél-hez</i> <i>kötél-ből</i> <i>kötél-ről</i> <i>kötél-től</i> <i>kötél-ig</i>
e) Rozličné okolnostné tvary.			
<i>Nyár-ért</i> <i>nyár-ral</i> <i>nyár-rá</i> <i>nyár-úl</i>	<i>Bogár-ért</i> <i>bogár-ral</i> <i>bogár-rá</i> <i>bogár-úl</i>	<i>ÉR-ért</i> <i>ér-rel</i> <i>ér-ré</i> <i>ér-ül</i>	<i>Kötél-ért</i> <i>kötél-lal</i> <i>kötél-lé</i> <i>kötél-ül</i>

*) Najviac skracovacích vychádza na *ál*, *él*, *ár* a *ér*; je jednoslabičné ale aj na druhé spoluhlásky.

§. 44. Mená, ktoré patria ku týmto vzorom.

I. K prvému vzoru patria asi tyto :

<i>In</i> sval, nerv.	<i>Rúd</i> kôl, žrd.	<i>Ur</i> pán,
<i>Lúd</i> (lúba) bus.	<i>Sár</i> bláto.	<i>út</i> cesta.
<i>Nyúl</i> zajac.		

Vidz ešte poznamenanie k III.

II. K druhému vzoru patria :

<i>Agár</i> chrt.	<i>kosár</i> koš.
<i>Csalán</i> (ésanal) žihľava, prľava.	<i>Madár</i> vták,
<i>Derek</i> driek, driečny,	<i>Mozsár</i> mažiar.
<i>Fuzék</i> hrniec.	<i>Pohár</i> sklenica, pohár.
<i>Gunár</i> husiar. (hus samec).	<i>Sudár</i> vrehol,
<i>Kándt</i> (kátán) ližica,	<i>sugár</i> lúč, paprsek,
	<i>szamár</i> osol.

III. K tretiemu vzoru patria :

<i>Bél</i> črevo, aj jadro čili vnútornosť.	<i>Hét</i> sedem, aj týždeň, <i>hév</i> horúčošť.	<i>nyél</i> rúčka.
<i>Csél</i> šibalstvo.	<i>Jég</i> ľad.	<i>Réz</i> meč.
<i>Dél</i> polodne,	<i>Kéz</i> ruka.	<i>Szél</i> vietor,
<i>dér</i> mráz.	<i>Légy</i> mucha,	<i>szén</i> uhel.
<i>Ég</i> nebe,	<i>lév</i> omáčka.	<i>Téj</i> mlieko,
<i>ész</i> rozum.	<i>Mész</i> vápno.	<i>tél</i> zima (čiastka roku).
<i>Fel</i> polovica, stránka.	<i>Név</i> meno,	<i>tűz</i> oheň.
		<i>Víz</i> voda.

I. Poznamenanie o jednoslabičných aj nízkych aj vysokých sem patriacich menách. Medzi skracovacie patriely by všetky jednoslabičné mená, ktoré majú *i, ú a ü* za kmenovú samohlásku; na pr. *hír* chýr, povest, *hír-ek*; *hűsz* dva-
cat, *hűsz-at* atd.;^o medzitým nektóre podržujú dlhú samohlásku.
Vidz §. 37, 4, 8 a §. 38 4.

IV. Podľa štvrtého vzoru priponujú sa tyto :

<i>Cserép</i> črep.	<i>fővény</i> piesok, krupnik (kameň).	<i>közép</i> posriedok.
<i>Egér</i> myš,	<i>Gereb</i> hať, prekážka,	<i>Levél</i> list.
<i>egyéb</i> druhý, iný.	<i>gyökér</i> koreň.	<i>Nehéz</i> ťažký.
<i>elég</i> dosť.	<i>Kenyér</i> chlieb,	<i>Szekér</i> vóz.
<i>Fenek</i> dno,	<i>kerék</i> koleso,	<i>Szemét</i> smet.
<i>fenyér</i> step,	<i>kerép</i> , kompa (prievozný stroj).	<i>Tehén</i> krava,
<i>födél</i> (fedél) pokryva.	<i>kevés</i> málo, máloktořý,	<i>tenyér</i> dľaň.
		<i>Veréb</i> vrabec.

2. Poznamenanie o pripone akkusativu *-a*. — Aj z týchto, jako z vysúvacích, vychádzajúce na *j, l, r, n* a *ny* prijímajú dvojako túto priponu, aj so skrátением totižto poslednej hlásky, aj bez skrátения; na pr. *agár-at* aj *agár-t*, *level-et* aj *level-t*, *tejt-et* aj *tejt-t* atd.; avšak so skrátением sú obyčajnejšie.

3. Poznamenanie. Nektóre pred pripnou *-en* užívajú sa tiež dvojakým udaným spôsobom; n. p. *szeke-en* aj *szeke-en*; *födél-en* aj *födél-en* atd.

4. Poznamenanie. Nektóre podstatné mená všetky udané pripny prijímajú dvojako, aj so skrátением aj bez skrátения, vtedy ale nízke patria k §. 35. vzoru 2. a vysoké k toľhože §. vzoru 3.; také sú na pr. *gunár*, *gunar-ak* aj *gunár-ok*, *gunar-at* aj *gunár-t*, *gunar-am* aj *gunár-om* atd.; taktiež *fővény*, *fővény-ek*,

aj *fövény-ek, fövény-et* aj *fövény-t, fövény-em* aj *fövény-em* atď. Sem patria aj: *Mocsár* močiar, *sugár*, taktiež *csalán* a *kanál*.

Podstatné meno *lélek* duch, duša v prijímaní prípon nominatívnych, (vyjímúe príponu *-é*), a akkusatívneho *t* je aj skracovacie aj vysúvacie; na pr. *lelk-ek, lelk-et, lelk-em, lelk-ünk* atď. ale má *lélek-é, lélek-ért* atď.

Ú l o h y.

* Môže sa dať vybrať tých niekoľko mien, ktoré majú rozličný význam dľa toho, ako prijímajú prípony *s a* alebo *o* a jako buď podržujú alebo skracujú dlhú samohlásku.

§. 45. O príponách *kor, kęp, kęnt, ankęnt, stul, astul* atď. a *tt, ott, ett* atď.

Tyto prípony sa prikladajú len k čistým nominatívnym tvarom aj to len k nektorým menám, tak:

1. *-kor* *) užívane k určeniu času prikladá sa len k tým podstatným menám, ktoré označujú čas a k nektorým prídavným menám a zámenám; samohlásky všetky zostávajú pred nim jaké sú v pni; n. p. *Tavas* jar, *tavas*-kor na jar; *szűret* obaračky *szűret*-kor na obaračky; *éjfel* polnoc, *éjfel*-kor o polnoci; *minden* každý, *minden*-kor v každom (čase) = vždy, *mi*-kor? kedy? atď. — Zámená vychádzajúce na *z* toto *z* menia do *k*, znieť teda s dvoma *k* od *ez* ten, *ek*-kor, od *az* ten *ak*-kor = vtedy.

2. *-kęnt, -kęp* **) alebo *kępen*, pred ktorými sa *a, e* tiež nedlží, označujú spôsob a v slovenčine to podstatné meno, ktoré je složené s nimi prichádza do nominativu so spojkou *a* *k*o, alebo do genitivu s podstatným menom „na spôsob“ alebo „spôsobom“; na pr. *Adósság-kęp* jako dlh. *orvos*, *kęnt* na spôsob lekára; keď je složené s prídavným menom alebo zámenom, toto sa stáva prívlastkom podstatného mena „spôsob“; na pr. *Mindenkępen* každým spôsobom (= všemožne); *tulajdon-kępen* vlastným spôsobom (= vlastne) atď. — Aj pred týmito *k* spoluhláskami *z* u zámen stáva sa *k*; na pr. *ek-kęp, ek-kęnt* takto atď.

3. *-ankęnt, -enkęnt* prikladá sa k spoluhláskovým menám, a označuje spôsob; v slovenčine sa to vyslovuje rozlične; n. p. *ház-ankęnt* po dome (riadom), *egy-enkęnt* po jednom, *hárm-ankęnt* po troch atď.; *év-enkęnt* každoročne atď. — Tato prípona uživa sa aj *s i*, teda *év-enkint* atď.

4. *-stul, -stül* za samohláskovými (*a* a *e* dlží sa do *á, é*). a *-astul, -ostul, -estül, -östül* za spoluhláskovými menami, udáva určenie spôsobu, ktoré sa vyslovuje v slovenčine instrumentaľom s predložkou *s* (so) a spojkou *aj, i* alebo spolu aj (nemecky *amnt*); na pr. *Testestül* *lelkęstül jó ember*, dobrý človek i s telom i s dušou; *ruhá-stul* *vizbe ugrott*, skočil do vody i so šatami. *A rozsat gyöker-estül* *kiürtom*, zlé vyplením aj s koreňom. *Család-ostul* *utazok*, cestujem aj s rodinou. *A lovat szeker-estül* *adja el*, predáva kone spolu aj s vozom atď.

*) K spoluhláskovým prikladá sa dľa pravidiel jednakohláskových prípon; — pritom aj to poznamenat slušno, že sa uživa aj dlhé *ú* aj *ű* teda *stul, stül* atď.

*) Je vlastne podstatné meno vyznamenávajúce vek.

**) Tiež podstatné meno obraz, spôsob.

5. Prípona *t* (*tt*) *ott*, *ett*, *ött* aj *utt*, *ütt* užíva sa k udaniu miesta najviac len s vlastnými menami, miest a síce vychádzajúcich len na spoluhlásku, z ktorých mnohé končiace sa na *r* a *ty* prijímajú len *t* ostatnie, *ott*, *ett*, *ött*; na pr. *Szatmár-t* v Satmáre, *Pécs-ett* v Pátkostoloch, *Győr-ött* v Rábe atd. Vidz o tom §. 119. I. c.

§. 46. O prikladaní prípon k príponovým nominatívnym tvarom.

Už v §. 19. poznam. 1. povedalo sa, že aj príponové nominatívne tvary prijímajú znovu nektoré z tých istých prípon, čo aj čisté nominatívne tvary, a síce:

1. Množný nominatív prijíma príponu majiteľnú *-é* všetky prípony vnútorno-pomerné, miestne a okolnostné, a síce akkusatívnu prijímajú všetky nízke len s *a* teda *-at* a všetky vysoké s *e* teda *-et* bez rozdielu na to, či prijíma v jednotnom čísle *-ot* či *-öt*. — V slovenčine užíva sa množného čísla ten pád, ktorý odpovedá maďarskej prípone. Na pr.

Vzor prikladania prípon ku tvaru množ. čísla.

Nízke.		Vysoké.	
Všetky vychádzajú na <i>k</i> .			
a) Množné nominatívne tvary.			
<i>Orvos-ok</i>	lekári	<i>Mérvnök-ök</i>	meriači
b) Množné tvary s príponou nominat. <i>é</i> .			
<i>Orvosok-é</i>	lekárov-i,-e	<i>Mérvnökök-é</i>	meriačov-i,-e
c) S vnútorno-pomernými príponami.			
<i>Orvosok-nak</i>	lekárov (gen.)	<i>Mérvnökök-nek</i>	meriačov
<i>orvosok-nak</i>	lekárom	<i>mérvnökök-nek</i>	meriačom
<i>orvosok-at</i>	lekárov (akk.)	<i>mérvnökök-et</i>	meriačov
d) S miestnymi príponami.			
<i>Orvosok-ban</i>	v lekároch	<i>Mérvnökök-ben</i>	v meriačoch
<i>orvosok-on</i>	na lekároch	<i>mérvnökök-ön</i>	na meriačoch
<i>orvosok-nál</i>	pri lekároch	<i>mérvnökök-nél</i>	u meriačov
<i>orvosok-ba</i>	do lekárov	<i>mérvnökök-be</i>	do meriačov
<i>orvosok-ra</i>	na lekárov	<i>mérvnökök-re</i>	na meriačov
<i>orvosok-hoz</i>	k lekárom	<i>mérvnökök-hez</i>	k meriačom
<i>orvosok-ból</i>	z lekárov	<i>mérvnökök-ből</i>	z meriačov
<i>orvosok-ról</i>	o lekároch	<i>mérvnökök-ről</i>	o meriačoch
<i>orvosok-tól</i>	od lekárov	<i>mérvnökök-től</i>	od meriačov
<i>orvosok-ig</i>	po lekárov	<i>mérvnökök-ig</i>	po meriačov.
e) S rozličnými okolnostnými príponami.			
<i>Orvosok-ért</i>	pre(z)lekárov	<i>Mérvnökök-ért</i>	pre(z)meriačov
<i>orvosok-kal</i>	s lekármi	<i>mérvnökök-kel</i>	s meriačmi
<i>orvosok-ká</i>	v lekárov	<i>mérvnökök-ké</i>	v meriačov
<i>orvosok-ül</i>	za lekárov (jako)	<i>mérvnökök-ül</i>	za(jako)meriačov

2. **Majiteľný nominatív** s **-é** prijíma príponu **datívnu -nak, -nek**; **akkusatívnu** a **síce vždy čisté -t**, potom prípony **miestne a okolnostné**. V slovenčine, je-li to podstatné meno bez prívlastku, odpovedá mu prísvojovacie prídavné meno, tvorené od podstatného mena, v patričnom páde; jestli je určené nejakým sriadeným prívlastkom, musí sa užívať genitív, a obyčajne sa prikladá k nemu podstatné meno, na ktoré odkazuje, v príslušnom páde; na pr. Opýtaný **súc**, v čom dome som bol, odpovedám na pr. v **Petrovom** to poviem: *Péteré-ben*; keď ale poviem „*Péterinék-é-ben*“ už musím povedať: v dome nášho Petra. Vidz §. 49.

Vzor prikladania prípon k majiteľnému nomin. tvaru.

Nízke.		Vysoké.	
Vychádzajú na <i>e</i> .			
a) Majiteľný nomin. tvar.			
<i>Orvos-é</i>	lekárov, -a, -o	<i>Isten-é</i>	boží -ia, -ie
b) S vnútorno-pomernými príponami.			
<i>Orvosé-nak</i>	lekárovho	<i>Istené-nek</i>	božieho
<i>Orvosé-nak</i>	lekárovmu	<i>Istené-nek</i>	božiemu
<i>Orvosé-t</i>	lekárovho(aj-ov)	<i>istené-t</i>	božieho(aj boží)
c) S miestnými príponami.			
<i>Orvosé-ban</i>	v lekárovom	<i>Istené-ben</i>	v božom
<i>orvosé-n</i>	na lekárovom	<i>istené-n</i>	na božom
<i>orvosé-nál</i>	pri lekárovom	<i>istené-nél</i>	pri božom
<i>orvosé-ba</i>	do lekárovho	<i>istené-be</i>	do božieho
<i>orvosé-ra</i>	na lekárovho	<i>istené-re</i>	na božieho
<i>orvosé-hoz</i>	k lekárovmu	<i>istené-hez</i>	k božiemu
<i>orvosé-ból</i>	z lekárovho	<i>istené-ból</i>	z božieho
<i>orvosé-ról</i>	o lekárovom	<i>istené-ról</i>	o božom
<i>orvosé-tól</i>	od lekárovho	<i>istené-tól</i>	od božieho
<i>orvosé-ig</i>	po lekárov	<i>istené-ig</i>	po boží
d) S rozličnými okolnostnými príponami.			
<i>Orvosé-ért</i>	pre lekárovho	<i>Istené-ért</i>	pre božieho
<i>orvosé-val</i>	s lekárovym	<i>istené-vel</i>	s božím
<i>orvosé-vá</i>	v lekárov	<i>istené-vé</i>	v boží
<i>orvosé-ül</i>	jako lekárov	<i>istené-ül</i>	jako boží

3. Všetkých 12 nominatívov s prísvojovacími príponami prijíma tyto prípony: **a)** majiteľnú **-é**, **b)** vnútorno-pomerné, a síce akkusatívnu všetky nízke s **a** teda **at**, a

všetky vysoké s e teda et; e) miestne a d) okolnostné. — V slovenčine užíva sa meno s prisvojovacím zámenom v patričnom páde a čísle. Na pr.

Vzor prikladania prípon k majetkovým nominatívom.

Nízke.		Vysoké.	
Vychádzajú na m, d, a, e, ai, ei a k.			
a) Čistý majetkový nominatív.			
<i>Ház-am</i>	môj dom	<i>Kert-ünk</i>	naša zahrada
b) S majiteľnou príponou.			
<i>Házam-é</i>	mojeho domu	<i>Kertiünk-é</i>	našej zahrady
c) S vnútorno-pomernými príponami.			
<i>Házam-nak</i>	mojeho domu	<i>Kertiünk-nek</i>	našej zahrady
<i>házam-nak</i>	mojemu domu	<i>kertiünk-nek</i>	našej zahrade
<i>házam-at</i>	môj dom	<i>kertiünk-et</i>	našu zahradu
d) S miestnymi príponami.			
<i>Házam-ban</i>	v mojom dome	<i>Kertiünk-ben</i>	v našej zahrade
<i>házam-on</i>	na " "	<i>kertiünk-en</i>	na " "
<i>házam-nál</i>	pri " "	<i>kertiünk-nél</i>	pri " "
<i>házam-ba</i>	do mojeho domu	<i>kertiünk-be</i>	do našej zahrady
<i>házam-ra</i>	na môj dom	<i>kertiünk-re</i>	na našu zahradu
<i>házam-hoz</i>	k mojemu domu	<i>kertiünk-hez</i>	k našej zahrade
<i>házam-ból</i>	z mojeho domu	<i>kertiünk-ből</i>	z našej zahrady
<i>házam-ról</i>	s " "	<i>kertiünk-ről</i>	o našej zahrade
<i>házam-tól</i>	od mojeho domu	<i>kertiünk-től</i>	od našej zahrady
<i>házam-ig</i>	po môj dom	<i>kertiünk-ig</i>	po našu zahradu
e) S rozličnými okolnostnými príponami.			
<i>Házam-ért</i>	za (pre) môj dom	<i>Kertiünk-ért</i>	za (pre) našu zahradu
<i>házam-mal</i>	s mojím domom	<i>kertiünk-kel</i>	s našou zahradou
<i>házam-má</i>	v môj dom	<i>kertiünk-ké</i>	v našu zahradu
<i>házam-ül</i>	jako môj dom	<i>kertiünk-ül</i>	jako naša zahrada

Mená s príponou prisvojovacou tretej osoby na a a e (aj *já, je*) prijímajú tyto prípony dľa *árpa* a *eke* vidz. §. 30. vzor 1. a 2. Na pr. *Háza* jeho (jej) dom, *házá-t, házá-ban* v jeho (jej) dome, *házá-ért* za jeho (jej alebo svôj) dom atď. *Kertje* jeho (jej) zahrada, *kertje-nél* pri svojej (alebo jeho, jej) zahrade, *kertje-vel* s jeho (jej) zahradou atď. — Tak aj s príponou tretej osoby viac majetkov a jedného majiteľa na *ai, ei* alebo *jai, jei*, len že sa *i* nedŕži; na pr. *Kertjei-ben* v svo-

jich (al. jeho, jej) zahradách ; *kertjei-ig* po jeho zahrady. — *Házai-ból* z jeho domov, *házai-ig* po jeho (jej) domy atď.

Pre cvičenie môžu sa dať pripisovať aj druhé majetkové nominatívy, pri čom nech sa udáva poriadne význam slovenský.

Poznamenanie. Jako jednotný nominatív s majiteľnou pripisovávajú prijíma pripisy vnútorne-pomerne (3), miestne (10) a okolnostné (4); tak zase každý majetkový s pripisovávajú prijíma všetkých 17 pripisov; na pr. *atyámé* môjho otca (nečo), *atyámé-val* s môjho otca (n. p. bratom); *testvérünké-ért* pre nášho brata (n. p. dom) atď.; v slovenčine teda vykladá sa genitív podstatného mena s patričným prisvojovacím zámenom a obyčajne treba pridať v príslušnom páde aj to meno na ktoré odkazuje pripisov *é*.

Dľa tohoto jedno meno s tými 31 pripisovami 503 tvary na seba prijat môže.

§. 47. O zvláštnom užívaní prisvojovacích pripisov.

1. V našej reči prisvojovacie zámená veľmi často sa vynechávajú; a síce stáva sa to obyčajne vtedy, keď má stáť pri nejakom mene prisvojovacie zámeno tej osoby, ktorá je podmetom; na pr. Milujem otca. Brat už našiel klobúk atď.; potom vynecháva sa aj vtedy, keď zo samej reči poznať, že to, o čom sa hovorí, tomu patrí, o kom sa spomína a nie inému, lebo by sa vtedy bolo pridalo prisvojovacie zámeno; tak na pr. hovoríme: Bol tu otec, (vyrozumieva sa, môj alebo náš atď.) Brat ešte neprišiel atď. — V týchto a podobných prípadoch vykladá sa prisvojovacie zámeno len vtedy, keď sa chce dôrazne poukázať na ten pomer majetkový. — Avšak v maďarčine aj v týchto prípadoch aj indy, kedykoľvek neкто rozpráva o tom, čo stojí s ním v pomere vlastníckom, dostáva meno patričnú prisvojovacia pripisov; tak na pr. Milujem otca = *Szeretem az atyámat*. Ty nemiľuješ brata = *te nem szereted fivéredet*. Bol tu učiteľ = *tanítóm* (al. *tanítónk* atď.) *itt volt*. Vidím sestru = *látom nővéremet* atď.

2. V slovenčine zvrátne prisvojovacie zámeno (svôj, svoja atď.) užíva sa aj miesto prisvojovacích zámen prvej a druhej osoby (vidz mojej slovenskej mluvnice §. 63.), že sa v maďarčine má užívať prisvojovacia pripisov patričnej osoby, to sa rozumie samo sebou. Na pr. Vidím svoj dom = *Látom a házamat*. Ty svojej vlasti neznáš = *Te a hazádat nem ismered* atď.

3. Veľmi často sa predkladá pred podstatné meno s pred-slovcom *a*, az osobné zámeno (vidz §. 61. a) tej osoby, ktorej má prisvojovacia pripisov. Na pr. *Az én atyám, a te atyád*,

az ő atyjá, a mi atyánk, a ti atyátok, az ő atyjok (mi. ōk kladie sa len ő). — Stáva sa toto predkladanie pre dôraz, ktorý sa pravidlom nedá určiť.

4. Ešte pre väčší dôraz prisvojovacie prípony vyslovujú sa tak, že sa užíva zvrtné zámeno (vidz §. 62.) tej osoby, ktorej sa nečo privlastňuje, a podstatné meno, ktoré sa jej privlastňuje, dostáva prisvojovacia prípona tretej osoby; v slovenčine užíva sa vtedy s prisvojovacím zámenom prídavné meno „vlastný“; na pr. *Magam háza* môj vlastný dom; *magad háza* tv. vl. dom; *maga háza* jeho vlastný dom; *magunk háza* náš, *magatok háza* váš, *magok háza* jejich. A v množnom čísle: *Magam házai* moje vlastné domy, *magad házai*, *maga házai*, *magunk házai* naše vlastné domy, *magatok házai*, *magok házai*.

Toto sa môže užívať aj s druhými príponami. Na pr. *Magam pénzét lopta el*, moje vlastné peniaze ukradol. *Magam pénzéből élek*, zo svojich vlastných peňazí žijem atď.

§. 48. O privlastku vôbec a o podriadenom zvlášte.

Privlastok (*jelző*) je určenie podstatného mena, nech si je ono podmetom, prisudkom alebo jakýmkoľvek členom vety (vidz slovenskej mlúvnice §§. 21 a 22).

Je dvojaký: sriadený (*összerendelt*) a podriadený (*átarendelt*).

Sriadeným býva prídavné meno (v. §. 53. 54.); zámeno (§. 63.), číslovky (§. 56. 57.) a prídastie (v. §. 73. b.)

Tu zvláštne prehovorme o podriadenom privlastku, ponevác to patri k nauke o príponách.

Podriadeným privlastkom nazýva sa to, keď podstatné meno určené je druhým podstatným menom. Stáva sa to v slovenčine najobyčajnejšej genitívom, ktorý je u nás štvoraký: a) privlastňovací, b) rozdeľovací, c) jakostný a d) doplnovací.

a) Privlastňovací (vidz slov. mluv. §. 22. a) vyslovuje sa v maďarčine takto:

Určujúce podstatné meno (naš genitív alebo z podstatného mena tvorené prisvojovacie prídavné meno) prichádza na prvé miesto, dostáva genitívnu príponu *-nak*, *-nek*, ktorá sa pravidelne vynecháva; — určené podstatné meno prichádza na druhé miesto, dostáva prisvojovacia prípona tretej osoby, je-li v jednotnom čísle jednotného *a*, *e* alebo *ja*, *je*; je-li ale v množnom čísle, množného čísla *ai*, *ei* alebo *jai*, *jei*. Na pr. *Könyv a zia ková*; tu je „zia k“ určujúce a „knyha“ určené meno, bude teda „*A tanuló*“ (alebo „*tanulónak*“) *könyv-e*. Dom otcov = *Atyám ház-a*. Domy mešťanov = *A polgárok ház-ai*.

Nak, *nek* vykladá sa obyčajne len vtedy, keď je viac určujúcich mien za sebou, to poslednie dostáva potom *nak* alebo *nek*; na pr. Čas prichodu otcovho = *Az atya jövetelének ideje*. Počet zia k ov gymnasia = *A gymnasium tanulói-nak száma*.

Poznamenanie 1. Někdy, ale zriedka, pre dôraz prichádza určujúce meno aj za určené, vtedy ale musí sa mu pridať *nak* alebo *nek*; na pr. *Jövétel-e a császár-nak* príchod cisarov. *Halál-a a fiú-nak* smrť synova.

Jako v slovenčine, tak aj v maďarčine, určené, meno môže prísť aj do druhého pomeru a vtedy dostáva príslušnú príponu. Na pr. *Látom a tanító házá-t* = vidím dom učiteľov. *Barátom jó a gróf kertjé-ből* = Môj priateľ ide zo zahrady grófovej atď.

Poznam. 2. Často z týchto dvoch v prívlastkovom pomere stojacích mien tvorí sa složené podstatné meno, pri čom určujúce meno prichádza tiež vždy na prvé miesto. Na pr. *Sóráktár* solný sklad miesto *só raktár-a*. *A házkapu* domová brána miesto *a ház kapu-ja* atď. — Teda sa len napíšu jednoducho dohromady a určené nedostáva prisvojovacej prípony tretej osoby. — Kedy sa to má užívať, to z úžitku sa naučiť možno a niečo o tom vidz v §. 147.

Poznam. 3. O týchto složených podstatných menách poznamenať slušno, že prisvojovacie prípony prikladajú sa pravidelne na koniec celého mena; na pr. *sóráktárom* môj solný sklad atď. — Medzitým nektoré, osobite složené s *fi, nap, a hely* jako: *atyá-fi* pokrevný, *haza fi* vlastenec, krajan; *név-nap* meniny, *születés-nap* narodeniny, *születés-hely* rodné miesto a t. p. prijímajú obyčajne prisvojovacie prípony k určujúcu (prvému) menu, a určené (druhé) dostáva príponu *-a, -e*, alebo *-ai, -ei, -ja, -je* al. *-jai, -jei*; na pr. *atyá-m fi-a* môj pokrevný, *ház-atok fi-ai* vaši vlastenci; *név-ed nap-ja* tvoje meniny (deň tvojeho mena); *születés-ünk hely-e* naše rodné miesto (miesto nášho narodenia) atď. — Avšak sa užíva aj pravidelne: *név-nap-om, születés-hely-ünk, születés-nap-ja* jeho narodeniny atď.

V slovenskej reči pridáva k (v slov. mluv. §. 21. 4. a.) stáva pravidelne pred určeným menom, v maďarskej reči ale kedykoľvek sa pridáva k vlastným menám miest, dedín, potokov, jazier a vrchov. obecné meno, toto tiež prichádza do prívlastkového pomeru, t. j. obecné mená: mesto *város*, dedina *falva*, potok *folyam, folyóviz*, jazero *tó* a vrch *hegy* dostávajú prisvojovacia prípona *a* alebo *e*, k vlastnému menu ale nikdy sa nesmie priložiť prípona *nak* alebo *nek*; na pr. *Buda város-a* mesto Budín; *Duna folyam-a* rieka Dunaj; *Balaton tava* jazero Blatonské; *Hidegkút falva* dedina Hidegkút; *Krivány hegye* vrch Kriván atď.; — a tak prijímajú aj druhé prípony; na pr. Rada mesta Budína = *Buda város-a-nak tanács-a*. *Hidegkút falvá-n voltam* = bol som v dedine Hidegküte.

b) *) Rozdeľovací genitív. Ty mená, ktoré u nás žiadajú rozdeľovací genitív, v maďarskej reči nezapričinujú žiadnej zmeny u druhých mien, t. j. sú-li v nominatíve stoja bez zmeny, majú-li ale dostať nejakú príponu, dostáva ju to meno, ktoré je u nás v genitive; n. p. *rif sükná* = *rőf posztó*, hofba vódy = *ítcze víz*; dost chleba = *elég kenyér*; nič nového = *semmi új*; čo dobrého? = *mi jó* atď. — Držim kus chleba = *darab kenyeret tartok*. Nič dobrého nčujem = *Semmi jót nem hallok*.

O číslovkách vidz §. 56.

*) Toto nech sa prevezme až potom, keď sa dokoná nauka o prídavných menách, zámenách a číslovkách.

c) *) Genitiv jakosti vyslovuje sa vobec složenými prídavnými menami, z ktorého prvá čiastka odpovedá nášmu prídavnému menu, a stáva vždy bez všetkej prípony; druhá ale čiastka tvorená je od podstatného mena, je-li nízke príponou *ü*, je-li ale vysoké príponou *ü* a pišu sa obe dohromady. Na pr. Dobrej vôle človek = *jó-akar-at-ü ember*. Dobrého srdca vojak = *jó-sziv-ü katona*. Dobrej chuti jedlo = *jó-iz-ü étel*. — Aj u nás sa užívajú složené prídavné mená; na pr. Krátko-nohý pes = *rövid-fül-ü kutya*. Vysoko-nohý kôň = *magas-láb-ü ló*. Veľkodušný muž = *nagy-lelk-ü férfi*.

Také prídavné mená, ktoré majú udat mieru a diaľku čiľa priestoru, váhy a času, tvoria sa od podstatných mien príponou *nyi*; n. p. päť-stopová tabuľa = *öt-láb-nyi tábla*; štvorhodinná cesta = *negy-óra-nyi út*; päť-funtová guľa = *öt-font-nyi golyó*; osem-milová vzdialenosť = *nyolcz-mértföld-nyi távolság* atď.

Od podstatného mena *nap* a *év* tvori sa v tomto prípade prídavné meno príponou *i*; n. p. dvaciat-denné cestovanie = *küsz-napi utazás*; štvor-denná zábava = *negy-napi mulatság*; osem-ročný výdavok = *nyolcz-évi költség*.

K udaniu veku od *év* tvori sa aj príponou *-es*; n. p. troj-ročný chlapec = *három-év-es gyermek*; sedem-ročná dcéra = *het-év-es leány*.

d) O dopĺňovacom genitive plati to, čo o prívlastňovacom; n. p. stavanie domu = *a ház építés-e*; *építés* pochádza od *épít* stavia. — O tvorení slovesných podstatných mien v. §. 76. VIII.

Poznamenanie 4. Jako v slovenčine podriadeným prívlastkom býva podstatné meno v jakomkoľvek páde s predložkou alebo bez nej, tak aj v maďarskej reči môže byť ním meno, s jakoukoľvek príponou, nech len určuje podstatné meno; na pr. *félelem a halál-tól* = strach (jaký?) pred smrťou; *egy anyja a nép böl* = jedna matka (jaká?) z ľudu; *az ember a kapu-nál* = človek (ktorý?) pri bráne atď.

§. 49. O majitelnej prípone *-é*.

Prípona tato odpovedá nášmu prívlastňovaciemu genitivu, alebo, má-li stáť tento genitiv sám o sebe bez všetkého prívlastku, prisvojovaciemu, z podstatného mena tvorenému, prídavnému menu v jakomkoľvek páde, na otázky *čí, čia, čie* = *ki-é?* *čieho, čej, čieho* = *ki-é-é?* *čiemu, čej, čiemu* = *ki-é-nek?* atď.

Medzitým u nás aj s genitivom aj s prisvojovacím prídavným menom môže stáť pohromade aj určené podstatné meno; na pr. Ruža susedova. Knihy mojeho brata atď.; — v maďarskej ale pri tomto majitelnom tvare nesmie sa nikdy vyložiť to určené podstatné meno; t. j. nesmiejú nikdy tvoriť spolu jeden člen vety, avšak môžu byť v jednej vete, jako rozličné člany, najviac jako podmet a prísudok. N. p. Tento klobúk je žiakov = *Ez a kalap a tanuló-é*.

•Ponevác ale prípona tato udáva majiteľa, a majiteľ ne-

môže sa myslieť bez majetku, teda to meno, čo mu prináleží, musí byť vždy už predtým spománuté. Na pr. Nekto rozpráva, o nejakom dome, potom udá jeho majiteľa, že je na pr. Jánov, to sa vysloví maďarsky: *Az a ház János-é.* Alebo, nekto sa pýta, čieho koňa som videl, ja odpoviem: Jánovho, to poviem maď. „*Jánosé-t.*“ Rozprávajúc, že bývam v dome a udajúc potom, že v Jánovom, hovorím: „*Jánosé-ban lakom*“ atď. — Teda tento tvar s *-é* udáva vždy majiteľa a odkazuje na spomínaný už majetok.

Ponevác prijíma prípony vnútorno-pomerné, miestne a okolnostné, môže byť podmetom, doplnkom aj príslovkovým určením vo vete, ale, jako spománuť, len vždy sám o sebe bez určeného podstatného mena (majetku); jako vidno z príkladov.

Poznamenanie 1. Jestli meno majetku, na ktoré má odkazovať, je v množnom čísle, kladie sa za *-é* ešte *-i*; *-i* je teda známka množného čísla majetku, na ktorý odkazuje, a môžu sa zas pridať zaň ty prípony, čo za *-é*; na pr. Hovoril som o domoch a potom poviem, že ty domy sú Jánové, pravím: *Azon házak Jánosé-i.* Opýtaný súc, v čích domoch som bol, a odpovedajúc: „V Jánových“ riekam: *Jánosé-i-ban* atď.

Poznam. 2. Odkazuje-li na také podstatné meno, ktoré určuje druhé meno a je u nás v genitive, dostáva za *-é* ešte jednu príponu *-é*; na pr. Rám Ondrejovho obrazu, je pekný = *Andor képének rámája szép.* Teraz chcejúc riecť, že rám mojego obrazu je taký, jako Ondrejovho, pravím: *Az én képem rámája olyan, mint Andoré-é.* — Toto môže zase stáť s príponami. Na pr. Hovorím, že som bol v dome susedovho syna, a nekto, ktorý to na pr. dobre nepočul, pýta sa: v čieho syna dome? odpovedám: *Szomszédé-é-ban* atď.

Poznam. 3. Často ešte za dve *-é* prichádza *-i*; stáva sa to vtedy, keď druhým menom určené podst. meno je v množnom čísle; na pr. O brazy mojego priateľa sú také, jako Jánovho (vyrozumieva sa „priateľa.) = *Az én bárátom képei olyanok, mint a Jánosé-i.*

Poznam. 4. Nekdy k majiteľnému tvaru prikladá sa prípona *k*, to ale sa stáva len pri vlastných menách rodín, a menách úradov, keď sa chcú udat všetci, čo patria k nektorej rodine alebo úradu; na pr. *Nagy-é-k* Naďovci; *ispánék* dvorskovci; *grófék* grófovci atď. — Aj za toto *k* môžu zas prísť prípony *é, éé, éi* atď. Na pr. Naš dom je tak veľký, jako Andorovcov = *A mi házunk oly nagy, mint az Andorék-é.* Naše zahrady sú väčšie, než Andorovcov = *Kertjeink nagyobbak, mint az Andorékéi* atď.

3. Záložky. Névtök. *)

§. 50. Výmer a rozdelenie.

Záložky tak, jako prípony, s menom slúžia k označeniu rozličných miestnych, časových, spôsobových a prí-

*) *Viszonyssók*

činných okolností; lišia sa ale od prípon tým, že sa píše samy o sebe za menom. *)

Záložky sú dvojaké: neodvislé (*független*) a odvislé (*függő*).

Neodvislé sú ty, ktoré sa prikladajú k nominatívnym tvarom; n. p. *ház alatt* pod domom; *házak mellett* pri domoch; *Jánosé előtt* pred Jánovým; *tanulóim között* medzi mojimi žiakmi atď.

Odvislé sú ty, ktoré, keď majú s menom nejaký pomer označiť, žiadajú, aby sa pridala k menu nejaká prípona; na pr. *A ház-hoz közel* blízko domu; *Tiszá-n túl* za Tisou; *ház-on kívül* von z domu: *atyám-tól távol* ďaleko od otca atď.

Dľa toho ale, k udaniu jakého pomeru najviac slúžia, delia sa na miestne, časové, spôsobové, príčinné a miešané t. j. také, ktoré slúžia k rozličným určeniam.

§. 51. Neodvislé záložky.

a) Miestne.					
Na otázku:					
Kde? hol?		Kam? hova?		Odkud? honnan?	
<i>alatt</i>	pod s instrum.	<i>alá</i>	pod s akkus.	<i>alól</i>	z pod s genit.
<i>előtt</i>	pred "	<i>elé</i>	pred "	<i>elől</i>	z pred "
<i>felett</i>	nad "	<i>fele</i>	k, proti s dat.	<i>felől</i>	od s genit.
<i>hegyett</i>	na vrchu s gen.	<i>hegye</i>	na vrchu s gen.	<i>hegyől</i>	s vrchu s gen.
<i>körül</i>	okolo s genit.	<i>köre</i>	okolo "	<i>köröl</i>	z vokol "
<i>között</i> (<i>közt</i>)	medzi s instrum.	<i>köze</i>	medzi s akkus.	<i>közöl</i>	z medzi "
<i>mögött</i>	za s instrum.	<i>möge</i>	za " "	<i>mögöl</i>	z poza "
<i>mellett</i>	pri s lokalom	<i>melle</i>	k (ku) s dat.	<i>mellől</i>	z proti "
<i>közepett</i>	v posred s gen.				
b) Časové.					
<i>óta</i>	od s genit. na pr. <i>húsvét óta</i> od veľkej noci.				
<i>mulva</i>	o s akkus. po s lok. na pr. <i>két hét mulva</i> o 2 týžne.				
c) Spôsobové.					
<i>gyanánt</i>	na spôsob s gen., a jako; <i>orvosság gyanánt</i> na spôsob lieku.				
<i>helyett</i>	miesto (anštatt); <i>anya helyett</i> miesto otca.				
<i>nélkül</i>	bez s genit., na pr. <i>könyv nélkül</i> bez knihy.				
d) Príčinné.					
<i>által</i>	skrz s akkus. na pr. <i>tanító által</i> skrz učiteľa (aj pre).				
<i>miatt</i>	pre s akkus. <i>betegség miatt</i> pre nemoc.				
<i>végett</i>	pre s akkus. (k völi); <i>Orvos végett</i> pre lekára.				
e) Miešané.					
<i>ellen</i>	proti miestne aj v nepriateľskom smysle.				
<i>íránt</i>	k (ku), proti v priateľskom smysle; <i>szeretet Isten íránt</i> láska k Bohu.				
<i>szerint</i>	dľa, podľa; <i>Biszonyitvány szerint</i> dľa vysvedčenia.				
<i>után</i>	po s lokalom; na pr. <i>ebéd után</i> po obede; <i>anya után</i> po matke; aj dľa; na pr. <i>szavaid után</i> dľa tvojich slov.				

*) Vynimajú sa nektoré, ktoré sa môžu užívať aj pred menom, vidz §. 52. pozn. 1.

Poznámka 1. *Miatt* a *végett* vyznamenávajú pre (s akkus.); avšak *végett* užíva sa k udaniu účela a *miatt* k udaniu skutočnej, často zamedzujúcej, príčiny; na pr. *Látogatás végett jöttem*, prišiel som pre návštevu. *Rosz ut miatt nem jött* = neprišiel pre zľú cestu (zamedzila príchod). — Prípona *-ért* užíva sa k udaniu pohnutky, ceny atď. na pr. *Jó emberek-ért sokat csinálok*, pre dobrých ľudí mnoho robím. *A kalapot három forint-ért adom el*, klobúk predám za tri zlaté. *Za nohavicé som dal sedem zlatých* = *A nadrág-ért hét forintot adtam*.

2. Prijímajú aj prípony prisvojovacie jedného majetku o tom vidz §. 61. II.

§. 52. Odvislé záložky.

S príponou		a) Miestne.
	<i>alul</i>	nižej s genit. <i>Város-on alul</i> nižej mesta.
	<i>felül</i>	vyšej s genit. <i>Rét-en felül</i> vyšej lúky.
	<i>belül</i>	vnútri s gen. <i>Ház-on belül</i> vnútri domu.
	<i>kívül</i>	von z s genit. <i>Kert-en kívül</i> von zo zahrady; aj toľko čo krom.
-n	} <i>innen</i>	} z tejto strany s genit. <i>Duná-n innen</i> z tejto strany Dunaja.
-on		
-en		
-ön		
	<i>túl</i>	z tamtej strany s genit. (aj z a s lok.) <i>Tiszá-n túl</i> za Tisou.
	<i>át, áttal</i>	} cez s akkus. <i>Kert-en át</i> cez zahradu.
	alebo	
	<i>keresztül</i>	prez s akkus. <i>Folyó-n keresztül</i> prez rieku atď.
<i>hoz, hez</i>	<i>közél</i>	blízko s gen. <i>Város-hoz közel</i> blízko mesta.
<i>tól, től</i>	<i>távol</i>	ďaleko od s genit. <i>Házá-tól távol</i> ďaleko od vlasti.
		b) Spôsobové.
<i>val, vel</i>	<i>együtt</i>	s s instrum. <i>Családjá-val együtt</i> (i) so svojou rodinou.
		c) Miesané.
<i>nál, nél</i>	<i>fogva</i>	za s akkus. <i>Haj-nál fogva</i> za vlasy; — aj dľa, <i>ígéret-nél fogva</i> dľa sľubu.
<i>tól, től</i>	<i>fogva</i>	od s genit. k udaniu času na otázku o d- kedy? <i>Tégnap-tól fogva</i> od večera.
<i>hoz, hez</i>	<i>képest</i>	dľa s gen.; — primerane k s dat. <i>Ereim- hez képest</i> dľa mojích síl.
<i>ra, re</i>	<i>nézve</i>	ohľadom na s akkus. <i>Szorgalmá-ra nézve</i> ohľadom na jeho usilovnosť.

Poznámka 1. Z týchto záložiek len *képest*, *nézve* a *fogva* sú pravé záložky *), ostatnie sú prislovky; (ktorých význam vidz v §. 118. f.) a preto môžu sa položiť aj pred meno; na pr. *Közél a város-hoz* blízko mesta. *Túl a hegyen* za vrchom. — S *képest*, *nézve* a *fogva* sa to nemôže stať. — Ale aj ty druhé nech sa kladú len za mená.

*) Ale aj z týchto *nézve* a *fogva* sú prichodníky od slovíet *néz* hľadí a *fog* chytá.

2. Tyto záložky (alebo lepšej príslovky) *alul*, *felül*, *balul*, *kívül*, *közel* a *túl* na otázku odkiaľ? prijímajú príponu *ról*, *ről* — a na otázku kam? *ra*, *re*; n. p. *Alul-ról* zdola, *alul-ra* dolu (na dol); *felül-ról* s hora, *felül-re* hore; *túl-ról* z tamedej strany a *túl-ra* na tamtu stranu; *kívül-ról* z vonku, *kívül-re* na vonok (von) atď. Vidz §. 118. 3.

3. Z týchto záložiek prípony majetkové prijíma len *kívül*, a má význam predložky *kívülre*; na pr. *kívül-em* krome mňa, *kívül-ünk* krome nás atď. Vidz §. 61. III.

B. Prídavné meno. *Melléknév.*

§. 53. Výmer a rozdelenie.

Prídavné mená udávajú vlastnosti osôb, zvierat a vecí. — V slovenskej reči (vidz slov. mluv. §. 43) delia sa na jakostné, prisvojovacie, hmotné, vzťažné a bytné alebo dejné. — Všetky sú zas buď prvotné alebo odvodené, a tyto zas jednoduché a složené. — Prehovoríme o každom druhu osobite:

1. **Jakostné** (*minőségi*) udávajú jaký je predmet dľa podoby (formy), farby, účinkovania a povahy.

a) Dľa podoby; prvotné; n. p. *szép* pekný, *rit* škaredý, *nagy* veľký, *kicsiny*, *kis* malý, *vastag* hrubý, *vékony* tenký, *hosszu* dlhý, *gyönyörű* krásny; — odvodené jednoduché príponou *s*, *os*, *es*; na pr. *virág-os* kvetnatý, *vér-es* krvavý, *toll-as* pernatý, *zapiereny*, *szakáll-os* bradatý; — od tých istých odvádzajú sa zas príponou *talan*, *telen* alebo *atlan*, *etlen* a vyznamenávajú protivné predošlým; n. p. *virág-talan* ne-kvetnatý, bezkvetý, *szakáll-atlan* bezbradý (holobradý) atď. — Odvodené složené príponami *ü*, *ü* a *nyi*; na pr. *hosszu-lábú* dlhonožý, *fekete-hajú* čiernovlasý, *nagy-szemű* veľkooký atď. — *négy-láb-nyi* štvorstopový, *sász-öl-nyi* stosiachový atď.

b) Dľa farby; prvotné: *fehér* biely, *fekete* čierny, *sárga* žltý, *kek* modrý (belasý), *barna* hnedý, *zöld* zelený atď.; — odvodené jednoduché; *ver-es* (od *vér*) červený, *pir-os* tiež červený; *zöld-es* zelenastý, *sárgú-s* žltastý atď. — Odvodené složené so *szin-ü* (od *szin* farba) a druhého predloženého mena; na pr. *hamu-szinü* popolavý (alebo popolavej farby), *rózsa-szinü* ružový atď. — tak sa môže povedať *zöld-szinü* zelený atď. pišu sa všetky dohromady, teda *fehérszinü* atď.

c) Dľa účinkovania. Odvodené; *él-es* ostrý, *erő-s* silný, *haszn-os* užitočný (od *haszn*) atď.; — tyto tiež k označeniu záporného pochopu prijímajú *tlan*, *tlen* alebo *atlan*, *etlen* aj *talan*, *telen*; na pr. *él-etlen* neostý, *erő-tlen* bez sily, *haszon-talan* (aj *hasz-talan*) darebný atď.

d) Dľa povahy; prvotné, *jó* dobrý, *rosz* zlý atď.; — odvodené jednoduché príponami *s*, *as*, *es*; *talan*, *telen* atď.; — n. p. *szív-es* srdečný, *barátság-os* priateľský, *gyermek-es* ehlapčinský, *esz-es* rozumný atď.; — *esztelen* nerozumný (pochabý), *szív-telen* bez srdca, *gyermek-telen* bez deti atď. — Složené; *jó-szívű* dobrosrdečný, *nagy-lelkű* veľkodušný, *bő-kezű*

štedrý, *nemes-gondolkozású* slechetnomyselný, *nagy-eszű* veľkého rozumu atď. — Sem patri aj *őszinte* uprimný.

2. Prisvojovacie.

a) Také slovenské prídavné mená, na -i, -ia, -ie vôbec čo udávajú zvieru, od ktorého nečo pochádza, vyslovujú sa čistým podstatným menom vyznamenávajúcím to zvieru, a s určeným podstatným menom; pišu sa dohromady; na pr. hovädzie mäso *marha-hús*, zajačia noha *nyúl-láb*, konská koža *ló-bőr*; oslie uši *szamár-fül* atď.

b) Taktiež prídavné mená tvorené u nás od mien národov príponou -sk ý, -á, -é vyslovujú sa čistým menom národu bez všetkej zmeny ale sa pišu o sebe; n. pr. francúzske víno = *francia bor*; anglická loď *angol hajó*; české sklo *cseh üveg*; maďarská reč *magyar nyelv*; nemecké jedlo *német étel*; turecké žito *török búza* atď. jako vidno, pišu sa malými písmenami.

c) Naše prisvojovacie na o v, o v a, o v o a i n, i n a, i n o vyslovujú sa prívlastkovým pomerom (v. §. 48. a.); na pr. Spisy Törökove = *Török iratai*; šaty matkine = *az anya ruhái*, nekdy aj majiteľným tvarom (vidz. §. 49.)

d) Prídavné tvorené od podst. mien na o v sk ý, i n sk ý aj s k ý vyslovujú sa odvodenými prídavnými menami príponou *i*; na pr. otcovský *atyai*, materinský *anya-i* božský *isten-i* atď.

3. Hmotné.

a) Také prídavné mená, ktoré udávajú, z čeho nečo je zhotovené, vyslovujú sa tak, že meno látky, z ktorej nečo je zhotovené, predloží sa bez všetkej zmeny pred druhé z tej látky zhotovené meno, a pišu sa dohromady, jako jedno slovo; na pr. *fa-ház* drevený dom; *vas-szeg* železný klíncec, *arany-gyűrű* zlatý prsteň; *posztó-ruha* súkenné šaty; *vaszon-ing* plátenná košela atď.

Sem patria aj tyto: *víz-malom* vodný mlyn, *göz-fürdő* parový kúpeľ atď.

b) Od mien, vyznamenávajúcich látku, tvoria sa prídavné aj príponou *s, as, es* ale vtedy len to označujú, že sa nektoré častky tej látky nachádzajú v istom predmete; alebo že má takú chuť alebo podobu; na pr. *fű-s* drevnatý, *vas-as* železovitý, *arany-os* pozláťistý atď.

4. Vzťahné udávajúce kam, ku komu alebo k čemu sa nečo vzťahuje, tvoria sa u nás od podstatných mien príponami o v ý, s k ý a n ý; v maďarskej reči príponou -i; na pr. domový *ház-i* (aj domáci); mestský *város-i*, vlasten-ský *haza-i*, stoličný *megye-i*, budínsky *buda-i*, pešťanský *pest-i* atď. — Sredný není *közép-i* ale len *közép*.

Od prísloviak, prípon a záložiek tvoria sa najviac príponou *só a ső*; na pr. *fel-ső* horný; *kül-ső* zovnútorňý, vonkajší; *bel-ső* (aj *ben-ső*) vnútorňý, *hátsó* zadný atď.

Ale aj druhým spôsobom tvoria sa podobné prídavné mená, najviac ale tak, že sa priloží za meno, ktoré ten vzťah udať má, prípona alebo záložka a za tu *i* alebo často prídavné slovesa *lenni* (*való*); na pr. *ház elött-i* to čo je pred domom, *fa alatt-i* to čo je pod stromom, *Isten iránt-i tisztelet* úcta k Bohu; *ház-ról való leesés* spadnutie s domu atď.

5. Bytné alebo dejné.

K týmto patria pričastia a) prítomného času na *ó* a *ó* (v. §. 73. b. 92.); na pr. *áll-ó* stojaci, *él-ő* žijúci; — b) minulého času na *t*, *ott*, *ett*, a *ött*; n. p. *lát-ott* videny, *ér-ett* zrelý, *ír-t* písaný; — c) budúceho času na *andó*, *endő*, *mul-andó* pominajúci, *hal-andó* smrteľný, *vesz-endő* zatraceny; avšak tyto pod c) považujú sa za prídavné mená a nie pričastia.

Pripomänutie o rode a príponovaní.

Už v §. 8, 3. podotklo sa, že sa v maďarskej reči nerobí rozdiel medzi rodom, na to treba pozorovať zvlášte pri prídavných menách, pri prekladaní totižto z maďarského do slovenského nech sa užíva prídavné meno v tom rode, jakého rodu je v slovenskom to meno, na ktoré sa pofahuje; to isté platí aj o číslovkách a zámenách, ktoré majú povahu prídavných mien (vidz §§. 57, 59, 63—66.).

Keď majú dostať prípony nejaké, dostávajú ich dľa tých pravidiel, ktoré sa uvedly v §§. 21—26 a od 30—44.

§. 54. O užívaní prídavných mien.

Prídavné mená užívajú sa jako prívlastky, prísudky a podstatné mená.

a) Prídavné meno, jako prívlastok, stáva pravidelne pred určeným podstatným menom, a vtedy stojí v maďarskej reči v čistom nominative bezo zmeny, (u nás sa shoduje v rode čísle a páde); n. p. *Az ügyes ember* obratný človek; *az ügyes ember-ek* obratní ľudia; *a jámbor anyja* pobožná matka; *a szorgalmas gyermekek* usilovné deti; *szép házakban voltam*, bol som v pekných domoch atď. *)

Medzitým nekdy pre väčší dôraz kladie sa prívlastok za určené podstatné meno, (ale zriedka) a vtedy musí dostať tu príponu, ktorú má určené podstatné meno; — len prisojovacej nedostáva —; na pr. *Ismerek egy népet nagy-ot és dicső-t*, znám jeden národ veľký a slavný; miesto *egy nagy és dicső népet*. — *Atyánkat a jót és szeretetre méltó-t elvesztettük*, ztratili sme otca dobrého a lásky hodného atď.

Poznámka. Tak jako v slovenčine, keď je viac prívlastkov pred jedným menom, oddeľujú sa od seba čiarkou, vtedy ale nie, keď sú slúčené nejakou spojkou; na pr. *Hosszú, széles és magas házak* dlhé široké a vysoké domy. *A jámbor és iparkodó ember-ek-et mindenki becsüli*, tichých a usilovných ľudí každý váži.

*) Malý v tomto páde vyznamenáva *kis*; na pr. *Kis ember*, malý človek atď.

b) Prídavné meno, jako prísudok, shoduje sa s podmetom v čísle, a stáva so slovesom *lenni* (*vagyok*) v nominative; na pr. *Én beteg vagyok*, ja som nezdravý; — *mi beteg-ek vagyunk*, my sme nezdraví. *Tanulóim szorgalmas-ak*, naši žiaci sú usilovní atď. — So slovesami ale uvedenými v §. 150. s príponou *-nak*, *-nek* alebo *-vá*, *-vé*. — Malý jako prísudok musí sa prekladať s *kicsiny* a nikdy nie s *kis*, na pr. *A veréb kicsiny*, vrabec je malý. *A gyermekek kicsinyek* atď.

c) Prídavné meno užíva sa aj samostatne jako podstatné meno, t. j. zamlčané je pri ňom podstatné meno, a vtedy môže zastupovať jakékoľvek miesto vo vete a dostáva príslušnú príponu; na pr. *A gazdag sem mindig megelégedett*, ani bohatý (človek) není vždy spokojný. *Az okos megveti a hízélgöt*, múdry zapovrhuje pochlebníka.

*) Toto všetko platí aj o stupňovaných prídavných menách o ktorých v nasledujúcom §.

§. 55. Srovnávanie, čili stupňovanie prídavných mien.

Vlastnosti dvoch alebo viac osôb, zvierat alebo vecí môžeme porovnať medzi sebou; pri čom často badáme, že nejaká vlastnosť je vo všetkých predmetoch buď rovnaká, alebo že je v jednom predmete väčšia než v druhom, alebo napokon že je v jednom predmete v najväčšej miere nad všetkými toho druhu. (Vidz slov. mluv. §. 46).

V každom srovnávaní treba rozoznať dvojé: Jedno totižto, čo porovnáваме, a to sa nazýva porovnávaným členom (*összehasonlított tag*) — a druhé s čím porovnáваме, a to sa menuje podobným členom (*hasonló tag*).—N. p. *A farkas nagyobb, mint a róka*, vlk je väčší, nežli líška; tu je vlk porovnávaný a líška podobný člen.

Srovnávanie teda (*összehasonlítás*) má tri stupne (*fok*); a preto sa menuje u prídavných mien aj stupňovaním (*fokozás*.)

I. Prvý stupeň (položiteľ *alapfok*) je ten, ktorým pripisujeme istú vlastnosť dvom (aj viac) predmetom v rovnakej miere; — to sa stáva základným tvarom prídavného mena, a vykladá sa pri porovnanom tvare *olyan*, *oly* = taký, (tak) a pri podobnom *mint* jako; na pr. *Péter olyan mint József*, Peter je taký, jako Jozef. *Fivérem olyan szorgalmas mint nővéred*, môj brat je tak usilovný, jako tvoja sestra atď. — Keď sa podobnému članiu odopiera nejaká vlastnosť v tej miere, užíva sa *nem oly* (al. *olyan*), *mint*, není tak, (taký) jako; na pr. *A vas nem oly nehéz, mint az ón*, železo není tak ťažké, jako olovo atď.

Poznámka. Keď sa prvý stupeň užíva samostatne, bez porovnania, prikladajú sa mu nektoré slová jako : *meglehető* alebo *eleg* dost ; *mily* al. *milyen* jak ! *igen* al. *nagyon* veľmi ; *felette* pri— ; *rendkívül* mimoriadne atď. ; na pr. *A mi házunk meglehető nagy*, náš dom je dost veľký. *Tanítványaink eleg ügyesek*, naši žiaci sú dost obratní. *Mily magas az a fa!* jak vysoký je ten strom ! Tento klobúk je pridrahý = *ez a kalap felette drága* atď.

II. **Druhý stupeň** (srovnateľ, *középfok*), ktorým sa jednému predmetu pripisuje nejaká vlastnosť vo väčšej miere než druhé, tvorí sa v maďarskej reči príponou *bb*, *abb* a *ebb* takto :

1. Vychádzajúce na *a* a *e* prijímajú *bb*, a dĺžka *a* do *á*, *e* do *é* ; na pr. *tarka* strakatý, *tarká-bb*, *fekete* čierny, *feketé-bb* atď.

2. Končiace sa na *i* prijímajú dvojnásobne ; buď len čisté *bb*, alebo dľa pravidiel množného čísla, teda *abb* al. *ebb* ; na pr. *úri* pánsky, *úri-bb* aj *úri-abb*, *régi* starodávny, *régi-bb* aj *régi-ebb* atď.

3. Vychádzajúce na *ó*, *ö*, *u*, *ü* prijímajú prípony dľa toho, jako prijímajú príponu *k* ; na pr. *olcsó* lacný, *olcsó-bb*, *bő* hojný, *bőv-ebb*, *hű* verný, *hűv-ebb* alebo *hív-ebb*, *ifju* mladý, *ifja-bb*, *hosszú* dlhý, *hosszú-bb*, *hossza-bb* aj *hosszú-abb* ; *szomorú* smutný, *szomorú-bb* aj *szomorú-abb* ; *könnyű* ľahký, *könnyű-bb* aj *könny-ebb* ; *keserű* horký, *keserű-bb* aj *keserű-ebb* ; *vékony* tenký, *vékony-abb* ; *bátor*, *bátr-abb* atď.

4. Z vychodiacich na spoluhlásky *ty*, ktoré sú nízke prijímajú *abb* — a ktoré sú vysoké *ebb* bez všetkého rozdielu. Na pr. *gazdag* bohatý, *gazdag-abb*, *gyermekes* chlapčinský, *gyermekes-ebb*, *nehéz* ťažký *nehéz-ebb*, *szűk* úzky, *szűk-ebb*, *okos* opatrný, *okos-abb* atď.

Poznam. Z vychodiacich na *s*, *sz* a *z* zvlášte majú-li pred *s*, *sz* a *z* samohlásku, za príponu stupňovaciú prijímajú aj čisté jedno *b* ; na pr. *édes* sladký *édes-ebb* aj *édes-b*, *merész* opovážlivý *merész-ebb* aj *merész-b*, *ravasz* klamlivý, podvodný *ravasz-abb* aj *ravasz-b*, *igaz* pravý, opravdivý *igaz-abb* aj *igaz-b* atď. *Nehéz* nemá nikdy *nehéz-b*, ale len *nehéz-ebb*.

5. Vyložených pravidiel nepridržiajú sa tyto : *nagy* veľký *nagy-obb* a nie *nagy-abb* ; *jó* dobrý *jo-bb* ; *szép* pekný, *sze-bb* (nie *szép-ebb*) ; *sok* mnohý, mnoho, *több* viac ; napokon od *kicsiny* nikdy sa netvorí srovnateľ, ale vždy od *kis*, teda menší — *kis-ebb* a nie *kicsiny-ebb*.

6. Odvodené složené na *ú* a *ü* vychádzajúce prídavné mená takto sa stupňujú :

a) Je-li prvý člen složenia prídavné meno, vždy sa ono stupňuje ; píše sa o sebe, a odvodené na *ú* a *ü* zostáva nezmenené ; na pr. *nagyeszű* veľkého rozumu, *nagyobb eszű*, *kiskezű*

maloruký, *kisebb kezű* menších rúk; *rövidnyakú* krátkokrký, *rövidebb nyakú* kratšieho krku, *nagylábú* veľkonohý, *nagyobb lábú* atď.

Vyníma sa *könnyelmű* ľahkomyslný, ktoré má vždy len *könnyelmű-bb* alebo *-ebb* aj u nás ľahkomyslnější; — *kiskorú* maloletý má tiež *kiskorú-bb* alebo *-abb* ale aj *kisebb korú*; tak tiež *valószínű* pravdepodobný *valószínű-bb*, (*-ebb*) aj *valóbb színi* atď.

b) Ty, v ktorých je aj prvý člen podstatné meno, prijímajú príponu stupňovaciú len za *ú* alebo *ű*; na pr. *korszerű* primeraný veku, času, *korszerű-bb -ebb*; *jogszerű* zákonný *jogszerű-bb* atď.

7. Složené vychádzajúce na *ó* a *ö*, prijímajú príponu srovnateľnú za *ó* alebo *ö*; n. p. *jóltevő* dobročinný, *jóltevő-bb*, *roszakaró* zleprajný, *roszakaró-bb* atď.

Ale aj z týchto nektoré sú dvojeho stupňovania; na pr. *előkelő* náčelný, *előkelő-bb* prednejší alebo *előbb kelő* atď.

8. Zmenšené na *-ka* alebo *-ocska* a *-ecske* jako na pr. *világos-ka* dosť jasný, *nagy-ocska* dosť veľký, *szép-ecske* pekunký atď.; prijímajú príponu stupňovaciú k prvotnému menu, a tyto sa im len pridajú; na pr. *világos-abb-ka* trochu jasnejší, *nagy-obb-acska*, *szebb-ecske* atď. — vyníma sa *ó-cska* (od *ó*) starý, to má vždy *ócska-bb* atď.

9. Nekdy aj podstatné mená, keď sa užívajú vo význame prídavných, prijímajú príponu srovnateľa a síce dľa pravidiel prikladania prípony *k*; na pr. *róka* líška aj falešný, *róka-bb* falešnejší; *czigány* ľživý *czigány-abb*, *szamár* osol aj sprostý *szamár-abb*, *ember* človek aj ľudský *ember-ebb* atď.

10. Keď sa dva nerovné predmety porovnávajú, pri porovnaní stáva príd. meno v srovnateľi, pri podobnom ale stáva „*mint*“ (u nás než); na pr. *A torony magasabb, mint a templom*, vŕža je vyššia, než kostol. *János szorgalmasabb, mint József*, Ján je usilovnejší, než Jozef. *Inasunk derekabb, mint a szolgálónk*; náš sluha je hodnejší (statočnejší), než služka.

Toto „*mint*“ môže sa vynechať a podobný člen dostane príponu *nál, nél*; na pr. *A Duna szélesebb a Tiszánál*, Dunaj je širší, než Tisa (alebo od Tisy). *Az ajtó nagyobb, az ablaknál*, dvere bývajú väčšie, než okná atď.

) Poznám. To „*ó* čo“ (alebo čím) jedon predmet druhý prevyšuje, vyslovuje sa menom s príponou *val, vel*; na pr. o 10 rokov starší = *10 évvel öregébb* atď.

III. Tretí stupeň (svrchovateľ, *felsőfok*), ktorým sa pripisuje porovnanému članu nejaká vlastnosť nad všetky podobného druhu, tvorí sa predložením pred srovnateľa predpony *leg-* na pr. *Az oroszlán leg-erősebb állat* = lev je najsilnejšie zviera. *Az Isten leg-bölcsebb* = Boh je najmúdrejší atď.

Keď sú vyložené podobné člany, nad ktoré sa iný povyšuje, stoja so záložkou *között* al. *közöl*. Na pr. *János legszorgalmasabb a tanulók között* = Ján je najusilovnejší medzi žiakmi. *A nap legfényesebb az égi testek között*, slnce je najjasnejšie medzi nebeskými telesami.

K dôraznejšiemu vysloveniu svrchovateľa užíva sa pred *leg* ešte *leges* (píše sa o sebe) u nás pred naj- „na-“ na pr. *Mindenhol jó, de leges legjobb otthon*, všade dobre, ale doma najlepší. Toto sa volá prílišným stupňom (*tulzó fok*).

Poznam. 1. Za opisanie svrchovateľa môže sa považovať to, čo my vyslovujeme srovnateľom; — nekdy aj svrchovateľom — so zámenom „čím“; na pr. čím väčší al. najväčší t. j. zo všetkých najväčší. Toto sa vyslovuje v maďarskej reči vždy druhým stupňom a slovom „*minél*“, „*mennél*“ a „*mentől*“ miesto *mindnél*; na pr. *A ruha mennél erősebb, annál jobb*, šaty čím sú silnejšie, tým sú lepšie. *Mennél nagyobb almákát hozz*, čím najväčšie t. j. zo všetkých najväčšie, jablká dones. — Alebo sa užíva nekdy aj *lehető* so svrchovateľom, na pr. *lehető legszebb* = čím najpeknější (= možno, čo len môže byť najpeknější).

Poznam. 2. Často pre dôraz prikladá sa aj k druhému aj k tretiemu stupňu *ik*, keď sa totižto zo dvoch alebo viac predmetov len jeden povyšuje; na pr. *jobb-ik* = lepší (zo dvoch) *szebb-ik* peknější, *legjobb-ik* najlepší (zo všetkých) atď.

Poznam. 3. Keď podobný člen má byť zastupený osobným zámenom, teda záložkou *között* s prisojovovacími príponami (*-ünk*, *-etek*, *ök*), *között* sa vynecháva a prisojovacie prípony príkladajú sa k druhému a zvlášte k tretiemu stupňu, ktorý, jestli zastupuje podst. meno v jednotnom čísle, užíva sa s *-ik*; n. p. *jobb-ik-ünk* = lepší z nás dvoch: *legjobb-ik-ünk* najlepší z nás; *ott voltak legjobb-jaink* (mi. *legjobb-ak közülünk*) boli tam najlepší z nás.

Poznam. 4. Veľmi často sa stáva, že keď je vyložený podobný člen, z ktorého sa nektoré osoby alebo veci povyšujú, a majú zastupovať jeden a ten istý člen vety, — aj druhý aj tretí stupeň prichádza s podobným členom do prívlastkového pomeru; a povyšuje-li sa len jedna osoba alebo vec, stáva sa *-ik* (teda *-ika*, *-ike*); povyšuje-li sa ale ich viac, bez *ik* (teda *-bbjai*, *-bbjet*). N. p. *A testvérek nagyobb-ik-a* = väčší z bratov. *A tanulók legszorgalmasabb-ik-a* = najusilovnejší (jedon) zo žiakov. *Láttam a katonák legvitézebb-jeit* = videl som najudatnejších zpomedi vojakov atď.

Poznam. 5. Pridavné na *só* a *ső* v tretom stupni neprijímajú prípony *bb*; na pr. *leg-utolsó* najposlednejší; *leg-első* najprvnejší; *leg-szélső* najkrajnejší atď.

Aj z druhých prídavných mien nektoré prijímajú predponu *leg-* k prvému stupňu, ale len vtedy, keď dľa pozn. 4. stoja s prisojovovacou príponou *a*, *e*, (*ja*, *je*); na pr. *leg-jav-a* (od *jó*) najlepšíe (jádro z nečoho); *leg-szép-e* najpeknějšíe (veci) z druhých; *leg-vastag-ja* najhrubšie atď.

C. Číslovka. Számnév.

Číslovkami udávajú sa počty a mnohosť osôb alebo vecí. — Sú dvojaké: určité (*határozott*) a neurčité (*határozatlan*).

Určité sú zase päťoraké: I. Základné (*tőszámnevek*). II. Riadové (*sorszámnevek*). III. Rozdeľovacie (*osztó számnevek*). IV. Druhové (*különböző számnevek*). V. Množivé čili násobné (*szorzó al. sokszorozó számnevek*).

§. 56. O základných číslovkách. Tőszámnevek.

1. Základné číslovky sú ty, ktoré udávajú mnohosť čili počet osôb, zvierat alebo vecí na otázku „*kölk*“ *hány?* al. „*mennyi?*“ Na pr.

1 <i>egy</i> ,	70 <i>hetven</i> ,
2 <i>kettő</i> ,	80 <i>nyolcvan</i> ,
3 <i>három</i> ,	90 <i>kilencven</i> ,
4 <i>négy</i> ,	100 <i>száz</i> ,
5 <i>öt</i> ,	105 <i>száz öt</i> ,
6 <i>hat</i> ,	111 <i>száz tizenegy</i> ,
7 <i>hét</i> ,	198 <i>száz kilenczvennyolcz</i> ,
8 <i>nyolcz</i> ,	200 <i>kétszáz</i> ,
9 <i>kilencz</i> ,	300 <i>háromszáz</i> ,
10 <i>tíz</i> ,	400 <i>négyszáz</i> ,
11 <i>tizenegy</i> ,	500 <i>ötszáz</i> ,
12 <i>tizenkettő</i> ,	600 <i>hatszáz</i> ,
13 <i>tizenhárom</i> ,	700 <i>hétszáz</i> ,
18 <i>tizennyolcz</i> ,	800 <i>nyolczszáz</i> ,
20 <i>húsz</i> ,	900 <i>kilencszáz</i> ,
21 <i>huszonegy</i> ,	1000 <i>ezer</i> ,
25 <i>huszonöt</i> ,	1001 <i>ezer egy</i> ,
29 <i>huszonkilencz</i> .	1523 <i>ezer ötszáz huszonhárom</i> ,
30 <i>harmincz</i> ,	2000 <i>kétezer</i> ,
31 <i>harminczegy</i> ,	3000 <i>háromezer</i> ,
38 <i>harmincznyolcz</i> ,	4000 <i>négyezer atd.</i>
40 <i>negyven</i> ,	10000 <i>tízezer</i> ,
45 <i>negyvenöt</i> ,	100000 <i>százezer</i> ,
50 <i>ötven</i> ,	1000000 <i>millió al. milliom, atd.</i>
60 <i>hatvan</i> ,	

2. Keď má *kettő* stáť pred nejakým menom, ktoré určuje, či samo o sebe, či spojené s druhým väčším číslom, užíva sa miesto neho *két*; na pr. *két ember* dva ľudia, *tizenkét óra* dvanásť hodín atd. — Keď má ale stáť bez určeného podstatného mena, musí sa užívať *kettő*.

3. Jako vidno z uvedených čísloviek, v maďarskej reči najprv sa kladie vždy väčšie číslo a potom menšie a menšie; k *tíz* prikladajú sa menšie čísla pomocou sylaby *-en*; na pr. *tíz-en-egy*, *tíz-en-öt* atď.; k *húsz* posriedkom sylaby *-on*; n. p. *húsz-on-három*, *húsz-on-nyolcz* atď. — K ostatným prikladajú sa bez všetkej spony; na pr. *harmincz-öt* atď. — Pred stá, tisíc, milióny atď. čísla udávajúce mnohosť stov, tisícov atď. prichádzajú na predok a píšú sa dohromady. Na pr. *nyolczezer*, *kilenczmillió* atď.

4. Číslovky, jestli s určeným podstatným menom tvoria jeden člen vety, stoja vždy nezmenené pred ním, jako prívlastkové prídavné mená, a to určené podst. meno stojí vždy len v jednotnom čísle, čo by to aj bola jakákoľvek veľká číslovka. N. p. *egy ember*; *száz katoná* sto vojakov; *ezer polgár* tisíc mešťanov; *millió forint* milion zlatých; — a preto jestli meno s jakoukoľvek číslovkou je podmetom, aj prísudok stáva vždy len v jednotnom čísle. Na pr. *Két ember itt van*, dva ľudia sú tu. *Ezer katoná jött*, tisíc vojakov prišlo atď. — Má-li byť číslovkou určené podst. meno nejakým druhým členom vety, prípona príslušná prikladá sa k menu. N. pr. *Száz házban voltam*, bol som vo sto domoch. *Huszonkét katonát vezetnek*, vedú dva a dvacať vojakov.

5. Uživa-li sa základná číslovka za určeným podstatným menom, alebo sama o sebe miesto podstatného mena, dľa pravidiel príponovania dostáva tu príponu, jakú pomery vety žiadajú; a sice je-li složená číslovka, dostáva príponu len poslednia; na pr. *egyet látok*, vidím jedného (alebo jednu atď.) *Kettőnek adok*, dám dvom. *Ezer nyolczszáz harminczöt-ben volt az*, bolo to roku tisíceho osmistého triciateho piateho atď. *Veszek lovat és pedig tizenöt-öt*, kúpim kone a to 15.

6. Prípony množného čísla k pravidelne neprijímajú, avšak miesto nej, keď majú zastupovať samy o sebe miesto podmetu, na otázku „*hányan*“, alebo „*mennyien?*“ prijímajú príponu *-an*, *-en* (*egy* v tomto páde znie *egyedül* sám); *kettő* po odhodení *ő* *kett-en*, potom *hárm-an* traja, *négy-en* štyria atď. to sa ale uživa len vtedy, keď zastupujú miesto osôb; v tejto podobe neprijímajú žiadnych iných prípon, môžu sa uživať len za podmet a prísudok, a počnúc od *ketten* dvaja, sloveso, čo svoj prísudok, žiadajú v množnom čísle. Na pr. *Százan vannak itt*, sto ich je tu. *Harminczketten elementek*, dva a triciati odišli atď.

Vyníma sa *egy*, *száz*, *ezer* a *millió*, tyto prijímajú nekdy príponu *k* a sice *egy* len jako prísudok, ostatnie aj indy, na pr. *Mi ketten egyek vagyunk*, my dva sme jedno, t. j. jednaki; — *Ezer-ek-et nyernekek*, získajú tisíce. *Millió-k-at költenek*, milióny trovia atď.

7. *Egy* s prisojovacou príponou *m, d a e* teda *egy-em, egy-ed, egy-e* vyznamenáva m ôj (a -e) tvôj (a e) jeho (jej) jedon; aj *kettô s m a d* teda *kettô-m, kettô-d* má ten význam: moji (-e) dva atď.; — s príponou ale *je a jök* uživa sa *kettô-je, kettô-jök* aj *kette-je-jök*; v prvom páde vyznamenáva jeho (jej) dva; v druhom ale dva z pomedzi viac.

Od *három* počnúc až do nekonečna s príponou *m, d a a, e* majú význam našich prisojovacích zámen; teda *hárm-am* moje tri, *tíz-ed* tvojich desať, *száz-a* jeho sto atď.

8. Prípony *nk, tok, (tek)* a *ok, (ök)* so základnými číslovkami počnúc hneď od *egy* až do nekonečna, majú dvojaký význam; buď totižto našich prisojovacích zámen „náš, váš, jejich,“ alebo rozdeľovacieho genitívu „z nás, z vás, z nich“ (čiasťky z viac); v tom prípade ale uživa sa *egy s ik*; na pr. *egyik-ünk* = náš jedon aj jedon z nás; *hárm-atok* vaši traja (vase tri atď.) aj traja z vás (zmedzi vás) atď. miesto *hárm-an kö-zöttetek*; *kettô-jök* jejich dvaja a *kette-jök* dvaja z pomedzi nich atď. *Negy-ünk van itt* — Štyria sme tu (z viac); keď sa ale má povedať vôbec „len dvaja sme tu“ (nie jako čiasťka z nejakého celku) hovorí sa: *Csak ketten vagyunk itt* atď.

9. Pri spočítaní (a d dicit) naša spojka *a* vyslovuje sa obyčajne *s meg* alebo *sés*; n. pr. *egy meg egy az kettô, Harmincz-kettô meg öttvennyolcz kilenczven* atď.

10. O číslovke *egy* má sa poznamenať, že tak jako u nás, uživa sa trojako: a) jako číslovkový prívlastok, k označeniu, že sa hovorí len o jednom; na pr. *Egész városban csak egy torony van*, v celom meste je len jedna veža atď. — V tomto prípade často sa vynecháva. — b) Uživa sa jako neurčité zámeno, u nás tiež jedon alebo istý, jakýsi: na pr. Bol nekdy jedon kráľ = *Volt hajdan egy király*. — c) Stáva, jako dôraz vyslovujúce slovečko; u nás sa tiež uživa nekedy; na pr. Pekný jedon človek = *szép egy ember*. *Furcsa egy épület* = podivné stavanie.

11. Číslovky píšu sa často dohromady s prívlastkovým prídavným (od podstatných mien odvodeným) menom, jestli s ním jedon pochop (kus) tvoria; na pr. *hat-akós hordó* desaťokovný sud; *három-emeletes ház* trojposchodný dom; *tízórányi út* desaťhodinná cesta; *ötmérföldnyi távolság* päťmilová vzdialenosť atď. — Jestli ale netvoria s prídavným menom jedon pochop (jedon.kus), ale viac toho druhu kusov, jaké označuje podstatné meno s prídavným, musia sa písať o sebe; na pr. *tíz emeletes ház* = desať domov na jedno poschodie; *hat akós hordó* = desať sudov po jednom okove; *hat öles oszlop* šesť stĺpov po siahe atď. alebo aj v slovenčine šesť siahových stĺpov, šesť okovnákov atď.

12. *Egy* uživa sa aj s príponou *-etlen*, vyznamenáva jedinký, a kladie sa zaň často pre dôraz ešte *egy*; u nás sa kladie pred jedinký na pr. *egyetlen egy ember volt ott*, jedon jedinký človek bol tam. Taktiež *egyetlen-em* môj jedinák, moje jedinké; *egyetlen-ed -e* atď.

§. 57. O riadových číslovkách. *Sorszámnevek.*

Riadové číslovky udávajú miesto, ktoré nejaký predmet zaujíma medzi druhými na otázku „*hányadik* közül?”

Tyto sa tvoria v maďarskej reči od základných čísloviek príponou *-adik*, *-odik* od nízkych a *-edik*, *-ödik* od vysokých. Na pr. *Harm-adik* tretí; *tizenöt-ödik* pätnásť, *huszadik* dvaciaty, *het-edik* siedmy; *száz-adik* stý; *kétszáz-adik* dvústy, *ezer-edik* tisíci; *ötvenkilenc-edik* päťdesiaty deviaty atď.

Miesto *egy-edik* prvý a *kettő-dik* lebo *kett-edik* druhý, keď sa majú užívať samotné (bez složenia s druhými väčšími), musí sa vždy užívať *első* prvý a *második* druhý. — Teda *első ember* prvý človek; *második ház* druhý dom atď. — Keď ale sa užívajú složené s väčšími číslicami, zase sa musí užívať vždy *egyedik* a *kettedik* teda: *tizenegyedik* jedenásť, *tizenkettedik* dvanásť, *száz huszonegyedik* sto jeden a dvaciaty. *Kétezer ötvenkettedik* dvútisíci päťdesiaty druhý atď.

V složených — čo aj jakých dlhých číslovkách, len poslednia dostáva príponu riadových čísloviek, jako vidno z príkladov.

*) Príponujú sa dla pravidiel všeobecných príponovania s tým poznamenaním, že príponu množného čísla *k* neprijímajú nikdy, vyjmúc *első* má *első-k*. Považujú sa za prídavné mená a platí teda o nich to, čo o príd. menách, len že (vyjmúc *első*) jako prísudky nemôžu stáť v množnom čísle.

Poznámky o osobitom užívaní ich:

1. Prípony *m*, *daa* alebo *e* s nimi majú význam len našich prísvojovocích zámen; teda *első-m* môj prvý; *huszadik-ad* tvój dvaciaty, *ötvenedik-c* jeho (jej) päťdesiaty atď.

2. S príponami *nk*, *tok*, *(tek)* a *ok*, *(ök)*, majú, jako základné číslovky dvoji význam; teda: *harmadik-unk* = nás tretí aj tretí z nás: (to stojí miesto *harmadik között-ünk*); *huszadik-tok* váš dvaciaty aj dvaciaty medzi vami; *ötvenedik-ök* ich päťdesiaty alebo päťdesiaty z nich atď.

3. Keď má stáť riadová číslovka, čo jedon člen vety, s tým podstatným menom, ktoré určuje, prichádza s nim do prívlastkového pomeru (vidz §. 55. III. pozn. 4.) Na pr. *A tanulók tizedik-e* mi. *a tanulók között tizedik* desiaty medzi žiakmi atď.

4. Udanie dňa v mesiaci stáva sa jako u nás tiež riadovými číslovkami tak, že najprv prichádza meno mesiaca a potom s nim v prívlastkovom pomere číslo dňa s prísvojovacou príponou *a e*; (*van* sa vykladá). Na pr. Dnes je prvého augusta = *Ma augusztus elseje van*. *Tegnap julius harminczegyediké volt* atď. Teda je zle: *ma van nyolczadik september*, dnes je ôsmy september. — Na otázku kedy? dostáva riadova číslovka príponu *n*; dňa 20-ho septembra = *september huszadiká-n*. *Május elsejé-n*; *november tizenegyediké-n*. Koľkého julia budú zkúšky? *Julius hányadikán lesznek a vizsgálatok?* Dvaciatego štvrtého. *Huszonnegyediké-n*.

5. Nekdy sa *ik* z riadových čísloviek vynecháva. Stáva sa to pred nektorými podstatnými menami a v složeninách. Na pr. *Pünkösöd másod-napja* druhý deň turičný (svätodušný.) *Harmad-osztályú tanuló* žiak tretej triedy. *Negyed-évi jogász* štvrtoročný právnik. — Takto skrátené číslovky píšu sa s tým druhým menom dohromady.

6. Pamäti hodné výrazy sú tyto : *másod éve* druhý rok (toto) : *harmad éve* tretí rok (tomu) aj tretieho roku ; *negyed éve* štvrtého roku atď. Potom : *Harmad éve, hogy itt vagyok*, tri roky sú (aj tretí rok je) tomu, čo (odkedy) som tu. *Ötöd éve, hogy atyám meghalt*, päť rokov (je) tomu, čo môj otec zomrel.

7. Napokon, keď niekto chce udať, s koľkými v spoločnosti je, bol, chodil atď. užívajú sa tiež riadové číslovky bez *-ik*; ale sa bere vždy to číslo, koľko ich bolo dohromady aj s tým, ktorý rozpráva, alebo o ktorom je reč; ktorý sa prikladá za tu číslovku zvratným zámenom *maga* a priponou *-val*, a sice keď prvá osoba sa pridáva, uživa sa *magam* alebo *magunk*; keď druhá *magad* alebo *magatok* a keď tretia *maga* alebo *magok*. Na pr. *Žijem s jedným* (ja som teda druhý), povie sa : *másod magammal élek*. *Ty ziješ s piatimi* (s tebou je vás teda šesť) = *hatod magaddal élsz*. — Rozprávajú sa na pr. pátorla že šli s 20-mi, bolo ich teda 25, povie sa : *Huszonötöd magunkkal mentünk*. *Tized magával utazott* = cestoval s deviatimi.

8. K riadovým číslovkám patria nasledujúce na spôsob *első* tvorené prídavné mená : *utolsó* ostatní, poslední; *szélső* krajný, *középső* aj *közbülső* stredný, *végső* konečný, *hátsó* aj *hátsó* zadní, *tulsó* na tamtej strane, *innenső* na tejto strane; *alsó* spodní, *felső* horní, vrchný; *külső* vonkajší, zovnútorňý, *belső* vnútorňý — Tyto všetky vyjmúc *középső* a *közbülső* prijímajú predponu stupňovaciú *leg-*; na pr. *legvégső* na samom konci; *leges legutolsó* nanajposlednejší atď.

§. 58. O rozdeľovacích číslovkách. *Osztó számnevek*.

Rozdeľovacie číslovky sú ty, ktoré nejaký celok delia na viac častok. — Sú trojaké: I. Čiastkové (*részosztók*). II. Poriadkové (*sorosztók*). III. Pomerné (*arányosztók*).

I. Čiastkové na otázku *hányad (rész)?* koľký diel? udávajú diel čili zlomok nejakej mnohosti. Tvoría sa od riadových čísloviek s odhodením *ik*, aj od *egy* a *kettő* uživa sa vždy *egyed*, *ketted*; ku každej tejto číslovke môže sa pridať *rész* = čiastka, diel. Na pr. *Egyed* jeden diel, *ketted* dva diely; *harmad* tretina, *negyed* štvrt, štvrtina, *ötöd* päťtina, *ezred* tisícina; *tized* desatina, *század* stotina. — Koľko takých dielov sa vyrozumieva, to sa určuje základnými číslovkami; na pr. $\frac{1}{3}$ *egy harmad*, $\frac{1}{3}$ tretina; $\frac{5}{10}$ *öt tized*; $\frac{100}{6}$ *száz hatod* atď.

Sú podstatné mená a prijímajú pripony jako ony.

Polovica vyznamenáva *fél*: naše číslovky složené s pol, jako pol druhá, pol šiesta, pol dvaciata atď. vyslo

vuju sa tak, že sa pridá k týmto čiastkovým číslovkam *fél* a píše sa dovedna; na pr. *ötödfél* pol päta, *tizennyolczad-fél*, *század-fél*; atď. pol druha je vždy *más-fél*.

Poznam. Udávanie času dľa hodin. a) Na otázku koľko hodín, *hány óra* (alebo *hány óra van?* al. *hány az óra?*) celé hodiny udávajú sa základnými číslovkami; teda *egy óra*, *három*, *tizenkét óra* atď.; — štvrte udávajú sa podstat. menom *negyed* a číslo hodiny, ktorej štvrte sa udávajú, dostáva príponu *ra*, *re*; na pr. (*egy*) *negyed* na piatu; *két negyed háromra*; *három negyed tizenkettőre* atď. — pol vyslovuje sa s *fél* a číslovka hodín dostáva tiež *ra re*; na pr. *félőtre* pol piatej, *félnyolcz-ra* pol ôsmej atď. b) Na otázku, o koľkej (hodine), *hány óra-kor* alebo len *hány-kor?* vo všetkých pádoch prikladá sa buď k *óra* alebo len k číslovke prípona *kor*; na pr. *egy óra-kor* alebo len *egykor* o jednej (hodine); *öt óra-kor* o piatej; o štvrti na šiestu *egy negyed hatkor*; o pol dvanástej *feltizenkettőkor* atď. — c) Na otázku jak dlho alebo do kedy *meddig?* prikladá sa zas vo všetkých pádoch prípona *ig*; na pr. Do piatej *öt-ig* (al. *öt óra-ig*); do troch štvrti na ôsmu *három negyed nyolczig*, do pol jedenástej *feltizenegy-ig* atď.

II. Poriádkové, udávajúce, v jakom poriadku nečo sa má stávať za sebou, na otázku „koľký raz *hányadszor?*“ tvoria sa tiež od riadových bez ik príponou *szor*, *szer*, *ször*; miesto *első-ször* ale uživa sa vždy *elő-ször* po najprv al. po prvé, a najprv; potom: *másod-szor* po druhý raz, po druhé al. druhýraz; *harmad-szor*; *század-szor* stýraz; *huszad-szor*, *száz ötvenhatod-szor* stý aj päťdesiaty šiestyraz atď.

Tyto prijímajú len príponu *ra*, *re*; na pr. *először-re* na prvýraz, *harmadszor-ra* atď.

III. Pomerné stávajú na rozličné otázky:

a) Na otázku „po koľko, *hány-hány?*“ sú jednoducho složené dve základné číslovky; n. p. *egyegy* po jednom, *kettőkettő* al. *kétkét* atď. N. p. *Minden gyermeknek ötöt almát adok*, každému dieťaťu dám po päť jablák *A tanulók kettenketten templomba járnak* = žiaci chodia po dvoch do kostola.

b) Na otázku „*hányanként?*“ po koľko, zvlášte keď je reč o dávaní, vyberaní atď. tvoria sa od základných príponou *-ankint*, *-enkint*; na pr. *Az almát kettenkint adtam neki*, dával som mu po dvoch jablkách (teda pomaly jedno za druhým). *Százankint hull a juh* = po stách padajú ovce (jedno za druhým viac sto atď.)

c) Na otázku „*hányával* po koľko?“ (keď sa nečo predáva na čítané kúsky); na pr. *egyé-vel* po jednom, *kettejé-vel* alebo *párjával* po dvoch, *hármával* po troch, *öté-vel* po piatich atď. — Tvoria sa tak, že sa pridá k základnej číslovke prisvojovacia prípona *a*, *e* a za tu prípona pomocná *-val*, *-vel*. Na pr. *Hányával adja a körtét?* *Hetével*, po sedem atď.

§. 59. O druhových a množivých číslovkách.

I. Druhov é (külö n z ö számnevek).

Tyto sa tvoria od základných čísloviek rozličnými príponami takto:

1. Príponou *s, as, os, es, ös* na otázku *hányas?* n. p. *egy-es* jednotka, *kettő-s* dvojka aj dvojaký; *hárm-as* trojka aj trojaký atď.; zvlášte udávajú sa nimi druhy peňazí; na pr. *ötös* päťka aj päťokrajcárnik; *tíz-es* desiatnik, *huszas* dvaciatnik, *száz-as* stovka atď. — Sú aj podstatnými aj prídavnými menami, a prípony prijímajú dľa všeobecných pravidiel.

2. Tvoria sa príponou *-szoros, -szeres, -szörös* na otázku *hányszoros* koľkoraký? na pr. *egy-szeres* jednoduchý, od *kettő* vždy *két-szeres* dvojaký, *három-szoros* trojaký, *öt-szörös* päťoraký, *tíz-szeres* desatoraký atď. — Sú prídavné mená.

3. Príponou *-szerű* od základných, na otázku: *hányszerű* koľkonásobný? n. p. *egy-szerű* jednoduchý, *két-szerű* dvojnásobný atď.

4. Príponou *-szeri, -szori, -szöri* na otázku *hányszori* na koľký raz? *egy-szeri, kétszeri* dvoji, *háromszori* troji atď. na pr. *háromszori olvasásra nem tudja azt*, na troje čítanie to nevie.

5. Príponou *-féle* na otázku *hányféle* koľkonásobný? *egy-féle* jednoduchý, *két-féle* dvojnásobný atď. — Od týchto tvoria sa príslovky príponou *-képen*; na pr. *egyféle-képen* jednako; *kétféle-képen* dvojnásobne; *százféle-képen* stonásobne atď.

6. Príponou *-réti* (od *rét* vrstva) na otázku *hányréti* koľko vrstevný? na pr. *egy-réti* jednovrstevný, *hat-réti* šesťvrstevný atď. Aj tyto aj uvedené pod 3. 4. 5. sú prídavné mená.

Poznam. 1. O pasúcich sa zvieratách, keď sa udáva vek ich, uživa sa k vysloveniu nášeho ročného „fű“ miesto *évi*, a predkladajú sa pred *fű* číslovky riadové bez *ik*; na pr. *másod-fű ökör* dvojročný vol; *ötöd-fű tehén* päťročná krava atď. t. j. pasie sa druhý, piaty rok atď.

Poznam. 2. K vysloveniu nášho: dvojčatá uživa sa *iker* alebo *kettős*; na pr. *iker-gyermek* alebo *kettős-gyermek* dvojčatá; trojčatá = *hárm-as-gyermek* atď.

II. Množiv é čili násobné (sokszorosó számnevek).

Množiv é tvoria sa od základných príponou *-szor, -szer, -ször* na otázku *hányszor* koľko ráz? Na pr. *egy-szer* jednoráz, *két-szer* dvaraz, *négy-szer* štyrirazy, *öt-ször* päťráz, *száz-szor* storáz atď. Sú príslovky spôsobu a neprijímajú len príponu *-ra, -re* n. p. *egyszer-re* na raz, *hússzor-ra* na dvacetráz atď.

Často sa prikladá k *szor* *-ta* a k *szer* a *ször* *-te*; na pr. *kétszer-te, háromszor-ta* atď. tyto neprijímajú ani jednej prípony.

§. 60. O neurčitých číslovkách. *Határozatlan számnevek.*

Neurčité číslovky sú ty, ktoré udávajú počet osôb alebo vecí bez toho, žeby sa vyrozumelo zevrubne, koľko ich je. — Sú dvojake: a) Označujúce nejaký celok vôbec; b) Označujúce len čiastku nejakého celku.

a) K prvým patria tieto: *mind* všetko, *mindnyája* všetci, *mindannyi*, *valamennyi* všetko; a záporné s predponou *se*: *semennyi sehány* niekoľko.

Poznám. 1. *Mind* nesmie stáť bezposredne pred podstatným menom, ale aspon predslope musí sa položiť medzi ne. Na pr. *Mind a tanuló itt volt*, všetci žiaci tu boli. — Obyčajne kladie sa za podstatné meno, ktoré určuje ale neprijíma vtedy žiadných prípon; na pr. *A házak mind szépek*, domy sú všetko pekné. *A nyulakat mind kifogták*, zajacov všetkých vychytali. — Jako vidno v tomto páde môže prísť podst. meno aj do množ. čísla.

2. Keď stojí *mind* samostatne bez podstatného mena, prijíma vnútorno-pomerne prípony aj nektoré miestne; na pr. *mind-nek*, *mind-et*, *mind-ben* atď. — Keď stojí s akkusativom, alebo zastupuje miesto akkusativu, sloveso musí prísť do určitého tvaru v §. 95. 8. Na pr. *A képet mind látom*, všetky obrazy vidím.

3. Neurčité „*mindnyája* všetci“ povstalo z *mind* a podstatného *nyáj* stado, *mind-nyáj-a* a *mindnyáj-ok* je teda toľko, čo všetko stado jejích, t. j. všetci (oni, ony); uživa sa aj s príponami *unk* a *tok*; na pr. *mindnyáj-unk* my všetci, a *mindnyáj-atok* vy všetci; druhých prisvojovacích prípon neprijíma; príponu ale *e* jako aj vnútorno-pomerne miestne a okolnostné prijíma všetky. — Je podstatné meno stojí teda najviac o sebe alebo s druhým podstatným menom v prívlastkovom pomere; keď je podmetom, máva prívlastok vždy v jednotnom čísle. Na pr. *Mindnyája itt volt*, všetci boli tu. *Mindnyájunk látja a napot*, všetci vidíme slnce. *Mindnyájatok ruhája tisztá*, šaty všetkých vás sú čisté atď.

4. Medzitým keď samo o sebe zastupuje miesto podmetu, uživa sa aj s príponou *an*, *mindnyáj-an* pre všetky tri osoby, a vtedy má prisudok v množnom čísle. Na pr. *Mindnyájan tanulunk*, všetci sa učíme. *Mindnyájan voltak ott* atď.

Ostatnie neurčité číslovky sú jako prídavné mená.

b) Označujúce čiastku istého celku sú tyto prídavné mená: *sok* mnoho, *több* viac, *legtöbb* najviac; *kevés* málo, *kevesebb* menej, *más* iný, druhý; *elég* dost; *tömrdek* (*sok*) hrozne mnoho; *annyi*, *amannyi* toľko, *ennyi*, *emennyi* toľkoto; *valahány valamennyi* niekoľko; *akármennyi* koľkokoľvek a podobné prídavné mená. — Keď stoja s podstatným menom platí o nich to čo o základných číslovkách.

Od týchto sa tvoria príslovky príponou *szor*, *szer*, *ször*; na pr. *sok-szor* mnohoráz, *több-ször* viacraz; *elég-szer* dostráz taď. — Aj druhé prídavné mená tvoria sa od nich príponami *féle*, *szori* a *szeri*; na pr. *sok-féle* mnohonásobný; *annyi-féle* toľkonásobný atď.

Poznam. Často aj pri určitých číslovkách udáva sa len približujúci sa počet; u nás sa to stáva najviac prislovkami *asi, okolo*, potom predložkou *s* (so) s akkusativom; na pr. *asi 20 mužov padlo, so sto ľuďi odišlo atď.* — V maďarskej reči stáva sa to buď složením dvoch čísloviek, menšej a väčšej, prez ktoré udat sa majúce číslo nezasahuje, na pr. *öt-nyolcz ember* päť osem ľudí t. j. mohlo byť päť a najviac osem; *hét-nyolcz éves fiú* sedem-osemročný chlapec atď.; potom sa predkladajú pred číslovky tyto slová: *mintegy, körülbelül, valami, vagy, szinte* asi, *korül* okolo, *közel* skoro, blízko; na pr. *valami húsz gyermek beteg*, asi 20 chlapcov je nezdravých. *Adok neki vagy három hatost*, dám mu asi tri šesťáky atď.

II.

Zámeno. Névmás.

Zámeno je taká čiastka reči, ktorá zastupuje vo vete miesto mena. — Zámená sú viacnásobné a síce: a) Osobné. b) Zvratné. c) Ukazovacie. d) Poťažné. e) Opytovacie. f) Neurčité čili obecné.

§. 61. a) Osobné zámená. Személyes névmások. *)

Osobné zámená zastupujú miesto osôb alebo zosobnených vecí. — Sú dvojaké, prvotné (*eredeti*) a odvodené (*származékszemélyes névmások*.)

I. Pôvodné osobné zámená sú tyto:

Jednotné číslo.

Množné číslo.

1. osoba <i>én</i> , ja	1. osoba <i>mi</i> alebo <i>minik</i> , my
2. „ <i>te</i> , ty	2. „ <i>ti</i> „ <i>tiik</i> , vy
3. „ <i>ő</i> , on, ona, ono.	3. „ <i>ők</i> , oni, ony.

1. Toto, jako vidno z priložených prekladov, sú nominativy, a síce nektoré množného čísla tvorené pravidelne, nektoré nepravidelne. — Ktoré sú jako tvorené?

2. Príponu akkusativu *t* prijímajú tiež už pravidelne, už nepravidelne; znejú s ňou takto:

Jednotné číslo.

Množné číslo.

1. os. <i>engem-et</i> al. <i>engem</i> , mňa, mä	1. os. <i>minik-et</i> al. <i>bennminik-et</i> , nás
2. os. <i>téged-et</i> al. <i>téged</i> , teba, ťa	2. os. <i>titek-et</i> al. <i>bennetek-et</i> , vás
3. os. <i>őt</i> al. <i>őt-et</i> , jeho, ju, ho.	3. os. <i>ök-et</i> . ich.

3. Prisvojovacie prípony prijímajú takto:

Jednoho majetku.

Viac majetkov.

<i>eny-ém</i> (aj <i>eny-ím</i>), môj, -a, e,	<i>eny-éim</i> , moji, -e
<i>ti-ed</i> , tvôj, -a, -e	<i>ti-eid</i> , tvoji, -e
<i>ő-v-é</i> , jeho, jej (na jedn. číslo.)	<i>ő-v-éi</i> , jeho, jej (na množn. čísl.)

*) Vidz slov. mluv. §§. 18. a 62.

Jednoho majetku.

mi-énk, náš, -a, -e

ti-etek, váš, -a, -e

ö-v-ék, ich, jejich (na jedn. čís.)

Viac majetkov.

mi-eink, naši, -e

ti-eitek, vaši, -e

ö-v-éik, jejich, ich (na množn. č.)

4. Osobné zámená krome týchto prípon neprijímajú iných. Tyto ale zámená s prisvojovacími príponami sú majiteľné nominativy (a preto ich menujú nektorí majiteľnými zámenami (*birtokos névmások*)). Tak jako mená s príponou *-é* nesmujú stáť nikdy s určeným podstatným menom; aj tyto len tak sa môžu o sebe užívať, jako spománuté nominativy s *-é*; a preto platí o nich to isté, čo sa povedalo v §. 49. aj prijímajú všetky ty prípony čo tamty. Na pr. *Kié ez a ház?* Čí je tento dom? *Ényém.* Môj. *Melyik kertben voltál?* V ktorej zahrade si bol? *A mienkben,* v našej atď.

*) Jaké zámená sa užívajú pri oslovovaní druhého či obyčajnom, či zdvorilom, o tom v §. 29. IV.

II. Odvozené osobné zámená povstávajú dielom z prípon, dielom zo záložiek s prisvojovacími príponami jednoho majetku (v. §. 19. poznám. 2.), a slúžia vo vete už k doplňovaniu predmetných slovies, už k udaniu rozličných príslovkových okolností áno i prívlastkového pomeru. Nasledujúca tabuľka udáva tyto odvozené osobné zámená; význam udáva sa len jedon prvotný, avšak dľa pomeru vety majú často aj druhý význam o čom viac úžitok poučí.

Soznam odvodených osobných zámen s prisvojovacími príponami.

A. Odvodené od prípon.						
a) Vnútornopomerná.						
dat. - <i>nek</i>	<i>Nek-em</i> mne	<i>nek-ed</i> tebe	<i>nek-i</i> jemu (jej)	<i>nek-ünk</i> nám	<i>nek-tek</i> vám	<i>nek-ök</i> im.
Sdržovacia <i>-ben</i>	<i>Benn-em</i> vo mne	<i>benn-ed</i> v tebe	<i>benn-e</i> v ňom (nej)	<i>benn-ünk</i> v nás	<i>benn-etek</i> vo vás	<i>benn-ök</i> v nich
Staviaca (-n), <i>vajt</i>	<i>Rajt-am</i> na mne	<i>vajt-ad</i> na tebe	<i>vajt-a</i> na ňom	<i>vajt-ünk</i> na nás	<i>vajt-atok</i> na vás	<i>vajt-ök</i> na nich
Predlievacia <i>-nál</i>	<i>Nál-am</i> u mňa	<i>nál-ad</i> u teba	<i>nál-a</i> u neho	<i>nál-ünk</i> u nás	<i>nál-atok</i> u vás	<i>nál-ök</i> u nich
Vnikajúca (be) — <i>belé</i>	<i>Belé-m</i> do mňa	<i>belé-d</i> do teba	<i>belé aj -je,</i> do neho	<i>belé-nk</i> do nás	<i>belé-tek</i> do vás	<i>belé-jök</i> do nich
Vystupovacia <i>-ra</i>	<i>Rá-m</i> na mňa	<i>rá-d</i> na teba	<i>rá al. rá-ja</i> na neho	<i>rá-nk</i> na nás	<i>rá-tok</i> na vás	<i>rá-jök</i> na nich
Približovacia (hoz), <i>hozza</i>	<i>Hozzá-m</i> ku mne	<i>hozzá-d</i> k tebe	<i>hozzá al. s -ja</i> k nemu	<i>hozzá-nk</i> k nám	<i>hozzá-tok</i> k vám	<i>hozzá-jök</i> k nim
Vynikajúca (böl), <i>belöl</i>	<i>Belöl-em</i> zo mňa	<i>belöl-ed</i> z teba	<i>belöl-e</i> z neho	<i>belöl-ünk</i> z nás	<i>belöl-etek</i> z vás	<i>belöl-ök</i> z nich
Sostupovacia <i>ról</i>	<i>Róla-m</i> so mňa, o mne	<i>ról-ad</i> s teba, o tebe	<i>ról-a</i> s neho, o ňom	<i>ról-ünk</i> (s) o nás	<i>ról-atok</i> (s) o vás	<i>ról-ök</i> (s) o nich
Vzďaľovacia <i>töl</i>	<i>Töl-em</i> odo mňa	<i>töl-ed</i> od teba	<i>töl-e</i> od neho	<i>töl-ünk</i> od nás	<i>töl-etek</i> od vás	<i>töl-ök</i> od nich

b) Miestne.

o) Okolnostné.

Príčinná -ért	Ért-em	ért-ed	ért-e	ért-ünk	ért-etek	ért-ök
	pre mňa	pre teba	pre neho	pre nás	pre vás	pre nich
Pomočná -vel	Vel-em	vel-ed	vel-e	vel-ünk	vel-etek	vel-ök
	so mnou	s tebou	s ním	s nami	s vami	s nimi

B. Odvodené od záložiek a) miestnych.

alatt	Kde?	Alatt-am	alatt-ac	alatt-a	alatt-unk	alatt-otok	alatt-ök
	Kam?	Alá-m	alá-d	alá aj alá-ja	alá-nk	alá-tok	alá-jök
	Odkud?	Alól-am	alól-ad	alól-a	alól-ünk	alól-atok	alól-ök
előtt	Kde?	Előtt-em	előtt-ed	előtt-e	előtt-ünk	előtt-etek	előtt-ök
	Kam?	Elé-m	elé-d	elé aj elé-je	elé-nk	elé-tek	elé-jök
	Odkud?	Elől-em	elől-ed	elől-e	elől-ünk	elől-etek	elől-ök
fölött	Kde?	Fölött-em	fölött-ed	fölött-e	fölött-ünk	fölött-etek	fölött-ök
	Kam?	Fölé-m	fölé-d	fölé aj -je	fölé-nk	fölé-tek	fölé-jök
	Odkud?	Fölől-em	fölől-ed	fölől-e	fölől-ünk	fölől-etek	fölől-ök
		zponad mňa	zponad teba	zponad neho	zponad nás	zponad vás	zponad nich

hegyett	Kde?	<i>Hegyettem</i> na vrchu mňa	<i>hegyett-e</i> na vrchu jeho	<i>hegyett-ünk</i> na vrchu nás	<i>hegyett-etek</i> na vrchu vás	<i>hegyett-ök</i> na vrchu ich
	Kam?	<i>Hegyé-m</i> na vrch mňa	<i>hegyé aj -je</i> na vrch jeho	<i>hegyé-ünk</i> na vrch nás	<i>hegyé-tek</i> na vrch vás	<i>hegyé-jök</i> na vrch ich
	Odkud?	<i>Hegyel-em</i> s vrchu mňa	<i>hegyel-e</i> s vrchu jeho	<i>hegyel-ünk</i> s vrchu nás	<i>hegyel-etek</i> s vrchu vás	<i>hegyel-ök</i> s vrchu ich
körül	Kde?	<i>Körül-em</i> kolo mňa	<i>körül-e</i> kolo neho	<i>körül-ünk</i> kolo nás	<i>körül-etek</i> kolo vás	<i>körül-ök</i> kolo nich
	Kam?	<i>Köré-m</i> kolo mňa atd.	<i>köré al. -je</i>	<i>köré-ünk</i>	<i>köré-tek</i>	<i>köré-jök</i>
	Odkud?	<i>Köröl-em</i> zvókol mňa	<i>köröl-e</i> zvókol neho	<i>köröl-ünk</i> zvókol nás	<i>köröl-etek</i> zvókol vás	<i>köröl-ök</i> zvókol nich
között	Kde?	<i>Között-em</i> medzi mnou	<i>között-e</i> medzi ním	<i>között-ünk</i> medzi nami	<i>között-etek</i> medzi vami	<i>között-ök</i> medzi nimi
	Kam?	<i>Közém</i> medzi mňa	<i>közé al. -je</i> medzi neho	<i>közé-ünk</i>	<i>közé-tek</i> medzi vás	<i>közé-jök</i> medzi nich
	Odkud?	<i>(Közöl-em)</i> zmedzi mňa	<i>(közöl-e)</i> zmedzi neho	<i>közöl-ünk</i> zmedzi nás	<i>közöl-etek</i> zmedzi vás	<i>közöl-ök</i> zmedzi nich
mögött	Kde?	<i>Mögött-em</i> za mnou	<i>mögött-e</i> za ním	<i>mögött-ünk</i> za nami	<i>mögött-etek</i> za vami	<i>mögött-ök</i> za nimi
	Kam?	<i>Mögém</i> za mňa	<i>mögé al. -je</i> za neho	<i>mögé-ünk</i> za nás	<i>mögé-tek</i> za vás	<i>mögé-jök</i> za nich
	Odkud?	<i>Mögöl-em</i> zpoza mňa	<i>mögöl-e</i> zpoza neho	<i>mögöl-ünk</i> zpoza nás	<i>mögöl-etek</i> zpoza vás	<i>mögöl-ök</i> zpoza nich

Kde? Kam? Odkud?	<i>Mellett-em</i> pri mne	<i>mellett-ed</i> pri tebe	<i>mellett-e</i> pri ňom	<i>mellett-ünk</i> pri nás	<i>mellett-etek</i> pri vás	<i>mellett-ök</i> pri nich
	<i>Melle-m</i> ku mne	<i>mell-éd</i> k tebe	<i>mellé al. -je</i> k nemu	<i>mellé-ünk</i> k nám	<i>mellé-tek</i> k vám	<i>mellé-jök</i> k nim
	<i>Mellől-em</i> zpoprí mňa	<i>mellől-ed</i> zpoprí tebä	<i>mellől-e</i> zpoprí neho	<i>mellől-ünk</i> zpoprí nás	<i>mellől-etek</i> zpoprí vás	<i>mellől-ök</i> zpoprí nich
b) od spôsobových.	<i>Helyett-em</i> miesto mňa	<i>helyett-ed</i> miesto tebä	<i>helyett-e</i> miesto neho	<i>helyett-ünk</i> miesto nás	<i>helyett-etek</i> miesto vás	<i>helyett-ök</i> miesto nich
	<i>Nélkül-em</i> bezo mňa	<i>nélkül-ed</i> bez tebä	<i>nélkül-e</i> bez neho	<i>nélkül-ünk</i> bez nás	<i>nélkül-etek</i> bez vás	<i>nélkül-ök</i> bez nich
	<i>Által-am</i> skrz mňa	<i>által-ad</i> skrz tebä	<i>által-a</i> skrz neho	<i>által-ünk</i> skrz nás	<i>által-atok</i> skrz vás	<i>által-ök</i> skrz nich
c) od príčinnych.	<i>Miatt-am</i> pre mňa	<i>miatt-ad</i> pre tebä	<i>miatt-a</i> pre neho	<i>miatt-ünk</i> pre nás	<i>miatt-atok</i> pre vás	<i>miatt-ök</i> pre nich
	<i>Végett-em</i> pre mňa	<i>végett-ed</i> alebo	<i>végett-e</i> k völi mne	<i>végett-ünk</i>	<i>végett-etek</i> tebe atd.	<i>végett-ök</i>
	<i>Ellen-em</i> proti mňa	<i>ellen-ed</i> proti tebe	<i>ellen-e</i> proti nemu	<i>ellen-ünk</i> proti nám	<i>ellen-etek</i> proti vám	<i>ellen-ök</i> proti nim
d) od miešanych.	<i>Íránt-am</i> ku mne atd.	<i>íránt-ad</i> al. proti mne	<i>íránt-a</i>	<i>íránt-ünk</i> (o priateľskom pomere)	<i>íránt-atok</i>	<i>íránt-ök</i>
	<i>Szerint-em</i> dľa mňa	<i>szerint-ed</i> dľa tebä	<i>szerint-e</i> dľa neho	<i>szerint-ünk</i> dľa nás	<i>szerint-etek</i> dľa vás	<i>szerint-ök</i> dľa nich
	<i>Után-am</i> za mnou	<i>után-ad</i> za tebou	<i>után-a</i> za nim	<i>után-ünk</i> za nami	<i>után-atok</i> za vami	<i>után-ök</i> za nimi

Poznám. 1. Miesto *érett-em, -ed* atď. užíva sa často aj *érett-em, ed* atď.; a zase miesto *között-em, -ed* atď. aj *közt-ed, közt-ünk* atď.

2. Tyto záložky: *alá, elé, fölé, köre, kozé, mögé, mellé* a *hegyé* s príponou tretej osoby jedn. čísla užívajú sa dvojako, aj s *ja, je*, aj bez neho; — bez *ja, je* užívajú sa vtedy, keď stoja za nominativom, na pr. *ház mellé* ku domu; *fa alá* pod strom atď. Avšak môžu prísť tyto záložky s podstatným menom do prívlastkového pomeru a vtedy stávajú aj pred aj za podstatným menom ale s *ja, je*; na pr. *A Törökök-nek kozé-je* medzi Turkov; alebo *közé-je a Törökök-nek* atď.

3. Miesto čirého *mögött-em, -ed* alebo *megettem, -ed, -e* atď. užíva sa podst. meno *hát* chrbát s príslušnou prisvojovacou príponou a zaň *mögött*; na pr. *hátam mögött* za mnou, *hátad mögött* atď. — Taktiež aj s *mögé*; a s *mögl*; *hátam mögé* miesto *mögém*; *hátam mögl* miesto *mögl-em* atď. — Tato záložka užíva sa len k označeniu miesta, kdežto *után* aj k označeniu nasledovania alebo iného pomeru.

4. Pred všetky tyto príponované prípony alebo záložky kladie sa pre väčší dôraz často aj osobné zámeno tej osoby, ktorej príponu má, a píše sa dohromady; na pr. *énélkül* bezo mňa, *tebened* v tebe atď.

III. O odvislých záložkách.

Odvislé záložky neprijímajú bezposredne prisvojovacích prípon; ale dostávajú ich ty prípony, s ktorými sa skladajú; na pr. *rajtam keresztül* alebo *keresztül rajtam, -ad, -a* atď. cez mňa, cez teba atď.; — taktiež *hozzám, hozzád közel* atď. blízko mňa, teba; — *hozzám, -ád, -á képest* primerane ku mne, ku tebe, k nemu atď.; *távol tőlem, -ed* atď.; — *velem együtt, veled együtt* aj so mnou aj s tebou atď.

Kívül užíva sa aj bez *rajt-am, -ad, -a* atď. na pr. *kívül-em, kívül-ed, -e* mimo mňa, mimo teba, mimo neho atď.; ale aj s *rajt*; teda *rajt-am, rajt-ad, -unk kívül* atď.

Toto sú tvary osobných zámen, ktoré odpovedajú našim už čistým už predložkovým pádom osobných zámen. — A sice nominativu nášmu odpovedá nomin. obojeho čísla: *én, te, ő, mi, ti,ők*; — akkusativu: *engem, téged, őt, minket* al. *bennünket, titeket* al. *benneteket* a *őket*. Genitivu predmetnému rozličné už od prípon už od záložiek odvodené zámená; na pr. hoden nás = *melő ránk* atď. — Tak aj ostatnim pádom.

Enyém, tied atď. je vlastne naše prisvojovacie zámeno, ale len vtedy, keď má stáť samo o sebe; keď ale má stáť s určeným podst. menom, jako známo užívajú sa prisvojovacie prípony.

§. 62. b) O zvratnom zámeně. *Visszatérő névmás.*

Zvratné zámeno v maďarskej reči užíva sa tak, jako v slovenskej; t. j. keď sa účinkovanie podmetu vracia zas naň. — U nás ale, jako známo, v tomto prípade slúži pre všetky tri osoby a obe čísla jedno zámeno „seba, sa,“ ktoré nemá akkusativu; n. p. ja sa milujem; ty sebe ničeho nedopraješ; my sa staráme o seba; oni sbierajú pre seba atď.; — v maďarskej ale reči zvratné zámeno, povstale z podstatného mena

„mag“ jadro, semä, uživa sa s prisvojovacou príponou tej osoby, ktorá účinkuje. Zneje teda:

jednotné číslo

množné číslo

mag-am

mag-unk

mag-ad

mag-atok

mag-a

mag-ok

Toto sú teda dľa tvaru nominativy majetkové, majú ale význam nášeho zámena „sám“ (ipse); teda *magam* = ja sám; *magad* = ty sám; *maga* = on sám, ona sama, ono samo; *mag-unk* = my sami, -e; *magatok* = vy sami, -e; *magok* = oni sami, ony same. — Uživajú sa síce tyto nominativy aj k vysloveniu prídavného „samotný“ (solus), k tomu ale malo by sa užívať radšej pri nominative „*magán*“ alebo „*magánosan*.“ Na pr. *Magán vagyok a szobában* = samotný som v izbe. *Magánosan megy az erdőbe* = samotný (len sám) ide do lesa. — Pri druhých pádoch má sa užívať v tomto význame samotnosti príslovka „*egyedül*“ = len, jedine.“ Na pr. *Egyedül testvérenek írt* = jedine bratovy al. samotnému bratovi písal atď.

Jako druhé majetkové nominativy, aj tyto, „*mag-am, -ad, -a*“ atď. prijímajú všetky vnútorno-pomerné, miestne a okolnostné prípony, aj záložky sa kladú za ne; a do slovenčiny prekladajú sa už čistými už predložkovými pády zvratného zámena „sa“, nekdy, aj zámena „sám“; na pr. *Mi magunknak írunk* = my sebe píšeme. *Te nem ismered magadat*, ty sa neznáš. *Magunk ellen küzdünk*, proti sebe zápasíme. *Éz a könyv magamé*, tato kniha je moja vlastná atď.

Jako u nás „sám“, tak aj v maďarskej reči „*maga*“ a „*magok*“ predkladá sa často pred druhé členy viet pre väčší dôraz, a dostáva tu istú príponu, ktoru má ten člen, pred ktorým stoja; na pr. *Magok a fejedelmek is* *) *halandók*, aj sami panovníci sú smrteľní. *Magának az atyának sem* **) *mondta azt*, ani samému otcovi to nepovedal. — Avšak, jako vidno, medzi zvratné zámeno a určený ním člen vety, kladie sa príslovce „a, az.“

Jako sa uživa toto zámeno k dôraznejšiemu opisaniu prisvojovacích prípon, o tom vidz §. 47. 4.

Pre väčší dôraz často sa predkladá pred zvratné zámeno osobné zámeno tej osoby a čísla, ktorého má prisvojovaciú príponu, alebo sa nekdy aj zdvojuje; znie v tomto prípade takto: *én-* alebo *en-magam* al. *ennenmagam* al. *magammagam*
te- „ *ten-magad* *tennenmagad* *magadmagad*

*) Vidz §. 136. 2.

**) Vidz §. 136. 3. b).

ő-	alebo	ön-maga	al.	önnönmaga	al.	magamaga
mi-	"	mín-magunk		mínnenmagunk		magunkmagunk
ti-	"	tín-magatok		tínnenmagatok		magatokmagatok
ő-	"	ön-magok		önnönmagok		magokmagok.

Poznam. Aj tyto prijimajú všetky udané prípony, ale až na koniec; na pr. *ennenmagannak*; *magamagától* atd.

V slovenskej reči zvrtné „sa“ užíva sa aj jako vzájemné (reciprocum *viszontagos*) zámeno; t. j. keď sa má vysloviť vzájemnosť účinkovania dvoch alebo viac na seba pôsobiacich podmětov; čo ale vyslovuje sa často aj číslovkami, „jedon druhého, jedon druhému, jedni druhých, jedon do druhého“ atd. na pr. milovali sa, alebo milovali jedon druhého; jedon druhému neodpustil, alebo neodpustili si; jedon od druhého neodstúpil, alebo neodstúpili od seba atd. — Takéto vzájemné zámeno v maďarskej reči je „*egymás*“, ktoré sa užíva vždy len v jednotnom čísle a za „*más*“ prijíma všetky vnútorné-pomerné, miestne a okolnostné prípony; n. p. *Te és öcséd becsülitek egymást, ty a tvój mladší brat sa milujete. Az eb és a macska nem szeretik egymást, pes a mačka sa nemajú rady. Egymás után járnak, chodia jedon za druhým atd.*

*) Že pri akkusative tohoto zámena stáva určitý tvar slovesa priechodného, o tom vidz §. 95. I. 6.

§. 63. c) O ukazovacích zámenách. *Mutato névmások.*

Ukazovacie zámená odkazujú na nejaký pomenovaný alebo zamlčaný predmet (vec). Na pr. Ta kniha je moja. Tamten chlapec je žiakom atd.

Ukazovacie zámená odkazujú buď na samý predmet alebo na jeho vlastnosť; tak sú

na predmet ukazujúce:

ez	tento	az	tamten
ezen	"	azon	"
emez	"	amaz	"
ugyanez	tento istý	ugyanaz	ten istý
ugyanezen	"	ugyanazon	"

na vlastnosť ukazujúce:

ily	takýto	oly	taký
ilyen	"	olyan	"
emily	"	amoly	"
emilyen	"	amolyan	"
ilyes	"	olyas	"
ilyetén	"	olyatén	"
akkora	takýto veľký	akkora	tak veľký

Jako z priložených prekladov vidno, vysoké zámená ukazajú na bližší, nízke ale na ďalší predmet alebo vlastnosť;

na pr. *Ez dedák, az pedig katona*, toto (bližší) je žiak, tamto (ďalší) je vojak.

O zámene *az* poznamenať treba, že, keď má prísť pred podstatné meno, kladie sa zaň vždy ešte aj predslovce, a vtedy dostáva tu istú príponu, čo má aj určené nim podst. meno; na pr. *Az az ember, azé az emberé. Azoknak az embereknek* atď. *Az a fiú* ten chlapec, *azokkal a fiúkkal* s tými chlapci atď. — To isté sa môže stať aj so zámenom *ez*; na pr. *ez a gyermek, ezt a gyermeket* atď.; — medzitým toto *ez* užíva sa obyčajnesamotne a pred menami počínajúcimi sa spoluhláskou odhadzuje koncovkové *z*; na pr. *e gyermek, e könyv, e tárgy*. — Čo o *ez*, to platí aj o *amaz, emez, ugyanaz, ugyanez*; na pr. *ugyanez ember volt ott*, tento istý človek bol tam. *Ugyanazt a könyvet olvasom*, tu istú knihu čítam atď. — Pred záložkami počínajúcimi sa spoluhláskou, všetky tratia *z*; na pr. *a nélkül* bez toho; *ama fölött* nad týmým atď. — Keď stoja samy o sebe jako podmet, vždy podržujú koncovkové *z*; na pr. *Az templom, ez iskola*, to je kostol, toto je škola. *Amaz olvas, emez ír*, tamten číta, tento píše

O príponovaní týchto zámen pamäti hodno je: *Azon, ezen, ugyanazon, ugyanezen* neprijímajú žiadnych prípon a neužívajú sa ináč, len jako prívlastky pred podstatnými menami, aj to nesmiejú mať za sebou predslovca; na pr. *azon ember, azon embernek, ugyanazon emberrel* s tým istým človekom atď. — *Az, ez, emez, amaz, ugyanez, ugyanaz* prijímajú prípony vnútorno-pomerné, miestne a okolnostné s týmto poznamenaním:

Príponu *t* prijímajú bezo zmeny; na pr. *az-t, ez-t*; — pred druhými ale príponami, začínajúcimi sa spoluhláskou, koncovkové *z* menia v náslovnú spoluhlásku prípony; na pr. *az, an-nak, ab-ban, at-tól, et-től* atď.; miesto *ah-hoz, eh-hez* užíva sa aj *a-hoz, e-hez* — Prípony *-vá -vé* a *-val -vel* prikladajú sa dvojnásobne; buď sa náslovné *v* mení v *z* (pravidelne v. §. 21. 4.) alebo koncovkové *z* mení sa vo *v*; teda zneje: *az-zá* al. *av-vá, ez-zé* al. *ev-vé, ez-zel* al. *ev-vel* atď. Pred príponami počínajúcimi sa samohláskou *z* zostáva nezmenené; na pr. *az-ért* preto, *ez-é* tohoto atď.

Az, ez, amaz, emez, ugyanaz a *ugyanez* môžu sa užívať aj samy o sebe za členy viet, aj jako prívlastky pred podstatnými menami. — V prvom páde dostávajú prípony jaké pomery vety žiadajú. — O užívaní ich za prívlastok poznamenať slušno: a) *Az*, dostáva vždy tu príponu, ktorú má podstatné meno, a musí sa položiť zaň ešte predslovce; na pr. *az-t az embert, av-val a gyermekkel* atď. — b) *Ez, emez, amaz* a *ugyanez* môže sa užívať tak, jako *az*; n. p. *et-től a ház-tól; ev-vel a könyv-vel* atď.; ale pred menami počínajúcimi sa spoluhláskou užívajú sa pravidelne bez *z*, bez všetkej prípony, vtedy ale nesmie byť pred menom predslovce; na pr. *e leányt, ama házból, eme fütől* atď.: taktiež aj *azon, ezen* vždy bezo zmeny.

Prisvojovacie prípony prijímajú len nektoré ukazujúce na vlastnosť; na pr. *otyan-om, ityes-em* atď.

§. 64. d) O opytovacích zámenách. *Kérdő némasok.*

Opytovacími zámenami pýtame sa po nejakom člane vety (vidz slov. mluv. §. 65.) K opytovacím zámenám pripočítujú sa :

- a) Opytovacie o osobách : *ki, kicsoda* kto ?
- b) „ o veciach : *mi, micsoda* čo ?
- c) „ o oboch : *mely, melyik* ktorý, -á, -é ?
- d) „ o jakosti : *mily, milyen, minő, micsodás, mi-féle* jaký ? *mekkora* jak veľký ?
- e) „ o mnohosti : *hány, mennyi* koľko ? *hányadik* koľký ?

Zámenom *hány* ? pýtame sa na číslo takých vecí, ktoré sa počítajú na jednotky ; na pr. *hány ember van itt* ? koľko ľudí je tu ? *Hány könyvet hoz* ? koľko kníh nesie ? — Zámenom ale *mennyi* ? pýtame sa na mnohosť hromadných alebo hmotných vecí ; na pr. Koľko peňazi, súkna atď. nesieš ? *Mennyi pénzt, posztót stb. hozasz* ?

Tyto zámená priponujú sa dľa podstatných mien ; na pr. *Ki-ben* v kom ; *mi-ből* z čeho ; *mely-nek* ktorému ; *minő-vel* s kým ? atď. — Vyjmúc *mely* a *mekkora* , ktoré neprijímajú prisvojovacích prípon, ostatnie prijímajú všetky prípony.

*) *Kicsoda* a *micsoda* zriedka dostávajú nejaké prípony. — Otázka : Ktorý z nás, z vás atď. vyslovuje sa zámenom *melyik*, s patričnou prisvojovacou príponou ; na pr. *Melyikünk van itt* ? Ktorý z nás je tu ? *Melyikök olvas*, ktorý z nich číta ? atď.

Opytovacie zámeno stáva vo vete s takou príponou, s jakou by mal stáť ten člen vety. na ktorý sa dopytujeme. Na pr. *Ki-vel voltál a kertben* ? S kým si bol v zahrade. *Ki-é ez a szántóföld* ? Čia je toto roľa ?

**) *Mennyi* a *hány* neprijímajú prípony *k*, ale dostávajú miesto nej *-an, -en* ; na pr. *Hány-an vannak itt* ? koľko ich je tu ?

§. 65. e) O poťažných zámenách. *Visszahozó al. visszamutató névmások.*

Požažné zámeno odkazuje celú nejakú vetu na nejaké meno predehádzajúcej alebo nasledujúcej vety (v slov. mluv. §. 66). — Požazné zámená sú ty iste čo aj opytovacie (vy-níma sa *kicsoda* a *micsoda*) len že sa im predkladá často pred-slovce ; tak :

- a) požahujúce sa na osobné meno : *ki* al. *a ki* ktorý ;
- b) „ „ na vyložené vecné meno : *mely* al. *a mely* ktorý ;
- c) „ „ na nevyložené vecné : *mi* al. *a mi* čo ;
- d) „ „ na ja koš mena : *milyen* al. *a milyen, minő* al. *a minő* jaký ; *mekkora* al. *a mekkora* jak veľký atď.

Tak prijímajú prípony, jako aj opytovacie zámena; a jako v slovenčine riada sa v čísle dľa podstatného mena, na ktoré sa veta poľahuje. S jakou príponou má ale stáť, to závisí od prísudku poľahnej vety. Na pr. *Azon ház, melyben voltunk, bátyámé*, dom, v ktorom sme boli, je môjho brata. *Mit örömet hallunk, könnyen elhiszszük*, čo radi počúvame, ľahko (to) veríme.

Prisvojovacie prípony prijíma len *ki*, *mi* a *milyen*; na pr. *kim, mid, mi-je, milyen-em* atď. O tom vidz §. 67. 5.

Poznam. Často aj v maďarskej reči tak, jako v slovenskej, podstatné meno, na ktoré sa má poľahovať poľahná veta, kladie sa hneď k poľahnému zámenu, a vtedy trebas je aj to meno osobné, nesmie sa užívať *ki*, ale *mely* al. *a mely*; na pr. *A mely ember nem elégedett, nem boldog*, ktorý človek nieje spokojný, nieje blažený; miesto: *Azon ember nem boldog, a ki nem elégedett* atď.

§. 66. f) O neurčitých čili obecných zámenách. *Határozatlan névmások.*

Neurčité čili obecné zámená sú tyto: *kiki* každý, *valaki* neкто, ktosi, *valami* nečo, čosi; *valamely*, *némely* al. *valamelyik*, *némelyik* nektory, ktorysi; *valamekkora* nejakovo veľký; *valamilyen* nejaký, jakýsi; *akárki*, *bárki* ktokoľvek, bárkto; *akármí*, *bármí* čokoľvek, *akárhány*, *bárhány*, *akármennyi* koľko koľvek; *némi* niekoľko; *holmi* všelicho; *akármely*, *bármely* ktorykoľvek; *akármind*, *bármind* jakýkoľvek; *egyik másik* jeden druhý, nektori.

Záporné: *senki*, *kisem* žiadon, *semmi*, *misem* nič, *semely* niktory, *seminő*, *semiféle* nijaký.

Tyto sa užívajú tak, jako prídavné mená, a prijímajú prípony celkom tak, jako zámená ty, z ktorých povstaly; na pr. *valaki-ben*, *bár-mi-ből* atď.

Ki-ki prijíma prípony dvarazy, totižto k obom *ki*; na pr. *kinekkinék* každému; *kítőlkitől* atď.

So zámenami složenými s *melyik*; u, p. *bármelyik*, *valamelyik* atď. prípony *nk*, *tek* a *ök* majú dvojaký význam, buď totižto prisvojovacích zámen, alebo rozdeľovacieho genitivu s predložkou *z* alebo *z m e d z i*, *z p o m e d z i*; na pr. *bármelyikünk* ktorykoľvek nás, alebo *z p o m e d z i*; *bármelyiktek gyengebb nálam*, ktorykoľvek z vás je slabší než ja.

§. 67. O vyslovovaní slovesa *m a t*.

1. Naše osobné sloveso *m a m* v maďarskej reči vyslovuje sa neosobne, t. j. tretou osobou slovesa *lenni* vo všetkých časoch (vidz §. 103. 1.); pri čom ta osoba, ktorá nečo má, (náš nominatív) prichádza do dativu (čili dostáva príponu *-nak*, *-nek*); na pr. *mám* = *nekem van*, *máš* = *neked van*, *má* = *neki van*; žiak *má* = *a tanuló-nak van*, deti majú = *a gyermekek-nek van* atď.

— to ale, čo niekto má, (náš akkusatív pri slov. mať) dostáva prisvojovaciu príponu tej osoby, o ktorej sa hovorí, že niečo má, a sice, je-li u nás akkusatív v jednotnom čísle, dostáva prípony jedného majetku; je-li ale v množnom čísle, teda sa mu prikladajú prípony viacerých majetkov, a dľa toho aj sloveso *van* prichádza buď do jednotného, buď do množného čísla, lebo sa riadi dľa nominatívu; na pr.

P r i t o m n ý č a s .

Jednotné číslo.

Množné číslo.

<i>Nekem van ház-am</i> , mám dom	<i>Nekem vannak ház-aim</i> , mám domy
<i>neked</i> " ház-ad, máš "	<i>neked</i> " ház-aid, máš "
<i>neki</i> " ház-a, má "	<i>neki</i> " ház-ai, má "
<i>nekünk</i> " ház-unk máme "	<i>nekünk</i> " ház-aink, máme "
<i>nektek</i> " ház-atok máte "	<i>nektek</i> " ház-aitok máte "
<i>nekik</i> " ház-ok majú "	<i>nekik</i> " ház-aik, majú "

S ú m i n u l ý č a s .

Nekem vala ház-am mal som dom | *Nekem valának ház-aim*, atď.

M i n u l ý č a s .

Nekem volt ház-am mal som dom | *Nekem voltak ház-aim* mal som domy atď.

P r e d m i n u l ý č a s .

Nekem volt vala ház-am bol som mal dom | *Nekem voltak vala ház-aim* boli som mal domy atď.

Nektek volt vala ház-atok boli ste mali dom atď.

B u d ú c i č a s .

Nekem lesz ház-am budem mať dom | *Nekem lesznek ház-aim* budem mať domy atď.

neked lesz ház-ad budeš mať dom

R o z k a z o v a c í s p ō s o b .

Nekem legyen ház-am nech mám dom | *Nekem legyenek ház-aim* nech mám domy

Nekünk legyen ház-unk nech máme dom al. majme dom atď. | *Nektek legyenek ház-aitok* majte domy atď.

Ž i a d a c í a p o d m i e ň o v a c í s p ō s o b ; a) p r í t . č a s .

Nekem volna ház-am mal by som dom | *Nekem volnának ház-aim* mal by som domy atď.

neki volna ház-a mal by dom atď.

Ž i a d a c í s p ō s o b ; b) m i n . č a s .

Nekem volt volna ház-am bol by som mal dom | *Nekem voltak volna ház-aim* bol by som mal domy atď. *)

nekünk volt volna ház-unk boli by sme mali dom atď.

2. Záporné sloveso *nem* atď prekladá sa v prítomnom čase slovesom *nincs* a v množnom čísle *nincsenek*, v súminulom ale

*) Pre cvičenie môžu sa dať doplniť aj ostatné osoby i so slovenským prekladom; to môže slúžiť aj za úlohu.

a v ostatných časoch prikladá sa k patričným tvarom slovesa *lenni* záporka *nem*; n. p. *Amak nincs pénze*, ten nemá peňazi. *Neked nincs könyved*, nemáš knihy. *Az úrnak nincsen segyvere*, pán nemá zbroja atď. *Nemal som pomoci = nem vala al. nem volt segítségem*. *Nebudeš mať uznania = nem lesz elismerésed* atď.

3. Keď je pri *nem* atď. aj záporná spojka *ani*, užíva sa v prítomnom čase *sincs*, *sincsenek* alebo aj *nincs is*, *nincsenek is*; v ostatných časoch kladie sa miesto *nem*, *sem* al. *nem is*; *) na pr. *Ani ty nemáš pier = neked sincsenek tollaid*. *Ani brat nemá knihy = Fivéremnek sincs könyve*. *Ani som nemal noža = nem is volt késem* alebo *késem sem volt*. *Brat nebude mať ani izby = fivéremnek szobája sem lesz* atď.

Pozná m. 1. Keď je vo vete nejaký člen vyslovený záporným slovom složeným so *se*, musí sa užívať za ním miesto *nem sem*, miesto *nincs sincs*; na pr. *Sehol sincs emberem*, nikde nemám človeka. *Semmie sincs*, nemá ničeho. — Jestli ale záporný prísudok predchádza takýto člen so *se*, nesmie sa užívať *sem* alebo *sincs* ale *nem* a *nincs*; na pr. *Nincs semmim*, nemám ničeho. *Nem volt itt semmie*, nič tu nemal atď. O tom vidz §. 135. 5.

4. Dativy osobných zámen pri *van* môžu sa vynechať, lebo sa vyrozumievajú dostatočne z prisvojovacích prípon majetku; teda sa dobre hovorí: *házam van: vammak nővéreid*, máš sestry atď. Majú sa vykladať len pre dôraz.

5. Keď sa pýtame po majetku nekooho, prikladajú sa k opytovacím zámenám prisvojovacie prípony jedného majetku tej osoby, na ktorej majetok sa pýtame; na pr. *Mi-d van = čo máš? Ki-je van = kohó má? Melyik-e van = **)* ktorého máte?

6. Keď sa pýtame nekooho, „čo mu je,“ pýtame sa tiež slovesom *van*, čemu sa predkladá opytovacie *mi* s podstatným menom *baj*=nehoda; ku ktorému sa prikladá prisvojovacia prípona (jedného majetku) tej osoby, ktorej sa pýtame; na pr. *Mi baj-od van?* doslovne: čo máš za nehodu, obyčajne: čo ti je? *Mi bajotok van*, čo vám je? *Mi baja van önnék*, čo vám **) je? *Baja van?* Je vám **) nečo? al. je mu nečo? *Mi baja van atyádnak*, čo je tvojemu otcovi? — Odpoveď: nič mi (tebe, jemu atď.) není, vyslovuje sa: *Nincs semmi bajom (bajod, baja atď.)*; alebo: *Semmi baj-om (-od, -a atď.) sincs*; alebo len: *Nincs baj-om (-od, -a atď.)* — Tvrdiace: *Nagy baj-om (-od, -a) van al. kis baj-om van atď.*

7. Tento výraz: dobre, zle atď. sa mám vyslovuje sa tiež podobným spôsobom, a síce miesto *baj* kladie sa *dolog* s prisvojovacími príponami; na pr. *Jó dolgom van = dobre sa mám*; doslovne „dobrá vec mám“ *Legjobb dolgom van = najlepšej sa mám*. — Otázka na toto znie: *Milyen (minő) dolgod (-a atď.) van?* — *Dolog* vyznamenáva aj toľko čo práca, robotá; mám robotu hovorí sa: *dolgom van*; *sok dolgom van*, mám mnoho práce; *kevés dolgom van*, mám málo práce; — otázka na toto znie: *Van dolgod (-a atď.)?*

Pozná m. 2. Pri týchto výrazoch: *Sok dolgom (-od -a atď.)* al. *kevés dolgom atď. van*; toto *van* môže sa vynechať, vtedy ale musí sa položiť pred *dolog* predslowce; na pr. *Sok a dolgom*. Tak aj: *Nagy a baja*, veľmi zle mu je atď.

*) Vidz §. 136. **) zdvorile.

8. So slovesom *van, nincs* atď. k vysloveniu nášeho mať uživa sa miesto prípony *-nak -nek* aj *-nál -nél*, stáva sa to:

a) Keď neкто vyslovuje, že má u seba cudzie veci: na pr. Ja mám vaše knihy, nesmie sa povedať, *nekem vannak könyveitek*, (lebo pri *-nak -nek* majetok musí mať vždy prisojovacia príponu tej osoby, s ktorou je prípona *-nak -nek*), to sa musí vysloviť: *Nálam vannak könyveitek. Kínél van kalapom?* = kto má môj klobúk? tu hľadám u druhých svoj (teda im neprináležiaci) klobúk; — otázkou: *kinek van kalapja?* pýtam sa po vlastnom klobúku oslovených. — *A te könyved nincs nálam*, ja nemám tvojej knihy. *Jánosnál van a tanító képe*, Ján má obraz učiteľov atď.

b) Uživa sa prípona *-nál -nél* miesto *-nak -nek*, keď v slovenčine slovesom mať udávame len prítomnosť alebo neprítomnosť vecí bez toho, žeby sa chcelo udať aj to, že vec náleži tomu, kto ju má; k tomu slúži otázka: *Kínél van valami?* Na pr. *Kínél van pénz?* Kto má (so sebou, pri sebe) peniaze? Odpoveď je: *Nálam. Péternél. Atyámnál* atď., môžu to byť aj cudzie peniaze; oslovený len udáva, že hľadaná vec je, alebo že jej není u neho.

9. Sloveso *birok* vládzem, aj nečím vládzem vyznamenáva nekdy aj naše *mám* ale len vtedy sa uživa, keď je reč o nejakom väčšom majetku. Na pr. *Az atyám birja az egész falut*, otec má (v moci) celú dedinu; alebo vládze celou dedinou atď.

III.

Sloveso. Ige.

§. 68. Výmer a rozdelenie slovies a) dľa významu.

Sloveso je ta čiastka reči, ktorá vyslovuje činnosť (*cselekvés*), trpenie (*szenvedés*) alebo nejaký stav (*állapot*) podmetu.

A. Slovesá dľa základného významu (*alappjelentmény*) delia sa na srastlé (*összerű*) a odťažené (*elvont*).

I. Odťažené sloveso, ktoré totižto o podmete nič určitého nevyslovuje, jako v slovenčine, je len jedno *lenni* byť, aj to len vtedy, keď slúži za sponu medzi prisudkovým menom a podmetom; na pr. Ja som žiak = *én deák vagyok*. Ty si usilovný = *te szorgalmas vagy*. — V tomto prípade toto sloveso tretej osoby ukazovacieho spôsobu aj jedn. aj množn. čísla sa vynecháva; na pr. On je kňazom = *ő pap*. Chlapci sú veselí = *A gyermekek vigak*. — Inde ale, kde, jako sloveso jestvovania, slúži za prisudok samo o sebe, alebo s nejakým prislovkovým určením, tam je srastlé a vtedy *van* a *vannak* musí sa vykladať; na pr. Je Boh = *van Isten*. Sú anjeli = *vannak angyalok*. Môj otec je v zahrade = *az atyám kertben van*. Dnes je zima = *ma hideg van*.

*) V prvom prípade sloveso *lenni* menuje sa sponou (*kötige*) a v druhom bytným slovesom (*létiige*).

II. Ostatnie všetky slovesá sú srastlé, ktoré o podmete nehovorila len, že je, t.j. jestvuje, ale mu aj pripisujú, že nečo

robi, alebo že sa s nim nečo stáva; na pr. Učiteľ píše = *a tanító ír*. Dievča chodi = *a leány jár*; atď.

Ďalej dľa základného významu sú slovesá podmietné a predmetné.

III. Podmetné (*alanyi ige*) sú ty, pri ktorých je dosť len podmet, t. j. účinkujúca osoba alebo vec; na pr. *áll* stojí, *alszik* spi; *apad* ubýva (vody na pr.) atď.

IV. Predmetné (*tárgyi ige*) sú ty, pri ktorých není dosť len účinkujúca osoba alebo vec, — čili podmet, — ale treba dodať ešte aj druhú osobu alebo vec — doplnok čili predmet — na ktorú sa ta činnosť potahuje; pri vyslovení týchto, mimovoľne sa naskytuje nejaká otázka; na pr. *lát*, vidí (čo, *mít?*); *bízik* dôveruje (v kom, *kiben?*); *méltat* za hodného drží (koho čeho, *kit mire?*); *ad* dáva (čo komu, *mít kinek?*) atď.

Predmetné slovesá sú zase trojaké: priechodné, nepriechodné a príčinné.

V. Priechodné (*átható*) sú ty, ktoré žiadajú doplnok v akkusative, čili s príponou *t* (*ot, ot, et, öt*); na pr. čaká brata, *testvért vár*; píše list = *levelet ír* atď.

VI. Nepriechodné (*nem-átható, áthatlan*) sú zase ty, ktoré žiadajú doplnok s druhou nejakou príponou; na pr. *Istenben bízik* = dôveruje v Boha; *figyel az előadásra* = pozoruje na prednášku atď.

*) Jako v slovenskej, tak aj v maďarskej reči, ta osoba alebo vec, ktorej k vôli, osobu alebo škodu, vôbec pre ktorú sa nečo stáva, menuje sa osobným doplnkom (*személykiegészítő* alebo *részes tárgy*); na pr. *a tanító könyvet ír az ifjúságnak* = učiteľ píše knihu mládeži al. pre mládež.

VII. Príčinné slovesá (*miveltető* al. *tétető ige*) sú ty, ktoré vyznamenávajú, že podmet účinkuje nečo skrze druhého; mávajú doplnok vždy v akkusative a preto sa nelíšia skladbou od priechodných; na pr. *Mőj otec dáva šit šaty od krajčira* = *atyám ruhát varrat a szabóval* atď.

V priechodných slovesách rozoznáva sa dvojaký rod (*igenem*), činný (*cselekvő*) a trpný (*szenvedő*) a dľa toho sú slovesá tiež činné a trpné.

VIII. Činné slovesá (*cselekvő ige*) sú vôbec všetky ty, pri ktorých podmet, vyslovený nominativom, účinkuje; môže to byť buď podmetné, buď predmetné; buď priechodné, buď nepriechodné alebo príčinné; na pr. *A gyermek sír* = dieťa plače. *A diák levelet ír* = žiak píše list. Veríme v jedného Boha = *hiszünk egy Istenben*. *Az anyám kenyéret hozat* = moja matka dáva nosiť chlieb atď.

IX. Trpné slovesá (*szenvedő ige*) ale sú ty, pri ktorých podmet, vyslovený nominativom, neučinkuje, áno naopak činnosť druhého naň sa potahuje; na pr. *Isten dicséretetik emberek által* = Boh býva chválený od ľudí. — V trpnom rode tak, jako v slovenčine, môžu sa užívať len priechodné slovesá, t. j. také, ktoré žiadajú doplnok v akkusative.

X. Medzi činnými a trpnými stoja v posriedku zvrátné slovesá (*visszatérő* al. *magáraható ige*, reflexiva), pri ktorých podmet, vyslovený nominativom, aj učinkuje, aj činnosť sa naň potahuje; na pr. *mosdik* umýva sa; *hánykolbódik* hádže sa atď. Toto sú odvodené slovesá od *mos* umýva, *hány* hádže; — sú teda odvodené od priechodných sloviess; medzitým od nektorých sa neodvádzajú podobné slovesá, ale zvrátný význam dáva sa slovesu tak, jako v slovenčine, priložením akkusativu zvrátného zámena *maga*; na pr. *megadom magamat*, poddávam sa atď.

B. Krome týchto druhov sloviess dľa základného významu, sú ešte nektoré odvodené druhy dľa pobočného významu (*mellékjelentmény*); také sú:

1. Zmenšovacie (*kicsinyzó*, diminutiva); na pr. od *ír*, *ír-kál* čarbe; od *nyír* striže, *nyír-bál* šklbká, postriháva; *megver* bije, *meg-ver-des* bije pomaly atď.

2. Častotlivé (*gyakorító*); ktorým odpovedajú naše pokračovacie alebo opakovacie, tvoria sa od pňa, najviac príponou *-gat*, *-get*; na pr. *olvas* číta, *olvas-gat* počítava; *int* napomína, *int-eget* často napomína atď. — Aj s druhými príponami; na pr. od *kap* chytá, *kap-doz* aj *kap-kod* pochyťava, *fut*, beží, *fut-koz* al. *fut-kos* aj *fut-károz* behá, pobeháva atď.

Tyto môžu mať aj význam zmenšovacích; na pr. od *esz-ik* je *ed-degél* pojedá; *csíp* štípe, *csíp-del* al. *csíp-ked* poštipkáva atď.

3. Vzájemné slovesá (*viszontagos ige*, reciproca), ktoré vyznamenávajú vzájemnosť činnosti medzi dvoma alebo viac podmetmi; vychádzajú najviac na *-ozik*, *-ezik*, *-özik* aj *-kozik*, *-kezik*, *-közik*; na pr. *A jó barát barátjával megosztozik* = dobrý priateľ s priateľom sa delieva. *Az ellenség megütkezik* = nepriateľ sa potýka atď.

Avšak tato vzájemnosť doplňuje sa najčastejšej pri slovesách vzájemným zámenom *egymás*, ktoré dostáva takú príponu, jakú pomery vety žiadajú; na pr. *Én és fivérem szeretjük egymást* = ja a brat sa milujeme. *Az atyám és szomszédunk kedveznek egymásnak* = Otec a náš sused vďačia sa jedon druhému.

4. Možnostné slovesá (*ható ige*, *potentiale*), tvoria sa od pňa príponou *-hat*, *-het* a vyslovujú sa v slovenčine slovesom môcť s infinitivom toho slovesa, pri ktorého pni stojí prípona *-hat*, *-het*; na pr. *ír-hat* môže písať; *vár-hat-unk* môžeme čakať atď.

§. 69. Rozdelenie slovies b) dľa podoby.

Slovesá dľa podoby (*alkat*) delia sa na neikové (*iketlen*) a ikové (*ikes*).

I. Neikové sú ty, ktorých bezpríponový, čili základný peň užíva sa bez *ik*; na pr. *ír*, *kér*, *vár*, *mozdul* hýbe sa atď.

Pňom čili kmenom (*tő*, *igető*) u neikových je vždy tretia osoba jednotného čísla; ukazovacieho spôsobi, neurčitého tvaru, čili to, čo zostane po odhodení infinitivného *ni*; na pr. *vár-ni* čakať, peň *vár*; *mozdul-ni* hýbať sa, peň *mozdul* atď.

Všetky neikové slovesá sú činné a už podmetné, už predmetné; na pr. *fogad* prijíma, *vigad* veselí sa; *keres* hľadá, *reped* puká sa; *vág* rúbe, *zúg* hučí atď.

II. Ikové slovesá sú ty, ktoré v tretej osobe jednotného čísla, ukazovacieho spôsobi, neurčitého tvaru vychádzajú na *ik*; na pr. *esz-ik* je, *mosd-ik* umýva sa, *alsz-ik* spí, *vágat-ik* býva rúbaný.

Pňom u týchto tak, jako u neikových, je tiež spomänutá tretia osoba, ale len po odhodení prípony *-ik*; na pr. *áz-ik* peň *áz*, *es-ik* padá, peň *es* atď.

Každé ikové sloveso je buď trpné, buď podmetné, alebo zvrätané. — Zvláštne všetky na *-atik*, *-etik* al. *-tatik*, *-tetik* sú trpné; na pr. *vár-atik* býva čakany, *mond-atik* býva hovoreno atď.

Ostatnie sú už podmetné už zvrätané; n. p. *virág-zik* kvitne, *szem-zik* mrholí; *szomj-azik* žižni, *öreg-szik* starne; — *ipar-kodik* usiluje sa, *agg-ódik*, *kin-lódik* trápi sa, *mosd-ik* umýva sa, atď.

Sú medzi nimi aj predmetné; na pr. *bíz-ik* dôveruje, *esz-ik* je, *isz-ik* pije atď.

§. 70. O podmetných a predmetných slovesách.

I. Podmetné slovesá, — ktoré sa v maďarských mluvniciach volajú obyčajne *benható* al. *közép igék* — ponevác významávajú buď pokojný stav podmetu; na pr. *áll* stojí, *ül* sedí, *fekszik* leží atď. alebo činnosť, ktorá nevyniká z podmetu, ale zostáva vňom, — neprijímajú pravidelne akkusativu čo predmetu, lebo nepovstáva pri nich otázka „čo, mit?“;

n. p. Chlapec spí = *a gyermek alszik*. Kôn beží = *a ló szalad*. Vták lieta = *a madár repül*. Žiak sedí = *a déák ül*; — ani pri jednom nenapáda otázka čo?

Medzitým sú aj také podmetné slovesá, ktoré, zvláštne keď sa spoja so slovesnými predponami (*igekötö* vidz §. 120.), prijímajú akkusativ; také sú:

1. Ktorých činnosť, jako v slov. reči, vracia sa na samý podmet, prijímajú teda akkusativ zvrätného zámena; na pr. *aludni* spať, s *ki-*, *ki-aludni magát* vyspať sa; *busúlni* želeť, s *el-*, *el-busúlni magát* rozželeť sa, *sirni* plakať, *ki-sirni magát* vyplakať sa; taktiež *ki-járni magát* vychodiť sa, od *jár* chodiť atď.

2. Mnohé podmetné slovesá prijímajú akkusativ podstatného mena toho istého koreňa; tento ale akkusativ obyčajne býva určený privlastkom; na pr. *élni* s akkusativom od *élet*; na pr. *boldog*, *rosz életet élni* blažený, zlý život žiť, (lepšej život viesť); *halni* zomreť s akkus. od *halál*; *hős halált halni* hrdinskou smrťou zomreť; *nagy harc-ot harc-olni* veľkú bitku zviest atď.

3. Nektore podmetné slovesá prijímajú nejaký neurčitý; len prídavným menom alebo ukazovacím a neurčitým zámenom vyslovený akkusativ, jako sú na pr. *valamit* alebo *valakit*, *azt*, *sokat*, *eleget*, *nagyot*, *mindent* atď.; tyto akkusativy pri podmetných slovesách vyslovujú sa u nás obyčajne prislovkovým určením; na pr. *sokat* al. *nagyot* vêt, mnoho al. veľmi sa prevíňuje; *sokat* mer, mnoho sa opovažuje; *eleget* hazud, dost klame; *nagyot* fajdul, veľmi narieka; *nagyot* nõ, veľmi rastie; *sokat* csacsog, *fecseg*, mnoho brble; *valamit* dadog, čosi brebce; al. *azt* dadogja, to brebce atď.

4. Konečne mnohé podmetné slovesá mávajú pri sebe akkusativ určitého ale len vždy vecného — tretej osoby — podstatného mena; také sú na pr. *vert* izad, krvou sa potí; *határt jár*, al. *a határt járja*, po chotáre chodiť; *tettét szégyenli*, hanbí sa za svoj čin; *utolsót nyög* al. *az utolsót nyögi*, naposlady stone, chrápe; *futja a veszélyt*, v nebezpečenstve je atď.

II. Trebas predmetné slovesá vyznamenávajú činnosť, ktorá vyniká na druhú osobu alebo vec, t. j. žiadajú predmet, — preca sa môžu užívať aj bez predmetu; t. j. vyznamenávajú sa pri nich nejaké neurčité zámeno, n. p. *a tamitó tamít* (t. j. *valakit*) učiteľ učí (nekoho) atď.

Mnohé podmetné slovesá, áno aj predmetné, okrem svojho obyčajného predmetu mávajú pri sebe aj osobný doplnok, t. j. tu osobu alebo vec ku ktorej vôli, osohu, škode atď. nečo sa stáva; na pr. *A gyermek levelet ír atyjának*, — chlapec píše list otcovi atď. — O tomto však osobnom doplnku poznamenať slušno že není tak častý, jako v slovenskej reči (vidz slov. ml. §. 23. 2. **) áno často musí sa vysloviť inou príponou *uežli -nak*, *-nek*; tak na pr. ukradli mi, nehovoriť sa, *nekem*

loptak, ale *tölem loptak*; lebo *nekem lopni*, bolo by kradnúť pre mňa. — To sa možno naučiť len z užívania reči.

Poznam. Slovesá na *ul* a *ül* sú vôbec podmetné (aj zvrtné), z ktorých predmetné stávajú sa zmenením prípony *ul* a *ül* v *ít*; na pr. *tanul* učí sa, *tanít* učí (neko); *mozd-ul* hýbe sa *mozd-ít* hýbe; *fordul* obracia sa, *ford-ít* obracia atď.

Avšak so všetkými sa to nemôže stať; na pr. *jajdul* jaká atď.

• §. 71. O príčinných a trpných slovesách. *)

I. Príčinné slovesá sú ty, ktoré udávajú, že podmet, vyslovený nominativom, dáva niečo robiť skrze (od) druhého. — U nás sa to vyslovuje buď jednoduchým slovesom odvodeným stupňovaním koreňovej samohlásky; n. p. *sed-eť*, *sad-iť*; *piť* — *poj-iť*, *mr-eť* — *mor-iť*, *lež-ať* — *u-lo-ž-iť*; — alebo aj bezo zmeny len predponou; na pr. *spať* — *u-spať* atď.; — najčastejšej ale vyslovuje sa to pomocou slovesa *dať* s infinitivom druhého slovesa; n. p. *dať ušiť*, *dať uvariť* atď.

Dľa významu sú tyto slovesá dvojaké:

1. Také, ktoré udávajú, že činnosť podmetu len posredne, t. j. pomocou druhého, prechádza na predmet; na pr. Keď poviem, **Krajčír šije šaty**; oznamujem, že činnosť krajčirova prechádza bezposredne na šaty; — vetou ale: **Krajčír dáva šiť šaty od tovaryša**, dávam na javo, že krajčír šitie šiat zapričínuje skrze druhého; tyto všetky vyslovujú sa u nás pomocou slovesa „*dať*.“

2. Sú aj také príčinné slovesá, pri ktorých činnosť podmetu prechádza sice bezposredne na predmet, ale aj sám tento predmet je účastný činnosti, t. j. spoluúčinkuje; na pr. *matka napája dieťa*, tu matka bezposredne sice účinkuje, ale aj dieťa t. j. predmet účinkuje, čili *pije*; taktiež *usadiť neko*, tu účinkuje aj ten, čo usadzuje, aj ten ktorý si sedá atď.

V maďarskej reči aj jedny aj druhé sú odvodené slovesá a sice tvorené od pňa slovesa, ktorého činnosť sa zapričínuje; príponou *-at*, *-et* alebo *-tat*, *-tet* nasledovne:

I. Príponu *-tat*, *-tet* prijímajú:

a) Všetky viacejslabičné priedhodné a podmetné slovesá; na pr. *keres-tet*, dáva hľadať, *halász-tat* dáva chytať ryby atď.

b) Jednoslabičné vychádzajúce na *t*, s predchádzajúcou bezposredne samohláskou; n. p. *köt* viaže, *köt-tet* dáva viazať, *nyit* otvára, *nyit-tat* dáva otvárať atď.

c) Zväčša aj na inú ale len jednu spoluhlásku vychádzajúce podmetné slovesá či jedno- či viacej slabičné; na pr.

*) Tento a nasledujúci 72. §. môže sa teraz prenechať a vziať až pri §§. 101. a 102.

lép kráča, *lép-tet* dáva kráčať (pohybuje), *szün-(ik)* prestáva, (*szün-tet* zastavuje atď.

*) Z podmenných sloviess vychádzajúcich na *d* tvoria sa príčinné len príponou *-t*, *d* ale mení sa do *sz*, *fárad* ustáva, *fárasz-t* unuje, robí, aby niekto ustal, *marad* zostáva, *marasz-t* sdržuje, robí, aby niekto zostal; *szalad* uteká, *szalasz-t* honí, robí, aby niekto utekal atď.

II. Príponu *-at*, *-et* prijímajú:

a) Všetky jednoslabičné (mimo spomänutých pod I. b) príchodné slovesá; n. p. *ír* píše, *ír-at* dáva písať; *hint* sype, *hint-et* dáva sypať atď.

b) Dvoma spoluhláskama končiace sa podmetné slovesá; na pr. *hull* padá, *hull-at* otriasa, *ugr-ik* skáče, *ugr-at* dáva skákať; — ale aj mnohé na jednu spoluhlásku vychodiace podm. slovesá; na pr. *lóg* visí, *lóg-at* opála, *jár-at* dáva nosiť (chodiť) atď.

c) Z viacejslabičných vychádzajúce na *t* slovesá, jestli je pred *t* ešte nejaká spoluhláska; potom aj vysúvacie slovesá, ktoré sa vysutím stávajú jednoslabičnými; na pr. *ragasz* lepí, *ragasz-at* dáva lepíť, — *kínoz* trápi, *kínz-at* dáva trápiť, *mozog* hýbe sa, *mozg-at* hýbe; *forog* krúti sa, *forg-at* krúti atď.

Slovesá s touto príponou tvoria nový peň a čoby byly odvodené aj od jakýchkoľvek sloviess, sú príchodné, a patria k neikovým slovesám; na pr. *dolgoz-ik* pracuje, *dolgoz-tat* dáva obrábať, *áz-ik* mokne, *áz-tat* močí atď.

Ta osoba (alebo vec), skrze ktorú alebo od ktorej sa dáva nečo robiť, stáva pravidelne s príponou *-al*, *-vel*, nekdy aj so záložkou *által*; n. p. *Péter ruhát varrat szabóval* = Peter si dáva šiť šaty od krajčira.

Poznámka 1. Od podmenných sloviess tvorené príčinné majú význam len jednoducho-príchodných sloviess, ktoré, aby sa staly v skutku príčinnými, t. j. skrze druhého činnosť zapričinnujúcimi, — žiadajú znova *-tat*, *-tet*; na pr.

podmetné	príchodné	príčinné
<i>áz-ik</i> mokne	<i>áz-tat</i> močí	<i>áz-tat-tat</i> dáva močiť
<i>al-szik</i> spi	<i>al-tat</i> uspáva	<i>al-tat-tat</i> „ uspávať
<i>biz-ik</i> dôveruje	<i>biz-tat</i> nahovára	<i>biz-tat-tat</i> „ nahovárať
<i>i-szik</i> pije	<i>i-tat</i> napája	<i>i-tat-tat</i> „ napájať
	atď.	skrze druhého.

2. Nekdy z jednoho a toho istého slovesa príponou *-at*, *-et* tvorí sa príčinné sloveso, príponou ale *-tat*, *-tet* nové často príchodné sloveso; na pr. *nyom* tlačí (bezposredne telom), *nyom-at* dáva tlačíť (skrze druhého), a *nyom-tat* tlačí (posredne, nejakým nástrojom); — *jár* chodí; *jár-at* dáva chodiť, nosiť na pr. *noviny*, *jár-tat* obvädza; *vág* reže, *vág-at* dáva rezať, *vág-tat* beží cvalom atď.

II. Trpné slovesá, ktoré vyznamenávajú činnosť zvonka

prechádzajúcu na podmet trpný, vyslovený nominativom, tvoria sa len od príchodných sloviess, a síce príponou *-atik*, *-etik* alebo *-táik*, *-tetik* a síce podľa pravidiel vyložených o tvorení príčinných sloviess tak, že k príčinnému slovesu utvorenému z prích. slovesa nič iné netreba dodáť, len *ik*; na pr. *mond* hovorí, *mond-at-ik* hovorí sa, *varr* šíje, *varr-at-ik* šíje sa atď.

Všetky trpné sú i k o v é slovesá.

Ta osoba (alebo vec), skrze ktorú (ktorou) sa nečo deje (činný podmet), stáva pravidelne so záložkou *által*, nekdy aj s príponou *-tál*, *-töl*; na pr. *A ruha szabó által varratik* = šaty bývajú šité od krajčira. *A világ Istentöl teremtetett* = svet bol od Boha stvorený.

§. 72. O možnostných slovesách.

Slovenské pomocné sloveso *môcť*, ktoré vo vete stáva vždy s neurčitým spôsobom prísudkového slovesa, vyslovuje sa v maďarčine príponou *-hat*, *-het*, ktorá sa prikladá ku pňu toho slovesa, ktoré je u nás v neurčitom spôsobe; tvorí potom nový peň a prijíma časovacie prípony toho spôsobu, času, osoby a čísla, v ktorom je naše pomocné sloveso *môcť*; na pr. *olvas* číta, *olvas-hat* môže čítať; *kér* prosí, *kér-het* môže prosiť; *môhol* prosiť *kér-het-ett* atď.

Slovesá s touto príponou menujú sa možnostnými (*ható-igék*).

Tato prípona môže sa priložiť k slovesu jakéhokoľvek významu a podoby, a jestli to sloveso, ku ktorého pňu sa prikladá, je i k o v é, aj za *-hat*, *-het* priloží sa v 3ej osobe *ik*, a časuje sa dľa tých sloviess. Na pr.

s podmetnými	<i>áll-hat</i>	môže stáť
s príchodnými	<i>ír-hat</i>	„ písať
s nepriechodnými	<i>bíz-hat-ik</i>	„ dôverovať
s príčinnými	<i>ír-at-hat</i>	„ dať písať
s trpnými	<i>ír-at-hat-ik</i>	„ byť pisané
so zmenšovacími	<i>eddegél-het</i>	„ pojeďať
so vzájemnými	<i>barátkoz-hat-ik</i>	„ sa priateľiť;

áno aj samo sloveso *hat*, ktoré vyznamenáva samo o sebe toľko, čo u č i n k o v a ť na nekoľo (*valakire*, *valamire*) prijíma príponu *hat*, a znie *hat-hat* môže účinkovať.

*) Sloveso *lenni* prijíma príponu tuto k *le* a znie *le-het*, ktorý tvar slúži za základ všetkým časovacím tvarom a vyznamenáva: môže byť, a tak: *lehet-ek* môžem byť, *lehet-tem* môhol som byť atď.

Poznámky o rozličnom vyslovovaní nášho slovesa *môcť*.

I. Jestli pri slovese m ō c ť neni dosloynne vylozoného podmetu, t. j. uživa-li sa neosobne — so zvratným „sa,“ alebo s infinitivom trpného slovesa, — v maďarskej reči uživa sa:

a) Sloveso *lehet* vždy v tretej osobe ktoréhokoľvek času s infinitivom jakéhokoľvek prisudkového slovesa, a má-li to sloveso pri sebe predmet v akkusative, podrzuje ho; na pr. *Lehet jární*, môže sa chodiť. Toto sa nemôže hovoriť = *ezt nem lehet beszélni*. Nemôže sa dôverovať v ňom = *nem lehet benne bízni* atď.

b) Je-li priechnodné to sloveso, s ktorým stojí u nás neosobne sloveso m ō c ť, uživa sa sloveso s príponou *-hat, -het*, položi sa do pričastia prítomného času (na *-ható, -hető*) a akkusativ pričádza do nominativu (jako u nás), dľa ktorého pričastie riadi sa v čísle; na pr. Toto pismo nemôže sa čítať = *ezen írás nem olvasható*. Tato kniha nemôže sa dať = *ezen könyv nem adható* atď.

Podmetné a nepriechnodné slovesá nedajú sa užívať týmto spôsobom.

c) Podobné neosobné výrazy, avšak len s nektorými slovesy, vyslovujú sa infinitivom prisudkového slovesa s príponou *-hat, -het*; na pr. *azt mondhatni* = to sa môže povedať; *gondolhatni* môže sa myslieť atď.

*) Keď ale podmet je doslovne vyložený, tyto výrazy nesmejú sa užívať, áno aj v neosobných výrazoch tak, jako v slovenčine, môže sa vziať za podmet podstat. meno *ember* človek; na pr. *Az ember gondolhat* = človek môže myslieť. Človek môže čítať = *az ember olvashat* atď.

II. Ešte aj v samých osobných výrazoch je rozmanitosť vyslovovania nášho slovesa m ō c ť, tak:

a) Môže sa užívať sloveso *lehet* v patričnom čase, ale len vždy v tretej osobe jednotného čísla, s infinitivom prisudkového slovesa, ku ktorému ale prikladá sa prisvojovacia prípona tej osoby, ktorá je podmetom (vidz §. 90. b), sám podmet ale dostáva príponu *-nak, -nek*, ktorý, jestli je zastúpený osobným zámenom, vynecháva sa; na pr. Môžem písať = *lehet írnom*, môžeš písať = *lehet írnod* atď.

b) Uživa sa sloveso *tudok* viem, miesto *-hat, -het* s infinitivom prisudkového slovesa, zvlášte v záporných vetách; na pr. Nemôžem hovoriť = *nem tudok beszélni* atď.

Medzitým nesmie sa toto užívať dľa ľubovôle, lebo *-hat, -het* významáva vlastne m ō c ť; *lehet* s príponovaným infinitivom významáva, toľko, čo smieť (dürfen) a *tudok* s infinitivom toľko čo vedieť a m ō c ť. Na pr. *Nem zárhatom be a kaput* = nemôžem zavreť brány, lebo není čím. — *Nem lehet bezárnom a kaput* = nemôžem t. j. nesmiem zavreť brány. — *Nem tudom bezárni a kaput* = nemôžem t. j. neviem zavreť brány.

*) *Bírok* s infinitivom prisudkového slovesa významáva toľko, čo naše vládať; na pr. *Nem bírok mozdulni* = nevládzem sa pohnúť. *Nem bírok enni* = nevládzem jesť atď.

§. 73. O časovaní vŕbec. *Igeragozás.*

Časovanie je zmeňovanie slovesa dľa spôsobov, časov, osôb, a čísla.

I. Spôsoby (*mód, igemód*) v maďarskej reči sú štyri: ukazovací (*jelentő mód*), rozkazovací (*parancsoló mód*),

spojovací (*kötmód* alebo *foglaló mód*), a žiadací (*óhajtó mód*).

Ukazovacím spôsobom oznamujeme, že to, čo sa hovorí o podmete, je skutočné, alebo aspon že to hovoriaci drží za skutočné; na pr. *A deák tanul* = žiak sa učí. *A fa virágzik* = strom kvitne atď.

Rozkazovacím spôsobom udávame, že to, čo podmetu hovoríme, držíme za nutné, za nevyhnutne potrebné; na pr. *Priateľu uč sa!* *Barátom tanulj*.

*) Keď sa má užívať rozkazovací spôsob záporne, užíva sa zápornka *ne* a menuje sa *zákazom* (*tilalom*); na pr. *Ne beszélj* = nehovor.

Medzitým rozkazovací spôsob užíva sa aj k vysloveniu napomenutia, upozornenia, povzbudenia alebo prosby; na pr. *Bože vyslyš nás* = *Halgass minket Isten* atď.

Spojovací spôsob udáva činnosť alebo stav podmetu len jako podmienočne (*föltételesen*) nutný, jako závislý od nečoho druhého, alebo jako nejistý; spojovacím menuje sa preto, lebo ty vety, v ktorých sa nachádza, neprichádzajú samy o sebe, ale v spojení s druhými; na pr. *Otec chce, aby si sa učil* = *az atyád akarja, hogy tanulj*, atď.

Spojovacím spôsobom vyslovujú sa aj odvislé otázky, ktorými pochybnosť vyslovujeme; na pr. *Neviem, čo mám robiť* = *nem tudom, mit csináljak?* — Často sa hlavná veta vynecháva; na pr. *Mám čítať?* = *olvassak?* *Mám zavreť* = *bezárjak?* *Kam sa mám obrátiť* = *hová forduljak?* Vyrozumieva sa: pýtam sa, al. neviem.

Žiadacím spôsobom vyslovuje sa nejaká činnosť alebo stav podmetu len jako čirá žiadosť, a sice už bez vymienočne t. j. neodvisle od druhej činnosti; na pr. *Rád by som písal* = *szeretnék írni*. — Už vymienočne čili s podmienkou t. j. odvisle od nečoho druhého; na pr. *Písal by som, ale nemám pera* = *írnék, de nincs tollam*. *Bol by som sa učil, ale som nemal času* = *tanultam volna, de nem volt időm*; a preto tento spôsob menuje sa aj podmieňovacím.

U nás žiadací a podmieňovací spôsob vyslovuje sa tak, jako spojovací.

Krome týchto štyroch spôsobov, ktoré sa nazývajú určitými (*határozott mód*), sú ešte štyri tvary slovesa; totižto: Neurčitý spôsob (*igehatározatlan*), prídastie (*részesülő*), priechodník (*állapotjegyző*) a slovesné podstatné meno (*igefőnév*)

a) Neurčitý spôsob má len jedon tvar, a je významom svojím myšlienkové (odťažené) podstatné meno, ktoré

udáva obsah, (význam) slovesa bezo všetkého potahovania sa na podmet; na pr. *Kér-ni* prosit', *vár-ni* čakať atď.

Užíva sa jako v slovenčine a) za podmet; na pr. *Zahálat* je škodlivé = *henyélni káros*; miesto: *zahálanie* je škodlivé; — b) za prísudok ale vždy len vo spojení s druhým určitým slovesom; na pr. *Nechce* sa učiť = *nem akar tanulni*; — c) aj za príslovkové určenie; na pr. *lšiel* (kam?) *poľovať* = *vadászni ment.* — Môže mať jako v slovenčine svoj vlastný predmet, ktorý sa môže zmeniť v podriadený prívlastok; na pr. *Vykoreniť* predsudky je ťažká úloha = *előítéleteket irtani nehéz feladat*, rozluštene: *az előítéletek (-nek) irtása nehéz feladat* = vykorenenie predsudkov' je ťažká úloha.

Neurčitý spôsob prijíma v maďarskej reči prisvojovacie prípony jedného majetku a menuje sa príponovaným (osobným *személyes* alebo *viszonyos határozatlan*) o tom vidz §. 90. Pozn.

b) Príčastie je ten tvar slovesa, ktorý v podobe prídavného mena vyslovuje nejakú činnostnú alebo stavnú vlastnosť; na pr. *kérő ember* prosiaci človek; *megirt levél* napísaný list atď.

Príčastie v maďarskej reči je troje; prítomné (*jelen részesülő*), minulé (*múlt részesülő*) a budúce (*jövő részesülő*). Vidz o nich §. 92. Pozn.

c) Priechodníky sú príslovečné tvary slovesa, slúžacie už k príslovkovému určeniu vo vete, už ku skracovaniu viet. — Priechodníky sú dva na *-va*, *-ve* a na *-ván*, *-vén*.

O užívaní týchto v. §. 93. Pozn.

d) Slovesné podstatné meno vyslovuje činnosť, trpnosť alebo stav slovesa v podobe podstatného mena, je teda podst. menom aj významom aj podobou; na pr. *ír-ás* písanie; *kér-és* prosenie atď.

III. Časy (*idő, igeidő*) v maďarčine tak, jako v slovenčine, alebo ktorejkoľvek inej reči, hlavne sú len tri; prítomný (*jelen idő*), minulý *múlt idő* (nektorí volajú ho *végzett jelen idő* dokonaný prít. čas.) a budúci (*jövő idő*); z ktorých prvým (prítomným), označuje sa činnosť, ktorá sa stáva počas rozprávky mluviaceho alebo, ktorá sa nestáva síce počas rozprávky, ale sa stáva obyčajne; na pr. *nôž* reže, (to je vlastnosť jeho), *trebas* práve teraz (počas rozprávky) *neréže*; — druhým či minulým vyslovuje sa činnosť, ktorá sa stala pred rozprávkou mluviaceho; — tretím či budúcim vyslovuje sa činnosť, ktorá sa má stať až po rozprávke mluviaceho.

Medzitým v maďarskej reči, krome týchto troch hlav-

ných časov sú ešte dva pobočné časy: súminulý totižto (*félmúlt* aj *történeti múlt* imperfectum) a predminulý (*régmúlt* aj *végzett múlt* plusquamperfectum).

Súminulý čas, ktorý sa zriedka užíva v obecnej mluve, v novejších mluvniciach určuje sa k označovaniu takých minulých dejov, s ktorými sa stal nejaký druhý dej; na pr. *Tegnap épen írék, midőn barátom hozzám belépett* = včera som práve písal, keď môj priateľ ku mne vstúpil. — Alebo jednoducho k označeniu samej minulej činnosti bez potahu na druhé deje, jakov nemeckom súminulý čas (*mitbergangene Zeit*, imperfectum) v latine rozprávkový minulý čas (*perfectum historicum*), v gréčtine aoristos, toľko, čo neurčitý, vyzozumieva sa minulý čas.

Pozn. 1. Bolo by snáď lepšej nazývať ho *együtt-múlt* = súminulým, nežli *félmúlt* polominulým, lebo čas napoly nemôže sa minúť.

Predminulý užíva sa, jako u nás, k označeniu takých minulých dejov, ktoré sa staly pred druhými, v rozprávke spomínanými, minulými dejmi; na pr. *Obračky už boli dokonali, keď som prišiel* = *a szüretet már bevégzeték volt, mikor megérkeztem*.

Pozn. 2. Nektóri grammatici udávajú ešte aj složený či opísaný súminulý čas (*összetett végzetlen múlt idő*) jako *várok vala* atď. (vidz §. 80. pozn.); potom složený minulý čas (*összetett múlt idő*) *várek vala* atď.; konečne složený predbudúci čas (*összetett jövőmúlt* alebo *jövőben múlt idő*) *várni fogtam, fogtál fogott* atď. Vidz. §. 83. pozn. 4. Tyto ale časy v spisovnej reči zriedka sa užívajú, v obecnej mluve ale takmer nikdy.

Jesto teda v maďarskej reči päť časov:

1. Prítomný (*jelen idő*).
2. Súminulý (*félmúlt idő*).
3. Minulý (*múlt idő*).
4. Predminulý (*régmúlt idő*).
5. Budúci (*jövő idő*).

IV. Čísla sú dve jednotné (*egyes*) a množné (*többes szám*); v jednotnom sa užíva sloveso, keď je podmet v jednotnom, a množné, keď je v množnom čísle; jako aj u nás.

V. Osoby (*személy*) sú tri v jednotnom a tri v množnom čísle; 1. osoba ktorá rozpráva *én* ja, *mi* alebo *mink* my; 2. osoba, ktorá sa oslovuje, *te* ty, *ti* al, *tik* vy; 3. osoba o ktorej je reč, *ő* on, ona, ono; *ők* oni, ony.

*) Osobné zámená tak, jako v našej reči vynechávajú sa (vidz. slov. mluv. §. 18.)

**) Pri osloveníach zdvorilosti *ön, maga, kegyed, uraságod* atď. užíva sa sloveso prísudkové v 3ej osobe jedn. čísla a keď sú v množnom čísle *önök, magok, kegyetek, uraságtok* atď. pričádza prísudok do 3ej osoby množn. čísla.

§. 74. O tvaroch časovania zvláštné.

V maďarskej reči dľa toho, jako činnosť slovesa prechádza buď na určitý alebo neurčitý predmet, aj tvar (*alak*) časovania je buď určitý (*határozott alak*, al. *tárgyi ragozás*) buď neurčitý (*határozatlan alak*, al. *egyszerű ragozás*.)

I. Dľa určitého tvaru časujú sa len priechodné, a v smysle priechodných užívané druhé slovesá (v. §. 70. I.), a síce len vtedy, keď je predmet určený (vidz §. 95. 1.) a to bez rozdielu, či je to sloveso ikové či neikové.

II. Dľa neurčitého tvaru ale časujú sa všetky slovesá, či podmetné, či predmetné, či priechodné, či nepriechodné; ponevač ale slovesá dľa podoby sú buď ikové buď neikové a tyto sa lišia od seba; aj neurčitý tvar časovania je dvojaký: ikový (*ikes*, al. *magáraható hajlítás* al. *ragozás*) totižto a neikový (*iketlen ragozás*).

Dľa neurčitého tvaru neikových slovies časujú sa všetky činné neikové slovesá; priechodné ale len vtedy, keď predmet není určený; podmetné ale a nepriechodné vždy.

Dľa neurčitého tvaru ikových slovies časujú sa všetky ikové či činné či trpné slovesá; priechodné ale tiež len vtedy, keď nemajú určeného akkusativu.

Tyto tvary časovania lišia sa od seba len nektorými osobnými príponami; známky ale spôsobov a časov sú ty isté.

§. 75. O časovacích príponách.

Prípony časovacie sú hlásky alebo celé sylaby, ktorými sa spôsoby, časy, osoby a čísla tvoria.

Tyto prípony prikladajú sa ku slovesnému pňu, ktorým, jako spománuto, je 3. osoba jedn. č. ukaz. spôsobu neurčitého tvaru, u ikových slovies ťaže osoba bez *ik*.

Tento slovesný peň slúži teda za základ celému časovaniu.

Krome tohoto slovesného pňa každý čas každého spôsobu má svoj časový peň (*időtő* alebo *tőszemély*). Týmto časovým pňom je slovesný peň s časovou známkou, čili tretia osoba jednotného čísla, neurčitého tvaru; vyníma sa rozkazovací spôsob, v ktorom časovým pňom je druhá osoba neurčitého tvaru u ikových bez *-él*, *-ál*.

Časovacie prípony sú rozličné dľa hlasu (*hang*), tvaru (*alak*) a významu (*jelentmény*).

Dľa hlasu sú buď nízke (*alhangú*), buď vysoké (*felhangú*); na pr. *vár-om*, *vár-od*, *vár-ja*; sú nízke; *kér-em*, *kér-ed*, *kér-i* sú vysoké.

Dľa tvaru sú, buď čisté (*tiszta*), buď pomocno-hláskové (*segédbetűs*); na pr. *vár-tok*, *kér-tek*, *tör-tök* sú čisté; — *rönt-o-tok*, *szépit-e-tek*, *hűt-ö-tök* sú pomocno-hláskové.

Dľa významu sú buď spôsobové (*módragok*), buď časové (*időragok*) alebo osobné (*személyragok*).

Spôsobové sú ty, ktoré slúžia k rozoznaniu jedného spôsobu od druhého; tyto sa menujú aj spôsobovými známkami (*módjegy*); na pr. *vár-j*, *kér-j* má príponu *-j* rozkazovacieho; *vár-n-a*, *kér-n-e* má žiadacieho spôsobu príponu *-n*.

Časové prípony sú ty, ktorými sa tiež rozoznáva jeden čas od druhého; n. p. *vár-a*, *kér-e* majú príponu súminulého; *vár-t* *kér-t* minulého; *vár-and*, *kér-end* podmien. budúceho času.

Osobné sú ty, ktorými sa rozoznávajú osoby a čísla od seba; na pr. *vár-ok*, *kér-ek* majú prípony prevej osoby jedn. č.; *vár-tok*, *kér-tek* druhej osoby množn. čísla.

§. 76. O známkach jednotlivých spôsobov a časov.

I. V ukazovacom spôsobe je 5 časov: prítomný, súminulý, minulý, predminulý a budúci.

Spôsob tento nemá žiadnej zvláštnej známky, a práve tým sa líši od druhých. — Časy jeho delia sa od seba časovými známkami (*időjegy*) s ktorými tvoria časový peň. Tak v prítomnom čase ukaz. spôsobu nie je žiadnej známky, a práve tým sa líši od druhých časov; peň tohoto času je základný tvar, od ktorého sa tvoria všetky ostatné tvary; na pr. *vár*, *kér*.

Súminulého času ukaz. spôsob. známkou pre nízke pne je *a*, pre vysoké *e*; na pr. *vár-a*, *kér-e*.

Minulého času známkou je *t* — a s pomocnou hláskou, *-ott*, *-ett*, *-ött*; — n. p. *vár-t*, *kér-t*, *lát-ott*, *szed-ett* sbieral *köt-ött*, viazal.

Predminulý je složený z minulého času v oboch číslach a všetkých osobách, ku ktorým sa prikladá bez rozdielu čísla a osoby *volt* alebo *vala*; *várt vala* al. *volt* bol čakal; *kért vala* alebo *volt* bol prosil.

Budúci čas je tiež složený z neurčitého spôsobu, ktorého známkou je *ni*, na pr. *vár-ni*, *kér-ni*, čemu sa prikladajú osoby prítomného času v oboch číslach od slovesa *fog*; znie teda složený peň tohoto času: *várni fog*, *kérni fog*.

Poznám. 1. O druhých ešte časoch tohoto spôsobu, ktoré sa veľmi zriedka užívajú, vidz. §. 73 pozn. 2.

II. V rozkazovacom spôsobe je len jeden čas a známkou jeho je *j*, avšak jako spománuto, pňový tvar nie je, jako v druhých časoch, tretia ale druhá osoba; na pr. *vár-j*, *kér-j*.

Poznám. Známka tato sa mení; o tom vidz. §. 84. Pozn.

III. V spojovacom spôsobe sú dva časy: prítomný a minulý.

Prítomného času známkou je tože *j*, čo v rozkaz. spôsobe, aj časovým pňom jeho je tiež druhá osoba.

Minulý čas tohoto spôsobu je ten istý čo ukazovacieho s pripojením slovesa *léggyen* (al. *leggyen*) pre všetky osoby bez rozdielu; n. p. *várt léggyen, kért leggyen*.

Poznam 2. V nektorých mluvniciach uvádzajú sa ešte tyto 2 časy v tomto spôsobe: 1. Složený nedokonaný minulý čas (*összetett végzetlen múlt idő*), na pr. *várjak vala, várj vala* atď. 2. Složený budúci čas (*összetett jövő idő*) na pr. *várni fogjak, fogj, fogjon* atď. Týchto však ani ľud ani novejší spisovatelia veľmi neužívajú.

IV. Ziadaci a podmieňovací spôsob má tri časy: prítomný, minulý a budúci.

Známkou prítomného času je *n* a s pomocnou hláskou *-an, -en*; na pr. *vár-na, kér-ne, ront-an-a* kazil by, *ért-en-e* rozumel by.

Minulý čas je složený z minulého času ukaz. spôsobu, ku ktorému vo všetkých osobách a číslach prikladá sa *volna*; na pr. *várt volna* bol by čakal; *kért volna* bol by prosil.

Budúci čas, ktorý sa môže dobre nazývať aj podmieňovacím budúci časom preto, že sa neužíva v žiadacích, lež najviac v podmieňovacích, a krome toho aj v nektorých druhých pobočných vetách (vidz §. 89. pozn.), má za známku celú sylabu *-and, -end*; na pr. *vár-and, kér-end*.

Poznam 3. Krome týchto časov tohoto spôsobu uvádzajú sa ešte tyto 3 časy: 1. Složený nedokonaný minulý čas (*összetett végzetlen múlt idő*); na pr. *várnék vala, várnál valá* atď. 2. Složený budúci čas (*összetett jövő idő*), na pr. *várni fognék, várni fognál, várni fogna* atď. 3. Složený predbudúci čas (*összetett jövőben múlt idő*); na pr. *várni fogtam volna, várni fogtál volna, várni fogott volna* atď. — Týchto ale, jako aj v 1. a 2. poznamenaní spomínaných časov, ponevác sa veľmi zriedka užívajú, do vzorov tejto mluvnice neprijímame, ale len na patričných miestach pripomínáme.

V. Neurčitý spôsob má len jeden čas, ktorého známkou je *-ni* a s pomocnou hláskou *-ani, -eni*; na pr. *vár-ni, kér-ni, ront-ani, ért-eni*.

VI. Príčastia sú tri: prítomné, minulé a budúce.

Príčastia prítomného času známkou je *-ó, -ő*; n. p. *vár-ó, kér-ő*.

Minulého času pričastia známkou je *t* (*-ott, -ett, -ött*), t. j. tretia osoba min. času ukaz. spôs. je spolu aj pričastie min. času. Vidz §. 92. Poznám. 2.

Budúceho času pričastie má známku *-andó, -endő*; *vár-andó, kér-endő*.

VII. Príechodníky sú dva: prislovečný a skracujúci.

Prislovečného známkou je *-va, -ve*; n. p. *vár-va, kér-ve*.

Skracujúceho ale známkou je *-ván, -vén*; na pr. *vár-ván, kér-vén*.

VIII. Slovesného podstatného mena priponou je *-ás* pre nizke, *-és* pre vysoké; na pr. *vár-ás, kér-es*.

§. 77. O osobných príponách vo všetkých časoch, spôsoboch a číslach.

Predo všetkým pripománúť slušno, že priechodné slovesá v neurčitom tvare majú dvojakú príponu prvej osoby jedn. čísla, totižto :

1. jednoosobnú (*egyszemélyes*) keď sa totižto činnosť prvej osoby nepoťahuje na žiadan predmet; na pr. *vár-ok*, *kér-ek*; — alebo keď sa poťahuje na neurčený akkusativ podst. mena tretej osoby; na pr. *lovat várók* atď.;

2. dvojosobnú (*kétszemélyes*), keď sa činnosť prvej osoby poťahuje na druhú osobu čo predmet, a vtedy akkus. druhej osoby *téged* al. *titeket*, *benneteket* ani sa nemusí vykladať; na pr. *vár-lak* čakám ťa; *kér-lek* prosím ťa alebo vás.

Príponou tejto dvojosobnej prvej osoby je *-lak*, *-lek* al. s pomocnou hláskou *-alak*, *-elek*; na pr. *ront-alak* kazím ťa, *ért-elek* rozumiem ťa al. vás.

Toto sa užíva vo všetkých časoch a spôsoboch; na pr. *vára-lak*, *kéré-lek*, *várt-alak*, *kért-elek*; *várni fog-lak* *tár-j-alak*? mám ťa čakať? *varand-alak* atď.

Soznam všetkých časovacích prípon

		N e u r ě i t ý t v a r			P r e i k o v é			U r ě t ý t v a r		
		P r e n e i k o v é			P r e i k o v é			P r e o b o j e		
		Nízke	Vysoké	Nízke	Vysoké	Nízke	Vysoké	Nízke	Vysoké	
Číslo	Osoba	U k a z o v a c i s p ó s o b.								
Prítomný čas.										
1.	-ok (lak a. -alak)	-ek -ök (lek -elek)	-om	-em -öm	-om	-em -öm	-om	-em -öm	-om	-em -öm
2.	-sz al. -asz	-sz al. esz	-ol	-el -öl.	-od	-od	-ol	-öd	-od	-öd
3.	-unk	-ünk	-ik	-ik	-ja	-ja	-i	-i	-i	-öd
1.	-tok al. -otok *)	-tek-tök-etek-ötök			-juk	-juk	-jük	-jük	-jük	-jük
3.	-nak al. -anak	-nek -enek			-játok	-játok	-ítok	-ítok	-ítok	-ítok
					-ják	-ják	-ik	-ik	-ik	-ik
Súminulý čas (Felmúlt).										
1.	-ék (álak)	-ék (élek)	-ám	-ém	-ám	-ém	-ám	-ém	-ám	-ém
2.	-ál	-él	-ál	-él	-ád	-ád	-ád	-éd	-ád	-éd
3.	-a	-e	-ék	-ék	-á	-á	-é	-é	-é	-é
1.	-ánk	-ének			-ök	-ök	-ök	-ök	-ök	-ök
2.	-átok.	-étek			-átok	-átok	-átok	-étek	-átok	-étek
3.	-ának	-ének			-ák	-ák	-ák	-ék	-ák	-ék
Minulý čas.										
1.	-tam (-talak)	-tem (telek)			-tam	-tam	-tam	-tem	-tam	-tem
2.	-tál	-tél			-tad	-tad	-tad	-ted	-tad	-ted
3.	-t al. ott	-t al. -ett -ött			-ta al. -otta	-ta al. -otta	-ta al. -otta	-te -ette -ötte	-ta al. -otta	-te -ette -ötte
1.	-tamk	-timk			-tuk	-tuk	-tuk	-tiuk	-tuk	-tiuk
2.	-tatok	-tetek			-tátok	-tátok	-tátok	-tétek	-tátok	-tétek
3.	-tak (tamak)	-tek (tenek)			-ták	-ták	-ták	-tétek	-ták	-tétek

Predminulý čas. (régnult.)

Ty isté prípony, čo v minulom čase, len sa priloží ku každej osobe obojeho čísla voľt alebo *vata*.

Budúci čas.

1.	2.	3.		<i>fog-om</i>
1.	2.	3.		<i>fog-od</i>
1.	2.	3.		<i>fog-ja</i>
1.	2.	3.		<i>fog-juk</i>
1.	2.	3.		<i>fog-játok</i>
1.	2.	3.		<i>fog-ják</i>

Neurčitý spôsob so slovesom

1.	2.	3.		<i>fog-ok</i>
1.	2.	3.		<i>fog-sz</i>
1.	2.	3.		<i>fog</i>
1.	2.	3.		<i>fog-unk</i>
1.	2.	3.		<i>fog-tok</i>
1.	2.	3.		<i>fog-nak</i>

R o z k a z o v a o i s p ô s o b.

1.	2.	3.		<i>-j-ál</i>
1.	2.	3.		<i>-j-él</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ék</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ád</i>
1.	2.	3.		<i>-j-a</i>
1.	2.	3.		<i>-j-uk</i>
1.	2.	3.		<i>-j-átok</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ák</i>

jako pre neikové

S p o j o v a o i s p ô s o b.

1.	2.	3.		<i>-j-ám</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ál</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ék</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ek (j-ek)</i>
1.	2.	3.		<i>-j-én</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ön</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ünk</i>
1.	2.	3.		<i>-j-átok</i>
1.	2.	3.		<i>-j-anak</i>

Prítomný čas.

1.	2.	3.		<i>-j-em</i>
1.	2.	3.		<i>-j-éd</i>
1.	2.	3.		<i>-j-e</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ük</i>
1.	2.	3.		<i>-j-étek</i>
1.	2.	3.		<i>-j-ék</i>

ty, čo pre neikové

) aj -atok.

Soznam všetkých časovacích prípon

Neurčitý tvar		Pre ikové		Určitý tvar	
Pre neikové		Nízke	Vysoké	Pre oboje	
Osoba	Číslo	Nízke	Vysoké	Nízke	Vysoké

Minulý čas.

Tak, jako minulý čas ukazovacieho spôsobu, len sa priloží ku každej osobe obojeho čísla *léggen*.

Zladiaci a podmienkovací spôsob

Prítomný čas.

1. (a) - <i>nék</i> (<i>nálak</i>)	(e) - <i>nék</i> <i>nélek</i>	(a) - <i>nám</i>	(e) - <i>ném</i>	(a) - <i>nám</i>	(e) - <i>ném</i>
2. - <i>nál</i>	- <i>nél</i>	- <i>nál</i>	- <i>nél</i>	- <i>nád</i>	- <i>néd</i>
3. - <i>na</i>	- <i>ne</i>	- <i>nék</i>	- <i>nék</i>	- <i>ná</i>	- <i>né</i>
1. - <i>nánk</i>	- <i>nénk</i>			- <i>nók</i>	- <i>nök</i>
2. - <i>nátok</i>	- <i>nétek</i>			- <i>nátok</i>	- <i>nétek</i>
3. - <i>nának</i>	- <i>nének</i>			- <i>nák</i>	- <i>nék</i>

jako pre neikové

Minulý čas.

Tak jako minulý čas ukazovacieho spôsobu, len sa priloží ku každej osobe obojeho čísla *vobna*.

Podmienkovací budúci čas.

1. - <i>and-ok</i> (<i>and-lak</i>)	- <i>end-ek</i> (<i>end-lék</i>)	- <i>and-om</i>	- <i>end-em</i>
2. - <i>and-asz</i>	- <i>end-esz</i>	- <i>and-ol</i>	- <i>end-el</i>
3. - <i>and</i>	- <i>end</i>	- <i>and-ik</i>	- <i>end-ik</i>
1. - <i>and-wnk</i>	- <i>end-ünk</i>		
2. - <i>and-otok</i> *)	- <i>end-etek</i>		
3. - <i>and-anak</i>	- <i>end-enek</i>		

jako pre neikové

*) al. -*and-atok*.

N e u r ě i t ý t v a r

P r e n e i k o v é a j i k o v é

Číslo Osoba	Nízke	Vysoké
	Neurčitý spôsob, a) bezpríponový	
	-ni al. -ani	-ni al. -eni
	b) Príponový čili osobný neurčitý spôsob .	
množ. jednot.	1. -n-om	-n-em al. -n-öm
	2. -n-od	-n-ed al. -n-öd
	3. -ni-a	-ni-e
	1. -n-unk	-n-iink
	2. -n-otok	-n-etek al. -n-ötök
	3. -ni-ok	-ni-ök
P r i ě a s t i e.		
P r í t o m n é.		
	-ó	-ö
M i n u l e.		
	-t al. -ott	-t al. -ett -ött
B u d ú c e.		
	-and-ó	-end-ö
P r i e c h o d n í k y.		
1.	-va	-ve
2.	-ván	-vén
S l o v e s n é p o d s t a t n é m e n o.		
	-ás	-és

§. 78. O hlavných pravidlách a druhoch časovania.

I. Hlavné pravidlá časovania sú tyto:

1. Nízke slovesné pne prijímajú nízke prípony, a vysoké vysoké.

O pňoch s ostrými samohláskami vidz §. 6.

2. Keď prípona počínajúca sa spoluhláskou, má sa priložiť ku pňu vychádzajúcemu na dve spoluhlásky, alebo na sylaby *út* a *ít*, pre obľahčenie výslovy taká pomocná hláska kladie sa pred príponu, jakú prípona máva; na pr. *hord-o-tok* nosíte, *kérd-e-tek* pýtate sa, *füt-ötök* kúrite, *terit-e-tek* prestierate atď.

3. Keď sa prípona, počínajúca sa samohláskou, priloží ku pňu vychodiacemu na dlhú samohlásku, tato sa pravidelne skracauje a medzi dve samohlásky vkladá sa *v*—nekdy *j*; na pr. *vi*, 1. os. *vi-v-ok* zápasím; *lö*, *lö-v-ök*, strieľam, *fű*,

fu-v-ok al. *fu-j-ok* fučím; *bú- (-vik)*; *bu-v-om* al. *bu-j-om* skrývám sa.

4. U ikových sloviess *ik* tretej osoby sa vynecháva a bere sa za základ k časovaniu peň len bez *ik*; na pr. *áz(-ik)* moľne; *szök(-ik)* uteká; *várat(-ik)* čakany je atď. znie: *szök-öm, várat-om* atď.

5. Ktoré slovesá majú v poslednej sylabe pňa *ö* alebo *ü* prijímajú prípony s *ö*.

II. To časovanie, ktoré sa riadi dľa vyložených obyčajných pravidiel je pravidelné (*rendes igeragozás*); ku ktorým sa pripočítajú aj vysúvacie (*hangugrató igék*) aj príčinné a možnosťné.

Časovanie ale, ktoré sa uchyluje od obyčajných pravidiel, menuje sa nepravidelným (*rendhagyó igeragozás*); sem patria a) vyhadzujúce *gy* (*gy enyésztő igék*); b) vyhadzujúce *sz* (*sz enyésztők*) a c) skracovacie (*ékvesztők*).

Ty slovesá, ktoré sa užívajú vo všetkých troch osobách, menujú sa osobnými (*személyes*); ty ale, ktoré sa užívajú len v tretej osobe, menujú sa neosobnými (*személytelen*, al. *harmadik személyes igék*).

Také ale, ktoré majú len nektoré tvary, nazývajú sa kusými (*hiányos*).

Časovanie je teda štvoraké: pravidelné, nepravidelné, neosobné a kusé; a každé z nich je buď neikové buď ikové.

I. Časovanie pravidelných sloviess.

I. Neikových.

V z o r.

§. 79. Ukazovací spôsob. Prítomný čas.

Číslo Osoba	N í z k e		V y s o k é	
	Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
Čísnnož. jednot.	1. <i>Vár-ok (lak)</i>	<i>Vár-om</i>	<i>Kér-ek (-lek)</i>	<i>Kér-em</i>
	2. <i>vár-sz</i>	<i>vár-od</i>	<i>kér-sz</i>	<i>kér-ed</i>
	3. <i>vár.</i>	<i>vár-ja.</i>	<i>kér.</i>	<i>kér-i.</i>
Čísnnož. jednot.	1. <i>Vár-unk</i>	<i>Vár-juk</i>	<i>Kér-ünk</i>	<i>Kér-jük</i>
	2. <i>vár-tok</i>	<i>vár-játok</i>	<i>kér-tek</i>	<i>kér-itek</i>
	3. <i>vár-nak</i>	<i>vár-ják</i>	<i>kér-nek</i>	<i>kér-ik</i>
Č a k á m atď. vôbec		Č a k á m atď. nečo určitého	Pr o s i m atď. vôbec	Pr o s i m atď. nečo určitého

Poznámky 1. Ty slovesá, ktoré majú v pni *ö, ő* alebo *z, ü* miesto hlásky *e* v priponách neurčitého tvaru *ek, tek* a určitého *em, ed* prijímajú *ö*; na pr. *tör-ök* lámem, *tör-tök* lámete; *föz-öm* varim, *föz-öd* variš na pr. *a levest* polievku atď.

2. Slovesá, ktoré vychádzajú na dve spoluhlásky alebo na sylaby *it* a *üt* žiadajú pripony s pomocnými hláskami; na pr. *ront-alak* kazim *ta*; *ront-asz* kaziš, *ront-otok* kazite, *ront-anak* kazia; — *ért-elek* rozumiem *ta*, *ért-esz* rozumieš, *ért-etek* rozumiete, *ért-enek* rozumejú; — *szépit* krásli, *szépit-esz* atď. Avšak kdeby výslova nebola tak ťažká, pomocná hláska môže aj vystať; na pr. *tanít-nak* učia, miesto *tanít-a-nak* atď. — Taktiež neužíva sa pomocná hláska za dvoma *rr*; na pr. *varr-nak* šijú, *varr-sz* šiješ, *varr-tok* šijete; — aj za dvoma *ll* len v 3. os. mn. č. na pr. *áll-anak* stoja.

3. Slovesá, ktoré vychádzajú na sykavky *s, sz, z*, priponu druhej osoby *sz* prijímajú vždy s pomocnou hláskou; na pr. *ás* kope *ás-asz*; *üldöz* prenasleduje, *üldöz-esz*, *fűrkész* čihá, kutre, *fűrkész-esz*.

Takto sa užíva v spisovnej reči. — Medzitým v obecnej mluve, áno aj v nektorých mluvniciach v tomto páde užíva sa, jako u iko-vých, pripona *-ol, -el, -öl*; na pr. *olvás-ol* čítaš, *nézel* hľadíš, od *kinoz* trápi *kinz-ol* od *öszönöz* povzbudzuje *öszönz-öl*.

4. Tyže na sykavky *s, sz* a *z* vychádzajúce slovesá priponové *j* určitého tvaru menia v koncovkovú sykavku (*s, sz z*), na pr. *ás* kope, *vadász* poľuje, *ruház* šati :

3. os.	<i>ás-sa</i>	<i>vadász-sza</i>	<i>ruház-za</i>
1. m. č.	<i>ás-suk</i>	<i>vadász-szuk</i>	<i>ruház-zuk</i>
2. „	<i>ás-sátok</i>	<i>vadász-szátok</i>	<i>ruház-zátok</i>
3. „	<i>ás-sák</i>	<i>vadász-szák</i>	<i>ruház-zák.</i>

U vysokých slovies stáva sa to len v 1. osobe množ. čísla, lebo len tam je spoluhláska *j*; na pr. *fűrkész-szük*, *néz-zük*, *les* čihá *les-sük* atď.

§. 80. Súminulý čas.

Známka časová *a, e*.

Číslo	Osoba	N í z k e		V y s o k é	
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
množ. jednot.	1.	<i>Vár-ék (-álak)</i>	<i>Vár-ám</i>	<i>Kér-ék (-élek)</i>	<i>Kér-ém</i>
	2.	<i>vár-ál</i>	<i>vár-ád</i>	<i>kér-él</i>	<i>kér-éd</i>
	3.	<i>vár-a.</i>	<i>vár-á.</i>	<i>kér-e.</i>	<i>kér-é.</i>
	1.	<i>Vár-ánk</i>	<i>Vár-ók</i>	<i>Kér-énk</i>	<i>Kér-ök</i>
	2.	<i>vár-átok</i>	<i>vár-átok</i>	<i>kér-étek</i>	<i>kér-étek</i>
	3.	<i>vár-ának</i>	<i>vár-ák</i>	<i>kér-ének</i>	<i>kér-ék</i>
		<i>Čakal, -a, -o som atď. vôbec</i>	<i>Čakal, -a, -o som atď. nečo určitého</i>	<i>Prosil, -a, -o som atď. vôbec</i>	<i>Prosil, -a, -o som nečo určitého</i>

Čas tento vyslovuje sa v slovenčine len minulým časom, ale najviac nedokonaných slovies.

Poznámky 1. Znamka tohoto času (*a e*) prichádza ku pňu a len potom sa prikladajú k nemu osobné prípony (*ek atď.*) a pretože sa takto dve samohlásky schádzajú, sfahujú sa; a sice: v prvej osobe jedn. čísla neurčitého tvaru prevláda samohláska *e*, v ostatných ale časová známka.

2. V starších spisoch užíva sa aj složený súminulý čas a sice pozostávajúci z osôb prítomného času a pomocného *vala* pre všetky osoby a čísla bez rozdielu; na pr. *Dávid szüntelen könyörög vala as irgalom atyja elött* = Dávid modlieval sa neprestajne pred otcou smilovania.

§. 81. Minulý čas.

Časová známka *t* al. *ott, ett, ött*.

Číslo	Osoba	N í z k e		V y s o k é	
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
jeden.	1.	<i>Vár-t-am (-alak)</i>	<i>Vár-t-am</i>	<i>Kér-t-em (-elek)</i>	<i>Kér-t-em</i>
	2.	<i>vár-t-ál</i>	<i>vár-t-ad</i>	<i>kér-t-él</i>	<i>kér-t-ed</i>
	3.	<i>vár-t</i>	<i>vár-t-a</i>	<i>kér-t</i>	<i>kér-t-e</i>
množ.	1.	<i>Vár-t-unk</i>	<i>Vár-t-uk</i>	<i>Kér-t-ünk</i>	<i>Kér-t-ük</i>
	2.	<i>vár-t-atok</i>	<i>vár-t-átok</i>	<i>kér-t-etek</i>	<i>kér-t-étek</i>
	3.	<i>vár-t-ak</i>	<i>vár-t-ák</i>	<i>kér-t-ek</i>	<i>kér-t-ék</i>
Čakal, -a, -o som, si; -i, -y sme atď.		Prosil, -a, -o som, si; -i, -y sme atď.			
nečo vôbec.		nečo určit.		nečo vôbec. nečo určitého.	

Prípona tretej osoby množ. čís. znela pôvodne *-anak -enek* teda *várt-anak, kért-enek* teraz ale sa užíva len zriedka v knihách.

Poznámky o tvorení tohoto času.

I. Slovesá, ktoré vychádzajú na *j, l, ly, n, ny* a *r s* predchádzajúcou hneď samohláskou, za známku vo všetkých osobách obojeho čísla prijímajú len *t*; na p. *váj* dlabe, *váj-t* dlabal, -a, -o; *el* žije, *el-t* žil, -a, -o; *foly* tečie, plynie; *foly-t* teklo; *hány* hádže, vrhá, *hány-t*; *ir* píše, *ir-t* atď.

Er-ik zreje a *toj-ik* nesie vajcia, prijímajú v tretej osobe jedn. čísla neurč. tvaru *-ett, -ott*; teda zrel *-er-ett*; nesla vajcia = *toj-ott*, v ostatných ale čisté *t*; *er-tem, toj-tam* atď.

II. Na *t* vychádzajúce jednoslabičné; taktiež viacejslabičné na *-it, üt* a *bocsát*; napokon všetky dvoma spoluhláskama zakončené slovesá žiadajú známku minulého času s pomocnou hláskou teda *-ott, -ett, -ött*

a sice vo všetkých osobách obojeho čísla. Na pr. *fut* beží, *fut-ott-am*; *hat* učinkuje, *hat-ott-am*; *jut* dochádza, *jut-ott-am*; *köt* viaže, *köt-ött-em*; *lót*, sem tam behá *lót-ott-tam*; *nyit* otvára, *nyit-ott-am*; *süt* pečie, *süt-ött-em*; *tát* (žíva) otvára, *tát-ott-am*; *üt* tlačie, *üt-ött-em*; *vet* seje, *vet-ett-em*; *vét* hrešie *vét-ett-em*; — *tanít* učí *tanít-ott-am*; *szépit* krásli, *szépit-ett-em*; *füt* kúri *füt-ött-em*; *sért* obráza *sért-ett-em*; *hajt* žene, *hajt-ott-am* atď.

Vynímajú sa: 1. Sloveso *lát* vidí, ktoré len v tretej osobe žiada *-ott*, znie teda: *lát-tam, lát-sál, lát-ott, lát-tunk* atď.

2. Vychodiace na *-ang, -ong, -eng, -öng* prijímajú *ott, -ett, ött* tiež len v tretej osobe; ináč čisté *t*; na pr. *lappang* sohovaný je; *lappang-tam, -tál, -ott*; *-örjöng* vzteklet, *-örjöng-tem, -tél, -ött* atď.

3. Vychádzajúce na dve *gg* jaké sú *agg* teskníe, úzkostlivý je; *csügg* visí; *függ* visí; *gugg* čupí; v tretej osobe jedn. čís. neurč. tvaru majú síce vždy *-ott* a *-ött* n. p. *agg-ott, függ-ött* atď. ostatnie osoby aj s *-ott, -ött* aj s čistým *t*; n. p. *függ-öttem* aj *függ-tem, gugg-ott-am* aj *gugg-tam* atď.

4. O končiacich sa dvoma *ll* a *rr*, jako sú: *áll* stojí, *hall* slyší, *förr* vre, a *varr* šije — poznamenat slušno, že *hall* má všetky osoby s *-ott*; *varr* naopak všetky s čistým *t*; teda *hall-ott-am, hall-ott-ál, hall-ott*; *-varr-tam varr-t-ál varr-t* atď. — neosobné *kell* musí, má tiež *kell-ett*; *áll* a *förr* dostávajú už čisté *t* už *-ott*; medzitým *áll* častej sa uživa s *-ott*, teda *áll-ott-am, áll-ott-ál* al. *áll-t-ál*, ale vždy *áll-ott* atď.

5. *Mond* hovorí, *küld* posielá, a druhé majúce pred *d* plynnú spoluhlásku, v tretej osobe jed. čís. neurč. tv. majú síce vždy *-ott, -ött, -ett*, teda *mond-ott, küld-ött* ostatnie ale tvary dvojnásobne, aj s *-ott, -ött* aj s čistým *-t*; na pr. *mond-t-am, mond-ott-am, küld-t-em* al. *küld-ött-em* atď.

III. Slovesá vychádzajúce na *b, d, f, g, gy, k, m, p, s, sz* a *z* jako aj viacejslabičné na *t* jestli je pred nimi samohlaska (vynimajú sa na *-it, -üt* a sloveso *bocsát* odpúšťa) prijímajú *-ott, -ett, -ött* len v tretej osobe j. č. neurč. tv., v ostatných ale osobách a číslach len čisté *t*; na pr. *szab* pristrihuje, určuje, *szab-tam, -tál, -ott, -tunk* atď.; *ad* dáva, *ad-tam -tál, ott*; *döf* strká, *döf-tem, -tél, -ött*; *szeg* ruší, *szeg-tem, -tél, -ett*; *fogy* ubýva, mína sa, *fogy-tam, -tál, -ott*; *rak* kladie, *rak-tam, -tál, -ott*; *nyom* tlačí, *nyom-tam, -tál, -ott*; *lop* kradne, *lop-tam, -tál, -ott*; *ás* kope *ás-tam, -tál, -ott*; *mász-ik* lezie, *mász-tam, -tál, -ott*; *ugat* šteká *ugat-tam, -tál, -ott*; *hoz* nesie, *hoz-tam, -tál, -ott* atď.

O slovesách, ktoré majú pred *d* dlhú samohlásku, platí to, čo sa povedalo pod II. 5. na pr. *véd* chráni, *véd-tem* al. *véd-et-tem, véd-t-él* al. *véd-ett-él véd-ett* atď. s čistým *t* je viac v úžitku.

IV. Na *d* vychádzajúce podmetné slovesá—aj s predchádzajúcou krátkou všetky osoby, teda aj tretiu tvoria s čistým *t*; n. p. *her-rad* vädne *her-rad-tam, -tál, -t*; *reped* puká sa, *reped-tem-tél, -t* atď.

*) Minulý čas v starších spisoch opisuje sa súminulým časom a pomocným slovesom *vala*; na pr. *irék vala, irál vala, íra vala* atď.

§. 82. Predminulý čas.

Známka: pri minulom čase *volt* alebo *vala*.

Číslo Osoba		N í z k e	
		Neurčitý tvar	Určitý tvar
množ. jednot.	1.	<i>Vártam volt</i>	<i>Vártam volt</i>
	2.	<i>vártál volt</i>	<i>vártad volt</i>
	3.	<i>várt volt.</i>	<i>várta volt.</i>
	1.	<i>Vártunk volt</i>	<i>Vártuk volt</i>
	2.	<i>vártatok volt</i>	<i>vártátok volt</i>
	3.	<i>vártak volt</i>	<i>várták volt</i>
		al. <i>vala</i>	al. <i>vala</i>
		B o l, -a, -o s o m	c á k a l, -a, -o atď.
		v ö b e c n e č o n e u r č í t é h o	n e č o u r č í t é h o

Číslo	Osoba	V y s o k é	
		Neurčitý tvar	Určitý tvar
množ. jednot.	1.	<i>Kértem volt</i>	<i>Kértem volt</i>
	2.	<i>kértél volt</i>	<i>kérted volt</i>
	3.	<i>kért volt.</i>	<i>kérte volt.</i>
1.		<i>Kértünk volt</i>	<i>Kértünk volt</i>
	2.	<i>kértetek volt</i>	<i>kértétek volt</i>
	3.	<i>kértek volt</i>	<i>kérték volt</i>

Bol, -a, -o som prosil, -a, -o atd.
vôbec nečo neurčitého | **nečo určitého**

Čas tento tak sa užíva, jako v slovenskej reči, vidz slov. mluv. §. 56. a môže sa užívať buď *volt* al. *vala* ale vždy len jedno; na pr. *Már a levelet is megirtam vala, midőn te fölkelte* = už som bol aj napísal list, keď si ty vstal.

§. 83. Budúci čas.

Známka: *fog* s infinitívom.

Číslo	Osoba	Aj nízke aj vysoké	
		Neurčitý tvar	Určitý tvar
množ. jednot.	1.	<i>Várni</i> <i>kérni</i>	<i>fog-ok, -lak</i> <i>fog-sz</i> <i>fog</i> <i>fog-unk</i> <i>fog-tok</i> <i>fog-nak</i>
	2.		
	3.		
1.		<i>Várni</i> <i>kérni</i>	<i>fog-om</i> <i>fog-od</i> <i>fog-ja</i> <i>fog-juk</i> <i>fog-játok</i> <i>fog-ják</i>
	2.		
	3.		

Budem, budeš, bude čakať, prosiť; množ. č. Budeme, budete, budú čakať, prosiť.
Keď smysel požaduje, musí sa u nás užívať bud. čas dokonaných slovíec.

Poznámky. 1. Toto je teda opísaný čas neurčitým spôsobom prísudkového slovesa a prítomným časom slovesa *fog*, ktoré, keď je infinitív prichodný a má predmet určený, užíva sa v určitom tvare. Toto sloveso *fog* stáva pred neurčitým spôsobom, keď je prízvuk viac na čase, než na samom slovese; na pr. *fogom kérni Istenemet* = budem prosiť môjho Boha.

2. Keď je prísudkové sloveso složené so slovesnou predponou (*igekötő*) a prízvuk je na význame tej predpony, pomocné *fog* prichádza medzi predponu a neurčitý spôsob, ale sa píše každé o sebe; na pr. *Ha le fogod írni az imádságot, megköszönöm* = jestli opíšeš tu modlitbu, poďakujem ti; — jestli ale hlavný prízvuk je na slovese *fog* (na budúcom čase) alebo na samom složenom neurčitom spôsobe, vtedy sa

nerozlučuje predpona od slovesa; na pr. *Mikor fogod leirni az imádságot?* = Kedy opíšeš modlitbu? — O tom vidz viac v §. 121 aj nasled.

3. Jako u nás složené slovesá s predložkou sú dokonané a jednoduchým, dla podoby, prítomným tvarom označujú budúcnosť, tak je to aj v maďarskej reči, aj tu složené s predponou slovesá majú význam budúcnosti; n. p. *meg-tudom én azt* = dozviem sa ja to. *El-megyek* = odídem atď. — Medzitým neprotiví sa duchu reči aj s *fog* opisovať budúci čas týchto slovíes. Často však opisovanie toto je zbytočné.

4. Nektóri novejší spisovatelia užívajú toto *fog* aj v druhých časoch a spôsoboch na pr. *várni fogék, várni fogtam, várni fogjak, várni fognék* atď. toto však sa neodporúča; dopúšťa sa ale od nektorých užívanie slovesa *fog* v minulom čase s infinitívom k vysloveniu budúceho času, alebo takého deja, o ktorom sa domnievame, že sa stane v budúcnosti; na pr. *Ha Isten velünk, mához két hétre Párisba fog-tunk érni.* = Jestli je Boh s nami, na dnes dva týžne dorazili by sme do Parizu.

§. 84. Rozkazovací spôsob.

Spôsobová známka *j*.

Číslo	Osoba	N í z k e		V y s o k é	
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
množ. jedn.	2.	<i>Vár-j</i>	<i>Vár-jad</i> al. <i>vár-d</i>	<i>Kér-j</i>	<i>Kér-jed</i> al. <i>kér-d</i>
	3.	<i>vár-jon.</i>	<i>vár-ja.</i>	<i>kér-jen.</i>	<i>kér-je.</i>
	1.	<i>Vár-junk</i>	<i>Vár-juk</i>	<i>Kér-jünk</i>	<i>Kér-jük</i>
	2.	<i>vár-jatok</i>	<i>vár-játok</i>	<i>kér-jetek</i>	<i>kér-jétek</i>
	3.	<i>vár-janak</i>	<i>vár-ják</i>	<i>kér-jenek</i>	<i>kér-jék</i>
	Cakaj, nech čaká. Cakajme		Pros, nech prosí. Pros-		
	atď.		me atď.		
	vôbec nečo neurčitého		nečo určitého		
			vôbec nečo neurčitého		
		nečo určitého			

I. Poznámky o tvorení rozkazovacieho spôsobu.

1. Slovesá, ktoré vychádzajú na sykavky *s, sz* a *z*, nepodržujú nikdy známky *j*, ale ju menia v takú sykavku, jakou sa sloveso končí; na pr. *ás kope, ás-s kop, ás-son* atď. *vadász* poľuje, *vadász-sz* poľuj, *vadász-szon* atď. *hoz nesie, hoz-z nes, hoz-zon* atď. **Názorne: sykav. + j = 2 sykav.**

Vyníma sa *metz* reže, *vyrezuje, látsz(-ik)* zdá sa a *tetsz(-ik)* ľúbi, páči sa, ktorých rozkazovací spôsob znie *mes-s* rež, *lás-s(-ék)* nech sa zdá a *tes-s(-ék)* nech sa ľúbi, páči; od koreňov *met, lát* a *tet*.

2. Slovesá vychádzajúce na *t* a majúce pred *t* krátku *s* a mohlásku *aj* spôsobovú známku *aj* koncovkové *t* menia v *s*; na pr. *fut* uteká, *fus-s*; *üt* tlčie, *üs-s*; *nevet* smeje sa, *neves-s*; *arat* žne. *aras-s* atď. **Názorne: krát. samohl. + t + j = 2 s.**

3. Ty ale na *t* vychádzajúce slovesá, ktoré majú pred *t* dlhú samohlásku alebo jakúkoľvek spoluhlásku mimo *s* a *sz*, podržujú sice koncovkové *t*, ale spôsobovú známku menia v *s*; na pr. *füt* kúri, *füt-s*; *tüt* otvára. *tüt-s*; *tanít* učí, *tanít-s*; *segít* pomáha, *segít-s*; *düjt* rúca, *düjt-s*; *ront* kazi, *ront-s* atď. **Názorne: spoluhl. al. dlhá samohl. + t + j = ts.**

Vyníma sa s dlhou samohláskou pred *t* lát vidí a *bocsát* odpúšťa, tyto sa držia 2. pravidla a menia *t* do *s*; *lás-s* vidz, *bocsás-s* odpusti! Aj *lót* sem tam behá, má *lós-s*.

4. Ty na *t* vychádzajúce, ktoré majú pred *t* nektorú zo sykaviek *s*, *sz*, (*z*), koncovkové *t* odhadzujú a držia sa 1. pravidla, meniac spôsobovú známku v takú sykavku, jaká zostala po vyhodnení *t*; na pr. *fest* maluje, *fes-s*; *oszt* deli, *osz-sz*; *szerkez*t (aj *szerkeszt*) poriadzuje, *szerkez-z* atď. Názorne: *s y k a v. † † j = 2* syka v.

II. Poznámky o druhej osobe určitého tvaru.

1. Pripona druhej osoby jedn. čísla určitého tvaru *-jad*, *-jed* skrakuje sa veľmi často v čiré *-d*; jako *fog-d* chytí (ho) miesto *fog-jad*; *mos-d* umývajú, m. *mos-sad* atď.

2. Avšak v slovesách vychádzajúcich na *t* kde to *t* sa podržuje a len spôsobová známka mení sa do *s*, toto *s* musí sa podržať; na pr. *tanit-s-d* m. *tanit-sad*; *tekint-s-d* pohľadní m. *tekint-sed*; — v týchto sa vynecháva teda len *a* alebo *e*.

3. V slovesách vychádzajúcich na *d* s predchádzajúcou spoluhláskou vo vyslovovaní takto skráteného rozkazovacieho spôsobu príponové *d* zaniká; na pr. *mond* povedz (to), *küld* pošli (ho) atď. — medzitým v písme má sa podržať pre vyhnutie pochybnosti buď celá pôvodná prípona alebo skrátenina jej *d*; teda *mond-jad* al. *mond-d*; *küld-jed* al. *küld-d* atď. — Ani v druhých vychádzajúcich na *d*, skráteninu *d* vo výslove neslychať; na pr. *ad-d* daj (to), m. *ad-jad* atď.

4. *Fedd* káraj, miesto *fedd-jed* od pňa *fedd* (pravidelne malo by byť *fedd-d*) robí výnimku aj v písme, totižto príponová skrátenina *d* sa vynecháva. Prečo?

5. K tejto druhej skrátenej osobe pre väčší dôraz prikladá sa často *sza*, *sze*; na pr. *add-sza*, daj, *kérd-sze* pros atď.

Spojovací spôsob.

§. 85. Prítomný čas.

Známka, jako v rozkaz. spôsobe.

Číslo	Osoba	N í z k e		V y s o k é		
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar	
množ., jednot.	Hogy	1.	<i>vár-jak -jalak</i>	<i>vár-jam</i>	<i>kér-jek -jelek</i>	<i>kér-jem</i>
		2.	<i>vár-j</i>	<i>vár-jad, vár-d</i>	<i>kér-j</i>	<i>kér-jed, kér-d</i>
		3.	<i>vár-jon</i>	<i>vár-ja</i>	<i>kér-jen</i>	<i>kér-je</i>
		1.	<i>vár-junk</i>	<i>vár-juk</i>	<i>kér-jünk</i>	<i>kér-jük</i>
		2.	<i>vár-jatok</i>	<i>vár-játok</i>	<i>kér-jetek</i>	<i>kér-jétek</i>
		3.	<i>vár-janak</i>	<i>vár-ják</i>	<i>kér-jenek</i>	<i>kér-jék</i>

Poznámky o užívaní tohoto času.

Užíva sa 1. so spojkou *hogy*, kedykoľvek je u nás spojka *a by*, *by* s prítomným časom spojovacieho spôsobu a sice aj v

podmetných a predmetných, aj v účelných vetách; na pr. *Chcem, a by si sa učil = akarom, hogy tanulj.* Prajem ti, aby ti otec žil = *kivánom, hogy atyád éljen.* Požadujem, aby žiak v poriadku držal svoje veci, *követelem, hogy a diák rendben tartsa dolgait.* — Učíme sa, aby sme vedeli = *Tanulunk, hogy tudjunk.* Oti rodičov, aby ta Boh požehnal = *tiszteld szüleidet, hogy az Isten megáldjon.* V účelných vetách vyrozumieva sa v hlavnej vete „preto azért.“

Hogy sa nekdy aj vynecháva, zvláste, keďby dva- alebo viacraz za sebou malo nasledovať; na pr. Napominám mladíkov, aby išli v slušnom poriadku do kostola, žeby sa aj druhí skrze nich vzbudili = *Intem az ifjakat, (hogy) illő rendben induljanak templomba, hogy mások is épüljenek hennök.* — V ohnivejšej reči nelen jedno ale aj dve *hogy* sa vynechávajú; u nás po vynechani spojky a by, musí sa užívať rozkazovací spôsob; na pr. Nepovedal som ti, uč sa = aby si sa učil? = *nem megmondtam (hogy) tanulj.*

2. Užíva sa tento čas nekdy za spojkami *akár -akár* či (by) -či (by); *bár* trebas by; za zámenami *akárki* ktokoľvek by, *akármely* ktorýkoľvek (by), *akármí* čokoľvek (by), *bárki* trebas kto, *bármí* trebas čo, atd.; n. p. Všetko jedno mu je, či by sedel, či by chodil = *Mindegy neki, akár üljön, akár járjon.*

3. Užíva sa v takých otázkových vetách, ktoré sa v slovenskej reči vyslovujú neurčitým spôsobom a pomocným slovesom *mat* (sollen); na pr. Ktorý človek ta má počúvať = *melyik ember hallgasson?*

§. 86. Minulý čas.

Známka „*légyen*“ s minulým č. ukaz. spôs.

Číslo	Osoba	N i z k e		V y s o k é							
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar						
množ. jednot.	1.	<i>Hogy</i> $\left. \begin{array}{l} \text{vártam} \\ \text{vártál} \\ \text{várt} \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \text{vártam} \\ \text{vártad} \\ \text{vártá} \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \text{kértem} \\ \text{kértél} \\ \text{kért} \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \text{kértem} \\ \text{kérted} \\ \text{kérte} \end{array} \right\}$						
	2.					<i>légyen</i>	$\left. \begin{array}{l} \text{vártunk} \\ \text{vártatok} \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \text{vártuk} \\ \text{vártátok} \end{array} \right\}$	<i>légyen</i>	$\left. \begin{array}{l} \text{kértünk} \\ \text{kértetek} \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \text{kértük} \\ \text{kértétek} \end{array} \right\}$
	3.										

Poznámka o užívaní tohoto času.

Tento čas užíva sa len v pobočných vetách so spojkou *hogy* naše a by, správne ale len vtedy, keď v minulej činnosti spočíva pojem *nutnosti*, jako to pomocné sloveso *légyen* označuje; na pr. *Ziadam, aby si si bol vzal k srdcu moje napomínanie = kivánom, hogy intésemet szivedre vettéd légyen;* miesto toho:

nech je tak, že si si vzal na srdce. — Neradim, aby si včerajšie moje nariadenie bol zameškal = *nem tanácsom, hogy tegnapí rendeletemet elhalasztottad legyen*; m. neradim, aby tak bolo, že si zameškal atď.

Aj s druhou spojkou; na pr. *trebas si vedel, že ta navštívím, preča si má nadočkať* = *bár tudtat legyen, hogy meglátogatlak, még sem vártál meg*; miesto: *trebas si mal vedet* = *bár tudnod kellett*.

V druhých prípadoch, kde v minulom deji nieto žiadnej nutnosti, užívanie tohoto času je nesprávne.

*) V starých spisoch užíva sa toto *légyen* aj v tej osobe, čo minulý čas; na pr. *Nem tudom, hogy mit láttam legyenek* = neviem čo som mal vidieť.

Žiadací a podmieňovací spôsob.

§. 87. Prítomný čas.

Známka *n* al. *an*, *en*.

Číslo	Osoba	Nízke.		Vysoké.		
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar	
Číslo množ. jednot.	1.	vár-nék (nálak)	vár-nám	kér-nék (-nélek)	kér-ném	
	2.	vár-nál	vár-nád	kér-nél	kér-néd	
	3.	várna	vár-ná	kér-ne	kér-né	
	1.	vár-nánk	vár-nók	kér-nénk	kér-nök.	
	2.	vár-nátok	vár-nátok	kér-nétek	kér-nétek	
	3.	vár-nának	vár-nák	kér-nének	kér-nék	
	Čakal by som, si atď. al. bár by som, (si) čakal atď.		Prosil, -a, -o by som si atď. al. bár by som, (si) prosil, -a atď.			

Poznámky. 1. Jestli sa sloveso končí dvoma spoluhláskami alebo sylabou *it* a *út*, známka *n* prikladá sa s pomocnou hláskou *a* al. *e*; na pr. *áld-ana* požehnal by. *ront-ana* kazil by, *tanít-ana* učil by, *szépít-ene* krásnil by atď.

2. Tento čas sa užíva už v jednoduchých, už v složených vetách, už bez spojiek už so spojkami tak, jako nášho spojovacieho spôsobu prítomný čas, na pr. *Jedol by som* = *ehetném*, *spal by som* = *alhatnám*; — *rád by som čítal* = *szereznék olvasni*; *keby ste ráčili prísť* = *(ha) sziveskednétek jöni*; — *bárby každý miloval Boha!* = *Vajha mindenki szeretne az Istent!* — *Keby si sa učil, vedel by si* = *ha tanulnál, tudnál* atď.

§. 88. Minulý čas.

Známka: „*volna*“ pri minulom čase ukaz. spôs.

Číslo	Osoby	Nízke.		Vysoké.								
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar							
mnoz. jednot.	1.	<i>Hs</i> <i>vártam</i> <i>vártál</i> <i>várt</i> <i>vártunk</i> <i>vártatok</i> <i>vártak</i>	<i>vártam</i> <i>vártad</i> <i>vártá</i> <i>vártuk</i> <i>vártatok</i> <i>várták</i>	<i>volna</i>	<i>kértem</i> <i>kértél</i> <i>kért</i> <i>kértünk</i> <i>kértetek</i> <i>kérték</i>	<i>volna</i>	<i>kértem</i> <i>kérted</i> <i>kérte</i> <i>kértük</i> <i>kértétek</i> <i>kérték</i>	<i>volna</i>				
	2.								3.	1.	2.	3.
	1.								2.	3.	1.	2.
		Bol, -a, -o by som (si) čakal,		Bol, -a, -o by som (si) pro-								
		-a, -o atd. al. Bár by som bol,		sil, -a, -o atd. al. bár by, ke-								
		-a, -o čakal, -a, -o atd.		by som bol, -a, -o, prosil								
				-a, -o atd.								

Poznámka. 1. Tento čas užíva sa tiež už v jednoduchých už v složených vetách, už bez spojiek už so spojkami (*ha, bár, vajha* atd.) tiež tak, jako v našej reči minulý čas, spojovacieho či žiadacieho spôsobu; n.p. *Vajha el ne hagyttam volna az iskolát* = bár by som nebol zanechal škôl. *Ha tanultam volna, tudttam volna* = keby som sa bol učil, bol by som vedel atd.

Medzitým v podmienovacích súvetiach k vyhnutiu mnohého *volna* užíva sa buď v napovedi buď v dopovedi alebo aj v oboch prítomný čas ukaz. spôsobu, alebo sriedave opísaný sú minulý čas; na pr. *Ha az orvos későbben jön al. jön vala, atyám kétségkívül meghal*; miesto *Ha jött volna, meghalt volna* = keby lekár neskôr bol prišiel, otec by bol bez pochyby zomrel. — Medzitým aj u nás sa to hovorí: Keď neskôr príjde, dojistá zomre; — že sa to potahuje na minulosť, to poznat zo súvislosti reči.

2. Trebas sa prítomný čas žiad. spôs. užíva pravidelne aj k vysloveniu budúceho žiadacieho času, jako u nás, a trebas k vysloveniu predbudúceho času užíva sa jednoducho minulý čas; preca pre väčšiu určitost nezriedka kladie sa: a) opísaný budúci žiad. čas s *fognék* a neurčitým spôsobom; na pr. *ha várni fognék, ha várni fognál, fogna* atd.; *ha várni fognám, fognád* atd. keby som čakal (v budúcnosti) atd.; na pr. *Ha szavamra nem figyelsz, én sem teszem meg, bármire fognál kerni* = jestli slovo mojich nebudeš poslúchať, ani ja ti neurobím, bár o čo by si má prosil. = b) Užíva sa podmienovaci bud. čas s príponami prít. času žiad. spôs. na pr. *ha várandanék, várand-anál* atd., *kérend-eném kérend-enéd* atd. — Miesto predbudúceho času žiad. spôsobu, ktorý znie: *ha várni fogttam volna* atd. alebo *ha várand-ottam volna* atd. lepšej a správnejšej sa užíva minulý čas žiad. spôsobu; na pr. *Hogy ha ébregbek vagyunk, nem fogttunk volna ily nagy kárt vallani*; lepšej: *nem vallottunk volna ily nagy kárt* = keby sme boli bývali bedlivejší, neboli by sme strpeli tak veľkej škody.

§. 89. Podmieňovací budúci čas.

Známka časová -and, -end.

Číslo	Osoba	Nízke		Vysoké	
		Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
množ.: jednot.	1.	vár-andok (-andlak)	vár-andom	kér-endek (-endlek)	kér-endem
	2.	vár-andasz	vár-andod	kér-endesz	kér-ended
	3.	vár-and	vár-andja	kér-end	kér-endi
	1.	vár-andunk	vár-andjuk	kér-endünk	kér-endjük
	2.	vár-andotok	vár-andjátok	kér-endetek	kér-enditek
	3.	vár-andanak	vár-andják	kér-endenek	kér-endik

Poznámky o užívaní tohoto času.

Tento žiadaci čili podmieňovací budúci čas užíva sa správne len v podmieňovacom súvetí a to len v podmieňujúcej čili v pobočnej vete s *ha*; nekdy aj s druhou spojkou jako: *mihelyt* jaknáhle m. keď; na pr. *Ha az idő kedvezend, el fogok utazni* = jestli bude čas priat. odcestujem.

Medzitým miesto tohoto času, užíva sa aj len prítomný čas, lebo jeho význam budúcnosti poznať ľahko z budúceho času hlavnej vety; alebo už zo samého smyslu na pr. *Há délután tanulsz, fogsz tudni* = jestli sa budeš učiť popoludni, budeš vedieť. *Mihelyt az idő kedvez, el fogok utazni* = jaknáhle čas bude priat, odcestujem.

A preto:

1. jednoduchý čili podmieňovací budúci čas, nesmie stáť v podmienenej čili vôbec v hlavných vetách; nesmie sa teda povedať; *mihelyt idöm leend, irandok* = jaknáhle budem mať čas, budem písať, ale: *mihelyt idöm leend, irok*; al. *fogok írni*.

Taktiež je zle: *Én majd levelet irandok, hát te mit csinálandasz* = ja budem písať list, nuž a ty čo budeš robiť? miesto: *én majd levelet irok, hát te mit fogsz csinálni?*

2. Chybné je tiež užívanie opísaného budúceho času v podmieňujúcej vete miesto podmieňovacieho bud. času; na pr. *Mihelyt haza fogsz érkezni, izend meg* = jaknáhle príjdeš domov, odkáž; zle, miesto: *mihelyt haza érkezendel* alebo *erkez, izend meg*.

3. Od tohoto času pripojením prípon min. času so známkou *ott, ett* tvorí sa nový čas, ktorý novejší spisovatelia užívajú za predbudúci čas; na pr. Keď úlohu napíšem, budem sa učiť = *midön feladatot megirandottam, tanulok*. — Medzitým miesto tohoto tvaru obyčajne sa užíva buď minulý čas, buď prítomný alebo podmieňovací budúci čas; na pr. *midön feladatot megirtam*, al. *megirok* al., *megirandok, tanulok*; tu

už z *tanulok* alebo *fogok tanulni* vyzrozumieva sa, že písanie úlohy má sa dokonat' v budúcnosti; a preto užívanie predbudúceho času veľmi je zbytočné v takých složených vetách, v ktorých už zo súvislosti poznat', že môže byť reč len o dokonanej budúcnosti; na pr. Jeslti má prežiješ, zasyp mój hrob = *ha túlélsz, hantold be siromat* atd.

*) Užívanie tohoto času aj v druhých časoch a spôsoboch, je nesprávne.

§. 90. Neurčitý spôsob.

Známka *ni* al. *ani, eni*.

Nízke		Vysoké	
a) Bezpríponový či neosobný			
<i>vár-ni</i> čakať		<i>kér-ni</i> prosit'.	
b) Príponový či osobný.			
množ. jednot. číslo	1.	<i>Vár-nom</i> (<i>kell</i>)	<i>Kér-nem</i> (<i>illik</i>)
	2.	<i>vár-nod</i>	<i>kér-ned</i>
	3.	<i>vár-nia</i>	<i>kér-nie</i>
	1.	<i>Vár-nunk</i>	<i>kér-nünk</i>
	2.	<i>vár-notek</i>	<i>kér-netek</i>
	3.	<i>vár-niok</i>	<i>kér-niök</i>

Poznámky. 1. Ty slovesá, ktoré vychádzajú na samohlásku alebo na jednu spoluhlásku (vynimajú sa vychádzajúce na *-it -üt*), prijímajú čisté *-ni*; ty ale, ktoré vychádzajú na dve spoluhlásky alebo na *it* a *üt* dostávajú pomocnú hlásku *a* alebo *e*; na pr. *ront-ani* kazit', *ért-eni* rozumeť, *önt-eni* liať, *tanit-ani* učiť, *füt-eni* kúriť.

2. Osobný, čili príponovaný neurčitý, spôsob tvorí sa odne príponovaného, avšak koncovka *i* sa vyrecháva a len v tretej osobe obojeho čísla sa podržuje; *várn-om, vární-a, vární-ok* atd.

3. Nektóri odporúčajú, zvlášte ku skracovaniu predmetných a podmetných viet užívanie minulého a budúceho času neurčitého spôsobu, z ktorých prvý pozostáva z prít. neurčitého a slovesa *vala*; teda *vární vala* = expectavisse; budúci čas ale neurč. spôs. tvorený má byť od podmienovacieho budúceho času príponou *-ani, -eni*; na pr. *vár-and-ani, kér-end-eni* = že bude čakať, že bude prosit'. — Toto ale v živote obecnom je neslýchané.

§. 91. O užívaní príponovaného infinitívu vôbec, a o slovese

„*muse t' kell*“ zvlášte.

Príponový infinitív užíva sa už so slovesy už s prídavnými už s podstatnými menami.

Zo slovies osobite pripománúť treba „*kell*“, ktoré vyznačenáva toľko čo *muse t', treba byť, mať* (sollen.)

Náše sloveso *museti* je osobné, t. j. užíva sa vo všetkých troch osobách, a tá osoba, ktorá niečo musí (má) robiť, stáva pri nom v nominative, to ale čo má robiť, stáva v infinitive. — V maďarskej reči ale sloveso *kell* je neosobné t. j. len v tretej osobe užívané (v §. 115. 2.) pri ktorom tá osoba, ktorá niečo musí robiť, prichádza do dativu (s *-nak, -nek*) a to čo má robiť prichádza do infinitivu, ale dostáva príponu tej osoby, ktorá musí robiť; na pr.

Pritomný čas.

<i>nekem irnom kell</i>	— musím písať.
<i>neked irnod</i>	„ — musíš „
<i>neki irnia</i>	„ — musí „
<i>nekünk irnunk</i>	„ — musíme „
<i>nektek irnotok</i>	„ — musíte „
<i>nekik irniok</i>	„ — musia „

Súminulý čas.

nekem irnom kelle — musel som písať atď.

Minulý čas.

nekem irnom kellett — musel som písať.

Predminulý.

nekem kellett volt irnom — bol som musel písať.

Budúci.

nekem fog kelleni irnom — budem musieť písať.

Žiadací prítomný.

nekem irnom kellene — mal by som písať.

Žiadací minulý.

nekem kellett volna irnom — bol by som mal písať,

Podmieňovací budúci.

ha nekem kellend irnom — jestli budem musieť písať.

Dativy osobných zámen vynechávajú sa obyčajne, a len vtedy sa vykladajú, keď je na nich dôraz; dativy ale druhých mien musia sa vyložiť vždy; na pr. *A deáknak tanulnia kell* = žiak sa, musí učiť.

Kell stáva aj s bezpríponovým infinitivom, a sice vtedy, keď sa u nás sloveso *museti* užíva s infinitivom neosobne; na pr. musí sa chodiť = *kell járni*. Knihy sa musia čítať = *a könyveket olvasni kell*, atď.

Tým istým spôsobom, jako *kell*, užíva sa aj neosobné sloveso *illik* svedieť, sluši sa; na pr. nesvedčí sa ti vadiť = *neked nem illik veszedned* atď.

Príponovaný infinitiv užíva sa pri takých slovesách a prídavných menách, ktoré žiadajú pri sebe osobný doplnok (dativ) a infinitiv; jako na pr. *lehet* môže (vidz §. 72. II. a.); *nincs, nem volt* atď.; na pr. *nincs (nekem) mit olvasnom* = nemám čo čítať; *nem lesz mit mondanom* = nebudem mať čo povedať; — *szabad* slobodno je, *nem szabad, nem volt, lesz* atď. n p. *Jánosnak nem volt szabad sétálnia* = Jánovi nebolo slobodno sa prechádzať; — *engedni* dopustiť dovoliť; na pr. *Nekem nem en*

gedtek meg szólanom = mne nedovolili sa ohlásiť; — pri prídavných *jó* dobré je; na pr. *jó nekünk itt lennünk, ülnünk* atď. dobré nám je tu byť, sedieť atď. — Naposledy aj pri podstatných menách užíva sa priponovany inf. keď totižto v tej vete je datív osoby a infinitív stojí miesto podriadeného prívlastku; na pr. Petrovi bola daná moc (jaká?) rozviazať a sviazať = *Péternek adatott hatalom oldania és kötnie*.

Tyto infinitívy dajú sa aj rozvieť v celú pobočnú vetu s *hogy*; na pr. *Péternek adatott hatalom, hogy oldjon és kössön. Nekem nem engedték, hogy szóljak* atď.

§. 92. Príčastia.

Známka -ó, -ő.

Nízke	Vysoké
a) Prítomného času; zn. -ó, -ő.	
<i>Vár-ó</i> čakajúci.	<i>Kér-ő</i> prosiaci
b) Minulého času; zn. <i>t, ott, ett, őtt</i>	
<i>Vár-t</i> čakany	<i>Kér-t</i> proseny
c) Budúceho času; zn. -andó, -endő	
<i>Vár-andó</i> čakať sa majúci	<i>Kér-endő</i> prosiť sa majúci

Poznámky. 1. Príčastie prítomného času neužíva sa len čo prídavné meno, za prísudok a prívlastok; na pr. *Az ember halandó* = človek je smrteľný. *Az állat élő lény* = zvierat je životná bytosť; — ale sa užíva samostatne aj čo podstatné meno; na pr. *eső* dažď od *es-ik, arat-ó* zniec, *ír-ó* pisár, *tanul-ó* žiak, *ad-ó* predavač, *vev-ő* kupec od *vesz* kúpi atď.

2. Príčastie min. času celkom sa shoduje s tretou osobou min. času uk. sp., len že často miesto jednoduchej známky *t*, čo príčastie, prijíma pomocnú hlásku *o, e, ő* aj u tých slovies, ktoré ináč prijímajú len čisté *t*; na pr. *ír, ír-ott* písany; *szül* rodi *szül-ött* rodený, *nyir* strihá, *nyir-ott* strihaný atď.

3. Príčastia od činných slovies v maďarskej reči sú už činného už trpného významu, jako totižto udávajú nečoho činnosť, stav alebo trpnosť; na pr. *kaszáló ember* = kosiaci človek; ktorý kosi; — *sokát járt tapasztalt férfi*, muž, ktorý mnoho pochodil, zkusil; *könyvet kiadandó tudós* učerý muž, ktorý vydá knihu, vydat' majúci; tu sa užívajú činne; v nasledujúcich ale príkladoch, budú ty isté príčastia trpného významu; jako; *kaszáló rét* = lúka, ktorá sa kosieva, býva kosená; *járt ut* chodená cesta, po ktorej chodia; *kiadandó könyv* vydat' sa majúca kniha, atď.

4. Príčastie minulé prijíma nelen majetkové prípony; na pr. *várt-am jutalom* = očakávaná odo mňa odplata; *kért-em hivatal* = žiadaný odo mňa úrad atď.; ale — s málo výnimkami za tyto majetkové prípony prijíma aj druhé, a vtedy má význam

slovesného podstatného mena, ktorého činnosť je pominulá; na pr. *járt-om-ban* v mojom (minulom) chodení atď. Vidz §. 187.*)

5. Toto prídavné veľmi dobre sa užíva složené s podstatným menom v nominative, čo s podmetom, a príponou majetkovou *a, -e* osobite ku skracovaniu prívlastkových, (vôbec poťažných) viet; na pr. *szélvész-hányt-a tenger* víchorom hádzaué more; miesto: *tenger, melyet a szélvész hányt*; taktiež: *hideg-vette ember* = zimou zachvátený človek; miesto: *ember, kit hideg vetett*; *jég-vert-e szőlő* = ľadovcom zbitá vinica atď. — Často ale užíva sa prídavné aj bez majetkovej prípony, ale vtedy ju dostáva často podstatné meno, s ktorým je složené; na pr. *agya-fürt* prevrtného mozgu (človek) od *agy* mozog a *fürt* vrtá; *esze-vezsett* ztrateného rozumu; od *ész* a *vész* atď.; — áno nekdy nemá ani jedno prípony; na pr. *anya-szült meztelen* = nahý, jako matka porodila; *kár-vallott cigány* = oškodený cigán atď.

6. Z prídavných min. času tvoria sa príslovky príponou *on, en*; jako: *minden lépt-en* každým krokom atď.

7. Prídavné, budúceho času užíva sa k vysloveniu nutnosti t. j. toho, čo sa musí alebo má stať; na pr. *betanulandó versek* = verše, ktoré sa má neкто naučiť; — *elolvasandó könyv* = prečítať sa majúca kniha.

8. U novejších spisovateľov užíva sa nezriedka aj prídavné predbudúceho času, jako; *várand-ott, kérend-ett* áno aj s majetkovými príponami; *várandott-am, kérendett-em, -ed, -e* atď. to je ale zbytočné.

§. 93. Príechodník.

Známka *va, ve*.

Nízke	Vysoké
a) Príslovkovy na <i>va, ve</i> .	
<i>Vár-va</i> čakajúc	<i>Kér-ve</i> prosiac
b) Skracujúci na <i>ván, vén</i> .	
<i>Vár-ván</i> čakajúc	<i>Kér-vén</i> prosiac

Poznámky o užívaní príechodníkov.

I. Príechodník na *va, ve* užíva sa vždy so slovesom určitého spôsobu:

1. K udaniu stavu v ktorom sa účinkujúci podmet nachádza; a vtedy odpovedá našim od príechodníka tvoreným príslovkam na čky a ci; jako, *áll-va* stojačky, *fek-ve* (od *feksz-ik*) ležiačky; *ül-ve* sediačky, *koldúl-va* žebrajúci, atď.; na pr. *Allva irok* stojačky píšem. *Ülve tanultam* sediačky som sa učil atď.

2. K udaniu jednoduchého určenia spôsobu, na otázku: jako *hogyan?* jakým spôsobom *mimódon?* a vtedy odpovedá často aj nášmu slovesnému podst. menu v instrumentáli; na pr. *A, vizet is mérve adná* = aj vodu by dával merano. *Olvasva fogom tölteni az időt* = čítaním budem tráviť čas.

3. Uživa sa od samého prísudkového slovesa tvorený príchodník, čo dôraz dáva juce určenie; na pr. *kérve kértem*, *várva vártam*, *sírva sir* atď. toľko čo: prosiac som prosil; čakajúc som čakal, plačúc plače; t. j. veľmi plače atď.

4. Uživa sa jako trpné prídavné sloveso, avšak vždy so slovesom *vagyok*, ktorého aj tretia osoba *van* a *vannak* musí sa vykladať; na pr. *Az erdő ki van irtva* = les je vykorenený. *A gyermekek meg vannak mosva* = chlapani su umyti. *En meg vagyok lepve*, ja som prekvapený. — Nekdy keď sa poťahuje tento príchodník na podmet v množnom čísle, prijíma množ. č. prip. *k*, ale vtedy nesieme sa vykladať *vannak*; na pr. *Vállaink rakva-k* (m. *rakva vannak* naše ramená sú obťažené. *A templomok telvé-k* (m. *telee vannak*) *ájtatoskodókkal* = kostely sú naplnené pobožnosť vykonávajúcimi.

5. Miesto *men-ve* od *men-ni* ísť a *jö-ve* od *jö-ni* príjsť, uživa sa podst. meno *menet*, *jövet*, len že s rozdielom; tak: *Ne fuss, menve el nem fáradsz* = neutekaj, idúc (krokom) neustaneš; na-proti: *Oda menet nem fáradtam el, hanem vissza jövet* = ta idúc som neustal, ale z p i a t k y idúc.

II. Príchodník na *ván*, *vén* uživa sa ku skracovaniu pobočných viet; u nás sa uživa už príchodník, už slovesné podst. meno, na pr. *Imádkozván Istennel társalgunk* = modliac sa (m. keď sa modlíme), obecujeme s Bohom. *Vihar dühöngvén, el nem hagyhattuk a révet* = pre zúrenie (m. ponaevä zúril) víchor nemohli sme opustiť brehu. *Eltörölttven a bűntetés, mi fékezne a rosz embereket?* Keby sa zotrela pokuta, čo by sdržovalo zlých ľudí?

*) Naskytuje sa nekdy v maďarskej reči aj tvar súminulého a jednoduchého budúceho príchodníka; prvý je složený z obyčajného príchodníka a pomocného *vala*; druhý je tvorený prídavnou *-andván*, *-endvén*; jako: *várván vala*, *kérendvén* atď. na pr. *Nem szünt Istent kérni, éjjel nappál könyörögvén vala* = neprestal prosiť Boha, modliac sa dňom nocou.

§. 94. Slovesné podstatné meno.

Známka *ás*, *és*.

Nízke

Vár-ás čakanie.

Vysoké

Kér-és prosenie.

Poznámka. Toto slovesné podstatné meno odpovedá i významom i užívaním nášmu, od trpného prídavného minulého času tvorenému, slovesnému podstatnému menu.

§. 95. O užívaní určitého a neurčitého tvaru časovania príchodných slovík.

Že určitý tvar majú len príchodné a iné v smysle príchodných užívané slovesá, to sa povedalo už v §. 74. — Teraz povstáva otázka: Keď sa uživa tento, kedy tamten tvar?

I. Slovesá v určitom tvare užíva sa vôbec vtedy, keď je predmet jejich, totižto akkusativ, určený Osobite:

1. Keď akkusativ má pred sebou predslovce (*a, az*) alebo ukazovacie zámeno (*az, ez, amaz, emez, ugyanaz, ugyanez, ugyanazon, ugyanezen*); na pr. *Lát-om az erdőt* = vidím les. *Készít-em a levelet* = chystám list. *Ezen könyveket hozta* = tyto knížky doniesol. *Ugyanazon költeményt tanul-ja fivérem is* = tu istú báseň učí sa aj môj brat.

2. Keď je predmetom sám o sebe akkusativ spomänutých ukazovacích zámen; na pr. *Azt nem tud-om* = to neviem. *Ezt el nem ismer-em* = toto neuznávam. *Ugyanazt olvas-om* = to isté čítam.

Medzitým tento akkusativ ukazovacieho zámena (*az, ez*) veľmi často sa vynecháva, avšak sloveso musí stáť v určitom tvare; na pr. *Tudod te azt?* = Či vieš to? *Tud-om*, vyzrozumieva sa *azt*. — Zvlášte sa to *azt*, vyzrozumieva pri priechodných slovesách, ktorých predmet vyslovený je celou vetou s *hogy*; vidz §. 171 a nasl.

3. Keď je predmetom akkusativ zámen tretej osoby jako *öt, öket*; taktiež *önt, önöket*. Sem patria aj druhé oslovenia zdvorilosti jako: *magá-t, kegyed-et* al. *kegyetek-et, uraságod-at, uraságtok-at*, atď.; na pr. *Én őt nem lát-om*, ja ho nevidím. *Hát kegyed-et nem hátták meg?* = Teda vašnosť nepovolali? *Én önt nem ismer-em* = ja vás nepoznám.

P o z n á m k a. Jako akkusativ ukazovacieho zámena, tak aj tyto akkusativy osobite *öt* a *öket* veľmi často sa vynechávajú, ponevač sa vyzrozumieva dostatočne už zo samého určitého tvaru slovesa, lebo keď je predmetom akkus. zámena prvej alebo druhej osoby, nesmie sa užívať určitý tvar; na pr. *Ismer-ed-e bátyámat?* *Ismer-em* vyzrozumieva sa (*öt, ho*). *Kér-em, adjon egy tollat!* Prosim (vás, *önt*.) dajte mi jedno pero atď.

4. Keď je predmetom akkusativ nejakého vlastného mena či osobného, či miestneho atď.; na pr. *Szeret-em Pétert* = milujem Petra. *Nem felelthet-em Pestet* = nemôžem zapománuť na Pešť. *Olvas-tad már Virgiliust* = čítal si už Virgilia atď.

Sem patria aj mená sviatkov; na pr. *Husvét-ot ünnepl-em* = slávim veľikú noc.

5. Keď je predmetom akkusativ nejakého mena s ktoroukoľvek prisvojovacou príponou: na pr. *Becsül-jétek tanítóitokat* = ctíte svojich učiteľov. *A becsületes ember megtart-ja szavát* = statočný človek drží slovo (svoje). *Szeret-em nemzetemet* = milujem svoj národ.

Sem patria aj mená s majiteľnou príponou; na pr. *Kinek házát lát-od?* = Či dom vidíš? *Én a Péteré-t látom* = ja vidím Petrov (dom). — Taktiež patria sem akkusativy prisvojovacích zámen *enyém, tied* atď.; na pr. *Ez a te kalapod,*

nem lát-tad az enyémet = toto je tvůj klobúk, nevidel si mójeho? *Nem ad-od el a tiedet?* = nepredáš tvojeho?

6. Určitý tvar užíva sa, keď je predmetom akkusativ nasledujúcich a podobných zámen s prisvojovacou príponou tretej osoby, jako: *mag-át, magokat; mindnyájá-t, mindnyájok-at; mindenikök-et* alebo *mindegyikök-et* jedného každého z nich; na pr. *Csak magát lát-om* = len jeho vidím. *Mindnyájokat becsül-öm* = všetkých ctím. *Mindeniköket ismer-em* = každého z nich poznám atď.

Poznámka. O týchto zámenách s prisvojovacou príponou prvej, druhej osoby, jako *magamat* a *magunk-at, magad-at* a *magatok-at, mindnyájunk-at* a *mindnyájatok-at, mindegyikünk-et* a *mindegyiktek-et, melyikünk-et* a *melyiktek-et* atď. zapamätat slušno, že sa užívajú s určitým tvarom len vtedy, keď je prisudok tej istej osoby, ktorej prisvojovaciú príponu zámeno má; t. j. keď sa užívajú zvrátne; na pr. *Csak magunkat lát-juk*, len sebä vidíme. *Mindegyikünk-et ismer-em*, každého z nás poznám. *Jól erz-em magamat*, dobre sa cítim. atď. — Keď ale prisudok je inej osoby, užíva sa sloveso v neurčitom tvare; na pr. *Csak magamat lát-sz*, len mňa (samého) vidíš. *Az atyám mindnyájunkat szeret*, môj otec miluje všetkých nás. *Mindenikünk-et lát-ott*, každého z nás videl atď.

7. Keď je predmetom akkusativ zámena *valamennyi* všetko a *egymás-t* jedon druhého (sebä); na pr. *Valamennyit becsül-öm*, všetkých si vážim. *A gyermek szeret-i egymást*, chlapani sa milujú.

8. Keď je predmetom zámeno *mind* všetko, s druhým menom, ktoré je určené nektorým z vyložených spôsobov, užíva sa s určitým tvarom; na pr. *Mind elvesztett-e pénzét*, všetky svoje peniaze ztratil. *A déákot mind ismer-em*, žiakov všetkých poznám, — Jestli ale stojí s druhým menom, s ktorým sa užíva neurčitý tvar, tento sa podržuje i pri *mind*; na pr. *Mind lát bennünket az Isten*, Boh nás všetkých vidí.

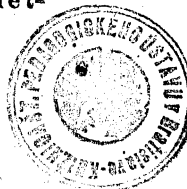
9. Keď je predmetom akkusativ zámen s príponou *ik*; na pr. *Melyiket választ-od*, ktorého vyvolíš? *Barátom csak egyiket* al. *némelyik-et nézi czélszerűnek*, môj priateľ len jedno al. nektoré drží za primerané. *Én másikat ismerem*, ja znám druhého.

Poznámka 1. Jestli sú tyto s príponami prvej al. druhej osoby plati o nich to, čo sa povedalo v poznámke pri 6.

2. Keď majú pred sebou neurčité *egy*, jakýsi, ktorýsi, musí sa užívať neurčitý tvar; na pr. *Egy gyermek egy másikat mentett meg*, istý chlapec jakéhosi druhého zachránil.

3. Srovnavatele a sverhovatele prídavných mien, jako aj číslovky na *ik* užívajú sa s určitým tvarom, medzitým mávajú obyčajne pred sebou predložce; na pr. *A szebbiket választ-om*, peknejši si vyvolím. *A harmadikat nem akarom*, tretí nechcem atď.

10. Určitý tvar užíva sa konečne vždy, kedykoľvek predmet priechodného slovesa vyslovený je celou predmet-

nou vetou či s *hogy*, či s jakou druhou spojkou, alebo bez nej; na pr. *Tudom, hogy derék ember*, viem, že je driečny človek. *Nem tud-om, hol késik*, neviem, kde sa spozdieva. *Szeretn-ém, ha levelemre tüstént válaszolnál*; rád by som bol, keby si mňa na môj list hneď odpovedal. *Az Üdvözítő kérd-é: „Kit kerestek?”* Spasiteľ sa pýta: „Koho hľadáte? *Nem hall-om, mit beszél*, ne-slyším, čo hovorí.

II. Neurčitý tvar užíva sa vôbec, keď predmet, čili akkusativ, není určený. Osobite:

1. Keď akkusativ nemá pred sebou ani predslovca, ani ukazovacieho zámena, ani nestojí s prisvojovacou príponou; na pr. *Alkalmat vár-ok*, čakám príležitosť. *Levelet készít-ek*, chystám list. *Négy forint-ot fizet-ék*, platím 4 zlaté.

Poznámky. 1. Aj akkusativ ukazovacieho zámena stáva s neurčitým tvarom, kedykoľvek odkazuje na neurčený predmet. na pr. *Lovat vett-él?* Kúpil si koňa? *En is azt keresek*, aj ja to hľadám; totižto nejakého koňa. *Csak vizet, nem bort kérek*, len vody prosím, nie vína. *Azt adhat-ok*, to (totožito v ody) môžem dať atď.

2. Aj s prisvojovacími príponami mená považujú sa za neurčené, a preto aj s akkusativy jejích užíva sa neurčitý tvar; také sú: *vásárfia* trhové alebo jarmočné; *asztalfa* trahlik čili fiok v stole, *miatyánk* otec náš (čo modlitba) a iné v jedno slovo splynuté složené; na pr. *Vásárfiát hoz-ok*, nesiem trhové. *Mond-egy miatyánkot*, povedz jedon otec náš. S určitým tvarom stavajú len vtedy, keď sú určené predslovcom, alebo iným spôsobom; na pr. *Mond-d el a miatyánkot*, odhovor otcenáš. *Hoz-om a vásárfiát*.

3. Taktiež v neurčitom tvare stáva sloveso, trebas je akkusativ s prisvojovacou príponou, keď tento označuje len čiastku z nejakého celku; na pr. *Ad-j el nekem négy ökrödet*, predaj mi 4 voly, t. j. ktorékoľvek štyri z viac tvojich volov *Ha tetszik, befog-ok két lovamat*; *de mind a négyet be nem fogom*; jestli sa páči, zapriahnem dva kone, ale všetky štyri nezapriahnem. Naproti tomu ale, keď niekto nemá len štyri voly, poviem: *Ad-d el nekem négy ökrödet*; a keď mám len dva kone, tiež poviem: *Ha tetszik, befog-om két lovamat*.

2. Neurčitý tvar užíva sa aj s akkusativy zámen prvej osoby: *engemet* a *minket* al. *bennünket*, potom druhej osoby: *tégedet* a *titeket* al. *benneteket*; na pr. *Engemet* al. *minket* ne *okoz-z*, nás neobviňuj. *Ez az úr tégedet nem ismer*, tento pán teba nezná. *Az Isten minket int*, Boh nás napomína.

3. Keď sa činnosť priechodného slovesa v prvej osobe po-fahuje na akkusativ *tégedet* a *titeket* atď. užíva sa prípona *-lak*, *-lek*; na pr. *Tégedet* al. *titekek már régen ismer-lek*, teba al. vás znám už dávno. Vidz §. 77.

4. Neurčitý tvar užíva sa aj pri akkusativoch vlast-ných mien. keď sa užívajú čo obecné mená, alebo s ne-

určitým zámenom; na pr. *A mostani idoben is találunka néha Cicerót*, aj v terajších časoch nachádzame nekdy Cicerona, t. j. takého rečníka, jako Cicero. *Ismer-ek egy (al. valami) Péterfit*, znám istého Péterfiho.

5. Neurčitý tvar stáva s akkusativy opytovacích zámen *ki, mely, mi* atď. áno aj s akkusativy zámen složených s týmito: na pr. *Kit vár-sz*, koho čakáš; *Mit akar-sz*, čo chceš? *Hányat s milyet kívánsz*, koľko a jaké chceš? *Valakit vár-ok*, kohosi čakám. *Annyit s olyat küld-ök*, tolko a také posielam.

Ano zámená *ki, mi, mely, hány, mennyi, milyen* atď. aj keď stoja s predslovgom, žiadajú neurčitý tvar; na pr. *Küldöm a kelmét, melyet al. a melyet kérsz*, posielam (ti) tovar, ktorý žiadaš.

6. Keď sa pofahujú na jedno sloveso dva akkusativy, z ktorých jeden je určený, druhý neurčený, tvar príchodného slovesa riadi sa dľa bližšieho akkusativu; na pr. *Sem társad, sem magadat nem ismer-lek*, ani tvojeho spoločníka neznám, ani teba.

Poznámka. V tomto páde najlepšej je za prvým akkusativom položiť sloveso v patričnom tvare, a druhý akkusativ položiť za sloveso; na pr. miesto tohoto: *Sem őt, sem mást nem tartok arra érdemesnek*; lepšej: *Sem őt nem tart-om arra érdemesnek, sem mást*, ani jeho nedržim za hodného toho, ani druhého.

2. Časovanie pravidelných ikových slovies.

§. 96. O zvláštnich pravidlách ikového časovania.

V časovaní ikových slovies platia nasledujúce pravidlá:

1. V celom časovaní bere sa za základ slovo, ktoré zostane po vynechaní sylaby *ik*; na pr. *lak-ik* býva, *áz-ik* mokne, *kés-ik* opozdieva sa, *várat-ik* čakany je; *kéret-ik* prosený je; za základný peň zostáva: *lak, áz, kés, várat, kéret*.

Sama tretia osoba jednotného čísla ukazovacieho spôsobu je ikový peň, jako: *ázik, lakik* atď.

2. Jako zo soznamu prípon v §. 77. vidno, ikové sloveso má ty isté prípony, čo neurčitý tvar časovania ne-ikových slovies v minulom, predminulom a opísanom budúcom čase, potom v neurčitom spôsobe, prídastí, príchodníkoch a slovesnom podstatnom mene jako aj v množnom čísle všetkých ostatných časov. — Odchyľuje sa teda len v jednotnom čísle prítomného a súminulého času ukazovacieho spôsobu, potom v jed. čísle rozkazovacieho, v prítomnom čase spojovacieho; napokon v prítomnom, minulom a budúcom čase žiadacieho a podmienovacieho spôsobu.

Rozdiel tento pozostáva v tom, že sa vo všetkých odchýlných časoch prvá osoba končí na *m*; druhá na *l* a tretia na *k*. Na pr.

Pritomný :	<i>Áz-om</i>	<i>Kés-em</i>	<i>Szök-öm</i> skáčem, ubehujem
	<i>áz-ol</i>	<i>kés-el</i>	<i>szök-öl</i>
	<i>áz-ik</i>	<i>kés-ik</i>	<i>szök-ik</i>
Súminulý :	<i>Áz-ám</i>	<i>Kés-ém</i>	<i>Szök-ém</i>
	<i>áz-ál</i>	<i>kés-él</i>	<i>szök-él</i>
	<i>áz-ék</i>	<i>kés-ék</i>	<i>szök-ék</i> atď.

Žnámky spôsobov a časov, taktiež i pravidlá a zvláštnosti v tvorení jejich sú jedny a ty isté.

3. Nektore ikové slovesá, keď sa užívajú v priechodnom význame, časujú sa dľa určitého tvaru, celkom podľa neikových sloviess — a majú pri sebe určený akkusativ, n. p.

Neurčitý tvar:

Átszök-öm preskakujem prez
nečo (*valamin*)

Určitý tvar:

Átszök-öm (*az árkot* priekopu)

átszök-öl
átszök-ik
átszök-ünk
átszök-tök
átszök-nek

átszök-öd
átszök-i
átszök-jük
átszök-ütek
átszök-ük

§. 97.

Číslo Osoba	Vzor časovania pravidelných ikových sloviess		
	Nízke.		Vysoké.
Ukazovací spôsob.			
Pritomný čas.			
jednot.	1. <i>Lak-om</i> bývam atď.	<i>Kés-em</i> meškám	<i>Szök-öm</i> skáčem
	2. <i>lak-ol</i>	<i>kés-el</i>	<i>szök-öl</i>
	3. <i>lak-ik.</i>	<i>kés-ik.</i>	<i>szök-ik.</i>
množ.	1. <i>Lak-ünk</i>	<i>Kés-ünk</i>	<i>Szök-ünk</i>
	2. <i>lak-tok</i>	<i>kés-tek</i>	<i>szök-tök</i>
	3. <i>lak-nak</i>	<i>kés-nek</i>	<i>szök-nek</i>
Súminulý čas.			
jednot.	1. <i>Lak-ám</i> býval som	<i>Kés-ém</i> meškal som	<i>Szök-ém</i> skákal som
	2. <i>lak-ál</i>	<i>kés-él</i>	<i>szök-él</i>
	3. <i>lak-ék.</i>	<i>kés-ék.</i>	<i>szök-ék.</i>
množ.	1. <i>Lak-ánk</i>	<i>Kés-énk</i>	<i>Szök-énk</i>
	2. <i>lak-átok</i>	<i>kés-étek</i>	<i>szök-étek</i>
	3. <i>lak-ának</i>	<i>kés-ének</i>	<i>szök-ének</i>

Číslo Osoba	Vzor časovania pravidelných ikových slovies		
	Nízke		Vysoké
Minulý čas.			
množ. jednot.	1. <i>Lak-tam</i> býval som	<i>Kés-tem</i>	<i>Szök-tem</i>
	2. <i>lak-tál</i>	<i>kés-tél</i>	<i>szök-tél</i>
	3. <i>lak-ott.</i>	<i>kés-ett.</i>	<i>szök-ött.</i>
množ. jednot.	1. <i>Lak-tunk</i>	<i>Kés-tünk</i>	<i>Szök-tünk</i>
	2. <i>lak-tatok</i>	<i>kés-tetek</i>	<i>szök-tetek</i>
	3. <i>lak-tak</i>	<i>kés-tek</i>	<i>szök-tek.</i>
Predminulý čas.			
množ. jednot.	1. <i>Lak-tam vala</i> al. <i>volt</i>	<i>Kés-tem vala</i> al. <i>volt</i>	<i>Szök-tem vala</i> al. <i>volt</i>
	2. <i>lak-tál vala</i> „	<i>kés-tél vala</i> „	<i>szök-tél vala</i> „
	3. <i>lak-ott vala.</i> „	<i>kés-ett vala.</i> „	<i>szök-ött vala.</i> „
množ. jednot.	1. <i>Lak-tunk vala</i> „	<i>Kés-tünk vala</i> „	<i>Szök-tünk vala</i> „
	2. <i>lak-tatok vala</i> „	<i>kés-tetek vala</i> „	<i>szök-tetek vala</i> „
	3. <i>lak-tak vala</i> „	<i>kés-tek vala</i> „	<i>szök-tek vala</i> „
Budúci čas.			
množ. jednot.	1.	<i>Lakni, késni, szökni</i>	<i>fog-ok</i>
	2.		<i>fog-sz</i>
	3.		<i>fog.</i>
množ. jednot.	1.		<i>Fog-unk</i>
	2.		<i>fog-tok</i>
	3.		<i>fog-nak</i>
Rozkazovací spôsob.			
množ. jedn.	2. <i>Lak-jál</i> bývaj	<i>Kés-sél</i> meškaj	<i>Szök-jél</i> skáč
	3. <i>lak-jék.</i>	<i>kés-sék.</i>	<i>szök-jék.</i>
	1. <i>Lak-junk</i>	<i>Kés-sünk</i>	<i>Szök-jünk</i>
množ. jedn.	2. <i>lak-jatok</i>	<i>kés-setek</i>	<i>szök-jetek</i>
	3. <i>lak-janak</i>	<i>kés-senek</i>	<i>szök-jenek</i>

Poznámky. 1. Ikové pne na *s* a *z* známku rozkazovacieho spôsobu *j* spodobujú, jako neikové; na pr. *es-ik* rozk. *es-s-él* padaj, *áz-ik*, *áz-z-ál* atd.

2. Na *sz* vychádzajúce ikové, ponevác mnohé majú dva pne, jako: *vastagsz-ik* aj *vastagod-ik* hrubne; *csillapsz-ik* aj *csillapod-ik* tichne, usedá sa; *töreksz-ik* aj *töreked-ik* usiluje sa atd. vyjmúc prítomný čas ukaz. spôs. prípony všetkých ostatných časov a spôsobov prijímajú ku pne na *d*, tyto teda podržujú *j*; na pr. *vastagod-j-ál* hrubni, *csillapod-j-ál* tichni atd. — Vynímajú sa jednopňové: *tetsz-ik* a *látsz-ik*. O tých vidz §. 84. poznám. 1.

3. Ikové vychádzajúce na *t* držia sa v tvorení rozkazovacieho spôsobu tých istých pravidiel, čo neikové vidz §. 84. pozn. 2—4.

— Toto platí aj o prít. čase spojov. spôsobu.

Číslo Osoba		Vzor časovania pravidelných ikových slovies						
		Nízke		Vysoké				
Spojovací spôsob.								
Prítomný čas.								
množ. jednot.	1. 2. 3.	Hogy	lak-jam	kés-sem	szök-jem			
			lak-jál	kés-sél	szök-jél			
			lak-jék ; lak-junk	kés-sék ; kés-sünk	szök-jék ; szök-jünk			
	1. 2. 3.	Hogy	lak-jatok	kés-setek	szök-jetek			
			lak-jának	kés-senek	szök-jenek			
	Minulý čas.							
	množ. jednot.	1. 2. 3.	Hogy	lak-tam légyen	kés-tem légyen	szök-tem légyen		
				lak-tál	kés-tél	szök-tél		
lak-ott				kés-ett	szök-ött			
1. 2. 3.		Hogy	lak-tünk	kés-tünk	szök-tünk			
			lak-tatok	kés-tetek	szök-tetek			
			lak-tak	kés-tek	szök-tek			
Žiadaci a podmieňovací spôsob.								
Prítomný čas.								
množ. jednot.		1. 2. 3.	Bár a. Ha	lak-nám	kés-ném	szök-ném		
	lak-nál			kés-nél	szök-nél			
	lak-nék ; lak-nánk			kés-nék ; kés-nénk	szök-nék ; szök-nénk			
	1. 2. 3.	Bár a. Ha	lak-nátok	kés-nétek	szök-nétek			
			lak-nának	kés-nének	szök-nének			
	Minulý čas.							
	množ. jednot.	1. 2. 3.	Bár a. Ha	lak-tam volna	kés-tem volna	szök-tem volna		
				lak-tál	kés-tél	szök-tél		
lak-ott				kés-ett	szök-ött			
1. 2. 3.		Bár a. Ha	lak-tünk	kés-tünk	szök-tünk			
			lak-tatok	kés-tetek	szök-tetek			
			lak-tak	kés-tek	szök-tek			
Podmieňovací budúci čas.								
množ. jednot.		1. 2. 3. 1. 2. 3.	Ha	Lak-andom	kés-endem	szök-endém		
				lak-andol	kés-endel	szök-endel		
	lak-andik ; lak-andunk			kés-andik ; kés-endünk	szök-andik ; szök-endünk			
	lak-andotok			kés-andetek	szök-andetek			
	lak-andanak			kés-endenek	szök-endének			

Číslo Osoba	Vzor časovania pravidelných ikových sloviess.			
	Nízke	Vysoké		
Neurčitý spôsob; a) bez prípon.				
	<i>Lak-ni</i>	<i>*Kés-ni</i>	<i>Szök-ni</i>	
b) Osobný čili príponovaný.				
množ. jednot.	1.	<i>Lak-nom</i>	<i>Kés-nem</i>	<i>Szök-nöm</i>
	2.	<i>lak-nöd</i>	<i>kés-ned</i>	<i>szök-nöd</i>
	3.	<i>lak-nia.</i>	<i>kés-nie.</i>	<i>szök-nie.</i>
	1.	<i>Lak-nünk</i>	<i>Kés-nünk</i>	<i>Szök-nünk</i>
	2.	<i>lak-notok</i>	<i>kés-netek</i>	<i>szök-nötök</i>
	3.	<i>lak-niök</i>	<i>kés-niök</i>	<i>szök-niök</i>
Pričastia.				
a) Prítomné.				
	<i>Lak-ó</i> bývajúci	<i>Kés-ő</i> meškajúci	<i>Szök-ő</i> uskakujúci	
b) Minulé.				
	<i>Lak-ott</i> obývaný	<i>Kés-ett</i> premeškaný	<i>Szök-ött</i> ubehlý	
c) Budúce.				
	<i>Lak-andó</i>	<i>Kés-endő</i>	<i>Szök-endő</i>	
Slovesné podstatné meno.				
	<i>Lak-ás</i> bývanie	<i>Kés-és</i> meškanie	<i>Szök-és</i> skákanie	

§. 98. Druhy ikových sloviess.

Ikové slovesá z ohľadu časovania sú dvojaké: pravidelné a nepravidelné.

a) Pravidelné sú ty, ktoré, jako vo vzore, v celom časovaní podržujú jeden peň bezo zmeny.

b) Nepravidelné sú ty, ktoré pňové *sz* zameňujú v nektorých tvaroch buď *s t* buď *s d* alebo ho docela vyhadzujú (v. §. 106 — 113).

Ďalej ikové slovesá sú stále (*állandó*) a premenlivé (*változó*).

1. Stále ikové sú ty, ktorých pňový tvar užíva savždy len *s ik*; na pr. *lakik*, *esik*, *padá*, *ázik*, *mokne*.

2. Premenlivé ale sú ty, ktorých pňový tvar užíva sa už *s ik*, už bez *ik*; na pr. *bomol*, *bomlik* rozpadá, rozchádza sa; *egyéz* sjednocuje, *egyézik* srovnáva sa.

I. Stále ikové dľa významu sú buď priechodné buď nepriechodné alebo podmetné.

α) Priechodné ikové dľa toho, jako majú predmet určený alebo neurčený, užívajú sa tiež buď v určitom alebo v neurčitom tvare; a síce určitý tvar časovania, jako spomänuť, aj ikových slovies je ten istý, čo neikových; vidz v §. 96. 3. Neurčitý ale tvar je obyčajné v predošlom §. uvedené časovanie.

Poznámka. Aj v neurčitom aj v určitom tvare časujú sa asi tyto: *dolgozik* pracuje, *eszik* je, *iszik* pije, *dohányzik* fajčí, *küri* dohán; *játszik* hrá, *szopik* cecia, *éhezik* lačnie, *szomjazik* žižni, *gyónik* spovedá sa, *átaluszik* prespi, *megalkuszik* sjedná, *megfekszik* príľahne a aj druhé s predponami složené.

β) Nepriechodné podmetné a trpné slovesá časujú sa len dľa riadneho ikového časovania; na pr.

Podmetné	Trpné
<i>áz-om</i>	<i>kér-et-em</i>
<i>áz-ol</i>	<i>kér-et-el</i>
<i>áz-ik</i>	<i>kér-et-ik</i> atď.

II. Premennivé ikové slovesá sú dvojaké:

1. Také, ktoré aj v ikovej aj v neikovej podobe majú ten istý význam, jako :

<i>bomol bomlik</i> rozpadá sa,	<i>omol omlik</i> rúca sa,
<i>esdekel esdeklík</i> veľmi prosí,	<i>ömöl ömlík</i> leje sa,
<i>foszol foszlik</i> strapuje sa,	<i>romol romlik</i> kazí sa,
<i>fúldokol fúldoklik</i> dusí sa,	<i>sikamol sikamlík</i> kľíže sa,
<i>haldokol haldoklik</i> umiera	<i>tündököl tündöklík</i> bliští sa.
<i>háramol háramlik</i> padá, hrnie	sa nečo na pr. zlé, odpoved-
nosť na nekoľo,	

2. Také, ktoré v neikovej podobe majú iný význam a síce priechodný, v ikovej ale majú buď nepriechodný alebo docela podmetný, a preto sú pamäti hodné; jako :

<i>ágaz : beágaz vmit</i> , *) — obrezá- va, obrubuje konáry	<i>ágazik</i> : s <i>el-</i> al. <i>ki-</i> rozvetvuje, rozkonáruje sa
<i>áldoz : fel-áldoz</i> — obetuje	<i>áldozik</i> : prijíma sviatosť oltár- nu; <i>á. a nap</i> al. s <i>te-</i> slnce zapáda
<i>aproz</i> : s <i>el-</i> al. <i>fel-</i> <i>vmit</i> — drobí, rozdrobuje nečo	<i>aprozik</i> : n. p. <i>az eső</i> — mrholi, drobí sa
<i>bán</i> : ľutuje nečo	<i>bánik valamivel</i> — dbá o ne- čo, starať sa, zachádzať s nečím.
<i>biz</i> : <i>meg-biz valakit</i> — nekomu nečo naložiť	<i>bizik</i> : <i>vkiben</i> — v nekoľo dô- verovať
<i>okroz</i> : <i>be-b. vmit</i> — krikmi pokryť nečo	<i>bokrozik</i> : stáva sa krikovým
<i>bolondoz</i> : <i>meg-</i> al. <i>össze-b. vkit</i> — obľázníť nekoľo	<i>bolondozik</i> : bláznivosti robí, al. blázneť sa
<i>böröz</i> : <i>be-b. vmit</i> — zakožovať nečo	<i>börzík</i> : <i>be-b. a seb</i> — kožou sa pokrýva, zateluje sa, rana

*) v pred *mi* al. *ki* vyznamenáva *vala*; n. p. *vmit* = *valamit*, *vki* = *valaki*.

büzöl: smradíť, smrad robiť

cserepez: črepom pokrýva

csigáz: *meg-cs.* — krúti, trápi

csikland: *vkit* — šteglí

csiráz: klik al. srdce nejakej rastliny vyrezáva

csomóz: do uzla skladá, uzli nečo

csoportoz: do skupenin sria-dzuje (gruppíren)

érez: *vmit* — cíti nečo

egyez: sjeďnocuje

fenekel: zabeďňuje

gallyaz: *be-* al. *le-g.* — odtina odrezuje vetve

gyúl: *össze-* al. *eggbe-gy. vmi* — schádza, shromažďuje sa

gyökerez: *he-gy.* — zakoreniť, koreňmi pokryť

gyöngyöz: perli, perlami vyšiva

gyűrűz: očkuje (v štepárstve)

haboz: *be-h. vmit* — penami obhadzuje

havaz: *be-h. vmit* — sňahom zahadzuje

hibáz: *vmiben, el-h.* — chybi, chybu pácha

izel: koštuje, okusuje

jelen: *meg-j. vki vhol* — zjavuje, objavuje sa neкто nekde

jegez: mrazi, robi ľad

kettöz: *meg-k. vmit* — zdvojuje dvojnásobni nečo

kopácsol: dzube, rube, lúpe

különöz: *el-k. vmit* — odlučuje nečo

levelez: dopisuje, listy posielá nekому

múl: *felül-m. vkit* — prevyšuje nekoho

nyúl: *ki-ny.* — vystiera, — *kez-zel ny.* ruku vystiera, dotýka sa

old: *fel-o. vmit* — rozvazuje, rozlušťuje

örököl: dedičí neкто nečo

öröl: mele neкто n. p. *gabonát* zbožie, obylie

párol: pari nečo, vyparuje

büzlik: smrdí, smrad prichádza

cserepszik: *föl-cs. a bör. az út* — puka sa, koža, cesta

csigázik: vrtí, točí sa, jako sli-mák

csiklandik a test — šteglivé je telo

csirázik: pučí, kliči sa

csomózik: uzli sa

csoportózik: v skupenine (kope) stojí, skupeninu tvorí

érezik: *vmi* — cíti sa

egyezik: *meg-* srovnáva sa

feneklik: *meg-* usedáva sa, na dno schádza

gallyazik: rozvetvuje sa

gyülik: a *seb* — odbiera rana

gyökerezik: rozkoreniť, zakoreniť sa

gyöngyözik: perli sa, perly há-dže n. pr. víno

gyűrűzik: okruča sa

habozik: váha, pochybuje —

habzik: a *viz, sör* pění sa

havazik: sňazi, sňah padá

hibázik: *hiányzik vmi* — chybuje, schádza

izlik: chutná

jelenik: *meg-j. a könyv, dolog* — vychádza (na svetlo) kniha, vec

jegzik: mrzne, robi sa ľad

kettözik: zdvojuje zdvojnásob-ňuje sa

kopácslik: lúpe sa

különzik: *különbözik* — liši sa deli sa

levelezik: *ki-l. al. le-l. a fa*, listí sa, listie pušťa al. prchue strom

múlik, *ki-* al. *el-m.* — uplýva, mína sa

nyúlik: vystiera sa, natáhuje sa, popušťa n. p. koža

oldik: *fel-o magától vmi* — rozvazuje sa nečo samo od seba

öröklík: na veki zostáva, zveč-ňuje sa

örlik: mele sa

párlík: pari sa, vyparuje sa

pelyhez : páperi, páperim nap-
húje
poroz : práši zaprašuje nešto

rigyáz : konáre obrubuje
riméz : rymuje (reimt)
sebez : rani
sugároz : *he-s.* a *nap vmit* —
papršlekmi pokrýva sluce nešto
szagol : vonia nekto nešto
szemez : obiera (po zrnkách) aj
očkuje
szün : *meg-sz. vmit tenni* — pre-
stáva robít nešto
torol : *meg-t. vmit* — pomstí sa
pre nešto — aj hostinu držat
tajtékoz : *he-t. vmit* — penami
obhadzuje nešto
tör : *vmit* — láme nešto
vál : *el-v. al. meg-v. vkitöl* —
lúči sa nekto od nekoho
vérez : zakrvavuje nešto
virágoz : *he-v. al. fel-v. vmit* —
něčo okrašľuje kvetmi.

pelyhezik : páperi sa, páperie
dostáva
porzik : práši sa, *az út cesta*
portlik : *el-p.* obracia sa na
prach
rigyázik : konáry žene
rimzik : rymuje sa (reimt sich)
sebzik : rany dostáva
sugárik : žiari sa, blišti sa
szaglik : vonia nešto
szemzik : *az eső* — mrholi
szünik : *meg-sz. vmi* — nešto
prestáva
torlik : nakopuje sa, na. pr. ľad
na stľpe mostu
tajtékzik ; pení sa
törík : láme sa
válík : *el-v.* — oddeľuje sa vec
jedna od druhej
vérzik : krváca nešto
virágzik : kvitne.

3. Časovanie vysúvacích sloviés. *Hangugrató igék ragozása.*

§. 99. Výmer vysúvacích sloviés.

Nektoré viacejšlabičné slovesá v časovaní krátku samo-
hlásku poslednej sylaby už vyhadzujú už podržujú; na pr.
sodor súka, skrúca, *sodr-ok*; *peder* tiež skrúca, (*ki-peder* vykrú-
ca) *pedr-ek*; *gyötör* trápi, *gyötr-ök*. — Takéto slovesá nazý-
vajú sa *vysúvacímí*.

Vysúvacie slovesá sú dvojaké: neikové a ikové.

Neikové vysúvacie zväťša sú ty, ktoré vychádzajú

1. na *og, eg, ög*; a ktoré majú pred týmito sylabami ne-
ktorú zo spoluhlások *j, l, ly, n, r, z, zs*; n. p. *jaj-og* narieka
kvľli, *saj-og* bolí, páli (na pr. rana); *zaj-og* hurtuje, *gözöl-ög*
parí sa; *szédel-eg* závrat má; *ámoly-og* piple sa; *boly-og* túla
sa; *mosoly-og* usmieva sa; *csön-ög* aj *csön-g* znie, zvučí; *in-og*
kýve sa; *kon-og* duní; *pön-ög* (al. *peng*) zvučí; *csör-ög* hráč;
dör-ög hrmi; *for-og* vrtí sa; *mor-og* mrmle; *buz-og* horlí; *iz-og*,
moz-og hýbe sa; *roz-og* kýve sa; *bízs-eg, nyűzs-ög* svrbí, hemží
sa; *pözs-ög* aj. *pezs-eg* pení sa.

2. na *ol, el, öl*; na pr. *bitor-ol* priosobuje si nešto bez-
právne; *gyakor-ol* cvičí; *érdem-el* zaslúhuje; *merész-el*, opova-
žuje sa; *vezér-el* vojvodí; *elnök-öl* predseduje; *köz-öl* sdeľuje;
öldök-öl vraždí, zabíja; *örök-öl* dedí atď.

3. na *or. er, ör*; ktoré majú pred týmito sylabami *d, p* alebo *t*; na pr. *gyöt-ör* trápi; *híd-or* vydžobáva, odlučuje; *kot-or* škrábe, zametá; *pöd-ör* aj *ped-er* vykrukuje; *sod-or* skrúca; *söp-ör* aj. *seper* zametá; *tip-or* šliape nohami.

4. na *oz, ez, öz*; na pr. *czél-oz* mieri; *kín-oz* trápi; *kob-oz* habe, konfiškuje; *or-oz* kradie; *kép-ez* tvorí; *vég-ez* koná; *bélyeg-ez* značí; *ellen-ez* protiví sa, *ér-ez* cíti; *szer-ez* zapričinuje, nadobýva; *ör-öz* (aj. *öriz*) stráži, chráni; *ösztön-öz* povzbudzuje dráži.

5. na *m* vychádzajúce toto sloveso: *terem* rodí sa.

Ikové vysúvacie sú ty, ktoré majú dvojakú aj ikovú aj neikovú podobu ale v oboch jedon význam; avšak mnohé aj z tých, ktoré dľa rozličnosti podoby majú aj rozličný význam (vidz. §. 98. II.)

Sem patria aj tyto *fürd-ik* kúpe sa, a *ugr-ik* skáče, so pňami *füröd* a *ugor*.

§. 100 Pravidlá časovania vysúvacích sloviess.

V časovaní vysúvacích sloviess platia nasledujúce pravidlá:

1. Vysúvacie slovesá len v tých osobách vysúvajú samohlásku, ktorých prípony začínajú sa samohláskou. — Také sú:

a) V prítomnom čase ukaz. spôsobu 1. osoba jedn. a množ. č. neurčitého tvaru aj nízkych aj vysokých sloviess; — 1. a 2. os. jedn. č. určitého tvaru u nízkych; — u vysokých ale sloviess celý určitý tvar prít. času mimo prvej osoby množ. č.; na pr. *mosolyg-ok*, *mosolyg-unk*; *szédelg-ek*, *szédelg-ünk*; *czélz-om*, *czélz-od*; — *jegyez* značí, prít. urč. tv. *jegy-z-em*, *jegy-z-ed*, *jegy-z-i*; *jegy-z-itek*, *jegy-z-ik*.

b) Celý súminulý čas. ukaz. spôsob. obojeho tvaru; na pr. *mosolyg-ék* *mosolyg-ál* *mosolyg-a*; *mosolyg-ánk*, *mosolyg-átok*, *mosolyg-ának*; — *szédelg-ék*, *szédelg-el*, *szédelg-e*, *szédelg-énk*, *szédelg-étek*, *szédelg-ének*; — urč. tvar: *czélz-ám*, *-ád*, *-á*, *-ök*, atď.; — *jegy-z-ém*, *-éd*, *-é*; *-ök*, *-étek*, *-ék*.

c) Celý podmienovací budúci čas obojeho tvaru na pr. *mosolyg-ándok*, *-andasz* atď.; *szédelg-endeek*, *-endesz* atď.; — *czélz-ándom*, *-ándod* atď.; — *jegy-z-endem*, *-ended* atď.

d) Príčastie prítomného a budúceho času a slovesné podstatné meno; na pr. *mosolyg-ó*, *szédelg-ő*; *mosolyg-andó*, *szédelg-endő*; *mosolyg-ás*, *szédelg-és*.

e) Odvodzovací príponu príčinných sloviess *-at*, *-et*, jako spománuť v §. 71. II. c., tiež prijímajú s vysutím ty dvojslabičné slovesá, ktoré sa stávajú po vysutí jednoslabičnými; na pr. *zörög* hráť, *zör-get* atď. — Medzitým vychádzajúce na *oz ez öz* prijímajú bez vysutia *tat tet*; na pr. *kín-oz-tat*, *érez-tet* dáva trápiť. pocitť atď.

Vysúvanie toto stáva sa preto, ponač sa tým ľubozvučnosť zväčšuje a výslova není ťažká.

2. V takých tvaroch, ktorých prípony začínajú sa spoľuhláskou, vysúvanie sa nestáva pre obťažnosť výslovy. Medzitým, ponač nektoré spoľuhláskové prípony pre obľahčenie

výslovy mávajú aj pomocné hlásky, preto vysúvacie slovesá majú niektoré tvary dvojako. — Take sú:

a) V prítomnom čase ukaz. spôs. neurč. tvaru 2. osoba jedn. a množ. a 3. osoba množ. čísla; na pr. *mozog-sz* aj *mozg-asz*, *mozog-tok* aj *mozg-otok*, *mozog-nak* aj *mozg-anak*; avšak pravidelne užívajú sa bez vysutia.

0 druhej osobe ale jedn. č. treba poznamenať, že slovesá vychádzajúce na *z* prijímajú vždy *-asz*, *-esz* s vysutím; na pr. *czélz-asz*, *jegy-z-esz* atď.

b) Znamku minulého času prijímajú aj s vysutím aj bez vysutia s tým však poznamenaním, že, keď vysúvajú samohlásku, prijímajú *-ott*, *-ett*, *-ött*; na pr. *rabl-ott*, *haldokl-ott*, *gyötr-ött*, *jegy-z-ett* atď. — Keď ale nevysúvajú, prijímajú len *t*; na pr. *rabol-t*, *haldokol-t* atď. — Avšak vychádzajúce na *og*, *eg*, *ög*, a *oz*; *ez*, *öz* tretiu osobu jedn. č. neurč. tvaru majú vždy s vysutím na *-ott*, *-ett*, *-ött*; na pr. *mozg-ott*, *czélz-ott*, *szédeleg-ett*; — ostatnie aj tyto majú vysutím na *-ott*, *-ett*, *-ött*; na pr. *mozg-ottam*, *mozog-tál* aj *mozg-ottál* atď. — Taktiež *ott*, *ett*, *ött* s vysutím prijímajú aj vychádzajúce na *l* a *r*, keď sa užíva tretia osoba čo prídavné; na pr. *el-rabl-ott ember* ukradený človek atď.

e) Prítomný žiadací spôsob obojeho tvaru tvoria tiež dvojako a síce s vysutím, a vtedy prijímajú znamku *n* s pomocnou hláskou, teda *-an*, *-en*; — aj bez vysutia a vtedy dostávajú len čisté *n*; na pr. *szemez-ném* aj *szemz-eném*, *érez-nék*, aj *érez-enék*; *virágöz-nál* aj *virágz-anál* atď.

d) V neurčitom spôsobe keď sa samohlásku nevysúva, prikladá sa prípona *ni*; keď sa ale vysúva, kladie sa *-ani*, *-eni*; na pr. *öröl-ni* aj *ör-l-eni* mlieč; *omol-ni* aj *om-l-ani* atď.

3. Nikdy sa nestáva vysúvanie:

a) V tretej osobe jedn. a v druhej a tretej osobe množ. č. prít. času ukaz. spôs. urč. tvaru nízkych sloviess; na pr. *kínoz-za*, *kínoz-zátok*, *kínoz-zák*; — potom v prvej osobe množ. č. tohože času spôsobu a tvaru u obojích sloviess; na pr. *kínoz-zuk* *érez-zük* atď.

b) v rozkazovacom a tak ani v spojovacom spôsobe prít. čase; na pr. *mozog-j*; *mozog-jak*; *szédeleg-j*, *szédeleg-jek*; *czéloz-z*, *czéloz-zak* atď.

c) v príchodníkoch; na pr. *mozog-va*, *érez-vén*.

Nestáva sa to preto, pretože prípony týchto tvarov začínajú sa vždy spoluhláskou a nikdy neprijímajú pomocnej hlásky.

4. Ty slovesá, ktoré majú aj ikovú aj neikovou podobu, v tvaroch vyložených pod 2. a. b. c. d. obyčajne len vtedy vysúvajú samohlásku, keď sa užívajú v ikovej; — keď sa ale užívajú v neikovej podobe, podržujú v nich pňovú samohlásku a prijímajú v nich prípony bez pomocnej hlásky. N. p.

Nízke		Vysoké		Dvojpodobové	
neurčité	určité	neurčité	určité	neiková podoba	iková podoba
Ukazovací způsob. Přítomný čas.					
<i>Kínz-ok</i>	<i>Kínz-om</i>	<i>Közl-ök</i>	<i>Közl-öm</i>	<i>Oml-ok</i>	<i>Oml-om</i>
<i>kínz-asz</i>	<i>kínz-od</i>	<i>közöl-sz</i>	<i>közöl-öd</i>	<i>omol-sz</i>	<i>oml-ol</i>
<i>kínz</i>	<i>kínz-za</i>	<i>közöl</i>	<i>közöl-i</i>	<i>omol</i>	<i>oml-ék.</i>
<i>kínz-unk</i>	<i>kínz-zuk</i>	<i>közöl-imk</i>	<i>közöl-jük</i>	<i>oml-unk</i>	<i>oml-unk</i>
<i>kínz-tok</i>	<i>kínz-zatok</i>	<i>közöl-tök,</i>	<i>közöl-itek</i>	<i>omol-tok</i>	<i>oml-otok</i>
<i>kínz-nak</i>	<i>kínz-zák</i>	<i>közöl-nék</i>	<i>közöl-ik</i>	<i>omol-nak</i>	<i>oml-anak</i>
Súminulý čas.					
<i>Kínz-ék</i>	<i>Kínz-ám</i>	<i>Közl-ék</i>	<i>Közl-ém</i>	<i>Oml-ék</i>	<i>Oml-ám</i>
<i>kínz-ál</i>	<i>kínz-ád</i>	<i>közöl-él</i>	<i>közöl-éd</i>	<i>oml-ál</i>	<i>oml-ál</i>
<i>kínz-a</i> atd.	<i>kínz-á</i>	<i>közöl-e</i>	<i>közöl-é</i>	<i>oml-a</i>	<i>oml-ék</i> atd.
a) Bez vysutia.					
<i>Kínz-tam</i>	<i>Kínz-tam</i>	<i>Közöl-tem</i>	<i>Közöl-tem</i>	<i>Oml-tam</i>	
<i>kínz-tál</i>	<i>kínz-tad</i>	<i>közöl-tél</i>	<i>közöl-ted</i>	<i>omol-tál.</i>	
<i>kínz-ott</i>	<i>kínz-ta</i>	<i>közöl-t</i>	<i>közöl-te</i>	<i>omol-t</i>	
<i>kínz-tunk</i> atd.	<i>kínz-tuk</i>	<i>közöl-tünk</i>	<i>közöl-tük</i>	<i>omol-tunk</i>	
b) S vysuti m.					
<i>Kínz-ottam</i>	<i>Kínz-ottam</i>	<i>Közöl-öttem</i>	<i>Közöl-öttem</i>	<i>Oml-ottam</i>	
<i>kínz-ottál</i>	<i>kínz-ottad</i>	<i>közöl-öttél</i>	<i>közöl-ötted</i>	<i>oml-ottál</i>	
<i>kínz-ott</i>	<i>kínz-otta</i>	<i>közöl-ött</i>	<i>közöl-ötte</i>	<i>oml-ott</i>	
<i>kínz-ottunk</i> atd.	<i>kínz-ottuk</i>	<i>közöl-öttünk</i>	<i>közöl-öttük</i>	<i>oml-ottunk</i> atd.	

Nízke		Vysoké			Dvojpodobové	
neurčitě	určitě	neurčitě	určitě	neiková	iková podoba	
<i>Kínóz-zak</i> <i>kínóz-z</i> <i>kínóz-zon</i>	<i>Kínóz-zam</i> <i>kínóz-zad(-d)</i> <i>kínóz-za</i>	<i>Közöl-jek</i> <i>közöl-j</i> <i>közöl-jön</i>	<i>Közöl-jem</i> <i>közöl-jed (-d)</i> <i>közöl-je</i>	<i>Omol-jak</i> <i>omol-j</i> <i>omol-jon</i>	<i>Omol-jam</i> <i>omol-jál</i> <i>omol-jék atd.</i>	
<i>Kínóz-nék</i> <i>kínóz-nál</i> <i>kínóz-na atd.</i>	<i>Kínóz-nám</i> <i>kínóz-nád</i> <i>kínóz-ná</i>	<i>Közöl-nék</i> <i>közöl-nél</i> <i>közöl-ne</i>	<i>Közöl-ném</i> <i>közöl-néd</i> <i>közöl-né</i>	<i>Omol-nék</i> <i>omol-nál</i> <i>omol-na atd.</i>		
<i>Kínóz-anék</i> <i>kínóz-anál</i> <i>kínóz-ana</i>	<i>Kínóz-anám</i> <i>kínóz-anád</i> <i>kínóz-aná</i>	<i>Közöl-enék</i> <i>közöl-enél</i> <i>közöl-ene</i>	<i>Közöl-eném</i> <i>közöl-enéd</i> <i>közöl-ené</i>	<i>Oml-anám</i> <i>oml-anál</i> <i>oml-anék atd.</i>		
<i>Kínóz-andok</i> <i>kínóz-andasz</i> <i>kínóz-and atd.</i>	<i>Kínóz-andom</i> <i>kínóz-andod</i> <i>kínóz-andja</i>	<i>Közöl-endek</i> <i>közöl-endesz</i> <i>közöl-énd</i>	<i>Közöl-endem</i> <i>közöl-ended</i> <i>közöl-endi</i>	<i>Oml-andok</i> <i>oml-andasz</i> <i>oml-and</i>	<i>Oml-andom</i> <i>oml-andol</i> <i>oml-andek atd.</i>	
<i>Kínóz-ni</i> al. <i>Kínóz-ani</i>	<i>Kínóz-ni</i> al. <i>Kínóz-ani</i>	<i>Közöl-ni</i> al. <i>Közöl-eni</i>	<i>Közöl-ni</i> al. <i>Közöl-eni</i>	<i>Omol-ni</i>	<i>Oml-ani</i>	
<i>Kínóz-ó</i>	<i>Kínóz-ó</i>	<i>Közöl-ó</i>	<i>Közöl-ó</i>	<i>Oml-ó</i>	<i>Oml-ó</i>	

Rozkazovací a spojovací způsob.

Žiadací a podmieňovací spôsob. Prítomný čas.

a) B e z v y s u t i a.

h) S v y s u t i m.

Podmieňovací budúci čas.

Neurčitý spôsob.

Pričastie prít. času.

Oml-ó

Príčasť min. času.

Kínz-ott Kőzöl-t al. közl-ött Omol-t al. óml-ott

Príčasť bud. času.

Kínz-andó Kőzl-endő Omol-andó

Priechodníky

Kínoz-va Kőzöl-ve Omol-va
kínoz-ván közöl-vén omol-ván

Poznámka. Ktorý sa má z tých dvojakých tvarov užívať, či totižto s vysutím, či bez vysutia, to sa možno naučiť len z čítania, počúvania a hovorenia; tak na pr. *el-sikaml-ani* od *sikamol* poklyzuje sa, je viac v úžitku, než *el-sikamol-ni* atď.

4. Časovanie príčinných slovíes. *Miveltető igék ragozása.*

§. 101.

Príčinné sloveso vyslovuje, že podmet skrze nekoľo (od nekoľo) dáva nečo robiť.

Príčinné slovesá tvoria sa pripojením k čistému pňu sylaby *-at, -et* al. *-tat, -tet* vidz §. 71.

O časovaní príčinných slovíes treba vedet, že

1. príčinné sloveso, nech pochádza od slovesa jakého-koľvek významu, má vždy priechodný význam; a preto

2. nech si je tvorené aj od ikového slovesa, z ostáva neikovým, a nasleduje vždy časovanie neikových slovíes už určitého už neurčitého tvaru, jako totižto má akkusativ určený alebo neurčený.

Poznám. Zvláštne sluší pripománuť, že minulý čas tvoria čistým *t* a len v 3-ej osobe jedn. č. prijímajú *ott, ett*; — potom y rozkazovacom a spojovacom spôsobe známku *j* menia v *s*, pred ktorým aj *t* prechádza do *s*; na pr. *varrat* dáva šíť, *varras-s* daj šíť atď

N í z k e		V y s o k é	
<i>dolgoz-ik</i> pracuje		<i>ver</i> bije	
neurčitý tvar	určitý tvar	neurčitý tvar	určitý tvar
U k a z o v a c í s p ō s o b.			
Prítomný čas.			
<i>Dolgoz-tat-ok</i>	<i>Dolgoz-tat-om</i>	<i>Ver-et-ek</i>	<i>Ver-et-em</i>
<i>dolgoz-tat-sz</i>	<i>dolgoz-tat-od</i>	<i>ver-et-sz</i>	<i>ver-et-ed</i>
<i>dolgoz-tat</i>	<i>dolgoz-tat-ja</i>	<i>ver-et</i>	<i>ver-et-i</i>
<i>dolgoz-tat-unk</i>	<i>dolgoz-tat-juk</i>	<i>ver-et-ünk</i>	<i>ver-et-jük</i>
<i>dolgoz-tat-tok</i>	<i>dolgoz-tat-játok</i>	<i>ver-et-tek</i>	<i>ver-et-itek</i>
<i>dolgoz-tat-nak</i>	<i>dolgoz-tat-ják</i>	<i>ver-et-nek</i>	<i>ver-et-ik</i>
dávam pracovať, robiť atď.		dávam biť atď.	

N i z k e		V y s o k é	
<i>dolgoz-ik</i> pracuje		ver bije	
neurčitý tvar	určitý tvar	neurčitý tvar	určitý tvar
Súminulý čas.			
<i>Dolgoz-tat-ék</i> <i>dolgoz-tat-ál</i> atď.	<i>Dolgoz-tat-ám</i> <i>dolgoz-tat-ád</i>	<i>Ver-et-ék</i> <i>ver-et-él</i>	<i>Ver-et-ém</i> <i>ver-et-éd</i> atď.
Minulý čas.			
<i>Dolgoz-tat-tam</i> <i>dolgoz-tat-tál</i> <i>dolgoz-tat-ott</i> <i>dolgoz-tat-tunk</i> <i>dolgoz-tat-tatok</i> <i>dolgoz-tat-tak</i>	<i>Dol-goz-tat-tam</i> <i>dolgoz-tat-tad</i> <i>dolgoz-tat-ta</i> <i>dolgoz-tat-tuk</i> <i>dolgoz-tat-tátok</i> <i>dolgoz-tat-ták</i>	<i>Ver-et-tem</i> <i>ver-et-tél</i> <i>ver-et-ett</i> <i>ver-et-tünk</i> <i>ver-et-tetek</i> <i>ver-et-tek</i>	<i>Ver-et-tem</i> <i>ver-et-ted</i> <i>ver-et-te</i> <i>ver-et-tük</i> <i>ver-et-tétek</i> <i>ver-et-ték</i>
Budúci čas.			
<i>Dolgoz-tat-ni fo-</i> <i>gok, fogsz</i> atď.	<i>Dolgoz-tat-ni fo-</i> <i>gom, fogod</i> atď.	<i>Ver-et-ni fo-</i> <i>gok, fogsz</i> atď.	<i>Ver-et-ni fo-</i> <i>gom, fogod</i> atď.
Rozkazovací a spojovací spôsob.			
<i>Dolgoz-tas-sak</i> <i>dolgoz-tas-s</i> <i>dolgoz-tas-son</i> <i>dolgoz-tas-sunk</i> <i>dolgoz-tas-satok</i> <i>dolgoz-tas-sanak</i>	<i>Dolgoz-tas-sam</i> <i>dolgoz-tas-sad</i> <i>dolgoz-tas-sa</i> <i>dolgoz-tas-suk</i> <i>dolgoz-tas-sátok</i> <i>dolgoz-tas-sák.</i>	<i>Ver-es-sek</i> <i>ver-es-s</i> <i>ver-es-sen</i> <i>ver-es-sünk</i> <i>ver-es-setek</i> <i>ver-es-senek</i>	<i>Ver-es-sem</i> <i>ver-es-sed</i> <i>ver-es-se</i> <i>ver-es-sük</i> <i>ver-es-sétek</i> <i>ver-es-sék.</i>
Žiadaci a podmieňovací spôsob.			
Prít. čas.			
<i>Dolgoz-tat-nék</i> <i>dolgoz-tat-nál</i> atď.	<i>Dol-goz-tat-nám</i> <i>dolgoz-tat-nád</i>	<i>Ver-et-nék</i> <i>ver-et-nél</i>	<i>Ver-et-ném</i> <i>ver-et-néd</i> atď.
Podmieňovací budúci čas.			
<i>Dolgoz-tat-andok</i> <i>dolgoz-tat-andasz</i> <i>dolgoz-tat-and</i> atď.	<i>Dolgoz-tat-an-</i> <i>dom</i> <i>dolgoz-tat-andoŕ</i> <i>dolgoz-tat-andja</i>	<i>Ver-et-endeK</i> <i>ver-et-endesZ</i> <i>ver-et-end</i>	<i>Ver-et-endem</i> <i>ver-et-ended</i> <i>ver-et-endi</i> atď.
Neurčitý spôsob.			
<i>Dolgoz-tat-ni</i>		<i>Ver-et-ni</i>	
Priečodníky.			
<i>Dolgoz-tat-va</i> <i>dolgoz-tat-ván</i>		<i>Ver-et-ve</i> <i>ver-et-vén</i>	

3. Z činných príchodných utvorené príčinné stávajú sa trpnými príponou *ik* bez toho, žeby bolo treba zdvojiť príponu *at et* alebo *tat tet*; na pr. *vár* čaká, *vár-at* dáva (nechá) čakať, *vár-at-ik* čakaný je, čaká sa atď.

4. Príčinné slovesá rozoznávajú sa od trpných len tým, že príčinné sú neikové a časujú sa dľa neikových; trpné ale aj podobou aj časovaním patria ku ikovým. — Penevác ale medzi neurčitým tvarom neikových a ikových sloviess rozdiel je len v nektorých časoch, aj to len v množnom čísle, najlepšej sa lišia od seba tým, že príčinné, čo príchodné, mávajú pri sebe obyčajne akkusativ, trpné ale nemajú ho nikdy; potom, že pri príčinných slovesách ta osoba alebo vec, skrze ktorú sa dáva nečo robiť, stáva obyčajne s príponou *-val -vel*, pri trpných ale činný podmet stáva so záložkou *áttal* alebo s príponou **tók -töl*.

N í z k e	V y s o k é	N i z k e	V y s o k é
P r i ť i	n ě	T r p ě	n ě
neurčítý tvar	neurčítý tvar	určítý tvar	určítý tvar
Vár-at-ok vár-at-sz vár-at vár-at-unok vár-at-tok vár-at-nak	Vár-at-om vár-at-od vár-at-ja vár-at-juk vár-at-jatok vár-at-ják	Kér-et-ek kér-et-sz kér-et kér-et-ünk kér-et-tek kér-et-nek	Kér-et-em kér-et-el kér-et-ék kér-et-ünk kér-et-tek kér-et-nek
Vár-at-ék vár-at-ál vár-at-a vár-at-ánk atd.	Vár-at-ám vár-at-ád vár-at-á vár-at-ánk	Kéret-ék kéret-él kéret-e kéret-énk	Kéret-ém kéret-él kéret-ék kéret-énk atd.
Vár-at-tam vár-at-tál vár-at-ott vár-at-tunk vár-at-tatok vár-at-tak	Vár-at-tam vár-at-tad vár-at-ta vár-at-tuk vár-at-tatok vár-at-tált	Kéret-tem kéret-tél kéret-ett kéret-tünk kéret-tetek kéret-ték	Kéret-ém kéret-él kéret-ék kéret-énk atd.
Vár-at-ni fogok, fogsz atd.	Vár-at-ni fogom, fogod	Kéret-ni fogok, fogsz	Kéret-ni fogom, fogod atd.

Ukazovací způsob.

Prítomný čas.

Súminulý čas.

Minulý čas.

Budúci čas

celkom jako neurčítý tvar
pričinných

Jako neurčítý tvar pričinných

Rozkazovací a spojovací způsob:

Váras-sak	Váras-sam	Kéres-sam	Kéres-sam
váras-s	váras-sad	kéres-sed	kéres-sél
váras-son	váras-sa	kéres-se	kéres-sék
váras-sunk atd.	váras-suk	kéres-sük	kéres-sünk atd.

**Žiadaci a podmieňovací spôsob
Fritomný čas.**

Várat-nék	Várat-nám	Kéret-ném	Kéret-ném
várat-na	várat-nád	kéret-néd	kéret-nél
várat-nánk	várat-ná	kéret-ne	kéret-nék
várat-nátok	várat-nók	kéret-nők	kéret-nékt
várat-nának	várat-nátok	kéret-nétek	kéret-nétek atd.
	várat-nák	kéret-nékt	

Podmieňovací budúci čas.

Várat-andok	Várat-andom	Kéret-éndem	Kéret-éndem
várat-andasz	várat-andod	kéret-énded	kéret-éndel
várat-and	várat-andja	kéret-éndi	kéret-éndék
várat-andunk atd.	várat-andjunkt	kéret-éndjükt	atd.

Neurčitý spôsob.

Várat-ni	Kéret-ni	Várat-ni	Kéret-ni
----------	----------	----------	----------

Priechodníky.

Várat-va	Kéret-ve		jako pričínné
• várat-ván	kéret-vén		

5. Časovanie možnostných sloviess. *Ható-igék ragozásu* §. 102.

Možnostné sloveso (*hatóige*) vyslovuje možnosť nejakej činnosti, trpenia alebo stavu, a povstáva tým, že sa prikladá ku slovesnému pňu prípona *-hat, -het*.

Pravidlá časovania týchto sloviess sú tyto :

1. Každé možnostné sloveso podržuje tu istú podobu, ktorej je prvotné sloveso; totižto je-li to sloveso ikové, aj možnostné zostáva ikovým; je-li ale neikové, aj toto bude neikovým; a preto odvodené od tamtych, časujú sa dľa ikových; jestli ale sú odvodené od neikových sloviess, nasledujú aj časovanie jejich.

2. V časovaní prípona *-hat, -het* prikladá sa k čistému či prvotnému či odvodenému pňu; a preto osobite u príčinných a trpných sloviess až za *-at, -et* alebo *-tat, -tet*; u ikových medzi slovesný peň a *ik*; na pr. *vár čaká, vár-hat* môže čakať, *vár-at* dáva čakať, *vár-at-hat* môže dať čakať, *vár-at-ik* čakaný je, *vár-at-hat-ik* môže byť čakaný; *es-ik* padá, *es-het-ik* môže padnúť atď.

3. Slovesá uvedené v §. 98. II. 1., ktoré totižto s podržaním tohože významu majú aj ikovú aj neikovú podobu, jako možnostné užívajú sa pravidelne v neikovej podobe; na pr. *romol* aj *roml-ik* kazi sa, má len *romol-hat* môže sa kaziť; *haldokol* aj *haldokl-ik* umiera, má *haldokol-hat* môže umierať atď. a nie teda *romol-hat-ik* alebo *haldokol-hat-ik* atď.

4. Ostatnie v tomže §. II. 2. uvedené slovesá dľa toho, v jakom význame sa užívajú, aj čo možnostné sú tiež už neikové už ikové; na pr. *meg-bolondoz* oblazňuje (druhých) má *meg-bolondoz-hat* môže oblazňovať; avšak *bolondoz-ik* blázne sa, má *bolondoz-hat-ik* môže sa blázneť atď.

5. Samo sebou sa rozumie, že vysúvacie slovesá príponu tuto prijímajú bez vysutia, lebo sa počína spoluhláskou; n. p. *mozog* hýbe sa, *mozog-hat* môže sa hýbať; *kínoz* trápi, *kínoz-hat* môže trápiť atď.

Poznam. Avšak v príčinných, ktoré sú tvorené s vysutím, toto vysutie sa podržuje, na pr. *mozog* hýbe, *mozg-at* pohybuje, zostáva teda *mozg-at-hat* môže pohybovať. — Prečo to?

6. Priechodné s možnostnou príponou časujú sa aj v určitom aj v neurčitom tvare; nepriechodné ale a podmetné len v neurčitom.

7. Tvorenie minulého času a rozkazovacieho spôsobu je to isté, čo u príčinných sloviess.

N e i k o v é		I k o v é	
N i z k e		N i z k e	
V y s o k é		V y s o k é	
neurčity tvar	určity tvar	neurčity tvar	určity tvar
Vár-hat-ok vár-hat-sz vár-hat	Vár-hat-om vár-hat-od vár-hat-ja vár-hat-juk vár-hat-játok vár-hat-ják	Vár-hat-om vár-hat-ol vár-hat-ik vár-hat-unk vár-hat-tok vár-hat-nak	Vár-hat-om vár-hat-ol vár-hat-ik vár-hat-unk vár-hat-tok vár-hat-nak
Vár hat-ék vár-hat-ál atd.	Vár-hat-ám vár-hat-ád	Áz-hat-om áz-hat-ál áz-hat-ék	Es-het-ém es-het-él es-het-ék atd.
Vár-hat-tam vár-hat-tál vár-hat-ott atd.	Vár-hat-tam vár-hat-tad vár-hat-ta	Áz-hat-tam áz-hat-tál áz-hat-ott	Es-het-tem es-het-tél es-het-ett atd.
Vár-hat-né fogok, fogsz atd. fogom, fogod atd.	Vár-hat-né fogok, fogsz atd. fogom, fogod atd.	Áz-hat-né fogok atd.	Es-het-né fogok, fogsz atd.
U k a z o v a c i s p ó s o b .			
P r i t o m n ý č a s .			
Kér-hé-tek kér-het-sz kér-het kér-het-ünk kér-het-tek kér-het-nek	Kér-het-ém kér-het-ed kér-het-i kér-het-jük kér-het-tek kér-het-ik	Kér-het-ém kér-het-ed kér-het-i kér-het-jük kér-het-tek kér-het-ik	Kér-het-ém kér-het-ed kér-het-i kér-het-jük kér-het-tek kér-het-ik
S ú m i n u l ý č a s .			
Kér-het-ék kér-het-él	Kér-het-ém kér-het-éd	Áz-hat-ám áz-hat-ál áz-hat-ék	Es-het-ém es-het-él es-het-ék atd.
M i n u l ý č a s .			
Kér-het-tem kér-het-tél kér-het-ett	Kér-het-tem kér-het-ted kér-het-te	Áz-hat-tam áz-hat-tál áz-hat-ott	Es-het-tem es-het-tél es-het-ett atd.
B u d ů c i č a s .			
Kér-het-né fogok, fogsz atd. fogom, fogod atd.	Kér-het-né fogok, fogsz atd. fogom, fogod atd.	Áz-hat-né fogok atd.	Es-het-né fogok, fogsz atd.

Nizké		Vysoké		I k o v é	
neurčitý tvar	určitý tvar	neurčitý tvar	určitý tvar	Nizke	Vysoké
Rozkazovací a spojovací způsob.					
<i>Vár-has-sak</i> <i>vár-has-s</i> <i>vár-has-son atd.</i>	<i>Kér-hes-sak</i> <i>kér-hes-s</i> <i>kér-hes-sen</i>	<i>Kér-hes-sem</i> <i>kér-hes-sed</i> <i>kér-hes-se</i>	<i>Az-has-sam</i> <i>áz-has-sál</i> <i>áz-has-sék</i>	<i>Es-hes-sem</i> <i>es-hes-sél</i> <i>es-hes-sélt</i>	
Žiadací a podmieňovací spôsob.					
Pritomný čas.					
<i>Vár-hat-nék</i> <i>vár-hat-nál</i> <i>vár-hat-na atd.</i>	<i>Kér-het-nék</i> <i>kér-het-nél</i> <i>kér-het-ne</i>	<i>Kér-het-ném</i> <i>kér-het-néd.</i> <i>kér-het-né</i>	<i>Az-hat-nám</i> <i>áz-hat-nál</i> <i>áz-hat-nék</i>	<i>Es-het-ném</i> <i>es-het-nél</i> <i>es-het-nék atd.</i>	
Podmieňovací budúci čas.					
<i>Vár-hat-andok</i> <i>vár-hat-andasz</i> <i>atd.</i>	<i>Kér-het-endek</i> <i>kér-het-endesz</i>	<i>Kér-het-endem</i> <i>kér-het-ended</i>	<i>Az-hat-andom</i> <i>áz-hat-andól</i> <i>áz-hat-andik</i>	<i>Es-het-endem</i> <i>es-het-ended</i> <i>es-het-endik atd.</i>	
<i>Vár-hat-ni</i>	Neurčitý spôsob. <i>Kér-het-ni</i>		<i>Az-hat-ni</i>	<i>Es-het-ni</i>	
<i>Vár-hat-ó</i> <i>môže sa čakať</i>	Pritomné prítomné. <i>Kér-het-ó</i> <i>môže sa prosiť</i>		<i>Az-hat-ó</i> <i>môže mokrúť</i>	<i>Es-het-ó</i> <i>môže padnúť</i> <i>atd.</i>	

Poznamenanie. To ani pripomínať netreba, že vo viac vzoroch povynechané opísané tvary tvoria sa priložením známych pomocných slovík k obyčajným hlavným tvarom na pr. predminulý ukaz. spôsobu *vár-hat-tam volt* alebo *vala* bol som môhol čakať; minulý žiadacieho spôs. *kér-het-tem volna* bol by som môhol prosiť atď.

II. Časovanie nepravidelných aj neikových aj ikových slovík.

Rendhagyó igék ragozása.

§. 103. Výmer a druhy nepravidelných slovík.

Nepravidelnými slovesami (*rendhagyó ige*) nazývajú sa v maďarskej reči ty slovesá, ktoré prijímajú síce prípony riadne, avšak v časovaní menia viacnásobne peň, sú teda viacejpnové (*több többszóval*); na pr. *vagy-ok* som, súminulý *val-ék* bol som; minulý *vol-tam*; — *megy-ek* idem, súmin. *men-ék* šiel som; — *alkusz-om* alebo *alksz-om* alebo *alkud-om* jednám sa; — *szó* tká, osnuje, prvá osoba *szöv-ök* atď.

Zmeny nepravidelných slovesných pňov pozostávajú najviac v tom, že v nektorých časoch odhadzujú koncovkovú spoluhlásku, alebo zameňujú ju s druhou, alebo skracujú koncovkovú dlhú samohlásku.

Dľa toho delia sa nepravidelné slovesá:

- A. na odhadzujúce *gy* — *gy enyésztlök*
- B. na odhadzujúce *sz* — *sz enyésztlök* a
- C. na skracovacie — *ékvesztlök*.

A. Slovesá odhadzujúce *gy*. *Gy enyésztlök igék.*

§. 104.

Slovesá odhadzujúce *gy* sú len dve: *vagyon* je, jest, a *megyen* ide.

1. *Vagyon*, ťažený tvar *van*.

Nepravidelnosť slovesa *vagyon* pozostáva v tom, že sa tento prvý peň *vagy* mení v súminulom čase do *val* a v minulom do *vol*; krome toho nektoré časy tvorí od slovesného pňa *lesz* a síce budúci čas, rozkazovací, spojovací a neurčitý spôsob jako aj prídastia prítomné a budúce a príchodníky.

V z o r .

<p>Ukazovací spôsob.</p> <p>Prítomný čas.</p> <p><i>Vagy-ok</i> som <i>vagy</i> si <i>vagy-on</i> al. <i>van</i> je <i>vagy-unk</i> sme <i>vagy-tok</i> ste <i>vagy-nak</i> al. <i>van-nak</i> sú.</p> <p>Súminulý čas.</p> <p><i>Val-ék</i> bol som <i>val-ál</i> bol si <i>val-a</i> bol <i>val-ánk</i> boli sme <i>val-átok</i> boli ste <i>val-ának</i> boli.</p> <p>Minulý čas.</p> <p><i>Vol-tam</i> bol som <i>vol-tál</i> bol si atď. <i>vol-t</i> <i>vol-tunk</i> <i>vol-tatok</i> <i>vol-tak</i>.</p> <p>Predminulý čas.</p> <p><i>Vol-tam vala</i> <i>vol-tál vala</i> atď.</p> <p>Budúci čas.</p> <p><i>Lesz-ék</i> budem <i>lesz-esz</i> al. <i>lész-sz</i> budeš <i>lesz-en</i> al. <i>lesz</i> bude <i>lesz-ünk</i> budeme <i>lesz-tek</i> budete <i>lesz-nek</i> budú.</p>	<p>Rozkazovací spôsob.</p> <p><i>Lé-gy</i> buď <i>le-gy-en</i> nech je <i>le-gy-ünk</i> budme <i>le-gy-etek</i> buďte <i>le-gy-ének</i> nech sú.</p> <p>Spojovací spôsob.</p> <p>Prítomný čas.</p> <p><i>le-gy-ék</i> <i>lé-gy</i> <i>le-gy-en</i> <i>le-gy-ünk</i> <i>le-gy-etek</i> <i>le-gy-ének</i></p> <p>Minulý čas.</p> <p><i>vol-tam</i> <i>vol-tál</i> <i>vol-t</i> <i>vol-tunk</i> <i>vol-tatok</i> <i>vol-tak</i></p> <p>Žiadaci a podmienovací spôsob.</p> <p>Prítomný čas.</p> <p><i>vol-nék</i> <i>vol-nál</i> <i>vol-na</i> <i>vol-nánk</i> <i>vol-nátok</i> <i>vol-nának</i></p>	<p>Podmieňovací budúci čas.</p> <p><i>le-endék</i> <i>le-endesz</i> <i>le-end</i> <i>le-endiünk</i> <i>le-endetek</i> <i>le-endenek</i></p> <p>Minulý čas.</p> <p><i>Vol-tam</i> volna <i>vol-tál</i> volna <i>vol-t</i> volna <i>vol-tunk</i> volna atď. bol by som bol, al. býval atď.</p> <p>Neurčitý spôsob.</p> <p>Cistý : <i>le-n-ni</i> byť</p> <p>Osobný či príponový : <i>le-n-nem</i> <i>le-n-ned</i> <i>le-n-nie</i> <i>le-n-niünk</i> <i>le-n-netek</i> <i>le-n-nők.</i></p> <p>Príčastie.</p> <p>Prítomné.</p> <p><i>Val-ó</i> al. <i>le-v-ő</i> súci.</p> <p>Minulé.</p> <p><i>vol-t</i> bývalý.</p> <p>Budúce.</p> <p><i>Le-endő</i> byť majúci.</p> <p>Príechodníky.</p> <p><i>Lé-ve</i> <i>le-vén</i> al. <i>lé-vén</i> súc.</p> <p>Možnostný tvar.</p> <p><i>Le-het</i> môže byť.</p>
--	--	--

2. Megy (zdižene megyen, stažene men, čistý korenný tvar me.)

Nepravideľnosť tohoto slovesa pozostáva jedine v tom, že v celom jednotnom čísle a v prvej osobe množ-

ného čísla prítomného času ukazovacieho spôsobu užívajú sa pne *megy* alebo *men*; v ostatných spôsoboch a časoch uživa sa jedine peň *men*; konečne za peň možnosťného tvaru slúži čistý koreň *me*.

V z o r.

<p>Ukazovací spôsob.</p> <p>Prítomný čas.</p> <p><i>Megy-ek</i> (al. <i>men-ek</i>) } idem <i>mégy</i> al. <i>mész</i> } al. (<i>mensz</i>) } ideš</p> <p><i>megy-en</i> al. } ide <i>mén</i> al. <i>megy</i> } <i>megy-ünk</i> (al. } ideme <i>men-ünk</i>) } <i>men-tek</i> idete <i>men-nek</i> idú.</p> <p>Súminulý čas.</p> <p><i>Men-ék</i> šiel som <i>men-él</i> šiel si atď. <i>men-e</i> <i>men-énk</i> <i>men-étek</i> <i>men-ének</i></p> <p>Minulý čas.</p> <p><i>Men-tem</i> šiel som atď. <i>men-tél</i> <i>men-t</i> <i>men-tiünk</i> <i>men-tetek</i> <i>men-tek, -tenek.</i></p> <p>Predminulý čas.</p> <p><i>Men-tem</i> vala <i>men-tél</i> vala atď.</p>	<p>Budúci čas.</p> <p><i>Men-ni</i> { <i>fogok</i> pojdem <i>fogsz</i> pojdeš <i>fog</i> atď. <i>fogunk</i> atď.</p> <p>Rozkazovací spôsob.</p> <p><i>Men-j</i> id <i>men-jen</i> nech ide <i>men-jünk</i> pojďme <i>men-jetek</i> idte <i>men-jenek</i> nech idú.</p> <p>Spojovací spôsob.</p> <p>Prítomný čas.</p> <p><i>Hogy</i> { <i>men-jek</i> <i>men-j</i> <i>men-jen</i> <i>men-jünk</i> <i>men-jetek</i> <i>men-jenek</i> } aby som išiel atď.</p> <p>Minulý čas. *)</p> <p><i>Hogy</i> { <i>men-tem</i> légyen <i>mentél-légyen</i> <i>men-t</i> légyen atď.</p>	<p>Žiadací a podmieňovací spôsob.</p> <p>Prítomný čas</p> <p><i>Bár</i> al. <i>ha</i> { <i>men-nék</i> <i>men-nél</i> <i>men-ne</i> <i>men-nénk</i> <i>men-nétek</i> <i>men-nének</i> } by som atď. išiel atď.</p> <p>Podmieňovací budúci čas. **)</p> <p><i>Ha</i> al. <i>hogy</i> { <i>men-ende</i> <i>men-endesz</i> <i>men-end</i> <i>men-endiünk</i> <i>men-endetek</i> <i>men-endenek</i></p> <p>Minulý čas.</p> <p><i>Bár</i> al. <i>ha</i> { <i>men-tem</i> volna <i>men-tél</i> volna <i>men-t</i> volna atď. <i>bol</i> by som išiel atď.</p> <p>Neurčitý spôsob.</p> <p>Čistý: <i>men-ni</i> íst</p> <p><i>Príponový</i> { <i>men-nem</i> <i>men-ned</i> <i>men-nie</i> <i>men-niünk</i> <i>men-netek</i> <i>men-niök.</i></p>
--	--	---

*) O užívání a prekladání jeho vidz §. 86. poznám.

**) O tom to vidz §. 89. pozn.

Príčastie.	Budúce.	Častotlivé: men- degél chodí.
Prítomné.	<i>Men-endő</i> ist majúci, chcúci.	
<i>Men-ő</i> idúci.	Priechodníky.	Možnostný tvar. <i>Me-het</i> môže ist.
Minulé.	<i>Men-ve</i> } idúc [*] <i>men-vén</i> }	Slovesné podst. meno. <i>men-és</i> idenie.
<i>Men-t</i> ktorý išiel.		Poznam. O <i>menet</i> miesto <i>men-ve</i> viďz §. 93. poznam. 5.

B. Slovesá odhadzujúce sz. Sz enyészto igék.

Slovesá odhadzajúce sz delia sa na neikové a ikové.

1. §. 105. Neikové odhadzujúce sz.

Neikových sloviess odhadzujúcich sz s krátkou korennou samohláskou je týchto päť: *lesz* stáva sa nečím; *tesz* robí; *vesz* bere, kupuje; *hisz* verí a *visz* nesie; alebo rozšírené príponou v tretej osobe: *lesz-en*, *tesz-en*, *vesz-en*, *hisz-en*, *visz-en*; s čistým korenným tvarom: *le*, *te*, *ve*, *hi*, *vi*. — Z týchto *lesz* stáva sa nečím (fit) je podmetné, ostatnie ale *tesz*, *vesz*, *hisz*, *visz* sú priechodné.

Nepravideľnosť ich pozostáva v tomto:

1. Pňové sz podržujú len v prítomnom čase ukazovacieho spôsobu. 2. Celkom hò odhadzujú v podmienovacom budúcom čase: *le-end*, *te-end*; v budúcom pričastí: *le-endő* a v priechodníkoch: *le-ve*, *le-vén*. 3. Nahradzujú čili menia ho s v v súminulom čase: *le-v-ék*, *te-v-ék* a v prítomnom pričastí *le-v-ő*, *te-v-ő*. 4. Spôdobujú, t. j. menia, sz v takú spoluhlásku, jakou je známka času, v minulom čase: *le-t-tem*, *te-t-tem*; v prítomnom čase žiadacieho spôsobu: *le-n-nék* a v neurčitom spôsobe: *le-n-ni*, *te-n-ni*. Konečne 5. v rozkazovacom spôsobe menia sz s j do *gy*: *lé-gy*, *le-gy-ék*, *te-gy-en* atď.

V z o r.

Podmetné	Priechodné			
	neurčitý tv.	určitý tv.	neurčitý tvar	určitý tvar
Ukazovací spôsob.				
Prítomný čas.				
<i>Lesz-ek</i>	<i>Tesz-ek</i>	<i>Tesz-em</i>	<i>Hisz-ek</i>	<i>Hisz-em</i>
<i>lesz-esz</i> al.	<i>tesz-esz</i> al.	<i>tesz-ed</i>	<i>hisz-esz</i> al.	<i>hisz-ed</i>
<i>lész-sz</i>	<i>tész-sz</i>		<i>hész-sz</i>	
<i>lesz</i> al. <i>lesz-</i>	<i>tesz</i> al. <i>tesz-</i>	<i>tesz-i</i>	<i>hisz</i> al. <i>hisz-</i>	<i>hisz-i</i>
<i>en</i> al. <i>lész-en</i>	<i>en</i>		<i>en</i>	

P r i e c h o d n é

Podmetné	P r i e c h o d n é			
	neurčitý tv.	určitý tv.	neurčitý tv.	určitý tv.
<i>lesz-ünk</i>	<i>tesz-ünk</i>	<i>tesz-szük</i>	<i>hisz-ünk</i>	<i>hisz-szük</i>
<i>lesz-tek</i>	<i>tesz-tek</i>	<i>tesz-itek</i>	<i>hisz-tek</i>	<i>hisz-itek</i>
<i>lesz-nek</i>	<i>tesz-nek</i>	<i>tesz-ik</i>	<i>hisz-nek</i>	<i>hisz-ik</i>
stávam sa atď.	robím, robíš		Verím, veriš atď.	

Súminulý čas.

<i>Le-v-ék</i>	<i>Te-v-ék</i>	<i>Te-v-ém</i>	<i>Hi-v-ék</i>	<i>Hi-v-ém</i>
<i>le-v-él</i>	<i>te-v-él</i>	<i>te-v-éd</i>	<i>hi-v-él</i>	<i>hi-v-éd</i>
<i>le-v-e al.</i>	<i>te-v-e al.</i>	<i>te-v-é</i>	<i>hi-v-e</i>	<i>hi-v-é</i>
<i>lön¹⁾</i>	<i>tón¹⁾</i>			
<i>le-v-ének</i>	<i>te-v-ének</i>	<i>te-v-ök</i>	<i>hi-v-ének</i>	<i>hi-v-ök</i>
<i>le-v-étek</i>	<i>te-v-étek</i>	<i>te-v-étek</i>	<i>hi-v-étek</i>	<i>hi-v-étek</i>
<i>le-v-ének al.</i>	<i>te-v-ének al.</i>	<i>te-v-ék</i>	<i>hi-v-ének</i>	<i>hi-v-ék</i>
<i>lőnek</i>	<i>tőnek</i>			
stal som sa atď.	robil som, robil si atď.		Veril som, veril si atď.	

Minulý čas.

<i>Le-t-tem stal som sa atď.</i>	<i>te-t-tem robil som atď.</i>	<i>te-t-tem</i>	<i>Hi-t-tem veril som atď.</i>	<i>Hi-t-tem</i>
<i>le-t-tél</i>	<i>te-t-tél</i>	<i>te-t-ted</i>	<i>hi-t-tél</i>	<i>hi-t-ted</i>
<i>le-t-t</i>	<i>te-t-t</i>	<i>te-t-te</i>	<i>hi-t-t</i>	<i>hi-t-te</i>
<i>te-t-tiink</i>	<i>te-t-tiink</i>	<i>te-t-tiuk</i>	<i>hi-t-tiink</i>	<i>hi-t-tiuk</i>
<i>le-t-tetek</i>	<i>te-t-tetek</i>	<i>te-t-tétek</i>	<i>hi-t-tetek</i>	<i>hi-t-tétek</i>
<i>le-t-tek</i>	<i>te-t-tek</i>	<i>te-t-ték</i>	<i>hi-t-tek</i>	<i>hi-t-ték</i>

Predminulý čas.

<i>Le-t-tem vala</i>	<i>Te-t-tem vala</i>	<i>Te-t-tem vala</i>	<i>Hi-t-tem vala</i>	<i>Hi-t-tem vala</i>
<i>le-t-tél vala</i>	<i>te-t-tél vala</i>	<i>te-t-ted vala</i>	<i>hi-t-tél vala</i>	<i>hi-t-ted vala</i>
atď.				atď.

Budúci čas.

<i>Le-n-ni</i> { <i>fogok</i> <i>fogsz</i> <i>fog atď.</i>	<i>Te-n-ni</i> { <i>fogok</i> <i>fogsz</i> <i>fog atď.</i>	<i>Te-n-ni</i> { <i>fogom</i> <i>fogod</i> <i>fogja atď.</i>	<i>Hi-n-ni</i> { <i>fogok</i> <i>fogsz</i> <i>fog atď.</i>	<i>Hi-n-ni</i> { <i>fogom</i> <i>fogod</i> <i>fogja atď.</i>
stanem sa atď.	budem robiť, budeš robiť atď.		budem veriť, budeš veriť atď.	

Rozkazovací spôsob.

<i>Lé-gy staň sa</i>	<i>Té-gy rob</i>	<i>Te-gy-ed al.</i>	<i>Hi-gy ver</i>	<i>Hi-gy-ed al.</i>
		<i>ted-d²⁾</i>		<i>hid-d²⁾</i>
<i>le-gy-en nech sa stane</i>	<i>te-gy-en nech robi</i>	<i>te-gy-e</i>	<i>hi-gy-en nech veri</i>	<i>hi-gy-e</i>

-Podmetné	P r i e c h o d n é					
	neurčitý tv.	určitý tvar	neurčitý tv.	určitý tvar		
'e-gy-ünk staňme sa atď.	te-gy-ünk robme	te-gy-ük	hi-gy-ünk verme atď.	hi-gy-ük		
le-gy-etek	te-gy-etek robte atď.	te-gy-étek	hi-gy-etek	hi-gy-étek		
le-gy-enek	te-gy-enek	te-gy-ék	hi-gy-enek	hi-gy-ék		
Spojovací spôsob.						
Prítomný čas.						
H o g y	{ le-gy-ek ³⁾ lé-gy	te-gy-ek té-gy	te-gy-em te-gy-ed al. ted-d	hi-gy-ek hi-gy	hi-gy-em hi-gy-ed al. hid-d	
	le-gy-en	te-gy-en	te-gy-e	hi-gy-en	hi-gy-e	
	le-gy-ünk	te-gy-ünk	te-gy-ük	hi-gy-ünk	hi-gy-ük	
	le-gy-etek	te-gy-étek	te-gy-étek	hi-gy-etek	hi-gy-étek	
	{ le-gy-enek	te-gy-enek	te-gy-ék	hi-gy-enek	hi-gy-ék	
Minulý čas.						
H o g y	{ le-t-tem légyen	te-t-tem lé- gyen	te-t-tem lé- gyen	hi-t-tem lé- gyen	hi-t-tem lé- gyen	
	{ le-t-tél légyen	te-t-tél lé- gyen	te-t-ted lé- gyen	hi-t-tél lé- gyen	hi-t-ted lé- gyen	
	atď.				atď.	
Žiadaci a podmieňovací spôsob.						
Prítomný čas.						
Bár al. Ha	{ le-n-nék ⁴⁾ le-n-nél le-n-ne le-n-nénk le-n-nétek le-n-nének	te-n-nék te-n-nél te-n-ne te-n-nénk te-n-nétek te-n-nének	te-n-ném te-n-néd te-n-né te-n-nők te-n-nétek te-n-nék	hi-n-nék hi-n-nél hi-n-ne hi-n-nénk hi-n-nétek hi-n-nének	hi-n-ném hi-n-néd hi-n-né hi-n-nők hi-n-nétek hi-n-nék	
	stal by som sa atď.	urobil by som, by si atď.	urobil by si atď.	veril by som, by si atď.	veril by si atď.	
	Minulý čas.					
	Bár al. Ha	{ le-t-tem volna	te-t-tem vol- na	te-t-tem vol- na	hi-t-tem vol- na	hi-t-tem vol- na
		{ le-t-tél volna	te-t-tél volna	te-t-ted vol- na	hi-t-tél vol- na	hi-t-ted vol- na
		{ le-t-t volna	te-t-t volna	te-t-te volna	hi-t-t volna	hi-t-te volna
atď.						
bol by som sa stal atď.	bol by som atď.	robil atď.	bol by som atď.	veril atď.		

Podmetné	P r i e c h o d n é			
	neurčitý tv.	určitý tvar	neurčitý tv.	určitý tvar
Budúci čas.				
<i>le-endeck</i>	<i>te-endeck</i>	<i>te-endem</i>	<i>hi-endeck</i>	<i>hi-endem</i>
<i>le-endesz</i>	<i>te-endesz</i>	<i>te-ended</i>	<i>hi-endesz</i>	<i>hi-ended</i>
<i>le-end</i>	<i>te-end</i>	<i>te-endi</i>	<i>hi-end</i>	<i>hi-endi</i>
<i>le-endiink</i>	<i>te-endiink</i>	<i>te-endjüek</i>	<i>hi-endiink</i>	<i>hi-endjüek</i>
<i>le-endetek</i>	<i>te-endetek</i>	<i>te-enditek</i>	<i>hi-endetek</i>	<i>hi-enditek</i>
<i>le-endenek</i>	<i>te-endenek</i>	<i>te-endik</i>	<i>hi-endenek</i>	<i>hi-endik</i>
<i>jestli sa stanem, staneš atď.</i>	<i>jestli urobím, urobíš, urobí atď.</i>		<i>jestli uverím, uveríš atď.</i>	
Neurčitý spôsob.				
Čistý :				
<i>le-n-ni</i> stať sa	<i>te-n-ni</i> robiť		<i>hi-n-ni</i> veriť	
Priponový.				
<i>Le-n-nem</i>	<i>Te-n-nem</i>		<i>Hi-n-nem</i>	
<i>le-n-ned</i>	<i>te-n-ned</i>		<i>hi-n-ned</i>	
<i>le-n-nie</i>	<i>te-n-nie</i>		<i>hi-n-nie</i>	
<i>le-n-niink</i>	<i>te-n-niink</i>		<i>hi-n-niink</i>	
<i>le-n-netek</i>	<i>te-n-netek</i>		<i>hi-n-netek</i>	
<i>le-n-niök</i>	<i>te-n-niök</i>		<i>hi-n-niök</i>	
Pričastia.				
P r i t o m n é.				
<i>Le-v-ö</i> al. <i>lé-v-ö</i> stávajúci sa	<i>Te-v-ö</i> robiaci		<i>Hi-v-ö</i> veriaci	
Minulé.				
<i>Le-t-t</i> ktorý sa stal	<i>Te-t-t</i> urobený		<i>Hi-t</i> verený	
Budúce.				
<i>Le-endö</i> stať sa majúci	<i>Te-endö</i> robiť majúci		<i>Hi-endö</i> veriť majúci	
Priechodník.				
<i>Lé-ve</i> al. <i>lé-vén</i> stanúc sa	<i>Té-ve</i> al. <i>te-vén</i> robiac		<i>Hi-ve</i> al. <i>hi-vén</i> veriac	
Možnostný tvar.				
<i>le-het</i>	<i>Te-het</i>		<i>Hi-het</i>	
Pričinný tvar.				
	<i>Té-tet</i>		<i>Hi-tet</i>	
Slovesné podstatné meno.				
	<i>Te-v-és</i>		<i>(hi-v-és)</i>	

1. Pozn. Aj sloveso *vesz* má dvojako tretiu osobu súminulého času, totižto *veve* al. *vón* a *vevénék* al. *vónék*. — Týmto však sôdpovedajúce skrátené tvary sloviess *hisz* a *visz* teda z *hive hűn* a z *vive vűn* jako aj predošlých troch staré tvary tretej osoby: *lén*, *tén*, *vén* a množ. číslo: *lénék* *ténék* *vénék* konečne od *hisz* a *visz* *hűnek* al. *hűnek* a *vűnek* al. *vűnek* teraz sa už neužívajú viac.

2. Pozn. V skrátenej druhej osobe rozkaz spôsobu určitého tvaru *gy* spodobuje sa s príponovým *d*; jako *ted-d* m. *tegy-d*, *ved-d* m. *vegy-d* a tyto miesto *tegy-ed* *vegy-ed* atď.

3. Pozn. Slovesá *lesz*, *tesz* a *vesz* za náhradu splynulého *sz* aj do jedného *gy* môžu sa časovať so zdíženou korennou samohláskou, jako: *légy-ek*, *légy-en*, *tégy-ek*, *tégy-en* atď.

4. Pozn. V obecnej mluve často sa zameňujú nektoré tvary slovesa *leszek* s tvaru slovesa *vagyok* a síce: žiadacieho spôsobu prítomný a minulý čas; teda *lennék* s *volnék*, *lettem volna* s *voltam volna*; potom minulý čas spojovacieho spôsobu *lettem legyen* s *voltam legyen*, to však neurobí ten, ktorý zná, že *leszek* vyznamenáva stať sa nečim t. j. do nejakého druhého stavu vstúpiť, *vagyok* ale jednoducho byť, jestvovať.

5. Poznámka. Sloveso *vesz* hynie, trati sa, besnie je tiež nepravidelné v tom, že v časovaní pňové *e* kráti do *e*. Tak prítomný najviac s predponami *el-* *ki-* *vesz-ek*, — *vesz-ünk* — *vesz-nék* atď. — minulý: *vesz-tem*, *-tél*, *ett* atď.; neurčitý spôsob *vesz-ni*; budúci *e. vesz-ni fogok* atď.; rozkazovací *vesz-sz vesz-szen* atď.; žiadací *vesz-nék* atď.

§. 106. 2. Ikové slovesá odhadzujúce. *sz*.

Ikové nepravidelné slovesá odhadzujúce *sz* dľa pňa prítomného času sú trojaké:

I. Jednopňové (*egy tőalkatúak*), jako: *esz-ik* je, *isz-ik* pije.

II. Dvojpňové (*két tőalkatúak*), jako: *alsz-ik* al. *alsz-ik* spí; *öregsz-ik* al. *öreged-ik* starne.

III. Trojopňové (*három tőalkatúak*), jako: *nyugosz-ik*, al. *nyugod-ik* al. *nyugod-ik* odpočiva.

§. 107. Všeobecné pravidlá o nepravidelných *sz* odhadzujúcich íkových slovesách.

1. Všetky nepravidelné slovesá na *szik* vyjmúc tyto 4. *eszik*, *iszik*, *alsz-ik* a *feküszik*, hned v prítomnom čase majú aj druhý peň na *-dik*, ktorý sa môže utvoriť od prvnejšieho tak, že jestli je pred *szik* spoluhláska, pred *dik* prichádza sponová hláska, u nízkych *o*, u vysokých *e* alebo *ö*; na pr. z *vastag-szik* bude *vastag-o-dik* hrubne, z *beteg-szik* *beteg-ed-ik* nemocnie, z *örök-szik* *örök-ö-dik* dedí (dedičom sa stáva) atď.

Poznámka. Sú aj pravidelné slovesá na *szik*, t. j. také, ktoré *sz* (jakžto patriace ku koreňu) podržujú vo všetkých časoch a spôsoboch. Rozdiel medzi nimi je tento: Nepravidelné na *szik* (krome *eszik* a *iszik*) sú najmenej trojslabičné, a majú pred *szik* krátku samohlásku,

jako z príkladov vidno. — Pravidelné ale na *szik* sú obyčajne dvojslabičné s predchádzajúcou dlhou korennou samohláskou; jako: *csúsz-ik* kľýže sa, (lezie), *mász-ik* plázi sa, lezie, liepá sa; *úsz-ik* pláva atď.; majú súmin. čas *csúsz-ám*, min. *csúsz-tam*, neurčitý spôsob *csúsz-ni* atď.

2. U všetkých týchto slovies na *-szik* a *-dik* časuje sa vo všetkých časoch voskrz peň na *-dik* celkom pravidelne dľa *lakik* atď. Peň na *-szik* užíva sa len v prítomnom čase; u nektorých ale aj v druhých časoch avšak so zmenením *sz* do *v*.

3. Áno aj slovesá *aluszik* a *feküszik* majú, peň na *d*, teda *alud-*, *feküd-*, ktorý však užíva sa len v minulom čase, v rozkazovacom, žiadacom a neurčitom spôsobe.

Jednotlivé, nie odchylky od týchto pravidiel ale zvláštnosti týchto slovies, ukážu vzory.

§. 103. I. Jednopňové ikové odhadzujúce *sz*.

K jednopňovým ikovým patria len tyto dve: *eszik* je a *iszik* pije, ktoré, ponevác sú významu priechodného, majú aj časovanie určitého tvaru. Jejich čistý koreň je *e* a *i*.

Nepravidelnosť týchto slovies je ta istá, čo aj slovies *lesz*, *tesz* atď., s tým poznamenaním, že sú ikové; potom že *iszik* není, jako tamty, vysoké ale nízke; konečne že v rozkazovacom spôsobe korenná samohláska zostáva krátkou; na pr. *e-gy-él*, *i-gy-ál* atď. Jako to vzor ukáže aj v určitom aj v neurčitom tvare

V z o r.

Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
Ukazovací spôsob.			
Prítomný čas.			
<i>Esz-em</i>	<i>Esz-em</i> jem	<i>Isz-om</i>	<i>Isz-om</i>
<i>esz-el</i>	<i>esz-ed</i> ješ	<i>isz-ol</i>	<i>isz-od</i>
<i>esz-ik</i>	<i>esz-i</i> je	<i>isz-ik</i>	<i>isz-sza</i>
<i>esz-ünk</i>	<i>esz-szük</i> jeme	<i>isz-unk</i>	<i>isz-szük</i>
<i>esz-tek</i>	<i>esz-itek</i> jete	<i>isz-tok</i>	<i>isz-szátok</i>
<i>esz-nek</i>	<i>esz-ik</i> jedia	<i>isz-nak</i>	<i>isz-szák</i>
Súminulý čas.			
<i>E-v-ém</i>	<i>e-v-ém</i> jedol som	<i>I-v-ám</i>	<i>I-v-ám</i> pil som
<i>e-v-él</i>	<i>e-v-éd</i> jedol si	<i>i-v-ál</i>	<i>i-v-ád</i> pil si
<i>e-v-ék</i>	<i>e-v-é</i> atď.	<i>i-v-ék</i>	<i>i-v-á</i> atď.
<i>e-v-énk</i>	<i>e-v-ök</i>	<i>i-v-ánk</i>	<i>i-v-ók</i>
<i>e-v-étek</i>	<i>e-v-étek</i>	<i>i-v-átok</i>	<i>i-v-átok</i>
<i>e-v-ének</i>	<i>e-v-ék</i>	<i>i-v-ának</i>	<i>i-v-ák</i>

Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
Minulý čas.			
<i>E-t-tem</i> <i>e-t-tél</i> <i>et-t al. e-v-ett</i> <i>e-t-tüink</i> <i>e-t-tetek</i> <i>e-t-tek</i>	<i>e-t-tem</i> jedol som <i>e-t-ted</i> atd. <i>e-t-te</i> <i>e-t-tük</i> <i>e-t-tétek</i> <i>e-t-ték</i>	<i>I-t-tam</i> <i>i-t-ál</i> <i>i-t-t al. i-v-ott</i> <i>i-t-tunk</i> <i>i-t-tatok</i> <i>i-t-tak</i>	<i>I-t-tam</i> <i>i-t-tad</i> <i>i-t-ta</i> <i>i-t-tuk</i> <i>i-t-tátok</i> <i>i-t-ták.</i>
Predminulý čas.			
<i>E-t-tem</i> vala <i>e-t-tél</i> vala atd.	<i>E-t-tem</i> vala <i>e-t-ted</i> vala	<i>I-t-tam</i> vala <i>i-t-tál</i> vala	<i>I-t-tam</i> vala <i>i-t-tad</i> vala atd.
Budúci čas.			
<i>e-n-ni</i> fogok, fogsz atd.	<i>e-n-ni</i> fogom, fogod	<i>I-n-ni</i> fogok, fogsz	<i>I-n-ni</i> fogom, fogod atd.
Rozkazovací spôsob.			
<i>E-gy-él</i> <i>E-gy-ék</i> <i>e-gy-üink</i> <i>e-gy-etek</i> <i>e-gy-enek</i>	<i>E-gy-ed</i> al. <i>e-d-d</i> jedz <i>E-gy-e</i> nech je <i>e-gy-ük</i> jedzme <i>e-gy-étek</i> jedztek <i>e-gy-ék</i> nech jedia	<i>I-gy-ál</i> <i>I-gy-ék</i> <i>i-gy-unk</i> <i>i-gy-atok</i> <i>i-gy-anak</i>	<i>I-gy-ad</i> al. <i>i-d-d</i> pi <i>i-gy-a</i> nech pije <i>i-gy-uk</i> pime <i>i-gy-átok</i> pite <i>i-gy-ák</i> nech pijú
Spojovací spôsob.			
Prítomný čas.			
<i>Hogy</i> { <i>e-gy-em</i> <i>e-gy-él</i> <i>e-gy-ék</i> <i>e-gy-üink</i> <i>e-gy-etek</i> <i>e-gy-enek</i>	<i>e-gy-em</i> <i>e-gy-ed</i> al. <i>e-d-d</i> <i>e-gy-e</i> <i>e-gy-ük</i> <i>e-gy-étek</i> <i>e-gy-ék</i>	<i>i-gy-am</i> <i>i-gy-ál</i> <i>i-gy-ék</i> <i>i-gy-unk</i> <i>i-gy-atok</i> <i>i-gy-anak</i>	<i>i-gy-am</i> <i>i-gy-ad</i> al. <i>i-d-d</i> <i>i-gy-a</i> <i>i-gy-uk</i> <i>i-gy-átok</i> <i>i-gy-ák</i>
a by som jedol atd. alebo mám jest atd.		a by som pil atd. alebo: mám piť? atd.	
Minulý čas.			
<i>Hogy</i> { <i>e-t-tem</i> légyen <i>e-t-tél</i> légyen atd.	<i>e-t-tem</i> légyen <i>e-t-ted</i> légyen	<i>i-t-tam</i> légyen <i>i-t-tál</i> légyen	<i>i-t-tam</i> légyen <i>i-t-tad</i> légyen atd.
Žiadaci a podmienovací spôsob.			
Prítomný čas.			
<i>Bár</i> al. <i>Ha</i> { <i>e-n-ném</i> <i>e-n-nél</i> <i>e-n-nék</i>	<i>e-n-ném</i> jedol by som <i>e-n-néd</i> jedol by si <i>e-n-né</i> atd.	<i>i-n-nám</i> <i>i-n-nál</i> <i>i-n-nék</i>	<i>i-n-nám</i> pil by som <i>i-n-nád</i> pil by si <i>i-n-ná</i> atd.

	Neurčitý tvar	Určitý tvar	Neurčitý tvar	Určitý tvar
<i>Bár a. Ha</i>	<i>e-n-nénk</i>	<i>e-n-nók</i>	<i>i-n-nánk</i>	<i>i-n-nók</i>
	<i>e-n-nétek</i>	<i>e-n-nétek</i>	<i>i-n-nátok</i>	<i>i-n-nátok</i>
	<i>e-n-nének</i>	<i>e-n-nék</i>	<i>i-n-nának</i>	<i>i-n-nák</i>
Minulý čas.				
	<i>E-t-tem volna</i>	<i>E-t-tem volna</i>	<i>I-t-tam volna</i>	<i>i-t-tam volna</i>
	<i>e-t-tél volna atď.</i>	<i>e-t-ted volna</i>	<i>i-t-tál volna</i>	<i>i-t-tad volna atď.</i>
	bol by som jedol atď.		bol by som pil atď.	
Budúci čas.				
<i>Ha</i>	<i>e-endem</i>	<i>e-endem jestli</i>	<i>i-andom</i>	<i>i-andom jestli</i>
	<i>e-endel</i>	<i>e-ended budem</i>	<i>i-andol</i>	<i>i-andod budem</i>
	<i>e-endik</i>	<i>e-endi jest atď.</i>	<i>i-andik</i>	<i>i-andja piť atď.</i>
	<i>e-endiink</i>	<i>e-endjüik</i>	<i>i-andunk</i>	<i>i-andjuk.</i>
	<i>e-endetek</i>	<i>e-enditek</i>	<i>i-andotok</i>	<i>i-andjátok</i>
	<i>e-endenek</i>	<i>e-endik</i>	<i>i-andanak</i>	<i>i-andják</i>
Neurčitý spôsob.				
Čistý: Príponový		<i>e-n-ni jest</i>		<i>i-n-ni piť</i>
		<i>e-n-nem</i>		<i>i-n-nom</i>
		<i>e-n-ned</i>		<i>i-n-nod</i>
		<i>e-n-nie</i>		<i>i-n-nia</i>
		<i>e-n-niink</i>		<i>i-n-nunk</i>
		<i>e-n-netek</i>		<i>i-n-notok</i>
		<i>e-n-niök</i>		<i>i-n-niök</i>
Pričastie. Prítomné.				
	<i>E-v-ö jediaci</i>		<i>i-v-ö pijúci</i>	
Minulé.				
	<i>E-t-t al. e-v-ett jedený -á-é</i>		<i>I-t-t al. i-v-ott, pítý, -á, -é</i>	
Budúce.				
	<i>e-endö jest majúci</i>		<i>I-andó piť majúci</i>	
Priechodník				
	<i>E-ve</i>	} jediac	<i>I-va</i>	} pijúc
	<i>e-vén</i>		<i>i-ván</i>	
Možnostný tvar.				
	<i>E-hetik</i>		<i>I-hatik</i>	
Pričinný tvar.				
	<i>e-tet, al. é-tet krmí</i>		<i>I-tat poji, napája</i>	
Častotlivý tvar.				
	<i>E-sz-eget</i>	} pojedá	<i>I-sz-ogat</i>	} popija
	al. <i>e-v-eget</i>		<i>i-v-ogat</i>	
	<i>e-d-degél</i>		<i>i-d-dogál</i>	
Slovesné podst. meno.				
	<i>E-v-és jedenie</i>		<i>i-v-ás- pitie</i>	

Poznámka. Tyto slovesá prijímajú v neurčítom tvare aj dvojsobovú príponu *lak, lek*; jako: *esz-lek* jem ta, *isz-lak* pi-jem ta; tak aj v druhých časoch: *ev-élek, iv-álak, et-telek it-tal* atď. — Auo sloveso *eszik* v složenine s *meg-*, *meg-eszik* zje, keď sa činnosť tretej osoby potahuje na druhú osobu čo predmet, časuje sa bez *ik*; na pr. *Ne menj ki, mert megesz a farkas,* nechod' von, lebo (ta) zje vlk; tak aj v druhých časoch: *megeve, égyen meg, megenne* atď. — *Megiszik* nasleduje toto len v tomto jedaom: *igyon meg* na pr. *Igyon meg, a ki akar, de en meg nem iszlak,* nech (ta) vypije kto chce, ale ja ta nevybijem.

§. 109. II. Dvojpňové *sz* odhadzujúce ikové.

Dvojpňové ikové slovesá sú dvojaké :

a) Také, ktorých oba pne prítomného času vychádzajú na *sz* (*ik*), a líšia sa od seba len vysutím hlásky poslednej sylaby. — Také sú tyto dve: *alusz-ik* al. *alsz-ik* spí, a *feküsz-ik* al. *feksz-ik* leží.

b) Také, ktorých jeden peň prítomného času vychádza na *sz* druhý na *d*; jako: *dicséksz-ik* al. *dicséked-ik* chváľ sa, a *gazdagsz-ik* al. *gazdagod-ik* bohatne atď.

§. 110. a) Dvojpňové na *sz* vysúvacie: *alusz-ik* al. *alsz-ik*, *feküsz-ik* al. *feksz-ik*.

Nepravideľnosť týchto dvoch slovíes shoduje sa takmer vo všetkom s nepravideľnosťou slovíes *iszik* a *eszik*, a vlastne s nepravideľnosťou slovíes *lesz tesz* a p. s tým poznamenaním, že tyto 1. aj v podmienňovacom budúcom čase *sz* zameňuju s *v* a predchádzajúce *ü* a *ü* vysúvajú, jako: *alv-andom fekv-endem*. 2. Majú dvojaké tvary, s vysutím totižto spomänutého *u* a *ü*, a s podržaním ho, v prítomnom a súminulom čase ukazov. spôs. jako; *alusz-om* al. *alsz-om*, *feküsz-öm* al. *feksz-ém*; *alv-ám* al. *al-v-ám*, *fekü-v-ém* al. *fek-v-ém* atď. ďalej v prítomnom a budúcom prídastí, jako: *alv-v-ó* al. *al-v-ó*, *fekü-v-ő*, al. *fek-v-ő*, *alv-v-andó* al. *al-v-andó*, *fekü-v-e-ndő* al. *fek-v-endő*; taktiež aj v priechodníkoch, n. p. *alv-va* al. *al-va* atď. 3. Konečne majú dvojaké tvary v minulom čase, v rozkazovacom, žiadacom a neurčítom spôsobe dľa toho, jako tvoria tyto časy buď od pňa na *sz* dľa spomänutého spôsobu u slovíes *lesz, tesz* atď., buď od pňa na *d* pravideľne; na pr. *alv-t-tam* al. *alud-tam*, *alv-gy-ál* al. *alud-jál*, *alv-n-nám* al. *alud-nám*, *alv-n-ni* al. *alud-ni*. Co všetko lepšej ukáže

V z o r.

Ukazovací způsob. Přítomný čas.

<i>Alusz-om</i> alebo <i>alsz-om</i>	<i>Feküsz-öm</i> alebo <i>feksz-em</i>
<i>alusz-ol</i> „ <i>alsz-ol</i>	<i>feküsz-öl</i> „ <i>feksz-el</i>
<i>alusz-ik</i> „ <i>alsz-ik</i>	<i>feküsz-ik</i> „ <i>feksz-ik</i>
<i>alusz-unk</i> „ <i>alsz-unk</i>	<i>feküsz-ünk</i> „ <i>feksz-ünk</i>
<i>alusz-tok</i> „ <i>alsz-otok</i>	<i>feküsz-tök</i> „ <i>feksz-etek</i>
<i>alusz-nak</i> „ <i>alsz-anak</i>	<i>feküsz-nek</i> „ <i>feksz-enek</i>
spím, spíš atd.	leżím, leżíš atd.

Súminulý čas.

<i>Aluv-ám</i> alebo <i>alv-ám</i>	<i>Feküv-ém</i> alebo <i>fekv-ém</i>
<i>aluv-ál</i> „ <i>alv-ál</i>	<i>feküv-él</i> „ <i>fekv-él</i>
<i>aluv-ék</i> „ <i>alv-ék</i>	<i>feküv-ék</i> „ <i>fekv-ék</i>
<i>aluv-ánk</i> „ <i>alv-ánk</i>	<i>feküv-énk</i> „ <i>fekv-énk</i>
<i>aluv-átok</i> „ <i>alv-átok</i>	<i>feküv-étek</i> „ <i>fekv-étek</i>
<i>aluv-ának</i> „ <i>alv-ának</i>	<i>feküv-ének</i> „ <i>fekv-ének</i>
spal, -a, -o som atd.	ležal, -a, -o som atd.

Minulý čas.

<i>Alud-tam</i> alebo <i>alut-tam</i>	<i>Feküd-tem</i> alebo <i>feküt-tem</i>
<i>alud-tál</i> „ <i>alut-tál</i>	<i>feküd-tél</i> „ <i>feküt-tél</i>
<i>alud-ott</i> al. „ <i>alut-t</i>	<i>feküd-ött</i> „ <i>feküt-t</i>
<i>alud-t</i>	al. <i>feküd-t</i>
<i>alud-tunk</i> „ <i>alut-tünk</i>	<i>feküd-tünk</i> „ <i>feküt-tünk</i>
<i>alud-tatok</i> „ <i>alut-tatok</i>	<i>feküd-tetek</i> „ <i>feküt-tetek</i>
<i>alud-tak</i> „ <i>alut-tak</i>	<i>feküd-tek</i> „ <i>feküt-tek</i>
spal, -a, -o som atd.	ležal-a, -o, som atd.

Předminulý čas.

<i>Alud-tam</i> alebo <i>alut-tam</i> vala	<i>Feküd-tem</i> alebo <i>feküt-tem</i> vala
<i>alud-tál</i> „ <i>alut-tál</i> vala	<i>feküd-tél</i> „ <i>feküt-tél</i> vala
atd.	atd.
bol, -a, -o som spal, -a, -o atd.	bol, -a, -o som ležal, -a, -o atd.

Budúci čas.

<i>Alud-ni</i> alebo	$\left\{ \begin{array}{l} \textit{fogok, fogsz,} \\ \textit{fog, fogunk,} \\ \textit{fognak, fognak} \end{array} \right.$	<i>Feküd-ni</i> alebo	$\left\{ \begin{array}{l} \textit{fogok, fogsz,} \\ \textit{fog, fogunk,} \\ \textit{fognak, fognak} \end{array} \right.$
<i>alun-ni</i>		<i>fekün-ni</i>	
budem spať atd.		budem ležať atd.	

Rozkazovací způsob.

<i>Alud-jál</i> alebo <i>alugy-ál</i> spi	<i>Feküd-jél</i> alebo <i>fekügy-él</i> lež
<i>alud-jék</i> „ <i>alugy-ék</i> nech spí	<i>feküd-jék</i> al. <i>fekügy-ék</i> nech leží
<i>alud-junk</i> „ <i>alugy-unk</i> spíme	<i>feküd-jünk</i> al. <i>fekügy-ünk</i> ležeme
<i>alud-jatok</i> „ <i>alugy-atok</i> spíte	<i>feküd-jetek</i> „ <i>fekügy-etek</i> ležite
<i>alud-janak</i> „ <i>alugy-anak</i> nech spia.	<i>feküd-jenek</i> al. <i>fekügy-enek</i> nech ležia

Spojovací spôsob.

Prítomný čas.

Hogy } *alud-jam* alebo *alugyam* aby *feküd-jem* alebo *fekügy-em* aby
som spal atď. som ležal
ostatnie osoby sú tak jako v rozk. spôsobe.

Minulý čas.

Alud-tam al. *alut-tam* légyen *Feküd-tem* al. *feküt-tem* légyen.
atď. atď.

Žiadaci a podmieňovací spôsob.

Prítomný čas.

Bár al. Ha { *alud-nám* al. *alun-nám* spal *feküd-ném* al. *fekün-ném* ležal
alud-nál „ *alun-nál* by *feküd-nél* „ *fekün-nél* by som
alud-nék „ *alun-nék* som *feküd-nék* „ *fekün-nék* atď..
alud-nánk „ *alun-nánk* atď. *feküd-nénk* „ *fekün-nénk*
alud-nátok „ *alun-nátok* *feküd-nétok* „ *fekün-nétok*
alud-nának „ *alun-nának* *feküd-nének* „ *fekün-nének*

Minulý čas.

alud-tam al. *alut-tam* volna *feküd-tem* al. *feküt-tem* volna
bol by som spal atď. bol by som ležal atď.

Podmieňovací budúci čas.

Ha { *alv-andom* jestli budem, *fekv-endem* jestli budem,
alv-andol budeš spať *fekv-endel* budeš ležať
alv-andik atď. *fekv-endik* atď.
alv-andunk *fekv-endünk*
alv-andotok *fekv-endetek*
alv-andanak *fekv-endenek*

Neurčitý spôsob.

Čistý : *alud-ni* al. *alun-ni* *feküd-ni* al. *fekün-ni* ležať
Príponový *alud-nom* *feküd-nöm*
alud-nöd *feküd-nöd*
alud-nia *feküd-nie*
alud-nunk *feküd-nünk*
alud-notok *feküd-nötök*
alud-niök *feküd-niök*

Príčastie.

Prítomné : *alv-ó* al. *alw-ó* spiaci *fekv-ő* al. *feküv-ő* ležiaci
Minulé : *alut-t* „ *alud-t* *feküt-t* „ *feküd-t*
Budúce : *alv-andó* al. *alw-andó* *fekv-endő* al. *feküv-endő*
spať majúci ležať majúci

Priechodník

<i>Al-va</i> al. <i>alu-va</i>	} spiac	<i>Fek-ve</i> al. <i>fekü-ve</i>	} ležiac
<i>al-ván</i> al. <i>alu-ván</i>		<i>fek-vén</i> al. <i>fekü-vén</i>	
Možnostný tvar: <i>al-hatik</i>		<i>fek-hetik</i>	
Pričinný tvar: <i>al-tat</i> uspáva		<i>fek-tet</i> ukladá	

§. 111. b) **Dvojpňové na sz (ik) a d (ik).**

Slovesá tyto sú zase dvojaké:

I. Také, ktorých oba pňe len v prítomnom čase ukazovacieho spôsobu prijímajú osobné prípony, v ostatných všetkých časoch ale užíva sa voskiz len pň na *d*; medzitým pri tom ešte nektoré tvary tvoria sa od pňa na *sz*, ktoré však *sz* mení sa do *v* jako u sloviess *alsz-ik* a *feksz-ik*.

Sem patria tyto slovesá:

<i>Cseleksz-ik</i>	} čini	<i>Dicseksz-ik</i>	} chváli sa,
al. <i>cseleked-ik</i>		al. <i>dicsekedik</i>	
<i>Meneksz-ik</i>	} uchraňuje sa	<i>Növeksz-ik</i>	} ráste
al. <i>meneked-ik</i>		al. <i>növeked-ik</i>	
<i>Töreksz-ik</i>	} namáha usi-		
al. <i>törek-ed-ik</i>		luje sa	

V z o r.

Ukazovací spôsob.

Prítomný čas.

<i>Dicseksz-em</i> alebo	<i>Dicseked-em</i> chválím sa atď.
<i>dicseksz-el</i> „	<i>dicseked-el</i>
<i>dicseksz-ik</i> „	<i>dicseked-ik</i>
<i>dicseksz-ünk</i> „	<i>dicseked-ünk</i>
<i>dicseksz-etek</i> „	<i>dicseked-tek</i>
<i>dicseksz-enek</i> „	<i>dicseked-nek</i>

Súminulý čas.

<i>Dicsekv-ém</i> alebo	<i>Dicseked-ém</i> chválil som sa
<i>dicsekv-él</i> „	<i>dicseked-él</i> atď.
<i>dicsekv-ék</i> „	<i>dicseked-ék</i>
<i>dicsekv-énk</i> „	<i>dicseked-énk</i>
<i>dicsekv-étek</i> „	<i>dicseked-étek</i>
<i>dicsekv-ének</i> „	<i>dicseked-ének</i>

Minulý čas.

<i>Dicseked-tem</i> chválil som sa
<i>dicseked-tél</i> atď.
<i>dicseked-ett</i>
<i>dicseked-tünk</i>
<i>dicseked-tetek</i>
<i>dicseked-tek</i>

Předminulý čas.

Dicseked-tem vala
dicseked-tél vala atď.

Budúci čas.

Dicsekéd-né } *fogok*
 } *fogsz*
 } *fog atď.*

Rozkazovací a spojovací způsob.

Prítomný čas.

Dicseked-jem
dicseked-jél
dicseked-jék
dicseked-jünk
dicseked-jetek
dicseked-jenek

Žiadaci a podmienovací způsob.

Prítomný čas.

Dicseked-ném chválil by som sa atď.
dicseked-nél
dicseked-nék
dicseked-nénk
dicseked-nétek
dicseked-nének

Minulý čas.

Dicseked-tem volna
dicseked-tél volna atď.

Podmienovací budúci čas.

<i>Dicsekv-endem</i>	alebo	<i>Dicseked-endem</i>
<i>dicsekv-endel</i>		<i>dicseked-endel</i>
<i>dicsekv-endik</i>		<i>dicseked-endik</i>
<i>dicsekv-endiink</i>		<i>dicseked-endiink</i>
<i>dicsekv-endetek</i>		<i>dicseked-endetek</i>
<i>dicsekv-endenek</i>		<i>dicseked-endenek</i>

Neurčitý způsob.

Dicseked-ni chválit sa

Príponový: *dicseked-nem*
dicseked-ned atď.

Príčastie.

Prítomné: *dicsekv-ő* al. *dicseked-ő* chválací sa
Budúce: *dicsekv-endő* „ *dicseked-endő* majúci sa chválit.

Priechnodník.

Dicsek-ve al. *Dicseked-ve* } chváľac sa
dicsek-vén „ *dicseked-vén* }

Možn. tvar: *dicsek-hetik* „ *dicseked-hetik*

Slovesné podstatné meno.

Dicsek-v-és al. *Dicseked-és* chválenie sa.

Poznámka. 1. Celkom dľa tohoto vzoru časujú sa aj ostatnie hore udané 4 slovesá. — **2.** V prítomnom čase žiadacieho spôsobu a v neurčitom spôsobe pňové *d* môže sa aj spodobovať *n*; jako: *dicseken-nem*, *dicseken-ni* atď.

§. 112.

II. Ostatnie dvojpňové ikové slovesá sú také, ktorých oba pňe len v prítomnom čase ukaz. spôsobu môžu prijímať osobné prípony, v ostatných ale časoch časuje sa pň na *d* podľa *dicseked-ik* bez toho, žeby sa pň na *sz* kedy užíval. — Sem patria tyto a podobné slovesá:

a) <i>bűnhűszik</i>	al. <i>bűnhűdik</i>	pokutu trpi
<i>dűhűszik</i>	„ <i>dűhűdik</i>	besnie
* <i>egyeleszik</i>	„ <i>egyefeldik</i>	mieša sa
* <i>eleveneszik</i>	„ <i>elevenedik</i>	ožíva
* <i>háboroszik</i>	„ <i>háborodik</i>	máta sa
<i>hevereszik</i>	„ <i>heveredik</i>	vylihuje
<i>hírheszik</i>	„ <i>hírhedik</i>	rozchyruje sa
<i>iszonyoszik</i>	„ <i>iszonyodik</i>	hrozi sa nečoho
* <i>keményeszik</i>	„ <i>keményedik</i>	tvrdne
<i>kerkeszik</i>	„ <i>kerkedik</i>	chvasta sa, vystatuje sa
<i>kevereszik</i>	„ <i>keveredik</i>	mieša sa
* <i>nyomoroszik</i>	„ <i>nyomorodik</i>	biedu tre, trápi sa
<i>rakoszik</i>	„ <i>rakodik</i>	nakladá sa
* <i>savanyoszik</i>	„ <i>savanyodik</i>	kyslie
* <i>szaporoszik</i>	„ <i>szaporodik</i>	množí sa
* <i>takaroszik</i>	„ <i>takarodik</i>	pracé sa
* <i>tántoroszik</i>	„ <i>tántorodik</i>	kláti sa
* <i>tekereszik</i>	„ <i>tekeredik</i>	krúti sa
<i>tevelyeszik</i>	„ <i>tévelyedik</i>	blúdi
* <i>undoroszik</i>	„ <i>undorodik</i>	haúsi sa
<i>vajuszik</i>	„ <i>vajudik</i>	vzdýcha
<i>venheszik</i>	„ <i>venhedik</i>	starne
b) * <i>alapszik</i>	„ <i>alapodik</i>	zakladá sa
<i>betegszik</i>	„ <i>betegedik</i>	nemocnie
* <i>csillapszik</i>	„ <i>csillapodik</i>	tiži sa
* <i>elęszik</i>	„ <i>elęgedik</i>	uspokojuje sa
* <i>feherszik</i>	„ <i>feheredik</i>	belie sa
<i>fenekszik</i>	„ <i>fenekedik</i>	zažiera sa do nekoľo
<i>foganszik</i>	„ <i>foganodik</i>	al. prijíma sa, korene
<i>fogamszik</i>	„ <i>fogamodik</i>	púšta
* <i>gazdagszik</i>	„ <i>gazdagodik</i>	bohatne
<i>gyanakszik</i>	„ <i>gyanakodik</i>	podozrenie má

* <i>gyarapszik</i>	al.	<i>gyarapodik</i>	množí sa
* <i>hídegzik</i>	"	<i>hídegedik</i>	zimie sa
* <i>kövérszik</i>	"	<i>kövéredik</i>	tučnie
* <i>könnyebbszik</i>	"	<i>könnyebbedik</i>	odlieha, ľahčí sa
* <i>marákszik</i>	"	<i>marakodik</i>	hryzie, vadi sa
* <i>melegszik</i>	"	<i>melegedik</i>	hreje sa
* <i>öregszik</i>	"	<i>öregedik</i>	starne
* <i>örökszik</i>	"	<i>örökodik</i>	dedičí
* <i>részegszik</i>	"	<i>részegedik</i>	opija sa
* <i>tanakszik</i>	"	<i>tanakodik</i>	radi sa
* <i>telepszik</i>	"	<i>telepedik</i>	usedá sa
* <i>tolakszik</i>	"	<i>tolakodik</i>	dotiera sa
* <i>ülekszik</i>	"	<i>ülepedik</i>	sedá sa na dno (z neja- kej tekutiny)
* <i>vastagszik</i>	"	<i>vastagodik</i>	hrubne
* <i>vélekszik</i>	"	<i>vélekedik</i>	domteva sa
* <i>veszekszik</i>	"	<i>veszekedik</i>	vadi sa
* <i>vetekszik</i>	"	<i>vetekedik</i>	dohaduje sa, zápasí
* <i>vonakszik</i>	"	<i>vonakodik</i>	utahuje sa

P o z n a m e n a n i e. 1. Slovesá pod a) aj v prítomnom čase užívajú sa najviac len s pňom na *d* a zriedka so pňom na *sz*.

2. Jako z významov vidno, sú to slovesá podmetné a žvátša zvrtné; z tých ktoré sú poznačené hviezdičkou dajú sa utvoriť priechodné zmenením prípony *odik* alebo *edik* do *it* a dľa toho vyznamenáva zapríčinenie na predmete činnosti tej, ktorú označuje: na pr. *savany-odik* kyslie, *savany-it* kvasi; t. j. robí aby nečo kyslo; *szapor-odik* množí sa, *szapor-it* rozmnožuje; *takar-odik* práce sa, *takar-it* upratuje; *gazdag-odik* bohatne, *gazdag-it* obohacuje atď.

V z o r.

P r í t o m n ý č a s.

<i>Gazdagsz-om</i>	al. <i>Gazdagod-om</i>	<i>Öregsz-em</i>	al. <i>Öreged-em</i>
<i>gazdagsz-ol</i>	<i>gazdagod-ol</i>	<i>öregsz-el</i>	<i>öreged-el</i>
<i>gazdagsz-ik</i>	<i>gazdagod-ik</i>	<i>öregsz-ik</i>	<i>öreged-ik</i> atď.

Ostatnie všetky časy majú len od pňa na *d* podľa *dicseked-ik*.

§. 113. III. Trojpnové *sz* odhadzujúce ikové slovesá.

Peň prítomného času trojpnových ikových slovies vychádza síce tiež len na *sz* (*ik*) a *d* (*ik*); avšak peň na *sz* užíva sa dvojako; bez vysutia totižto a s vysutím hlásky poslednej sylaby

Sem patria asi nasledujúce slovesá:

<i>Alkusz-ik</i>	alebo <i>alkesz-ik</i>	alebo <i>alkud-ik</i>	jedná sa
<i>esküsz-ik</i>	" <i>esksz-ik</i>	" <i>esküd-ik</i>	prisahá
<i>haragusz-ik</i>	" <i>haragsz-ik</i>	" <i>haragud-ik</i>	hnevá sa
<i>nyugosz-ik</i>	" <i>nyugsz-ik</i>	" <i>nyugod-ik</i>	odpočíva

Na *d* vychodiace pne týchto slovies časujú sa docela podľa *dicseked-ik*; — a na *sz* vychodiace bez vysutia podľa

alsz-ik al. *feküsz-ik*; — s v ý s u t í m ale dľa *alsz-ik* a *fek-szik*. Na pr.

Ukazovací spôsob.

Přítomný čas.

<i>Nyugosz-om</i> alebo	<i>nyugsz-om</i> alebo	<i>nyugod-om</i>
<i>nyugosz-ol</i> „	<i>nyugsz-ol</i> „	<i>nyugod-ol</i>
<i>nyugosz-ik</i> „	<i>nyugsz-ik</i> „	<i>nyugod-ik</i>
<i>nyugosz-unk</i> „	<i>nyugsz-unk</i> „	<i>nyugod-unk</i>
<i>nyugosz-tok</i> „	<i>nyugsz-otok</i> „	<i>nyugod-tok</i>
<i>nyugosz-nak</i> „	<i>nyugsz-anak</i> „	<i>nyugod-nak</i>

Súminulý čas.

<i>Nyugov-ám</i>	<i>Nyugv-ám</i>	<i>Nyugod-ám</i> atď.
------------------	-----------------	-----------------------

Minulý čas.

<i>Nyugot-tam</i>		<i>Nyugod-tam</i>
-------------------	--	-------------------

Rozkazovací a spojovací spôsob.

Přítomný čas.

<i>Nyugogy-am</i>		<i>Nyugod-jam</i>
<i>nyugogy-ál</i>		<i>nyugod-jál</i> atď.

Žiadačí a podmieňovací spôsob.

Přítomný čas.

<i>Nyugon-nám</i>		<i>Nyugod-nám</i>
<i>nyugon-nál</i>		<i>nyugod-nál</i> atď.

Podmieňovací budúci čas.

<i>Nyugv-andom</i>	<i>Nyugod-andom</i>
--------------------	---------------------

Neurčitý spôsob.

Čistý: <i>nyugon-ni</i>	<i>nyugod-ni</i>
Príp: <i>nyugon-nom</i>	<i>nyugod-nom</i> atď.

Přičastie.

Prítomné: <i>nyugov-ó</i>	<i>nyugv-ó</i>	<i>nyugod-ó</i>
Budúce: <i>nyugov-andó</i>	<i>nyugv-andó</i>	<i>nyugod-andó</i>

Přiechodník.

<i>Nyug-va</i>	<i>Nyugod-va</i>
<i>nyug-ván</i>	<i>nyugod-ván</i>
	<i>nyugod-hatik</i>
	<i>esküd-hetik</i> atď.

Možnostný tvar: *nyug-hatik*
esk-hetik

Príčinný tvar: *Nyug-tat* upokojuje; *alküd-tat* dáva vyjednávať; *esküd-tet* alebo *esk-et* sprisahuje nekoho, (v obecnej mluve toľko, čo sobáši).

C. Skracovacie slovesá. *Ékvesztő igék.*

§. 114. Výmer a časovanie ich.

I. Skracovacími slovesami menujú sa ty, — kedysi na v — teraz ale na dlhé *i*, *ó*, *ö*, *ú* vychádzajúce, jednoslabičné

slovesné pne, ktoré pred príponami, začínajúcimi sa samohláskou, prijímú odpadlú spoluhlásku *v*, kráťa dlhú pňovú samohlásku. — Také sú:

na <i>í</i> <i>dí</i> panuje (móda) <i>div-ik</i>	na <i>ó</i> <i>ró</i> značí na rováš <i>rov-ok</i>
<i>hí</i> volá <i>hiv-ok</i>	na <i>ö</i> <i>fö</i> vari <i>föv-ök</i>
<i>nyí</i> vreští <i>nyiv-ok</i>	<i>jö</i> prichádza <i>jöv-ök</i>
<i>rí</i> kvíli <i>riv-ok</i>	<i>lö</i> strieľa <i>löv-ök</i>
<i>sí</i> narieka <i>siv-ok</i>	<i>nó</i> raste <i>növ-ök</i>
<i>szí</i> dýcha <i>sziv-ok</i>	<i>nyö</i> (aj <i>nyü</i>) trhá (lén) <i>nyöv-ök</i>
<i>ví</i> bojuje <i>viv-ok</i>	na <i>ú</i> <i>bú</i> ukryva sa <i>buv-ik</i>
na <i>ó</i> <i>ó</i> chráni (<i>ov-ok</i>)	<i>fú</i> fúka <i>fuv-ok</i>

II. O časovaní týchto slovíes osobite poznamenať slušno:

1. Keď sa pridá ku pňu nejaká prípona, počínajúca sa samohláskou odhodené *v* navracia sa ku pňu a dlhá samohláska sa skrakuje. — Stáva sa to:

a) v 1. os. prít. č. ukaz. sp. neurč. tv. jedn. a množ. čísla
b) v 1. a 2. osob. prít. č. ukaz. sp. urč. tv. jedn. čísla nízkych a v 1., 2., 3. os. jednot. taktiež v 2. a 3. os. množ. čis. tohože času a tvaru vysokých slovíes; — c) v celom súmínilom čase; — d) v podmienovacom bud. čase; — e) v prít. a bud. pričasti; — f) v pričinnom tvare — a g) vôbec vo všetkých odvodených tvaroch, ktorých odvodzovacie prípony začínajú sa samohláskou; na pr. *hiv-üs* volanie; *szöv-et* tkanina atď.

2. Medzitým sloveso *ó*, aj v týchto tvaroch podržuje dlhú samohlásku, áno peň *óv* užíva sa vo všetkých časoch a osobách. — Naproti tomu ale sloveso *jö* môže sa užívať prez celé časovanie aj s krátkou samohláskou. Vidz II. vzor.

3. O minulom čase pamäti hodno je, že *v* spodobujú so známku *t* a pri tom aj samohlásku dlža.

Poznámky. 1. Slovesá so samohláskou *i* a *ü* dla ľubovôle aj tam môžu podržať dlhú samohlásku, kde pred samohláskovou príponou prijímajú *v*; na pr. *viv-ok* al. *viv-ok*, *div-ik* al. *div-ik*, *fuv-ok* al. *fuv-ok*, *buv-ik* al. *buv-ik* atď.

2. Nektóre skracovacie prijímajú *v* aj k bezpríponovému pňu (3ej os. jed. čis.) a vtedy podržujú tiež dlhú samohlásku; jako: *ó*: *óv*, *vi*: *viv*, *hi*: *hiv*, *szí*: *sziv*, *nyí*: *nyiv*. — Tyto dvojpňové na spoluhlásku vychodiace pne, krome príehodníka, prez celé časovanie môžu podržať *v* a vtedy nasledujú docela pravidelne časovanie; jako: *viv-ok*, *viv-sz* *viv*, *viv-unk*, *viv-tok*, *viv-nak*, *viv-tam*, *viv-jak*, *viv-nek*; *viv-ni*. — V príehodníku ale je: *vi-va* *vi-ván*.

3. Slovesá *fú*: *fuv* a *bú*: *buv* (-*ik*) vo viac tvaroch môžu zameniť toto *v* s *j* a podržiac ho zvätsa aj pred príponami, počínajúcimi sa spoluhláskou, nasledujú pravidelne časovanie; jako: *fú* al. *fuj*; *fuv-ok* al. *fuj-ok*, *fú-sz* al. *fuj-sz*, *fú-tt* al. *fuj-t*; *fú-j* al. *fuj-j*; *fú-nek* al. *fuj-nek*; *fú-ni* al. *fuj-ni*; *fú-hat* al. *fuj-hat*; — da lej: *buv-om* al. *buj-om*; *buv-ol* al. *buj-ol*, *buv-ik* al. *buj-ik*; *bú-tt* al. *buj-t*; *bú-jek* al. *buj-jek*; *bú-ni* al. *buj-ni* atď.

4. *Di* al. *div* (*ik*) neosobného užívania slovesa, krome prichodníka, podrzuje v celom časovaní; jako: *div-ott* panoval spôsob, (móda), *div-jék* atď.

5. *Fö*, *nö* a *szö* užívajú sa aj s *l*; a *sice*: *föl* a *nöl* bez rozdielu vo význame; *szöl* ale dostáva zvratný význam: *tká sa*; kdežto *szö* je prichodné.

I. V z o r.

Nizke na <i>i, ó, ú</i>		Vysoké na <i>ö</i>	
neurčitý tvar	určitý tvar	neurčitý tvar	určitý tvar
Ukazovací spôsob.			
Prítomný čas.			
<i>Hiv-ok</i> (<i>hi-lak</i>)	<i>Hiv-om</i> volám	<i>Szöv-ölk</i> (<i>szö-lek</i>)	<i>Szöv-öm</i> tkám
<i>hi-sz</i>	<i>hiv-öd</i> voláš	<i>szö-sz</i>	<i>szöv-öd</i> tkáš
<i>hi</i>	<i>hi-ja</i> atď.	<i>szö</i>	<i>szöv-i</i> atď.
<i>hiv-unk</i>	<i>hi-jük</i>	<i>szöv-ünk</i>	<i>szö-jük</i>
<i>hi-tok</i>	<i>hi-játok</i>	<i>szö-tök</i>	<i>szöv-itek</i>
<i>hi-nak</i>	<i>hi-ják</i>	<i>szö-nek</i>	<i>szöv-ik</i>
Súminulý čas.			
<i>Hiv-ék</i> (<i>hiv-álak</i>)	<i>Hiv-ám</i> volal	<i>Szöv-ék</i> (<i>szöv-él élek</i>)	<i>Szöv-ém</i> tkal
<i>hiv-ál</i>	<i>hiv-ád</i> som, si	<i>szöv-él</i>	<i>szöv-éd</i> som,
<i>hiv-a</i>	<i>hiv-á</i> atď.	<i>szöv-e</i>	<i>szöv-é</i> si atď.
<i>hiv-ánk</i>	<i>hiv-ök</i>	<i>szöv-énk</i>	<i>szöv-ök</i>
<i>hiv-átok</i>	<i>hiv-átok</i>	<i>szöv-étek</i>	<i>szöv-étek</i>
<i>hiv-ának</i>	<i>hiv-ák</i>	<i>szöv-ének</i>	<i>szöv-ék</i>
Minnlý čas.			
<i>Hi-t-tam</i> (<i>hit-ta-lak</i>)	<i>Hi-t-tam</i> volal	<i>Szö-t-tem</i> (<i>szö-t-té telek</i>)	<i>Szö-t-tem</i> tkal
<i>hi-t-tál</i>	<i>hi-t-tad</i> som,	<i>szö-t-té</i>	<i>szö-t-ted</i> som,
<i>hi-t-t</i> aj <i>hiv-ott</i>	<i>hi-t-ta</i> si atď.	<i>szö-t-t aj szöv-ott</i>	<i>szö-t-te</i> si atď.
<i>hi-t-tunk</i>	<i>hi-t-tuk</i>	<i>szö-t-tünk</i>	<i>szö-t-tük</i>
<i>hi-t-tatok</i>	<i>hi-t-tátok</i>	<i>szö-t-tetek</i>	<i>szö-t-tétek</i>
<i>hi-t-tak</i>	<i>hi-t-ták</i>	<i>szö-t-tek</i>	<i>szö-t-ték</i>
Predminulý a budúci čas opisany jako u druhých.			
Rozkazovací a spojovací spôsob.			
<i>Hi-jak</i> (<i>hi-jalak</i>)	<i>Hi-jam</i>	<i>Szö-jek</i> (<i>szö-jelek</i>)	<i>Szö-jem</i>
<i>hi-j</i>	<i>hi-jad</i>	<i>szö-j</i>	<i>szö-jed</i>
<i>hi-jon</i>	<i>hi-ja</i>	<i>szö-jön</i>	<i>szö-je</i>
<i>hi-jünk</i>	<i>hi-jük</i>	<i>szö-jünk</i>	<i>szö-jük</i>
<i>hi-jatok</i>	<i>hi-játok</i>	<i>szö-jetek</i>	<i>szö-jétek</i>
<i>hi-janak</i>	<i>hi-ják</i>	<i>szö-jenek</i>	<i>szö-jék</i>

Poznámka: Pre vyhnutie dvojsmyslu v rozk. a spoj. spôsobe určitom tvare nízkych slovies istejšej sa dá užívať spoluhláskový peň na *v*, ktoré sa so známkou *j* spodobuje; jako: *hi-j-ja*, *hi-j-juk*, *hi-j-jatok*, *hi-j-ják* atď.

Nízke na <i>i, ó, ú</i>		Vysoké na <i>ö</i>	
neurčitý tvar	určitý tvar	neurčitý tvar	určitý tvar
Žiadaci a podmieňovací spôsob.			
Pritomný čas.			
<i>Hí-nék</i> (<i>hi-nál-ak</i>)	<i>Hí-nám</i>	<i>Szö-nék</i> (<i>szö-né-lek</i>)	<i>Szö-ném</i>
<i>hi-nál</i>	<i>hi-nád</i>	<i>szö-nél</i>	<i>szö-néd</i>
<i>hi-na</i>	<i>hi-ná</i>	<i>szö-ne</i>	<i>szö-né</i>
<i>hi-nánk</i>	<i>hi-nók</i>	<i>szö-nénk</i>	<i>szö-nők</i>
<i>hi-nátok</i>	<i>hi-nátok</i>	<i>szö-nétek</i>	<i>szö-nétek</i>
<i>hi-nának</i>	<i>hi-nák</i>	<i>szö-nének</i>	<i>szö-nék</i>
Podmieňovací budúci čas.			
<i>Hiv-andok</i> (<i>-andlak</i>)	<i>Hiv-andom</i>	<i>Szöv-endek</i>	<i>Szöv-endem</i>
<i>hiv-andasz</i> atď.	<i>hiv-andod</i>	<i>szöv-endesz</i>	<i>szöv-ended</i> atď.
Neurčitý spôsob.			
Čistý:	<i>hi-ni</i>	<i>szö-ni</i>	
Príponový:	<i>hi-nom</i>	<i>szö-nöm</i>	
	<i>hi-nod</i>	<i>szö-nöd</i>	
	<i>hi-nia</i>	<i>szö-nie</i>	
	<i>hi-nunk</i> atď.	<i>szö-nünk</i> atď.	
Pričastie.			
Pritomné: <i>hiv-ó</i> volajúci		<i>szöv-ő</i> tkajúci	
Minulé: <i>hi-t-t</i> al. <i>hiv-ott</i> volaný		<i>szöt-t</i> al. <i>szöv-ött</i> tkany	
Budúce: <i>hiv-andó</i> volať majúci		<i>szöv-endő</i> tkať majúci	
Priechodník: <i>hi-va</i> } vola- <i>hi-ván</i> } júe		<i>szö-ve</i> } tkajúe <i>szö-vén</i> }	
Možn. tvar: <i>hi-hat</i>		<i>szö-het</i>	
Príčin. „ <i>hiv-at</i>		<i>szöv-et</i>	
Častotlivý „ <i>hiv-ogat</i>		<i>szöv-öget</i>	

*) Dľa týchto sa časujú aj ostatnie skracovacie nízke a vysoké; ale jako spomänuto vyníma sa a) *ó* ktoré vždy podržuje *v* a dlhú samohlásku, jako: *öv-ok*, *öv-sz*, *ó* al. *öv*, *öv-ék*, *öv-tam* al. *ót-tam* atď.; tak aj *vi* obyčajne sa uživa s *v* ale s krátkou samohláskou; jako: *viv-ok*, *viv-sz* *viv*, *viv-tam* atď.

b) Sloveso *jö* uživa sa v nektorých časoch len s krátkou, v druhých ale aj s dlhou aj s krátkou samohláskou jako nasleduje:

II. V z o r.

Ukazovací spôsob.

Prítomný čas.

Jöv-ök prichádzam (prijdem)
 jö-sz atď.
 jö al. jön
 jöv-ünk
 jö-tök al. jöt-tök
 jö-nek al. jön-nek

Súminulý čas.

Jöv-ék, jöv-él, jöv-e atď.

Minulý čas.

Jö-t-tem, jö-t-tél, jö-t-t
 jö-t-tünk, jö-t-tetek, jö-t-tek

Rozkazovací a spojovací spôsob.

Jö-jek alebo jöj-jek
 jö-j „ jöj-j
 jö-jön „ jöj-jön
 jö-jünk „ jöj-jünk
 jö-jetek „ jöj-jetek
 jö-jenek „ jöj-jenek

Neurčitý spôsob.

Čistý: jöni alebo jön-ni
 Prípon: jö-nöm al. jön-nöm
 jö-nöd „ jön-nöd
 jö-nie „ jön-nie
 jö-nünk „ jön-nünk
 jö-nötök „ jön-nötök
 jö-niök „ jön-niök

Prítomie.

Prítom.: jöv-ö
 Minulé: jö-t-t
 Budúce: jöv-endő

Prítechodník.

Jö-ve	} prijdúc
jö-vén.	
Možn. tvar:	jö-het
Častotl. „	jö-dögél al. jöd-dögél

Žiadaci a podmieňovací spôsob.

Jö-nék alebo jön-nék
 jö-nél „ jön-nél
 jö-ne „ jön-ne
 jö-nénk „ jön-nénk
 jö-nétek „ jön-nétek
 jö-nének „ jön-nének

III. Neosobné slovesá. Személytelen igék.

§. 115. Výmer a soznam neosobných sloviés.

Neosobné, čili jedno- (tře to) osobné slovesá sú ty, ktoré sa užívajú pravidelne len v tretej osobe. — Sem patria:

1. Také jednoosobné slovesá, ktoré sa môžu síce užívať v ktoromkoľvek čase a spôsobe, ale sa poťahujú obyčajne len na podmet tretej osoby. Také sú:

Alkonyodik, mrká sa.

Dívik, je v úžitku (v móde).

Érzik cíti sa (je cítiť, poznať).

Esik (az eső) prší.

Esteledik večerie sa.

Fáj, bolí.

Gyűlik, odobiera, zbiera sa na pr. prst atď.

Hajnalodik, brieždi sa, svitá.

Hallik slyší sa, čuje sa.

Harmatozik, rosí, rosa padá.

Havazik, sňaží, sňah padá

Lajházik, mrholí na pr. dážď.

Mennydörög, hrmí.

Nappalodik, rozodnieva sa.

Permetezik, smetí dážď.

Pityámlík, rozbriežďuje sa.

Rémlik, zdá sa.

Szemzik, smetí, mrholí dážď.

Sötétlik al. *sötétedik*, zotmieva sa.

Történik stáva sa, udáva sa.

Világlik al. *világosodik*, rozvidnieva sa.

Villámlík bliská sa.

Medzitým z týchto nektoré užívajú sa aj s podmetom prvej alebo druhej osoby; tak na pr. *esik* padá neosobným stáva sa len vtedy, keď udáva padanie čili pršanie dážďa. — Tak sa tiež hovorí: *Ha nem sietek, még itt esteledem*; aj u nás: jestli sa nebudem ponáhľať, ešte tu omrknem (zvečeriem), t. j. tu má dostihnúť večer, *itt ér az est.* — Taktiež: *egészen el-éjeledtünk*, celkom sme omrkli, lepšej: noc nás tu zachvátila = *itt lepett aj éj.* — *Egek harmatozzatok*, dajte rosu nebesá! atď.

2. Sú aj také neosobné slovesá, ktoré pravidelne nemajú iného tvaru len tretej osoby, avšak pomocou osobných zámen tým istým tvarom tretej osoby poťahujú sa na všetky tri osoby; na pr.

Nekem,
neked;
neki;
nekiünk,
nektek,
nekik

{ *érzik* cítim, cítiš atď., zapácha mi, ti atď.
fáj bolí mä, ťa jeho, ju atď.
illik sluší, svedčí sa mi, ti atď.
kell potrebujem, chcem, musím, musíš atď.
lehet môžem, možno mi, ti atď. je
megesik stáva sa mi, mu ti, atď.
nincs al. *nincsen* nemám, nemáš atď.
sincs al. *sincsen* nemám, ani nemá-m, -š atď.
szabad slobodno mi, ti atď. je
van, m. ámušá atď.

<i>Előtt-em, -ed, -e; -ünk,</i>	}	<i>rémlik</i> zdá sa mi, ti atď.
<i>-etek, -ök</i>		
<i>Velem, -ed, -e; -ünk,</i>	}	<i>történik</i> stáva, robí sa so mnou, s tebou atď.
<i>-etek, -ök</i>		
<i>engem, téged</i>	}	<i>illet</i> týka sa mňa, teba atď.
<i>minket titeket</i>		

Ót al. *öket illeti* týka sa ho, jej, ich

3. V slovenskom užíva sa v týchto výrazoch tiež zámeno tej osoby a čísla, čo aj v maďarskom; na pr. *nekiünk illik* sluší sa nám; *nektek lehet* vám je možno; *neki szabad* jemu je slobodno atď. — Jestli sa v slovenčine v týchto výrazoch užíva sloveso srastlé, toto prichádza do tej osoby a čísla, v ktorom je zámeno v maďarskom; na pr. *nekiünk van*, máme; *nekik lehet*, môžu, *nektek kell*, potrebujete atď.

Že sa miesto týchto zámen môže užívať aj druhé meno s príponou *-nak, -nek* to sa vyrozumieva samo sebou; na pr. *a tanítónak illik*, učiteľovi sa sluší; *fiatremnek kell*, môjmu bratovi treba. Tak aj so záložkami; na pr. *az ember előtt remlik*, človeku sa zdá atď.

4. O slovese *fáj* poznamenať treba, že to, čo nekoho bolí dostáva prisvojovacu príponu tej osoby, ktorú bolí (jako pri slovese *van* vidz §. 67) v ktorom prípade osobné zámeno sa aj vynecháva; na pr. *nekem láb-am fáj* alebo len: *láb-am fáj*, bolí ma noha; *kez-eink fájnak*, bolia nás ruky atď.

5. O užívaní sloves *kell, illik* a o výraze *szabad* vidz §. 91

Poznámky. 1. Sloveso *van* je neosobným len vtedy, keď zastupuje naše sloveso *mať*, ináč, čo sloveso jestvovania alebo čo spona je osobné. — Taktiež aj sloveso *lehet* len vtedy je neosobným, keď sloveso *môcť* stojí v slovenčine s druhým nejakým slovesom v neurčitom spôsobe, alebo jestli sa vyrozumieva pri ňom; na pr. *môžem chodiť, nekem lehet járnom* = možno mi je chodiť; alebo *nekem lehet, mne je možno* (vyrozumieva sa: robíť nečo). — Ináč keď stojí v slovenskom *môže* so slovesom byť alebo stať sa, je osobné; na pr. *môžem byť, lehetek*; *môžeme sa stať, lehetünk* atď.

Pozn. 2. Slovesá *kell* a *illik* môžu sa užívať tiež aj osobne aj neosobne, avšak s rozdielom vo význame. Tak

		Kell	
osobne	<i>én kellek</i>	} vyznamenáva	ja som treba
	<i>te kellesz</i>		ty si treba
	<i>ő kell</i>		atď.
	<i>mi kellünk</i>		
	<i>ti kelletek</i>		
	<i>ők kellenek</i>		
neosobne a bez infinitívu	<i>nekem</i>	} <i>kell</i> "	potrebujem al. chcem
	<i>neked</i>		potrebujes " chceš
	<i>neki</i>		potrebouje " chce
	atď		nečo atď.

b) s infinitívom alebo	<i>irnam</i> <i>irnod</i> <i>irnia</i> atď.	} <i>kell</i> vyznamenáva	musim (mám)	} písať
			musíš (máš)	
c) s pobočnou vetou	<i>kell</i>	} <i>hogy irjak</i> <i>hogy irj</i> <i>hogy irjon</i>	musim "	} atď. písať
			" musíš "	

Illik

osobne	<i>en illem hozzá</i> al. <i>oda</i> <i>te illel</i> " " " <i>ö illik</i> " "	} značí	slušim sa	}
neosobne			slušíš sa	
			k tomu alebo tam	
<i>illik</i>	{ <i>elmemnem</i> <i>elmemned</i> <i>elmemnie</i>	značí	svedčí (sluší) sa mi	} odísť
		"	" " " ti	
		"	" " " mu	
			atď.	

IV. Kusé slovesá. *Hiányos igék.*

§. 116. Výmer a soznam ich.

Kusé slovesá sú ty, ktoré len v prítomnom čase ukazovacieho a rozkazovacieho spôsobu majú nektoré tvary. Také sú:

Jednotné,	množné číslo
<i>nincs</i> al. <i>nincsen</i> , není, nieje	<i>nincsenek</i> niesu
<i>sincs</i> „ <i>sincsen</i> není, ani není,	<i>sincsenek</i> niesu, ani niesu
<i>jer</i> , <i>jere</i> al. <i>jersze</i> pojd'	<i>jerünk</i> pojdme
	<i>jertek</i> pojdte
<i>ne</i> al. <i>nesze</i> na, tu máš	<i>netek</i> al. <i>nesztek</i> nate, tu máte

Poznámka *Nincs* a *nincsen* je záporný tvar len slovesa bytného *van*, t. j. *nincs* je toľko čo *nem van*; *sincs* toľko čo *sem van*. A preto tyto dve slovesá v ostatných osobách a časoch dopĺňujú sa slovesom *van* a zápornkou *nem*, *ne* alebo *sem*, *se*; na pr. *Sem nálam sem nálad nem valának*, ani u mňa ani u teba ich nebolo.

IV.

Príslovky. *Határozók.*

§. 117. Výmer a rozdelenie.

Príslovky sú čiastice reči udávajúce rozličné okolnosti, ktorými sa lepšie opisuje sloveso, prídavné meno, alebo aj sama príslovka; na pr. *A szerény ifjúk mindenhol szeretik*, skromného mladíka všade milujú. *Atyánk igen jó*, náš otec je veľmi dobrý. *Nagyon hamar írt*, veľmi chytro písal.

Toto udávanie okolností vo vete menuje sa prísllovkovým určením, a je štvoraké, totižto: určenie miesta

čili priestoru — (*helyhatározó*), času (*időhatározó*), spôsobu (*módatározó*) a príčiny (*okhatározó*); — a dľa toho tiež aj príslovky dľa významu sú štvoraké: miestne čili priestorné, časové, spôsobové a príčinné. — Jako ale nimi buď sa opytujeme po nektorom z týchto určení, alebo odpovedáme na otázky, tak zas v každom druhu rozoznávajú sa dvojake príslovky: opytovacie čili tázacie (*kérdő*) a odpovedné (*felelő*); ku ktorým sa pripočítujú aj slovesné predpony (*igekötők*), potom tvrdiace, záporné a mienkové príslovky.

Napokon dľa pôvodu príslovky sú prvotné (*eredeti*) a odvodené (*származott*); na to však pri uvádzaní ich nebude sa brať prisny ohľad; medzitým pri jednotlivých druhoch prísloviak bude sa udávať, s jakými príponami majú sa užívať podstatné mená k určení tej alebo onej okolnosti.

§. 118. 1. Miestne čili priestorné príslovky.

Helyhatározók.

Miestne čili priestorné príslovky udávajú miesto nejakého deja, alebo smer a hranice pohybovania na opytovacie príslovky: *Hol* kde? *Hova* kam? *Merre* alebo *melyfelé* kade, kadiaľ? *Honnan* odkud? *Meddig* pokud, pokiaľ?

Odpovedné príslovky miestne sú:

1. Udávajúce miesto deja na otázku *hol* kde? — *itt, itten* tu; *ott, ottan* tam; *emitt, emitten* tuto; *amott, amottan* tamto; *máshol, másutt, egyebütt* inde, inokde; *mindenhol, mindenütt, mindiütt* všade; *valahol, néhol, néhutt* nekde; *sehol* nikde; — *honn, itthon* *) doma; *otthon* *) doma; *alant, alatt, alúl, lenn, lent* dolu; *fenn, fönn, fent, fönt felül* hore; *benn bent, belül* vnútri, dnu; *künn, künt* al. *kint, kívül* von; *elül* na predku; *hátsul* na zadku; *innen* na tejto strane, *túl, túlfelül* na tamtej strane; *széllél, szerte, szerteszét* semotam (roztratene); *közel* blízko; *messze, távol* ďaleko; *jobbfelül* na pravej strane; *bal-felül* na ľavej strane; atď.

2. Udávajúce smer pohybovania a) na otázku: *hova* kam? — *ide emide* sem; *oda, amoda* ta, tam; *máshova* inam, inokam; *mindenhova, mindenüvé* na všetky strany, miesta; *valahova* nekam; *sehova* nikam; *alá, le* dolu; *fel, föl* hore; *elé, előre* k predu, napred; *vissza* zpiatky; *hátra* nazad, zpiatky; *be, befelé* donútra, *ki, kifelé* von; *jobbra* na pravo; *balra* na

*) *Itthon* sa hovorí, keď sa odpovedá v dome, že je neкто doma; *otthon* ale, keď sa odpovedá von z domu.

lavo; *túlra* na druhú (tamtu) stranu; *haza* domov; *igenyest*, *egyenest* rovno; *messzire, tova, távolra* ďaleko atď.

b) na otázky: *merre* al. *melyfelé* kade? — *erre, emerre* tadiaľto al. tadeťto; *arra, amarra* tadiaľ, tade; *másfelé* inade; *aláfelé, lefelé* dolu; *fölfelé* nahoru; *előfelé* ku predu; *visszafelé* nazpíat; *hátrafelé* nazad; *befelé* donútra; *kifelé* von; *jobbnak, jobbfelé* napravo; *balnak, balfelé* naľavo; *túlfelé* na druhú stranu; *hazafelé* domov, k domovu, atď.

3. Udávajúce pohybovanie z miesta na otázku: *honnan* odkuď, odkiaľ? — *innen, innét* al. *innét, eminnen, eminnét* odtuďto al. odtiaľto; *onnan, onnat, onnét, amonnan, amonnét* odtuď, odtiaľ; *máshonnan, másunnan, egyebűnnen, egyebűnnét* odinokuď; *műndenűnnen, műndenűnnét* odvšadiaľ; *valahonnan* odnekuď; *sehonnan, sehonnét* odnikuď; *alulról* zdola; *felűlről* shora; *szrchu; elűlről* zpredku; *hátulról* zo zadku; *belűlről* znútra; *kivűlről* zvonku; *jobbról, jobbfelől* z pravej strany; *balról, balfelől* z ľavej strany; *tűlről, túlfelől* z druhej, (tamtej) strany, *hazafelől, hazulról* z domu; *közelszről* zblízka; *messzéről* al. *messzűrűl, messzűnnen, távolról* zďaleka atď.

4. Udávajúce hranice pohybovania na otázku: *meddig* pokaď, pokiaľ? — *eddig, emeddig, eddiglen, idáig* potadeto; *addig, amaddig, addiglan, odáig* potade, potamto; *leig* až dolu; *fűlig* až hore; *beig* až donútra; *kiig* až von; *tűlig* po druhú stranu; *hazáig* po domov atď.

§. 119. O určení miesta podstatnými menami, zvlášte vlastnými menami miest.

Určenie miesta podstatnými menami udáva sa rozličnými príponami a záložkami miestnymi, ktorých význam na jednotlivé otázky udaný je v §§. 20. 50. a 52. — Tu osobite poznamenať slušno o určení miesta vlastnými menami miest (*városok nevei*).

I. Na otázku *hol* kde?

1. Všetky mená cudzozemských,* t. j. neuhorských miest, taktiež mená čiastok sveta, krajín, stolíc (v Uhrách). *krajov, lesov* prijímajú príponu *-ban, -ben*; na pr. *Afriká-ban, Indiá-ban; Erdély-ben, Liptó-ban* atď.

2. Mená miest v Uhrách a krajinách s nimi spojených dostávajú buď *-ban, -ben*, buď *-n, -on, -en. -ön*, a konečne *-ott -ett, -ött, -tt, (-t)*

*) K cudzozemským ale nepripočítujú sa sedmohradské, chorvátske a vôbec mestá tak nazvaných spojených krajín s Uhrami.

a) *-ban, -ben* prijímajú vychádzajúce na *j, m, n, ny*; jako *Gacsaj-ban, Veszprémben Párkány-ban, Pozsony-ban* v Prešporku; — potom: *Zágráb Zahreb; Brassó Brašov*; a šložené so — *-szombat* jako: *Nagyszombat Trnava*; atď.

Vynimajú sa z vychodiacich na *m* šložené *s-halom*, tyto sa užívajú s príponou *-on*; na pr. *Kőhalom-on* atď.

b) *-n, -on, -en, -ön* dostávajú mená miest vychádzajúce na samohlásky, na pr. *Tolná-n, Lőcsé-n* v Levoči; atď. — avšak vychádzajúce na *-i* prijímajú zväčša *-ban, -ben* na pr. *Apáti-ban* atď. — Potom *-on, -en, -ön* prijímajú vychodiacie na spoluhlásky: *b, cz, cs, d, f, g, gy, k, l, ly, p, r, s, sz, t, ty, z, zs*; na pr. *Arad-on, Horpács-on, Sátorallja-ujhely-en* atď.

*) Výnimky vidz pod a)

c) *-ott, -ett, -ött, -tt* alebo len *t* prijímajú: *Pécs Pätikostoly; Győr Ráb*; na pr. *Pécs-ett, Győr-ött*, avšak aj *Győr-ben*. — Aj *tt* aj *-on, -en, -ön* prijímajú šložené s *-vár* a *-hely*; n. p. *Kolosvár-tt* aj *-on*; *Szombathely-tt* aj *-en* atď.

***) Miesto *tt* obyčajne píše sa len *t*, čo však sa zdá byť chybným, lebo je to sťažienina z *ott*.

II. Na otázku: *hova kam?* — Ty mená ktoré prijímajú *-ban, -ben* dostávajú *-ba, -be*; ktoré prijímajú *-n, -on, -en, -ön* alebo *-tt*, dostávajú *-ra, -re*; na pr. *Zágráb-ba, Kőhalom-ra* atď.

III. Na otázku: *honnan odkud?* — Tiež ty, ktoré prijímajú *-ban, -ben* dostávajú *-ból, -ből*, iné ale *-ról, -ről*; na pr. *Zágráb-ból, Kőhalom-ról, Pécs-ról* atď.

IV. Na otázku: *merre al. melyfelé kade?* — Aj vlastné mená miest, krajín atď. aj druhé podstatné mená dostávajú najviac príponu *-nak, -nek* nekdy *-felé*; na pr. *Pest-nek ment, šiel na Pešť. Éjszak-nak* al. *éjszak-felé indult*, išiel na sever al. k severu. *Kert-nek irányzott*, k zahrade smeroval. *Az út Pestre Losonc-z-nak sokáig tart*, cesta do Pešti na Lúčenec trvá dlho atď.

Poznámka. V ostatných určeníach miesta aj vlastné mená prijímajú prípony *ty*, čo aj iné mená.

§. 120. O slovesných predponách. *Igekötök*.

Nektoré miestne príslovky splyvajú často so slovesom v jedno slovo, a volajú sa slovesnými predponami (*igerkötök, igerészecskék*).

V slovenčine odpovedajú im z čiastky tiež so slovesom dovedna pisané už rozlučiteľné už nerozlučiteľné predložky; — z čiastky ale musí sa užívať iné sloveso, nežli ktoré by odpovedalo jednoduchému maďarskému slovesu; a konečne uživa sa často aj príhodná príslovka so slovesom: na pr. *be-tenni* vložiť, *visszaadni* navrátiť; *ide-adni* dať sem atď.

Tyto predpony sú nasledujúce :

- be, bé v-* : *beírja* vpisuje, *beteszi* vkladá.
bele, belé v-, *pri-*: *beléteszi* vkladá, *beléveszi* prijíma.
ki vy- : *kiadja* vydáva, *kiveszi* vybiera.
le s- : *leteszi* skladá (dolu), *leveszi* sobiera.
fel vy-, u- : *feladja* udáva, *fölveszi* dvíha.
felebb, fölebb vyšej : *felebbadja* dáva vyšej.
alá pod- : *aláteszi* podkladá.
alább nižej : *alábbteszi* kladie nižej.
el od-, pre- : *eladja* predáva, *elveszi* odobiera.
elé, eléb, pred- : *eléadja* prednáša, *eléveszi* bere pred sebä.
elébb viac ku predku : *elébbáll* stojí viac ku predku.
vissza zpiat : *visszaadja* navracia (dáva zpiatky).
össze s- (dohromady) : *össszeírja* spisuje.
egy-be, együvé dovedna, s- : *egybehívja* svoláva.
át, áttal od-, pre- : *átadja* oddáva, *átmegy* prechádza.
meg rozlične sa prekladá : ale zväčša dokonanými slovesy :
megadja dá, atd.
hozzá pri- : *hozzáadja* prikladá.
ide sem ; oda od- (tam) : *ideadja* dáva sem, *odaveszi* odníma.
rá na-, nad-, pri- : *ráadja* pridáva, *ráveszi* bere na sebä.
szét roz- : *szétteszti* rozkladá, *szétválasztja* rozobiera.
külön od-, roz- : *különszedi* rozobiera.
felül pre- (nad-) : *felülhaladja* prevyšuje.
fen, fön u- (hore) : *fentartja* udržuje.
alul pod- : *alulírja* podpisuje.
félre na bok, zle : *félremegy* ide na bok ; *félreért* zle rozumie.
körül o-, ob- (okolo) : *körüljárja* obchádza.
közé v-, medzi : *közéáll* stáva medzi nečo.
ellen napriek, naproti : *ellenmond* hovorí napriek, odporuje.
utól do- : *utóllér* dohoní.

O slovesných predponách treba vedieť :

1. Že sa píšú so slovesom dovedna. — 2. Že sa kladú za sloveso bez posredne o sebe. — 3. Že sa kladú pred sloveso a medzi toto a ňu prichádzajú aj iné slová. — Konečne 4. že sa kladú za sloveso a medzi ne tiež druhé slová.

§. 121.

1. Dovedna so slovesom, čo predpony píšú sa :
 a) Keď je hlavný prízvuk vety na predpone ; na pr. *Megtartja ígérétét*, zadrží svoj sľub. *Elkíséri Andor bátyját a városba*, Ondrej odprevadí svojho staršieho brata do mesta. *Megígérte neki?* zaslúbil mu? *Meg*, áno. *Hát Andor visszaküldi-e*

öcsését? A či Ondrej pošle na z p i a t svôjho mladšieho brata?
Vissza, áno.

Poznámka. Keď sa opytujeme podobnými složenými slovesy, a odpoveď má byť tvrdiaca, často odpovedá sa len s predponou, u nás najviac s „áno“ jako z príkladov vidno.

b) Keď hlavný prízvuk vety je síce na predchádzajúcej príslovke, avšak vedľajší prízvuk zostáva na predpone; na pr. *Ez á ház nagyon megéri azt a pénzt, tento dom v skutku stojí ty peniaze. Két évig is bérem buzámma!*, aj za dva roky vystačím so pšenicom.

Poznámka. Sem sa pripočítajú asi nasledujúce a podobné príslovky a číslovky jako: *mindig, mindenkör* vždy; *mindjárt* hneď; *örökké, örökre* večne; *szüntelen* neprestajne, ustavične; *tűstént, azonnal* hneď; *legottan* hneď; *mindenütt, mindenhol* všade; *mind, minden, mindenik, valamennyi* všetko atď.

c) Aj vtedy zostáva so slovesom pohromade, keď predchádzajú spojky *is* aj, *meg* a, *pedig* ale, medzitým; *ugyan* síce; lebo vtedy hlavný prízvuk je vždy na predchádzajúcom člane vety, vedľajší ale na predpone; na pr. *Térképét is elviszi Andor iskolába*, aj zemevid (mapu) si vezme Ondrej do školy. — *Térképét ugyan elvitte, hanem könyvét itthon hagyta*, zemevid si síce vzal, ale knížku nechal doma.

§. 122.

2. Slovesné predpony kladú sa za sloveso bezposredne o sebe:

a) Keď hlavný prízvuk vety nenie na predpone, ale na slovese; čo sa stáva obyčajne v rozkazovacích a prosiacich vetách; na pr. *Tartsa meg igéretét*, zadržte svôj slub. *Kísérje el bátyját*, odprevadte svôjho brata. *Hozd ki a fegyveremet*, vynes moju zbraň.

b) Keď prízvuk nenie ani na slovese, ani na predpone ale na predchádzajúcom člane vety; na pr. *Andor kíséri el bátyját*, Ondrej odprevadí brata. *A városba kíséri el*, do mesta ho odprevadí.

c) Za svoje sloveso prichádza predpona aj v zakazovacích a pochybovacích vetách, keď sa príslovky *nem* nie, *ne* ne, — *nehezen* ťažko, *alig* sotvy — potahujú na samo sloveso a nie na jeho predponu; na pr. *Nem kísér el Andor*, neodprevadí Ondrej. *Nehezen kísér el. Ne kísérd el*, neodprevádzaj ho.

Avšak jestli zapieranie alebo zakazovanie potahuje sa na predponu, tato prichádza pred sloveso dohromady; na pr. *Nem elkísér, hanem visszakísér Andor*, neodprevadí, ale z p i a t k y doprevadí Ondrej. *Nem megmondtam, hogy így jársz*, či som nepovedal, že tak pochodíš.

d) Predpona prichádza bezposredne za sloveso vo všetkých otázkach, v ktorých opytovacie slovo predchádza sloveso; na pr. *Ki viszi el a levelet?* Kto vezme list? — *Mikor jött el atyád?* Kedy prišiel tvój otec?

Vyníma sa opytovacie, príklonné slovečko *-e* u nás tiež príklonné *-li* ktoré, keď sa aj pripojí ku slovesu, dôraz otázky necháva na slovese a preto aj predponu s ním; na pr. *Elviszi-e fivéred a levelet*, vezme-li tvój brat ten list? *Megmond-tad-e neki*, povedal-li si mu to?

§. 123.

3. Predpona stáva pred slovesom sama o sebe, a medzi ňu a sloveso kladú sa aj iné slová v nasledujúcich prípadoch:

a) Keď složené s predponou sloveso v neurčitom spôsobe alebo príchodníku je prísudkom s druhým slovesom určitého spôsobu, a keď dôraz padá na predponu, vtedy medzi predponu a jej sloveso prichádza sloveso určitého spôsobu, a často aj druhé slová; na pr. *Az igazat be kell vallani*, pravda musí sa vyznať. *A romlott erkölcsű ember meg van az igazról győződve, még is gyakran el szokta tükölni*, človek pokazených mravov presvedčený je o pravde, a preca často ju zatajuje. *Meg fogod te azt egykor bálni*, oželiesť to ty kedysi.

Poznam. Jestli ale dôraz nenie na predpone, ale na slovese určitého spôsobu, alebo na druhom člane vety, predpona zostáva pred slovesom pohromade; na pr. *Szeretne elmenni*, rád by odišiel. *Andor szeretne elmenni*, Ondrej by rád odišiel. *Holnap tetszik elutazni?* Zajtra ráčíte odcestovať? — Tyto výrazy lišia sa od nasledujúcich: *Andor el szeretne menni*. *El tetszik holnap utazni?* (Prečo sa lišia tyto výrazy od seba?)

b) V záporných a zakazovacích vetách jestli je dôraz na predpone, kladie sa medzi ňu a sloveso záporné slovo; n. p. *Meg nem foghatom, hogy föl sem veszi a szót*, nemôžem pochopiť, že si ani nevšímne slova. *Le ne nézz, de túl se becsülj senkit*, nezapovrhuj, ale ani nepreceňuj žiadneho.

c) Keď spojka *is* aj patrí k dôrazne povýšenej predpone, prichádza (*is*) medzi ňu a sloveso; na pr. *Meg is kérték, föl is hatalmazták, még sem végzett semmit*, aj ho poprosili, aj ho splnomocnili, a preca ničého nevykonali.

§. 124.

4. Predpona prichádza za sloveso tak, že sa kladú medzi ne aj iné slová, v týchto pádoch:

a) Keď sloveso krome predpony za sebou, — na ktorej hlavný alebo vedľajší prízvuk spočíva — má ešte druhú ne-

jakú príslovku alebo spojku, tato prichádza za sloveso pred predponu; na pr. *Maradt ugyan fel valami, de kevés*; pozostalo síce dačo, ale málo. *Kevés maradt ugyan fel, de az is elég*, málo zostalo síce, ale aj to je dost. *Ne szomorítsd így meg atyádat!* Nezarmucuj takto svôjho otca! *Atyádat szomorítod így meg?* Tvôjho otca zarmucuješ takto?

Medzitým tato vložená príslovka nekdy môže prísť aj pred dôrazné slovo, jestli totižto aj na ňu chceme nejaký prízvuk položiť; na pr. *Nem tehetem most meg*, alebo: *Most nem tehetem meg*, nemôžem to teraz alebo: teraz to nemôžem urobiť.

b) Keď spojka *is* aj patrí ku slovesu, na ktorom je hlavný alebo vedľajší prízvuk, prichádza (*is*) medzi sloveso a predponu; na pr. *Hagyj is föl vele, ha nem értesz hozzá*, aj upusti od toho, jestli sa nerozumieš tomu. *Megelégszem, ha félét teszed is le az összegnek*, uspokojím sa, keď aj polovičku súčtu složíš.

c) Keď na opytovacom slovese je len vedľajší prízvuk, príklonné opytovacie *-e* prichádza medzi predponu a sloveso; na pr. *Andor hozza-e meg a levelet?* O n d r e j - l i (či Ondrej) donesie list? *Te vetted-e el könyvemet?* T y - l i si mi vzal knížku.

*) Ostatne dokonálemu umiestovaniu predpôn možno sa naučiť dôkladne len z dlhšieho čítania, počúvania a rozprávania.

§. 125. 2. Časové príslovky. *Időhatározók.*

Časové príslovky udávajú dobu, postup alebo medze času nejakého deja na opytovacie príslovky: *Mikor* kedy? *Mikorra* na kedy? *Mióta* odkedy? *Meddig* dokuď, dokiaľ?

Odpovedné príslovky časové sú:

1. Na otázku: *Kedy mikor?*

a) O prítomnom čase.

Ma dnes
már už
most
mostan
mostanában } teraz, včul

Minap
minapában } nedávno, po (v)
multkor } tyto dni
multkoriban } onekdy
Régen
régente } dávno
Taval viani.

b) O minulom čase.

Akkor
akkoriban } vtedy
Eköb } predtým
imént } nedávno
Hajdan
hajdanában } kedysi, za staro-
hajdanta } dávna

c) O budúcom čase.

Azután } potom
aztán }
azontúl napozatým
Ezután potom (-to)
ezentúl napozatým (-to)
Holnap zajtra
holnapután pozajtri.

Jövöben } napozatým, budúce.
jövöre }
Késöbb } neskör, pozdejšej.
kesöbben }
Majd } potom, už, ved' už atď.
majdan }
máskor } indy, inokedy-
Nemsokára } nezadlho.
Örökre } naveky.
Többé } viac.

d) O neurčítom čase.

Azonban } medzitým
azonnal } hneď.
Delest } pred večerom.
delestkor }
Egykor } raz, kedysi
eleinte }
elejente } s počiatku
éjszaka }
éjjel } v noci
éjente }
éjenként } každoročne
éjfelkor } o polnoci
este }
estve } večer
estkor }
évente }
évközben } v roku
évenként } každoročne.
Folyvást } ustavične.
Gyakran } často
gyéren } zriedka.

Havonta } v mesiaci
havonként } mesačne, každý me-
 siac
hetiben } v týždni
hetközben }
hetenként } každý týždeň, týždennö
hébe-höba }
hébe-korba } kedy tedy
Idén }
idént } tohoto roku
ifjonta } za mladi.
Korán } včas, zavčasu
késön } neskoro, pozde.
Másnap } na druhý deň
másnapra }
melegében } za tepla, hneď
mindjárt } hneď
mindenkor } vždy
mindig }
Nappal } vo dne, cez deň
naponta }
naponként } denne, každodenne.
Örökön } na veky.
Reggel } ráno
ritkán } zriedka
rögtön } hneď-hneď
rövideden } o krátky čas.
Soha } nikdy
sohanapján } na sv. vida *)
szakadatlan } neprestajne,
szüntelen } ustavične
Tüstént } hneď, na mieste.

2. Na otázku: *Deokud' meddig?* — odpovedajú príslovky s príponou *-ig*; jako: *maig* do dnes; *estig*, *napestig* do večera; *éjfélig* do polnoci; *reggelig* do rána; *mostanig*, *mostandig* do včulku, doteraz; *addig*, *eddig*, *addigelé*, *eddigelé* dotedy; *ideig*, *egy ideig* do nektorého času; *sokáig* dlho; *holtomig* do smrti (mojej); *végig* dokonca; — potom sa prikladá ešte aj *-lan*, *-len*, zvlášte keď sa aj ten čas počítuje do toho; jako: *maig-lan* do dneska (počítujúc aj dnešný deň do toho); *addiglan*, *eddiglen* dotedy; *mindvégiglen* do samého konea atď.

§. 126. O určení času podstatnými menami.

K určení času užívajú sa najviac len podstatné mená, označujúce čas; jako *év* rok, *nap* deň, *hónap* mesiac, *óra* hodina, *percz* minuta atď. medzitým ale užívajú sa aj mená de-

*) ktorého nebýva nikdy. Prísl.

jav, podľa ktorých sa čas počíta, jako: *ebéd* obed; *háboru* vojna; *születés* narodenie atď.; — a užívajú sa nasledovne:

1. Na otázku: *Mikor* kedy?

a) s príponou *-kor*; na pr. *tíz órákor* o desiatej hodine; *fél háromkor* o pol tretej; *tavaszkor* na jar; *őszkor* v jeseni atď.

b) s *-val*, *-vel*; na pr. *tavaszzal* na jar, *őszszel* v jeseni; *éjjel* v noci; *nappal* vo dne atď.

c) s *-n*, *-on*, *-en*, *-ön*; na pr. *nyáron* v lete; *télen* v zime; *hétfőn* v pondelok; *keddén* v útorok; *szerdán* v sredu; *pénteken* v piatok; *szombaton* v sobotu atď.

d) s *-ban*, *-ben*; n. p. *minden hónapban* v každom mesiaci; *egy napban háromszor* za deň trirazy; *minden évben* každý rok atď.

e) Keď sa udáva doba času, od ktorej počítajú, určuje sa druhý čas, užívajú sa prípony *-hoz*, *-hez* a *-ra*, *-re*; n. p. *tegnaphoz egy hétre* od včera na týždeň; *mához öt hónapra* od dneska za päť mesiacov atď.

f) Keď sa udáva jak dávno predtým nečo sa stalo ohľadom na prítomnosť, čas udávajúce podstatné meno užíva sa s prisvojovacou príponou tretej osoby jednoho majetku a majiteľa; na pr. *most két esztendeje* pred dvoma rokma, al.: teraz tomu sú dva roky; *ma harmad napja* dnes je tomu tretí deň, t. j. pred tromi dňami atď. — Jestli ale sa tento čas udáva podľa druhého nejakého času alebo deja, to podstatné meno stáva so záložkou „*előt* pred“ a čas, pre ktorým sa to stalo dostáva príponu *-val*, *-vel*; na pr. *dvoma rokma pred* vojnou = *két évvel háboru előtt*; *sto rokmi pred* narodením Kristovým = *száz évvel Krisztus születése előtt*; *három hónappal az előtt* = *tromi mesiacmi predtým* atď.

Keď sa udáva čas na otázku: kedy potom? miesto *előtt* užíva sa „*után* po“; na pr. *három órával jöveteled után* = o tri hodiny po tvojom príchode; *fél nappal halála után*, o pol dňa po jeho smrti.

g) O prípone *-enként*, *-enként* vidz §. 45.

h) Bez všetkej prípony sa užíva: *mindennap* každý deň; tak aj *vasárnap* v nedelu.

2. Na otázku: *Mióta* odkedy? Užíva sa podstatné meno so záložkou *óta*; na pr. *Két év óta* od dvoch rokov; *egy óra óta* od jednej hodiny; *hász nap óta* od dvaciat dní. — Často ale kladie sa tato otázka: *Mely időtől fogva* al. *kezdve*? Od ktorého času počnúc? = a vtedy aj čas udávajúce podstatné meno dostáva príponu *-tól*, *-től* a za ním nasleduje príchodník *fogva* al. *kezdve*; na pr. *Három órától fogva itt várom*, od tretej hodiny ho tu čakám. *Októbertől fogva tanulok*, od októbra (počnúc) sa učím.

Aj príslovky sa užívajú oboma spôsobmi; na pr. *tegnap óta al. tegnapról fogva nem láttalak*, od večerajška som ta nevidel. *Reggeltől fogva estig olvasok*, čítam od rána (počnúc) do večera.

3. Na otázku: *Meddig* jak dlho, dokud? uživa sa prípona *ig*; na pr. *Két évig*, za dva roky. *Három óráig* za tri hodiny al. do tretej hodiny. *Egy évig voltam külföldön*, za rok som bol v cudzozemsku. —

Potom na otázku: *Za* jak dlhý čas, *mennyi idő alatt?* — uživa sa podstatné meno so záložkou „*alatt*“; n. p. *Két nap alatt elolvasta az egészet*, za dva dni prečítal všetko. *Hat nap alatt sem érsz oda*, ani za šesť dní ta neprijdeš.

§. 127. 3. Príslovky spôsobu. Módhatározók.

Príslovky spôsobu udávajú, jako sa nečo deje, a sú viacnasobné: 1. *Jakostné* (*minőségi határozók*). 2. *Rozmerné* alebo *povyšujúce* (*kiemelő*). 3. *Hromadné* (*tömegesítő*). 4. *Koľkostné* čili *číslovkové* (*sámhatározók*).

1. *Jakostné* príslovky na otázky: *Hogyan* al. *miképen* al. *miként* jako? *Mi módon* jakým spôsobom, jako? sú nasledujúce:

<i>akkép</i>	} tak	<i>gyalog</i>	pešky	<i>nagyant</i>	} zväčša
<i>akképen</i>		<i>hamar</i>	chytro	<i>nagyrészt</i>	
<i>akként</i>		<i>halkkal</i>	potichy	<i>nagyjából</i>	povrchne
<i>úgy</i>		<i>halkan</i>	(rozprávät)	<i>nagyon</i>	veľmi
<i>amúgy</i>	} takto	<i>hanyatt</i>	hore značky	<i>örömet</i>	rád
<i>ekkep</i>		<i>hiába</i>	nadarmo	<i>részutl</i>	šikmo
<i>ekképen</i>		<i>így</i>	takto	<i>rögtön</i>	zrazu
<i>ekként</i>		<i>lépést</i>	krokom	<i>szaporán</i>	chytro
<i>folyást</i>	ustavične	<i>mellesleg</i>	pobočne	<i>szérvél</i>	sojím spôsobom,
<i>fonákul</i>	naopak	<i>oldalaslág</i>		<i>módjával</i>	sojím, mierne atď.
<i>futólag</i>	bežne				

Jakosť udávajú všetky priechodníky na *-va*, *-vé*; jako na pr. *állva* stojačky, *menve* chodiačky, *ülve* sediačky, *írva* písuci atď.

Poznam. Už medzi uvedenými príslovkami sú mnohé odvedené od prídavných, podstatných mien a prídavných, jako: *nagyon* veľmi, *oldal-aslag* pobočne; *futó-lág* bežne; avšak aj krome týchto príslovy môžu sa tvoriť od každého prídavného mena, prídavných a od mnohých podstatných mien príponami: *-n*, *-an*, *-en*, *-lag* *-leg* a *-ül*, *-ül*; na pr. *hív-en* verne; *jeles-en* výtečne; *állító-lág* tvrdiace; *tagadó-lág* záporne; *arány-lág* pomerne; *magyar-ül* po maďarsky; *ember-ül* po ľudsky atď. — Medzitým od podstatných mien obyčajne tvoria sa príslovky tak, že sa utvori z neho prídavné meno príponou *-i* alebo *-s*, *-as*, *-es* a k týmto nektorá z udaných príslovkových prípon; na pr. *atya* otec, *atya-i*

otcovský, *atya-i-lag* po otcovsky, alebo *atya-s, atya-s-an; ember-ség* ľudstvo, *ember-ség-es* ľudský, *ember-ség-es-en* po ľudsky atď. O tom vďz. §. 144. 3.

2. Rozmerné čili povyšujúce príslovky, slúžacie k povýšeniu druhých članov viet, sú tyto: *igen, fölötte, szerfölött, módfelett* veľmi, priveľmi; *kivált, kiváltképen, legkivált* osobite, zvláštne; *főkép, főleg, jelesül, különösen*, obzľáštne, osobite; *sokkal* o mnoho; *inkább* radšej, viac; *mennél, mentől* čím; *elég, eléggé* dost; *csak, csupán* len, jedine; *csaknem* majdnem skoro, asi atď.

3. Hromadné sú: *együtt, öszvesen, öszsesen* dohromady, spolu; *egészen* celkom; *általám* alebo *átalám, általában, egyáltalában* vôbec; *egyetemben, közönségesen, mindközönségesen* všeobecne; *mindenestül* so všetkým, úplne; *töbnyire, jobbára* zväčša atď.

4. Koľkostné čili číslovkové príslovky spôsobu slúžia k určeniu číselných pomerov na rozličné otázky:

a) Po koľkých *hányanként? egyenként* po jednom, *kettőnként* al. *kettenként* po dvoch, *hármanként* po troch, *százanként* po sto, *ezerenként* po tisícich, *külön-külön* o sebe atď.

b) Na koľkej čiasťke *hányadán? Harmadán* na tretine; *negyedén* na štvrtine, *tizedén* na desatine; *századán* na stotine atď.

*) Otázka „*hányadán*“ vyznamenáva „na čom? v jakom položení?“ na pr. *Nem tudom, hányadán vagyok*, neviem na čom som.

c) Po koľko čiasťok *hányadával? Harmadával* po tretine, *negyedével* po štvrtine atď.

d) Po koľko *hányával?* (po koľkých kúskoch), uživa sa, keď sa pýtame o predávaní vecí na kusky počítateľných; na pr. o jablkách. Na pr. *egyével* po jednom; *kettejével* po dvoch al. *párjával* po páre, *hármával* po troch, *tízével* po desiatich atď.

e) Po koľkorako *hányasan? egyesén* po jednotke, *kettősen* po dvojke, *hármasan* po trojke atď.; — aj na otázku: *hányasával? egyesével* po jednotke, *huszasával* po dvaciatke, *tízesevel* po desiatke, *százásával* po stovke atď.

f) Koľko ráz *hányszor? Egyszer* jedonraz, *kétszer* dvarazy, *háromszor* atď. — potom: „o koľkoráz“ (na pr. v á t ő i atď.) *hányszorra: egyszerre* o raz, *kétszerre* o dvarazy, *százszorra* o storáz atď.

g) Koľkýraz *hányadszor? Először* prvý raz, *másodszor* druhýraz, *századszor* stýraz atď.

h) Na koľkoráz *hányszorra?* a „na koľkýraz *hányadszorra?*“ na tyto otázky dostávajú číslovky pod f) a g) pripónu *-ra, -re*; na pr. *egyszerre* na raz, *előszörre* na prvýraz; *kétszerre* na dvarazy, *másodszorra* na druhýraz atď.

i) Koľkorako *hányszorosan? Egyszeresen* jednoducho, *kétszeresen* dvojako, *százszorosan* storako, *ezerszeresen* tisícako atď.

k) Koľkonásobne *hányszerűen? Egyszerűen* jednoducho, *százszerűen* stonásobne atď. — potom: *Hányképen? Egyképen* jednoducho, *kétképen* dvojnásobne; *százképen* stoná-

sobne atď. — *Hányfelen? egyfelen* jednoducho, *kétfelen* dvojako : *százfelen* storako atď.

1) Koľko vrstevne *hányrétűen? Egyrétűen* jednovrstevne, *kétrétűen* dvojevrstevne, *szárrétűen* stovrstevne atď. — alebo aj bez prípony *űen* na otázku: *Hányrét? Egyrét, kétrét, sokrét* mnohovrstevne atď.

§. 128. O určení spôsobu podstatnými menami.

Pri určení spôsobu podstatnými menami udáva sa :

I. *Jakosť (minőség)*. II. *Poťažnosť čili vzťažnosť (viszonyulás)*.

I. Keď podstatné mená majú označovať jakosť užívajú sa s rozličnými príponami, a sice:

a) *-ban, -ben, v, vo*; n. p. *Ruhában jár*, chodí v šatách; *köpeny-ben állott*, stál v kepeni atď.

b) *-n, -on, -en, -ön, ná*; na pr. *A láb egy lábom is áll*, hus stojí aj na jednej nohe. *Négy lábom áll*, stojí na štyroch nohách. — Taktiež: *féken tartani*, na úzde držať; *kötelen vezetni*, na povraze viesť; *szaván fogni valakit*, za slovo chytiť nekoľko. *A gyermekét kezén fogta*, chytil chlapca za ruku atď. Náš výraz: „štvornožký“ vyslovuje sa složeným slovom „négykézláb“ bez všetkej prípony. — Tato prípona *-n* užíva sa osobite k udaniu ceny, na otázku: *Hogy vettél, vett* atď.? na pr. *Nagy ár-on, százezer forinton vette birtokát*, za veľkú cenu (draho), za sto tisíc zlatých kúpil svoj majetok. — Tak sa hovorí: *drágá-n* draho; *olcsó-n* lacno atď.

c) *-ért* za udáva tiež cenu na otázku: *Mennyiért, za čo?* n. p. *Sok pénz-ért vette lovát*, za veľké peniaze kúpil svojho koňa.

d) *-val, -vel, s, so*; na pr. *Kard-dal jár*, chodí s mečom (jako al. s čím?)

e) *-ül, -ül* jako *v*; na pr. *Érted, mennyi dicsők estenek áldozatúl*, rozumieš koľko slávných padli v obeť, (jako obeť).

f) S neodvislou záložkou *nélkül*, bez, bezo; n. p. *A hős félelem nélkül megy a csatába*, hrdina ide bezo strachu do bitky. *Kalap nélkül ne járj az utcán*, bez klobúka nechod po ulici.

g) s odvislou záložkou *-val, -vel együtt*, aj s, so; na pr. *Családja-val együtt volt itt*, aj so svojou rodinou bol tu.

2. *Jakosť* sa označuje aj srovnávaním, to jest udaním toho, že osoby alebo veci v reči postavené pôsobením alebo nejakou vlastnosťou vládnu rovnako alebo nerovnak. O tom vidz §. 55. I. II. 10. III.

II. *Poťažnosť čili vzťažnosť* (ohľad, *viszonyulás*, Beziehung) je udanie toho, na čo sa pochop prídavného mena a slovesa poťahuje, t. j. je obmedzenie obšírnejšieho pochopu udaných častok reči. — To sa stáva v slovenčine už instrumentaľom; na pr. *Postavou príjem-*

nejšibol nad iných; — už príslovkou strany; na pr. Nemali nedostatku strany vody; napokon predložkami dľa, podľa, na a proti; na pr. Udatný je dľa tela, slabý ale dľa ducha. Kraj tento bohatý je na obylie atď.

V maďarskej reči stáva sa to:

a) Záložkou *-ra, -re, nézve*; na pr. *Tudományá-ra nézve első a hazában*, na vedu (dľa vedy) je prvý vo vlasti. *Testére nézve erős, de lelkére nézve gyenge*, dľa tela je silný, ale dľa ducha slabý.

b) *-nál, -nél, fogva*; na pr. *A fivérem már természeténél fogva heves*, môj brat je už od prirodzenosti prudký.

c) príponou *-ban, -ben*; na pr. *A páva büszke tollai-ban*, páv je pyšný na svoje perie. *Ezen ország gazdag arany-ban*, tato krajina je bohatá na zlato. *Nem minden ember gazdag észben*, nie je každý človek bohatý na rozum atď.

Poznámka. Pochop podstatných mien obmedzuje sa tiež taktó, vtedy ale určenie to nazýva sa prívlastkom; a stáva sa veľmi často príponou *-vol -vel*; na pr. *Dávid király volt nem csak nével de tettei is*, Dávid bol kráľom nelen menom, ale aj skutkom.

Keďby miesto podstatných mien mali zastupovať príd. mená alebo zámená, aj tyto sa užívajú v podobných pomeroch s udanými príponami.

§. 129. 4. Príslovky čili príslovkové určenie príčiny.

Jako v slovenskej reči príslovkami príčiny sú všetko predložkové pády; na pr. preto, nato atď. — tak aj v maďarskej reči sú nimi zámená už s príponami už so záložkami; na pr. *az-ért, a miatt* preto, *a végett* nato atď.

Aby sa ale vedelo, jaká prípona alebo záložka užívať sa má k určeniu príčiny či so zámenom, či s podstatným menom, treba udať rozličné druhy príčin. — Rozoznáva sa totižto:

1. Skutočná príčina (*tettleges ok*), ktorá spôsobuje v živote, — v prírode — že sa dačo stáva. — K udaniu tejto príčiny užíva sa

a) prípona *-tól, -től* od; na pr. *A szakácsné egészen elkábult a gőz-től*, kucharka celkom ochábla od pary. *A fü nedves a harmat-tól*, tráva je mokrá od rosy. *Némely, ember szinte büdös a kevélység-től*, mnohý človek až smrdí od pýchy.

b) záložka *miatt*; pre na pr. *Saját gondatlansága miatt szenved*, trpí pre svoju vlastnú nepozornosť.

Poznámka. Záložkou *miatt* označuje sa posredná, ďalšia príčina, na otázku „*mi miatt?*“ — Príponou ale *-tól-től* udáva sa bezposredná čili bližšia príčina, na otázku: „*mitől?*“ na pr. *Saját gondatlansága miatt (posredne) szenved az embe-*

rek-től (bezpośredne). **A fű a hideg éjék miatt nedves a harmat-tól**, tráva pre studené noci (**posredne**) je mokrá od rosy (bezpośredne).

c) **-val, -vel** udáva nástroj, ktorým sa niečo vykonáva; na pr. *Kard-dal levágta a fejét*, mečom mu uťal hlavu. *Kés-sel vágják a kenyeret*, chlieb sa krája nožom atď.

d) **-nál, -nél** fogva; na pr. *A gőz könnyűségénél fogva a levegőben emelkedik*, pary vznášajú sa v povetří pre svoju ľahkosť. *A nád hajlékonyságánál fogva hasznos*, trst je užitočná pre svoju ohybnosť.

e) Príponou **-ból, -ből** udáva sa hmota, z ktorej sa niečo zhotovuje (tiež skutočná príčina); na pr. *A papírost rongy-ból csinálják*, papier robia z handier. *A téglá agyag-ból készül*, tehly zhotovujú sa z hlíny.

2. Po hnutíka (*indító-ok*) čili príčina povzbudzujúca dať jakú osobu, aby dačo chcela a vykonala. — Vyslovuje sa podstatným menom

a) s príponou **-ból, -ből** z, zo; na pr. *Szánalom-ból engedték el tartozását*, z poľutovania mu odpustili jeho dlžobu. *Dicsvagy-ból osztogatja el mindenét*, zo ctížiadosti rozdáva všetko svoje. *Atyám becsület-ből szolgál*, môj otec slúži zo statočnosti.

b) nekdy i s príponou **ért** za, pre; na pr. *Adj hállát a jótéteményekért*, vzdávaj vďaky za dobrodenia. *Az embert leg hamarabb megkedvelik nyíltszivűségért*, človeka najskôr zamilujú pre uprimnosť jeho.

3. Dôvod čili dôvodná príčina (*bizonyító-ok*) vyslovuje, po čom alebo dľa čeho sa niečo poznáva, a prívádza osobu k nejakému úsudku, čili tvrdeniu. — K vysloveniu jej užíva sa podstatné meno

a) S príponou **-ból, -ből** z, zo; na pr. *Tapasztalás-ból tudom*, viem to zo zkusenosti, *A fát gyümölcs-ből ismerni lehet*, strom možno poznať po ovoci.

b) So záložkou **szerint** dľa, alebo **-nál, -nél** fogva dľa; na pr. *Ezen gyermek kinézése szerint* (alebo *kinézésénél fogva*), *beteg*, tento chlapec dľa vyzierania je nemocný. *Ez igaz következő indokok-nál fogva*, toto je pravda dľa nasledujúcich dôkazov.

4. Účel čili cieľ (*czél*), to jest to, čo nejakým činom chceme dosiahnuť (prečo niečo robíme) vyslovuje sa pravidelne

a) záložkou **végett** *) pre; na pr. *Ezen úr játszik gyönyörködtetése végett*, tento pán sa hrá pre obveselenie sa. *Fivérem a városba tanulás végett ment*, môj brat šiel do mesta na učenie sa.

b) Príponou **-ra, -re** na; na pr. *Ezen könyvet olvasás-ra*

hoztam, tuto knihu doniesol som na čítanie. *Ezt öngyalázatára mondtá*, toto povedal k vlastnému pohaneniu sebä.

c) To na čo nejaká vec určená je, vyslovuje sa menom s príponou *-nak*, *-nek*; na pr. *Ezen gyerek inas-nak megy*, tento chlapec ide za učňa. — Odtuď aj otázka: *minék načo?*

*) Nekdy sa uživa síce aj *-ért* avšak chybne miesto *végett*.

§. 130. O tvrdiacich, mienkových a záporných príslovkách.

1. Tvrdiace príslovky (*igenlő határozók*), ktorý mi reč našu alebo druhých utvrdzujeme, sú: *igen*, *igenis* áno; *biz*, *bizony*, *bizonyosan*, *bizonyára*, *bizonyynyal* dojista; *igazán* veru, v pravde; *valóban* y skutku; *mindenesetre* na každý spôsob atď.

2. Pochybovacie čili domienkové (*kétkedők*) sú: *alig*, *aligha* sotvy; *talán*, *netalán*, *alkalmasint* snáď, asnáď, vari; *hihetőleg*, *valószínűleg* najskôr, pravde podobne; *bajosán*, *néhezen* ťažko, tvrdo; *legalább* aspon, *legfőlebb* najviac.

3. Záporné (*tagadók*): *nem* nie, *ne-*; *sehogysem* nijako *ne-*; *épen nem* práve nie; *koránt-sem*, *távolsem* ani z ďaleka nie atď. — Sem patria aj zakazovacie (*tiltók*): *ne ne-*; *sehogyse*, *épen ne* nijako *ne-*, práve *ne-* atď.

§. 131. O stupňovaní prísloviek.

Mnohé príslovky sa aj stupňujú a síce :

1. Príslovky tvorené od prídavných mien stupňujú sa jako prídavné mená, od ktorých sú odvodené, t. j. ku srovnateľu jejich pridáva sa príslovková prípona *-an* *-en* alebo *-ül* *-ül* a vo svrchovateli predpona *leg-*; na pr. *szép* pekný, *szép-en* pekne, *szebb-en* peknej, *leg-szebb-en* najpeknej; *rút* škaredy, *rút-ül* škaredo, *rú-tabb-ül* škaredšej, *leg-rútabb-ül* najškaredšej; od *jó* dobrý je *jó-l* dobre, *jobb-an* lepšej, *leg-jobb-an* najlepšej.

**) Ktoré príd. mená prijímajú *-an*, *-en* a ktoré *-ül*, *-ül* o tom Vidz. §. 144 3.

2. Mnohé z prvotných prísloviek prijímajú jednoducho srovnateľnú príponu *-abb*, *-ebb* a vo svrchovateli predponu *leg-*; na pr. *hamar* chytro, *hamar-abb* chytrejšej, *leg-hamar-abb* najchytrejšej; *közel* blízko, *közelebb* bližej, *leg-közelebb* najbližej atď.

3. Nektore ne prijímajú prípony *-abb*, *-ebb* ale len predponu *leg-*; na pr. *alúl* dolu, *leg-alúl* na samom spodku atď. — Osobite:

a) s *-abb, -ebb* stupňujú sa:

<i>alá</i> dolu		<i>alább</i> nižej		<i>legalább</i> najnižej
<i>arra</i>	} tade	<i>arrább</i>	} tade ďalej	—
<i>amarra</i>		<i>amarrább</i>		
<i>erre</i>	} tadeto	<i>errebb</i>	} tadeto bližej	<i>legerrebb</i> tadeto sem
<i>emerre</i>		<i>emerrebb</i>		sem
<i>be</i> donútra		<i>belebb</i> al. <i>heljebb</i> viac	<i>legbelebb</i> do	sameho
			donútra	sredku
<i>ben</i>	} vnútri	<i>benebb</i>	} ďalej vnútri	<i>legbenebb</i> } najďalej
<i>bent</i>		<i>bentebb</i>		<i>legbentebb</i>
<i>elé</i>	} nap red	<i>elébb</i>	} prv	<i>legelebb</i> } najprv
<i>elő</i>		<i>előbb</i>		<i>legetőbb</i>
<i>fel</i> hore*)		<i>felebb</i> al. <i>feljebb</i> vyšej	<i>legfelebb</i> najvyšej	
<i>fenn</i>	} hore**)	<i>fennebb</i>	} vyšej	<i>legfennebb</i> } najvyšej
<i>fent</i>		<i>fentebb</i>		<i>legfentebb</i>
<i>hamar</i> chytro		<i>hamarabb</i> chytrej	<i>leghamarabb</i> najchytrej	
<i>hátra</i> nazpiat		<i>hátrább</i> viac nazpiat	<i>leghátrább</i> na samý zad.	
<i>nagyon</i> veľmi		<i>inkább</i> radšej, viac,	<i>leginkább</i> naj-radšej, viac	
<i>ide</i>	} sem	<i>idebb</i>	} sem bližej	—
<i>emide</i>		<i>emidebb</i>		
<i>ki</i> von		<i>kiebb</i> ďalej von	<i>legkiebb</i> najďalej von	
<i>közel</i> blízko		<i>közelebb</i> bližej	<i>legközelebb</i> najbližej	
<i>le</i> }	} *)	<i>lejobb</i> nižej	<i>leglejobb</i> na samý spodok	
<i>lent</i> dolu **)		<i>lentebb</i> dolu nižej	<i>leglentebb</i> najnižej	
<i>messze</i>	} ďaleko	<i>messzebb</i>	} ďalej	<i>legmesszebb</i> } najďalej
<i>távol</i>		<i>távolabb</i>		<i>legtávolabb</i>
<i>oda</i>	} ta	<i>odább</i>	} tadalej	—
<i>amoda</i>		<i>amodább</i>		
<i>össze</i> dohromady		<i>összebb</i> viac spolu	<i>legösszebb</i> najviac dohr.	
<i>tora</i> ďaleko		<i>torább</i> ďalej	<i>legtorább</i> najďalej, naj- dlžej.	

b) Jedine s predponou *leg-* stupňujú sa:

<i>alul</i> dolu, na spodku	<i>legalul</i> na samom spodku
<i>alulról</i> zdola	<i>legalulról</i> zo sameho spodku
<i>felül</i> hore, na vrchu	<i>legfelül</i> na samom vrchu
<i>felülről</i> s vrchu, shora	<i>legfelülről</i> so sameho vrchu
<i>elül</i> na predku	<i>legelül</i> na samom predku
<i>elülről</i> od, z predku	<i>legelülről</i> od, zo sameho predku
<i>hátsul</i> nazadku	<i>leghátsul</i> na samom zadku
<i>hátsulról</i> od zadku	<i>leghátsulról</i> od sameho zadku
<i>belül</i> vnútri	<i>legbelül</i> v samom posriedku
<i>belülről</i> znútra	<i>legbelülről</i> zo sameho posriedku
<i>kivül</i> von	<i>legkivül</i> celkom von
<i>kivülről</i> zvonku	<i>legkivülről</i> zo sameho kraja
<i>itt</i>	<i>legitt</i>
<i>ittén</i> } tu	<i>legittén</i> } celkom tu

*) na otázku „kam?“

**) na otázku „kde?“

ott } tam
ottan }
szélül } na kraji
széltől }
szélről z, od kraja
utól pozadku
végül } konečne
végről }

legott } hned, na skutku
legottan }
legszeül } na samom kraji
legszeültől }
legszeülről od, zo samého kraja
legutól po samom zadku
legvégül } na samom konci
legvégről }

Poznámka. Prislovky vychádzajúce na *utól* a *ülről* prijímajú síce tiež aj srovnateľnú príponu ale len k čistému pňu; jako: *al-utól*, *al-ábról*, *leg-al-ábról*; *el-ülről*, *el-öbbről*, *leg-el-öbbről* atď.

V.

Spojky. Kötszők.

§. 132. Výmer a rozdelenie.

Spojky sú čiastice, ktorými sa jednotlivé členy viet áno i celé vety slúčujú, reči sa dodáva živosti a najčastejšej stručnosti. Na pr. *A nap és hold világítja meg földünket, s lnce a mesiac osvievujú našu zem. Minél több jót teszünk, annál több érdemet szerzünk, čím viac dobrého robíme, tým viac zásluh si nadobývame.*

Spojky delia sa

I. na sriaditeľné — *összerendelő kötszők* a

II. na podriaditeľné — *alarendelő kötszők*. —

Sriaditeľnými spojkami slúčujú sa len rovnaké členy viet, jako na pr. podmet s podmetom, — prívlastok s prívlastkom, — doplnok s doplnkom, — prísudok s prísudkom, — prislovkové určenie času s druhým určením času atď.; potom sa spájajú nimi aj rovnaké vety, teda hlavná s hlavnou — a pobočná s pobočnou; t. j. ta veta, na ktorej začiatku stojí takáto spojka, je vždy taká, jako predošlá; je-li totižto ta hlavná aj tato bude taká atď. Vidz slov. mluv. §. 75. *)

Podriaditeľné spojky slúčujú len pobočné vety s hlavnými, t. j. tu vetu, na ktorej začiatku stoja, činia odvislou od druhej, a len v spojení s ňou majú úplný smysel, samy o sebe nič úplného nevyslovujú.

I. Sriaditeľné spojky dľa významu, t. j. dľa toho, že jednotlivé členy viet alebo celé vety buď len jednoducho slúčujú jednu s druhou, buď jednu druhej stavajú na odpor, alebo konečne jednou druhej udávajú príčinu, sú trojaké:

1. Slúčovacie — *kapcsolók*. —
2. Odporovacie — *ellenkötők*, — *ellentevők*.
3. Príčinné — *okkötők*. —

II. Podriaditeľné dľa významu sú tiež štvoraké :

1. Miestne — *helykötők*. —
2. Časové — *időkötők*. —
3. Spôsobové — *módkötők*. —
4. Príčinné — *okkötők*. —

Aj sriaditeľné aj podriaditeľné majú ešte viac druhov, z ktorých jedny sú neodvislé (*függetlenek*) druhé odvislé (*függők* alebo *vonatkozók*). — Neodvislé sú ty, ktoré nežiadajú za sebou druhej spojky — alebo príslovky; na pr. *Erezz, de ne kívánj hálát, cíf, ale nežiadaj vďáky*. Tu je *de* neodvislá spojka. — Odvislé sú ty, ktoré žiadajú za (alebo pred) sebou aj inú spojku; na pr. *Azért tedd a jót, mivel jó, preto čiň dobre, že je dobré. A mint vetsz, úgy aratsz, jako seješ, tak budeš zať*. Tu — *azért* — *mivel*; a — *mint* — *úgy* sú odvislé spojky. Vidz slov. mluv. §. 90.

Medzi odvislé spojky, t. j. také, ktoré sa užívajú pohromade, bude sa klásť vodorovná (—) čiara.

§. 133. I. Sriaditeľné spojky. *Összerendelő kötszők*.

Sriaditeľné spojky sú trojaké, a síce :

1. Slúčovacie (*kapcsolók*) a tyto zas :

a) Čisto slúčovacie (*tisztán kapcsolók*), jako : *és* skrátené *s*; *meg* a; *is* aj; *mind—mind, is—ís, aj-aj, i—i*; *nem csak—hanem is* nelen — ale *i, megint, ismét* zas; *még* ešte. — Záporné *sem—sem, sem nem—sem nem ani—ani, ani ne—ani ne—*.

b) Rozdeľovacie (*különzők*) : *már—már, majd—majd* už — už; *részint—részint* dielom — dielom, z čiastky — z čiastky; *elsőben* po najprv; *azután* potom; *végre, végtére* konečne, napokon. — Sem patria aj tyto číslovky : *először, másodszer, harmadszor* atď.

c) Vykladacie (*értelmezők*) : *azaz* to jest, či, čili; *vagy* alebo, čili; *még pedig* a to, a síce; *mint* jako, čo, jakožto, sta; *tudniülük* al. *tudniülük* totižto.

2. Odporovacie (*ellenkötők*) sú štvoraké :

a) Čisto odporovacie (*tisztán ellenkötők*) : *de, hanem, ámde* ale, lež, však, avšak; *ellenben* naproti tomu, naopak; *nem—hanem nie—ale*.

b) Pripúšťajúce (*megengedők*) : *mégis* preca; *egyébiránt, különben* medzitým; *máskép, másként* inácej; *mindazáltal* ničmenej; *ugyan—hanem síce—ale*.

c) Rozlúčovacie (*elválasztók*) : *vagy—vagy* al. *avagy—avagy* lebo — lebo; *akár—akár* aj *akar—akar* či — či; *ugyan—különben* al. *ugyan—másként síce—inácej*.

d) Výnimečné (*kivételezők*) : *csak* len, *kivéve* vyjmúc; *sem* patrí aj odvislá záložka *-n, -on, -en kívül* mimo, krome.

3. Príčinné (okkötök) sú:

a) Čisto príčinné (tisztán okkötök): mert bo, lebo; azért preto.

b) Záverečné (zárkötök) hát, tehát teda; és azért a preto; miért is prečo = a preto; mirenézve, minélfogva dľa čeho; annálfogva dľa toho; következésképen, következőkép, következöleg nasledovne.

§. 134. II. Podriaditeľné spojky. Alárendelő kötszők.

Podriaditeľné spojky sú:

1. Miestne (helykötök) jako: ott — hol tam — kde; onnan — honnan odtud — odkud; oda — hova ta — kam; addig — meddig potiaľ — pokiaľ; arra — merre tade — kade a iné miestne príslovky opytovacie užívajú sa čo spojky; — potom aj složené s akár; na pr. akárhol kdekolvek; akárhova kamkolvek; akármeddig pokiaľkolvek atď.

2. Časové (időkötök): akkor — midőn, akkor — mikor vtedy — keď; azután — miután potom — keď; azelőtt — mielőtt prv — než; addig — míg, azonban — hogy, azalatt — hogy, zatiaľ — kým, dočím; azóta — mióta odtedy — odkedy; azonnal — mihelyt hneď — jaknáhle; mihelyest — tüstént jaknáhle — hneď; alighogy — mindjárt sotvy — hneď. Na pr. Alighogy belekezdett, mindjárt abban hagyta, sotvy započal, hneď prenechal.

3. Spôsobové (módkötök) sú pätoraké:

a) Následkové (következtetők): úgy — hogy tak — že, až; annyira — hogy natoľko — že; oly nagy — hogy tak veľký — že; oly sok — hogy, anyi — hogy tak mnoho, toľko — že atď.

b) Porovnávacie (hasonlítók): úgy — mint tak — jako; valamint — úgy jako — tak; akkép — mikép tak — jako; úgy — mintha tak — jakoby atď

c) Pomerné (arányosítók al. viszonyítók): minél — annál čím — tým.

d) Ohľadné: a szerint — hogy dľa toho — jako; ahhoz képest — hogy al. mint podľa toho — jako.

e) Obmedzovacie (korlátozók): annyira — mennyire al. annyiban — mennyiben koľko — toľko al. natoľko — natoľko.

4. Príčinné sú štvoraké:

a) Čisto príčinné (tisztán okkötök): azért — hogy preto — že; azért — mivel, azért — mivelhogy al. azért — minthogy preto — poneváž.

b) Účelné (célkötök): a végett — hogy nato — aby, alebo azért — miszerint preto — aby; záporné: azért — ne al. nehogy aby ne —; toto hōgy aj ne, uživa sa so spojovacím spôsobom.

c) Pripúšťajúce (*megengedök*): *bár, ambár, noha, bár-ha, jóllehet* trebas, choť, choťas, bár; *ha is* jestli aj, keby aj; *holott* kdežto. — V hlavnej vete stáva, alebo sa môže doplniť *mégis* alebo *mindazáltal* preca.

d) Podmienkové (*föltételezők*) *ha, hogyha* jestli, keby; *hacsak* jestli len, keby len.

§. 135. O spôsobe zapierania viet. *Mondatok tagadásának módjáról.*

Vety v maďarskej reči zapierajú sa obyčajne zápornými príslovkami *nem* al. *sem*, a v zakazovacích vetách *ne* al. *se*.

O čom toto treba poznamenať:

1. Tretia osoba prít. času ukazov. spôs. jedn. aj množn. čísla slovesa *lenni*, keď sa užíva jako spona medzi prísudkom a podmetom (v. §. 29. 1.), vyslovuje sa záporne len samým *nem*; na pr. *Ezen déák nem szorgalmas*, tento žiak nieje usilovný. *Ez nem az én könyvem*, toto nenie moja kniha.

2. Ostatnie osoby aj tohoto aj všetky iných časov vykladajú sa doslovne a zapierajú sa s *nem* alebo *ne*; na pr. *En nem vagyok beteg*, ja niesom nezdravý. *Te nem voltál szorgalmas*, ty si nebol usilovný. *Ne légy hanyag*, nebuď lenivý.

3. Keď naše sloveso nenie, niesu stojí čo záporné sloveso jestvovania — v ktorom prípade tvrdiace *van* a *vannak* musia sa vykladať (v. §. 29. 1.) — nikdy sa neužíva *nem van* al. *nem vannak*, ale kusé sloveso *nincs* al. *nincsen* a v množnom čísle *nincsenek*; na pr. *Ma nincs hideg*, dnes nenie zima. *Fivéreim nincsenek itthon*, mojich bratov niet doma.

4. Ostatnie všetky vety zapierajú sa príslovkou *nem* a zakazovacie príslovkou *ne* tak, jako v slovenčine, t. j. *nem* kladie sa pred prísudok, a síce je-li ním opísaný tvar, *nem* prichádza pred sloveso určitého spôsobu; na pr. *Nővérem nem jár iskolába*, moja sestra nechodí do školy. *Mi nem fogunk olvasni*, my nebudeme čítať. *Fivérem nem szeret henyélni*, môj brat nerád postáva (= nemiluje postávať).

Jestli sa zápornosť poťahuje len na nektorý jednotlivý člen vety a nie na prísudok, *nem* prichádza pred ten člen; na pr. *Nem minden ember boldog*, nekaždý človek je šťastný al. každý človek nenie šťastný. *Nem köpenyt, hanem könyvet keresek*, nehľadám kepeňa, ale knihu.

*) Výraz tento: „*móhol nebeha*“ a podobné vyslovuje sa vždy v podobe otázky: *Miert* al. *minek szaladgált*?

5. Jako v slovenčine, (vidz slov. mluv. §. 32. 7.) dve záporcky netvoría tvrdenia, áno ešte utvrdujú zápornosť vety. tak je to aj v maďarskej reči. — A preto keď je podmet

alebo doplnok vyslovený zápornými zámenami „senki žiadon, nikto; *semmi* nič; potom prívlastok zámenami *semmi*, *semmi-féle* nijaký atď., napokon keď sú príslovkovým určením záporne príslovky složené so *se*, jako: *se-hol* nikde, *se-hova* nikam; *soha* nikdy; *sehogy* nijako, *sehonnán* odnikiaľ atď. aj prísudok musí sa vysloviť záporne, a sice sú-li tyto záporné čly pred prísudkom, užíva sa miesto *nem*, *sem*, miesto *nincs*, *sincs* a miesto *ne*, *se*; na pr. *Köztünk senki sem beteg*, medzi nami nenie nikto nezdravý. *Te semmi sem vagy*, ty niesi nič. *Ezt senki sem látja*, toto nikto nevidí. *Semmit se szólj*, nehovor nič. *Sehova se járok*, nechodím nikam. *Senki sincs itt*, neni tu nikoho. *Már sehol sincs hó*, už nikde nieta snáhu. *Nekem semmim sincs*, ja nemám ničeho. *Senkinek sincs könyve*, nikto nemá knihy atď.

Jestli ale záporný prísudok stojí pred udanými zápornými slovami, užíva sa len *nem*, *ne* a *nincs*; na pr. *Te nem vagy semmi*, ty niesy nič. *Ezt nem látja senki*, toto nevidí nikto. *Nekem nincs semmim*, nemám ničeho. *Nincs itt senki* atď.

*) Zapodmet a doplnok môže sa užívať nekdy miesto *senki*, *ki sem* a miesto *semmi mi sem* s jakoukoľvek príponou; vtedy ale *nem* sa nevykladá; na pr. *Ezt ki sem látja*, toto nikto nevidí. *Itt mi sem áll*, tu nič nestojí. *Én mit sem láttam*, ja som nevidel ničeho.

§. 136. O *és*, *s*, *meg* a; *is* aj, *nem is* a *sem* a *ne is* a *se* ani *ne*.

1. Spojky *és*, *s*, *meg* významom sú rovnaké našej spojke *a*; a užívaajú sa celkom, jako tato; na pr. *A rózsát illatja s alakja teszi oly kedvessé*, ružu vôňa a podoba jej robí tak milou; alebo: *A rózsát alakja meg illatja* atď. — Toto *meg* užíva sa osobite často pri spočítovaní čísel; na pr. *egy meg egy az kettő*, jedno a jedno sú dva: *Húsz meg harmincz ötven*, dvacať a tricať je päťdesiat. — Potom *meg* užíva sa miesto *pedig* ale; na pr. *Én itt maradok, te meg* (mi. *pedig*) *elmehetsz*, ja zostanem tu, ty ale môžeš odísť.

2. *is* = *aj*, užíva sa tiež jako naše *aj*, len že u nás tato spojka stáva pred tým slovom, ktoré spojuje s predošlým, maďarské ale *is* stáva vždy za ním; je teda príklonné (*hang-nélküli*, bezprízvuchné) t. j. nemá nikdy prízvuku, musí sa vysloviť vždy nižším hlasom, jako by bolo písané dohromady s predchádzajúcim slovom. N. pr. *Én is ott voltam*, aj ja som tam bol. *A rózsát alakja is illatja is teszi kedvessé*, ružu a j podoba aj vôňa robí milou.

*) Nášmu tiež odpovedá *szinte*.

3. Slovenské ani *ne* v záporných vetách vyslovuje sa dvojako *nem is* a *sem* v zakazovacích *ne is* a *se*.

a) *Nem is* a *ne is* užíva sa miesto ani ne- vtedy, keď je prízvuk na záporke ani ne-, t. j. keď sa zapieranie poťahuje na prísudkové sloveso; na pr. *Nem is volt ott Péter*, ani tam nebolo Petra. *Nem is ivott bort*, ani nepil vína. *Ne is olvasd*, ani to nečítaj.

V tomto páde „ani neni, ani niesu“ čo spona vyslovuje sa puým *nem is*; čo sloveso jestvovania ale a k vysloveniu slovesa „nem a t“ užíva sa *nincs is* a *nincsenek is*. Na pr. *Nem is beteg testvérem*, ani nenie nezdravý môj brat. *Nincs is itt atyám*, ani tu neni môjho otca. *Nincsenek is itt könyveim*, ani tu nemám knih.

b) *Sem* a *se* užíva sa vtedy miesto ani a ani ne- keď sa zapieranie poťahuje na jakýkoľvek iný člen vety krome prísudku; a jestli prichádza vo vete len raz, kladie sa jako *is* vždy za patričné slovo; na pr. *Péter sem volt itt*, ani Petra tu nebolo. *Könyvet sem láttam*, ani knihy som nevidel. *Kertbe se menj*, ani do zahrady nechod'.

V tomto prípade spona sa zapiera so *sem* a sloveso jestvovania a *mat* so *sincs* a *sincsenek*. Na pr. *Fivéred sem nagyon szorgalmas* ani tvój brat nenie veľmi usilovný. *Atyám sincs itthon*, ani môjho otca nieto doma. *Neked sincsenek könyveid*, ani ty nemáš knih.

Tu vždy buď bol predtým vyslovený alebo sa v mysli primýšľa druhý záporný člen; alebo sa chce dokázať nepravdivosť tvrdenia tým, že ani nerobil to, čo by tvrdený výsledok mohlo zapríčiniť; na pr. Keď neкто tvrdí, že brat bol epitý, chcejúc dokázať nepravdivosť toho, hovorím: Ani vína nepil, *bort sem ivott*. — Potom: *Fivérem sem volt itt* vyrozumieva sa, že ani niekoho druhého. tu nebolo

4. Keď nasledujú dve vety za sebou so spojkami ani ne-, ani ne- a poťahujú sa na prísudkové slovesá, užíva sa so *sem* aj *nem* a za *se* *ne*; na pr. *Sem nem hallottam*, *sem nem láttam*, ani som neslyšal, ani som nevidel. *Se ne ülj*, *se ne fekdjél*, ani neseď, ani nelež.

V tomto páde „ani nenie, ani niesu, jako spona, prekladá sa so *sem nem*, jako sloveso jestvovania ale a vo význame „m a t“ so *sem nincs*, *sem nincsenek*; na pr. *Ezen ajtó sem nem fehér sem nem fekete*, tyto dvere niesu ani biele ani čierne. *Sem nincs késem*, *sem nem volt*, ani nemám, ani som nemal noža. *Fivérem sem nincs itten*, *sem nem lesz*, môjho brata ani neni tu, ani ho tu nebude.

5. Jestli sa poťahuje na iné členy, ani ne-, ani ne-, prekladá sa dvojako; totižto: a) *sem-sem* alebo *se-se* položí sa za záporne vyslovené členy; na pr. *Péter sem olvas*, *József sem*, ani Peter nečíta, ani Josef. *Templomban sem volt iskolába sem ment*, ani v kostole nebol, ani do školy nešiel. *Leveleket se írj*, *regényeket se olvass*, ani listov nepíš, ani románov nečítaj. — b) Môžu sa spojky *sem-sem* a *se-se* položiť aj pred záporne vyslovené členy, vtedy ale prísudok musí sa zapreť s *nem* al. *ne*. Na pr. *Sem templomban nem volt sem*

iskolába nem ment. Se leveleket ne írj, se regényeket ne olvass. Sem Péter nem volt itt sem Pál (vyrozumieva sa, nem volt itt) ani Petra tu nebolo, ani Pavla.

To plati aj o slovese ani neni — ani niesu; na pr. *Atyám sem beteg, anyám sem, alebo: Sem atyám nem beteg, sem anyám, ani otec nenie nezdravý, ani matka. Potom: Fivérem sincs itthon, nővérem sem (toto sem stojí miesto sincs), alebo: Sem fivérem nincs itthon, sem nővérem, ani brata nenje doma ani sestry.*

6. Spojka preca nie al. ne- vyslovuje sa s *még sem* a zakazovacie *még se*. Na pr. Dost som ho napomínal, preca sa neučil = *Eleget intettem, még sem tanult.* Co by fa aj brat volal, ešte nechod' = *Ha fivéred is hina, még se menj.*

VI.

Citoslová. Indulatszók.

§. 137. **Výmer a rozdelenie ich.**

Citoslová sú čiastice, ktorými vyjavujeme rozličné city. Citoslová sú buď pravé, to jest také, ktoré s odvodzovaním druhých slov niesu v žiadnom spojení, súc totižto napodobovaním zvukov slyšiteľných v prírode, jako na pr. *oh, ah ach, hahaha* atď. — alebo sú nepravé, t. j. uplné slová áno celé už skrátené už neskrátené vety, ktoré sa užívajú k vyjaveniu citov; na pr. *Fájdalom bohužia! Isten neki, poručeno Bohu! Isten hozta, Vitajte!* atď.

Citoslová dľa významu sú:

1. Rádostné (*örvendők*): *juh! juhé! ujjuh! ucczu!* hoj, hej! haha!
2. Žalostné (*fájlalók*): *o! ó! oh! ah! ach! jaj! ó faj! fájdalom! bohužia! jaj nekem, beda mne!*
3. Túžebné (*vágyók*): *csak, len by! bár, bárcsak, vajh, vajha, bár by! ó bár! ó csak!*
4. Oškľivostné (*iszonyodók*): *huh! hah! juj! jujha! píhe! fuj!*
5. Lut ujúce (*sajnálkozók*): *hejh! hajh! ej ej! kár škoda! beh kár škoda sajnos smutno, smutná vec!*
6. Upozornujúce (*figyeltetők*): *a! e! la! lám! né! nene! ni! nini! no! nono! im! ime! = hľa! hľahľa!*
7. Obdivovacie (*csodálkozók*): *ejnye ejne! beh! ojha! furcsa divne, divná vec!*
8. Hnevľivé (*boszankodók*): *áh! ahha! eh! ej! ejha! ejno! nojszen, dejszen novšak.*
9. Posmešné (*gúnyolók*): *ugy-e, sohabizony, épen bizony, valóban pravda! hogyne, hogy is ne jako by nie, jako by aj nie! meghiszem, hiszem verim! ám ni, lám, nohiszen nevidali! bezzeg ale!*

10. Povzbudzovacie (*buzditók*): *no, nomost, nosza, nože, noteže! rajta hor sa! ucczu! nosza rajta, ucczu neki nože doňho! hajrá előre napred!*

11. Utišujúce (*csillapítók*): *hahó! hóha! csitt! pszt! csend tichó!*

12. Pochybovacie (*kétkedők*): *vajjon v skutka! ugyan igazán nemožno! hogyne jakož by nie!*

13. Vyzvedacie (*tudakozók*): *hogyhogy jakojako? nos nuž? nos aztán nuž a potom?*

14. Privoľujúce (*ráhagyók*) *hadd, hagyján, hadd legyen* nech je tak! *Isten neki porúčeno Bohu!*

Poznámka. K citoslovám patria aj ty slová, ktorými zvieratá riadime, privoľvame a odháňame; jako: *ki! czo! czoki! szoz!* atď. tyto však, jakožto nepatriace do mluvnice snadno sa naučiť v obecnom živote. Medzitým poznamenať slušno, že aj uvedené citoslová v poriadnejšej eči často užívaf nepriam sa svedčí.

Tretí diel.

Tvorenie slov. *Szóalkotás* al. *szóképzés*.

§. 138. Výmer a druhy tvorenia slov.

Tvorenie slov je odvodzovanie iných samostatných slov z jestvujúcich už v reči slov alebo čiastíc.

1. Ta čiastka nejakého slova, od ktorej ono dostáva základného významu, menuje sa koreňom (*gyök* Wurzel); tak na pr. v slovách *írás* písmo, *írni* písať, *író* písúci al. pisár; *írodalom* písemníctvo atď. *ír*, čo základ významu ich, je koreň. Korene čo do zovnútorného tvaru sú jednoslabičné a, má-li koreň o sebe úplný význam, čo slovo, menuje sa korenným slovom (*gyökszó* Wurzelwort); na pr. spománuté *ír*, ktoré znamená píše; taktiež *tan* nauka atď. — Medzitým mnohé korene nemôžu stáť o sebe čo samostatné slová, ale sa stávajú slovami len istým zmenením sa, alebo pridaním istých syláb. Tak na pr. *ig* má význam len čo *jog* právo *ig-az* pravda atď. Takéto nesamostatné korene menujú sa korennými podobami (*gyökalkak* Wurzelform). — Ty korene, ktoré sa končia spoluhláskou, menujú sa zavrenými (*zárt*), ty ale ktoré sa končia samohláskou, otvorenými (*nyílt*); na pr. *ejt, elv*; — *fa*, atď. — Potom ty, ktoré slúžia za základ podstatným, prídavným menám a slovesám, menujú sa materialnými čili pochopovými — *anyagszók gyökei* alebo *állítmányi gyökök*; — ty ale, z ktorých povstaly zámená a tak nazvané čiastice reči menujú sa formalnými čili pomernými koreňmi — *alakyszók gyökei* alebo *név-mási gyökök*.

2. Z koreňov povstávajú nové slová a) cestou slovo-
vzpytnou — etymologickou, — ktorou korene
stávajú sa samostatnými slovami, čili znakmi istých
určitých predstav a pochopov; — a toto je tvorenie
slov — *szóképzés*, — ktorým sa nadobýva látka reči, čili po-
klad slov. — b) Slová povstávajú aj cestou mluvnícnou,
ktorou sa tvoria ty podoby slov, ktoré vyslovujú v súvis-
lej reči (vo vetách) rozličné pomery ich; — a toto je
prikladanie pomerných prípon, čili tak zvané
príponovanie — *ragozás, szóviszonyítás* — u nás ohý-
banie vôbec, o ktorom sa už pojednávalo.

3. Ty posriedky, ktoré sa užívajú pri tvorení slov, sú
nasledujúce :

a) Vnútorne zmeňovanie korenných hlá-
sok, ktoré síce v maďarskej reči nieje tak rozsiahle, jako v
slovenskej, nemeckej alebo latinskej, avšak aj v nej sú toho
jednotlivé príklady; na pr. *csa!* klame, *cse!* úklady; — *árny*
tôňa, *er nyó* zaslona; *bot* palica, *betű* písmena atď.

b) Zovnútorne tvorenie slov istými príveskami,
ktoré v maďarskej reči pripínajú sa ku slovu, a preto sa me-
nújú príponami (*ragok*); na pr. *ember-ség*, ľudstvo, človečenstvo,
ember-i ľudský, *ember-ben* v človeku, *ember-nek* človeku atď.

Tyto prípony zväčša neprichádzajú v reči samostatne, a
sú dvojaké: Pomerné (*viszonyragok*), ktorými sa ozna-
čujú rozličné pomery slov vo vete, jako v predošlých *-ben* a *-nek*
— o ktorých sa už pojednávalo; — a odvodzovacie (*képző*,
képzőrag) ktorými sa odvodzujú slová od druhých; jako v
predošlých *-ség* a *-i*.

c) Skladanie, to jest spojovanie v jedno slovo dvoch
alebo aj viac takých slov, ktoré aj samy o sebe mimo slo-
ženia majú význam; na pr. *göz-malom* paromlým, *göz-hajózás* pa-
roplavba atď.

4. Slovo odvodené od koreňa jednou alebo viac odvo-
dzovacími príponami menuje sa pňom alebo kmenom (*törzs*
al. *tő Stamm*) — Ku pňom sa prikladajú pomerné prí-
pony. Medzitým, jako v slovenskej reči, netreba, aby každý
v reči postavený koreň mal odvodzovaciu príponu, tak ani v
maďarskej; lebo je mnoho koreňov, ktoré sú spolu aj pňami,
t. j. ku ktorým sa bezposredne prikladajú pomerné prípony;
na pr. *tan*, *tan-t*; *kár* *kár-t*; v slovenčine *bi-t*; *bi-l* atď.

5. Jestli prípona pozostáva len zo spoluhlásky, nemôže
sa pridať k takému koreňu alebo pňu, ktorý sa končí tiež
spoluhláskou; v tomto páde užívajú sa v reči isté hlásky,
ktoré sa kladú medzi koreň alebo peň a príponu, a menujú sa

sponami (*köthangzó Bindevojal*). Tyto sú u nízkych o al. a; u vysokých e, v ktorých je ale v poslednej sylabe ö al. ü a; sponou býva tiež ö; na pr. *okos-a-n*, *asztol-o-k*; *nyüg-ö-k* putá aj trápenie, *szép-e-n*, *kív-e-z* kamenuje, kamením vykladá atď.

6. Medzitým sú aj také odvodzovacie sylaby, ktoré sa kladú pred koreň alebo peň a menujú sa predponami (*előrag* Praefix); na pr. *el-nyer* dosiahne; *meg-ír* napíše atď.

7. Prítomne nebude sa brať ohľad na vnútorné tvorenie, ktoré sa stáva zmeňovaním korenných hlások, — ale sa bude pojednávať len o zovnútorňom tvorení a síce

I. o tvorení odvodzovacími príponami, a

II. o tvorení stávajúcim sa skladaním dvoch alebo aj viacej uplných slov.

I. Tvorenie slov odvodzovacími príponami.

Odvodzovacími príponami tvoria sa pravidelne 1. podstatné, 2. prídavné mená, 3. slovesá a 4. príslovky.

Ani pripomínať netreba, že dľa samohláskového súhlasu nízke korene alebo pne prijímajú nízke a vysoké vysoké odvodzovacie prípony.

§. 139. I. Tvorenie podstatných mien.

Podstatné mená tvoria sa:

I. Od druhých podstatných mien a síce odvodzovacími príponami *ász, ész (sz)*; *né*; *ság, ség*; *s (as, os, es; ös)* ka, ceka, acska, ke cse, ecse a cza.

A) Prípona *ász, ész* pridaná ku koreňu alebo pňu, označuje mužskú osobu, ktorá sa zaobera tým, čo základné slovo znamená; v slovenskom -ec al. -ár; na pr. *vad* divočina, *vadász* strelec, (poľovník); *ló* kôň, *lov-ász* koniar, (opatrovník koní); *méh* včela, *méh-ész* včelár, *bánya* baňa, *bányá-sz* baník, *csillag* hviezda, *csillag-ász* hvezdár

B) *Né* povstalé z *nő* žena, manželka*) označuje ženskú osobu; v slovenčine na, ovna, ka. Na pr. *császár* cisar, *császár-né* cisarovna *király* kráľ, *király-né* kráľovna; *kert-ész* zahradník, *kertész-né* zahradníčka atď.

*) Nektori užívajú *nő* na pr. *szakács-nő* kuchárka, *király-nő* kráľovna, zvlášte keď je aj kuchárkou, kráľovnou a nelen manželkou kráľovou al. kucharovou.

**) Medzitým tato prípona k označeniu ženského pohlavia užíva sa len u ľudí u zvierat označuje sa to predložením pred meno zvieraťa pre mužský rod *hím* al. *kan* u nektorych okrydlených *gunár* samec, pre ženský rod *nőstény* samica; na pr. *hím-orozslán* lev (samec), *nőstény-orozslán* levica; *kan-medve* medveď, *nőstény-medve* medvedica; *gunár-lúd* al. len *gunár* lusiár; *kan-disznő* brav; atď. U kozlovitých užíva sa aj *bak*; na pr. *bak-kecke* cap. — Ze tohoto netreba tam, kde pre obe po-

hlavia sú rozličné mená, samo sebou sa rozumie; na pr. *bika* bujak; *tehen* krava; *kakas* kohút, *tyúk* sliepka atď.

***) Mladé zvieraťa označujú sa priložením *fi* alebo *kölök* k menu zvieraťa; na pr. *oroszlánfi* mladý lev (lievča); *medve-kölök* medviedča atď. Ani tuto toho netreba, keď je osobitné meno pre mladé; na pr. *borju* teľa; *csirke* kurča, atď.

C) *-ság, -ség* označuje a) nejakú hodnotu alebo stav; — b) nejaké okolie; — c) spojenie viac jednotlivcov v celok. V slovenčine odpovedá najviac prípona *stvo* al. *stvie*. Na pr. *császár-ság* cisarstvo (aj hodnota aj zeme cisarské); *király-ság* kráľovstvo; *püspök-ség* biskupstvo; *pap-ság* kňazstvo; *katona-ság* vojenský stav (vojactvo); *nemes-ség* šľachtictvo, zemianstvo (od *nemes* šľachtie, zemän); *Szepes-ség* Spiš; *Bán-ság* banát (od *bán*); *magyar-ság* maďarstvo, Maďari; *szláv-ság*, slovanstvo, Slovania atď. V mene *or-szág* krajina od *úr* stojí *szág* mi. *ság*.

D) *-s, -as, -os, -es, -ös*, tvorí a) mená remeselníkov pripojením ich k menu takej veci, ktorej vychystaním najviac sa zaobera, u nás *-ár*; *-á* č aj *ník*; na pr. *asztal-os* stol-ár; *hajó-s* lod-iar; *postó-s* süken-ník; *üveg-es* skl-ár; *fazek-as* hrnč-iar; *kalap-os* klobuč-ník; *óra-s* hodin-ár; atď. — b) tvorí také mená, ktoré hromadne označujú to, čo peň vyznamenáva, osobite miesto, kde sa sdržuje, na pr. *mén-es* koniareň t. j. miesto kde sa dochovávali kone; — *szilvá-s* slivkový sad; *körtvély-es* hruškový sad; *almá-s* jabloňový sad al. zahrada atď. aj s druhými menami ovocia; medzitým nekdy sa prikladá aj *kert*, na pr. *almáskert*; *dióskert* orechový sad; v inica je len *szőlő* ale aj *szőlőskert*.

E) Prípony *-ka, -ke, -cska, -cske* a so sponou *-ocska, -ecske, -öcske* slúžia ku tvoreniu zmenšovacích mien; a síce *-ka, -ke* prikladá sa najviac ku krsným menám, a z ostatných najviac k takým, ktoré sa končia sykavkou; *-cska, -cske* a *-ocska, -ecske, öcske* ale prichádza najviac k jednoslabičným alebo na viac spoluhlások vychádzajúcim pňom; na pr. *Józsi-ka* Jožko, *János-ka* Janko; *takács-ka* tkáčik; *hab-ocska* vlnka; *pienka* lombocska lupeník, listok; *szárny-acska* krýdelko; *madár-ka* aj *madar-acska* vtáčik; *kutya* pes, *kutyá-cska* psiček; *fügé-cske* figočka atď. — Mená vsúvacie prijímajú len so vsutím *v*; na pr. *ló, lov-acska* koník; *tó tav-acska* jezierko. Skracovacie a vysúvacie prijímajú bez skrátenia a vysutia *ka, ke* — po skrátení ale a vysutí *ocska, ecske, öcske*; na pr. *gyökér gyökérke, gyökerecske* koreňok; *sugár, sugár-ka, sugár-ocska* papršleček; *torony, torony-ka, torny-ocska* vŕžička; *gödör, gödör-ke, gödr-öcske* jamečka atď.

Tato prípona *-ka, -ke* a *-cska, -cske* prikladá sa aj k pričastiu prítomného času; na pr. *mondó-ka* al. *mondó-cska* povedačka, malá reč; *menő-ke* malá prechádzka atď.

II. Od prídavných mien a síce aj prvotných aj odvodených taktiež od

prísloviek a záložiek, tvoria sa odtažené podstatné mená príponou

-ság, -ség ktorá k jednoslabičným pristupuje obyčajne pomocou spony; na pr. *bölcs-e-ség* múdrosť od *bölcs* múdry; *sok-a-ság* množstvo,

od *sok* mnohý; — avšak aj bezo spony, jako: *szép-ség* krása, od *szép*; *nagy-ság* veľkosť od *nagy*; *magas-ság* vysokosť, od *magas* vysoký; *ártatlan ság* nevinnosť; *jószívű-ség* dobrosrdečnosť od složeného odvodeného *jó-szívű* atď. — *távol-ság, messze-ség* diaľka, vzdialenosť; od *távol, messze* ďaleko; *fél-ség* výsosť od *fél (fél)* hore; *ellen-ség* protivník, nepriateľ; od *ellen* proti atď. Od *jó* dobrý *jó-ság* = dobrota; so zmeneným ale *ság* v *szág*, teda *jóság* = statok, majetok.

Na časomieru (kvantitu) koncokových samohlások nemá žiadneho vplyvu; t. j. koncoková samohláska keď je krátka zostane krátkou, dlhá dlhou; na pr. *jó-ság* dobrota; *goromba-ság* grobianstvo atď.

III. Od slovíes tvoria sa podstatné mená odvodzovacími príponami: *-ás, -és; -at, -et; -al, -el, -ál, -él, -öl; -alom, elem*; aj s predsuvkou *d, -dalom, -delem*; *-mány, -mény; -vány, -vény; -ak, -ek, -ék a -alék, -elék*.

a) *-ás, -és*. — Jako sa tvoria touto príponou slovesné podstatné mená od jednotlivých druhov slovíes, a čo vyznamenávajú, o tom vidz §§. 73, d. 94, 97, 100, 1, d. 104, 2, vzor. 105. vzor. 108' vzor. 111 atď.

b) *-t, -at, -et*, tvorí tiež od slovíes slovesné podstatné mená, s tým však rozdielom, že *-ás, -és* tvorí myšlienkové (odfažené), *-at, -et* ale skutočné (čili srastlé) podstatné mená, ktoré totižto vyslovujú výsledok činnosti slovesa; na pr. *ir-at*, t. j. to čo je napísané, kdežto *ír-ás*, písanie označuje len samu činnosť, ktorej výsledkom je spis. taktiež: *akar-at* vôľa, *parancsol-at* rozkaz; *ítél-et* súd, rozsudok; *épül-et* budova; *rajzol-at* výkres; *hi-t* viera atď.

c) *-al, -ál, -el, -él, -öl*; jako *fon-al* nit od *fon* pletie; *von-al* čiara od *von* ťahá; *köt-él* povraz od *köt* viaže; *hal-ál* smrť od *hal* umiera. — Korene vychádzajúce na samohlásku prijímajú predsuvku *t* teda *-tal, -tel*; na pr. *é-tel* jedlo od *e-sz-ik* je; *vé-tel* kúpa od *ve-sz* bere, kupuje; *hi-tel* úverok od *hi-sz* verí; *hiv-a-tal* úrad, povolanie od *hi* volá, *jöv-e-tel* príchod od *jő* prichádza atď.

d) *-alom, -elem* a s predsuvkou *d, -dalom, -delem* tvorí myšlienkové, (odfažené) podstatné mená, ktoré označujú už majetok už pôsobenie nejakej činnosti; na pr. *hat-alom* moc od *hat* môže účinkuje; *fáj-dalom* bolesť od *fáj* bolí; *fél-elem* strach od *fél* bojí sa; *vonz-alom* priťahovanie, náklonnosť, od *vonz* ťahá; *bír-o-dalom* ríša, mocnárstvo od *bír* má, vládze; *kér-elem* prosba od *kér* prosí; *győz-elem* aj *győz-e-delem* víťazstvo od *győz* víťazí; *érez-elem* cit od *érez* cíti atď.

e) *-mány, -mény* a *-vány, -vény* ku jednoslabičným pňom prikladá sa so sponou, ku viacsylabičným bezo spony. Prvá označuje pravidelne výsledok činnosti slovesa, druhá tvorí mená rozličného významu; n. p. *tud-o-mány* vedomosť od *tud* vie; *vél-e-mény* mienka od *vél* mieni; *hagy-o-mány* pozostalosť od *hagy* necháva; *es-e-mény* prípadnosť od *es-ik* padá; *állít-mány* tvrdenie, prisudok, od *állít* tvrdí; *keres-mény* zárobok (čo si vyhľadá) od *keres* hľadá; tak aj *szerz-e-mény* nádobytok od *szerez* nadobýva; *olvas-mány* čítací kus, od *olvas* číta atď. — *nő-vény* miesto *növ-e-vény* rastlina od *nő* raste; *szök-e-vény* ubehlík od *szök-ik* ubehuje; *farag-vány* rezbársky kusok od *farag* vyrezáva atď.

Poznam. Nektori tvrdia, že *-mány, -mény* označujú bližší predmet, *-vány, -vény* ale ďalší predmet činnosti vyslovenej slovesom; na pr. *tanít-mány* to, čemu sa vyučuje je prednejšie, nežli *tanít-vány* učeník t. j. ten, ktorý sa vyučuje, od *tanít* učí.

f) Prípony *-ak, -ek, -ék* a *-alék, -elék* tvoria podstatné mená rozličného významu; na pr. *vét-ek* hriech od *vét* hreši; *fest-ék* farba od *fest* farbí, maľuje; *hasít-ék* rozštiepenina od *hasít* štiepe; *marad-ék* pozostatok, od *marad* zostáva; *ját-ék* hra, od *ját(sz)-ík* hrá; *kever-ék* miešanina, od *kever* mieša atď.; — *told-alék* prídavok, od *told* prídáva; *tölt-elék* plnenka, od *tölt* plní atď.

IV. Od rozličných čias tok reči tvoria sa podstatné mená najviac príponami: *-ár, -ér; -nok, -nök; -da, -de; a -oncz, -encz, -öncz.*

a) *-ár, -ér* tvorí podst. mená označujúce osobu zaobierajúcu sa tým, čo peň označuje; na pr. *kád-ár* bednár; *kules-ár* kľučiar; *tan-ár* učebár, učiteľ; *fut-ár* behún; *áldoz-ár* obetovateľ, kňaz atď.

b) *-nok, -nök* užíva sa ku tvoreniu o sobných podstatných mien od takých pňov, ktoré označujú nejaký úrad alebo hodnosť; na pr. *titok-nok* tajemník, od *titok* tajemstvo; *fegyver-nök* zbrojnoš, od *fegyver* zbroj; *hírnök* hlasateľ, od *hír* hlas, chýr; *pénztár-nok* pokladník, od *pénztár* pokladnica; *ül-nök* prisediaci, od *ül* sedí; *el-nök* predseda atď.

c) *-da, -de* tvorí podstatné mena označujúce miesto, kde sa vykonáva to, čo peň označuje, k jednoslabičným prikladá sa pomocou spony; na pr. *tan-o-da* učiareň, škola; *usz-o-da* plaváreň; *zár* a *nyom* neprijíma spony *nyom-da* tlačiareň; *zár-da* kláštor; *ír-o-da* pisáreň; *kór-o-da* nemocnica od *kór* nemoc atď.

d) *-cz, -oncz, -encz, -öncz* tvorí podstatné mená označujúce osoby buď s pochopom odvislosti alebo opovrhujúceho zmenšenia; na pr. *külön-cz* zvláštnostkár od *külön* zvláštne; *új-oncz* novák, od *új* nový; *kegy-encz* miláček, od *kegy* milosť; *lel-encz* nalezenec, od *lel* nalezá; *fegy-encz* trestanec od *fegy* tresce atď.

§. 140. 2. Tvorenie prídavných mien.

Najdôležitejšie odvodzovacie prípony ku tvoreniu prídavných mien sú tyto: *-i; -ú, -ű* alebo *-u -ü; -é; -as, -os, -es, -ös; -atlan, -tlen, -talan, -telen* al. *-atlan, -tlen; -béli* al. *beli; nyi; -ka, -cska, -ke, -cske; -dad; -ékony, -ékeny; -ható, -hető.*

I. *-i* označuje pochop východu čili pôvodu z nejakej veci alebo osoby, jako aj [udanie, čo vlastnosti, toho, čo peň označuje. K prídavným či prvotným či odvodeným nesmie sa nikdy prikladať. Tvorí ale prídavné mená:

a) od miestnych a osobných podstatných mien, v slovenskom odpovedajú týmto tiež odvodené príd. mená na *-ský, -ový* atď.; na pr. *haza-i* vlastenský, od *haza* vlasť; *ház-i* domáci; *ég-i* nebeský; *föld-i* zemský ale aj toľko čo krajan; *buda-i* budínsky od *Buda*

Budín; *pest-i* peštanský; *Isten-i* božský; *ember-i* ľudský; *gyermek-i* chlapčinský *atya-i* otcovský atď.

Taktiež tvorí príd. mená od podst. mien označujúcich čas; u nás príd. mená na -ný; *három nap-i munka*, troj-denná práca; *két hónap-i fáradság*, dvoj-mesačné unovanie; *hét év-i háboru*, sedmo-ročná vojna atď.

b) Tato prípona *i* prikladá sa aj k takým menám, ktoré majú nejakú pomernú príponu, keď sa nimi určuje nejaké druhé pedstatné meno, čím často celé vety dostávajú tvar a význam prídavného mena; u nás ale užíva sa len podstatné meno v primeranom už čistom už predložkovom páde; na pr. *az Isten-ben-i hit*, viera v Boha; *a barát-hoz-i vonzalom*, náklonnosť k priateľovi atď. — Medzitým miesto tejto prípony užíva sa za príponovaným menom pričastie *való*; jako: *az Istenben való hit, a barát-hoz való vonzalom*.

c) Taktiež sa kladie ku záložkám, aby s podstatným menom tvar a význam prídavného mena dostaly; na pr. *a földszark alatt-i* (al. *alatt való*) *tartományok*, zeme pod pólmi, alebo podpólarne zeme; *Dunán innen-i kerület* pred dunajský okres; *a városon túl i hid*, most za mestom atď.

d) Touto príponou *i* tvoria sa príd. mená aj od prísloviek, u nás prídavné na -ní, ný atď.; na pr. *ma-i* dnešní; *tegnap-i* včerajší; *ottan-i* tamejší, *ittén-i* tuňjší; *mostan-i* terajší atď.

Poznámka. 1. Od mien miest tvorené príd. mená sú spolu aj podstatnými; tak na pr. *pesti* je aj pešťan aj peštanský; *külföld-i* aj cudzozemec aj cudzozemský, *róma-i* aj rimanský, aj ríman atď.

2. Toto *i* je sťažené z *ia* a *ie* odtuď množné číslo na *iak*, *iek*; *budai-ak*, *pesti-ek* atď.

II. Prípona -s, -as, -os, -es, -ös prisudzuje nejakému predmetu jako vlastnosť to, čo peň označuje. Tvorí prídavné mená

a) od podstatných mien a odpovedá slovenskej prípone -natý, -vý, -avý; -ný; na pr. *fá-s* drevnatý; *víz-es* vodnatý; *vér-es* krvavý; *kép-es* obrázkový; *hatalm-as* vládny, mocný; *mocsk-os* špinavý od *mocsok* špina atď.

Sem patria aj tyto a podobné spôsoby a obyčaj označujúce príd. mená, jako: *asszony-os* zoženštený, ženský (jako žena); *gyermek-es* chlapčinský atď.

Medzitým dobre treba rozoznať túto príponu od prípony -i. Lebo -i označuje nečo takého, čo ku pňu patrí; kdežto -s, -as, -os vyslovuje to, čo významom pňa vládne. Na tomto sa zakladá teda rozdiel medzi týmito príd. menami: *test-i* telesný (čo k telu patrí) a *test-es* telnatý, čo má telo; *asszony-i* ženský (čo žene patrí) a *asszony-os* čo vlastnosťou ženy vládze.

Poznámka. Tým prídavným menám, ktoré sú odvodené touto príponou od mien udávajúcich vek, váhu alebo mieru, predkladá sa pravidelne nejaká číslovka; na pr. *hány esztendő-s* alebo *év-es*? koľko ročný? *mennyi idő-s* jak starý? *három, tíz, húsz esztendő-s*; *kilencz hóna-*

p-os deväť mesačný; *négy* *het-es* trojtýždenný; *öt nap-os* päť denný; *száz hold-as* *erdő* sto jutrový les; *két mázsá-s* *harang* dvoj-centový zvon; *egy* sa vynecháva, obyčajne; *öl-es* *ember* siahový al. na siahu človek; *font-os alma* funtové jablko atď.

b) Od druhých prídavných mien; a udáva, že len z čiastky im patrí ta vlastnosť, ktorú prvotne príd. men. označuje, V slovenčine od prídavných udávajúcich chuť alebo farbu odpovedajú im tvorené príponou *-asty*; pri druhých obyčajne užíva sa príslovka *tróchu*; na pr. *sárgá-s* žltastý od *sárga* žltý; *kék-es* modrastý; *veres-es* červenastý; *édes-es* sladkastý; *savanyú-s* kyslasy atď.

III. *-ú, -ű* aj krátko *-u, -ü* tvorí prídavné mená od podstatných, čím pňový pochop vyslovuje sa jako vlastnosť. Predkladá sa im vždy buď ešte druhé príd. alebo podstatné meno, ktoré slúži k bližšiemu určeniu vlastnosti. U nás sa užíva buď genitív jakosti, alebo složené prídavné meno, alebo instrum, s predlož. *s*; na pr. *kék-szem-ű* modro-oký; *jó-szív-ű* dobro-srdečný; *víz-íz-ű* vodovej chuti; *fa-nyel-ű* s drevenou rúčkou atď. Vidz §. 48. c.

Taktiež: *száz akó nagyság-ú hordó* sto okovný sud, vlastne: sud sto okovnej veľikosti; *két öl vastagság-ú fa* strom dve siahu zhrúbky; *két mértföld távolságú állomás* stanica dve míle zdialky atď.

IV. *-talan, -telen, -tlan -tlen* a *-atlan, -etlen* tvorí prídavné mená od podstatných, prídavných mien a slovies so záporným významom. V slovenčine buď sa užívajú záporné prídavné mená s *ne-*, na pr. *szerencsétlen* nešťastný, *boldog-talan* neblahý; *kép-telen* nesúci; — alebo s predponou *bez-* na pr. *isten-telen* bez-božný, *gyermek-telen* bez-detný atď.; — buď sa užíva genitív s predložkou *bez*: na pr. *anyá-tlan* bez matky; *fenék-etlen* bezo dna atď.

Ktoré prijímajú *-talan, -telen* alebo *-atlan, -etlen* a *-tlan, -tlen* to sa nedá určiť dokonale, to sa nádobno naučíť z úžitku; len to sa dá určiť povedať, že ty podstat. od ktorých sa tvoria príd. mená príponou *-s, -as, -es* atď. vychodiace na samohlásku prijímajú *-tlan, -tlen*, na pr. *szerencsétlen* nešťastný; vychodiace ale na spoluhlásku prijímajú *-atlan, -etlen*; *kedv-etlen* bez chuti, mrzutý; *kegy-etlen* ukrutný; *kellem-etlen* neprijemný atď.

Taktiež *-atlan, -etlen* prijímajú zväčša menné a slovesné pne, vychádzajúce na *sz, s, z, l, n, r, d, t* alebo na dve spoluhlásky; na pr. *vár-atlan* neočakávaný; *tud-atlan* nevedomý; *hall-atlan* neslýchaný, *gond-atlan* nestarostlivý; *szárny-atlan* bezkrýdly, *ál-m-atlan* bezo sna od álom sen atď.

Krome spománutých vychádzajúce na samohlásku alebo na nepodotknuté spoluhlásky, prijímajú *-talan, -telen*; na pr. *szám-talan* nesčíselný; *tisztá-talan* nečistotný; *hű-telen* neverný; tak aj *haszon-talan* nanič súci.

P o z n á m k á. 1. Mnohé na spoluhlásku vychádzajúce prijímajú aj *-talan, -telén* aj *-atlan, -etlen* ale s rozdielom vo význame; tak na pr. *gond-atlan* je nestarostlivý, (chyba), *gond-talan* ale bez starosti; *kép-telen* nesúci, *kép-etlen* bez obrázkov; *un-talan* bez prestania, *un-atlan* neunavený atď. — Medzitým sú aj také pne, ktoré prijímajú obe prípony bez

rozdielu významu; na pr. *szin-ellen* a *szin-telen* bez farby; *mez-telen* a *mez-ellen* nahý atď.

2. Od možnosťnych ťvôbec od pŕov vychodiacich na *t* tvoriajú sa takéto príd. mená len príponou *-lan*, *-len* na pr. *láthat-lan* neviditeľný miesto *láthat-atlan*; *lehet-len* mi. *lehet-ellen* nemožný; *tagadhat-lan*, m. *tagadhat-atlan* neupierateľný atď.

Toto skracovanie nemá sa nasledovať, ale sa má tu užívať celé *-atlan*, *-ellen*, trebas sú nektóre príklady prípony *-lan*, *-len* jako *korlát-lan* neobmedzený, od *korlát* medza, *akarat-lan* mimovoľný.

V. *-beli* (aj *-béli*) tvorí prídavné mená od podstatných s pochopom, že do toho patrí, čo peň označuje; môže sa vysloviť často príponou *-ból*, *-böl* a pričastím, *való*; na pr. *város-beli* = *város-ból* *való* z mesta; *tanács-beli* radný, do rady patriaci, z rady; 1835 *esztendő-beli* al. len: 1835-*dik-beli* bor víno z roku 1835.; *ezen idő-beli* *kéziratok* rukopisy z tohoto času; *más nyelv-beli* *emberek* ľudia druhej reči; *ház-beli* domáci, (z domu), *kert-beli* to čo je v zahrade atď.

VI. *-nyi* tvorí prídavné mená od podstatných mien; udávajúce mnohosť, veľkosť alebo rozsiahlosť na pr. *marok-nyi nép* ľudia do hrstky, čili hrstka ľudia, *teger-nyi ember* brozne mnoho ľudí; *talpalat-nyi föld* na stupáj zeme; *puskátűvés-nyi távolság* vzdialenosť na strelenie atď. — Medzitým pred utvorené takto prídavné mená k lepšiemu určeniu veľkosti predkladá sa číslovka. Stoja na otázku: *mekkora*, jak veľký? a *mennyi* koľko? Na pr. *négy láb-nyi* štvor-stopový al. na štyri stopy; *száz öl-nyi* sto siahový al. na sto siah; *hat font-nyi* šesť funtový alebo šesť funtov ťažký; *hat láb-nyi magasságú kőfal* múr na 6 stôp zvýšky; *harmincz nap-nyi hónap* tricat-denný mesiac; *tíz mértföld-nyi távolságú út* desať míľová cesta; *hat font-nyi nehézségű vas* šesť funtov ťažké železo.

Na otázku: *mennyire* na koľko? jak ďaleko? dostávajú tyto príd. mená príponu *-ra*, *-re*; na pr. *mennyire van ide Pest?* jak ďaleko je odtuď do Pešti? *tizenhat mértföldnyi-re* alebo len: *tizenhat mértföld* šesťnásť míľ. *A vízradás két mértföldnyi-re terjedt*, povodeň rozprestierala sa na dve míle. *A víz két lábnyi-ra apadt*, voda upadla na 2 stopy, t. j. je len dve stopy hlboká; naopak: *a víz két lábnyi-t apadt* = vody upadlo na dve stopy. *Ezen virág két arasznyi-ra nő*, tento kvet raste na dve piade; a: *Ezen virág két arasznyi-t nőtt*, tento kvet narástol o dve piade.

Miesto: *egy ölnyi magasságú* atď. hovorí sa aj *magas egy ölmire*, al. *egy ölnyi magas* alebo len: *egy öl magas* a tak aj s druhými prídavnými menami.

VII. *-ka*, *-ke*, *-cska*, *-cske* a *-ocska*, *-ecske*, *-öcske* tvorí zmenšovacie prídavné mená od prídavných mien, u nás na *-unký*, *-ičky* atď. alebo sa predkladá pred príd. meno trochu, trošku atď. — *-ka*, *-ke* príkladá sa len viacejslabičným aj to zriedka (v. §. 139, 1. E) na pr. *kiécsiny* malý, *kiécsiny-ke* malúňký; — *-cska*, *-cske* príkladá sa vychádzajúcim na samohlásku; jako: *ó-cska* trochu starý, od *ó*; *jó-cska* trochu dobrý atď. — *-ocska*, *-ecske*, *-öcske* príkladá sa vychádzajúcim na spoluhlásku a vôbec srovnateľom a sverhovateľom; na pr. *nagy-ocska* trochu veľký; *szép-ecske* pekúňký; *szébb-ecske* trochu peknejší; *nagyobb-acska* trochu väčší atď.

Vysúvacie a skracovacie prijímajú aj *-ka, -ke* aj *-oeska, -ecske*; n. p. *nehéz fažký, nehéz-ke* aj *nehéz-ecske, vékony tenký, vékony-ka* aj *vékony-acska* atď. v §. 139, 1. e.

Poznam. Aj od čísloviek sa tvoria takéto zmenšovacie tvary; jako: *egy-ecske* jedinký al. jeden malý; *kettő-ecske, három-acska, négy-ecske, öt-öske* atď.

VIII. *-ékony, -ékeny* tvori od sloviess prídavné mená, ktoré vyslovujú náklonnosť alebo schopnosť k tomu, čo sloveso označuje; u nás odvodené príponou *-ný, -teľný* alebo *-livý*; na pr. *gyul-ékony* zápalný, al. zapáliteľný, od *gyul* zapaľuje sa; *mozg-ékony* pohyblivý od *mozog* hýbe sa; *gerjed-ékeny* popudlivý, drážlivý, od *gerjed* popudíť sa; *tanul-ékony* učennivý, od *učiť* sa; *terjed-ékeny* rozpresterateľný, od *terjed* rozprestiera sa; *érez-ékeny* citlivý, od *érez* cíti; *talál-ékony* vymyseľný, nalezlivý, od *talál* nalezá; *tev-ékeny* účinnivý, od *te-sz* čini, v spojení ale s *jó*, je *jó-tékony* dobrodejný, miesto *jó-té-ékony* atď.

IX. *-ható, -hető* je síce prípona prítomného prídavného možnosťných sloviess, a len preto sa tu pripomína, že významom sa rovná tiež slovenským príponou *-teľný* tvoreným prídavným menám, s tým však poznamenaním, že tyto na *-ható, -hető* udávajú obyčajne trpnú možnosť, t. j. že sa to môže s niečím stať, čo sloveso označuje; na pr. *tűr-hető* snesiteľný t. j. to čo sa môže sniesť, od *tűr* snáša, trpi; *hi-hető* k vereňiu (pravde podobné), t. j. čo sa môže veriť od *hi-sz*; *elér-hető* dosažitelný, čo sa môže dosiahnuť, od *el-ér*; *lát-ható* viditeľný, čo sa môže vidieť, *i-ható* piteľný, čo sa dá, môže piť; *olvas-ható* čitateľné, čo sa môže čítať; atď. — Vidz §. 72, I. b.

X. *-dad, -ded* tvorí prídavné mená

a) od nektorých podstatných mien s tým významom, že má nečo podobu toho, čo to podst. meno označuje; u nás sa vyslovujú obyčajne genitívom jakostí, alebo aj odvodeným príd. menom na *-ovitý*; na pr. *tojás-dad* podoby vajcovej (al. vajca); *tölcsér-ded* podoby lievikovovej al. lievikovitý; *kúp-dad* podoby kužlovej al. kužlovitý; *orsó-dad* vretenovitý; *lencse-ded* šušovicatý atď.

b) od prídavných mien, ktorým dodáva zmenšovacieho významu; na pr. *kis-ded* maľučký; *gyöngé-ded* útlý; *édes-ded* sladkastý; *hosszú-dad* podlhovatý atď.

Podstatným menám miesto *-dad, -ded* prikladá sa často podst. meno *forma*, s tým istým významom; na pr. *ember-forma* ľudskej podoby; *kúp-forma* kužlovej podoby; *teke-forma* guľovej podoby atď. — Toto je tvorenie s k l a d a n í m.

XI. Poznamenať slušno, že hmotné podst. mená užívajú sa spolu aj za prídavné mená, (v. §. 53, 3, a. b.); tak na pr. *arany* je aj zlato aj zlatý; *ezüst* sriebro aj srieborný; *fa* drevo aj drevený; *vászon* plátno aj plátený atď. — Medzitým, zvláste keďby mali stáť samy o sebe bez podstatného mena, užívajú sa obyčajne tak, že sa im prikladá prípona *-ból, -ből* a prídavné *való*; na pr. *arany-ból való*, doslovne toľko, čo:

zo zlata súci, obyčajne ale len zlatý al. zo zlata; tak sa môže povedať: *Ezen késnek nyele csont, alebo: csont-ból való*, rúčka tohoto noža je kostená, alebo z kosti.

Taktiež mená národov sú aj podst. aj príd. mená; na pr. *francia* je aj Francúz aj francúzsky; *magyar* aj Maďar aj maďarský. Vidz §. 53. 2, b.

§. 141. 3. Tvorenie sloviess.

A. Od menných pňov tvoria sa slovesá nasledujúcimi príponami:

I. *-ad, -ed* najviac s počínacím významom; na pr. *ár-ad* pribýva (vody), od *ár* povodeň; *szél-ed* rozchádza sa, od *szél* kraj (margo); *er-ed* pochádza, od *ér* žila; *dag-ad* puchne; *ébr-ed* budí sa, od *éber* bedlivý; *sáp-ad* bledne, od *sáp*; — sú aj priechodného významu, jako: *szenv-ed* trpí, od *szenv* cit; *rag-ad* chytá, od *rag* pripínka; *fog-ad* prijíma, od *fog* zub; čisté *d* sa užíva tiež, jako: *kez-d* počína, od *kéz*; ruka; aj od slovesa *kér*, je *kér-d* pyta sa; — od pňa *kül* (v *kül-ső*) je *kül-d* posíela.

II. *-szik* tyorí slovesá od podstatných aj prídavných mien tiež zvätša s počínacím významom; jako: *eskü-szik* prisahá, od *eskü* prisaha; *harag-szik* hnevá sa, od *harag* hnev; *alu-szik* spi, od *al* v *álom* sen, — *beteg-szik* choravie, od *beteg* chorý; *meleg-szik* teple, hreje sa, od *meleg* teplý; *öreg-szik* starne atď. — Toto *-szik* povstalo z *-dik* následkom účinkovania *i* na *d*, ktoré sa u mnohých už aj v prítomnom čase užíva, jako *beteg-edig* atď. v ostatných ale časoch užíva sa *d* takmer u všetkých tohoto druhu sloviess. Vidz §§. 107 — 113.

III. *-l, -al, -ol, -el, -öl* tvorí aj predmetné aj podmetné slovesá; jako: *kaszá-l* kosí, od *kasza* kosa; *tál-al* prestiera na stól, (kladie na misky), od *tál* misa; *tréfá-l* žartuje; *dob-ol* bubnuje, od *dob* bubon; *gond-ol* myslí, (stará sa); *csók-ol* boskáva, od *csók* bosk; *remény-el* dúfa, od *remény* dúfanie, nádej; *tel-el* zimuje, od *tel* zima; *kefé-l* kefuje; *negyed-el* delí na štvrtiny; *tized-el* delí na desatiny atď.

IV. *-lik* tvorí najviac zvrtné slovesá od prídavných mien, označujúcich farbu; jako: *kék-lik* modrie sa; *piros-lik* červenie sa; *zöld-el-lik* zelenie sa; — *sötét-lik* tmavie sa; taktiež od podstat, mena *világ* svetlo, *világ-lik* svetlie sa; *hajnal-lik* zoríe, brieždi sa; *rom-lik* kazí sa; *osz-lik* delí sa atď.

V. *-all, -ell* tvorí priechodné slovesá najviac od príd. mien; jako: *sok-all* drží za mnoho, al. vidí sa mu mnoho; *keves-ell* máli sa mu, drží za málo, od *keves*; *rossz-all* drží za zlé; *jav-all* narádza (drží za dobré), od *jav*, *jó*; *helyes-ell* schvaľuje (za dobré uznáva), od *helyes* dobrý, slušný atď. — Tato ale prípona užíva sa teraz pravidelne len s jedným *-l*, teda; *sok-al*, *helyes-el* atď.

VI. *-ül, -ül* alebo aj krátko *-ul, -ül* tvorí od mien vôbec, osobite ale od prídavných, podmetné, počíacie slovesá; n.p. *igaz-ul* ospravedelňuje sa; *teljes-ül* plní sa; *szép-ül* peknie; *jav-ul* lepší sa; *csendes-ül* tší sa; — aj od komparativov, jako: *nagyobb-ul* zvätšuje sa; *kisebb-ül* umenšuje sa atď.

Keď sa prikladá takým pňom, ktoré vychádzajú na samohlásku, tuto vyhadzujú; na pr. *ritk-ül* redne, od *ritka* riedky; *sim-ül* hladí sa, od *sima* hladký; *sárg-ül* žltým zostáva, od *sárga* žltý; *tark-ül* strakavie sa, od *tarka* strakavý, *sim-ül* hladí sa, od *sima* hladký atď.

VII. -*an*, -*en* tvorí nepriechodné slovesá, pri čom koncovková spoluhláska koreňa sa zdvojuje; na pr. *vill-an* bliská sa, (od koreňa *vil* vo *világ*); *dörr-en* hrmí, (od kor. *dör*, v *dörög*); *lobb-an* blčí, (kor. *lob*); *csep-pen* kapká; (kor. *csep*); *döbb-en* sostrašuje sa; (kor. *döb*, v *döbög* klope); *nyikk-an* muká, (muknúť); kor. *nyik*, v *nyikog* fnukať, mukat; *ropp-an* praská, od *rop* v *ropog*.

VIII. -*ász*, -*ész* tvorí slovesá práve tak, jako podstat. mená, t. j. každé také podstatné meno, je spolu aj slovesom označujúcim zaobíranie sa tým, čo prvotné podst. meno vyznamenáva; na pr. *hal-ász* rybár, aj rybári (sloveso); *vad-ász* poľovník aj poľuje; *madar-ász* vtačiar aj vtačiari; *rák-ász* chytač rakov, aj chytá raky, *eger-ész* myšiar, aj chytá myši atď.

§. 142. B. Tvorenie slovies od slovies.

Slovesá tvoria sa od druhých slovies nasledujúcimi odvodzovacími príponami:

I. -*odik*, -*odik*, ktorá prípona tvorí zvrtné slovesá; jako: *ad-odik* dáva sa; *zár-odik* zatvára sa; *üt-odik* udiera sa; *meggyőz-odik* presvedčuje (vífazi) sa; od *meg-győz* atď.

II. -*ozik*, -*ozik*, ktorá povstala z predošlej zmenením *d* do sykavky *z*, píše sa aj -*ódzik*, -*ódzik* tvorí tiež zvrtné slovesá; jako: *takar-ozik* prikryva sa; *menteget-ozik* bráni sa; (od *menteget* kor. *men*); *rángat-ozik* trhá sa, (od *rángat* kor. *ráng*); *hallgat-ozik* počúva; *vakar-ozik* škrábe sa; *integyet-ozik* napomína sa; (peň *integyet*, kor. *int* napomína atď.

III. -*dal*, -*del* tvorí častotlivé slovesá najviac od jednoslabičných pňov s povýšením významu; na pr. *vag-dal* urezáva, (od *vág* reže); *csip-del* uštípuje, (od *csíp* štípe); *fur-dal* povrtáva (núra) (od *fúr* vrtá); *szab-dal* pokračuje, (od *szab* krája) atď.

IV. -*dos*, -*dös* -*des* tiež toho istého významu a užívania; na pr. *nyom-dos* pošliapáva (od *nyom*); *köp-dös* popľúva (od *köp* pluje); *kap-dos* pochytuje; *csip-des* poštipuje; *dug-dos* upcháva (od *dug* pohá); *rug-dos* postrkuje, (od *rüg* strká); *röp-dös* poletuje (od *röp*, v *röpül* lieta) atď.

V. -*ong*, -*eng*, -*öng* tvorí trvacie slovesá; jako: *áll-ong* okolo stáva; kor. *áll* stojí; *dül-ong* ničí (kor. *dül*): *dül-öng* kláti sa (od *dül* aj *döl* opiera sa, padá); *hajl-ong* kloní sa (od *hajl-ik*); *hull-ong* oprchuje (od *hull* prší); *forr-ong* vlní, pení sa (od *forr* vrie); *száll-ong* vystupuje; — aj od podstatných mien; jako: *ker-eng* vrtí sa (od *ker*, *kör* kolo); *düh-öng* vzteká sa, (kor. *düh* vztek); *jaj-ong* jaská (kor. *jaj*) atď.

VI. -*gat*, -*get* tvorí častotlivé slovesá od viacejslabičných slovies, jednoslabičným prikladá sa so sponou -*o*, -*ö*, *e*; na pr. *nyom-o-gat* potlačuje; *kap-o-gat* pochytuje; *tör-ö-get* polamuje; *ver-e-get* bije (od *ver*);

ént-é-get polieva, (*ént*); — *tanul-gat* učí sa často; *beszel-get* rozpráva; *épti-get* stavia pomály atď. — Jestli sa peň končí na *t* s predchádzajúcou spoluhláskou, *t* sa vynecháva pred *-gat, -get*; na pr. *cseppen-get* pokapkáva; od *cseppent*; *tekin-get* poziera, (od *tekin*); *marasz-gat* zadržuje (od *maraszt*) atď.

S-gat, -get je príbuzná *-gál, -gél, -dégel*, ktorá ku podmetným prikladá sa v podobe *-dogál, -degél, -dögel*; na pr. *ron-gál* kazí (od *rom*); *keres-gél* hľadá; *ír-dogál* popisuje (často); *ad-o-gál* dáva; *áll-dogál* postáva; *el-de-gel* živori; *jó-dögel* prichádza (od *jó*); *foly-dogál* poteká (od *foly*) atď.

VII. *-kál, -kél* tvorí častotlivé zmenšovacie slovesá; jako: *ír-kál* píše kedytedy; *ás-kál* kopká; *ves-kél* podlabkáva; *fur-kál* prevrtáva; *tur-kál* prerýva (od *túr*); *nyír-kál* postrihuje (kor. *nyír*); *jár-kál* prechádza sa (od *jár* chodí); *usz-kál* poplavuje; *csúsz-kál* poklizuje sa (kor. *csúsz*), *mász-kál* liepa sa (kor. *mász*) atď.

VIII. *-kod, -ked, -kőd a -kos, -kes, -kös* sú tiež odvodzovacie prípony častotlivých slovies, pristupujúce k jednoslabičným pňom; jako: *köp-köd, kap-kod, csip-ked, fut-kos* behá sem tam atď.

IX. *-dul, -dül*. Keď sa má pridať prípona *-il, -ül* slovesám vychádzajúcim na *-g (-og, -eg)*, *g* sa mení v *d a o, e* sa vynecháva; na pr. *mozog, mozd-ül* hýbe sa; *buzog, buzd-ül* horlí; *cseng* znie, *csend-ül* tíš sa; *pezseg, pezsđ-ül* pění sa; *peng* znie, *pend-ül* zaznieva atď. — Ty, ktoré čo podmetné prijímajú *-dul, -dül*, čo priechodné prijímajú *-dít*; na pr. *cseng, csend-ül. csend-ít* tíš sa, *mozog, mozd-ül, mozd-ít* hýbe atď.

X. *-t* tvorí priechodné slovesá. Prikladá sa

1. čistým koreňom, pred čím *m* mení sa v *n*; na pr. *bon-t* rozluštuje (kor. *bom* v *bom-lík* rozpadá sa); *hin-t* rozsýpa (kor. *him* v *him-lík* rozsýpa sa); *in-t* napomína (kor. zastaralý *im-ik*); *on-t* leje (kor. *om* v *om-lík* sype sa); *ön-t* leje (*öm* v *öm-lík*); *ron-t* kazí (*rom* v *rom-lík* kazí sa atď.

2. slovesám s odvodzovacou príponou *-an, -en*; jako: *dörren-t* robi, aby hrmelo; *lobban-t, cseppen-t* atď.

XI. *-int* tvorí priechodné slovesá so zmenšovacím významom; n.p. *tap-int* pomatkáva; (od *tap* v *tap-ad* lepí sa); *nyóm-int* potlačkáva; *legyint* dotýka sa nečoho ticho; (od *légy*) *emel-int* povyšuje pomály; *nyalint* polizuje pomály (od *nyal* líže) atď.

XII. *-aszt, -eszt*. Od slovies podmetných, na *-ad, -ed* tvoria sa obyčajne priechodné príponou *-t*, čím sa *d* mení v *sz*; n. pr. *ár-aszt* rozlieva, vylieva, miesto *arad-t*; *rag-aszt* lepí od *rag-ad* lepí sa; *ébr-eszt* budí, od *ébr-ed* budí sa; *dag-aszt* miesi, robí, aby nečo puchlo, kyslo, od *dag-ad* puchne; *mar-aszt* zadržuje, robí, aby niekto zostal, od *mar-ad* zostáva atď.

§. 143. C. Tvorenie slovies aj od menných aj od slovesných pňov.

Odvodzovacie prípony, ktorými sa slovesá tvoria aj od mien aj od druhých slovies, sú :

I. *-dik, -odik, -ödik*, tvorí podmetné slovesá s počínacím významom, najviac od mien, ale aj od sloviess; na pr. *meleg-edik* teplí sa, hreje sa; *fehér-edik* belie sa; *zavar-odik* múti sa; *öreg-edik* starne; *teker-edik* skrúca sa (od *teker* krúti); *kever-edik* mieša sa (od *kever* mieša); — tak-tiež *nagyobb-odik* zvätsuje sa; *kisebb-edik* zmenšuje sa atď.

II. *-kodik, -kedik, -kodik* prikladá sa

1. Slovesám, s ktorými vyslovuje vzájemnú činnosť; krome toho dodáva mnohým významu podmetného a častotlivého. Slovesá jednoslabičné prijímajú ju so sponou; na pr. *mos-a-kodik* umýva sa (často); *ver-e-kedik* bije sa (s druhým) atď.; — slovesá na *-aszt, -eszt* a *-ant, -ent* i vyhadzujú pred ňou; jako : *ragasz-kodik* pridŕža sa: (od *ragaszt*); *boszant-kodik* hnevá sa (od *boszant*); *ijesz-kedik* ľaká sa (od *ijeszt* straši) atď. — peň *érint* dotýka má *érint-kezik* dotknúť sa (vzájemne). — Prijímajú *-kodik* atď. slovesá vychádzajúce na *z* a *s* na pr. *ruház-kodik* šatí sa, *ráz-kodik* striasa sa; *öriz-kedik* chráni sa; *alkalmaz-kodik* (od *alkalmaz*) upotrebuje sa, *intéz-kedik* poriadky robí; *keres-kedik* vyhľadáva, kupčí atď.

Iné, osobite na zubnice vychodiace pne prijímajú *-kozik, -kezik*; na pr. *bocsát-kozik* popúšťa sa, *kíván-kozik* žiada sa; *imád-kozik* modlí sa; *követ-kezik* nasleduje. — Jednoslabičné so sponou: *vár-a-kozik* čaká; *rejt-e-kezik* skrýva sa; nekdy ale spona sa vynecháva po *r* a *t*; na pr. *ér-kezik* prichádza; *gyúr-közik* shrná sa, *üt-közik* uráža sa; atď.

Mnohé z *-kodik, -kedik* *o, e* vyhadzujú a *d* sa mení do *sz*; na pr. *dics-e-kedik* a *dics-e-kszik* o tom v §§. 109—113.

2. *-kodik, -kedik, -kodik* a *-kozik, -kezik, -közik* prikladá sa podst. menám, a označuje veľmi často vykonávanie toho, čo podst. meno označuje; na pr. *korhely-kedik* korheľuje; *okos-kodik* mudruje; *szakács-kodik* kucharčí; *fegyver-kezik* zbrojí sa; *barát-kozik* priateľi sa; *ügy-e-kezik* usiluje sa. — Vychádzajúce na samohlásku prijímajú *l* al. *s* pred príponu; na pr. *erő-l-kodik* silí, namáha sa; *dajká-l-kodik* doječí; *szabó-s-kodik* krajčuruje. — Nektore jednoslabičné prijímajú *-at, -et, nyíl-at-kozik* ukazuje sa (kor. *nyíl-ik* otvára sa); *szövet-kezik* spojuje sa, (kor. *szöv, szöv*); — nektore z viacejslabičných prijímajú *es*; n p. *vendég-es-kedik* hostí sa atď.

III. *-g, -og, -eg, -ög* tvorí slovesá podmetné trvacie; jako: *moz-og* hýbe sa; *pezs-eg* pení sa, *csur-og* aj *csor-og* tečie, hrčí; *buz-og* horlie; *rem-eg* bojí, trasie sa; — *csep-eg* kapká; *zaj-og* kričí; *lob-og* plápolá; *robog* praská; *dob-og* tlčie atď. — Sem patria snáď aj tyto už viac teraz bez *g* neužívané pne: *reng* trasie sa; *zeng* znie (od *zen* v *zene* hudba); *cseng* zvučí; *bong* bzučí; *döng* hučí; *csüng* lipie; *dong* hučí; *ing* kýve sa; *leng* veje; *peng* znie; *ráng* šklbe, trhá; *teng* biedi sa; *szeng* pučí vyrastá.

IV. *-ít* tvorí priechodné slovesá:

1. z tých pňov, ktoré čo podmetné prijímajú *-ul, -ül*; n. p. *tan-ít* učí, *tan-ul* učí sa, kor. *tan*; *jav-ít* napravuje, *jav-ul* napravuje sa, kor. *jav, jó*; *szép-ít* okrašľuje, *szép-ül* peknie, kor. *szép*; *teljes-ít* plní; *teljes-ül* plní sa, peň *teljes* atď.

2. aj z tých pňov, ktoré prijímajú podmetné *-odik, -edik, -odik*; na pr. *hegyes-ít* končí, *hegyes-edik* končí sa; *éles-ít* ostrí, *éles-edik* ostrí sa; *édes-ít* sladí, *édes-edik* sladí sa atď.

Vychádzajúce na samohlásku prid. mená, jako pred *-ul, -ül*, tak aj pred *ít* ju vyhadzujú; na pr. *tarka* strakatý, *tark-ul* strakatie, *tark-ít* strakati, *fekete* čierny, *feket-ül* čierne, *feket-ít* začerňuje, atď.

Ktoré menia *g* pred *-ul, -ül* do *d* aj pred *ít* to robia; n. p. *mozog* hýbe sa, *mozd-ul*, *mozd-ít* hýbe, *buzog*, *buzd-ul* horlie, *buzd-ít* povzbudzuje atď.

V. *-z, -oz, -ez, -öz* tvorí

1. z mien prichodné slovesá; na pr. *só* soľ, *só-z* soli; *kő* kameň, *kőv-es* kamenuje, kamením vykladá; *por* prach, *por-oz* práši; *kőcsön* požička, *kőcsön-öz* požičiava atď.

2. Zo slovesných pňov, osobite z vychádzajúcich na *d, t*, tvorí častotlivé slovesá; na pr. *téved-es* blúdeva, (*téved* blúdi); *marad-oz* pozostáva (*marad* zostáva); *hervad-oz* zvädá (*hervad* vädne); *fárad-oz* unúva sa (*fárad*); *ásít-oz* vyzivuje sa nekomu, zíva; *mulat-oz* zabáva sa atď.

Slovesá ktoré vychádzajú na *g* dostávajú *-ad-oz, -ed-es* n. pr. *leng-edez* povieva, (*leng*); *ing-adoz* kyvoce sa (*ing*); *zeng-edez* zavzníeva (*zeng*); *mozg-adoz* hýbe sa (*mozog*); *rezg-edez* trasie sa (*rezg*) atď.

VI. *-zik, -ozik, -ezik, -adozik, -edezik* sú ty isté prípony s *ik*, tvoriace od týchže pňov podmetné a zvrtné slovesá; na pr. *poroz* práši, *por-zik* práši sa; *ing-adozik* kyvoce sa, kláti sa atď.

Poznámka. 1. O príponách *-hat, -het; -at, -et, -tat, -tet, -atik, -etik* a *-tatik, -tetik* v. §§. 71. 72.

Pozn. 2. Poznamenaf slušno, že, jako z príkladov vidno, každá odvodzovacia prípona nemôže sa pridať ku každému koreňu, avšak je don a ten istý koreň, vlastne peň, môže mať naraz aj viac odvodzovacích prípon, zvlášte môže mať naraz častotlivú, príčinnú a možnostnú. Tyto ale nesmejú nasledovať v jakomkoľvek poriadku, lež, jako sa v §§. 72. a 102 spomína, pravidlo je to, že možnosťná je vždy poslednia; častotlivá ale a príčinná môžu meniť svoje miesta. V sostonení a nasledovaní prípon môže nastúpiť nasledujúcich 9 pádov:

1. Peň s možn. príp.

<i>sár-hat</i>	<i>ver-het</i>
<i>vár-hat</i>	<i>üt-het</i>
<i>hajóz-hat</i>	<i>emel-het</i>

4. Peň s čast. a možn. príp.

<i>sár-ogat-hat</i>	<i>ver-eket-het</i>
<i>vár-ogat-hat</i>	<i>üt-öget-het</i>
<i>hajóz-gat-hat</i>	<i>emel-get-het</i>

2. Peň s častot. príp.

<i>sár-ogat</i>	<i>ver-eket</i>
<i>vár-ogat</i>	<i>üt-öget</i>
<i>hajóz-gat</i>	<i>emel-get</i>

5. Peň s čast. a prič. príp.

<i>sár-ogat-tat</i>	<i>ver-eket-tet</i>
<i>vár-ogat-tat</i>	<i>üt-öget-tet</i>
<i>hajóz-gat-tat</i>	<i>emel-get-tet</i>

3. Peň s prič. príp.

<i>sár-at</i>	<i>ver-et</i>
<i>vár-at</i>	<i>üt-tet</i>
<i>hajós-tat</i>	<i>emel-tet</i>

6. Peň s prič. a čast. príp.

<i>sár-at-gat</i>	<i>ver-et-get</i>
<i>vár-at-gat</i>	<i>üt-tet-get</i>
<i>hajóz-tat-gat</i>	<i>emel-tet-get</i>

7. Peň s príč. a možn. príp. 8. Peň s časť. príč. a mož. príp.

<i>zár-at-hat</i>	<i>ver-et-het</i>	<i>zár-ogat-tat-hat</i>	<i>ver-eket-tet-het</i>
<i>vár-at-hat</i>	<i>üt-tet-het</i>	<i>vár-ogat-tat-hat</i>	<i>üt-öget-tet-het</i>
<i>hajóz-tat-hat</i>	<i>emel-tet-het</i>	<i>ha-józ-gat-tat-hat</i>	<i>emel-get-tet-het</i>

9. Peň s príč. časť. a mož. príp.

<i>zár-at-gat-hat</i>	<i>ver-et-get-het</i>
<i>vár-at-gat-hat</i>	<i>üt-tet-get-het</i>
<i>hajóz-tat-gat-hat</i>	<i>emel-tet-get-het</i>

U ikových slovies zachováva sa ten istý poriadok, len že časť. príp. stáva pravidelne pred príčinnou a na samom posledku stáva vždy *-ik*; na pr. *zár-at-hat-ik*, *zár-ogat-tat-hat-ik* atď.

§. 144. 4. Tvorenie prísloviak.

1. Mnohé menné pne bez všetkej prípony užívajú sa za príslovky, na pr. *bizony* veru, iste, v skutku; *legalább* aspon; *ma* dnes; *tegnap* včera; *este* večer atď. — Osobite ale všetky prídavné mená, tvorené príponou *-talan*, *-telen* obyčajne slúžia aj za príslovky; na pr. *hív-atlan jön*, nevolne prichádza; *hasz-talan várok*, daremne čakám atď.

2. Veľká čiastka prísloviak není inšie, než mená s pomernými príponami; osobite :

a) S *akkusatívnu*, jako: *nagy-ot nevet* veľmi sa smeje, *so-k-at sír* mnoho plače atď. (v. §. 70.); — b) so *srdžovacou*; *való-ban* v skutku; *általá-ban* vôbec atď.; — c) s *vystupujúcou*; *nagyobbá-ra* zvätša; *bizonyá-ra* iste; *er-re* tadeto; *elő-re* napred, *hát-ra* zpiatky; *többi-re* ostatne atď.; — d) so *stavíacou*; *az idé-n* toho roku; *korá-n* včas; *késő-n* pozde, neskoro, *kin-n* al. *kint* von atď.; — e) so *sostupovacou*; *felül-ről* s hora, *alul-ről* z dola, atď.; — f) so *zamedzovacou*; *mind-ig* vždy, *addig* potiaľ, *soká-ig* dlho atď.; — g) s *príčinnou*: *mi-ért* prečo, *az-ért* preto atď.; — h) s *pomocnou*; *nap-pal* vodne, *éj-jel* v noci; *reg-gel* ráno; *azon-nal* hneď, *ezút-tal* týmto, touto príležitosťou (cestou); — i) so *zmeňovacou*: *ho-vá kam*; *többé* viac; *örök-ké* naveky; atď. — k) s *vykladacou*: *ember-ül* ľudsky; *rosz-ül* zle; *magyar-ül* maďarsky; *német-ül* nemecky atď. — Potom s príponami spomínanými v §. 45. jako: *mi-kor* kedy; *ak-kor* vtedy, *minden-kor* vždy; — *ak-kép* tak, *miké-p* jako; *orvos-ként* jako lekár; — *nap-onkint* každodenne; *száz-ankint* po sto atď.; — *i-tt* tu, *más-u-tt* inde, *minden-ü-tt* všade atď.

3. Krome pomerných prípon, s ktorými sa menné pne užívajú aj za príslovky, sú ešte osobité prípony, slúžacie len ku tvoreniu prísloviak. Také sú:

a) *-n*, *-an*, *-on*, *-en*, *-ön* tvorí príslovky 1) od veľmi mnohých prídavných mien; jako: *magas-an* vysoko, *magasabb-an* vyšej; *szép-en* pekne; *rég-en* dávno atď. — 2) od prídavných minulého času; jako: *folyt-on* plyne, ustavične; *kért-en* prosíac, atď.; —

3) od čísloviek; — takto tvorené ale číslovky užívajú sa samostatne za podmet, alebo prísudok; na pr. *hat-an* šestoria, *száz-an* sto; *sok-an* mnohí, *mindányáj-an* všetci atď.

Medzitým mnohým prídavným menám k utvoreniu prísloviek nepridáva sa *-n -an*, ale *-ul, -ül*; na pr. *rosz* zlý, *rosz-ul* zle, *rosszabb-ul* horšej; *rút* škaredý, *rút-ul* škaredo, *jó* miesto *jó-ul* má *jó-l* dobre; *jobb* ale má *jobb-an* lepšej; — tak tuto príponu prijímajú všetky mená označujúce národy; jako: *olasz* talian, *olasz-ul* po taliansky; *görög-ül* po grécky; *latin-ul* po latinsky atď.

b) *-lag, -leg* tvorí príslovky spôsobu zvlášte od prítomných prídavných; jako: *futó-lag* bežne; *híhető-leg* viere podobne, veriteľne; *észrevehető-leg* vidome, spozorovateľne; — tvorí ale aj od prídavných mien na *i* a *ó* jako: *atyai-lag* otcovsky; *bajnoki-lag* hrdínsky; *külső-leg* zo vnútorne; *belső-leg* vnútorne; — áno aj od čistého podst. mena, *arány* pomer, *arány-lag* pomerne.

c) *-anta, -onta, -ente, -entan, -enten* tvorí príslovky času dielom od podstatných mien, dielom od druhých prísloviek; jako: *nap* deň, *nap-onta* vodne; *éj-ente* v noci; *ifj-onta, ifj-anta* al. *ifj-antan* za mladí, v mladosti; *tél-ente* v zime; od *elő (ele)* je *ele-inte, ele-inten* s počiatku, s predku; *rég, rég-ente, rég-enten* dávno atď.

d) *-va, -ve* a *-ván, -vén* tvoria príchodníky, ktoré sú tiež príslovky; vidz §. 93.

e) *-vást, -vést* tvorí tiež príslovky od sloviac, medzitým sa zriedka užíva; na pr. *foly-vást* ustavične; *biz-vást* spoľahlivo atď.

Krome týchto sú redšie prípony *-l*, jako: *ho-l, köz-e-l* blízko, *táv-o-l* ďaleko; *hát-u-l* na zadku; *elő-l* na predku atď.; — *-da, -de; i-da o-da*; — *-nan, -nen* a *-nét; hon-nan* odkiaľ al. *hon-nét; on-nan* odtiaľ; *in-nen* atď.; — *-st; most* teraz, *öröm-e-st* rád.

O príslovkách odvodených od čísloviek v. §. 127, 4.

II. Tvorenie slov skladaním.

§. 145. Výmer a všeobecné pravidlá skladania.

Preto všetkým pripománúť slušno, že aj tvorenie odvozovacími príponami je skladanie v širšom smysle, t j. peň sa tiež skladá s istými čiasticami, ktoré však už teraz neužívajú sa v reči samy o sebe, (vyjmúc *-kor* = vek, *kép* = obraz, podoba a nektoré iné), a podliehajú pravidlám hláskovým, dľa ktorých vysoké pne prijímajú prípony len s vysokými a nízke len s nízkymi samohláskami.

Skladaním v užšom smysle menuje sa také tvorenie slov, v ktorom sa spojujú dve, ináčej samostatné slová, bez zmeny do jedného; na pr. *tan-könyv* učebná kniha, *fa-ház* drevený dom atď. Dľa tohoto složeným slovom nazýva sa len to, ktoré pozostáva zo dvoch slov, z ktorých každé užíva sa

teraz v reči samo o sebe; jako hore uvedené pozostávajú z *tan* nauka a *könyv* kniha, *fa* drevo a *ház* dom.

V složených slovách druhe alebo poslednie slovo menuje sa základným (*alapszó*) a prvé určovacím (*határozó szó*).

Pravidelne skladajú sa len slová rozličného významu; medzitým nekdy aj príbuzného významu pre dôraz; na pr. *bü-bánat* ľutost, *erő-hatalom* sila. — Avšak sa skladajú aj dve ty isté slová bezo zmeny, jako: *néha—néha*, *olykor—olykor* kedy vtedy atď., — často aj s nejakou zmenou; jako: *irka-fírka* škranina, *tarka-barka* strakamakaty atď. — Tyto poslednejšie ale sú složeniny len vo veľmi obecnej mluve užívané.

Pravidlá pravého skladania slov v maďarskej reči sú nasledujúce:

1. Určovacie slovo stojí vždy najprv a za ním základné (určiť sa majúce); lebo od toho závisí význam složeniny; na pr. *fa-olaj* drevený olej, a *olaj-fa* olivový strom; *hid-láncz* mostová reťaz, a *láncz-hid* reťazový most atď.

2. V složenine zostáva každé slovo nezmenené, t. j. ani samohlásky sa nesťahujú, ani nemenia, ani spony nekladú, jako je to obyčaj v slovenčine; na pr. *víz-zuhan* vodopád; *tüz-mű* ohň-o-stroj atď.

*) Vynímajú sa také složeniny, v ktorých sa už v živote buď dve samohlásky stiahly, alebo nektorá vynechala; na pr. *háladás* miesto *hála-adás* vďakov vzdávanie; *gazdasszony* hospodina, *gazdina*, m. *gazdasszony*, *nember* m. *nő-ember* ženská atď.

3. Takéto složené slovo píše sa dohromady bezo všetkého spojovníka; na pr. *toronyőr* väzový strážca; *városház* mestský dom atď. — Medzitým, keď už aj sám určovací aj základný člen pozostáva z viac slov, kladie sa spojovník medzi určovací a zákl. člen; na pr. *gőzhajógyár-igazgatóhelyettes* zástupca riaditeľa parolodovej dielne; *épületfa-raktár* sklad na drevo k stavbám; — alebo sa uživa prívlastkový už sriadený už podriadený pomer; na pr. m. *gyermekkötelesség-teljesítés* lepšej *gyermeki kötelesség teljesítése* plnenie detinských povinností.

§. 146. Druhy složených slov.

V skladaní môže sa složiť:

1. Slovesný peň s podstatným menom; na pr. *fogház* väzenie; *lát-határ* obzor, *gyógy-szer* liek, *út-ér* bitná žila; *küzd-hely* bojište atď.

2. Slovesné prídavné s podst. menom; na pr. *író-asztal* písací stôl; *úszó-ruha* šaty na plávanie, *ivó-víz* voda na pitie; *ok-nyomozó-történelem* príčinozkmný dejepis atď.

3. Prídavné meno s podst. menom; na pr. *telivér* plnohrvný; *vadember* divoch; *bal-sors* neprajný osud; *édes-víz* sladká voda atď.

4. Podstatné meno s prídavným; na pr. *hó-fehér* sňahobiely; *ország-nagy* veľikáš krajinský; *érdem dús* plný zásluh; atď. — aj s prídavným; na pr. *pénz-vágyó* peňazochtivý; *könyvelt* plný sáz; *fájdalomajtott* utiskovaný bolesťou atď.

5. Prídavné meno s prídavným menom; na pr. *világosbarna* jasnobarnavý; *sötétzöld* tmavozelený; taktiež *kis-kezü* maloruký; *jó-szívű* dobrosrdečný; *könnyelmű* ľahkomyselný; *nagytekű* veľkodušný atď.; — avšak keďby mal byť druhý člen viac než trojslabičný, píš sa o sebe; na pr. *nemes gondolkodású* šlechtného smýšľania, *kegyetlen természetű* ukrutnej prirodzenosti atď. Porovnaj §. 48. c.

6. Príslovky so slovesom; na pr. *elül-áll* stojí na predku; atď. O tomto v. §§. 120—124.

7. Príslovka s príslovkou; na pr. *mint-hogy* pretože, *hogy ha* jestli atď.

8. Podstatné meno s podstatným menom; na pr. *házkapu* domová brána; *tűzhely* ohnište atď. O tomto vidz nasledujúci §.

§. 147. O význame složených podstatných mien s podstatnými menami.

Jako v složenine určovacie slovo je rozličného významu, tak aj složené slová sú rozličné. Tak:

1. Určovaci člen môže udávať látku, z ktorej základný člen je zhotovený; na pr. *aranyóra* zlaté hodinky; *ezüstkanál* srieborná ližica; *faépület* drevené stavänie; *selyemruha* hodbábne šaty, *vaseke* železný pluh atď.

Tyto složeniny ale často sa rozluštujú tak, že sa určovaciemu slovu pridá prípona *-ból, -böl* a nektore z týchto prídavných; *készült* zhotovený; *épített* vystavený atď. najviac ale *való* čo sa u nás nevyslovuje; na pr. *ezüstből készült* kanál, ližica zhotovená zo sriebra; *faból épített* ház z dreva staväný dom; *aranyból való óra* hodinky zo zlata atď.

2. Určovacie meno môže udávať cieľ, ku ktorému základné meno slúži; na pr. *épületfa* drevo na stavänie; *zsebkendő* šatka vrecková; *szószék* rečnícka stolica; *férfiruha* mužské šaty; *nőcipő* ženské črievice; *táncsterem* tanečná svetlica; *tűzhely* ohnište atď.

Tyto sa tiež môžu rozluštiť pripojením nektorej z prípon; *-nak, -nek; -ra, -re; -ba, -be; -hoz, -hez* a prídavných *való* k určovaciemu členu; na pr. *épületnek való fa*, drevo na stavänie; *zsebbe való kendő; férfinak való ruha* atď.

3. Určovaci člen môže udávať celok, ktorého čiastkou je základné meno; na pr. *emberfaj* druh ľudí; *napsugár* snečný papršlek; *dunavíz* dunajská voda; *világérsz* čiastka sveta atď. *háztető* strecha domová; *juhnyáj* ovčie stado; *méhraj* rój včiel; *huszárezred* husársky pluk atď.

Tyto sa rozlušťujú privedením ich do pomeru podriadeného prívlastku; jako u nás; na pr. *ember fajja, nap sugara, világ része, hás teteje* atď.

4. Môže určovací člen udávať, z čeho základný člen povstáva; na pr. *úrfi* mladý pan, t. j. syn pánov; *vizár* povodeň; *borszesz* vínny lih; *húsle* mäsová šťava atď.

Rozlušťujú sa tak jako pod 3. na pr. *úr fia, viz árja, hús leve* atď.

5. Môže udávať prvý člán to, čeho výsledkom je základné meno; na pr. *kézmű* rukodielo; *lábnyom* stúpaj; *ujjhuzás* tahanie za prsty atď.

Rozlušťujú sa jako pod 3., nekdy ale určovací člen dostáva aj druhú príponu; na pr. *a kéz máve, a láb nyoma, ujj-al huzás* atď.

6. Môže udávať určovací člen meno rodu, ktorého druhom je zákl. člán; sem patria osobite mená prírodných predmetov; na pr. *embernem* ľudské pokolenie; *mésző* vápenc, t. j. vápenný kameň; *almafa* jablň atď.

7. Určovací člen môže udávať to, čemu sa základný člán podobá; na pr. *rózsajk* ružové perá, t. j. jako ruža; *hattyúnyak* labuťový krk. t. j. jako labuť; *nyúl szív* zajačie srdce atď.

8. Určovací člán môže slúžiť len k povýšeniu význámu zákl. článku; na pr. *erőhatalom* presila; *csodaszépség* predivná krása; *lángész* voľaduch, ostrovtip (genie) atď.

9. Môže určovací člán udávať, čím sa zaobera nejaká osoba; na pr. *kőműves* murár; *jogtudós* právovník; *versíró* veršovnik; *könyv-árus* knihkupec; *gyermeknevelő* vychovateľ detí atď.

10. Môže udávať predmet nejakej vedy, nauky; na pr. *nyelvtudomány* jazykoslovie; *földtan* zemezpyt; *növénytan* rastlinstvo; *géptan* strojnictvo atď.

11. Určovací člán môže udávať plodiny, ktorých miestom je základný člán; na pr. *búza föld* zem na žito, *szőlőhegy* vinohrady; *virágágy* hrada na kvety atď.

12. Určovací člán môže udávať národ od ktorého sa nejaký kraj nazýva; na pr. *Németország* al. *Némethon* Nemecko; *Erngyelország* Poľsko al. poľská krajina atď. Taktiež: *Németalföld* nemecké dolňozemsko atď.

Poznámka 1. Zvláštno je v maďarskej reči užívanie prídavných *való* a *levő* ku tvoreniu slov. Tak *való* prikladá sa menu ktoré máva rozličné prípony, k udaniu toho, k čemu slúži, kam patrí atď.; na pr. *nyak-ravaló* šata na krky; *borravaló* peniaze na víno; *ennivaló* nečo k jedeniu; *Pestre-* al. *Pestrel-való* z Pešti; *hová-való* kam patrí, odkiaľ je, tak aj *honnan-való* atď.

2. Prídavné *levő* stáva o sebe za takými menami, ktoré majú prípony označujúce sotrvávanie na nejakom mieste; na pr. *a ház-ban levő ember* človek v dome; *a kert-ben levő növény* rastlina v zahrade atď.

3. Často je rozdiel vo význame dľa toho jako sa píšu dve slová dohromady, alebo o sebe; na pr. *nemesember* = zemän (dľa pôvodu); *nemes ember* šľachetný človek (dľa smýšľania, skutkov); *atyjafia* príbuzný a *atyja fia* syn svojho otca, taký, jako otec; *szépapa* dedo a *szép apa* pekný otec atď. — To sa dá naučiť len z dlhšieho čítania.

Štvrtý diel.

Vetoslovie čili skladba. *Mondattan.*

§. 148. O čílanoch a druhoch viet.

Vyslovená alebo napísaná myšlienka menuje sa vetou (*mondatt*); na pr. *Én deák vagyok, ja som žiak. Atyám beteg volt, otec bol nezdravý.* — Jako v každej myšlienke rozoznáva sa najprv to, o čom sa myslí; potom to, čo sa o tom myslí, a napokon poťah medzi obojím, tak aj vo vete. A síce to, o čom sa hovorí menuje sa podmetom (*alany*); to čo sa hovorí o podmete, prísudkom (*állítmány*), konečne to, čo prísudok poťahuje na podmet, nazýva sa poťahom čili vzťahom (*vonatkozás*) alebo aj sponou. Tak vo vete: *Én deák vagyok; én* je podmetom, *deák* je prísudkom a *vagyok* je poťahom alebo sponou. — Medzitým tato spona býva už v samom prísudku obsadená, osobite keď je ním sloveso srastlé; na pr. *A fa virágzik, strom kvitne. A nap sütt, slnce svieti.* — Taktiež aj samo *van* a *vannak* vyzozumieva sa, keď je prísudkom nejaké meno; na pr. *Az Isten jó, Boh je dobrý. Az emberek halandók. ľudia sú smrteľní atď. Vidz §. 29. II.*

Podmet a prísudok — rozumie sa so vzťahom — sú hlavné čľany vety (*főtagok* alebo *főrészek*).

Taká veta, ktorá stojí sama o sebe, menuje sa jednoduchou (*egyszerű mondatt*). Na pr. *A deákok sétálnak, žiaci sa prechádzajú. A gyerekek játszanak, deti sa hrajú.* — Taká ale veta, kde sa dve vety spojujú v jedon celok, nazýva sa složenou (*összetett mondatt*). Na pr. *A tavasz virágokat fejt ki; az ősz megérleli a gyümölcsöt, jar vyvíňuje kvety; jaseň robí ovocie zrelým. A polgárok örültek, hogy már egyszer a béke megkötetett, mešťania sa tešili, že už raz pokoj sa uzavrel.* — Keď sa ale spojí v jedon celok viac, než dve vety, menuje sa mnohonásobnou vetou (*sokszorosan összetett mondatt*). Na pr. *A szelek tisztítják a léget az egészségtelen kigözölgésektől; mérsíklék a napnak rendkívüli hevét; malmokat és hajókat hajtanak, vetry čístia povetrie od nezdravých výparov; mierňa mimoriadnu horúčosť slnea; ženu mľýny a lode.* —

Taká složená veta, ktorá sa rozpadá na dve číastky tak, že prvá nadobýva uplného smyslu len z druhej, menuje sa obvetím (*körmondatt*). N. pr. *Valamint a sas ételt hord gyenge fiának, melyet ezek saját erejükből megszerezni nem tudnának; szintügy az irgalmas Isten is gyarló teremtményeinek alkalmas időben küldi, a mire nekik szükségök van, jako orol nosí jedlo*

svojím slabým mladým, ktorého by si tyto vlastnou silou neverdely zaopatřit; tak aj milosrdný Boh krehkým svojim tvorom v príhodnom čase posielal, čeho majú potrebu.

Jednoduchá veta, v ktorej mimo podmetu a prísudku není iného členu, menuje sa holou (*puszta* al. *csupasz mondat*); na pr. *Az állat mozog, zvieria sa hýbe. A gyermek sír, dieťa plače.* — Medzitým môžu sa tyto člany bližej určiť, a tým povstáva rozvinutá veta (*bővített* al. *kifejtett mondat*). Na pr. *A jó deák teljesíti kötelességeit*, dobrý žiak plní svoje povinnosti. — Taká veta, v ktorej je nektorý člen dva- alebo viacraz, menuje sa sťaženou (*összevont* al. *összehúzott mondat*). Na pr. *A nap és hold égi testek*, slnce a mesiac sú nebeské telesá. *A nap világít és melegít*, slnce svieta a hreje. — Konečne taká veta, v ktorej nektorý člen je vynechaný, n. p. *Jó reggelt*, dobré ráno; vyrozumieva sa, prajem, *kívánok*; alebo ktorá stojí s druhou tak, že sa ukazuje len jako jej člen, menuje sa skrátanou (*rövidített mondat*); na pr. *Bevégeztetvén a háboru, hadaink hazájokba tértek*, miesto: *Miután a háboru befejeztetett*, keď sa dokonala válka, alebo: po dokonaní války, naše vojská navrátily sa do svojej vlasti.

Ta časť mluvnice, ktorá pojednáva o vetách, menuje sa skladbou, čili vetoslovím (*mondattan*).

I. Jednoduchá veta. *Egyszerű mondat.*

a) Holá veta.

§. 149. Holá veta (*puszta* al. *csupasz mondat*) je ta, v ktorej je len podmet a prísudok.

Podmetom v maďarskej reči tak, jako v slovenčine, býva najviac: 1. podstatné meno; na pr. *Az állat mozog*, zvieria sa hýbe. *Az atya dolgozik*, otec pracuje; — 2) osobné zámená; na pr. *Én olvasok*, ja čítam. *Te jársz*, ty chodíš. *Ők tanulnak*, oni sa učia.

Avšak krome týchto býva podmetom: a) prídavné meno; n. p. *A jó ritka*, dobrý je zriedkavý. *A nagy dicserítetik*, veľký býva chválený; — b) zámená a síce: 1. ukazovacie; na pr. *ez* (na pr. *a ház magas*, tento je vysoký; *amaz alacsony*, tamten je nízky; — 2. prisvojovacie; na pr. *Az enyém olcsó*, moja (na pr. kniha) je lacná; *a tied drága*, tvoja je drahá; — 3. opytovacím sa chceme len dozvedeť o podmete; na pr. *Ki van itt*, kto je tu? *Mi hiányzik*, čo chýbuje atď. — c) Bývajú podmetom aj číslovky; n. p. *Három nyér jutalmat*, traja dostanú odmenu. *Az első szorgalmas*, prvý

je usilovný; — d) neurčitý spôsob slovesa; n. p. *Henyeleini szégyen*, postávať je haňa. *Vétkezni nem szabad*, hrešiť neslobodno: — e) prítomník; na pr. *A hallgató figyel*, poslúchajúci pozoruje. — Napokon f) jakékoľvek slovo; na pr. „Szépen“ *igehatározó*, „pekne“ je príslovka. „A“ *magánhangzó*, „a“ je samohláska. „B“ *mássalhangzó*, „b“ je spoluhláska,

§. 150. Čo býva prísudkom? O tom vidz §. 29. II. Tu pripománúť slušno, že krome spony „*lenni*“ sú slovesá, ktoré samy o sebe netvorí prísudku; ale im treba dodať prísudkové meno, (*állítmányi név*), ktoré v slovenčine stáva obyčajne v instrumentali alebo v akkusative s predložkou *za*; na pr. Vyvolený som za súdca. Nazvaný som otcom atď.

Také sú v maďarskej reči asi nasledujúce: *lesz*, *válik* stáva sa; *tétetik* robí sa; *választatik* volí sa, volený býva; *neveztetik*, *hívatik* menuje sa; *születik* rodí sa (za nečo); *látszik* zdá, vidí sa (byť nečím); *tartatik* drží sa, al. držaný je (za nečo v mienke); *ítéltetik* súdi sa, al. súdený je; *tekintetik* považuje sa; *vétetik* bere sa; *mutatkozik* ukazuje sa; a tým podobné. — A síce pri prvých dvoch to prísudkové meno stáva pravidelne s príponou *-vá*, *-vé*, pri ostatných obyčajne s *-nak*, *-nek* na pr.

Testvérem katonává lett, brat sa stal vojacom. *A bor eczetté vált*, víno ostalo octom. *Hannibal vezérnek választatott*, Hannibal bol vyvolený za vodcu. *Senki sem születik tudósnak*, žiadon sa nenarodí múdrom. *Én Józsefnek neveztetem*, ja sa menujem Jozefom. *Te betegnek látszol*, ty sa zdáš nezdravým. *Sok jó rosznak tartatik*, mnoho dobrého drží sa za zlé. *Ez szorgalmasnak mutatkozik*, tento sa ukazuje usilovným. *A rómaiak rablóknak tekintettek*, Rimania boli považovaní za lúpežníkov atď.

Poznámka. 1. Počnúc od *tétetik* sú všetko passívne slovesá *) teda tvorené od príchodných, ktoré sa užívajú aj aktívne, mávajú teda pri sebe predmet v akkusative, avšak prísudkové meno tiež podržujú; na pr. *Engem Józsefnek neveznek*, mňa nazývajú Jozefom. *Hannibal-t vezérnek választották* atď.

2. Sem patrí aj tento výraz: *Ha neked, neki* atď. *volnék*, keby som bol tebou, ním atď. na pr. *Ha testvéremnek volnék, másképen tennék*, keby som bol bratom, ináčej by som urobil.

§. 151. Podľa podoby reči (*beszédalak*) môžu byť vety tak jako v slovenčine:

*) Len *mutatkozik*, *tetszik* a *látszik* sú zvrätne ale tiež od príchodných tvorené.

1. Rozprávkové (*elbeszélő mondat*); na pr. *A deák tanul, ziaak sa učí.* — 2. Otázkové (*kérdő mondatok*); n. p. *Tanul a deák? Učí sa ziaak?* — 3. Rozkazovacie (*parancsoló*); n. p. *Deák tanulj! Ziaaku uč sa!* — 4. Žiadacie (*ohajtó*); *Bár tanulna a deák! Bár by sa učil ziaak.* — 5. Podmieňovacie (*föltételes*). *A deák tanu'na, ziaak by sa učil.* — 6. Vety skromného domnenia (*szerénységi mondatok*). *Ezt senki sem mondaná,* to by žiaden nepovedal.

Po otázkových vetách kladie sa otáznik (?) — *kérdőjel*; po žiadacích a rozkazovaciach obyčajne výkričník (!) — *felkiáltójel*; po ostatných všetkých jednoduchých vetách kladie sa bod (.) — *pont*.

Všetky tyto vety zase môžu byť istiace čili tvrdiace (*állító*), jako hore udané; — alebo záporné (*tagadó*); o ktorom zapierani vidz §. 135.

Rozkazovacia záporná menuje sa zakazovadou (*tiltó mondat*); na pr. *Ne loj! Nekrad! Ne henyélj! Nezahálaj!*

b) Rozvinutá veta. *Bővített al. kifejtett mondat.*

§. 152. Veta môže sa rozvinúť: 1) bližším určením podstatného mena, ktoré sa menuje prívlastkom (*jelző*); — 2) doplnením pochopov sloviess a prídavných mien, ktoré sa menuje doplnkom alebo predmetom (*kiegészítés al. tárgy*); na pr. Keď poviem: *A tanító dicséri,* učiteľ chváli. *A gonosztevő méltó,* zločinec je hoden; na prvý pohľad môže sa spozorovať, že v týchto vetách dačo chýbí; že pochop jejich prísudkov není dokonalý; a preto že ich treba doplniť. Čo sa stane, keď sa povie na pr. *A tanító dicséri — a tanulót,* učiteľ chváli ziaaka. *A gonosztevő méltó — a büntetésre,* zločinec je hoden trestu atď. — 3. Môže sa rozvinúť veta udaním okolností nejakej činnosti stavu alebo vlastnosti, čo sa volá príslovkovým určením (*határozó*) sloviess alebo prídavných mien; na pr. *A tanító nagyon dicséri a tanulót,* učiteľ veľmi chváli ziaaka. *A gonosztevő mindíg méltó a büntetésre,* zločinec je vždy hoden trestu.

1. Prívlastok. *Jelző.*

§. 153. Prívlastok je bližšie určenie podstatného mena, nech si jen ono jakýmkoľvek članom vety. — Prívlastok je dvojaký: sriadený (*össze — al. mellérendelt*) a podriadený (*alárendelt*).

I. Sriadeným býva:

1. Prídavné meno; vidz §. 54.

2. Číslovky; a síce: a) Základné; v. §. 56. b) Riadové; v. §. 57. c) Čiastkové; v. §. 58. I. o „polovici.“ d) Druhové; v. §. 59. 2 — 6. e) Neurčité; v. §. 60.

3. Zámenná; a síce: a) Ukazovacie; v. §. 63. n. pr. *Ez a kert nagy*, táto zahrada je veľká. b) Neurčité: v. §. 66. Na pr. *Némely fiú szeret tanulni*, nektory chlapec učí sa rád. — Keď je prívlastkom naše prisvojovacie zámeno, užívajú sa s podst. menom majetkové prípony; na pr. *Môj otec je úradníkom, atyám hivatalnok*. Vidz §. 47. A tak podst. meno s prisvojovacou príponou je tiež určené prívlastkom.

Ku sriadenému prívlastku patrí aj prístavok (*értelmezvény*), čím aj v maďarskej reči býva podstatné meno; shoduje sa s určeným podst. menom v páde; považuje sa za skrátenú vetu, a oddeľuje sa od určeného podst. mena čiarkou (*vessző*); na pr. *Hannibal, a nagy hadvezér, méreg által veszett el*. Hannibal, veľký vodca, jedom zahynul. — Prístavok, jako u nás, prikladá sa aj s vykladacou spojkou „*mint*“ jako, čo; n. p. *Én, mint a te oktatód, mondom*, ja, jako tvôj učiteľ to hovorím. *Az ember, mint eszes lény, ügyel magára*, človek, jakžto rozumná bytnosť, pozoruje na seba.

II. Podriadeným prívlastkom býva podstatné alebo iné miesto podstatného užívané meno s príponou genitívnou *-nak, -nek* alebo s nektorou inou. O tom vidz §. 48.

2. Doplnok čili predmet. *Kiegészítés* al. *tárgy*.

§. 154. Doplnok čili predmet je zdokonalenie pochopu sloviess al. prídavných mien. — O takom slovese alebo prídavnom mene, pri ktorom sa nadhadzuje mimovoľne otázka: *kít? mit?* al. *kib en, mihen? kire, mire?* atď. hovorí sa, že žiada doplnok, a ponevác tento stáva vždy s nejakou pomernou príponou, v nasledujúcich §§-och pojednáva sa, ktorá prípona s ktorými slovesami a prídavnými menami sa užíva; pri tom sa podotýka ale aj iné užívanie prípon.

Prípona akkusatívna *-t. Tárgyrag*.

§. 155. Že slovesá priechné žiadajú doplnok s akkusatívnu príponou, o tom sa už hovorilo v §. 68. V. — Nektore slovesá sú síce u nás priechné, ktoré sú v maďarskej reči nepriechné; na pr. *bolí mä, fáj nekem*; oziaba mä, *fázom* atď. a naopak; to ale sa nedá vyčítať určite, lež sa musí shromážďovať z užitku.

Že sa užíva akkusatív aj pri podmetných a nepriechných slovesách o tom sa hovorí v §. 70. I. — Zastupuje aj príslovky, jako to vidno v §. 144. 2. a.

Prípona dativná. Tulajdonítörög -nak, -nek,

§. 156. Tato prípona slúži, jako u nás dativ, za osobný doplnok (*személy kiegészítés*), keď sa totižto udáva, komu k vôli, osohu, škode atď. nečo sa stáva. — Tento osobný doplnok prikladá sa aj podmetným slovesám, ktoré nežiadajú žiadného doplnku; na pr. *Ütök magam-nak*, sedím si atď. — Ale sa užíva aj pri mnohých slovesách predmetných, osobite príchodných; na pr. *Az orvos a betegnek gyógyszerét rendelt*; lekár nariadil liek nemocnému. *A tanító tanítványainak figyelmet ajánl*, učiteľ odporúča pozornosť svojim žiakom.

Avšak neužíva sa tak často, jako u nás, vidz mojej slov. mluv. §. 23. **) . A preto treba odvykať od toho.

S príponou *-nak, -nek* žiadajú doplnok nasledujúce prídavné mená: *adós* džen, *alkalmas* príhodný; *ártalmas* škodlivý; *hasznos* užitočný; *üdvös* prospešný; *illő* slušný, *jó* dobrý, *rossz* zlý, *káros* škodný, *kedves* milý; *kellemes* príjemný, *kényelmes* pohodlný, *lehető* možný, *lehetetlen* nemožný, *szükséges* potrebný, *szabad* slobodný, *unalmas* omrzlý atď. — Sem patria aj tyto podstatné mená: *kár* škoda, a *szokás* obyčaj; na pr. *kár olyannak a kenyér*, škoda takému chleba. *Magyaroknak szokás bajuszt viselni*, Maďarom je obyčaj fúzy nosiť.

2. Medzitým tento osobný doplnok vyslovuje sa v maďarskej reči miesto nášho dativu druhou príponou; vidz §. 70. II. — Avšak jako u nás vyslovuje sa záložkou *között* medzi, *iránt* ku, *ellen* proti; príponou *-ért* pre a podstatným menom *szám* s patričnou prisvojovacou príponou a *-ra, -re* na pr. *szám-om-ra* pre mňa, *szám-od-ra* pre teba, *szám-á-ra* pre neho; al. keď stojí s druhým podst. menom v prívlastkovom pomere, len *pre*; na pr. *ifjúság szám-á-ra* pre mládež atď. Na pr.

Legyetek jóakarók minden ember iránt, buďte dobroprajní ku (al. proti) každému človeku. *Gyűlölséget ne tápláljunk felebarátunk ellen*, nenávisť nechovajte proti svojmu bližnému. *Az atya mindent megtesz gyermekéiért*, otec urobí všetko pre svoje deti. *A te kedvedéért jöttem el*, prišiel som k vôli tebe. *Kenyeret osztogat ki a szegények között*, chlieb rozdáva medzi chudobných.

3. *-nak, -nek* zvlášte čo dativ osobného zámena tretej osoby stáva pre dôraz pri niektorých podmetných stav ducha označujúcich slovesách; na pr. *Neki búsul*, rozhorčuje sa (na nečo). *Neki bolondul*, blázne sa atď.

4. O užívaní *-nak, -nek* pri slovese *van* a *nincsen* k vysloveniu nášho „*mať*“, vidz §. 67.

5. O užívaní jej k vysloveniu smeru v. §. 119. IV. a k vysloveniu účela §. 129. 4. c.

Szűrővacia — marasztaló -ban, -ben.

§. 157. S touto príponou užívajú sa:

1. Prídavné mená: *álthatatos* stály, *álhatatlan* nestály, *biztos* spoľahlivý v nečom, *dánós* vinen, *híresny*, *gyanus* podozrelý, *jártas* zbehlý, *járatlan* nezbehlý, *kevély* ľahý, *lássú* zdíhavý, *rendetlen* neporiadny, *tehe-*

teilen neschopný, *tudatlan* nevedomý, *ugyes* obratný atď. Na pr. *Ki miben bűnös, abban gyanús*, kto je v čom hriešny, v tom je podozrený. *Sok nyeluben jártas*, v mnohých rečach zbehlý. *Nemességeben kevély, pyšný* na svoje šľachtictvo atď.

Pritom vidz §. 128. 2. c.

2. Tyto slovesá: *felemelkedik lélek-ben* povznáša sa v duchu; *gyarapodik számban* rožmnožuje sa číslom; *hisz Istenben*, verí v Boha; *bizik erejében*, dôveruje v svoju silu; *gyönyörködik olvasásban*, kochá sa, veselí sa v čítaní; *kevélykedik öltözetében*, pyši sa v odevu; *osztozik a nyereségben*, delí sa zárobkom; *szüksékkodik pénzben*, má nedostatok peniazi alebo v peniazoch; *részem van e teltben*, mám účasť na tomto čine; *megnyugszik mindenben*, všetkým sa uspokojí; *elmarasztal valakit valami-ben*, nekohto v nečom súdobne presvedčuje; a iné slovesá, ktoré nečo zostávajúceho vnútri označujú.

3. Sem patria nasledujúce výrazy: *eljár kötelességében*, plní svoju povinnosť; *kötelességében áll*, to je jeho povinnosť; *becsben tart*, má vo vážnosti (nečo); *botránkozik valamiben*, na nečom sa pohoršuje; *hidegtelestben szenved*, trpí na zimnicu; *jó (al. rossz) színben van*, je v dobrej farbe; *sokban van nekem (neked atď.)*, mnoho má (fa atď.) to stojí; *nincs kétség benne*, to netrpí pochybnosti; *nincs tagadás benne*, nedá sa upierať; *tamás vagyok benne*, o tom veľmi pochybujem atď.

4. O užívaní tejto prípony k príslovkovému určeniu vidz §§. 119. I. 2. a) §. 126. 1. d) §. 128. I. a) II. c)

Staviaca prípona — *állapító -n, -on, -en, -ön*.

§. 158. S touto príponou žiadajú predmet:

1. Také slovesá, ktoré označujú stav ducha, jako: *aggódni, törődni, tűnődni valamin* trápiť sa o nečo; *elámulni, álmétkodni, bámulni, elhülni valamin* diviť sa nad nečím; *búsulni* želeť nad nečím, *csodálkozni* čudovať sa, *keseregni, szomorkodni* smuťiť sa, *könyörülni* smilovať sa, *örülni* radovať sa nad nečím; *sajnálkozni* ľutovať nekohto; *vigadni* radovať sa; *diadalmaskodni* jašať, víťazosláviť nad nečím atď.

2. Sem patria tyto výrazy: *Az ország dolgain tanácskozni*, radíť sa o záležitostach krajinských; *okoskodni valamin* mudrovať nad nečím; *kifogni valakin* nekohto previesť (prevýšiť); *felakadni, megütödni valamin* na nečom sa pozastaviť, zaraziť atď.

3. Pri slovesách: *él* žije, *táplál* chová, *tart* udržuje; *hízik* tučnie; *hizlál* krmí, *telel* zimuje, udáva sa podstatným menom s touto príponou posriedok, ktorým sa to stáva; na pr. *kenyeren él*, žije na chlebe; *makkon hízik*, tučnie na žaludi atď.

4. O užívaní jej k inému príslovkovému určeniu vidz §. 119, I. 2. b) §. 126. 1. c) §. 128. I. b)

Predlievacia prípona — *veszteglő -nál, -nél*.

§. 159. Tato neslúži k doplňovaniu pochopu sloviess ani prídavných mien; ale pri srovnávaní vidz §. 55. 10. — Ďalej pri slovese *van* a

nincseh vo význame „a t“ vidz §. 67. 8; potom k príslovkovému určeniu na otázku kde, miesto našej predložky *pri, a u s* lokalom. — Konečne s *fogva* v. §. 128. II. b) §. 129. I. d) 3. b)

Vnikajúca prípona — *beható -ba, -be.*

§. 160. Také slovesá žiadajú doplnok s touto príponou, ktorých činnosť, jakoby vnika donútra predmetu, a zväčša ty isté aj v slovenčine žiadajú predmet s odpovedajúcou jej predložkou *do* s genitivom; na pr. *ajánlani oltalomba*, odporúčať do ochrany; *avatkozik mindenbe*, mieša sa do všetkého; *öltözni gyászba*, obliecť sa do smutku; *olvasásba merül*, do čítania sa pohružuje; *írásba kapni*, do písania sa chytiť; *dologbá kezdeni-prácu započeať*, chytiť sa do práce; *homályba borul*, zatemňuje sa.

2. Sem patria aj tyto výrazy: *Hátba vágni*, do chrbta udreť; *szembe tenni a kalapot*, na oči položiť klobúk; *szemmibe sem venni*, hajtani, nič si nevážiť; *szembe szállani valakivel*, nekomu sa protipostaviť; *kétségbe ejteni*, do zúfania priviesť; *belé szeretni valakibe*, do nekoľho sa zamilovať; *belévágni más beszédébe*, skočiť do druhého reči.

3. Krome toho užíva sa k určení ceny na otázku: *Mennyibe al. mibe kerül?* Čo stojí? na pr. *Ezen ház ezer forintba került*, tento dom stál tisíc zlatých. *Ez sok munkámba kerülni fog*, to má bude stáť mnoho práce.

4. O užívaní jej k príslovkovému určeniu vidz §. 119. 2.

Vystupovacia prípona — *felható -ra, -re.*

§. 161. Predmet s touto príponou žiadajú:

1. Prídavné mená: *alkalmas* príhodný, súci na nečo; *alkalmatlan* nepríhodný, nesúci; *érdemes*, *méltó* hoden, *méltatlan* nehoden; *boszús* mrzutý na nečo; *hajlandó* náchylný; *képes* súci, schopný; *kész* hotový na nečo; *célszerű* primeraný nečemu; *ágyes* obratný na nečo; *való* súci atď.

2. Slovesá: *bizni valakire valamit* nekomu nečo sveriť; *birni valakit valamire* nekoho na nečo dostať, k nečemu priviesť; *csábítani* zviest na nečo; *ébreszteni* povzbudiť k nečemu; *valamire akadni, találni* na nečo napadnúť; *valamire figyelni, vigyázni* na nečo pozorovať; *hallgatni valakire*, nekoho počúvať, poslúchať; *valamire gondolni*, na nečo msleť; *emlékezni* na nečo sa rozpamätať; *haragudni* hnevať sa; *valamire inteni* k nečemu napomínať; *kenyszeríteni* k nečemu nútiť; *elítelni* na nečo odsúdiť; *készülni* k nečemu sa chystať; *költeni pénzt ruhára* troviť peniaze na šaty atď.; *megkérni* o nečo poprosiť; *méltatni* nekoho hodným držať nečoho; na pr. *látogatásra* návštevy; *osztani három részre* deliť sa na tri častky; *osztani* deliť; *szert tenni* na pr. *késre* prísť k nečemu, na pr. k nožu; *törekedni, iparkodni* k nečemu sa namáhať, usilovať; *tanítani* nečemu učiť; *számat tartani valamire* na nečo sa držať, počítať; *valamire vágyni* po nečom túžiť; *valászolni, felelni* odpovedať na nečo; *szorulni mások segítségére* utisknúť sa na pomoc druhých atď.

3. Pamäti hodné sú nasledujúce výrazy: *Istenre kérélek*, pre Boha ťa prosím. *Becsületemre mondom*, hovorím to na moju statočnosť. *Fegyverre vitézek!* do zbroja hrdinovia! *Szívelre szólom*, na srdce som mu kládol. *Rá ijesztettem*, nastrašil som ho. — Taktiež: *lábra kapni*, na nohy sa dostať; *balra magyarázni*, zle, krivo vykladať; *életre híni*, do života povolaf; *örömré derülni*, rozveseliť sa; *könyekre olvadni*, slzy vylievať; *rá érne*, mať času k nečemu; *kedvére enni, inni*, dľa chuti jesť, piť; *sí-rásra, nevetésre fakadni*, rozplakať, rozosmiať sa; *egyességre lépni*, do svornosti vstúpiť; *szívelre venni*, na srdce si vziať; *szükségem van valamire*, mám potrebu na nečo atď.

4. Užíva sa k príslovkovému určeniu; vidz §. 119. II. IV, §. 126. 1. e). — s *nézve* §. 128. II. a). §. 129. 4. b).

Približovacia prípona — közelítő -hoz, -hez.

§. 162. Prípona *-hoz, -hez* užíva sa:

1. pri nasledujúcich prídavných menách: *kegyes* dobrotivý, milostivý k nekomu; *nyájás* zdvorilý, *kemény*, *szigoru* ostrý proti nekomu; *igaz* spravdivý; *hamis* falešný, *hív* verný, *hivtelen* nespravdivý; *szíves* uprimný, láskavý, *szivtelen*, *kegyetlen* ukrutný, *jó* dobrý, *rossz* zlý proti nekomu, *hasonló* podobný nečemu, *illő* slušný, *rokon* príbuzný atď. — Na pr. *A jókhoz kegyes, a gonoszokhoz szigoru*, naproti dobrým je milostivý, naproti zlým ostrý. *Ez nem vitézhez illő tett vala*, toto nebolo čin slušný na hrdinu atď.

2. Pri slovesách: *tudni*, *érteni valamihhez* nečemu sa rozumieť; *sejteni vmihéz* trochu sa rozumieť; *kezdeni*, *fogni vhez* do nečeho sa chytiť; *nyúlni vhez* nečeho sa dotknúť, siahaf po nečom; *szokni vhez* nečemu privykaf; *hasonlítani* nečemu sa podobaf, *illeszteni*, *mérni*, *szabni* nečo nečemu primeraf, *alkalmazni magát vmihéz* držaf sa podľa nečeho atď. na pr. *Dalra dalnok, ősz vagy ifju, ki a dalhoz értesz*, do piesne speváku, šedivéc či mladík, ktorý sa rozumieš piesni. *A vitézek fegyvereikhez nyúl-nak*, hrdinovia siahajú po zbrani. *Hossám ne nyúljatok*, mňa sa netýkajte.

3. K príslovkovému určeniu užíva sa jako naša jej odpovedajúca predložka *k, ku* s datívom.

Vynikajúca prípona — kiható -ból, -ből.

§. 163. Mená s touto príponou užívajú sa za predmet pri slovesách najviac takých, ktoré sú složené s predponou *ki-*; jako: *kifogyni pénzből* vyjsť z peňazí, pozbaviť sa peňazí al. iného; *kifosztani valamiből* nečeho obľúpiť, obnažiť, pozbaviť; *kiózik belőle* vymúdre z toho atď.

Taktiež *áll valamiből* pozostáva z nečeho; naproti *áll valamiben* pozostáva v nečom. Zväťša tato prípona v užívani odpovedá našej predložke *z, zo* s genitívom. Na pr. *Az ember nem csak kenyérből, hanem vízből is él*, človek než je len z chleba, ale aj z vody atď.

Čo sa dotýka príslovkového určenia, vidz §. 119. III. §. 129. 1. e. 2. a. 3. a.

Sostupovaacia prípona — leható, -ról ról.

§. 164. S touto príponou doplnok žiadajú

1. Slovesá složené s predponou *le-*; jako: *lemondani hivatalról* úradu, sa odriecť; *letenni követelésről* upustiť od požiadaviek atď.

2. Slovesá, ktoré sa u nás užívajú s predložkou *o s* lokalom; jako: *beszélni valamiről* hovoriť o nečom; *gondolkodni* rozmýšľať; *mondani valamiről* povedať o nečom, *aggódní* starať sa, *álmodni* snívať sa, *biztosítani* ujišťovať; *értekezni* pojednávať, *elmélkedni* rozjímať; *feltenni* predpokladať; *gondoskodni* starať sa; *ítelni* súdiť, *írni* písať o nečom; *kétkelkedni* pochybovať; *meggyőzni* presvedčiť o nečom; *meggyőződni* presvedčiť sa; *megkérvetni* požiadať o nečo; *tanácskozni* radiť sa; *tudni* vedieť o nečom; *tudakozni* vyzvedať sa; *tudosítani* zpravu dať o nečom; *értesí eni* upovedomiť; *értesülni* dozvedeť sa atď.

3. Napokon slovesá, ktoré sa užívajú u nás aj s inými pády, jako: *elfeledkezni* zapamänuť na nečo; *emlékezni* rozpomätať sa na nečo; *rendelkezni* s nečím nakladať atď. Avšak *elfeledkezni* a *emlékezni* užívajú sa aj s príponou *ra, -re*; na pr. *A vének megemlékeztek boldog rég elmúlt időkre*, starci sa rozpomätali na blažené starodávne minulé časy. — *S-ról, -ről* sa užívajú aj výrazy: *számot adni*, vydať počty, účty a *számot venni*, prijať počty o nečom.

4. O príslovkovom určení v. §. 149. III.

Vzdialovaacia prípona — távolító -tól, -től.

§. 165. Tato prípona užíva sa obyčajne vtedy, keď u nás predložka *od s* genitivom, na pr. *beteg vagyok a nagy fáradságtól*, chorý som od veľkého unovania. *Büntől tiszta lelkiismeret* od hriechu čisté svedomie atď.

Odhodné výrazy sú: *eltiltani valakit valamitől*, nekomu nečo zakázať; *félni valamitől*, nečoho sa báť; *megijedni* naľakať sa nečoho; *megfosztani valakit valamitől* pozbaviť nekoho nečoho; *megvonni valamit valakitől* nečo nekomu utiahnuť; *óvakodni* ochrániť sa nečoho; *borzadni, iszonyodni valamitől* hroziť sa nečoho; *tartózkodni valamitől* sdržovať sa nečoho al. od nečoho; *óvni* chrániť pred nečím; na pr. *Meg nem ijed semmitől*, ničoho si neľakne. *Tartózkodjál a haragtól*, zdržuj sa od hnevu. *Óvd meg a vesztől* *vetésünk*, zachraň pred záhubou naše sľať atď.

O užívaní tejto prípony pri trpných slovesách vidz §. 71. II. — V príslovkovom určení užíva sa jako u nás *od s* genitivom,

P o z n á m k a. O príčinnej, pomocnej, zmeňovacej a vykladacej už sa hovorilo na patričných miestach, (viď z. §§. o príslovkovom určení). — Ostatnie prípony užívajú sa obyčajne k príslovkovému určeniu, zväčša jako v slovenčine odpovedajúce im predložky s patričnými pády.

3. Príslovkové určenie. *Határozó*, al. *igehatározói bővítés*.

§. 166. Toto příslovkové určenie je štvoraké :

1. Určenie miesta al. priestoru — *hely* al. *tér-határozó*. 2. Určenie času — *időhatározó*. 3. Určenie spôsobu — *módhatározó*. 4. Určenie príčiny — *ok-határozó*.

1. O určení miesta pojednáva sa v §§. 118. 119. (vidz aj nasledujúce); 2. o určení času v §. 125. 126. — 3 o určení spôsobu v §. 127. 126. 4. O určení príčiny v §. 129.

c. Sťažená veta. *Összevont al. össze húzott mondat*.

§. 167. Sťaženou vetou nazýva sa ta, v ktorej sú dva alebo viac podmetov, prísudkov, predmetov, prívlastkov alebo nejakých příslovkových určení. Také člany vety, ktoré sa nachádzajú viaceraz, buď sa spájajú sriaditeľnými spojками spolu (vidz o nich §§. 133. 136.) alebo stoja vedľa seba aj bez spojiek, vtedy ale oddeľujú sa od seba čiarkou. Na pr. *Az oroszán, tigris, farkas és hiéna ragadozó állatok*, lev, tyger, vlk a hyéna sú dravé zvery. *Ég, föld, levegő és tenger telvék Isten dicsőségével*, nebe, zem, povetrie a morá plné sú slávy božej. *A tiszta lég éltet, frissít és erősít*, čisté povetrie živí, občerstvuje a posilňuje. *Az idő s tapasztalás legjobb orvosa s mestere az életnek*, čas a zkusenosť je najlepší lekár a učiteľ života. *A hold világít, de nem melegít*, mesiac svieti, ale nehreje. *A hullók részint a szárazon részint a vízben élnek*, obojživelníci žijú z čiastky na suchu, z čiastky vo vode. *Minden tanuló vagy szorgalmas, vagy hanyag*, každý žiak je buď usilovný, buď lenivý atď.

Poznámka. 1. Jestli je v sťaženej vete viac podmetov tej istej osoby, prísudok stáva pravidelne v jednotnom čísle; na pr. *Fegyver, éhség és mirigy pusztította hazánkat*, zbroj, hlad a mor pustošil našu vlasť. — 2. Jestli ale tyto podmety sú vlastné mená, alebo jestli to požaduje srozumiteľnosť a dôraz, prichádza prísudok do množného čísla; na pr. *Leonidas, Regulus és Zrínyi dicső halált haltak a hazáért*, Leonidas, Regulus a Zríni slavnú smrť podstúpili za vlasť. *A bű és harag emésztik az embert*, zármutok a hnev trávi človeka. — 3. Keď sú podmety rozličných osôb, sloveso prichádza do množného čísla a ohľadom na osobu shoduje sa s prednejšou. Prednejšia je ale prvá nad druhou a tato nad treťou; na pr. *Én és János írunk; te és társaid henyéltek*, ja a Ján píšeme; ty a tvoji súdruhovia postávajú.

O užívaní časov a spôsobov hovorí sa v poznámkach pri tvorení jednotlivých časov a spôsobov, vidz. §§. 79—93. Kde nenie nič spománuť, shoduje sa v užívaní s tým časom, ktorý mu odpovedá v slovenčine.

II. Složená veta. *Összetett mondat.*

§. 168. Jako v jednoduchej vete dva alebo viac pochopov spojuje sa v jednu myšlienku, tak v složenej vete dve alebo viac viet skladá sa v jeden celok.

Jednoduché vety v složenej vete môžu stáť v dvojakom pomere k sebe; buď totižto každá jednotlivá veta vyslovuje sama o sebe uplnú myšlienku, a spojuje sa s druhou len pre istú patričnosť a súvislosť s ňou; na pr. *Az atya ír; az anyja köt*, otec píše; matka pletie. *A fiúk rajzolniak; a leányok hímeznek*, chlapani kreslia; dievčatá vyšívajú; — buď vyslovujú uplnú myšlienku, len obe spojené spolu; na pr. *Ki gyorsan ad, kétszeresen ad*, kto chytró dáva, dvakrát dáva. *Bizonyos, hogy eljön*, isté je, že príjde. — V prvom páde vety sú složené sriadene a menujú sa sriadеными (*mellé* — alebo *össze-rendelt mondatok*) čili neodvyslymi (*független*). V druhom páde ale vety sú složené podriadene a menujú sa podriadеными (*alárendelt*) čili odvislymi (*függő*). Zo sriadene složených viet každá je hlavná (*főmondat*); z podriadene ale složených jedna je hlavná, druhá pobočná (*mellékmondat*).

Taká složená veta, ktorá pozostáva zo sriadeneých čili hlavných viet, nazýva sa súvetím (*mondatsorozat*)*); taká ale, v ktorej sú aj hlavné aj pobočné vety, menuje sa podvetím (*mondatösszefüggés***) .

Poznámk a. Samo sebou sa rozumie, že sa majú spojovať len také vety, ktoré obsahujú dačo takého, čo je im spoločné, skrze čo vnútorne, čili ohľadom na smysel jedna k druhej náleží. Tak na pr. smiešne by bolo spojiť takéto vety: Prší a palica je v kúte atď. O tom vidz slov. mluv. §. 85.

A. Súvetie. *Mondatsorozat al. mellérendelt mondatok.*

§. 169. Súvetie je taká složená veta, v ktorej dve hlavné vety spojené sú v jeden celok.

1. Tyto hlavné vety môžu nasledovať za sebou bezo všetkej spojky, a vtedy sa oddeľuju od seba sredníkom (*pontosvessző* (;) nekdy, keď sú krátke aj čiarkou; na pr. *A mesterség hosszú; az élet rövid*, umenie je dlhé; život krátky. *A melegség kiterjeszti a testeket; a hideg összehúzza azokat*, teplota rozťahuje telesá; zima ich sťahuje. *A sas madár, a farkas emlős*, orol je vták, vlk je cicavec.

*) Nektori naýzvajú ju len *mellérendelt al. összerendelt mondatok*.

**) Mnohí len: *alárendelt mondatok*.

Poznámka o vstavke (zárt mondat). Vstavkou menuje sa taká, obyčajne hlavná, veta, ktorá je vložená medzi členy inej vety bez súvislosti, a ju takrečeno násilne pretrhuje; oddeľuje sa od členov druhej vety prístavníkom (—) *gondolatjel*; nekdy len čiarkou, ale aj závorkou () *zárjel*. Na pr. *A fju sietett — az öröm gyorsítá lépteit — viszszatérő atyjának üdvözlésére*, syn pospiechal — radosť zrychlovala kroky jeho — k pozdraveniu navracujúceho sa oca. — Medzitým vstavkou môže byť aj len jedno slovo (*zárt szó*), ktoré sa tiež tak oddeľuje; n. p. *Holnap — július 5-én — lesz vizsgánk, zajtra — 5. júlia — máme zkúšku.*

2. Obyčajne sa spájajú sriadiateľnými spojkami (vidz §. 133. a 136), a sice:

a) **Slúčovacími**; na pr. *Az ifju Xenophon Sokrates tanítványa és barátja vala, és e viszony alapítá meg későbbi nagy nevét*, mladý Xenophon bol učeníkom a priateľom Sokratovým, a tento pomer založil pozdejšie veľké meno jeho. *Az erény nem temetteti el magát; a bűm sem vész el*, čnosť sa nedá zakopať; ani hriech nezahýňa. *Sok dolog tartozik a mindennapi kenyérhez, mint evés, ivás, ruha*, (stb. = s *így tovább.*) mnoho vecí patrí ku každodennému chlebu, jako jedenie, pitie, šaty atď.

b) **Odporovacími**; na pr. *Sokan sokat tudnak; de egy ember sem tanulhat ki mindent*, mnohí vedia mnoho; ale ani jeden človek nemôže sa vyučiť všetkému. *Ő jó ember ugyan, de vannak hibái*, on je síce dobrý človek, ale má svoje chyby, *A fog gyakran megharapja a nyelvet; még is jó szomszédok maradnak*, zub často pohryzie jazyk; a preca si zostávajú dobrými susedmi.

c) **Príčinnými**; na pr. *Az erény kész áldozatot kíván; s azért nem tűr alkudozást*, čnosť požaduje ochotnú obeť; a preto netrpí vyjednávania. *A vetések szépen állanak; tehát bő, aratást várhatunk*, siata stoja pekne; teda môžeme očakávať hojnú žatvu. *Ne késsetek; mert mindnyájunk felett irtózatot lesz a diúló veszély*; nepredlievajte; lebo bude hrozné nad všetkými nami ničiace nebezpečie.

d) Často spojenie viet označuje ukazovacie zámeno; keď totižto nejaký člen predchádzajúcej vety, poťahujúci sa aj na druhú, vysloví sa zámenom ukazovacím a nekdy aj príslovkou; na pr. *Szeressed szüleidet; ezt maga a természet parancsolja neked*, miluj svojich rodičov; toto ti sama príroda rozkazuje. *A ti házatok elégett; a mi én k meg van mentve*, váš dom vyhorel; náš je zachránený. — *Hajdan egyszerűbbek s megelégedettek voltak az emberek; most egyszerű vágy és nyugtalanság zaklatja keblöket*, nekdy ľudia boli jednoduchší a spokojní; teraz tisíceraká žiadost a nepokojnosť sužuje jejich srdcia.

Poznámka. Keď sa spájajú odporovacími a príčinnými spojkami, oddeľujú sa od seba pravidielne sredníkom; keď ale slúčovacími, zväčša sa oddeľujú čiarkou.

B. Podvetie. *Mondatösszefüggés* al. *főlé- és alárendelt mondatok.*

§. 170. Jesto mnoho takých myšlienok, ktoré sa nedajú vysloviť ani jednoduchou vetou, ani súvetím; na pr. Preto chodíme do školy, aby sme sa učili = *azért járunk iskolába, hogy tanuljunk.*

Tato nedostatočnosť jednoduchej vety alebo aj súvetia ukazuje sa najviac vtedy, keď treba vysloviť buď na podmete, buď na predmete alebo na príslovkovom určení aj čas a spôsob. Na pr. Keď poviem: Teším sa príchodu jeho = *jövetélenek örülök*; možno, že poslucháč nevie času toho príchodu; tento sa udá, keď sa spománutá veta zmení takto: *Örülök, hogy jön*, al. *jött*, al. *jönni fog*, teším sa, že prichádza, prišiel, al. prijde.

Ponevác v prísudku býva vždy sloveso, v ktorom je vyslovený aj čas aj spôsob, preto netreba nikdy zmeňovať prísudok v pobočnú vetu, lebo on tvorí vlastne hlavnú vetu. Ostatnými ale člany bývajú obyčajne slová neudávajúce čas a spôsob; preto sa musia zmeniť často v celé vety, a tým povstávajú podmetné (*alanyi*), predmetné (*tárgyi*), prívlastkové (*jelzői*), a príslovkové (*igehatározói* al. len *határozó*) pobočné vety (*mondatok*).

Všetky pobočné vety spájajú sa s hlavnou buď poťažným zámenom (v. §. 65.) alebo podriaditeľnými spojkami (v. §. 134.), a oddeľujú sa od hlavnej vety vždy čiarkou.

Pobočná veta môže stáť pred hlavnou, a vtedy sa volá predvetou (*előmondat*); na pr. *Minthogy barátom beteg fekszik, nem mehet ki a házból*, ponevác môj priateľ leží nemocný, nemôže vyjsť z domu; — môže stáť aj za hlavnou, a vtedy sa volá závetou (*utómondat*); na pr. *Barátom nem mehet ki a házból, minthogy beteg fekszik*; — konečne môže stáť aj medzi členmi hlavnej vety, a vtedy sa nazýva medzivetou (*közbevetett* al. *középmondat*); na pr. *Barátom, minthogy beteg fekszik, nem mehet ki a házból*.

Ponevác podmetom a predmetom býva obyčajne meno, a síce podstatné, a ponevác sa oboje vety spájajú s hlavnou jednako, zahrnieme ich pod menom podstatných viet (*főnévi mondatok*).

1. Podstatné, či podmetné a predmetné vety.

Főnévi mondatok.

§. 171. Ty pobočné podstatné vety, ktoré zastupujú miesto podmetu hlavnej vety na otázku: kto *ki*, *kicsoda?* čo *mi*, *miécsoda?* menujú sa podmetnými (*alanyi mondat*). Na pr. *A ki nem mer, nem nyer*, kto sa neodváži, nevyhráva (kto?) *Szükséges, hogy ifjuságában tanuljon az ember*, potrebné je, (čo?) aby sa človek učil v mladosti.

Ty ale, ktoré zastupujú miesto predmetu hlavnej vety, na otázky, s jakou príponou žiada prísudok doplnok, nazývajú sa predmetnými (*törvényi mondatok*). Na pr. *Ohajtom, hogy szorgalmas legy*, žiadam (čo?), aby si bol usilovný. *Meg vagyok győződve, (miről?)*, *hogy ártatlanok vagytok*, presvedčený som, (o čom?), že ste nevinní.

V podstatných vetách rozoznávajú sa: A. úsudkové čili rozprávkové (*elbeszélő*), B. otázkové (*kérdő*) a C. úvodné (*idéző mondatok*).

§. 172. A. Úsudkové podstatné vety, ku ktorým, mimo otázkových, pripočítujeme ostatnie v §. 151. uvedené druhy viet, — spájajú sa s hlavnou vetou

a) zámenami *ki* = kto, ktorý; *mely* ktorý; a *mi* čo, v jakomkoľvek páde a čísle; a je-li pobočná veta podmetnou, dá sa primysleť alebo je vyložené v hlavnej vete ukazovacie zámeno v nominatíve; je-li ale predmetom, ukazovacie zámeno v hlavnej vete býva, alebo dá sa primysleť s takou príponou, jakú prísudok hlavnej vety žiada. N. pr.

Podmetné *A ki hogy vet, (az) úgy arat*, jako kto seje, (ten) tak žne. *Ki rózsából veti ágját, (az) alkudjék meg a tövissel*, kto si stele postel z ruží, nech sa pojedná s trnám. *A ki megégedett, (az) boldog*; kto je spokojný, je blažený. *Mi testből születik, test*; čo sa narodí z tela, je telo. *Mit Isten rendel, (az) javunkra szolgál*; čo Boh riadi, slúži k našemu dobru.

Predmetné. *Becsülöm azt, ki egyenes szívű*; toho ctím, kto je prostosrdečný. *Ne feledkezzél (arról), mit ér a barát szűkségben*, nezapomeň (na to), čo stojí priateľ v potrebe. *Tudjuk, mit hagyunk hátra; nem tudjuk (azt), mit rejt jövődönkben a sors fátyola*, vieme, čo sme zanechali; nevieme, čo kryje v našej budúcnosti závoj osudu. *A bolond azzal is kérkedik, mit szégyelnie kell*; blázon aj tým sa vystatuje, za čo by sa mal haňbiť.

b) Podstatné vety spájajú sa s hlavnou často spojku *hogy* že, aby, nekdy aj s *ha* keď, keby; *vajha* bárby. O ukazovacom zámene platí to čo pod a).

*) *Hogy*, keď stojí s ukazovacím spôsobom, prekladá sa so *že*, keď ale so spojovacím spôsobom stojí, vyznamenáva, aby; a naopak keď je v slov. *že*, užíva sa *hogy* s ukaz. spôsobom, keď ale je aby, užíva sa *hogy* so spojovacím spôsobom.

Podmetné. *Az nem elég, hogy roszat nem teszünk*, to nenie dost, že nerobíme zle. *Hogy félreértenelek, az nem tesz rosszabbá*, že má zle rozumejú, to má neurobí horším. *Az nem jó, ha az ember kéréstlenül tanácsot ad*, to nenie, dobre, keď človek bez pýtania dáva radu. *Hogy semmi bizonyost nem tudok, az bosszant engem*, že neviem nič istého, to má hnevá. *Szükséges, hogy oda menjünk*, treba je, aby sme šli ta.

Predmetné. *A tettek mutatják (azt), hogy igazam van*, skutky to ukazujú, že mám pravdu. *Meg vagyok győződve (arról), hogy győzünk*, presvedčený som, že zvíťazíme. *A gonoszok megérdemlik (azt), hogy büntetés érje őket*, zlí zaslúžia, aby ich trest dostihol. *A rossz megérdemli, hogy bűnhődjék*, zlý zaslúži, aby bol pokutovaný.

§. 173. B. Otázkové podstatné vety, čili odvislé otázky (*függő kérdő mondatok*) závisia od hlavnej vety, v ktorej býva prísudkom najviac sloveso označujúce pýtanie sa, ale aj označujúce hovorenie, vedenie, čítenie, počutie atď. — Sú tiež aj podmetnými aj predmetnými.

Keď sa pýtame na podmet, predmet, prívlastok alebo príslovkové určenie, užívajú sa ty isté opytovacie slová, čo aj v neodvislých v §. 151. 2. spomínaných otázkach; vidz §§. 64, 56, 1, 57, 1, 58, 59, 118, 125, 127, 1 a 129.

Keď sa ale pýtame o nejakom deji spojuje sa s hlavnou vetou opytovacím *valjon* či, zdáliš, a príklonným *-e -li*.

Za týmito odvislými otázkami nekladie sa otáznik. N.p.

Tudva van (az), miképen viseled magad, známo je, jako sa držíš. *Szükség idején mutatkozik (az), ki a jó barát* v čas núdze sa ukazuje, kto je dobrý priateľ. *Meg volt írva (az), hova utazik a király öcsese*, písalo sa, kam cestuje mladší brat kráľov. *Nem bizonyos (az), kigyógyul-e a beteg*, nejesto je, či vyzdravie nemocný. — *Azt kérdelem, alszol-e*, pýtam sa, či spíš, *Nem tudom, honnan származol*, neviem, odkud pochádzaš. *Fel nem foghatom (azt), hogyan tehette azt*, nemôžem pochopiť, jako to môhol urobiť. *Mondjátok, mi történik a csatatéren*, povedzte, čo sa deje na bojišti.

§. 174. C. Úvodné podstatné vety (*idéző mondatok*) sú ty, ktoré obsahujú myšlienky alebo reč druhého, alebo aj predtým povedané slová samého mluviaceho.

V maďarskej reči tak, jako v slovenskej, reč druhého môže sa uviesť dvojako: rovne (*egyenesen*) t. j. bezo zmeny, tými istými slovy, jako bola povedaná; a vtedy sa menuje rovnou rečou (*egyenes beszéd*); potom sa môže uviesť aj nerovne t. j. rozprávkovým spôsobom (*elbeszélőleg*); a vtedy sa volá nerovnou rečou (*függő beszéd*).

1. Rovná reč (*egyenes beszéd*) považuje sa sama o sebe za neodvislé súvetie alebo podvetie, trebas závisí od slovesa hovorenie atď. vyznamenávajúceho; oddeľuje sa od hlavnej vety dvojbodom (:), (*kettőspont*) a aj na začiatku aj na konci jej kladie sa uvádzač („“) (*idézőjel*). Na pr.

A megváltó mondá: „*Én vagyok az út, igazság és élet.*“
Spasiteľ povedal: „Ja som cesta, pravda a život.“
A kerti virágok mondák: „*Mi innét a szabad mezőre vándorolunk.*“
Zahradné kvetiny povedaly: „My sa vystahujeme odtiaľto na slobočné pole.“
Isten kérdé Kaint: „*Hol van Abel testvéred?*“
Boh sa pýtal Kaina: „Kde je brat tvôj Abel?“

2. O nerovnej reči pripomänúť treba, že sa považujú vety jej za pobočné; spujú sa s hlavnou vetou spojku *hogy* že, aj aby; oddeľujú sa od nej len čiarkou bez uvádzača. Dalej miesto prvej a druhej osoby užíva sa tretia. Na pr. Hore uvedené rovné reči budú zneť nerovne:

A megváltó mondá, hogy ő út, igazság és élet. A kerti virágok mondották, hogy (ők) a szabad mezőre vándorolnak. Isten kérdé Kaint, hol van Abel testvére.

Len tam sa užíva prvá osoba, keď sa reč uvádzaná poťahuje na mluviaceho; a druhá vtedy, keď sa poťahuje na druhú osobu, s ktorou sa rozprávame. Na pr. *Atyám parancsolta, hogy tanuljak*; otec rozkázal, aby som sa učil. *A szent írásban meg van írva, hogy egymást szeressük*, v svätom písme je písané, aby sme sa milovali; *Isten mondta, hogy ne ölj, ne lopj*, Boh povedal, aby si nezabíjal a nekráďol.

Poznámka. Sloveso hovorenie označujúce, môže sa položiť aj medzi člany uvádzanej reči aj celkom za ňu; na pr. „*Mi innét, mondák a kerti virágok, a szabad mezőre vándorolunk.*“ Alebo: „*Mi innét a szabad mezőre vándorolunk, mondák a kerti virágok.*“ — Tak aj v nerovnej reči.

2. Prívlastkové vety. *Jelzői mondatok.*

§. 175. Prívlastková veta je ta, ktorá určuje nejaké podstatné alebo miesto podstatného užívané prídavné meno, môže ono byť podmetom, predmetom, prísudkom, príslovkovým určením áno aj samým prívlastkom.

Prívlastkové vety sú trojaké: 1. určovacie (*határozó*); 2. doplňovacie (*kiegészítő*) a 3. nepravé (*nemvalódi jelzői mondatok*).

1. Určovacie spojujú sa s hlavnou vetou poťažnými zámenami *ki* a *mely* ktorý, (pri určenom podstatnom mene býva *az*, *amaz*, *ez* atď.) — potom zámenom *mily*, *milyen* jaký (pri podstatnom mene býva *oly*, *olyan*). Poťažné zámená shodujú sa v čísle dľa mena, ktoré určujú; pád ale závisí od prísudku prívlastkovej vety. Na pr.

Azon gyermek, ki jó és szorgalmas, egész boldogsága a szülőknek; to dieťa, ktoré je dobré a usilovné, je celá blaženosť pre rodičov. *Azon idő, melyet elhanyagolt, soha sem tér vissza*, ten čas, ktorý si prezaháľal, nikdy sa nevráti. *Láttad-e már a szelíd reghajnalt; mely a nap visszatérését hirdeti*, či si už videl príjemnú ranniu zoru, ktorá oznamuje návrat slneč. *Nincs itt oly posztó, milyent én keresek*, nieto tu takého súkna, jaké hľadám.

Keď ale podstatné meno, ktoré sa má určiť prívlastkovou vetou, vyznamenáva miesto, čas alebo spôsob, miesto spomänutých zámen s príponami užívajú sa príhodné podriadiťelné spojky miesta, času a spôsobu. Na pr. *Visegrád vára, hol* (miesto: *melyben*) *hajdan herczegek laktak, meredek sziklán áll*; Vyšehradský zámok, kde kedysi kniežatá prebývali, stojí na strmej skale. *Nem tudjuk az időt, mikor (= melyben) meghalunk*, nevieme času, kedy zomreme. *Hol van azon hely, hová* (m. *melyre*) *köpenyemet tetted?* Kde je to miesto, kam si položil môj plášť. *Oly hű barát, mint* (m. *milyen*) *te vagy, ritka*; taký verný priateľ, jako si ty, je riedky. *Nem talállok módot, hogyan* (m. *milyen*) *ezt végrehajtsam*; nenachádzam spôsobu, jako by som toto vykonal.

2. Doplnňovacie prívlastkové vety určujú odťažené podstatné mená a najviac také, ktoré sú odvodené od predmetných slovies, a spojujú sa s hlavnou vetou, spojkou *hogy* že al. aby. N.p.

A remény, hogy nem sokára meglátjuk egymást, legyen a mi vagasztalásunk; nádej, že sa uvidíme nezadlho, nech je naším potešením. *Méltan illeti őt a szemrehányás, hogy fukar*; právom mu patrí výčitka, že je skúpaň. *Sok ember nem tudja méltan becsülni azon szerencsét, hogy iskolák vannak*, mnohý človek nevie oceniť hodne toho šťastia, že sú školy.

3. Nepravé prívlastkové vety sú ty, ktoré sa nepoťahujú na jednotlivé podstatné meno, ale na obsah celej vety; a preto sa spojujú s ňou zámenom „*mi* čo“ Na pr.

Nem tartá meg szavát, mi engem igen bánt; nezadržal slova, čo (= a to) má veľmi mrzí. *Tavasza akarja bevé-*

gezni művét, min (= és ezen) én kételkedem, na jar chce dokonat dielo svoje, o čom ja pochybujem.

Poznámka. Sem patria aj také prívlastkové vety, ktoré sa pofahujú síce na isté podstatné meno, ale vlastne stoja miesto príslovkovej vety, a tou sa dajú, aj zameniť. Na pr. *Husznád az időt, a mely oly drága*, použi času, ktorý je tak drahý, = lebo je drahý, *mert az drága*. *Embert küldöttem a postára, ki leveleimet kihozza*, = *hogy* — *kihozza*; človeka som poslal na poštu, ktorý by mi vyniesol listy = *aby* atď.

3. Príslovkové vety. *Határozó* al. *igehatározói mondatok*.

§. 176. Príslovkové vety nič iného niesu, než rozvedenie jednoduchých príslovkových určení v celé pobočné vety. — Jako príslovkové určenie, tak aj príslovkové vety udávajú okolnosti buď sloviess alebo prídavných mien; na pr. *Megteszem azt, mert tisztellek*; urobím to, lebo ťa ctím. *Feje oly nagy volt, hogy mindenkinek tünt fel*; tak veľkú mal hlavu, že každému napadla.

Sú štvoraké: I. Príslovkové vety miesta (*helyhatározó mondatok*). II. Príslovkové vety času (*időhatározó mond*). III. Príslovkové vety spôsobu (*módhatározó mond*). IV. Príslovkové vety príčiny (*okhatározó mondatok*).

§. 177. I. Príslovkové vety miesta (*helyhatározó mondatok*) udávajú miesto 1. kde sa dej hlavnej vety stáva; 2. odkud; 3. kade; 4. kam a 5. pokiaľ smeruje; a dľa toho užívajú sa poťažné čili opytovacie príslovky v 1. páde *hol*, v 2. *honnan*, v 3. *merre*, v 4. *hova* a v 5. *meddig*. V hlavnej vete užívajú sa ukazovacie, čili odpovedné príslovky; jako: *itt* tu, *ott* tam atď. vidz §. 118. a 134. 1. Na pr.

Hol nem vetettél, (ott) nem is fogsz aratni, kde si nesial, (tam) ani nebudeš žať. *Hova csak a szem elhat, Isten mindenhatósága tünik fel*, kam len oko dosiahne, všemohúenosť božia padá do očí. *Aldjon az Ur, valamerre (almerre) fordúlsz, nech ťa požehná Hospodín, kade sa obrátiš*. *Menj oda, honnan jöttél*, idz ťa, odkud si prišiel. *Ott voltam, meddig az ellenség jutott*, bol som tam, pokiaľ nepriateľ došiel.

§. 178. II. Príslovkové vety času (*időhatározó mondatok*) určujú čas hlavnej vety druhým nejakým dejom, vysloveným v pobočnej vete, na otázky: *Kedy mikor?* *Od kedy mióta?* *Jak dlho a dokiaľ meddig?* — Pri určení času príslovkovými vetami treba dávať pozor na pomer časový medzi hlavnou a pobočnou vetou. — Môže byť totižto medzi nimi

1. súčasnosť (*egyidejűség*), keď sa totižto dej pobočnej vety stal, stáva alebo stane vtedy, keď aj dej hlavnej vety;

t. j. keď sa staly, stávajú alebo stanú oba v jednom čase; takéto vety, vlastne deje, menujú sa súčasnými (*egyidejű*). V pobočnej vete užívajú sa spojky (*akkor*) *) *midőn* al. *mikor* keď; (*addig*) — *míg* dokud; (*aza'att*) — *mialatt* kým. Na pr.

Nap vala még, midőn a szállásba érkezett, ešte bol deň, keď došiel do hospody. *Az ember téved, míg él*, človek blúdi, dokud žije. *Mialatt a bossú keresi, élvezi gonosztettének gyümölcsét*, kým ho pomsta hľadá, požíva ovocie svojho zločinu.

2. Predčasnosť (*megelőzés*); keď sa dej pobočnej vety stal pred dejom hlavnej vety. V tomto páde užívajú sa v pobočnej vete spojky (*azután*) *) — *miután* al. *minekutána* (potom) — keď; (*azóta*) — *mőta* (odtedy) — od keď y; (*mindjárt*) — *mint* al. *a mint, mihelyt*, (hneď) — jako, jaknáhle, keď; *aj alig* sotva, ledva. Na pr.

Miután Pál apostol megtért, az evangéliumnak legbuzgóbb hirdetője lőn. Keď sa Pavel apoštol obrátil, stal sa najhorlivejším hlasateľom evanjelia. *Mőta Jeruzsalem elpusztított, a zsidők az országokban székhányva laknak*, odkedy je Jeruzalem rozbořený (najprv bol rozbořený), židia žijú po krajinách roztratení. *A mint a nap fölkel, elhagyók a várost*, jako slnce vyšlo, opustili sme mesto. *Mihelyt megtudom, jelentem*, jaknáhle sa dozviem, oznámim. *Alig fogták a szolgálak Krisz'ust, tanítványai elszaladtak*, sotva chytili sluhovia Krista, učedníci jeho poutekali.

3. Nástupnosť (*jövő megelőzés*) je to, keď dej pobočnej vety má sa stať po deji hlavnej vety. V pobočnej vete užívajú sa spojky (*azelőtt*) — *mielőtt* (prv) — než; (*addig*) — *míg* (dotiaľ) — dokiaľ. Na pr.

Használd fel az időt, mielőtt elmulik, upotrebuješ čas prv, než sa pominie. *Mielőtt elmegyünk, búcsúzzunk el*, prv, než odídeme, odoberme sa. *Krisztus tanítványai Jeruzsalembe maradtak, míg a Szentlélek rájok szállott*, učedníci Kristovi zostali v Jeruzaleme (prv), až duch svätý sostúpil na nich.

§. 179. III. Príslovkové vety spôsobu (*módhatározó mondatok*) udávajúce jakosť deja alebo vlastnosti hlavnej vety, sú:

1. Následkové (*következtető*), ktoré udávajú následok vyplývajúci z hlavnej vety. V hlavnej vete bývajú vyložené, alebo sa dajú primysleť ukazovacie slová: *úgy* tak, *annyira* natoľko, *oly módon* tým spôsobom, *olyan*, *nagyon* tak veľmi atď.

*) Príslovky v zavorke bývajú vyložené, alebo sa dajú primysleť v hlavnej vete; — to platí o spojkách aj v nasledujúcich §§.

— v pobočnej vete užíva sa vždy spojka *hogy* že, až, s ukazovacím spôsobom. Na pr.

Sok deák úgy ír, hogy írását senki sem olvashatja, mnohý žiak tak píše, že písmo jeho žiaden nemôže čítať. *Sokan a polgárok közül annyira szerették hazájokat, hogy önkénytelen halállal multak ki érte*, mnohí mešťania natoľko milovali svoju vlasť, že dobrovoľnú smrť za ňu podstúpili. *Élj akképen, hogy egykoron meg ne bánd, zi tak*, žeby si nekdy neoželel. *Ezen test oly nehéz, hogy föl sem emelhetem*, toto teleso je tak ťažké, že ho ani nemôžem zdvihnúť.

2. Srovnávacie (*összehasonlító*); v týchto a) keď sa porovnávajú dva rovnaké deje užíva sa *mint* al. *valamint* jako, v hlavnej vete *úgy, szintúgy, így* tak, takto, a pred príslovkou odvodenou od prídavného mena *oly* tak. Na pr.

Valamint a tömjény a parázsnak lángját megújítja, szintúgy élteti az imádság a szív reményeit, jako temian obnovuje plameň žeravého uhľia, tak obživuje modlitba nádeje srdca. *A halál ép oly kevésbé kiméli a gazdagot, mint nem feleli a szegényt*, smrť priam tak málo šetrí boháča, jako nezapomína na chudobného.

b) Jestli sa srovnávajú dva nerovné deje al. vlastnosti, v pobočnej vete býva tiež *mint*, u nás než, (obyčajne tiež jako), *mintsem* než aby; v hlavnej ale býva komparatív. Na pr.

A madár gyorsabban repül, mint a ló szalad, vták lieta chytrejšej, nežli kôň behá. *Kedvesebb vagy énnekem, mintsem elfelejthetnélek*, milši si mi, než aby som ťa môhoľ zabudnúť.

Poznámka. 1. Keď sa porovnávajú dva deje len zdánlivo rovnaké užíva sa v pob. vete *mintha* jako by, jako keby, so žiadacím spôsobom; na pr. *A megelégedett oly boldog, mintha a világ minden kincseit birná*, spokojný je tak blažený, jako by mal všetky poklady sveta. —

2. Keď má byť aj v hlavnej aj v pobočnej vete jeden prísudok, ten sa v pobočnej vete vždy vynecháva. Na pr. *A kutya úgy jár, mint a róka*, pes tak chodí jako líška (chodí). *Ezen fű szebben ír, mint te*, tento chlapec píše peknej, než ty (píšeš).

c) Ku srovnávacím patria aj pomerné vety (*arányosító*) so spojkou *ménél* al. *mennél* čím a v hlavnej *annál* tým a s komparativom v oboch vetách. Na pr.

Ménél érettebb a szóó, annál édesebb, čím je hrozno zrelejšie, tým je sladšie. *Mennél távolabb esnek tőlünk a tárgyak, annál kisebbeknek látszanak*, čím ďalej padnú od nás predmety, tým sa nám zdajú menšími.

d) Obmedzovacie (*korlátozó*) so spojkami *mennyire* al. *mennyiben* nakoľko, koľko; v hlavnej *annyira* al. *annyiban* natoľko, toľko. Na pr.

Az emberek Isten lényéről csak annyira elmé'kednek, mennyire azt emberi gyenge ész engedi, ludia rozjímajú o bytnosti božej len natolko, nakoľko im slabý ľudský rozum dopúšťa.

3. Okolnostné, ktoré sú a) tvrdiace spojujúce sa s hl. vetou spojkami *mialatt*, *miközben* u nás bez spojky skrátené, v. slov. mluv. §. 105. Na pr.

Jézus megáldá a gyermekeket, miközben kezeit tev é rájuk, Ježis požehnal deti, vloženíím rúk na ne. Údvözlé őt, mialatt mélyen meghajtá magát, pozdravil ho, hlbokým pokloneníím sa.

b) Záporné tohoto druhu vety, udávajúce, že nenastúpila okolnosť, ktorá ináč obyčajne sprevádza dej, — spojujú sa spojkou *hogy* žeby, so žiadačím spôsobom, a v hl. vete a *nélkül* bez toho. Na pr.

A perczek elmulnak a nélkül, hogy észrevennők, okamženia ubehujú bez toho, že by sme ich pozorovali, Megtevők az utat a nélkül, kogy kifáradtunk volna, vykonali sme cestu bez toho, žeby sme boli ustali. Az ember gyakran élvezi a vi'ági javakat a nélkül, hogy a teremőtöre gondolna, človek požíva často svetské statky bez toho, žeby pomyslel na stvoriteľa.

§. 180. IV. Príslovkové vety príčiny (*ok-határozó mondatok*) udávajú príčinu hlavnej vety a síce buď skutočnú (*való ok*) buď možnú (*lehetséges ok*).

1. Skutočnú príčinu udávajúce skladajú sa s hlavnou vetou spojkami: *hogy* = že, s ukazovacím spôsobom; *mint-hogy*, *mivel* poneváč al. lebo; v hlavnej vete je vyložené al. sa dá primysleť: *azért*, *az által* preto, *az oknál fogva* pre tu príčinu a t. p. Na pr.

A fa úszik a vizen, minthogy könnyebb annál, drevo pláve po vode, poneváč je ľahšie od nej. Sok gyermek azért lett beteg, hogy éret'en gyümölcsöt evett, mnoho detí preto onezdravelo, že pojedly nezrelé ovocie. E tanítvány rendkívüli e'őhaldást tesz, mivel nagyon szorgalmas, tento žiak robí neobyčajné pokroky, lebo je veľmi usilovný. A tanító megdicsérte tanulóit, hogy jó' viselék magokat, učiteľ pochválil svojich žiakov, že sa dobre držia.

2. Možnú príčinu vyslovujúce sú:

a) Účelné (*czél- al. szándék-monda'ok*) so spojkou *hogy* aby; keďby ale malo nasledovať viac *hogy* za sebou, užíva sa *miszerint* = aby; ale vždy so spojovacím spôsobom; v hlavnej vete býva *azért* atď. Na pr.

Azért büntetnek titeket, hogy megjavuljatok, preto vás trescú, aby ste sa napravili. A városok fallal vannak kerítve, hogy az ellenség támadásai ellenében véelve legyenek, mesta ohradené sú múrom, aby boly chránené proti nápadom nepriateľským.

Azért eszünk, hogy éljünk, preto jeme, aby sme žili. Atyád üzeni, hogy tanulj, miszerint az egész családod benned örömet lehessen, otec ti vzkazuje, aby si sa učil, žeby celá rodina našla v tebe radost.

b) Podmienkové (*feltételes* al. *feltételező mondatok*), ktoré sa skladajú s hlavnou vetou spojkou *ha, hogyha* a síce už s ukazovacím už so žiadacím spôsobom; v prvom páde vyznamenáva obyčajne jestli al. keď, tiež s ukazovacím, — v druhom páde keby, jestli by, so spojovacím spôsobom Na pr.

Ha a méh vagy sors szúrásánál nyugton nem maradsz, ben szakad fulánkja, jestli pri bodaní včely alebo osudu nezostaneš pokojný, uviazne ti donútra žihadlo. Megbüntetnek, ha nem engedelmeskédél, potrescú ta, jestli neposlúchaš. A tűz elalszik, ha senki sem éleszti, oheň hasne, jestli ho žiaden nerozniecuje. Ha Istennek minden örömedért hálát adnál, nem maradna időd a jajgatásra, keby si vzdával vďaky Bohu za každú radost, nezostalo by ti času na kvílenie. Ha a könyvnyomdászat fel nem találtatott volna, nehezen volnánk a műveltség mostani fokán; keby sa umenie tlače nebolo vynašlo, ťažko by sme boli na terajšom stupni vzdelanosti.

c) Pripúšťajúce (*megengedő* al. *engedményes mondatok*) vety skladajú sa s hlavnou vetou spojkami: *ámbar, bár, habár, noha, jóllehet, ha mindjárt is, trebas, choť, choťas, trebas aj*, už s ukazovacím už so žiadacím spôsobom; taktiež sa užívajú zámená a príslovky složené s *akár*; na pr. *akárki* ktokolvek; *akárhol* kdekolvek *akárhonnan* odkudkolvek atď.; — v hlavnej vete býva *mégis* preca; záporne: *még sem* preca ne. Na pr.

Ambár a tél elég kemény volt, a fák még sem fagytak el kertünkben, trebas zima bola dost tvrdá, stromy preca nezamrzly v našej, zahrade. Jóllehet nem nagy birtoka van, mégis jól megélhet, trebas má veľký majetok, preca môže dobre vyžiť. Noha nyers egy kissé, de igen jószívű, choťas je trochu surový, avšak je veľmi dobrosrdečný. Minden ember követ el bünt, habár legjámborabb volna is, každý človek pácha hriech, trebas by bol aj najpobožnejší; Akárhol is volna, meg kell őt keresned, kdekolvek by aj bol, musíš ho najst.

Poznámka. 1. Pripúšťajúce vety vyslovujú sa aj rozkazovacím spôsobom, a poznávajú sa len po hl. vete; na pr. *Légy bár dúsgazdag is, még se nézz le senkit*, buď trebas aj prebohatým, preca neznevažuj (nezapovrhuj) žiadneho. *Haragudjál vagy fenyegess, határozatom változtatlanul áll*, hnevaj sa alebo vyhražuj, môj úmysel (umienenie) zostane (preca) nezmeneným. — Aj podmieňovacie, vety vyslovujú sa často v

podobe otázky; na pr. *Nem fogsz engedelmeskedni, büntetés vár rád, ne-budeš-li poslušaf, pokuta fa čaká.*

Pozn. 2. Len ty pobočné vety sú príslovkovými, kde je v hlavnej vete vyložená alebo sa dá primysleť ukazovacia príslovka miesta, času, spôsobu alebo príčiny; na pr. *A hol kezeink még vannak kötve, ott nyelvünk nem sokat eszközöl,* kde sú nám ruky zaviazané, tam jazyk nemnoho vykoná. *Késő a bajon siránkozni (akkor), midőn már megtörtént,* neskoro je nad nehodou kviliť, keď sa už stala. — Keď toto nemá miesta, t. j. keď sa nedajú primysleť v hlavnej vete príslovky, ale ukazovacie zámeno, alebo keď určujú pobočné vety podstatné meno, sú už podstatnými už prívlastkovými vetami. Na pr. *Emlékezhetem még (arra), hol akkor állott,* môžem sa ešte rozpamätať (na to), kde stál vtedy (predmetná veta); a: *Môžem sa rozpamätať na to miesto, kde (mi. na ktorom) vtedy stál, emlékezhetem még azon helyre, hol akkor állott;* je prívlastková veta.

§. 181. Slovosled v pobočných vetách. V pobočných vetách na prvom mieste stojí vždy podriaditeľná spojka; prísudok stáva obyčajne na konci vety, medzi týmto ostatnie člany viet už obyčajným, už preloženým či umelým spôsobom dľa prízvuku, jako v neodvislých vetách (v. §. 29. III.) Na pr. *Miután Hannibal a rómaiakat legyőzte, hazájába visszatért,* keď Hannibal prevýšil Rimianov, navrátil sa do svojej vlasti. *Bámulat fogja el lelkeimet, ha föl a csillagos égre tekintek,* podivenie zaujíma môjho ducha, keď pohliadnem na hviezdnaté nebě. *Dicséretet érdemelsz, hogy szorgalmasan tanul-tál,* zaslúžiš chválu, že si sa učil usilovne.

Samé pobočné vety, jako sa povedalo v §. 170., môžu stáť pred, aj za hlavnou vetou, aj medzi jej čiianmi. Kedy má kde stáť, to sa nedá určiť dôkladne; len to sa môže vystaviť a zachovávať čo pravidlo, aby sa medziveta položila bezposredne za ten člen, ktorý určuje, a aby sa položila čiarka (,) aj za určený člen, aj za pobočnú vetu. Na pr.

O aszországbán, hol két évet tölték, mindazon örömeiket, melyekről nekem szóltál, gyakorta élveztem, v Taliansku, kde som trávil dva roky, požíval som často ty radosti, o ktorých si mi hovoril. Vidz slov. mluv. §. 107. pozn.; pri tom „Gyuríts Antal Mondattan, hetedik fejezet.“

Skrátené vety. Rövidített mondatok.

§. 182. Jednoduché hlavné vety skracujú sa vynechaním takého članu, ktorý sa dá ľahko primysleť. Za také skráteniny môžu sa považovať pozdravovania, jako: *Jó reggelt;* dobré

ráno! *Jó évágyot*, dobré chutnanie! atď. vyrozumieva sa *kívánok*, prájem.

Avšak dôležitejšie je skracovanie pobočných viet, pričom sa vynecháva potažné zámeno a potažná spojka z pobočnej, a ukazovacie slová z hlavnej vety; ďalej prísudok pob. vety prijíma menný tvar tak, že sa celá veta ukazuje, jako člen hlavnej vety; ale sa oddeľuje od nej často čiarkou.

1. Skracovanie podstatných viet.

§. 183. Podstatné vety spojené s hlavnou zámenami *ki*, *mely* a *mi* skracujú sa, ale veľmi zriedka, vynechaním zámena a položením prísudkového slovesa do prídavia. Na pr. *A ki másokat tanít, maga is tanul*, kto druhých učí, sám sa učí; skrát: *Másokat tanító, maga tanul*.

§. 184. O mnoho častejšej skracujú sa vety složené s hlavnou vetou spojkou *hogy*; toto sa stáva:

1. Jednoduchým vynechaním spojky *hogy*, pričom sa nič nemení; to sa stáva za slovesami: *érzem* cítim, *látom* vidím; *vélem* mienim, *gondolom* myslím, *hiszem* myslím, *reménylem* dúfam; *mondom* hovorím, *hallom* slyším *állítom* tvrdím, *hírlelem* hlásam atď. N. p.

Úgy érzem, (hogy) nem sokáig élek, tak cítim, že nebudem dlho žiť. *Azt hallom, (hogy) nagyon beteg fivéred*, slyším, že je veľmi nezdravý tvôj brat. *Azt tartom, (hogy) nem vagy való arra*, myslím, že niesi na to súci.

Toto sa stáva nekdy aj za slovesami označujúcimi rozkazovanie, prosenie, žiadanie atď. Na pr.

Parancsolom, (hogy) távozzál előlem, rozkazujem ti, odstráň sa od mňa al. aby si sa odstránil. *Kérlek, (hogy) tedd meg értem*, prosím ťa, urob to za mňa. *Óhajtanám, (hogy) ezt többé ne lássam*, žiadal by som, aby som to nevidel viac.

2. *Hogy* sa vynecháva, a prísudok prichádza do čistého infinitivu často za slovesami: *érzem* cítim, *óhajtom* žiadam, *reménylem* dúfam a podobnými. Na pr. *reményli, hogy mielőbb bevégezheti művét*, skrát. *Reményli, mielőbb bevégezhetni művét*, dúfa, že čím skôr dokoná dielo; *Érzem, hogy enyhül fájdalmam*, skrát. *érzem enyhülni fájdalmamat*; cítim, že sa mi uľavuje bolesť; al. uľavenie bolesti. *Nem kívánom, hogy lássam*, skrát, *nem kívánom, látni*, nežiadam to vidieť.

3. *Hogy* sa vynecháva a sloveso prichádza do príponovaného neurčitého spôsobu s príponou tej osoby, v ktorej bolo sloveso, za slovesami: *parancsol* rozkazuje, *tilt* zakazuje, *javall* narádza, *megenged* dopúšťa a za druhými podobného významu, jestli je v oboch vetách rozdielny podmet. Na. pr.

Maga a természet parancsolja, hogy megkönyezzük az emberi nyomort, s krát; — parancsolja, megkönyeznünk az emberi nyomort, sama príroda rozkazuje zaplakať (aby sme zaplakali) nad ľudskou biedou. Megtáztatott a katonáknak, hogy portyázní menjenek, s krát: portyázní menniök, zakázalo sa vojakom chodiť na zájezdy. Kikerülhetetlen sors, hogy egykor az életből kiköltözünk; s krát. kiköltözünk; nevyhnutelný osud je, aby sme sa nekdy vystaňovali z toho života. Nem táncslom hogy e szokást tovább folytassátok, s krát. folytatnotok; neradím vám, aby ste pokračovali ďalej v tejto obyčaji. Engedje Isten, hogy nyugalmat leljetek, s krát. lelnetek; dopust Bože, aby ste naši pokojnosť.

4. *Hogy sa vynesáva, a utvori sa z prísudku podstatné meno (na -ás -és, al. -at, -et al. -ság, -ség), ktoré dostáva príponu, jakú žiada sloveso hl. vety; z predmetu slovesa stáva sa prívlastok a z podmetu prísvojovacia prípona, To má miesto za slovesami: örvendek, örülök radujem sa; restellem mrzí má; bánom, sajnálom lútujem, želieim; panaszködom žalujem sa; dicsekedem chlubím sa, kételkedem pochybujem; csodálom divím sa, köszönöm ďakujem atď. Na pr.*

Örvendek, hogy megérkeztl, s krát. megérkezteden, teším sa z tvôjho príchodu (že si prišiel). Azzal fenyeget, hogy megszegyenít, s krát: megszegyenítéssel fenyeget, vyhráza sa zahaňbením, (že má zahaňbí). Neked köszönöm, hogy élek, s krát. neked köszönöm életemet, tebe ďakujem svôj život, (že žijem). Biztosított, hogy teljesíti kérelmemet, s krát. kérelmem teljesítéséről, ujíšťoval má o vyplnení mojej prosby, (že mi vyplní prostu). Fabriciusnak dicsőségére vált, hogy szegény vala, s krát. szegénysége al. szegény léte; Fabriciovi slúžila ku sláve jeho chudoba, (že bol ch.) Senki sem vonta még kétségbe, hogy a halál kikerülhetetlen, s krát. a halál kikerülhetetlenségét, ešte nikto nebral v pochybnost nevyhnutelnost smrti, (že smrť je nevyhnutelná). Első tekintetre elárulta, hogy nagyravágyó, s krát: nagyravágyását; na prvý pohľad prezradil ctižiadostivost, (že je ctižiadostivý). Vidz slov. ml. §. 111. 2.

5. Keď je prísudkom pobočnej vety nejaké meno so sponou, lenni, a prísudkom hlavnej vety je nektoré z týchto a podobných sloviess: gondolja myslí, érzi cíti, tartja pokládá, drži, tudja vie, ismeri zná, elismeri uznáva, vallja vyznáva, bebizonyítja, tapusítja dokazuje, mondja hovorí, tagadja zapiera, látszik zdá sa atď.; hogy a spona sa vynesáva; prísudkové meno dostáva príponu -nak -nek a podmet príponu -t. Na pr. Tudjuk, hogy Péter egész életében tékozló vala, s krát. Pétert egész életében tékozlónak tudjuk, vieme že Peter cez celý život

bol marnotratný. *Mindenki tartja, hogy te vagy a bűnös, skrá t-mindenki téged tart bűnösnek; každý drží teba za viného. Krézus vélte, hogy ő legboldogabb ember a földön, skrá t. Krézus m a g át legboldogabb embernek vélte, Krézus držal sa za najšťastnejšieho človeka na zemi.*

Sloveso *látszik* pri skrátení prichádza do tej osoby, ktorej je podmet pob. vety: na pr. *Látszik, hogy beteg vagy, skrá t. betegnek látszol, zdáš sa byť nezdravým. To sa stáva aj s druhými slovesami, keď sa užívajú trpne al. zvratne; na pr. Mindenki által bűnösnek tartatol.*

Poznámka. 1. Keď je prísudkom hlavnej vety prichodné sloveso, a má predmetnú vetu, musí sa užívať v určitom tvare (v. §. 95. I. 10). — Tento určitý tvar musí sa užívať aj vtedy, keď sa veta skráti; na pr. *Nem engedték, hogy szóljak, skrá t. nem engedték szólanom, nedovolili mi hovoriť. — Vynimajú sa také skráteniny, kde nastúpi okolnosť, pre ktorú sa nesmie užívať určitý tvar; na pr. Mindenki tartja, hogy bűnös vagy, skrá t. mindenki téged bűnösnek tart (nesmie byť tartja v. §. 95. II. 3.)*

2. Ponevác skracovanie viet patrí k okrase reči a stručnosti, preto nech sa len tam upotrebuje, kde sa tato docieli; ináč kde by sa ním zapríčinila nemotornosť a nesrozumiteľnosť, treba sa ho chrániť. — Krome spomänutých pádov vety s *hogy* sa neskracujú.

2. Skracovanie prívlastkových viet.

§. 185. Určovacie prívlastkové vety s *ki* a *mely*, len vtedy sa skracujú pravidelne, keď sú tyto zámená v nominative alebo akkusative. Stáva sa to týmto spôsobom:

1. Keď je prísudkom prívlastkovej vety prídavné meno so sponou *lenni*, tato aj poťažné zámeno vystane a prídavné meno prichádza čo jednoduchý prívlastok pred určené podstatné meno. Na pr.

Épen azon rózsafám száradt ki, mely legkitünőbb vala; skrá t. Épen a legkitünőbb rózsafám száradt ki; práve najvýtečnejší ružový ker mi vyschol. Az oly embernek, ki nagyon kislelkedű, csak a vállás nyujthat erőt és vigasztalást, skrá t. A kislelkedű embernek atd. Takému človekovi, ktorý je veľmi malomyselný, len viera môže poskytnúť sily a potechy. Azon gyermek iránt, ki szófogadó, elnézőbbek vagyunk, skrá t. A szófogadó gyermek iránt atd. Naproti poslušnému dieťaťu sme shovievavejší.

2. Keď je prísudkom prívl. vety podstatné meno so sponou, poťažné zámeno a spona sa vynecháva, a podstatné meno, prijímúce príponu, jakú má meno, ktoré sa určuje, kladie sa obyčajne zaň, ale aj predôň; tvorí tak nazvaný prístavok (*értelmezvény*, a oddeľuje sa od určeného mena čiarkou. Na pr.

Dávid megkímélte Saul, ki az ő halálos ellensége vala; skrát. Dávid megkímélte Saul, az ő halálos ellenségét, Dávid ušatril Saula, svôjho úhlavného nepriateľa. Nagy Sándor, ki Macedonok királya volt, utódjáról nem rendelkezett, skrát. Nagy Sándor, Macedonok királya, atđ. Velký Aleksander, král macedonský, o nástupcovi nič nenariadil.

3. Keď je prísudkom prívlastkovej vety sloveso, a poťažné zámeno je v nominative, po vynechaní zámena sloveso prichádza do príchastia primeraného času, stáva sa prívlastkom toho mena, ktoré určuje, a pravidelne kladie sa aj pred oň. Na pr.

Az ember, ki hibáját elismeri, bocsánatot érdemel, skrát. A hibáját elismerő ember atđ. Človek, ktorý uznáva svoju chybu, zaslúži odpustenie. Azon pillanatok, melyek elrepültek, nem térhetnek vissza; skrát. Az elrepült pillanatok atđ. Okamženia, ktoré uletely, nemôžu sa navrátiť. A kalauz ki ve'ünk fog utazni, tizenkét nyelvet tud, skrát. A ve'ünk utazandó kalauz atđ. S nami cestovať majúci sprievodca vie 12 reči.

4. Keď je poťažné zámeno v akkusative, prísudok prív. vety prichádza do trpného rodu, a podmet jej dostáva príponu -tól, -től alebo záložku által. Na pr.

Azon ember, kit bűnök undokítanak, leöltötte Isten képét magáról, skrát. A bűnöktől undokított ember atđ. Hriechami poškvrenený človek vyzliekol so seba obraz boží. A kötelesség, melyet elmulasztottunk, kétszeresen tér meg, skrát. Az általunk elmulasztott kötelesség atđ. Zanedbaná skrze nás povinnosť dvojnásobne sa navracuje.

Poznámka. 1. Často pre lepšiu určitosť v týchto skráteninách prikladá sa príchastiu minulého času prisvojovacia prípona tej osoby, ktorej je podm. prív. vety. Vidz. §. 92. 4. Na pr. *A vendégek, kiket vár tal, nem jöttek, skrát. a vártad vendégek nem jöttek, hostia, ktorých si čakal neprišli, atđ.*

2. V tomto páde užívajú sa aj skrátieniny spomänuté v §. 92. 5. Na pr. *Človek, ktorý rozum ztratil, je pošutovania hodcn, az esze-vezsett ember sajnálatra méltó. Azon szőlőben, melyet a jég megvert nincs sok szüretelni való skrát. a jégverte szőlőben atđ. Vo vinici ľadovcom zbitej, není mnoho k vinobraniu.*

3. Keď je prísudkom prív. vety *kell* musí s neurčitým spôsobom, pri skracovaní *kell* sa tiež vynecháva, a sloveso prichádza do príchastia na -andó, -endő. Na pr.

Az engedelmesség, melyet isteni törvények iránt tanusítani kell, fiú szereteten alapuljon, skrát. Az isteni törvények iránt tanusítandó engedelmesség atđ. Poslušnosť, ktorá sa má preukazovať naproti božským zákonom, nech sa zakladá na synovskej láske. A mely do'got ma kell vég enned, ne halaszd hol-

napra skráť. *A ma végzendő dolgot*, atď. Prácu, ktorú máš dnes dokonáť, neodkladaj na zajtra.

4. Jako z príkladov vidno, pri skracovaní prívl. viet vynecháva sa aj z hlavnej vety ukazovacie zámeno; na pr. *Félek oly embertől, ki sokbeszédű skráť. Félek a sokbeszédű embertől*; bojím sa s mnohomyšľným človeka.

Jestli ale v hlavnej vete je osobné zámeno, to sa podržuje. N. p. *Őt, ki legérdemesebb., nem mellőzhattük el*, skráť. *őt a legérdemesebbet* atď. Jeho, jakžto najzaslúženejšieho, nemohli sme preminúť. *Tégy valamit értem, ki oly nyomorult vagyok*, skráť. — *értem, az ily nyomorultért*, urob nečo za mňa, tak biedneho.

Poznám. Už z §. 54. a. známo je, že keď prid. meno alebo príd. časť pre dôraz príjde za určené meno, dostáva príponu tohoto. Na pr. *Ki adja vissza nekem őt, öcsémet, a szelidet, engem szeretőt*; kto mi ho navráti, môjho brata, tichého, mňa milujúceho.

Nekdy sa skracojú aj doplnovacie prívl. vety tak, že sa prísudkové sloveso stane slovesným podst. menom, a položí sa pred určené meno, čo podriadený prívlastok. Na pr. *A remény, hogy viszonzlátjuk egymást*, skráť. *A viszonzlátás reménye vigasztaljon bennünket*; nádej, že sa zase uvidíme, nech nás teší

3. Skracovanie príslovkových viet.

§. 186. Príslovkové vety miesta neskracojú sa.

Príslovkové vety času a) označujúce súčasnosť, b) predčasnosť, skracojú sa vynechaním spojky a zmenením prísudkového slovesa v priechodník na *-ván, -vén*. Na pr. *Mikor magadról szólsz, meg ne feledkezzél a szerénységről*; skráť. *Magadról szólván*, atď. Mluviac o sebe, nezapomáň na skromnosť. *Miután a háboru befejeztetett, hadaink hazájokba tértek*; skráť. *A háboru befejeztetvén*, atď. Keď sa vojna dokonala, naše vojská navrátili sa do svojej vlasti.

c) Vety vyslovujúce nástupnosť so spojkou *mielőtt*, skracojú sa pravidelne príd. časťami budúcim. Na pr. *Lykurgus, mielőtt Krétába költöznék, megeskete törvényeire a spartaiakat*; skráť. *Lykurgus, Krétába költözendő*, atď. Lykurgus, majúc sa odsťahovať do Kréty zaviazal prísahou Špartánov na svoje zákony.

Poznámka 1. Keď sa príslovkové vety potahujú na nejaké podstatné meno hlavnej vety, môžu sa skracovať aj tak, jako prívlastkové vety primeraným príd. časťami. Na pr. *A gyermek, midőn mitsem tesz, rosztat tenni tanul*; skráť. *A gyermek, mitsem tevő gyermek rosztat tenni tanul*; dieťa nič nerobiac učí sa zle robiť. — Toto dvojaké

skracovanie má miesto vtedy, keď, to isté podst. meno zastupuje podmet aj v hlavnej aj v pobočnej vete.

Poznámka 2. Jestli ale podstatné meno, na ktoré sa potahuje príslovková veta, zastupuje iný člen v hlavnej a iný v pobočnej vete, skracovanie musí sa stať prídastím a nie príchodníkom. Na pr. *A napot, midón felkel* (totižto *a nap*), *örömdalokkal üdvözlík a madarak*; skráť. *A felkelő napot* atď. Vychádzajúce slnce pozdravujú vtáci piesňami radosti. — Tu *nap* zastupuje v hl. vete predmet, v pobočnej podmet. — *Mózes az Izraelitáknak, midón a pusztában tartózkodóknak* (*Izraeliták*) *törvényeket szabott*, skráť. *Mózes a pusztában tartózkodó Izraelitáknak* atď. Mojžiš Israelitom, sdržujúcim sa na púšti, zákony vydal *Barátunk tisztelétére, mielött el fog utazni, búcsúlakomát rendezünk*; skráť. *Elutazandó barátunk tisztelétére* atď. ku etí odcestovať majúceho priateľa sriadime rozlúčnú hostinu.

Toto platí aj o iných, nelen o časových príslovkových vetách; na pr. *Az ember könnyen védi magát, hogyha ártatlanul vádoltatik*; skráť. *Az ártatlanul vádolt ember* atď. Nevinne obžalovaný človek ľahko sa bráni.

§. 187. Keď sa chce označiť skrátením určite súčasnosť, predčasnosť, al. nástupnosť, miesto skracovania príchodníkom, skracujú sa vety často slovesným podstatným menom, a síce najviac tým, ktoré povstáva zo slovesného pňa priložením prípony *-i*; *) ale sa neužíva nikdy samo o sebe, len s prisvojovacími príponami, a k príslovkovému určeniu s pomernými príponami alebo záložkami, a síce k označeniu súčasnosti s *-ban, -ben*; k označeniu predčasnosti so záložkou *után* po, alebo nekdy s *-val, -vel* aj *-on, -en*; a k označeniu nástupnosti *előtt* pred. Toto skracovanie má tu výhodu, že sa ním vyslovuje aj podmet; a síce keď je ním prvá osoba dostáva príponu jedného majetku *m* al. *nk*, keď druhá *-d* alebo *tok*, keď tretia *-a -e* alebo *-ok, -ök*; keď je ale podmet vyložený doslovne, prichádza s ním do prívlastkového pomeru. Na pr.

Midón magadról szólsz, rólam se feledkezzel meg, skráť. *Magadról szólodban* atď. Keď o sebe hovoríš, ani na mňa nezapomínaj. *Majd, ha a művet befejeztük, szóljunk a sikerről*; skráť. *Majd a mű befejeztével* (alebo *befejezte után*) atď. Len po dokonaní práce, hovorme o prospechu. *Mie-*

*) O tomto slovesnom podstatnom mene poznamenať slušno, že ono nepovstáva z minulého prídastia, jako nektorí tvrdia, ale z čistého pňa už slovesného, na pr. *röp-t-ében* v letku; *fut-t-ában* v behu, *szok-t-ában* dľa obyčaje, *szök-t-ében* v úteku neko; taktiež *fut-t-omban* v mojom behu, keď som bežal atď. — áno užívajú sa tyto tvary aj od druhých menných pňov; na pr. *vak-t-ában* v zaslepenosti, *seb-t-ében* v poranení atď. — rozdielne je teda toto meno od príponovaného prídastia min. času spomínaného v §. 92. 4.

lőtt a küzdés bevezetnének, mindig bizonytalan a diadal; skrát. A küzdés bevezerte előtt atď. pred dokončením zápasu víťazstvo je vždy nejisté.

P o z n á m k a. Často sa užívajú aj iné slovesné podstatné mená, osobite na *-ás, -és* so záložkou *alatt, közben* alebo príponou *-kor* počas, k vysloveniu súčasnosti; s *után* po, k vysloveniu predčasnosti, a s *előtt* pred, k označeniu nástupnosti pobočnej vety. Na pr.

Midőn járkálunk, beszélgetünk, skrát. Járkálás közben beszélgetünk; počas prechádzania rozmlúvame sa. *Miután a Perzsák bevették Thermopylét, Athen ellen mentek; skrát. A Perzsák, Thermopyle bevétele után atď. Perzánia po vydobytí Thermopyl, šli proti Athénam. Mielőtt lefeküdnél, imádkozál; skrát. Lefekvés előtt imádkozál;* Pred lahnutím sa pomodli.

§. 188. Skracovanie príslovkových viet spôsobu. 1. O srovnávacích vetách so spoločným prísudkom hovorilo sa v §. 179, 2. pozn.

2. Okolnostné vety skracujú sa priechodníkom obyčajne na *-va, -ve*. Na pr. *Pilátus ártatlannak nyilvánítá Jézust, miközben kezeit mosta; skrát. Pilátus ártatlannak nyilvánítá Jézust, kezeit mosva;* Pilát vyhlásil Ježiša za nevinného, umývajúce si ruky. *Szent István, a vértanú, megbocsátott ellenségeinek, miálat imádkozott érettök; skrát. Sz. J.— ellenségeinek, imádkozva érettök;* Sv. Štefan, mučedelník, odpustil svojim nepriateľom, modliac sa za nich.

Záporné tohoto druhu vety složené s *a nélkül, hogy,* skracujú sa tiež priechodníkom, len že sa miesto *a nélkül,* predloží priechodníku *nem* alebo *sem*. Na pr. *Az ember gyakran élvezi a világi javakat a nélkül, hogy a Teremtőre gondolna; skrát. — nem gondolva a Teremtőre. —* Toto sa ale nemôže vždy stať; lež často sa skracujú tyto vety slovesným podstatným menom so záložkou *nélkül;* alebo príslovkou utvorenou na *-tlanul, -tlenül*. Na pr. *Belépett a szobába a nélkül, hogy láttuk volna; skrát. belépett. — látatlanul;* vstúpil do izby bez toho, žeby bol videný býval.

Ostatnie spôsobové vety sa neskracujú.

§. 189. Skracovanie príslovkových viet príčiny.

1. Vety skutočnej príčiny skracujú sa priechodníkom, alebo slovesným podstatným menom so záložkou *által* al. *miatt, áno* i s príponou *-ért, pre*. Na pr. *Mínhogy nem tanulát, nem is tudhatsz, skrát. Nem tanulván, nem tudhatsz;* pretože si sa neučil, nemôžeš ani vedieť. *Sok gyermek attól lett beteg, hogy éretlen gyümölcsöt evett; skrát. Sok gyermek éretlen gyümölcs evésétől lett beteg.*

Často sa skracujú aj spôsobom vyloženým v §. 187. Na pr. *Dionysius, mivel félt a beretvától, tüzzel pörzsölte szakállát; skrát. Dionysius a beretvától féltében atď. Dionysius zo strachu pred britvou ohňom si opaľoval bradu.*

2. Účelné vety skracojú sa takto:

a) Za hlavnými vetami, v ktorých je prísudkom sloveso označujúce p o h y b o v a n i e alebo p o s i e l a n i e, *hogy* sa vynechá, a sloveso prichádza do infinitivu čistého; na pr. *Pál apostol Athenbe költözött, hogy az üdvözítő tudományt hirdesse; skrá t.* — — *költözött az üdvözítő tudományt hirdetni.* Pavel apoštol stehoval sa do Athén hlásať spasiteľnú vedu. *A lel-készhez sietett, hogy tanácsot kérjen; skrá t.* — *sietett tanácsot kérni;* pospiechal k duchovníkovi prosiť o radu. — Tyto vety môžu sa skracovať aj pričastím na *-andó, -endő.* Na pr. *Leo kijött Rómából, hogy Etelét megkérlelje; skrá t.* *Etelét megkérlelni,* alebo *megkérlelendő.* Leo (pápež) vyšiel z Rímu, aby uprosil Attilu.

b) Účelné vety vôbec veľmi často skracojú sa slovesným podst. menom s príponou *-ra, -re* alebo so záložkou *végett.* Na pr. *Járunk iskolába, hogy tanuljunk; skrá t.* — *tanulás végett;* chodíme do školy pre učenie sa. *Azért büntetnek titeket, hogy megjavítsanak; skrá t.* *Büntetnek titeket megjavítás végett;* trescu vás pre napravenie vás.

Ostatnie vety príčiny skracojú sa obyčajne priechodníkom.

Poznámka. Nektoré vety príčiny zvlášte pripúšťajúce, a složené spojkou *minthogy*, keď majú za prísudok podstatné meno so slovesom *lenni*, skracojú sa nekdy tak, že sa urobí zo slovesa *lenni* podstatné meno *lét,* položí sa za prísudkové meno, dostane prisvojovacia príponu tej osoby, ktorá je podmetom vety, a k tomu pomernú príponu *-ra, -re.* Na pr. *Minthogy katona vagy, bátornak kell lenned; skrá t.* *Katona létedre bátornak kell lenned;* pretože si vojak, musíš byť udatný. *Ambár öreg ember már, még sem tudja; skrá t.* *Öreg ember létére sem tudja* treba sa je starý, preča to nevie.

U nás sa to môže vysloviť nekdy podst. menom „postavenie“; na pr. *Katona létedre* = na tvoje vojenské postavenie atď.

Mnohonásobné vety.

Sokszorú, alebo *többszörös mondat.*

§. 190. Mnohonásobnou, čili mnohonásobne složenou vetou nazýva sa ta, ktorá pozostáva z viac, než zo dvoch v jeden celok složených viet. Na pr. *Őrizd meg lelked vallásos érzületét; ez tesz értelmessé és biztossá az életszerencsében, ez nyújt vigasztalást s reményt a szerencsétlenségben;* zachovaj nábožné smýšľanie svojho ducha; ono ťa robí rozumným a istým v šťastí života, ono podáva potechu a nádej v nešťastí. *A hold kisebb a többi csillagoknál; de nagyobbak látszik, minthogy közelebb*

van a földhöz; mesiac je menší od druhých hviezd; ale sa zdá väčším, pretože je bližšie k zemi.

O mnohonásobnej vete nenie nič osobitého povedať, pretože, ako vidno, spôsob spojovania aj viacej viet je ten, ako v jednoducho složenej vete, kde sa dve vety spájajú v jeden celok. — Jako tato, tak aj mnohonásobne složená, môže byť mnohonásobným súvetím (*sokszertü* al. *többszörös mondatSOROZAT*), alebo podvetím (*többszörös mondatösszefügés*). — Príklad v tomto §. vyšej.

Avšak v mnohonásobnom podvetí aj pobočné môžu mať druhé vety seba podriadené, tyto zase seba iné atď. a tak povstávajú pobočné vety rozličných stupňov; a síce ty, ktoré sú podriadené len hlavnej vete, menujú sa pobočnými vetami prvého stupňa *) (*e'söfokü*); — ty ktoré sú podriadené vete prvého stupňa, menujú sa vetami druhého stupňa, alebo druhostupňovými (*másodfokü*); tyto majú podriadené vety tretieho stupňa (*harmadfokü mondatok*) atď.

K prítomnému rozboru viet (*mondatelemzés*) dobre je užívať pre krátkosť nasledujúce znaky k označovaniu viet:

A. k označeniu hlavných viet,

B. „ „ „ „ sťažených viet.

K označeniu neskrátených pobočných prvého stupňa a síce podmetných *a*, predmetných *b*, prívlastkových *c* a príslovkových *d*; — k označeniu ale skrátených podmetných grécke α (alfa = *a*), predmetných β (béta = *b*), prívlastkových γ (gama = *g*), príslovkových δ (delta = *d*).

K označeniu pobočných viet ďalšieho stupňa dostane patričný znak náležitého udavateľa (eksponent); druhého stupňa ², na pr. a^2 , b^2 , c^2 ; α^2 , β^2 , γ^2 atď. tretieho stupňa ³, na pr. a^3 , b^3 , c^3 , d^3 ; α^3 , β^3 atď. štvrtého stupňa ⁴; a^4 , b^4 , c^4 , d^4 atď.

V jakom poriadku nasledujú, a jakými delidlami oddelené sú od seba vety, ktoré sa majú rozobierať, i písmeny označujúce ty vety podržujú ten poriadok, áno oddeľujú sa aj tými istými delidly jedna od druhej. Pri čom ešte len to poznamenať slušno, že sa písmeny, označujúce medzivety, kladú do závorok (*a*) (*b*) (a^2) atď. a písmena označujúca takú vetu, medzi ktorej členy druhá veta je vložená, píše sa aj pred, aj za medzivetou; na pr. A, (*c*), A. Na pr.

Kedvesen sít a hold, szól az estharang, a szelid harangszó nekem búcsúhang; milo svieti mesiac, znie večerní zvon, útle vyzvánanie je mi rozlučným zvukom = A, A, A.

*) prvej čriedy.

Hány embert láttam én, ki meggyúlt háza üszkei közé rohant, hogy némely hitvány eszközöket kragadjon; kolko ľudí som videl, ktorí sa vrútili medzi hlavne svôjho zapáleného domu, aby vytrhli nektoré chatrné nástroje. = A, c, d².

Ha tölem elszakadt minden barátom, még egy örömsugár reszket szívemben, midőn jámbor hevemben könnyes szemekkel nézek ég felé; keď sa odtrhnú odo mňa všetci priatelia, ešte jeden radostný papršlek zostane v mojom srdci, keď v pobožnom zápalí slzavýma očima pohliadnem k nebu. = d, A, d.

Ugy áll ez ősi lak, hű oszlopán, mint remete, ki hű botján pihen, elhagyatva; tak stojí tento starodávny byt na svojich verných stĺpoch, jako pustovník, ktorý na svojej vernej palici odpočívá, opustený. = A, d, c², d³.

Obvetie čili perioda. *Körmondát.*

§. 191. Obvetie je složená, z dvoch čiasťok pozostávajúca, najčastej mnohonásobná veta, z ktorých prvá čiastka tak sa má ku druhej, jako pobočná veta ku hlavnej; — prvá totižto čiastka nadobýva úplného smyslu len skrze druhú; a preto pri prednášaní prvej hlas sa zvyšuje, pri druhej ale znižuje. — Prvá čiastka menuje sa napovedou (*előszak, előtétel*), druhá dopovedou (*utószak, utótétel*).

Hlavná známka obvetia je, aby bola v ňom len jedna základná myšlienka, čo by pozostávalo aj z kolko viet, a potom aby sa všetky vety rozpadaly na dve hlavné čiastky.

Obvetie podľa toho, jakou spojku sa začína, dostáva aj meno; na pr. Začína-li sa srovnávacou spojku, menuje sa srovnávacím (*összehasonlító körmondát*); začína-li sa pomernou, menuje sa pomerným (*arányosító*) atď.

Obvetie, jestli napoveď pozostáva len z jednej a dopoveď tiež len z jednej vety, menuje sa dvojčlanným (*kéttagú*); jestli ale jedna lebo druhá čiastka obsahuje po dve sriadené vety, nazýva sa trojčlanným (*háromtagú*) atď.

V dvojčlannom obvetí napoveď od dopovede delí sa obyčajne stredníkom (;) vo viacejčlannom ale dvojbodom (:) jednotlivé vety napovede a dopovede delia sa od seba už čiarkou, už stredníkom. Na pr.

Dvojčlanné. Valamint a tiszta forrás vizé, ha abba kellőnél mélyebben merítünk, zavarossá s rozszázvű teszszük; úgy a legtisztább élvezetek is, mihelyt bevők mérleket nem tartunk, izetlenekké s nem ritkán ártalmasakká válhatnak; jakd vodu čistého

prameňa, jestli do neho začrieme nad mieru hlbšej, robíme mutnou a zlej chuti; tak aj najčistejšie pozitky, jaknáhle ne-držíme v nich miery, môžu sa stať nechutnými a nezriedka škodlivými.

Trojčlanné. *Ki az emberektől azt, mi őket jogosan illeti, megtagadja: elzárja előlük az életnyugalom forrását; elragadja az éhezőtől a fentartó tápot, a betegektől az üdítő gyógy-szert; kto odopre ľudom to, čo im právom náleží: zatvára im prameň spokojnosti života, odtrhuje lačným udržujúci pokrm, nemocným občerstvujúci liek.*

Štvorčlanné. *Mivel az ifju lélek fényesebb jövőről s boldogságról alkot magának képeket, mint múltját a tapasztalás alkothat és lát: azért gyönyörködik úgy a költeményekben; azért ring oly örömet álmain; azért teremt magának oly saját világot, melyben vágyai szerint történnek mindenek, melyben minden megvan, a mit kíván. Ponevác mladistvý duch tvorí si skvelejšie obrazy o budúcnosti a blaženosti, nežli jaké môže tvoríť a dať zkusenosť: preto sa kochá v básňach; preto sa vznáša tak rád na svojich snoch; preto si tvorí tak osobitný svet, v ktorom sa mu stáva všetko dľa jeho túžeb, v ktorom má všetko, čo si žiada.*

Päťčlanné. *Hol Isten nanja legelsében rád veté sugarát; hol az első emberi szem szeretetteljesen mosolygott bölcsődre; hol anyád először keblére szorított: ott gyökeredzik szereteted, ott van a hazád; kde božie slnce najprv hodilo papršleky na teba; kde prvé oko ľudské láskave sa usmievalo na tvoju kolíbkú; kde ťa matka najprv pritiskla k prsám: tam sa korení tvoja láska; tam je tvoja vlasť.*

Poznámka. Ponevác ku tvoreniu obvetí požaduje sa dokonalá známosť reči, preto sa môže pristúpiť k nemu až po dosažení tejto.

Dodatok.

Pravopis. *Helyesírás*tan.

§. 192. Všeobecné hlavné pravidlo pravopisu je to, aby sa písaly slová tak, jako sa vyslovujú a píšu vo vzdelanejšej spoločenskej a spisovnej reči. Teda nie na pr. *alma* al. *óma*, *koldis*, *ló* atď. trebas sa tak nekde vyslovujú, lebo vo spisovnej reči užíva sa *alma*, *koldis*, *ló* atď.

Osobite ohľadom na písanie samohlások platí toto pravidlo vždy; lebo samohlásky vo vzdelanej reči vyslovujú sa v skutku vždy tak, jako sa píšu, a naopak; len že Slovákovi treba dať pozor na výslovu jemu cudzieho a jemu trochu obťažného *ö* a *ü*; potom na viac jedno za druhým nasledujúcich dlhých samohlások v tom istom slove, čo je v slovenčine neobyčajné; v §. 3. a.

Ohľadom na spoluhlásky platí to pravidlo, čo aj u nás (vidz slov. mluv. §. 127). — Lebo aj tu jasné spodobujú sa vo výslove nasledujúcej temnej, a temné nasledujúcej jasnej; áno jasné aj na konci slov, osobite v chytrejšom vyslovovaní, znejú, jako im odpovedajúce temné, jako aj u nás. Na pr. *mozogtam*, znie *mozoktam*, *hýbal* som sa; *vásban*, jako *vazsban* v železe; *hab* pena, *hap*, *szeg* klinec, jako *szék* atď.

Ponevác ale, jako vidno, v písme musí sa podržať pravá spoluhláska, preto treba zkúšať, ktorá je ňou. — Tato zkúška v sredsloví stáva sa spôsobom slovozpytným (etymologickým, (*szóelemzési mód*), ktorý je často ťažší, nekdy ale veľmi ľahký. Tak na pr. v *különben*, kde sa *n* vyslovuje pred *b*, jako *m*, pozná sa na prvý pohľad, že je tu *ben* pomerná prípona, ta sa odhodí a zostane *külön* a nie *külöm*.

Na konci slov zkúška o pravú spoluhlásku prevádza sa tak, jako u nás; položí sa totižto za pochybnú koncovkovú spoluhlásku prípona počínajúca sa samohláskou; zo znenia spoluhlásky pred samohláskou pozná sa pravosť jej. Na pr. *láb* noha, zneje čo *láp*; ale sa musí písať *b*, lebo je množné číslo *láb-ak*; taktiež *hold* mesiac *s d*, lebo je *hold-ak*, ale *holt* umrelý, lebo je *holt-ak* atď.

O písaní složených spoluhlások v sredsloví, vidz §. 3. pozn. 5. — O spodobovaní koncovkovej spoluhlásky v náslovnú príponovú spoluhlásku, hovorí sa na patričných miestach traslovia. Z tohoto tiež vysvitá, kedy sa má písať *ts* a *cs*, kedy *dj* a *gy* ktoré vo výslove znejú jednako.

Užívanie veľkých písmen.

§. 193. Veľké písmeny (*nagy kezdőbetű*) užívajú sa v maďarskej reči tak, jako v slovenskej:

1. Na začiatku každej písanej reči a verša.

2. V posred reči na začiatku každej vety po bode (.) ; — po dvojbođe (:) len na začiatku rovno uvedenej reči ; — taktiež po otázniku a výkrikníku na začiatku vety.

3. Veľkou písmenou píšu sa vlastné mená, jako: osobné mená, priezviská, krstné mená, mená čias tok sveta, krajín, stolíc, miest, obcí, vrchov, ostrovov, potokov atď. Na pr. *Péter, Europa, Velence* Benátky, *Liptó* Liptov, *Duna* dunaj, *Balaton* atď. Sem patrí aj meno *Isten* Boh ; taktiež mená ústavov, námestí, (*köztér*) ulíc, zosobnených myšlienkových pochopov ; názvy kníh ; na pr. *Múzeum, Ujtér* nové námestie ; *Cukorutcza* cukrová ulica ; *Halál* smrť (jako osoba) ; *Magyar Nyelvtan*, maďarská mluvnica atď.

Avšak keď sa vlastné mená užívajú jako prídavné mená, píšu sa len malou písmenou ; na pr. *pesti lakos* pešťanský obyvateľ ; *platói szellem* platónsky duch ; *isteni gondviselés* božia prozreteľnosť. — Rodinné ale priemená (praedikát, *előnév*), trebas sú prídavné, preča sa píšu veľkou písmenou ; na pr. *Baróti Szabó Dávid*, Barótsky Dávid Szabó.

4. Veľkou písmenou píše sa v osloveniach (titulaturách *czím*) každé slovo ; na pr. *Méltóságos Gróf Úr!* Osvietený Pane Grofe (Hrabe)! atď. Jestli ale tyto slová prichádzajú len jednoducho v reči, čo člany viet, a nie čo oslovenie, píšu sa len malou písmenou.

Ostatnie tu nespománuté mená, jako mesiacov, čias tok roku, národov atď. nech sa píšu malou písmenou ; na pr. *marcius*, *tavasz* jar atď.

O užívaní delidiel.

§. 194. Delidiami (*írásjel*) nazývajú sa ty znaky, ktorými sa v písme naznačuje, kedy sa má v ústnom prednášaní písanej reči postáť, hlas povýšiť, ponížiť atď. Také znaky sú: Bod (.) — *pont* ; — čiarka (,) — *vessző* ; — s redník (;) — *pontosvessző* ; — dvojbod (:) — *kettőspont* ; — otázník (?) — *kérdőjel* ; — výkrikník (!) — *felkiáltásjel* ; — úvodník („“) — *idézőjel* ; — pristavník (—) — *gondolatjel* ; — spojovník (-) — *kötjel* ; — dôrazník (‘) — *nyomatékjel* ; — závorka () [] — *zárjel* — a odsuvník (‘) — *hiányjel* al. *kihagyásjel*.

Bod (.) sa kladie na koniec každej úplnej či jednoduchej, či složenej vety. — O užívaní čiarky (,) hovorí sa v

§§. 167. 169. 170. — O užívaní sředníku v §§. 169. 191. — O dvojbođe (:) v §§. 174. 191. Krome toho dvojboď uživa sa, keď sa má uvádzať nejaká dôležitá výpoveď, príklad, názov knihy, alebo keď sa má vyčítovať viac vecí menovite, zvlášte po slovách: *mint* jako, *és pedig* a síce atď. Na pr. *Ki a jótéteményt meglöszönni elfelejtí, homlokára írja: Nem érdemeltem meg; kto zapománie ďakovať za dobrodenie, píše si na čelo: Nezaslúžil som. Higyétek el nekem: az engedetlen gyermek önmaga ostroma, verte mi: neposlušné dieťa je samo sebe bičom. A természetrajz fő részei: az állat-, növény-és ásványtan, hlavné čiastky prírodöpisu sú: živočišstvo, rastlínstvo a nerastopis.*

Otáznik (?) kladie sa po rovných (v. §. 151. a 173), po pochybovacích a rečníckých otázkach; na pr. *Hova forduljak? Kam sa mám obrátiť? Ki tagadná az Isten létét? Kto by zapieral jestvovanie Boha?*

Úvodník („“) uživa sa tak, jako sa povedalo v §. 174. — O výkrikníku (!) vidz §. 151. Taktiež uživa sa po jednotlivých citoslovách, alebo po výrazoch radosti, žalosti, podivenia, žiadosti atď. *O! vajha! bár! fájdalom* bohužial atď. Jestli sú takéto citoslová s výkrikníkom v posred vete, neužíva sa za nimi veľká písmena. N. p. *Testvérem, fájdalom! meghalt, brat môj, bohužial! umrel. — Potom za osloveniami v liste, reči atď. Na pr. Tisztelt Barátom! Ctený priateľu! — Napokon po výkrikných prudkých otázkach; na pr. Hát most is a régi vagy?!* Teda ešte aj teraz si ten starodávny?! alebo len sám výkrikník: *Mit cselekedtéel ismét!* Čo si urobil zas!

Pristavník (—) — *gondolatjel* — kladie sa na miesto nedopovedanej reči, čo si každý domysleť má; alebo kde sa má vysloviť nečo neočakávaného; na pr. *Nekem is elég irigyem vannak, kik — de hallgatok.* Aj ja mám dost závistníkov, ktorí — ale mlčím. *Ekkor dühösen kardot ránt, élére tapint és — csendesen hüvelybe bocsátja;* tu hnevliivo vytási meč, dotkne sa ostria, a — ticho do pošvy spusti — O oddeľovaní vstavky pristavníkom vidz §. 169. 1. poznam.

Spojovník (-), kratšia čiarka, než pristavník, uživa sa vždy pred opytovacím príklonným -e (-li); na pr. *fogsze tanulni, budeš-li sa učiť?* — Potom sa uživa k rozdeľovaniu viacejslabičných slov z jedného riadku na druhý; napokon často medzi peň a prípony alebo spony a v složených slovách medzi člany složeniny; na pr. *város-ban, idő-pont;* toto ale sa uživa len v učebných knihách pre zretelnosť.

Dôrazník (,) označuje také slovo alebo vetu, na ktorú chceme obrátiť osobite pozornosť čitateľovu; medzitým v

tlačí stáva sa to častejšej rozdielnymi od druhých písmenami, a v písme podčiarnutím vyznačeného slova alebo vety. Toho príkladov je dosť v tejto knihe.

Do závorok () [] kladie sa také slovo alebo celá veta, ktorá nepatrí tak podstatne do spojitosti reči; ale slúži obyčajne k vysvetleniu, nekdy aj ku vysmiatú povedaného. Do závorok kladú sa najmä výrazy buď viacej známe, alebo neznámše, aby sa s nimi čitateľ oboznámil. Slová v závorke prednášajú sa nižším hlasom. Na pr. *A chemia (vegytan) legszebb, de egyszersmind legnehezebb része a természettannak, chemia* (lučba) je najpeknejšia, ale spolu najťažšia čiastka prírodopytu. *Azt mindenki tudja, csak ti, (hiszen hogy is ki-vánhatnók ezt töletek!) csak ti nem tudjátok, to každý vie, len vy (nuž jakože by sme to aj mohli žiadať od vás!), len vy to neviete.*

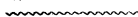
Ódsuvník (') (*hiányjel*) užíva sa teraz zväčša len v básnictve k označeniu vynechanej koncovkovej hlásky alebo sylaby; na pr. *od' adja* m. *oda adja* ta dá; *soh' sem* m. *soha sem* nikdy; *hisz'* m. *hiszen* však; *se'* m. *sem* atď.

Cvičebná časť.

Ulohy pod „a, b“ pre počiatočníkov ku prekladaniu

a

**úlohy pod „c“ pre pokročilých k opravovaniu doplňova-
niu a prekladaniu.**

1. úloha ku 3. a 4. §.

1. A ki fárad, várat nyer. 2. A főtt rákot rágják és szopják. 3. Jobb álmat hoz a pusztá szalma, mint a fizetetlen számla. 4. Az aczélnak az a czélja, hogy a sziklaköböl szikrát üssön a taplóba. 5. A kendernek magja, a máknővénynek mákja, némely erdei fának pedig makkja van. 6. A verés következtében lett veres és véres. 7. A méh mézet készít. 8. Pécs kicsinyben Bécs. 9. A rúd nem lúd, sem a malom nem majom; de a szür már szőr és a ser is megivószer (*látka k pítii*). 10. A holt ember színe oly halavány, mint a holdé. 11. Szemmel *) tartsd a cselédet, ha búzát szemel. 12. Kit a vész körülvesz, ha nem vigyáz, odavesz. 13. Ritka öröm üröm nélkül. 14. Illő, hogy az ember minél jószágosabb annál jószágosabb legyen. 15. Tíz házat emésztett meg a tűz. 16. Mikor ágyúja dörög, „Allah,“ kiált a Török. 17. Ne nyujtódzál tovább, mint takarózdód ér. 18. A kinek foga fáj, roszul tesz, ha tű fokával beleváj. 19. Sok só a lében, sok szó az emberben szenvedhetlen. 20. Jobb a méz, mint a mész. 21. Tölgyet az erdőben, tőgyet a tehénnél találsz. 22. A ki a jónak nem örül, az örült. 23. Szoba örökdjék becületed fölött, hogy szóba ne kerülj. 24. Meggyre megy a veréb. 25. A mi jól elkel, azt el kell adni.

Úlohy k 2. §.

a) Povypisujte z prvej úlohy slová so samými krátkymi samohláskami!

b) Povybierajte z tejže úlohy slová, v ktorých sa nachádzajú aj krátke, aj dlhé samohlásky!

c) Udajte slová, v ktorých sú nízke samohlásky!

d) Udajte slová, v ktorých sú vysoké samohlásky!

e) Vypíšte slová, v ktorých sú složené spoluhlásky, a napište aj ty spoluhlásky osobite.

2. úloha ku 6. §.

a. 1. *Čisto - nízke slová*: agy, ágy, száj, tag, új (ujj), fal, kar, kard, juh, út, kút, domb, láb, fog, váll, máj,

*) Zdvojená spoluhláska má sa trochu dlžej držať vo výslove, čo však len z počutia možno sa naučiť.

nyak, mar, már, nyár, rozs, gomb, gond; — atya, anya, boldog, varázs, város, várás, malacz, vászon, ostor, uzsonna, ugorka, óra, nadrág, halál, halandó, szabad, szabadság, korom, gyomor, kosár, utca, hordó, kalap, tavasz, torony, kasza, sarló, szabály, tanul, tanulás, alany, tudós, szalma, hallgat.

2. *Čisto - vysoké slová*: fej, szem, nyelv, test, mell, kert, hegy, hely, öl, ör, ősz, öz, tör, tör, üdv, ül, úr, út, ügy, seb, zseb; — ember, gyermek, ecset, eczet, terem, verem, szerencse, ököl, ökör, köröm, selyem, jegenye, ünnep, henger, tenger, rege, kereszt, gyenge, követ, meredek.

3. *Ostronízke* vidz v §. 38. 4. a 5.

4. *Vysokoostre* vidz v §. 39. 7. a) b).

5. *Miešané nízke*: leány, csillag, gyertya, kigyó, ajándék, hernyó, maradék, csikó, villa, ténta, ivás, disznó, sivatag, szerda, szerha, ikra, izmos, belezna, vékony, szikra, szikla.

6. *Miešané vysoké*: ezüst, élet, himlő, tündér, vezér, szegény, széles, verés, dicséret, végez, czipő, kemény, hideg, érzelem, égő, bővít, emészt, ének, cséplő, hirnők, fehér.

*) Může sa dať za úlohu ešte viac slov ku každému druhu povybierať zo slovníka.

c. *K opraveniu* Vypíšte z nasledujúceho 1-ho bodu tých 8 slov, ktoré sú miešané nízke a čisto vysoké; a udajte, ktoré je jaké aj s významom ich:

1. állat, szeretet, barom, garas, világ, krajczár, rongy, forint, ragály, retek, rák, menny, zsák, zsámoly, siralom, jámbor, gomba, kendő, árva, udvar, játék, patkány, patkó, pad.

2. Vypíšte tých 6 nízkých a vysokých miešaných slov, ktoré sa medzi nasledujúcimi nachádzajú:

gyep, növendék, főnök, kedvencz, festék, kereszt, medve, heveder, csiklandós, ferdelem, csere, cseresnye, kender, mártalék, kelet, kemence, kelme, sötétség, remete, hézag, rejtek.

3. Vyberte 6 vysokých z nasledujúcich jednoslabičných ostrých slov:

háj, híd, síp, kés, ezél, sík, dër, ing, díj, liszt, zsír, ércz, nyíl, gép.

3. úloha ku 11. §.

a. I. Skutočné. 1. *Vlastné*: Europa, Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztralia, Austria, Magyarország, Pest, Buda, Nyitra, István, Péter, Erzsébet, János, Kárpátok, Tátra, Duna, Vág, Garam.

2. *Obecné mená*: alma, kapa, törvény, kutya, pincze, szárny, tál, száka, katona, szabó, folyó, dal, üst, kád, bodnár,

asztalos, író, bíró, hal, nyál, csizmadia, órás, légy, cserebogár.

3. *Hromadné*: csorda, csapat, csoport, falka, gyűlevés, katonaság, lakosság, deákság, ifjuság, talu, bútor.

4. *Hmotné*: zab, borsó, lencse, kukoricza (török búza, tengeri, málé), köles, vas, arany, bőr, réz, sárgaréz, viasz, faggyú, tészta, papiros.

II. *Myšlienkové mená*: 1. szivesség, mértékletesség, őszinteség, alázatosság, irgalom, udvariasság, vitézség, hűség, fősvénység, kegyetlenség, gonoszság, dicsvágy, háladatosság; — 2. ülés, állás, alvás, fekvés, járás, nézés, fürdés; — 3. irás, olvasás, tanulás, építés, varrás, verés, kérés, döfés, hívás, felelés.

c. 1. Vypracujte úlohu, ktorá je na konci 11. §. na 10 strane!

2. Povybierajte so skutočných vlastných a obecných mien osobné a miestne mená!

3. Povybierajte z celej druhej úlohy podstatné mená, a udajte, ktoré je jakó!

4. úloha ku 14. §.

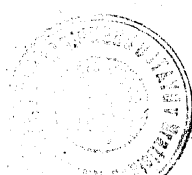
c. 1. Udajte, prečo je vyložené alebo vynechané príslovce pred tým lebo oným podstatným menom v nasledujúcich vetách; ktoré spolu i preložte!

Poznámka. 1. Jestli je pred vlastným menom prívlastok, predkladá sa mu (totižto prívlastku) obyčajne príslovce; n. p. *A világgyőző Sándor meggyőzetett a haragtól*, svetovíťazný Aleksander premožený bol od hnevu. *A kis Mátyás beteg*, malý Matej je chorý. — Avšak jestli tento prívlastok je stály, t. j. taký, ktorým jako sebe vlastným, od ľudí stále pripisovaným, — oddeľuje sa od druhých, príslovce sa nevykladá; n. p. *Nagy Sándor*, veľký Aleksander, známy pod týmto menom kráľ macedónsky. *Vak Béla*, slepý Béla, kráľ uhorský atď.

2. Pred vlastným menom príslovce vykladá sa aj vtedy, keď sa uživa čo obecné meno; n. p. *Cicero*, miesto rečník taký, jako Cicero. Aleksander *Sándor*, miesto vojvoda, jako Aleksander; v tomto páde užívajú sa aj v množnom čísle. Vidz §. 12. pozn. 1.

3. Príslovce kladie sa aj pred prívlastok toho mena, na ktoré sa poťahuje; na pr. *A nagy ütközet* veľká bitka. *A magas és széles templom* vysoký a široký kostol atď.

1. A bor inni való. 2. Istvánfy magyar történetiró volt. 3. A vak Homér legnagyobb költésze a régi Göröghonnak. 4. Vak Béla király véres gyűlést tartott Aradon. 5. Magyarhonban sokféle banya van. 6. Arra való a fül, hogy hallj vele. 7. Sok egyéb nélkül ellehetünk, de víz nélkül nem. 8. Karácson Krisztus születésének emlékünnepe. 9. A bölcs mindenütt otthon van. 10. A víz sót, czukrot old, tüzet, meszet old. 11. Zár zárja az ajtót. 12. A madarak zúza a

magvat összezúzza. 13. Az öregség maga betegség. 14. Juliust fürdőben töltöttem. 15. A szorgalom a kincsek édes anyja, 16. A kénytelen munka kettős teher. 17. Holló a hollónak nem vájja ki szemét. 18. A tavali május igen hideg vala. 19. Mostani időkben ritkák a Cicerók. 20. Az ősz haj szép korona az értelmes és erényes főkn. 21. Mondá Isten: „Legyen világosság és lőn világosság.“ 22. Azok, kik bennünket nevelnek, hálánkra méltók. 23. Éhség a farkast is kihajtja a bokorból. 24. A kis János is veled akar menni. 25. Munka után édes a nyugalom. 26. Nem messze esik az alma fájától.

2. Preložte a opravte nasledujúce vety, v ktorých predslovce 6 ráz je zbytočne položené; 5 ráz chybuje, a 4 razy položené je na nepravé miesto!

1. Az Ázsia legnagyobb világrész. 2. Kutyám az ágy alá bujt. 3. Szép város az Pest. 4. Bátyám Pesten lakik, nővérem pedig Budán. 5. A Mátyás király igazságosnak neveztetik. 6. Három költőzködés egy egés (príslovie). 7. A macskát zsákban ne áruld (príslovie). 8. Kis a János is olvas. 9. A Mohácsnál a Lajos király elveszett. 10. Azt embert nem ismerem. 11. Annyit hazud, mint bomlott az óra. 12. Szív gyarló az oltovány, (srdee je krehký štep), a melyben minden jó rosz egyiránt fogamzhatik. 13. Hol a szükség legnagyobb, ott az Isten közel. 14. Föld égi test. 15. A husvét Krisztus feltámadásának emlékünnepe. 16. Múlt deczemberben nagy hideg volt. 17. Ez kert miénk. 18. Derék a tanítónk meghalt.

5. úloha ku 16—20. §.§.

a. b. Udajte, jaká je ktorá priponá pri nasledujúcich slovách aj ohľadom na hlas, aj ohľadom na význam!

Isten-ém, világ-on, csillag-ok, idő-vel, virág-ért, fá-ban, könyv-eim, mogyoró-nk, szőlő-nél, répá-d, parej-t, dinyé-je, csikó-val, harsfá-ig, kecské-ink, kutyá-itok, patkó-i, csészé-ből, ketrecz-től, hernyó-vá, kigyó-nak, zsemlyé-je, szaloná-ért, folyosó-n, kalitká-ba, esztergályos-hoz.

c. 1) Povybierajte z, prvej úlohy I. mená s miestnymi priponami: — II. mená s akkusativnou priponou.

c. 2) Vypíšte ty mená, ktoré majú priponu chybné pridanú a opravte!

Terem-ben, tűzhely-en, sütemény-vel, iskolá-ba, nyárs-em ének-et, véső-val, pinczé-ben, művész-eink, csont-od, toll-aink, majorság-eid, irnok-vá, egyetem-en, edény-nél, munka-ja, ponty-et, fa-n, ünnep-unk, atyá-tól, tenger-ban, szem-ei, mell-om, szarka-k.

6. úloha ku 30. §.

s ohľadom na §§. 29. 79. 91. 1 (a 104. 1.)

Pripománutie. 1. Pridavné meno, čo prívlastok pred podstatným menom zostáva nezmenené (vidz. §. 54. a). — **2.** To isté platí aj o ukazovacom zámene *azon* ten, *ezen*, *e tento*, *oly* taký, *ily* takýto.

a. 1. Az alma gömbölyű. 2. Nem minden alma édes. 3. Hol van atyád? 4. Az atyám otthon beszélget tanítóval. 5. Mit csinálnak most ollóval? 6. Vágják a posztót. 7. A mese kigondolt elbeszélés. 8. Tanítónk sok mesét tud. 9. Itt van a kefe? 10. A kefe itt van; de a fésű nincs itt. 11. Ég a gyertya? 12. Nem ég mert nincs itt. 13. Mi van a hajóban? 14. A hajóban fejszék, kemenczék és golyók vannak. 15. Ki áll a kapunál? 16. Egy katona zászlóval. 17. A felhők levegőben lebegnek. 18. A kapában nincsen aczél. 19. Mit csinálisz most iskolában? 20. Irok és olvasok. — 21. Mi van az istállóban? 22. Fekete paripák. — 23. Az eső igen hasznos. 24. Hol van a kemenczétek? 25. Más szobában. 26. Hol voltál tegnap? 27. A temetőben. — 28. Mit csinálnak a fejszével? 29. Fát vágnak. — 30. Milyen a táblájok? 31. Fekete.

b. 1. Časy sú premenlivé. 2. Naše tabule sú čierne. 3. Vaše šaty sú drahé. 4. Či vidíš tu hrušku? 5. Vidím. — 6. Kto drží slivku a jablko? 7. Ja držím jablko, a zahradník drží slivku. — 8. Bol si dnes na ulici? 9. Bol som s vencom. — 10. Naše hrušky sú tu, vaše sú v kuchyni. 11. Či milujete *) hudbu? 12. Veľmi milujem. — 13. Naša matka je veľmi dobrá. 14. Vaši žiaci sú slabí. 15. Šialky boly drahé. 16. Hrach bude žltý. 17. Havrany sú čierne. 18. Koho čakás? 19. Čakám sluhu. 20. Kde je ruža? 21. Na perine. — 22. Či radi máte *) kávu? 23. Rád, ale len na sniekanie. 24. Naše služky dostávajú večeru. 25. Vaše zástavy vejú. 26. Učítelia milujú dobrého žiaka. 27. Vojaci sú v bitke. 28. Víťazitelia sedia na dele. 29. Žaby skáču. 30. Ihla je tenká. 31. Váš koč je drahý.

e. Pokročilým, nelen pri tomto, ale aj pri druhých §§. môže sa dať za úlohu, aby provybierali a povypisovali z nektorého kúska tejto mluvnice, alebo nejakej druhej maďarskej čítanky ty mená, alebo čiastky reči, o ktorých sa pojednáva; a aby udali, s jakou pripouou ktorá stojí.

7. úloha ku 31. §.

a. 1. A ló állat. 2. Lovaink sárgák. 3. Hol vannak lovak? 4. Lovaink a tónál legelnek. — 5. Mit gondolsz e szó-

*) Zdvorilé oslovenie; o tom v. §. 29. IV.

ról? 6. E szót nem értem. — 7. Honnan kapják a sót? 8. A sót bányában ássák. — 9. A csövek görbék. 10. Ki látja azon követ? Tanulóink. 11. A fű zöld. 12. Fűvem már sárga. 13. Mikor kaszálod a fűvet? Holnap. 14. Drágák a köveid? 15. Igen drágák, mert ritkák. 16. Az esőt szereti ön, vagy a havat? 17. Én a havat szeretem. 18. Mit lát ön? Fát és tövet. 19. Ki olvassa ezen művet? Tanulóim. 20. Mi van e műben? Sok jó és szép elbeszélés. 21. A jók dicsérendők. 22. A javak mulandók. 23. A kertész lovon ül. 24. Én nem utálok a nyüvet. 25. Nem főzi még anyánk a levet? 26. Nem főzi a levet, hanem tésztát csinál. 26. Tanítóink nagy művet ír.

b. 1. Vidím kameň. 2. Vaše hlasy sú dobré. 3. V tomto (ezen) kameni je zlato. 4. Mój strýc robí rúru. 5. Jejich diela sú drahé. 6. Včera boly jazerá čisté. 7. Vaše srdcia sú dobré. 8. Mój pes je v tráve. 9. Naše mačky sú plavé. 10. Naši drozdi spievajú v klietke. 11. Naša tráva je vo válove. 12. Brúsy sú kamene. 13. V bani sú rúry. 14. Naše kôly sú z dreva. 15. Vaše rukavičky sú čierne. 16. Nemám rád červa. 17. Ci vidíte *) vojaka? 18. Vojaka nevidím, len koňa. 19. Vaše kone majú rady seno. 20. Kde je náš vojak? Na koni. 21. Na tráve bola dnes rosa.

8. úloha ku 32. 33. a 34. §§.

s ohľadom na §. 25. 1.

a. 1. Odvat a fában találsz. 2. De hosszak a szarvai! 3. Hol van édes atyád? 4. A mezőn magvat vet. 5. Falvaink nagyon puszták. 6. Nem hallja ön a varjat? 7. Nem hallom, csak a darvat. 8. Fiaim tanulnak. 9. Hol vannak fiaiatok? Iskolában. 10. Ezidén sok gyapjat kapok. 11. Az ölyvek a fenyven ülnek. 12. Hamvad a hazában marad. 13. Hamut a konyhában tartunk. 14. Hamuból hamuzsir, azaz szalajka készül. 15. Mikor kaszálod a sarjút? 16. Sarjúm nagyon kicsiny, azért nem kaszálom. 17. Könyeitek hiába hullanak; mert atyátok él. 18. Nem voltatok a falun? 19. Nem, mert a sarjat vágjuk. 20. Borjaitok nagyon gyengék. 21. Ifjaink most írnak. 22. Ősém olvasztja a faggyat. 23. Fiam nagyon jó tanuló. 24. A te fiúd nem szorgalmas. 25. Hol volt enyvetek? A ládában.

26. A birák ítélnék. 27. Biránk nagyon igazságos. 28. Szereti ön birájakat? 29. Szeretem, mert istenfélő. 30. Ki

*) Zdvorile.

csinálja az ajtót? 31. Az asztalos csinálja. 32. Egészséges a tüdeje? 33. Egészséges, de feje nagyon fájós. 34. Hol van a szőleje? 35. Szőlőm nagyon messze van. 36. Nem hozza a seprőt? Hozom. 37. Hol van édes atyja? 38. A hintóban ül. 39. Hol van neje? 40. A lépcsőn áll. 41. Vőm igen jó ember. 42. Hol terem a bor? A szőlőben. 43. Vejeink a mezőn sétálnak.

44. Ezen ruhák nem illendők. 45. Nem szomorúk öcséitek? 46. Nem; hiszen füttyölnek. 47. Bátyjok nagyon sanyarú. 48. Ezen ifjak nyomorúak. 49. Hol van anyjok? 50. A falun varr. — 51. Bátyja van itt vagy nénje? 52. Csak holnap itt lesznek. 53. Jár öcsétek iskolába? 54. Jár a nénénk is.*) — 55. Ki hajtja a borjút? Öcsénk. 56. Bátyáid nagy honfiak. 57. Mit csinálnak az úrfiak? 58. Szőlőt szednek. 59. Nem ismered Székelyit? Nem; csak Pálfit. 60. Nem voltak itt Péterfiék? Nem. 61. Ki díszíti a temetőt? Hunyadiak. 62. Mit fest Istvánfi? Hunyadit. 63. Mit csinálsz? 64. Zárom a baromfit. 65. Hol vannak férfitok? 66. Fűvet kaszálnak. 67. Ki birja e falvat? Csákyak. 68. Nem voltak Bátoriak fürdőben? 69. Voltak; nagybátyjok is ott volt.

b. 1. Či poznás jariaba? 2. Poznám aj jastriaba. 3. Kde je tvoje tela? 4. Pasié sa v lese. 5. Či sú tvoje lesy husté? Ano. 6. Moji mladši bratia sú stáli. 7. Kto kosí otavu? Mój strýc. 8. Nenie tu môjho syna? 9. Nenie ho tu, je na hrobitove (cinteri). 10. Či vidíš ten hrozny peň? Vidím. 11. Naše hlavy sú okruhlé. 12. Vaše hrozno je kyslé. 13. Tyto gule sú ľahké. 14. Jeho čas je už tu. 15. Jej plúca sa hojajú. 16. Naše prúty sú hybké. 17. Naše dvere sú pri sude. 18. Kde sú vaše púpätá? 19. Naše púpätá sú na ruži. 20. Vaše zovnejšky sú vypuklé. 21. Jejich sud stojí v pivnici. 22. Naše sily sú premenlivé. 23. Čo robia naše staršie sestry? 24. Šijú na chodbe.

25. Naši súdcovia súďa v izbe. 26. Naši mladí páni prechádzajú sa na ulici. 27. Vaši ujcovia sú veľkodušní. 28. Vaši mladši bratia sú švihlí. 29. Tyto jablká sú kyslé. 30. Naše kone sú smädné. 31. Kde sa topia vaše glije? V peci. 32. Nebráňa naši mladíci vlasti? 33. Bráňa aj mrú za vlast. 34. Či vaše čerstvo vyhnané ratolesti (omlady) neschnú? 35. Nie; lebo ich opatrujeme. 36. Naše mačky sú malohlavé. 37. Čo robia naši dobrosrdeční otcovia? 38. Sejú semä na poli. 39. Koho čakáš tu pri škole? Veľkodušného dobrodinca. 40. Kto (to) spieva? Naši mužovia. 41. Naši bociani sú

*) Is = aj, nekladie sa, jako u nás pred, ale za to slovo na ktoré sa potahuje.

veľkonohí. 42. Nezostanú tu jariaby? 43. Nie, ale divé kačky zostanú tu.

44. Budínci stavajú školu, 45. Nechodí tamto tvôj starší brat? 46. Nie; tam chodí váš učiteľ. 47. Čo lieta pri jedli? Vransy. 48. Čo sa zhotovuje z loja? Sviečky. 49. Čo obrezávaš? Mladé ratolesti (jedn. č). 50. Naše vlny sú strakaté. 51. Vaše ruže sú krásne. 52. Tito mladí páni sú bystričania. 53. Nerúbeš jedle? 54. Nie; rúbem dub. 55. Čo hľadáte (z dvor)? 56. Hľadám psa a teľa. 57. Naša záslona je pohyblivá. 58. Čo robí kamenár. 59. Kreše kameň. 60. Naše vrany už lietajú.

9. úloha ku 37. §.

s ohľadom na §§. 25. 2. §. 26. 27. 28. 35. 1. a 36.

a. 1. Ezen mezök agyagosak. 2. Tanulóitok dolgosak. 3. Nem lyukasak fogaid? 4. Nem lyukasak, de fájósak. 5. Répáim fásak. 6. Csirkéik soványak. 7. Azon falak rosszak. 8. Szobáink tágak. 9. Ezen golyók mázsásak. 10. Hol vannak a halak? A nagy tóban. 11. A te ólad alacsony. 12. A hársak árnyékosak. 13. Körtéim lágyak. 14. A borzak erdőben vannak. 15. Messze vannak tavaitok? 16. Nem messze, mindjárt az erdőnél. 17. Trombitáitok harsányak. 18. Katonáink gyorsak. 19. Hol van ágyad? 20. Ágyam a folyosón van. 21. Én sok tárgyat ismerek. 22. Házaim ujak. 23. Az én társam oly hü, mint a te társad. 24. Itt voltak egykor gyárak. 25. Azon ágak szárazak. 26. Nem keresi kegyed a nádat? 27. Nem, én keresem a fonalat. 28. A fán száraz ágak vannak. 29. Díjam igen kicsiny; 30. Fojtós almák rosszak. 31. Én nem vagyok fázékony. 32. Nyakad igen vékony. 33. Nem adod ide a tollat? 34. A tollat adom, de a ceruzát nem. 35. A Dunán hidak vannak és a hajók járnak. 36. Atyám házat épít. 37. A kutya szereti a hájat. 38. Nem viselsz te szíjat? 39. Nem; mert a hasam fájós. 40. Hozom a száraz vesszőt. 41. Most a háboruban ijat nem használnak.

b. 1. Mőj dom je taký, jako tvőj. 2. Železo rozpaľujú. 3. Sliny sú užitočné. 4. Tu sú naše vojská. 5. Radi máte (z dvor.) vojnu? 6. Nie; ja milujem pokoj. 7. Nebolí ťa chrbát? 8. Nie; ale má boli päta. 9. Či je váš múr vysoký? 10. Nie; lež je hrubý. 11. Tyto kamene sú pevné. 12. Škorvanky sú veselé. 13. Líšky sú divé. 14. Naše kone sú vychudlé. 15. Tvoja podošva je tak hrubá, jako moja podošva. 16. Naše hrušky boly mákké. 17. Kto nesie káďu?

Naše služky. 18. Kde vidíš dieru? Na dverách. 19. Tône sú klamlivé. 20. Vaši sluhovia sú ospanliví. 21. Vidím mesiac. 22. Moje ražne sú hrdzavé. 23. Tyto čiary sú krivé. 24. V múre sú kamene. 25. Trst je ohybná. 26. Aj čerstvé prúty sú ohybné. 27. Tvoja noha je veľká. 28. Na lipe sedia vlas-tovičky. 29. Tvoje stado bolo v lese. 30. Váš zámok stojí na vysokej skale. 31. Moje vlasy (jedn. číslo). sú plavé. 32. Na tejto daske sú hrče. 33. Jejich temená sú vyhlbené. 34. Zubami (jedn. č.) hryzieme. 35. Trstou pokrývajú dom. 36. Matka dáva na misu polievku. 37. Starší brat viaže na krky (jedn. č.) šatku. 38. Jeho staršia sestra topí maslo. 39. Naši strýcovia sedia na sánkach. 40. Tvoja žížen bola veľká. 41. Vaša žaloba není tak veľká, jako moja žaloba. 42. Kto stavia tento most? Naši otcovia. 43. Náš mladík je príkladný. 44. Moje ramenó je silné.

10. úloha ku 38. §.

ohľadom na §§. 26. 2. 26. 27. 28. a 36.

a. 1. Mi függ amott az ajtón? Kulcsok. 2. Hova küldöd a dobst? A nagy kórodába. 3. Hol vannak az órások? A városban. 4. Ki keresi a kapást? A kapus. 5. Ki ad garast a koldusnak? Öcsénk. 6. Ezen országban vannak havasok; azaz állandó hóval befedett magasok. 7. Házaitok nagyon magasak. 8. Hol van fogasod? A falon függ. 9. Én ezen erdőben forrást találok. 10. Én nem vagyok adósod. 11. Jós az, ki a jövődöt ismeri. 12. Nem tartod a tallért? 13. Nem; csak huszast tartok. 14. Orvosaink nagy tudósok. 15. Ki tudja ezen dalt? 16. E dalt csak gyámom tudja. 17. A rákok nem gyorsak. 18. Kinek adod a halat? 19. A halat órásnak adom. 20. Hát a rákkal mit csinálsz? 21. A rákot megtartom. 22. Mi van azon kalapon? Szép virágok. 23. Hol tartod a juhót, az ólban vagy a mezőn? Nappal a mezőn, éjjel pedig az ólban. 24. Ki fogja most a rákot? Kocsisaim. 25. Gondjaim nagyok. 26. Mit látsz te ott? Kis dombot. 27. Hol van inastok? 28. Fát szed az erdőben. 29. Ki ássa a sirt? A sírásó. 30. Hol voltál? A gazdagnál. 31. Mi van ott az asztalon? Kardotok. 32. Ki szalad ott? A kalaposok. 33. Ki kapja az ajándékot? 34. Az ajándékot csak a szorgalmas tanulók kapják. 35. Nem vagy te a bizománnyban? 36. Nem; mert nem voltam a választásnál. 37. Ki a szomszédotok? 38. Szomszédunk egy nagyon jószívű orvos. 39. Jó deákok vigyáznak az iskolában. 40. A fecskék hirdetik a tavaszt. 41. Polgáraink szeretik a királyt és a hazát.

42. A szárazságban ismerjük a jó forrást. 43. Én gyűlölöm a tolvajt. 44. A hadak a síkon indulnak. 45. Kínjaim nagyok. 46. Ki készíti a sípot? A sípos. 47. Nem tartasz te zsírt? 48. Nem; én csak vajat tartok. 49. Kivánságod igen szerény. 50. Indítványotok nagyon hasznos. 51. Mit nézesz? 52. Nézem a csillagot. 53. Honnan kapjuk a világosságot? A naptól. 54. Én a bíróval jó viszonyban állok. 55. Mi van ott a padon? Aczélod. 56. Ki csinálja a sajtot? 57. A sajtot juhászok, csinálják. 58. Az asszonyok itthon vannak; de az urat nem látom.

b. 1. Rybári sedia na brehu. 2. Knihkupci predávajú knihy. 3. Stolári zhotovujú náradie. 4. Drevorubači sedia na lavici. 5. Naša švajdlena šije nohavice (jedn. č.) 6. Mlynári robia haľ. 7. Váš kolár je na vvročnom trhu. 8. Kto stavia tuto kaplnú? Váš priateľ. 9. Kto píše tento riadok? Náš žiak. 10. Kto predáva cesnak? Kramári. 11. Kde sa rodia huby? 12. Huby sa rodia v tóni. 13. Hostínski sú usilovní. 14. Tyto kvety sú strakaté. 15. Naši strýcovia sú šťastní. 16. Kto umýva misu? Náš kuchár. 17. Kde je vaša kuchárka? V kuchyni. 18. Naše dediny dorábajú dobré víno. 19. Čo nesieš? Sniedanie pánu Horvátovi. 20. Čo poziera tamta slečna? Mäso. 21. Tyto slečny sú mladé dievčatá. 22. Moje dcéry nenávidia pomlúv. 23. Dnes bude svačina u pána súdca. 24. Naša slúžka predáva baranie mäso. 25. Váš kohút spieva na jabloni. 26. Kde sú naše sliepky? 27. Kutrú na dvore. 28. Moji priatelia sú príkladní. 29. Čo robí náš súdca? Košinu. 30. Číky žiju v močiare. 31. Dobrého priateľa každý miluje. 32. Kde boli naši mešťani? Vo veľkom meste. 33. Tyto motúzy sa trhajú. 34. Naše kvety vädnú pre suchotu. 35. Kde boly vľani naše vojská? Vo vojne. 36. Kto predáva mäso? Mäsiari. 37. Čo robí tvôj otec na poli? 38. Seje raž. 39. Demosthenes a Cicero boli veľkí rečníci. 40. Potkaní robia veľkú škodu. 41. Kto honí zajaca? Naši psi a strelci. 42. Kde sú naši synovia? 43. Sedia v prachu. 44. Jako sa prechádza náš stotník? S mečom. 45. Pútnici rozprávajú sa v hostinci. 46. Tvoje myšlienky sú dôležité. 47. Tejto hry neznám. 48. Kde sú taniere? Pri mise. 49. Moje kosti sa trasú. 50. Nesiem novinu. Jakú? Náš učár je už doma.

11. úloha ku 39. §.

s ohľadom na §§. 25. (2.) 26. — 28. a 36.

a. 1. Mit csinálnak a kőmivesek? 2. Házat építenek. 3. Minden ember szereti a jó gyermeket. 4. Hol vannak

képeid? A könyvben. 5. Kutyaítok nagyon dühösek. 6. Ki sétál ott a réten? Ezredeseink. 7. Az emberek bűnösek. 8. Egészséges a testvéred? Egészséges, nővérem is. 9. Ezen halászok igen elmések. 10. Hol vannak a nyergesek? Istállóban. 11. Ezen környek igen termékenyek. 12. Az emberek nem szeretik a bilincset. 13. E ruhák füstösek. 14. Mi van a széken? Könyvek. 15. Ezen tölgyek nagyon vastagok. 16. Nővéreim igen érzékenyek. 17. Fiam nem volt oly ingerlékeny. 18. A tanítók felelősek a tanítványért. 19. Énekeink jó hanggal birnak. 20. Igényeink nagyon kicsinyek. 21. Egészek azon gépek? Egészek és épek. 22. Ki keresi az eledelet? A szegény gyermekek. 23. Mit varr édes anyátok? Inget. 24. A könyöket nem tartják a padon. 25. Hol van pénzed? A szekrényben. 26. Földjeim nedvesek; de bődek. 27. Az oroszlanok erősek. 28. Testvéreid nagyon szerények. 29. Ez az én késem, hol van a te késed? 30. Nem vársz vendéget? 31. Várok, és pedig nagyon becseset. 32. Hol árulják a meggyet? A piacon. 33. Méheim sok mézet csinálnak. 34. Füleml nagyon viszket. 35. Mi van ezen edényben? 36. Én ezen edényben mézes kalácsot tartok; de most liszt van ott. 37. A fűjek vetésben fészkelnek. 38. Mennyi fát hozasz? Ölet. 39. Ég még a tüzed? 40. Ég, még pedig nagy lánggal. 41. Fejeink már őszek. 42. De bájosak ezen völgyek! 43. Miért nem zöldék itt a fák? 44. Mert a hernyók pusztítják. 45. Ki vezeti az ebet? A vadász. 46. Az éjek most hidegek. 47. Ezen sajtok csipősek. 48. Öveim igen erősek. 49. A tisztok a sétatéren járnak. 50. Mit hoznak az erdészek? Özet. 51. Ezen fűzek szépek. 52. Hol vannak kertjeid? A hegyen. 53. Lovaim nagyon kővérek. 54. Thales és Solon görög bölcssek voltak. 55. Érdemeid nagyok. 56. Lovászaid nagyon röstek. 57. Az állatok élő lények. 58. Hol van pecsétje? A földön. 59. Ki a kezesed? Nagybátyánk. 60. A gazdag emberek nem mindig elégedettek, és nem mindig boldogok.

b. 1. Kto hľadá nõž? 2. Mõj brat hľadá nõž, sestra ale hľadá nožničky. 3. Kto mi dá vody? 4. Vody ti dám ja; ale piva ti dá náš súsed. 5. Kde je dým? V komíne. 6. Vaši plukovníci sú veľkí víťazi. 7. Čo dostávajú nemocní? Liek, polievku a zapravené. 8. Vo všeučelišti učia sa bohoslovie, múdroslovie, právo a lekárstvo. 9. Naše nádeje sú pevné. 10. Kde sú vaši chovanci? 11. Prechádzajú sa v zahrade. 12. Tyto haluze sú čerstvé. 13. Skrydliciaru pokrývajú dom. 14. Kto honí volavku? Polesní. 15. Sklá na obluku sú skvelé. 16. Naši vojaci sú udatní. 17. Niesme

bojazliví. 18. Tyto jablká sú kožnaté. 19. Naši velitelia niešu shovievaví. 20. Kto robí hrmot? Nádenníci na dvore. 21. Čo čítaš? Oznámenie. 22. Tyto breskyne sú sladké. 23. Náš vnuk nerobí radosti. 24. Tyto brány sú úzke. 25. Čo robí tesár? 26. Strúže latu. 27. Kde je kľúčka? Vo dverách. 28. Ranhojič lieči ranu. 29. Rastlinári chodia po vrchu. 30. Naši predkovia boli hrdínski. 31. Tyto okrasy sú milé. 32. V tejto nádobe sú veľké poklady. 33. Tyto schody sú strmé. 34. Naše kolená sú ohybné. 35. Naši hostia rozprávajú sa o národnej záležitosti. 36. Vaše deti sú poslušné. 37. Jejich zákony sú prísne. 38. Ja nenávidím lhára. 39. Náš ľud je pracovitý a nábožný. 40. My niesme pyšní. 41. Na ktorú stoličku vychádza chlapec, na vysokú, alebo na nízku? 42. Malý chlapec vychádza na nízku, veľký ale na vysokú. 43. Moje plášte sú biele. 44. Horúcosť topí sneh. 45. Nádenníci nosia čiernu zem zahradníkovi. 46. Kam vešiaš obraz? Na stenu. 47. Môj manžel kreslí v dielni. 48. Čo prosí tamten človek? Pomoc. 49. Vaše spevy sú milé. 50. Ktorú reč viete (*zdvor.*)? Slovenskú, maďarskú a nemeckú.

12. úloha ku 40. §.

ohládom na §§. 35. 4. — 25. 2. — 26 — 28. a 38.

a. 1. Vannak e vidéken bükkösök? 2. Bükkösök nincsenek; de fenyvesek vannak. 3. A fésüsök szarvból fésűt készítenek 4. Ezen hegedűsök szépen hegedülnek. 5. Mit árulnak a kesztyűsök? 6. A kesztyűsök a kesztyűt árulják. 7. Hány rőföt adsz e posztóból? Egyet. 8. Mit tartasz te ezen ládában? 9. Én ezen ládában ezüstöt és aranyat tartok. 10. Nem szedi ön még a gyümölcsöt? 11. Nem; mert még éretlen. 12. Kinél van a bőröd? A szücsnél. 13. Mit csinál ön a szántóföldön? 14. Göröngyöt aprítok. 15. Nem szereti ön a kődöt? 16. Nem; inkább az esőt szeretem. 17. A te hirnököd nagyon gyors. 18. Örötök nagyon éber. 19. Miért nem viseled a göndöt? 20. Mert nincs divatban. 21. Édes atyám göresben sokat szenved. 22. Kit vár a mi helységünk? A püspököt. 23. A törökök kegyetlen emberek. 24. Nem szereti ön a füstöt? 25. Nem; mert csípi a szemet. 26. Mi van az üstön? Pecsénye. 27. Mit csinál a főnököd? 28. Vizsgálja a hivatalt. 29. Az emberek nem szeretik a börtönt. 30. A mérnököt látod, vagy a festészt? 31. Én a festészt látom. 32. A gőzők felszállanak a légben. 33. Ki a csőszötök? 34. Csőszünk egy igen becsületes ember. 35. Hol találják a gyöngyöt? A tengerben. 36. A hősök szeretik a dicsőséget.

37. Hol keresed a szűrt? A kamarában. 38. Hát a te szűrőd hol van? 39. Az én szűröm a csűrben fugg. 40. Ki emeli a kuszóbot? Az ácsok. 41. Mit gyűlölsz te? 42. Én a bünt és az ordógot gyűlölöm. 43. Az örökösök nem örökösök a vagyonban. 44. A szarvasok szarvasak, a szárnyasok szárnyasak és a fogasok fogasak; de az üstökösök nem üstökösök és a gyümölcsösök nem minden évben gyümölcsösök.

b. 1. Kde je moja gula. 2. Tvoja gula je na halene. 3. Jaké sú tvoje opony, biele, či zelené? 4. Moje opony sú strakavé; a tvoja opona je tiež strakavá? 5. Nie; moja opona je celkom modrá. 6. Naše dasky sú hrčovité. 7. Pósty sú nábožné dobré skutky. 8. Naše chládky sú príjemné. 9. Vaše pivnice sú chladné. 10. Tvoj oblek visí na polici. 11. Co robí vás zahradník? 12. Náš zahradník predáva ovocie v meste. 13. Tvoja nadutosť veľmi škodí mestu. 14. Mój buk je zdravý; lebo je v suchu. 15. Tyto perly sú drahé; lebo sú pravé. 16. Ja nemilujem zvláštnostkára. 17. Či sú vaši bratia prudkí? 18. Nie; naši bratia sú veľmi tichí. 19. Kožušníci sú užitoční remeselníci; lebo robia teple odev ľuďom. 20. Kde držia zlodeja? 21. Zlodeja držia v žaláre. 22. Ja nenávidím dymu a smradu. 23. Kde je váš meriáč? 24. Merá pole. 25. Co pláve tamto na Dunaji? Parolode. 26. Necheš tohoto strapea? 27. Nechcem; lebo nenie hroznový stravec. 28. Kto robí paňvu? 29. Paňvu robí kotlár. 30. Každý tvój hriech obráza Boha. 31. Kde sú strážnici? 32. Chodia po (v) meste. 33. Vrány hľadajú zdochlinu. 34. Naši predkovia boli veľmi udatní. 35. Vojaci vedú jedného Turka a Gréka. 36. Naše role sú veľmi hrudnaté. 37. Co robia kúpelníci? 38. Pripravujú kúpel pánu Péterfimu. 39. Kde sú vaše nože? U brusiacá. 40. Rozkoše sú pomínutelné; čnosť ale je večná. 41. Váš predseda píše v úrade.

13. úloha ku 41. a 42. §.

a. 1. Mi gyógyítja a fájdalmat? Az idő és a gyógyszerék. 2. Ki készíti a vásznat? A vásznat a takács csinálja. 3. Nagy buzgalommal árt az ügynek. 4. Ajkaid pirosak. 5. Van ezen pénz még forgalomban? 6. Van de csak az új évig. 7. Öreitek nagyon bátrak. 8. Ki ássa az árkot? Az árkot a napszámosok ássák. 9. Látja ön azon toronyt? 10. Igen, látom. 11. Mi repül most a toronyra? 12. Azon toronyra most baglyok repülnek. 13. Mely állat hordja a jármőt? 14. A jármőt az ökör hordja. 15. Ismered ezen dolgot? 16. E dolgot nem ismerem. 17. Ki hozza a tükröt és a csuprot? 18. A tükröt szobaleányom hozza, a csuprot pedig szakácsném. 19. Az Isten gyűlöli az

átkot. 20. Hol főzi anyátok az étket? A tűzhelyen. 24. Ki faragja a szobrot? A szobrász. 22. Nem rongja ezen étkek a gyomrot? 23. Hol van ezukrod? A boltban. 24. Mi áll ott a szegleten? 25. Ott áll az én majmom. 26. Szereti ön a murkot? 27. Szeretem, de csak a levesben. 28. Ki építi e malmot? 29. E malmot molnárunk építi. 30. A te markod kicsiny. 31. Mivel veri ama mészáros az ökröt? Ököllet. 32. Mit csinálsz? Vágom a körmöt. 33. Az asszonyok szedik az epret. 34. Erdem, szépség és arany földi hatalmak. 35. Mit üt ama gyermek? A férget veri. 36. Hol van nyerged? Nyergem a lovon van. 37. Mit kapál a kertész a kertben? 38. A retket kapálja. 39. Mit hordanak a tegezben? 40. A tegezben nyilakat hordanak. 41. Mivel gyújtja juhászuk a tüzet? Üszökel. 42. Mit csinál a füst? 43. A füst kormot csinál a kéményben és a konyhában. 44. Horgaim aczélosak. 45. Ki használja a szurkot? 46. A szurkot használják a csizmadiák és a kádárok. 47. Szolgáim nagyon ébrek. 48. Mire használják a pelyhet? Párnára és donyhára. 49. Terhed igen nagy. 50. Hova zárod a juhot? Akolba. 51. Az őszinte barátság öregbíti az örömet és kisebbíti a fájdalmat. 52. Foglyaink a várban vannak. 53. Szeretted te a tücsköt? 54. A mezőn szeretem, de a szobában nem. 55. Az én keblem majd megreped a fájdalomtól. 56. Izmaid nagyon erősek. 57. Terméink tágasak. 58. Fejedelmünk szereti a népet. 59. Mit űznek a pásztorok? A tulkot űzik. 60. A fecskék fészket raknak. 61. A fáradt test nyugalmat kíván.

b. 1. Nezaslúžiš milosrdenstva. 2. Tvoja dôvera je pevná. 3. Čo robí strelec v lese? Hladá sovu. 4. Vidíš tamten holý kopec? — 5. Vidím aj stado. 6. Tyto voly a kone sú hladné. 7. Ty nerozumieš tej veci. 8. Naša vec je v nebezpečenstve. 9. Tvoje kone sú pekné; ale aj moje voly sú pekné. 10. Už vieme to tajemstvo. 11. Kam nesiete to zrkadlo a ten stôl? 12. Zrkadlo nesieme do izby a stôl do zahrady. 13. Karol rozdáva jahody, čerešne a jablká. 14. Starí ľudia milujú pokoj a teplo. 15. Vaše jedlá sú veľmi sladké. 16. Kto predáva hodbáb a plátno? 17. Hodbáb predávajú kupci, a plátno tkáči. 18. Moje pozemky donášajú mnoho úžitku. 19. Priateľstvo žiada vzájomnú dôveru. 20. Aj červíci sú božie stvorenia. 21. Prácou si vyhladávame vyživu. 22. Vaše priekopy sú hlboké. 23. Čo robí bednár? 24. Stráže obruč. 25. Kto umýva kalich? 26. Kalich umýva kostolník v zákrtí. 27. Naše žriebätá behajú na pažiti. 28. Naše chyby niesu tajemstvá. 29. Čo robia s vedrom? 30. Vodu črú zo studne. 31. Tvoje

maliny sú nezrelé. 32. Tvoje hrdlo nieje zdravé. 33. Čo sedí na važi? Vrány. 34. Ja mám rád verného psa, chutnú koroptku, užitočného vola; ale falošnej mačky a opice nemám rád. 35. Tvoje reťkore sú štiplavé. 36. Vaše žalúdky netrpia kyslého jedla. 37. Tito chlapei sú drojeatí. 38. Sóvy sedia na mlyne. 39. Vaše junce sedia na kopci. 40. Naše kaluže sú hlboké. 41. Čo robíš? Chytám syrčka.

c. Pozu. Môžu sa dať povybierať z mad. úlohy ty mená, ktoré akkusatívne / prijímajú, aj s vysutím aj bez vysutia.

14. úloha ku 43. a 44. §.

a. 1. Némely emberek szeretik a nyarat, de a telet nem. 2. A gyermekek szeretik a tejet. 3. Sándor levelet ír. 4. A lovak, tehének és szamarak hasznos házi állatok. 5. A verebek és egerek kárt csinálnak. 6. A délut szereted te, vagy a reggelt? 7. Én a reggelt szeretem; mert akkor még hűvös van. 8. Az emberek a jegét is használják. 9. A ludak és réczek uszómadarak. 10. A szelek tisztítják a levegőt. 11. A víz oltja a tüzet. 12. A nyarat falun, de a telet városban töltjük. 13. A macska üldözi az egeret. 14. Kéz kezet mos. 15. Madaraim szépen énekelnek. 16. Látod ott a vörös poharat. 17. Igen, látom a vörös és sárga poharat. 18. Én a gyors agarat nagyon szeretem. 19. A legyek nem madarak. 20. Hogyan készítik a meszet? 21. A meszetkőből készítik. 22. Neve igen híres ezen országban. 23. Kit keresesz? Én az urat keresem. 24. Urad a kertben sétál. 25. Derekad nagyon karcsu. 26. Lelkünk halhatatlan. 27. Mozsaraim nehezek. 28. Ki jár ama kötelen? Majmok. 29. Kanalaink az asztalon vannak. 30. Ki süti a kenyeret? 31. A kenyeret a pékek sütik. 32. Bal tenyerem viszket. 33. Fazekaink a tűzhelyen állanak. 34. Hol vannak kosaraim? Ott a szegletben. 35. Nincs még itt a szekered? Nincsen, mert a kereke rozg.

b. 1. Kto sedí na tantom voze? 2. Na tom voze sedia majstri aj učnia. 3. Moje črepy sú modré. 4. Kto reže koreň? 5. Koreň reže váš zahradník. 6. Kto robí dno do suda? 7. Dno do suda robí bednársky tovaryš. 8. Naš rozum je nálezlivý. 9. Či máš rád vrabca? 10. Vrabca mám rád na jar, lebo chytá húsenice; ale v lete nie, lebo robí škodu vo zboží. 11. Vaše meno je známe v celom meste. 12. Odkud nesieš vodu? Zo studne. 13. Naše domáce zajace behajú po dvore. 14. Vaše mosty nevydržia veľkého ľadu. 15. Kráľ dáva odmenu vernému úradníkovi. 16. Lekár seká žilu nemocnému. 17. Mačka chytá myš. 18. Mój chlieb je suchý; váš chlieb ale

je s maslom. 19. Na námestí predávajú retkev, husi a hrnce (jedn. č.) 20. Co robí jej starší brat? Píše list domovému pánovi. 21. V tomto liste oznamujem stolárovi, že sa jeho narádie puká. 22. Kolár robí rúčku do sekery. 23. Ja netrpím smeti (jedn. č.) v dome. 24. Nechytíš ty tohoto uhla? Nie, lebo páli. 25. Naše kravy dávajú dobré mlieko. 26. Zahradníci nemajú radi mrazu. 27. Vo veľkom meste netrpia blata na ulici. 28. Na nebi svieti slnce a mesiac. 29. Koľko mi dáš z tohoto chleba? Polovičku ti dám. 30. Žihľavy nemáme radi, lebo páli. 31. Kto stavia tuto cestu? 32. Tuto cestu stavia naša krajina. 33. Tento týždeň strávim v dielni. 34. Tyto vlákna sú tenké.

c. Nech sa povybierajú dľa poznamenania §. 44. ty mená, ktoré môžu dvojako tvoriť akkusatív a množné číslo.

15. úloha ku 45. §.

Poznámka. Pre rozmanitosť v tvorení viet bude sa tu užívať už aj neurčitý spôsob a budúci čas, ktorý stojí s ním v úzkom spojení

1) Infinitív tvorí sa u pravidelných slovies od pňa s priložením sylaby *-ni*; na pr. *keres* hľadá, *keres-ni* hľadať; *tud* vie, *tud-ni* vedet. — Jestli ale peň vychádza na dve spoluhlásky, alebo na *ít, üt*, dostávajú nízke slovesá *-ani*, vysoké *-eni*; na pr. *tart-ani* držať, *tanít-ani* učiť, *épit-eni* stavať, *kezd-eni* začať.

2) Od tohoto infinitívu tvorí sa bud. čas s pomocou prítomn. času slovesa *fog*; na pr. *keresni fogok* budem hľadať atď. (Obširnejšej o tom vidz v §. 83.)

3) Rád so slovesom v určitom spôsobe prekladá sa obyčajne takto: Sloveso, čo je v slovenčine v určitom spôsobe, prichádza v maďarčine do neurčitého spôsobu, a miesto rád príjde sloveso *szeret* do toho čísla, osoby a času, v ktorom bolo v slovenčine sloveso pri rád; na pr. Rád čítam, *szeretek olvasni*; radi sa prechádzate, *szerettek sétálni* atď.

*) Až po precvičení tohoto nech sa pristúpi k nasledujúcej úlohe.

a. 1. Mikor virágoznak a fák? 2. A fák tavaszkor *) virágoznak. 3. Szüretkor fogjuk szedni a szőlőt. 4. Mindenképen akarja tartani a madarat. 5. A czethal tulajdonképen nem hal, hanem emlős állat. 6. A pap orvosként ápolja a lelket. 7. Éjfélkor járnak a tolvajok. 8. A lovat szekeresnél fogom eladni. 9. A nyarat családostul akarja a falun tölteni. 10. E czélra évenként fogok fizetni. 11. Házanként akarok jární és aláírásokat gyűjteni. 12. Győrött fogok jární iskolába. 13. A tanulók egyenként felelnek a vizsgán. 14. A

*) Na jar, vyslovuje sa aj s príponou *val*, teda *tavaszzsal*; tak aj v jeseni *őszkor* alebo *őszszel*; — v lete, nehovori sa *nyárkor* ale *nyáron* alebo *nyárbán*; tak aj v zime *télben* alebo *telen*.

szelek a fát gyökerestül is felfordítják. 15. Mikor fogod írni a levelet? 16. A levelet egy órákor írom. 17. Nyáron a napok hosszúak, télen pedig rövidek. 18. Pál apostolként mindent megkísértek, és a jót megtartom. 19. Karácsonkor a gyermekek vígak, mert ajándékot kapnak. 20. A lovasok lovastul járnak a csatába.

b. 1. Na, jar každý sa rád prechádza v zelenom. 2. Kedy navštíviš Pešť? Na veľkú noc. 3. Ja učiteľa milujem, jako otca. 4. Môj priateľ dóm aj so všetkým daruje škole. 5. Aj s otcom aj s matkou budem cestovať do Ameriky. 6. Kde si bol v jeseni? 7. Ja som bol v Pätikostoloch. 8. A ty kde si bol vtedy? 9. Ja som bol v Satmáre. 10. Vojaci na spôsob víchoru rúta sa na nepriateľa. 11. Kresťanská víera na spôsob slnca osvecuje človeka. 12. Dlžobu aj s úrokmi vyplatím. 13. Kedy donesú čerešne? Na turice. 14. Poslušné deti sú vždy milé. 15. S celou dedinou sme preč. 16. Na nový rok bola veľká zima.

16. úloha ku §. 46. 1.

a. 1. A meleg kiszáritja a pocsolyákat. 2. A halász kiteríti a hálókat. 3. Kinek adod a kenyeret? 4. A kenyeret koldusoknak adom, a pénzt pedig napszámásoknak. 5. Mit árul ön? 6. Én árulok vagyis árukat, fűszereket, vasat és posztót. 7. Mi könyveket kapunk a tanítóinktól? 8. János nagyon becsüli a tanítót. 9. Mi is becsüljük a tanítókat. 10. A gyermekek szeretik a képeket. 11. Hova hordod ama székeket? A hivatalnokhoz. 12. Mesterünk sokat tud beszélni a katonákról. 13. Csak itt ott egy csillag a fellegekből kiragyog. 14. A gyermekek köveket dobnak a kertbe. 15. A kövekből házakat építenek. 16. A drága kövekért sokat fizetnek. 17. Mit fogok fizetni ezen levelektől? Egy forintot. 18. A legyek az embereknek igen alkalmatlanok. 19. A tavakban is vannak halak. 20. Hajtjátok az ökröket és a teheneket? Hajtjuk. 21. Szeretünk nézni oroszánokat, medvéket és majmokat. 22. Kivel voltál templomban? A tanulókkal. 23. A jó emberekről csak jót beszélünk. 24. A tanító fejtegeti a gyermekeknek a feladatokat. 25. A csillagokat nézi ön az egen? 26. A csillagokat nézem ott és a holdat. 27. Nagy házakat és magas tornyokat látok. 28. A nagy birodalmakat megsemmisíti az idő. 29. A varjak a szántóföldeken szedik a férgeket. 30. Hol árulják a fazekakat és a tálakat. A fazekasoknál. 31. A fiú a falakig szalad. 32. Ki sodorja ama

vékony fonalakat. Ama vékony fonalakat én sodrom, a vastagokat pedig az inas sodorja.

- b. 1. Na švajčarských vrchoch sú pekné kravy a voly. 2. Zo zlata razia aj peniaze. 3. Myši boja sa mačiek (s-tól). 4. Pisari píšú teraz listy. 5. Nektóre zeliny škodia oveam a kravám. 6. Nosíme kamene do zahrady. 7. Ja mám rád jasné slová. 8. Kde stavajú mesty? 9. Mosty stavajú na riekach. 10. Na tyto kvety slnce nesvieti. 11. Papier zhotovujú z handier, a plátno z ľenu a konopí (jedn. č.) 12. Veveričky lazia po stromoch. 13. V týchto sieňach (svetliciach) budú zábavy. 14. Do cudzích zahrád neslobodno chodiť. 15. Zajtra budeme rozprávať o vlkoch. 16. Čo robí otec v zahrade? 17. Číta noviny. 18. Bol som v músee s mladíkmi. 19. Naša krajina rozprestiera sa po tamty vrchy. 20. Ja budem upotrebovať kravy za voly. 21. Vtáci robia hniezda na konároch. 22. Teplota rozťahuje telesá. 23. Kam pochovávajú zomrelých? 24. Zomrelých pochovávajú do cintorínov. 25. Vrabci lietajú pri stodolách. 26. Orly lietajú na vysoké skaly. 27. Z čeho robia hrnce, taniere a misy? 28. Hrnce, taniere a misy robi hrnčiar z hliny. 29. Jestli nebudete pozorovať, nedostanete večere. 30. Posielam nádenníkov ku močiarom kosiť trávu.

Poznam. Pre lepšie evičenie v tomto môžu sa vziať aj predošlé úlohy, a ty vety, v ktorých sú mená v jednotnom čísle, nech sa dajú popreklaďať do množného čísla nelen s tou istou príponou, ale sa môžu aj dať otázky, jako znie v ňom s tou lebo onou príponou, k čemu nech sa vždy pridá aj význam.

17. úloha ku § 46. 2. 3.

- a. 1. Ezen könyv az atyáé. 2. Melyik inasnak varrja a szabó a köntöst, a festészének vagy a biróénak? 3. A biróénak varrja. 4. Melyik fiúnál van a kocsis, a szappanosénál, vagy a kovácsénál? 5. Ő a kovácsénál van. 6. Melyik réten legel a nyájunk, a molnárén, vagy a lakatosén? 7. Az a lakatosén legel. 8. Ezen ruha gyermekeké. 9. Melyik atyához jár a nagybátyánk, lelkészéhez vagy a tanítóéhoz? A lelkészéhez. 10. Almamat kenyérért adom. 11. A jó tanuló szereti oktatóját. 12. Városunkban három torony és öt templom van. 13. István nényével a kertben sétál. 14. Szemeinkkel látunk és fuleinkkel hallunk. 15. A keresztény szereti felebarátjait. 16. Melyik házban voltál, atyátokéban vagy anyátokéban? 17. Voltunk a szomszédunkéban. 18. Őcsém kenyérét a sze-

gényeknek adja. 19. Atyám leveleit saját kezével írja. 20. Csak a te hasznodat keressük. 21. Pócs urat csak nevérdl ismerem. 22. Kiei ezen képek? Ezen képek testvéreiméi. 23. Tudjuk már a titkodat. 24. Hatalmunkban áll az erényt gyakorolni s a vétket kerülni. 25. Kertjeitekben sok hernyó van. 26. Isten látja Ielkünket és szívünket. 27. Nemely embe- rek nehezen keresik kenyeröket. 28. Síromra a berek majd hús árnyékot bocsát. 29. Csürünkön énekel a fecske vagy olátokon? Csürünkön énekel az. 30. Testvéredtől levelet hozok. 31. Melyik juhásztól hozod a tejet, szomszédunktól vagy sógorunktól? A tejet sógorunktól, anyánkétól pedig hozom a sajtot.

b. 1. Za tvoju perlu dávajú drahu knihu. 2. Ktorému učiteľovi píšeš list, Petrovmu či Jozefovmu? Dnes píšem Jozefovmu, a zajtra budem písať Petrovmu. 3. V našich kni- hách sú mole. 4. Na našich stromoch nosia sa stehlíky. 5. Čia je to lobda? 6. Tato lobda je nášho chlapca. 7. S našim vojskom budeme obliehať pevnosť. 8. Ktorého sluhu hľadáš; (sluhu) nášho predsedy, či (sluhu) vášho predstaveného? Hľa- dám (sluhu) nášho predsedy. 9. Z našich lesov dostávame veľké buky. 10. O ktorých koňoch hovoríš, o (koňoch) vášho grófa a či o (koňoch) jejich služného? O (koňoch) nášho grófa. 11. Budem sa rozprávať s jejich koniarmi. 12. Od kto- rého syna dostaneš list, od (syna) tvôjho priateľa, či od (syna) nášho zahradníka? Od (syna) môjho priateľa. 13. Na našich stoličkách sedia chlapi, a na vašich stoličkách sedia naši hostia. 14. Pri vašej bráne stoja naše kone a jejich sluhovia. 15. Do ktorého mlyna posielaš zbožie, do strýcovho, či do farárovho? 16. Ja posielať do (mlyna) nášho majiteľa. 17. Na náš stôl kladú mišy. 18. Tuto roľu obrátíme v záhradu. 19. My dávame cisarovi, čo je cisarovo, a Bohu, čo je božie. 20. Voda sa vylieva po naše domy. 21. Ku ktorému krajčí- rovi posielaš nášho učňa, ku (krajčírovi) vášho mešťanosty, či ku (krajčírovi) nášho kupca? 22. Od našich synov čakáme listy. 23. Naše služby chodia sbierať zelinu k vašim roľam. 24. Za ktorého pravotára budeš hlasovať, za (pravotára) nášho biskupa, či za (pravotára) nášho spolku? 25. S jejich väze visia povrazy. 26. Nebudem prenasledovať vášho hájníka. 27. S ktorým nožom režeš chlieb, s chlapcovým či s kucharovým? 28. Do našich slivkových sádov chodia zloději kraďnúť slivky. 29. Na ktorom vóze sedí náš súdca, na stolárovom, či na klobučníkovom? 30. Náš súdca sedí na klobučníkovom; na stolárovom ale sedia naše sestry.

18. úloha ku 47. §.

ohľadom na predošlé §§. a 49. §.

1. Kivel fogsz sétálni? Atyámmal. 2. Nem keresed a fivéredet? Nem; de nővéremet keresem. 3. A jó gyermekek szeretik szüleiket. 4. Az Isten mindennapi kenyerőket adja az embereknek. 5. Kezeinkkel sokféle munkákat készítünk. 6. Nagybátyátok eladja lovát és kocsiját. 7. Magam pénzével nem birok parancsolni. 8. A becsületés ember megtartja szavát. 9. Szüleim nem akarják ökreiket eladni. 10. Az én öcsém szereti teljesíteni kötelességét. 11. Az én késem éles, de a te késed tompa. 12. Magunk költségére fogjuk ásni a kutat. 13. Az én gyümölcsöm oly édes, mint az ügyvédünké. 14. Ki látogatja a te jószágaidat? 15. Jószágaimat én és tisztartóim látogatják. 16. Mit csinál anyád a mozdómedenczénél? 17. Mossa a fogát. 18. A gyermek ujjával a szájában piszkál. 19. Ti a magatok tanítóit nem tisztelitek. 20. A magunk életét többre becsüljük, mint másokét.

b. 1. My milujeme svôj národ a vlast. 2. Ja chodievam na práznyiny ku svojim rodičom. 3. Ja ctim svôjho učiteľa, jako otea. 4. V každom nebezpečenstve pozdvihuje myseľ k Bohu. 5. Ty nedržíš svojich kníh v poriadku. 6. Vaši vlastní príbuzní budú škodiť vašim záležitosťam. 7. V mojich viniciach rodia sa dobré breskyne a hrušky. 8. Pospiecham ku bratovi. 9. Či je brat ešte nezdravý? 10. Už není nezdravý, ale je veľmi slabý. 11. My si tvár a ruky každodenne umývame, a šaty svoje čistíme. 12. Dieťa beží k matke. 13. Svojich vlastných priateľov nectíš. 14. Múdry svojeho vrecka a duše neukazuje až na dno. 15. Vy si vážite svojich dobrých priateľov. 16. Ty sa nestaráš o svoje úlohy. 17. Budeme si držať v poriadku svoje izby. 18. Kto svojich vlastných rodičov nectí, nezaslúži božieho požehnania. 19. Čo robíš vo škole? Sedím v svojej lavici, a pozorujem na prednášku. 20. Zajtra budete na svojich lúkach kosiť seno.

19. úloha ku 48. §. a. d.

ohľadom na predch. §§. a zvlášte na 49. §.

a. — a) 1. A harang szól, szent karácson napja int. 2. A te kutyád nem oly szép, mint barátom kutyája. 3. A gyermek ruhája sárga. 4. Anyám kalapja drága, nővérem kalapja pedig olcsó. 5. A rózsza tövisei hegyesek. 6. A fák levelei kicsinyek és zöldek. 7. A katonák fegyverei nehezek. 8. Hallja-e ön a harangot? 9. A harangot hallok, de a templom tornyát

még nem látom. 10. Ki könyve ez? 11. Ez ügyvédünk könyve, amaz pedig tanítónké. 12. Kinek lova gyors, a katonáé, vagy a polgáré? 13. A polgár lova gyors. 14. Nem jár ön az építész házába? 15. Nem; most inkább a kertjébe járok. 16. A kalapos inasainak csizmái igen rongyosak. 17. Miért ingerli ama gyermek a pásztor kutyáit? 18. Mert pajkos és csintalan. 19. Miért erős kégyed karja? 20. Mert erős a karom csontja. 21. Azon úr igen gazdag ember, igen szép és nagy a birtoka, háza, udvara, kertje, rétje, mezeje és erdeje. 22. Ezen falu lakóainak a gróf maga erdeiből ad fát. 23. Méltán csodáljuk, a világ nagyságát és szépségét. 24. Születésed napjára atyádtól levelet kapsz. 25. Hazánk fiai harcolnak a királyért. 26. Neved napját vígan akarjuk tölteni. 27. Vág, Nyitra és Garam folyói Duna folyamába szakadnak. 28. Krivány hegyén voltunk tavál. 29. Besztercebánya városának házai régiek. 30. Balaton tavának vize most esendes.

b) 31. E ház építésére sokat költ a község. 32. A könyvek olvasására sok időt fordítunk. 33. Az én szobám ajtaja olyan, mint a testvéredé. 34. Fiam a lezke tanulásához fog. 35. A szolgabíróék birtoka nagy és jövedelmes. 36. Az atyád kertjének terjedelme nagy. 37. Kinek fia házában voltál? A kertészünkében. 38. Sok levél írása rabolja az időnket. 39. Kinek szántóföldjein legelnek ökreink. A földbirtokosunkéin. 40. Isten áldása kíséri munkáitokat.

b. 1. Ruky človeka zhotovujú rozličné diela. 2. Boh je stvoriteľom celého sveta a otcom ľudí. 3. Európa je len malá čiastka sveta. 4. Aristoteles bol učiteľom veľkého Alexandra. 5. Život človeka je krátky. 6. Týždeň je čiastka mesiaca, a mesiac je čiastka roku. 7. Kvety zahradné vädnu. 8. Čo robíš vo svojej izbe? 9. Čítam listy Ciceronové. 10. Skúpy nieje majiteľom, ale len poručníkom svojich peňazí. 11. Sen je obraz smrti. 12. Začiatok nášho života je počiatkom našej smrti. 13. Prítomnosť ducha v nebezpečenstve je riedky dar boží. 14. Mesto Tokaj je chýrne svojím vínom. 15. Povrchie Karpáty delí Uhry od Haliče. 16. Čo osoží zlato, kým je vo vnútornosťach zeme? 17. Dejepis je nestranný posudzovateľ skutkov ľudských. 18. Dnes slávime deň menín nášho dobrého priateľa. 19. Prečo honí táto dieťa ovcu pastierovu? 20. Lebo je zlé a rozpustené. 21. Kde je tvój strýc? Prechádza sa v matkinej zahrade. 22. Na hľadanie zlata ľudia mnoho času vynakladajú. 23. Ku shromážďovaniu vedomostí potrebná je usilovnosť. 24. V čom dome býva náš učiteľ? V mešťanostovom. 25. Pri chytaní rýb potrebujú udice a siete. 26. Tyto dievčatá obracajú veľkú usi-

lovnosť na šitie šiat. 27. Na čej lúke pasú sa naše husi? 28. Naše husi pasú sa na lúke pána Hurtoňa. 29. Strecha nášho domu je tak vysoká, jako susedovho. 30. Horvátovcov deti sedia na lavici. 31. Obyvatelia mesta Komárna mnoho trpia v čas vojny. 32. Nesiem nové knihy deťom bravovym. 33. Naše solné sklady sú veľké. 34. Na tvojej domovej bráne visia pekné flinty. 35. Voda potoka Hronu je veľmi prudká. 36. Na kolesách tvojich vozov sú tak široké obruče, jako na (kolesách vozov) strýcovych. 37. Nebudem napomáhať ničomné trovenie peňazí. 38. V našom rodnom mieste radi sa bavievame. 39. Na strýcovych roliach nádenníci žnú žito.

20. úloha ku 48. § b. c.

s ohľadom na 49. a predošlé §§. *)

a. 1. E városban sok házat építenek. 2. Hány font húst hoz testvéred? 3. Testvérünk csak egy fontot hoz. 4. Mit ad anyánk a kis fiúnak? Darab kenyeret. 5. Nagybátyám öt mérő búzával beveti e szántóföldet. 6. Egy forintért nem kapsz egy akó bort. 7. Mit fizetnek itt egy öl fáért? 8. Egy öl bükkfáért itt nyolcz forintot fizetünk. 9. Mit fogsz hozni a kis gyermekeknek? 10. A kis gyermekeknek hozok nagy esomó almát, a nagyoknak pedig egy kosár baraczkot. 11. Három köből rozsért 7 forintot akarok adni. 12. Tisza folyamában sok nagy halat fognak. 13. Három rőf vászonból nem csinálsz olyan ruhát. 14. Holnap atyánk elég gyümölcsöt hoz. 15. E szekrényben van tíz mázsa só. 16. E víz nagyon jóízű. 17. A jószivű asszonyt kéred most, vagy a nagylelkű urat? 18. Én most a nagylelkű urat kérem. 19. Sok ember hosszú-lábú, de rövidkezű. 20. Mily golyó van ott az asztalon; ötfontnyi vagy tizenkétfontnyi? 21. Az asztalon van az ötfontnyi; a tizenkétfontnyi pedig van a széken. 22. Holnap hatórányi utat csinálunk. 23. Melyik deszkát hozza az inas, a hatlábnyit vagy a kilenczlábnyit? 24. Az inas hozza a kilenczlábnyit a szolgáló pedig hozza a hatlábnyit. 25. Hány éves ezen gyermek? E gyermek hét-éves. 26. A jóakarató embert mindenütt szeretik. 27. Ama háromnapi utazásunk igen szép volt. 28. Nagybátyám mezeje igen nagy kiterjedésű. 29. A könynyelmű ifjakat nem szeretem. 30. A nagylelkű emberek neve igen híres.

*) Pri tom nech sa vezmú z 56. §. číslovky od 1—20. taktiež z tohože §. 2. a 4. bod.

b. 1. Náš pán za cent železa dáva štyri siahy dreva. 2. V zahrade nášho staviteľa sú funtové hrušky. 3. Moja matka chce šit šaty zo šiesti rífov čierneho hodvábu. 4. Váš predstavený chce dať chudobným dva centy múky. 5. Za tri funty mäsa budeš platiť tri desiatniky. 6. Dávam ti peniaze na štyri hrnceky mlieka. 7. Z rieky Dunaja nosia dosť vody do tohoto mesta. 8. Často z malého kúska ohňa povstáva veľké nešťastie. 9. Kolko ovsu dávaš svojim koňom na jeden deň? 10. Mojim koňom dávam na jeden deň dve merice ovsu. 11. Naše voly sú veľkorohé. 12. Dlhouchí zajaci dobre počujú. 13. Mnohí ľudia žijú o kúsku suchého chleba a o čistej vode. 14. Chystáme sa na desaťhodinnú cestu. 15. Za desaťstopovú dasku platíme päť desiatnikov. 16. Desiatročný chlapec vie už rozoznať zlé od dobrého. 17. Môj mesačný dôchodok robí dvacať zlatých. 18. Tito chlapi sú dobrého rozumu. 19. Vóz sena nieje dosť na zimu štyrom volom. 20. Knihy poučného obsahu sú užitočné. 21. Tento stroj pohybuje dvacaťcentové koleso. 22. Bratia tohoto žiaka sú belovlasí. 23. Žiaci pekného držania plnia vždy svoje povinnosti. 24. Štedrý človek rád pomáha núdzným. 25. V rieke Tise sú ryby dobrej chuti. 26. Srny sú tenkonohé.

21. úloha ku 51. §.

a. 1. Kalapod az ágy alatt van. 2. Hajtom a macskát az ágy akól. 3. A kutyát az asztal alá kötöm. 4. A képem az ablak felett függ. 5. Bátyám zongora elé ül. 6. Öcséd a fá mellett áll. 7. A botot a kályha mögöl húzom. 8. A hiú leányok nem mozdulnak a tükör elől. 9. Én az esernyőt az ajtó mögé állítom. 10. Húgom a ház előtt ül. 11. A város körül szép kertek vannak. 12. Dél felől fúj a szél. 13. Minden ok nélkül veri a fiú a lovat. 14. Három nap óta folyvást esik. 15. A gyermek anyja után szalad. 16. Pest és Buda között foly a Duna. 17. A farkas a fák közöl jár a martalék után. 18. A nap a felhők felett süt. 19. Ezen fiút testvérem gyanánt szeretem. 20. Az olasz nyelv helyett a magyart tanulom. 21. A jó tanuló atyja gyanánt szereti oktatóját. 22. Restséged miatt tudatlan maradsz. 23. Tanulás végett küldik a szülék gyermekeiket iskolába. 24. A halál ellen nincs orvosság. 25. A jó keresztény teljesíti kötelességeit Isten és emberek iránt. 26. Nincsen rózsza tövis nélkül, de öröm sincs bánat nélkül. 27. A beteg az orvos rendelete szerint használja a gyógyszereket. 28. A templom mellől vezetik a püspököt. 29. Néném által fogom izenni,

mikor lesz itthon főnökünk. 30. A füst ég felé száll. 31. Olvasás helyett játékkal tölti idejét. 32. Ispánunk a kazal hegyé a verebek elriasztása végett vázakat állít. 33. Az erdő közepett a nagy fenyvek közül választunk szálfákat.

b. 1. Pramene povstávajú pod zemou. 2. Voda vyviera zpod zeme. 3. Ja cestujem medzi divé národy. 4. Pri kom sedíš. 5. Ja sedím pri pravotárovi. 6. Slovo statočného človeka platí za zákon. 7. Naša povinnosť je žiť dľa zákona. 8. Slon užíva svoj rypák na spôsob ruky. 9. Život bez priateľstva rovná sa pustatine. 10. Miesto nepozvaného hosťa je za dvermi. 11. V léte mnohí ľudia potrebujú kúpeľ pre čistotu. 12. Zpomedi oblakov vľúdne svieti mesiac nad hlavou mojou. 13. Slnce zachádza za tmavé vrchy. 14. Postávam na brehu jezera pri smutnej vrbe. 15. O štyri dni budeme dávať veľkú zábavu. 16. Svet stojí od mnoho století. 17. Po obede budeme rozprávať o mojom cestovaní. 18. Boli sme pred zahradami pod stromami. 19. Nad bránou mestskou je starý nápis. 20. Ján Holly je chýrny medzi slovenskými básnikmi. 21. Zem sa otáča okolo slnca. 22. Nepriatelia sa utahujú zväkol celého mesta. 23. Z ovocia rád mám len šlivky. 24. Kam posadíš tento strom? 25. Tento strom posadím za maštale. 26. Tyto knihy pošlem ti od môjho sluhu. 27. Po smrti človeka duša žije. 28. Zpopred školy nesú nezdravého žiaka. 29. Zpopri radného domu mešťani odprevádzajú svojho dobrého panovníka. 30. Dobrý syn národa nepozdvihne ruky proti svojmu národu. 31. Môj otec neňavštívi Pešti pre veľkú nemoc. 32. Od piatich týždni bavíme sa v tomto okolí.

22. úloha ku 52. §.

a. 1. Az iskolán alúl jár a kedves tanítónk. 2. A templomon felül szép házakat építenek. 3. Magyarországon keresztül foly a Duna. 4. A hegyen innen szőlők, a hegyen túl erdők vannak. 5. Pest Londonhoz képest nem igen nagy város. 6. Vasárnaptól fogva nagy szorgalommal fogok tanulni. 7. Házunk minden bútorunkkal együtt lángban van. 8. A rossz gyermek fülénél fogva húzza a kis kutyát. 9. A városon kívül szép sétatérek és gyönyörű kertek vannak. 10. Isten az embernek csak tetteihez képest ad jutalmat. 11. Kegye-det már két év óta óhajtom látni. 12. Hol vagytok barátim? 13. Én az ajtón belül vagyok; Sándor pedig az ajtón kívül áll. 14. Pénzre nézve nincs különbség ezen kereskedők közt. 15. A gőzös nem a szigeten innen, de a szigeten túl jár. 16. Fa-

lunkon keresztül foly egy kis patak. 17. A réteken át fogják vezetni a vaspályát. 18. Tudományára nézve első a hazában. 19. Ifjúságától fogva családjával együtt távol van szülőhelyétől. 20. Dunán túl nevezetesek a Bakony és Vértes hegyei. 21. Az ember szellemi és anyagi természeténél fogva két világ polgára. 22. A majom külső alakjára nézve emberhez hasonló. 23. Testvérem reggeltől fogva estig tanul. 24. Más mivelte nemzetekhez képest még igen hátra vagyunk. 25. Ferencz lakása a hidon alul van. 26. A temető a város kőfalain kívül van. 27. A kutya hűséges ura iránt. 28. Az emberek mind lelkökre mind testökre nézve különbözők.

b. 1. Můj pomocník zabavuje sa von z mesta. 2. Jaké chýrne vrchy sú z tejto strany Dunaja? 3. Z tejto strany Dunaja chýrne vrchy sú Tatry a Fatry. 4. Tisa sa vylieva ďaleko nižej Pešti do Dunaja. 5. Z tamtej strany Karpátov je Halič, z tejto strany Karpátov sú Uhry. 6. Kto je na bohatstvo prvý, často je na rozum poslední. 7. Můj priateľ i s celou svojou rodinou bude u môjho súseda pri obede. 8. Boh je od večnosti. 9. Zem je svojou podobou jablku podobná. 10. V zime je povetrie von z izby studené. 11. Tento muž je dľa svojich zásluh prvý v našom meste. 12. Vojská ťahajú prez našu krajinu do Nemecka. 13. My sme už od svojho detinstva dobrí priatelia. 14. Vojaci chodia blízko našich lúk. 15. Nepriatelia sú ešte ďaleko od nášho mesta. 16. Nižej stoličného domu shovárajú sa dva prísediaci o vychovávaní detí. 17. Nižej divadla stoja herci i so spevákmi. 18. Či nepustíš naše deti prez tvoju zahradu do kúpeľa? 19. Pustím; ale nebudú trhať kvetov. 20. Čiastka krve vyparuje sa cez kožu. 21. Jak telesnými tak duševnými schopnosťami prevyšuje človek druhé všetky tvory zeme. 22. Můj mladší brat už sa hýbe zpopri stromu. 23. Moja lobda je medzi kameňmi. 24. Misa i s polievkou je už na stole. 25. Tento chlapec je od svojho narodenia vždy zdravý.

23. úloha ku 53. a 54. §.

I.

Poznámka. K tejto úlohe nech sa pristúpi až po precvičení nauky o tvorení minulého času. O čom vidz §. 81.

a. 1. Édes anyámtól fehér ruhát, fekete kalapot, sárga kendőt, barna cipőt és tarka szalagot kaptam. 2. Tegnap barátomnál kóvér disznót és sovány nyulat láttam. 3. A rest ember szegény marad. 4. A rossz példák rontják a jó erkölcsöt. 5. A lány toll nem jó. 6. Az Isten jó. 7. Nagy volt

a zajongás, nagy volt az öröm. 8. A sárga alma nem mindig édes. 9. A rózsaszínű szalagaim szakadnak. 10. A haszontalan tanulókat minden ember gyűlöli. 11. Hol kaptad azon éles kést? 12. Azon éles kést grófnaknál kaptam. 13. A mi öreg nagybátyánk erősten. 14. Lelkészünk barátságos ember. 15. A nagyesszű és nemegondolkozásu emberek mindig nagy becsben voltak. 16. Vidékünkön a rókahúst nem használják eledelül. 17. Milyen bőrből csinálja a eszmadia a eszmat? Borjubőrből. 18. Francia nyelv rokon az olasz nyelvvel. 19. Tokaji bor nagyon híres egész birodalmunkban. 20. Atyai örökség csak takarékoság mellett használ. 21. Ki készítette ezen aranyórát? 22. Ezen aranyóra londoni gyárban készült. 23. Vízmalmaink kis víz miatt állanak. 24. Faházunk elégett, kőházunk pedig nem. 25. Hegyünk alatt vannak vasas vizek. 26. Ezen gyűrű nem arany, csak aranyos. 27. Hazai készítményeinket nagyon szeretik a külföldön. 28. Megyei orvosaink ügyes emberek. 29. Külső városunkban nagy gyárak vannak. 30. Az emberek halandók, de csak testökre nézve.

b. 1. Nové jaro budú prírodu k novému životu. 2. Zdrovilé a skromné deti miluje každý človek. 3. Morská voda je slaná a horká, tmavomodrá, ale v nektorých krajoch červená, zelená, čierna, mutná, sivá aj biela. 4. Písali sme dlhé listy strýcom. 5. Spev tohoto vtáka je príjemný. 6. Dobré dieťa chodí rado do školy. 7. Nemiernosť škodí zdraviu, a preto chceme vždy v miernosti žiť. 8. Zo zajačej kože nerobia čiziem, lebo je tenká a slabá. 9. V našich krajoch potrebujú na polievku hovädzie mäso. 10. Nezdryvým ľuďom dávajú zapravené z telacieho mäsa. 11. Nad našim vrchom sú oblaky popolavej farby. 12. Budínske červené víno je vzácné v celej našej vlasti. 13. Vlk, medveď, líška a srnka sú lesné zvery. 14. V zadných izbách tohoto stavania bývajú meriachi. 15. Anglické lodstvo je chýrne v celej Europe. 16. Zelezné klinec potrebujú pri podkovaní koní. 17. Spisy Schillerové stoja vo veľkej vážnosti jak u Nemcov, tak aj u iných národov. 18. Plátenné šaty zhotovujú švajdleny. 19. V našom meste je veľký paromlyn. 20. V srednom meste není studieň, lebo stojí na vysokej skale. 21. Dobré deti sprevádza aj božské požehnanie. 22. Na hornom poschodí sú veľké svetlice. 23. V zime nosia ľudia teplé súkenné šaty. 24. Nerozumné zvery žijú bez povedomia. 25. Na kvetnatých rastlinách sbierajú včely pekrm. 26. Blízko nášho mesta bola pred štyrmi rokmi krvavá bitka. 27. Vtáci sú pernaté zvieratá. 28. Tvoje darebné práce zoslabily tvoje sily. 29. Krestanské náboženstvo dosia-

hlo víťazstva nad starými pohanskými náboženstvami.
30. Materinská láska prevyšuje otcovskú lásku.

24. úloha ku 53. a 54. §

II.

a. 1. Átrepültem a levegőt a végetlent. 2. Csapatokat gyűjt irgalmatlanokat. 3. A cél jó, de rozszak az eszközök. 4. Mindütt kísértetes, mély hallgatás van, a tárgyak ujak, s mégis régiek. 5. A piros orcájú hajnalnak bibor öléből felszállt a ragyogó nap. 6. Csend volt, a felleg alól világitott az éjjeli hold. 7. A tavaszi levegő lehelt a magas fák között. 8. Egyórái tojás, egynapi kenyér, tizesztendős hal, hatesztendős bor, húszesztendős jóakaró kellemetes. 9. Könnyű asztag mellett kalászt szedni. 10. Melyik madarat kapod te, a kicsinyt vagy a nagyót, a szépet vagy a csúnyát? 11. Én a szép nagy madarat kapom, még pedig a darvat. 12. Ki hordja a szarvat? 13. A szarvat, a nagyót, az ökör hordja, a kicsinyt pedig a tehén. 14. Melyik fiókban, a keskenyben vagy a szélesben van a hamu? 15. A hamvat a szélesben találod. 16. A kis borju nem bír szaladni a nagy tehenek után. 17. Ezen szilvák kicsinyek, de jóízűk. 18. Erőket, tehetségeket költ, ébreszt és mivel a nevelés, ujakat nem terem. 19. Moldvának határai változó körülményeihez képest különbözők voltak. 20. A Vág kies völgyében Trencsén és Thuróc között kápolna állott egykor nagy sziklaúcsoson. 21. Tavasszal és nyáron a kertek szépek. 22. Az öreg emberek csaknem mindig betegek, de a fiatalok egészségesek. 23. A fősvényeket és az irigyeket nem szereti az Isten. 24. A beteg emberek szomorúak, de az egészségesek vidámok. 25. Ajándékot kaptam és pedig becseset.

b. 1. Tyto jablká sú zrelé. 2. Naše voly a kone sú veľmi ustaté. 3. My máme radi mäso, ale len tučné. 4. Toto malé dievča rado číta. 5. Naše role sú malé ale užitočné. 6. V našom kraji nachádzame kravy, voly a kone, a sice pekné. 7. Hľadáli sme dobré perá. 8. Dievčatá skromné a usilovné sú zriedkavé. 9. Voďca chválil vojakov udatných. 10. Vlani som bol s otcom na vysokých vrchoch. 11. Zajtra donesiem sestru zo zahrady pekného vtáka a pekné kvety. 12. Boh nedáva milosti pysným. 13. Nenávidím falešných priateľov, ale milujem verných a uprimných. 14. Tyto knihy som už čítal; sú zábavné a poučné. 15. Tyto nové nože sú Jánové; Ľudvikové nie sú nové. 16. Psi nášho poľského sú dlhonohé a krátkouché. 17. Tučné husi sú teraz veľmi drahé. 18. Čítanie dobrých kníh je užitočné ľuďom. 19. Opojná ná-

poje sú škodlivé. 20. Medzi lesným ovocím je aj mnoho jedovatého. 21. Stromy mojej tetky sú aspoň dvaciatročné. 22. Očím svojho učiteľa, dobrosrdečného a veľkej učení. 23. My sa chránime spoločnosť, zvlášte zlých. 24. Vo vašich veľkých izbách sú zrkadlá, a síce veľké a drahé. 25. Nemocným je potrebný lekár.

25. úloha ku 55. §. I. II.

a. 1. Az Isten oly igazságos, mint irgalmas. 2. Fivéridek nem oly szerények és munkások, mint nővéridek. 3. A takarékoság éppen úgy erény, mint a bőkezűség. 4. A részegség éppen oly állapot, mint az eszelőség. 5. Ezen kis kertjeid igen szépek, az én nagy kertjeim pedig nem oly szépek. 6. A kutyák nem oly hasznosak, mint a lovak. 7. A tavasz kelemesebb, mint a nyár. 8. Voltak-e öregebb emberek, mint Mathuzalem? 9. Vannak-e szélesebb folyók is mint a Duna? 10. Vannak, de birodalmunkban nem. 11. Ferenéz mindig okosabb és szerényebb, mint Pál. 12. A nyár sokkal melegebb évszak, mint a tél. 13. A vas nehéz ércz, de az ón még nehezebb a vasnál. 14. A méz édesb a cukornál. 15. A farkas erős állat, de az oroszlán még erősebb. 16. Te a nagyobbik almát kaptad, én a kisebbiket. 17. A mély pinczék hűsek és sötétek. 18. London sokkal nagyobb és népesebb város mint Bécs. 19. Miért vagy szomorú? 20. Én nem vagyok nagyon szomorú, az építész szomorúbb, legszomorúbb pedig a kovács. 21. Ott szebb a rózsa, tisztább a patak, zengőbbek a dások. 22. Isten erősebb, mint földön valamennyi halandó; a ragyogó napnál, s tengernél erősebb. 23. Ezen szívnél a világon jobb, derekabb szív nincs. 24. Nagybátyjatok jóval nemesb lelkű, mint sógorunk. 25. E legigazb titkot tagadni mered! 26. A gomba jobb izű, mint más sok tápláló eledel. 27. Az én lovaim magasabb lábúak, mint a te lovaidd. 28. Ezen tetteid sokkal czélszerűbbek. 29. Az építész derék ember, de a bíró emberebb. 30. Melyik okosabb, a kertész, vagy a napszámos? 31. A kertész okosabb a napszámosnál. 32. Ezen katona bátor, de a másik még bátrabb. 33. A kenyér kevés, de a hús kevesebb, mint a kenyér. 34. A nap szebb, mint a hold. 35. Ezen ház nagyobb mint Károlyé; de Károlyé szebb Péterénél.

b. 1. Dnes je tak pekné počasie, jako včera bolo. 2. Šaty Kristové na vrchu Táboru byly tak biele, jako sníh. 3. Moja zahrada je tak dlhá, jako tvój dom. 4. Tisa není tak velká, jako Dunaj. 5. Vloni sem videl tak velkého muža,

jako ste vy (*zdvor*). 6. Výdavky byly tak velké jako příjmy. 7. Ja som nepožíval tak mnoho rozkoše, jako vy (*zdv*). 8. Zdravie je vzácnejšie, než bohatstvo. 9. Voda je ťažšia, než povetrie. 10. Vrechnaté kraje sú zdravšie, ale ne- tak úrodné, jako roviny —. 11. Môj priateľ je obratnej- ším maliarom, než hudobníkom. 12. Toto ovocie je peknejšie, nežli dobré. 13. Čím je človek vzdelanejší, tým je priateľ- skejší. 14. Dobrý tovar je vždy drahší, než zlý. 15. Môj syn bude šlachetnejšieho smýšľania, než zahradníkov. 16. Tvoje plátno je tenšie, než strýcovo. 17. V zime sú dni kratšie, v lete dlhšie. 18. Psi sú vernejší, než mačky. 19. Víno je drahšie, než pivo. 20. Voda je lepšia, než pálené. 21. V Uhrách je menej medveďov, než vlkov. 22. Čím viac človek žiada, tým je nespokojnejší, a nešťastnejší. 23. Tyger je o mnoho ukrutnejší než lev. 24. V menšej hlave sú často väč- šie a šlachetnejšie myšlienky. 25. Čím ľahšia je práca, tým menšia je odplata. 26. Tvoje šaty sú primeranejšie veku, nežli tvoje reči a mravy. 27. Naši biskupi sú dobročinnější, nežli naši majitelia. 28. Ja nosím teraz staršie (*ócska*) šaty. 29. Náš kočiš je väčší luhár, než váš sluha. 30. Váh je prudkejší než Dunaj. 31. Tento plášť je širší a dlhší, než Jánov. 32. Raž je vždy lacnejšia, než pšenica.

26. úloha ku 55. §. III. aj I. II.

a. 1. Az én téntám feketé, Jánosé feketébb, de Feren- czé legfeketébb az iskolában. 2. Az elefánt legnagyobb állat a földön. 3. Érczek között az arany a legritkább, legszebb, legtisztább és leghajthatóbb. 4. A legfényesebb öltözet is elveszti hatását, ha a fehérruha nem tiszta. 5. Bánságban leges legjobb búza terem. 6. A te könyved kicsiny, a Józsefé kisebb, a Sándoré legkisebb. 7. Az én boraim azidén jók, de bátyáméi sokkal jobbak. 8. Az oroszlán legerősebb és a tigris legkegyetlenebb az állatok között. 9. Legifjabbik test- vérem Lipcsében járt iskolába. 10. A magyarhoni borok közt a tokaji leghiresebb. 11. Az ártatlanság leges legszebb disze az ifjunak. 12. A leggyengébbünket érte a csapás. 13. Legbát- rabbjaink csatában maradtak. 14. Melyik mellényt varrja ma a szabó, a nagyobbikat-e vagy a kisebbiket? 15. Ma a kisebbiket varrja, a nagyobbikat pedig szabja. 16. A tanulók legszorgalma- sabbjai jutalmat kaptak. 17. A róka az állatok legravaszbika. 18. Elhagyta legjavát mondókádnak. 19. A gyümölcsöm leg- szépét ellopták. 20. Szülőim a legalsó, bátyáim pedig a legfelső emeletet tartják. 21. Ezen utca legszélső háza nagynénjéé. 22. Linné a leghiresebb természetvizsgáló volt. 23. Pest

honunk városainak legszebbike. 24. Ott jár a hadvezér, a katonáinak legvitézebbike. 25. Polgáraink fiainak legjobbjai távol vannak szülőhelyöktől. 26. A mi ügyvédünk legnagyobb-lelkü jótevője falunknak. 27. Ki a leghanyagabbiktok? 28. Leghanyagabbikunk ama pajkos gyerek. 29. Erkölcsi világhban a hála a legritkább tünemény. 30. Minden ember kötelessége mennél több (lehető legtöb) jó cselekedetet gyűjteni.

b. 1. Najlepší poklad je zdravie. 2. Medzi všetkými tvormi zeme je človek najvýtečnejší. 3. Mesto Viedeň je veľké, Paríž ešte väčšie, Londýn je najväčšie mesto v Európe. 4. Ruže sú najpeknejšie kvety. — Tato voda je najčistejšia v celom meste. 5. Najbohatší ľudia nie sú vždy najšťastnejší; a najchudobnejší nie sú vždy najnešťastnejší. 6. Čím je človek učenejší a múdrejší, tým je obyčajne skromnejší. 7. Videl som najudatnejšieho z vojakov. 8. Často najobratnejší ľudia volia najneprimeranejšie prosiedky k dosaženiu cieľa svojho. 9. Najstatočnejší z vás trpí biedu. 10. Zo štyroch koní vediem najsilnejšieho. 11. Najslabšieho z nich nechali v lese. 12. Štefan bol o mnoho bohatší, než Michal; ale Matej bol najbohatší v celom meste. 13. S tohoto vrchu je najpeknejší výhľad na náš kraj. 14. Koho hľadáš? Hľadám najmladšieho z vás. 15. Do najkrajnejšieho stromu pri potoku udrél hrom. 16. Tento potok je príprudký, ale ja som plavil už aj na prudšej rieke. 17. Ktorý je smelší, zahradník, či poľovník? Poľovník je smelší. 18. Najrychlejší zpomiedzi poslov dostal najlepšiu odmenu. 19. Maliar je dobrosrdečný, ale učiteľ je lepšieho srdca, najlepšieho srdca ale je otec. 20. Zo žiakov najusilovnejší zaslúža najväčšiu pochvalu. 21. Ovidius, jedon z najchýrnejších básnikov rimanských, vo vyhnanstve zomrel. 22. Vodec vybral najlepších z vojakov. 23. Čo urobíš z týchto dvoch kusov súkna? 24. Z väčšieho urobím kepeň a z menšieho nohavice. 25. Najvernejším priateľom zdravia je miernosť. 26. Voda je najzdravší nápoj. 27. Náš brat vybral najlepšie z hrušiek. 28. Najstatočnejší z mešťanov chráni mesto proti nápadom nepriateľovým. 29. Z týchto gulí najľahšiu drží môj najmladší brat. 30. Dom tvôjho otca je pekný a vysoký; dom tvôjho strýca je o mnoho krajší a vyšší, ale dom nášho majiteľa je najkrajší a najvyšší v celom okolí. 31. Dnes učiteľ hanil najlenivších zpomiedzi žiakov.

27. úloha ku 56. §.

a. 1. Egy év tizenkét hóból, ötvenkét hétből, vagy háromszáz hatvanöt napból áll. 2. Ezen lóért száz ötvenhét forint-

tot fizettem. 3. Tizennégy szoba és három konyha van házunkban. 4. Egy forintban száz krajczár van. 5. Ezen könyvecske húsz krajczárba kerül. 6. Egy mázsa száz fontból, egy font harminczkét latból, egy lat pedig négy nehezékből áll. 7. Huszonegy meg harminczöt ötvenhat. 8. Két forint meg 15 forint tizenhét forint. 9. Ezen öltöny harmincznégy forintba került. 10. Nemcsak százan hanem ezren is maradtak a csatatéren. 11. A világon a dicséret után nem százak vagy ezerek, hanem milliók járnak. 12. Mennyi dió van itt, száz-e vagy kétszáz? 13. Van itt háromszáz is. 14. Hány katonát vezet a vezér? Három ezer ötszáz hatvanat. 15. Hány almáért fizettél két forintot? Hatvanötért. 16. Hár-munknak adott édes atyánk nyolcz krajczárt. 17. Négyetek fog irni, kettőtök pedig javítani. 18. Nagybátyád derék egy ember volt. 19. Nem láttad tanítványaimat? Csak kettejökét láttam. 20. A szekeren hat akós hordó van. 21. Tiz akós hordóba vörös bort töltök. 22. Hajdan e ház egy nagyon gazdag emberé volt. 23. Egyikünk itt fog maradni, hátunk a réten fog sétálni, ötünk pedig beteg tanuló társainkat fogja látogatni. 24. Ez az én kertem, és pedig egyetlenem. 25. Kettőtök a jegen csúszkált. 26. Hogy tartod párját a tinóknak? Nyolczvan forinton. 27. Hát ezt a kettejét hogy adod? 28. E kettőt nem adom nyolczvanötön alól. 29. Hány koldus van itt? Nyolcz. 30. Négyöknek adok kenyeret, kettejöknek pedig pénzt.

b. 1. Koľko ľudí si videl na námesi? 2. Na námesi som videl len štyroch, ale von z mesta som videl päťdesiatich dvoch. 3. Dva priatelia sú jedna duša v dvoch telách. 4. Dnes som videl päť vlastovičiek, včera osem, a predvčerom desať; pretože desať a osem je osemnásť, videl som s dnešními ôsmimi spolu (összesen) tri a dvacať vlastovičiek. 5. Můj starší brat je 30-ročný, moja staršia sestra 28-ročná, môj mladší brat 14-ročný a najmladší z nás 10-ročný. 6. Šesť a osem je trinásť, tri a dvanásť je pätnásť, osemnásť a pätnásť je tricať tri. 7. Desatoria sme donesli tuto škryňu. 8. Dva a triciati budeme sa učiť spievať. 9. Tisíci už zkusili toto morské nebezpečie. 10. Osem tisíc štyri sto vojakov napadlo našu pevnosť. 11. Dve tisíc sto z nich zostalo na bojišti, ostatní utiahli sa do hlavného ležania. 12. Zaslúhy deviatich z vás sú veľké. 13. Boli tu štyria hrđinovia; dvom z nich chce dať kráľ veľkú odmenu. 14. Osmoria z vás sú veľmi nezdraví. 15. Pod naším múrom stojí desať siahových stĺpov. 16. V našej pivnici je 20 desatokovňakov. 17. Jedon

jediný žiak z devätnástich vedel úlohu. 18. V našej ulici sú štyri dvojposchodové domy. 19. Zovňajšok tohoto domu je veľmi pekný, ale vnútornosť jeho není veľmi čistá. 20. Koľko zlatých nesieš? Pätnásť. 21. V koľkých krajinách si bol? Vo dvanástich. 22. Päť zlatých nieje dosť ôsmim z vás.

28. úloha ku §§. 57. 59.

a. 1. Ma az első voltam iskolában, öcsém a második és nővérem az utolsó. 2. Nagyanyám nyolczvanadik évében halt meg. 3. Most az ezer nyolczszáz hatvanötödik évet írjuk. 4. Fivérem most huszonkettedik évben van. 5. Ezen háromemeletes házban az első és második emelet bérbe kiadó. 6. Ötöd hava már, hogy hírént nem hallom. 7. Harmad magammal fogtam a munkához. 8. A majom előlábát kéz gyanánt használja. 9. Május elsején az erdőben voltunk. 10. Julius másodikán Mária ünnepeét üljük. 11. Augustus hányadika van holnap? Kilenczedike. 12. Aprilhó huszonnegyedikén látogattam testvéredet. 13. A középső hegyen legjobb bor terem. 14. Ha segítesz, nyereményem negyedét adom. 15. Ötödfél óráig tartott az utazás. 16. Négy negyed tesz egy egészet. 17. Másfél nap alatt fogom írni ezen költeményt. 18. Félhatkor látogatom tanítványeimet. 19. Nyolcz óraker fogok az olvasáshoz. 20. A gyermekek kétkét almát kaptak, csak az idősbek háromalmát. 21. Egyegy napszámoknak négynégy forintot fizetek. 22. A tanulók hatanhatan ülnek a padokban. 23. Kilencz óráig befejezem tanulásomat. 24. A cseresznyét először csak tízével adták garasért. 25. Hányával adja az almát két krajczárért? Ötével. 26. Húszankint szedte a szilvát. 27. Tízest háromszorra költött. 28. A mi búzánk négyféle. 29. Az embert sokféleképen próbálja az Isten. 30. Ezen harmadfű tehenemért száz huszonkét forintot adnak. 31. Háromszor három az kilencz, és kilenczszer húsz az száz nyolczvan.

b. 1. Ja chodím týždenne trirazy do zahrady, a šesťráz do školy. 2. Dvakrát štyri je osem, štyríraxy osem je dva a tricať. 3. V druhom oddiele tejto knihy, na dvanástom riadku čítal som tú výpoveď. 4. Kde je piaty diel tohoto diela? 5. Požičal som ho stotníkovi dva dvaciateho pluku. 6. Dňa 24. mája 1862. videli sme zvláštny úkaz v prírode. 7. Roku 1805. boli Francúzi prvýraz, a roku 1809 druhý a posledný raz vo Viedni. 8. Päťdesiaty z vás je už posledný. 9. Náš druhý je veľmi usilovný. 10. Každý desiaty z nich bude odprevádzať veliteľa. 11. Môj starší brat dňa 21. augusta s piatimi navštíví naše báječné doliny. 12. Pätnásť rokov

tomu, čo sme nevideli svojho rodného miesta. 13. Tretieho roku bol v našej dedine veľký požiar. 14. Včera som doniesol pätoraké ruže, a polovičku, alebo dve tretiny (z nich) som podaroval. 15. Môj spoločník žiadal už polovičku, už štvrtinu, už desatinu zisku. 16. Tu sú štvoraké holuby, ale po dvaciatniku páru nedám. 17. Po koľko orechov predávajú ženy na námestí za štyri krajiare? 18. Z väčších dávajú po 18, z menších po 25, z najväčších nechceju dať 8 nižej dvoch krajiarov. 19. Moja kuchárka nesie trojaké mäso, a síce: Pol druha funta hovädziny, pol štvrta funta bravčoviny a pol šesta funta telaciny. 20. Jednoduché čísla je ľahčej deliť, než viacnásobné. 21. Dvaja z našich vojakov budú písať o tretej hodine, štyria o pol šiestej, desatoria o troch štvrtiach na jedonástu a ostatní o štvrt na druhú po poludní. 22. Tito chlapeci na štyrirazy pochopili celú vec. 23. My chodievame do lesa po šiestich, a každý dvaja dostávajú po 6 šestákov. 24. Na troje pokrmenie dorazil do teplíc. 25. Tuto vec budeme pätorako považovať. 26. Naša zem je mnohovrstevná. 27. Kolkoročný je ten vól? 28. Tento vól je osemročný. 29. Tamti chlapeci sú trojčatá, ale veľmi slabé. 30. Na mojom stole je jedna dvojka, dve pätky, 3 desiatky, štyri päťdesiatky a deväť stoviek.

29. úloha ku 60. §.

a. 1. Minden ismeret kútfeje a tapasztalás. 2. Természet és körülmények soknak sokat nyujtanak. 3. Ennyi ezerek hasztalan izlelték meg a halál keserű poharát. 4. Mind a harci mezőn szaladoznak puszta kezekkel. 5. A hány ház, annyi szokás. 6. Szeretni az emberiséget minden nemes szívnek elengedhetlen feltétele. 7. Az idő mankója többet visz végbe, mint a híres Herkules. 8. Mindenütt boldog megelégedéssel nézek az égre. 9. Valamennyi ember halandó. 10. Mindnyájatok csendben fog ülni az iskolában és hallgatni a tanító szavait. 11. Hol vannak képeid? 12. Más szobában mind a falon függnek. 13. Hány dió van a tányéron? 14. Se hány, mert a fiú mind az asztal alá lökte. 15. Mindnyájunk egyegy botot hozott. 16. Hol van több katona, a házbane vagy a mezőn? 17. A mezőn többen vannak, mert ott parancsokat kapnak. 18. Te nem voltál annyiszor lelkesűnk-nél, mint én; de a tanítónál megint többször voltál. 19. Van e sok hal Balatonban? 20. Sok ezer van ott. 21. Akár mennyit kiabálsz, nem használ semmit. 22. Mindnyájunk lelke halhatatlan. 23. Elégszer tapasztaltam már rossz cselekedeteim következeit; jövőre már másképp élek. 24. Tö-

mérdek ember jár azon uton. 25. Van-e sok gyümölcsfa a gyárnok kertjében? Van vagy három száz nyolczvan. 26. Egykét krajczár nem a világ. 27. Testvérem közel húsz éves.

b. 1. Kolkoráz si bol dnes pri Váhu? Práve toľkoráz jako nádenník. 2. Naši obyvatelia sú všetko priemyselníci. 3. Vy všetci znáte nášho súseda, lebo chodí často do vášho domu. 4. Všetci žiaci donesli čisté úlohy. 5. Kolko nádenníkov je tu, všetci sú statoční ľudia. 6. Najstarostlivejším otcom všetkých nás je Boh na nebi. 7. Nevidel som ešte tolko ľudí, kolko ich bolo pri dnešnej slavnosti. 8. Vy všetci budete dostráz spomínať svojho nebohého ujea. 9. Mnohí sa učia maďarsky, viac sa ich učí francúzsky a taliansky. 10. Toľkoraké jablká nenajdeš všade, jako u nášho polesného. 11. Kolkoraké zvieratá sú na zemi? 12. Sú mnohonásobní cicavci, mnohonásobné vtáky, rozličné hmyzy a storaké červy. 13. Toľkoto peňazi nieje treba chlapcom. 14. V tejto svetlici náradie je všetko drahocenné. 15. Učňovia našich remeselníkov všetky jablká poobierali. 16. Boh všetko vidí, áno aj hlbiny srdce našich. 17. Človek mnohoráz viac hovorí než myslí. 18. Vo všetkom budeme držať slušnú mieru. 19. V jednom rýse papiera je 20 kníh, a v jednej knihe sú 24 hárkky; kolko hárkov je teda v celom rýse? 20. Kolko vína je v tom krčahu? 21. Nikolko, lebo ho preliali do sklenice. 22. Tohoto roku na jar bolo hrozne mnoho húseníc na stromoch. 23. Za tri týždne zomrelo asi 40 ľudí v horúčke. 24. Blízo 50 okorov vína som predal v jeseni nášmu krémárovi. 25. V mori je neščíselne mnoho kapiiek vody.

30. úloha ku 61. §.

ohľadom na celý 95. §.

a. 1. A tanítók szeretnek benneteket, mikor jól tanultok. 2. Hol látja ön bátyámat? 3. Én látom öt most, az első szobában. 4. Töled még a nyúl sem akar félni, azért nem szalad előled. 5. Mutatók nektek szép képeket. 6. Egész világ beszél felőletek. 7. Ezen ökrök és tehenek nem a tieitek, hanem a mieink; a tieiteket nem ismerem. 8. A könyvek nem az enyéim, hanem tanítóméi. 9. Ezen fehér kálap tied, ama tiszta ing pedig övé. 10. A szolgabíró mögöttetek állott, és nem láttátok. 11. Bennünk halhatatlan lélek van. 12. Az én jó barátom elétek ül. 13. Rólunk sokat beszéltek már az emberek. 14. Minden könyvem nála maradt, nem is adok neki többet. 15. Készék vagyunk mindenünket éret-

ted feláldozni, mert szeretz bennünket. 16. Közénk csak jóviseletű ifjakat fogadunk. 17. Tudja-e kegyed, hogy az egész társaság ellenünk támadt? 18. A szülők eleget intettek bennünket, de fájdalom! nem hallgattunk rájuk. 19. Utánad fogunk járni, míg kérésünket teljesíted. 20. Miénk a kezdés érdeme, övék a kivitelé. 21. Minket a te jóléted boldogít. 22. Barátom a színházban mellém ült. 23. Közöletek tizet választok. 24. Mindenütt velünk van az Isten. 25. Mind hozzád hozzánk a szilvát és diót? Nem mind, csak felét. 26. Minket is bebocsátottak a herczeghez, és ő kegyesen fogadott bennünket. 27. Miattatok sokat szenvedtem, és ti mégis háladatlanok vagytok irántam. 28. Háromszor terjesztettem eléjök kérelmemet, s végre is nem általok jutottam a célhoz. 29. Altala boldogult, de hálás is iránta. 30. Hátunk mögé állította a kis gyerekeket. 31. Ő nélküle fogtunk az utazáshoz, mert levelünkre nem felelt. 32. Ezredünk nagy sebességgel rohant az ellenségnek közéje. 33. A mi sógorunk hozzád képest nagyon gyenge. 34. Hol van a ti nagy bátyátok? 35. Édes atyánk vele együtt sétal a kertben és beszélget. 36. Ezen hírt kivülem még hárman hallották. 37. Örömemre szolgál, hogy hozzátok közel vagyok. 38. Belőled még jó ember lesz, ha szüleid intései szerint fogsz élni. 39. A parancsnokunk helyetted más katonát rendelt a kapu mellé.

b. 1. Mňa tam nebolo, on bol tam. 2. Mňa hľadal otec, či jeho? Tebä hľadal všade. 3. My sme usilovnejší než vy. 4. Tento muž chválil vždy nás a vás. 5. Ja som mu dnes druhýraz, písal. 6. Pošlem vám čerešní, jestli nám vy pošlete jablk. 7. Kolko zlatých dostal náš tovaryš od vás? Dostal pol sedma zlatého. 8. Tento pes je môj; ja neviem, kde je tvój. 9. Naš je peknejší, nežli váš. 10. Tyto šatky sú naše, tamty uteráky sú jejich. 11. Cie holuby chytili, naše či vaše? 12. Našich nechytili, ale Pavlové. 13. Naš prenájemník bol u mňa, u vás aj u súdca. 14. Boh sa dívá na nás starostlivým okom. 15. Hostínsky chce sa s nami rozprávať. 16. Na mne sa dokázala dobrota božia. 17. Učiteľ žije vo vás, jako vo svojich deťoch. 18. Cestovatelia stali pred nás a dívali sa na námestie. 19. O nás myslia si ľudia, že neplníme svojich povinností. 20. Ku mne chodia mnohi učiť sa slovensky. 21. Nado mnou visely veľiké skaly. 22. Pre tebä chceme odpustiť učňovi. 23. Keď sme boli na vrcholci hory, rozprestrelý sa pod nami oblaky nad celým okolím. 24. Kolo vás stoja vojaci a bráňa vás proti zlodejom. 25. Medzi nami sú aj dobrí aj zlí. 26. Zpoza vás nevidia naši malí

chlapci hercov. 27. Jestli dľa nás sporiadate účinky svoje bude vám to slúžiť k výhode. 28. Vašnosť je proti mne veľmi láskavá, trebas má len nedávno poznala. 29. Pred vás postavíme naše vozy, a vy budete na ne pozorovať. 30. V zahrade kopú služky miesto vás. 31. Krome teba navštívil som ešte môjho starodávneho známeho. 32. Daleko od vás nechcem žiť; lebo vy ste mojou jedinou rozkošou. 33. Primerane k nám, sú tito ľudia obrovia. 34. Rím chcem navštíviť aj s nimi. 35. Plukovník postavil za nás stráž.

31. úloha ku 52. a 95. §§.

a. 1. Én magam vigasztalom magamat. 2. Maga a király vezette hadba a sereget. 3. Minden állat ismeri a maga javát. 4. Sok ember mindenben a maga hasznát nézi. 5. Szomszédunk másokat itélget, s önnön hibáit nem látja. 6. A jámbor magát a legesekélyebb bünt is kerüli. 7. Ki a jó intéseket megveti, magamagának árt. 8. Te szereted felebarátodat, mint tennen magadat. 9. Az Isten önhasonlatára teremtett bennünket. 10. Magunk házában idegenek vagyunk. 11. A háborúban szereztam magamnak először dicsőséget. 12. Timagatok legnagyobb veszélyben vagytok. 13. Te csalod magadat. 14. Maga a természet hirdeti Isten létezését. 15. A bagoly is biró a maga házában. 16. Ősém maga volt a városban könyvekért és tollakért. 17. Egyedül atyám maradt otthon, a többiek az erdőben mulatnak. 18. Én magam voltam a szobában, midőn az orvos inasát küldötte hozzánk. 19. Nem szégyenled magadat ezen tettetédért? 20. Mélyik nadrágot adod a szegény embernek, az inasét-e vagy a magadét? 21. Az inas nem adja a magáét, én a magamét adom. 22. Maga van a püspök úr a kertben? — Ő magán van ott. 23. Önmagáé ezen kert? — ennenmagamé. 24. Magunk közt nem tudunk kibékülni. 25. Te mindnyájunkat nem látad, mert fák között voltunk. 26. Városunk polgárai előzőkenyek egymás iránt. 27. Sok idegen nyelvet tanulunk, azonban a magunkét nem tudjuk. 28. A gyerekek egymás után járnak iskolába. 29. Másnak véleményét kihallgatni szükséges. 30. Az én madaraim nem bántják egymást. 31. A fecskék egymás fölött repülnek.

b. 1. Ty len pre seba žiješ. 2. Málo lidí miluje druhých tak, jako seba. 3. Seba samého ctí, kto druhých ctí. 4. Nežijeme na tomto svete len sami pre seba, ale aj pre druhých. 5. Múdry nachádza v sebe svoju veľkosť. 6. Některé potoky nosia so sebou zlaté zrná. 7. Nie ja ti škodím,

ale ty sám škodíš sebe. 8. Mnohí sebe pripisujú, čo si druhý zaslúžil. 9. Statky sú jeho vlastné, stavania ale sú jeho pa-nej. 10. Vojaci sa cvičia v šermovaní, strielaní a behaní. 11. Zlodeji vyzradili pred súdom jedon druhého. 12. My si píšeme listy nie z obyčaje, ale z potreby. 13. Zákon Kristov je milovať blížneho svojho jako sebä samého. 14. Mnohí ľudia hľadajú len svoj vlastný zisk. 15. Vaša vlastná zkušenosť je lepšia, nežli iných. 16. Vy sebä samých nechváľite, ale druhí vás chváľa. 17. Vy sa chcete cvičiť v hudbe? Nelen v hudbe ale aj v tanci. 18. Aj v samej našej rodine povstaly nepokoje. 19. Za nami samými bola prázna lavica. 20. Ja som sa videl v zrkadle. 21. Tito dva stavitelia nevedia sa medzi sebou upokojiť. 22. Obyčaj detí je dávať si (jedno druhému) mená. 23. Matka sama prechádzala sa po zahrade a my sme tancovali vo svetlici. 24. V samom kostole nehaňbil sa shovárať hlasne. 25. Za sebä nás postavil učiteľ a dal nám knižky do rúk. 26. Všetkých vás vidim ale nepoznám.

32. úloha ku 63. — 65. §§.

a. 1. Nem adok garast azért, mit krajczárért kapok. 2. Ha azzal töltjük időnket, mi nem hasznos, henyélünk. 3. Az a legerősebb, ki magát meggyőzi. 4. Tizszer sem hiszünk az olyannak, ki egyszer hazudott. 5. Csak az ember az, ki a nyomor felett könnyezni tud. 6. A tunyálkodás gyöngíti a testet, a munka megedzi; amaz kora vénséget, emez hosszú ifjúságot szerez. 7. Melyiktek erősebb, Pista-e vagy József? 8. József erősebb, mert öregebb. 9. Mekkora halat hozott a szolgáltató? — Ekkorát mint emez. 10. Attól félek, hogy hajam megöszült. 11. Ha azt vetik szememre, hogy kötelességemet nem teljesítettem, akkor kénytelen vagyok magamat védeni. 12. Melyiket illeti e kettő közül a dicsőség, azt a jövődő eldönti. 13. Ha eloszlanak a vendégek, magunk maradunk kebben a nagy teremben. 14. Itt két utca van, melyek közül ez a nagy a piacra vezet, amaz a városligetbe; ez széles és egyenes, az keskeny és tekervényes. 15. Ez a kőhid dicső. 16. A mi azon a hidon túl vagyunk, az külváros. 17. Milyen ember az a mostani gyárnok? — Nagyon becsületes. 18. Micsoda ez a nagy ház? — Ez a városház. 19. Ezt a könyvet annak adom, ki a legszorgalmasabb. 20. Vannak olyan madarak is, melyek nem tudnak repülni. 21. A mély ember sokat beszél, vagy sokat tud, vagy sokat hazud. 22. A ki sokat kérdez, nem örömet ad. 23. A milyen a kérdés, olyan a felelet. 24. Nem ismerem azt az urat, ki

az utcán állott. 25. Kik azok az asszonyok? — Azok Korányi úr testvérei. 26. Ugyanazokat az embereket nézem, a kiket té. 27. Nagy nemzet az, mely nagy férfiakat szül. 28. A szemérmesség őrangyal, kit Isten az ártatlanság védőül rendelt. 29. Oda fordítja a köpönyeget, honnan fúj a szél. 30. A pók mesterséges hálót sző, melyen legyet és szúnyogot fog. 31. Mihez könnyen férünk, azt nem becsüljük nagyra. 32. Vannak kötelességek, melyekért jutalmat elfogadni nem szabad. 33. A nemes lélek még azok iránt is igazságos, kik iránta igazságtalanok. 34. Kire többet bíznak, többről számol. 35. Testvérem házról beszélt. — Kiéről? — Hercegünkéről. 36. Miért szidod ama kis gyermekeket? — Mert pajkosak. 37. Láttam a nagy piaczon katonát. — Mifélett, lovast vagy gyalogost? — Vagy száz lovast és ezer ötszáz gyalogost. 38. A művész oly művet készít, milyet akar; a kontár olyat, minőt tud. 39. A mely víz csendesen foly, mélyebb. 40. Kit keresesz? — Atyádat keresem. 41. Mit beszélnek e tetről az emberek? — Hogy jó és hasznos. 42. Micsoda ember az olyan, ki az Istent nem imádja? 43. Micsoda fa az ott a kert közepén? — Az hársfa.

b. 1. Keď som tomto dal, dám aj tamtomu, ktorý je chudobnejší, nežli tento. 2. Kto jemajiteľom tamtoho domu? Biskup. 3. Bol som v zahrade. V čej? V grófovej. 4. To viem, toto ale nerozumiem. 5. Jaké sú to zvieratá? 6. Tamty sú africké divé zvery, a tyto sú amerikánske vtáky. 7. Tamty už znám; tamto je lev a menší je týger; týchto som ešte nevidel. 8. Sila tamtoho a ukrutnosť tohoto je známa. 9. Čo tu robíš? Čakám svojho učiteľa. 10. S kým si sa rozprával? S naším súdcom. 11. Jaké hodiny si dostal? Malé zlaté. 12. O ktorých ľuďoch si počul tuto zprávu? — O tých, ktorí sú v hostinci. 13. O ktorom diele píše teraz vedecký časopis? — O tom, ktoré som ti včera doručil. 14. Ktorému z nás dáš na čítanie všeobecný dejepis Vebrov? — Tomu, ktorého pán učiteľ udá. 15. Čo je cena tohoto? — To, čo predtým bolo. 16. Nepriateľ sa tým vyhráždil, že mesto zapáli. 17. Takéhoto kvetu ešte som nevidel. 18. Čo robíš s týmito kvety? 19. Z týchto veniec, a z tamtých kytku. 20. Z jak veľkého kusa mäsa je tato polievka? — Z tak veľkého, jako je na tamtom stole. 21. Držím v pravej ruke jablko. Jaké? — Také, jaké sme videli u zahradníka na mise. 22. Jakou mierou vy meráte druhým, takou vám aj oni budú merať. 23. Prečo chodíš do školy. 24. Preto, lebo sa chcem dačemu naučiť. 25. Vřany letely na ten istý strom, na ktorý straky.

26. List, ktorý teraz píšem mojim rodičom, je veľmi dlhý. 27. Ktorý človek čnosť miluje a hriechu sa chráni, je blažený. 28. Dostal si takú odmenu, jakú si zaslúžil. 29. Koľko vás je tu? — Pätnásť. 30. Ľúto mi je tých, ktorí sú hluchí, nemí alebo slepí. 31. Koľko orechov je na tejto mise? — Práve toľko, koľko v tomto hrnčeku. 32. Z čeho je tento dom? 33. Múry sú z kamení a strecha je z dreva. 34. Ktorý človek nechýbil nikdy? 35. Takého není. 36. Mi sme boli na tých istých vrchoch vlní, na ktorých ste vy boli štvrtého roku. 37. Koľko peňazí dostávaš na rok od rodičov? 38. Ja dostávam od nich na jeden rok 200 zlatých. 39. Ten človek, od ktorého som tyto peniaze dostal, je môj strýc. 40. Toto je ten voďca, ktorý víťazstvo dosiahol.

33. úloha ku 66. §.

so zvláštnim ohľadom na 136 §.

a, 1. Könnyű a máséból adakozni. 2. Tulajdon vétkeink bemoeskítanak, másokéi nem ártanak. 3. Minden állat védi magát, egyik egy, másik más eszközzel. 4. Senki sem tudja a világ végét. 5. Kiki csodálja a természet rendjét. 6. Egyik nap a másik tanítványa. 7. Öltványt adok, a hányat akarsz. 8. A bűt és bánatot ismeritek mindnyájan; olyan virág ez, mely mindenütt fakadoz, mely befúrja magát kunyhókba és palotákba is. 9. Mást nem ismerek, csak téged. 10. Egyebet sem tud, mint másokat gyalázní. 11. Akármelyiktek ott lesz, az Isten fogja őt segíteni. 12. Bárminő jótétemény hálát követel. 13. Akár mily szép fogadás is tett nélkül semmit sem használ. 14. Valamelyikök ugyan fősvény, de nagyobb része bőkezű. 15. Mindenki úr a maga házában. 16. Édes atyádnál senkit sem láttam, csak egy szolgálót és egynehány favágót. 17. Valami napszámot akartam fogadni, de egyet sem találtam. 18. A kigyók mind kellemetlenek, ámbár némelyek közölköz semmit sem ártanak. 19. Egyik kéz a másikat mossa. 20. A rossz mit sem érdemel egyebet, mint büntetést. 21. Hoztunk valamit a gyermeknek, minek ő örülni fog. 22. Titkainkat nem bizzuk akárkire. 23. Szekrényeidben holmit találtunk, csak azt nem, mit kerestünk. 24. Az isten mindeniküktől számot fog kérni az ítélet napján. 25. Akárhányan vannak az iskolában, mégis csendesesen ülnek.

a) 1. Znáš nektorých spolužiakov., ktorí toto preložia do francúzštiny. 2. Tento chlapec čosi hľadá, ale nevie povedať, čo. 3. Od kohokolvek si to počul, to nieje pravda. 4. Ktoréhokolvek z vás vidím, budem sa tešiť. 5. Čokolvek

povedal, všetko bolo lož. 6. Znáš týchto dvoch pánov? 7. Ani jedného z nich neznám. 8. Žiaden nevie, že som tu. 9. Nikomu som nepovedal, že si ty v našom meste. 10. Nepočul si nič nového? 11. To som počul, že nektorým vojakom dávali odmeny hrdinstva. 12. Každý z nás cíti svoju krehkosť. 13. Z jakéhokoľvek súkna zhotovíš šaty, preca sa roztrhajú, lebo na tomto svete nič netrvá večne. 14. Na tvojom stole videl som všeličo, ale knihy ani jednej. 15. Náš otec netroví peňazí na čokoľvek, ale len na potrebné veci. 16. Mnohí vedia mnoho hovoriť, ale z toho nič nerozumejú. 17. Ja som ešte nebol v nijakom divadle, lebo má rodičia nechceli pustiť. 18. Ktokoľvek bol v tomto meste, každý zakúsil pohostinnosť mešťanov jeho. 19. Nieje dobre ktorémukoľvek z vás peniaze dať. 20. V ktorejkoľvek z týchto kníh najdeš pekné, mravné poučenie. 21. Nič som sa neučil s takou chuťou, jako dejepis. 22. Nektoria z nás boli sice leniví v písaní úloh, ale teraz sa už aj v tomto napravili. 23. Boh dal každému vlohy, a tyto vzdelávať je povinnosťou jeho. 24. Videl som kohosi v obloku, ale som ho nepoznal. 25. Tyto chlapani odmenili jeden druhého v písaní.

34. úloha ku 67. §.

Poznámka. Tu sa budú užívať všetky časy a spôsoby slovesa „vagy“ a preto nech sa to preopakuje.

a. 1. Nekünk tegnap sok vendégünk volt. 2. Barátomnak tavál több szerencséje volt, mint ezidén. 3. Kinek van szép kalapja? 4. Annak az asszonyinak nemcsak szép kalapja, de rajta gyönyörű szalagja is van. 5. Nekünk holnap szép könyveink lesznek, mert atyánk hozni fog egynehányat a városból. 6. Nagy bátyámnak nagyon szép aranyórája van. 7. Kim van nekem az Istenen kívül? — Senkim, csak jó atyám. 8. Nekünk nincsenek házaink, de nektek sinesenek házaitok. 9. Holnapra legyen tíz font húsod, mert szükségünk lesz rá. 10. Másnak e falun sok gyümölcse lesz, de nekünk igen kevés. 11. Van-e neked könyved, papirood és tollad? 12. Semmim sincs; mert nem tudtam, hogy az itt szükséges lesz. 13. Atyám nem volna oly víg és boldog, ha jó barátai nem volna. 14. Ha az embernek halhatatlan lelke nem volna, szomorú volna élete. 15. Harmincz almája van kegyednek, vagy nyoleczvan? 16. Nekem nincz sem harmincz, sem nyoleczvan; hanem épen száz almám van. 17. Szomszédunknak sok pénze volna, ha szorgalmas volna; de ő a munkát nem szereti. 18. Kinekkinnek megvan a maga baja. 19. E világon egyiknek jó, másiknak rossz dolga van. 20. Miért vagy szo-

morú? 21. Tudom, hogy bajom lesz gyermekeimmel. 22. Hány öl fája van atyádnak. 23. Atyámnak 25 öl fája van. 24. A mi tanítónknak nem lesz háza? 25. Nem; de bírónknak sem lesz. 26. Hol van fivéred? 27. Otthon maradt, mert sok a dolga. 28. Nem volt nálad az én késem? 29. A tied nem volt nálam, de a testvéredé. 30. A te képed már nincs a tanítónál, hanem egy iskolatársunknál. 31. Kinél van a földrajz? — Nálam van, de csak birodalmunk földrajza. 32. Kinek van köpönyege? — Nekem van; szomszédomnak is van. 33. Ama jeles színésznek ma nehezebb szerepe van mint tegnap. 34. Mid van jobb kezedben? 35. Ott van két, mogyoróm. 36. Mindenünk megvan, csak egészségünk nincs. 37. Soha sem lesz szerencséd, ha szorgalmad nem lesz. 38. Csak ne legyen az embernek pénze, majd kifogy türelme, mert nem lesz barátja. 39. Micsoda kilátásaid vannak? Rosszak, mert a legnagyobb jótévőm meghalt. 40. A rest embernek sok ünnepe van. 41. Igazad van kedves barátom.

b. 1. Človek má rozum a slobodnú vôľu. 2. Ja mám mnoho mrzutostí pre vaše výstupky. 3. Prečo nečítaš novín? 4. Lebo nemám času. 5. Kto má peniaze, ten má aj priateľov. 6. My máme dve oči, dve uši, ale len jedny ústa. 7. My všetci máme jedného Boha, jedného stvoriteľa, jednaký pôvod, jednakô smrteľné telo a nesmrteľnú dušu. 8. Tomu nenie dobre (nemá sa dobre), kto nemá závistníkov. 9. Nezadlho budeme mať pekné počasie. 10. Ty nebudeš mať hojnej žatvy. 11. Ja som mal vždy veľkú chuť k čítaniu. 12. Menej mrzutosti by som mal s ním, keby bol usilovnejší a pozornejší. 13. Nech má človek jakékoľvek poklady, preca nebude veselý, jestli nemá spolu aj zdravia. 14. Bol by som mal mnoho radosti, keby si nebol býval nezdravý. 15. Toho roku sme mali veľkú zimu. 16. Angličani majú obratných admirálov. 17. Náš duchovník má vždy hostov. 18. Nemáš dobrého pera? 19. Nemám; lebo som ich nechal doma. 20. Náš meriač má vždy mnoho práce. 21. Tvôj kloбúk mám ja, ale tvoju palicu má môj spoluúradník. 22. Jestli nebudete *) mať trzpezlivosti, nebudete mať ani radosti. 23. Jestli nemáte peňazí, nemáte strachu, že vám ich lúpežníci ukradnú. 24. My nemáme dlhov, ani vy ich nemáte. 25. Čo vám *) je? 26. Nemám papieru na písanie úlohy. 27. Koho má náš priateľ krome matky? 28. Má dvoch bratov a tri sestry. 29. Mali sme málo zábavy tejto zimy. 30. Prečo nemá Uhorsko tak ľudnatých miest, jako Anglicko? 31. Lebo nemá tak veľkého obchodu.

*) zdvorile.

32. Kto má pri sebe chlieb? 33. Mój sluha má, ale veľmi málo. 34. Keď ničoho nemáme, máme nádej. 35. Nádenníci nemajú tu teraz žiadneho zárobku.

35. úloha ku 68 a 69. §§.

a. 1. Udajte jaké sú nasledujúce slovesá dľa významu, dľa podoby a dľa hlasu.

ad, áll, állít, arat, hangzik, kér, iszik, néz, keres, hízik, szab, kap, bojtozik, főz, forr, főcskendezik, kérd, bocsát, gyűrűzik, lehel, nyal, változik, zöldellik, él, vár, mar, szomjazik, szikrázik, ül, esíp, vág, barátkozik, gyónik, hál, lép, lakik, húz, játszik, bánt, kezd, hall, tud, különbözik, pihen, zúg, húnýorgat, mozdul, öldököl, dohányozik, kerget, ajánl, repül, koplal, halálozik, tekintget, illatozik, gyujt, gyúl, hiányzik, szánt, jelent, jajgat, jelentkezik, rak, költ, megbátorodik, emelkedik, járogat, halogat, adogál, múlik, gyűjt, gyűl, dicsér, éget, tör, esik, késik, vél, ámít, aszik, úszik, üt, ütközik, gyilkol, ígér, közelget, dolgozik, csókol, származik, szagol, gyógyít, fázik, szid, hull, folydogál, enged, igazít, hegedül, enyészik, szúr, ijed, rajzol, bajlódik.

Pozn. Tyto slovesá môžu slúžiť ku precvičeniu jednotlivých vzorov časovania.

c. Pokročili nech utvoria z týchto slovíes vety, tak že k podmetným priloží sa len podmet, k predmetným ale aj príhodný predmet. — To sa môže rozdeliť na dva, alebo aj trirazy.

36. úloha ku 71. a 72. §§.

1. Utvorte zo všetkých v 35. úlohe uvedených slovíes možnosťné slovesá a udajte jejích význam!

2. Z týchže slovíes, z ktorých sa to dľa jejích pôvodného významu dá, utvorte príčinné slovesá!

3. Povybierajte ty slovesá, ktoré sa môžu užívať trpne, a utvorte z nich trpné slovesá!

37. úloha ku §§. 73. — 77.

a. Udajte, jaké je ktoré z nasledujúcich slovíes dľa významu a hlasu, a ktorého času alebo spôsobu známku má konečne, zdá-liž táto je s pomocnou hláskou alebo bez nej!

bosszant-a, köt-n-e, kíván-t, számol-j, sir-ni, vág-ó, daczol-and, fon-va, fest-ő, bérel-t, hány-a, hajt-ott vala, hoz-ni fog, küld-ött volna, abrakol-andó, gyalul-j, cseveg-yén, bámul-ó, ápol-ás, áldoz-a, talál-t, mos-ott légyen, csikland-ani

fog, jár-j, harap-va, mond-an-a, keres-és, háborít-ani, tér-n-e, úzen-t, fej-n-e, fizet-ett, fűt-e, fűz-ött volna, öntöz-ő, tűz-vén, les-é, felel-end, csap-n-a, nyúzó-ott vala, ért-ett légyen, ereszt-endő, aláz-va, győz-ött volna, irt-ani.

c. Medzi nasledujucimi slovesami je 6 vysokých kotré mají nizke prípony; 7 nizkých, kotré mají vysoké prípony; — 5 sloves má známky bez pomocnej hlásky chybne, — a 6 sloves naopak má známky s pomocnou hláskou chybne; toto všetko opravte a spolu udajte význam sloves.

áld-n-a, foldoz-ett, hizlal-ott, rongál-e, takargat-va, lel-a, nyír-j, indít-t, simít-e, halaszt-ni, ír-an-a, virít-ott, pirít-eni, javít-a, köszön-eni, halmaz-vén, ás-ott légyen, fedd-t, emészt-e, buzdít-end, kezd-a, kövez-en-e, üz-ött, fér-ett vala, int-ani fog, bont-ett volna, veszt-vén, ér-eni, olvaszt-n-a, derül-and, becsül-ő, szeret-ó, higít-ott, tisztít-ani, vidít-ott volna.

38. úloha ku 79. §.

Poznámka. Ponevác sa tu už budú častejšej užívať slovesá složené s predponami, preto bude dobre aspon na krátko upozorniť na to, čo sa o nich nachádza v §§. 120 — 124.

a. 1. Nyelvében él, nyelvével hal minden nemzet. **2.** A hálátlan feledi a jótéteményt, sőt többször azt rosszal viszonzza. **3.** Túrelmetlenség által az ember csak bajait szaporítja. **4.** A hamis ember mindig tetteti magát. **5.** Mit adsz ezen kis fiúnak? **6.** Annak mitsem adok, mert sír. **7.** Csak az erény nemesíti, és csak a bűn gyalázza meg az embert. **8.** Ki álmokra épít, árnyék után kapkod. **9.** A kevélyt meg alázás követi, a szerény pedig dicsőségre jut. **10.** A selymér finom selyemszálat fon, melyből az emberek drága kelméket készítenek. **11.** Áldalak mennyei végzet, hogy erőt nyujtasz és kedvező sugárt vetsz áldozatomra. **12.** Midőn számolunk, a számokat nagyobbítjuk, vagy kisebbítjük. **13.** Vesztét sietteti, ki a rosztát üzi. **14.** Mit tanultok és olvastok ti most? **15.** Tanuljuk a történelmet és földrajzot; olvassuk Cicero, Horác és Ovídius munkáit. **16.** Szeretitek ti nemzeteteket? **17.** Szeretjük, mert az minden ember kötelessége. **18.** A vakand, mivel turásával a növények gyökereit megrontja, a réteken és kertekben alkalmatlan; de a kártékony férgek pondrók és rovarok pusztítása által sokat használ. **19.** Mit keresesz az én fiókomban? **20.** Késemet keresem és gondolom, hogy itt van. **21.** Mit építenek a polgárok a város végén? Ok ott nagy esúrt építenek. **22.** Kivel beszélgetsz a szobában? — Tanítónkkal és ügyvédünkkel. **23.** S mit mondanak? — Azt mondják, hogy a tudomány és művészet az embernek fő kincsei.

24. Nem ismeresz engem? 25. Téged ugyan ismerlek, de a társadat nem ismerem. 26. Most ugyan nem büntettek benneteket, de ezután a legkisebb kihágás miatt büntetést kaptok.

b. 1. Učiteľ učí žiaka. 2. Žiaci, ktorí nepozorujú, neucia sa. 3. Keď sa má pýtaš, odpovedám. 4. Tyto obrazy dáme našim priateľom. 5. Tomuto žobrákovi nedám peňazi, ale chleba. 6. Obozretný človek mnoho počúva a málo hovorí. 7. Čemu sa nerozumiem, o tom nehovorím, ale mlčím. 8. Čo staviaš za domom? 9. Staviam maštale a sypáreň. 10. Hľadám ťa v celom meste a ty sedíš v lese. 11. Nerozriedzuješ glej s vodou? 12. Ba áno, lebo je veľmi hustý. 13. Ktorú reč sa učíte? 14. Srbskú, francúzsku a taliansku sa učíme. 15. A ty, drahý synáčku, čím tráviš čas? 16. Ja kreslím, učím sa strojníctvu a hudbe. 17. Či ty nepoluješ, priateľu? 18. Nepochujem, lebo som chorľavý a ani nemám dobrej flinty. 19. Čo robíte teraz v záhrade? 20. Polievame naše kvety; lebo je veľmi sucho. 21. Chválim vás, že ste tak skromní a usilovní, že máte svoje veci v poriadku, a že čítate spisy Liviove. 22. My svoje telá preto umývame, lebo je to potrebné ku zdraviu dľa toho príslovia: „Čistota, pol zdravia.“

c. Pridajte dľa smyslu vety patričnú príponu ku slovesným pňom v nasledujúcich vetách!

1. Ha nekem 8 forintot ad —, ezt a gyűrűt nektek adom. 2. Ęn általanos történelmet tanul —, te német földadatot ír —. 3. Nálunk a cselédek még most is fűt —. 4. Te most is esernyűt hoz — magaddal. 5. A kisasszony tanul — a szláv nyelvet. 6. A törvények tisztelete tart — fel a népeket. 7. Atyám Holly, híres szláv költű, munkáit olvas —. 8. A legmélyebb vizek legkevesebb zajjal foly —. 9. A fiúk édes atyjokat vár —. 10. Ęn (téged) nem bánť —, ha te engem nem bánť —.

39. úloha ku 80. a 81. §§.

a. 1. A gyermek bevezetű az őreget az árnyékos fenyűfák alá. 2. Elbámult a nép, midűn ezt a nagylelkűséget szemlélte. 3. Nem gondoltál-e rám, midűn e sok szép dolgot hallgatád? 4. Dehogy nem gondoltam rád, sűt lelkem, akkor is folyvást nálad mulata. 5. Hallottad-e, mily szerencsétlenség ért bennűket? 6. Hallottam, kedves barátom, és szívemet elfogá a legiszonyűbb fájdalom. 7. A csalogány olyan gyűnyűrűen zengű éji dalát, hogy szinte elbájolta lelkemet. 8. Sokat beszélének rólad az emberek, midűn a várost elhagytd. 9. Intették-e a gyermekeket? 10. Megintettűk, de mit sem

használt. 11. Tegnap a nagy templomban voltam; Führer nagy miséjét adták. Láttalak; én is ott voltam. 12. Kértelek a sorstól és az megtagadott; de helyetted, a mit nem kértem, bút adott és szívbeli kínt. 13. Ott is arat a hol nem vetett. 14. Kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet. 15. Drága jó nagybátyánk épen akkor lépett közénk, midőn a történelmet tanulám. 16. Hol volt fivéred, mikor én keresém? 17. Ó akkor épen barátját látogatá. 18. Az Isten heted napon berekeszté művét, melyet készített; megáldá a heted napot és megszentelé azt, minthogy azon szünt meg minden munkájától, melyet teremté és alkota. 19. Amá gonosztevőt, ki ezen isszonyú tettet elköveté, már átadák a törvény szigorának. 20. Alig hogy elszenderülék, felverték álmomból. 21. Mit csinált a szabó a falun? — Ruhát varrt az uraknak. 22. Hova kötötted a borjut? — Az istállóba kötöttem, mert nagyon bögött. 23. Házi urunk inasát a kertbe küldte. 24. Hogy támadt nálatok a tűz? — A szolgák vigyázatlanságából. 25. Ezen alma csak vékony fonalon függött; hát ama képek min függtek? — Azok úgy, mint a tükrök vastag madzagon függték. 26. Kivel állottál ott a piac szegletén? — Iskolatársaimmal. 27. Miért tartottad magadnál ama lusta fiút? 28. Én nem tartottam őt, sőt még elkergettem; ő pedig csak nálam maradt. 29. Nem feledted még el, mire tanítottalak? 30. Dehogy elfeledtem, sőt még jobban tudom mint akkor. 31. A mi szilvánk már megérett. 32. Haza ért már édes atyátok? 33. Nem még; holnapra várjuk.

Pozn. Do závorcky vložené minulé časy, nečh sa prekladajú súminulým časom.

b. 1. Keď (sme sedeli) a (písali) v izbe, počuli sme výstrel. 2. Hneď bilo tri, keď sme (odcestovali). 3. V tomto dome povstal oheň, ale ho udusili. 4. Učil si sa svoju úlohu? 5. Učil som sa až do polnoci. 6. Našiel som knihu, ktorú (som hľadal), a (chystal som sa) k čítaniu. 7. (Začal) svoju prácu v svojom čase, a (dokonal) ju v svojom čase, preto ho každý (chválil). 8. (Nehovorieval si) vždy tak, jako (si myslél). preto som mal pochybnosť o tvojej uprimnosti. 9. Keď (sme sa rozprávali), vy ste nepočuli našich slov. 10. Ja som vás viedol, vy (ste nasledovali). 11. Čo sa pýtal ten pán? 12. (Pýtal sa), čo sme robili v škole; a my sme mu (odpovedali), že (sme počúvali) slová učiteľa. 13. Tito chlapei vždy (čili) svojich rodičov. 14. Kto sial túto raž? 15. Túto raž si sial ty vlni v jeseni. 16. Nebežal si ty včera po ulici? 17. Nebežal som, ale som pomáľy (kráčal). 18. Kde čupeli ti vrabci? — V našom humne pod strechou. 19. Nepukol sa ešte tvój stôl?

20. Nepukol, lebo ho stolár zhotovil zo suchého dreva. 21. Nebránil si ty svojho mladšieho brata proti tým pomluvám? 22. Nebránil som ho, lebo má nebolo tam. 23. Kto piekol tento chlieb? 24. Ja som ho piekol; lebo som ja pekárom. 25. Nedonesol si mi peňazí? 26. Teraz nemám; zajtra ich iste donesiem. 27. Videl som Ťa, keď (si sa okúňal), kolo kaviarne. 28. Naša biela ruža už zvädla; aj listie jej oprchlo. 29. Keď som bol v cisarskom zverinci, lev sa tak vztekľel, že aj jeho opatrovník ušiel. 30. Už ta voda v hrnci vreľa, a zase je studená.

c. V nasledujúcich vetách položte pue závorkou ohradené do patričnej osoby a čísla suminulého, ostatnie ale do minulého času, a preložte ty vety!

1. Én épen tollat (metsz), — midőn ők reggeliztek. 2. Midőn te a minap egyik ajtónkon (belép) —, mi épen akkor (elkisé) — a másikon édes atyádat. 3. A vadász addig (jár) —, míg csakugyan elejt — egy szarvast. 4. Míg mi tegnap a holdfogyatkozást. (néz) —, addig te erősen (hortyog) —. 5. Pistánk tegnap nagyon (sántít) —, mivel egy kőbe nagyon megüt — lábát. 6. Midőn te és társad az utcán keresztül (fut) —, majdnem elgázol — benneteket a kocsi. 7. Egy fiú a minap tele erszényt talál —, melyet a lelkésznek tüstént (általad) —. 8. Tegnap mi is ugyanakkor (ír) — gyakorlatunkat, mikor ti (ír) —. 9. Két holló épen fölöttem (röpül) —, de már későn fog — rájok fegyveremet.

40. úloha ku §.§. 80—82.

a. 1. A virág, melyet küldöttél volt, elhervadt. 2. Hiába fáradunk, ha utoljára vagy megakad, vagy rossz végét éri szándékunk. 3. Magát tiszteli, ki mást tisztel. 4. Ezen kis fiúnak anyja s kedves testvérei rég kihalának. 5. Elbeszéltem mindent, mit akkor láttam vala. 6. A szem mindent lát, csak magát nem. 7. Az órás órákat készít; az én órámat is ő csinálta. 8. Ezen festményt sokszor megnéztem volt az előtt is. 9. Már kiöblítettem a poharakat és a palaczkokat. 10. Kinyitottam az ablakokat és az ajtót, mert nagyon meleg volt a szobában. 11. A mint multkor nagy bátyám bennünket meglátogata, szomszédéknál töltött egy pár órát. 12. A bölcs más hibái után javítja a magáét. 13. A nemes lovat csak a vessző árnyékával kormányozzák. 14. Szabóm már másodszor szabá multkor kabátomat, s mégis szűkre szabta. 15. Tábornokunk elkomorult, elfordult, lehajtotta fejét és gondolataiba mélyedt. 16. Noé idejében víz borította vala az egész földet. 17. Épen akkor irám negyedik feladatomat, midőn József barátom szo-

bámba lépett. 18. Ezen öreg úr sok szerencsétlenséget tapasztalt volt a francia háborúban. 19. Az egyenes igazság nem fér minden emberhez. 20. Isten veled, atyám! a síron innen többé nem látlak. 21. Saját bűnei s hibái ölik meg az ember becsületét. 22. A mai estvét szíves barátok közt gondolám tölteni, és magunk maradtunk. 23. Minden történetnek két oldala van; ki az egyiket, ki a másikat látja, ritkán tudja mindeniket. 24. Isten hozta kendteket barátim! 25. Midőn leveledet kaptam, a magamét már elküldöttem vala. 26. Leszállott volt már a nap, midőn az erdőből visszatértünk.

b. 1. Štastný ten, ktorý dobré vidí a nasleduje. 2. Hovorila, že tito páni všetky svoje peniaze ztratili. 3. Keď sme svoje úlohy boli napísali, hrali sme na klavír. 4. Prečo ste tak neskoro vstali? 5. Lebo nás nikto nezobudil. 6. Našiel si tu knihu, ktorú si bol požičal pánu Skokanovi? 7. Bol som ju našiel; ale som ju daroval môjmu priateľovi Pavlovi. 8. Učiteľ potrestal zlých chlapcov. 9. Napísali ste už, čo vám bol pán učiteľ naložil. 10. Napísali, aj sme to už do školy donesli. 11. Už som vás bol predtým znal, keď ste dostali službu u grófa Bezerédy-ho. 12. Darma čítaš mnoho, lebo sa z toho málo naučíš, jestli to, čo čítaš, nerozvyžíš. 13. Mešfania a vojaci slávlvi včera narodeniny kráľove. 14. O kolkej ste včera vstali? O štvrtej a dnes sme vstali o šiestej. 15. My sme pomáhali zahradníkovi, keď vence vil v zahrade. 16. Mój veriteľ mi poslal list, keď som mu už dlžobu bol vyplatil. 17. Ja som zhrešil, ale som svoju vinu uznal, a preto mi ju môj pán odpustil. 18. Ja som ťa neobrazil; lebo som ja to nepovedal, čo si od súseda počul. 19. Vyplákol si si už ústa. a vyčistil si si zuby? 20. Toto všetko som urobil, ale som sa ešte neučesal. 21. Turci často vtrhli do našej vlasti. 22. Už sme dávno boli prosili tvôjho otea o dovolenie, ale všetko nadarmo. 23. Predvčerom navštívil nás jedon cudzinec, ktorý ešte nevidel nášho mesta. 24. Moja mladšia sestra upletla si 6 párov obnožíek. 25. Brat už bol odcestoval, keď oheň vypukol.

c. V nasledujúcich vetách položte pne v závorke sa nachádzajúce do súminulého, pne hviezdičkou poznačené do minulého, pne bežnými písmenami tlačené do predminulého a ostatnie do prítomného času; a spolu ich aj preložte!

1. Ha magad nem tanul —, hogy tanít — maholnap másokat? 2. Ó már azután *kap — leveledet, midőn a magáét *elküld*. — 3. Mihelyt *reggeliz* —, azonnal útnak *indul —. 4. Gyümölcséről ismer — meg a fát. 5. Az erényt mindenütt sokra becsül —. 6. Miután az ellenség seregét a városból *kivezet* —

alkalmas helyen táborn *üt —. 7. Én és atyám többször *ebédel* — két óraker, midőn a városban (időz. —). 8. Ők jóval előbb *elad* — már kertjüket, midőn (ők) *megtud —, hogy *vevőszándékot* (táplál —) magamban. 9. Most már ti hiába ráz — ezt a fát. 10. Minden mesterségre a szükség *tanít — az embereket. 11. Midőn te leveletem póstára *felad* — már a másikat (ír —). 12. Semmi rozszabbat nem táplál — a föld a hálátlan embernél.

41. úloha ku 83. §.

a. 1. A nyár nem mindig fog tartani. 2. Hogy fogsz ama úrral beszélni? 3. Ha ő velem németül fog beszélni, én is németül fogok felelni. 4. Mi minden esetre németül fogjuk megszólítani. 5. Ezt a ruhát szegénynek fogom adni. 6. Az asztalokat és a székeket az asztalos fogja megcsinálni. 7. Hát a lakatokat és a kulcsokat ki fogja igazítani? — 8. Azokat a lakatos meg fogja igazítani. 9. A tanítók meg fogják jutalmazni szorgalmas tanítványaikat. 10. Mit az ész nem gyógyít, meggyógyítja az idő. 11. Ferencz csak nagy fáradtsággal tudja megtanulni leczkéljét. 12. Ha gyakorolni fogja magát, majd könnyebben fogja megtanulni. 13. Holnap korán fogunk felkelni, mert vendégeket várunk. 14. Tanítónk azt mondja, hogy én szebben fogok irni, mint bátyám. 15. Ha hiba nélkül leolvasod azt a lapot, garast kapsz uzsonnára. 16. Barátim már holnap el fognak indulni. 17. Ezen kép üvegét tegnap törte el a kis leány, s az üveges csak holnap fogja megcsinálni. 18. Meg fogod-e találni a festész lakását, ha elküldelek hozzája? 19. Oh igen; azt könnyen megtalálom. 20. Szeret ön vadászni? — Ezelőtt sokat vadásztam, de ezentúl nem igen fogok vadászni. 21. Nem hoztál pénzt? — Nem, de holnap bizonyosan elhozom. 22. Édes atyám el fogja adni házát, mert újat épít. 23. Elvárom, mit mondasz ezen tervhez. 24. Holnap talán szép időt kapunk. 25. Megint foglak szeretni, ha megjavulsz. 26. Tavaszkor meglátogatlak, ha itt költitek ezen gyönyörű évszakot. 27. Mától fogva naponkint szlávul fogok valamit olvasni. 28. Az orvos azt állítja, hogy a légváltozás helyre fogja állítani egészségünket.

b. 1. Tento vietor donesie dážd. 2. Budúene budeme sa ešte o tomto shovárať. 3. Myslím, že tento dážd bude trvať do večera. 4. Kedy mi dáte (*zdvor.*) ty knihy, ktoré ste mi sľúbili? — Až keď sa budeš dobre držať a učiť. 5. Zajtra napadneme nepriateľa. 6. Môj ujec donesie ti dobrú zprávu od tvojich rodičov. 7. Kedy nás navštívi tvoja matka? — Zajtra

vás ešte nenavštívi, ale až o päť dní. 8. Pýtaš sa, čo budeme robiť? 9. Budeme čítať, učiť sa; a potom sa prechádzať. 10. Kde budete tráviť leto? — 11. Tam, kde sme trávili jar, však to není horúci kraj. 12. Budete v divadle stáť či sedieť? — 13. Jestli dostaneme miesto, budeme sedieť. 14. Ja ťa budem odporúčať vrchnosti, jestli mi prískúbiš, že budeš podporovať naše písomníctvo. 15. Naše piesne budú zneť po celom okolí. 16. Kto sa neučí v mladosti, neskôr zakúsi toho zlé následky. 17. Či vyhotoví už tokár tvôj kalamár? — 18. Predvčerom som bol u neho, a on povedal, že ho zajtra vyhotoví. 19. Ja vás budem napomínať, trebars (vám) to aj bude proti vôli. 20. Či ste tancovali na včerajšej zábave? — 21. To vám nepoviem teraz; veď sa to dozviete od druhých. 22. Kedy budete kopať studňu v zahrade? — 23. Na jar, keď dostaneme ľahko nádenníkov. 24. Zajtra ti pošlem mnoho čerstvých ruží a hrebíčkov.

c. V nasledujúcich vetách nachádzajúce sa pne slovesné položte dľa významu do prítomného, budúceho, alebo minulého času!

1. A szél mozgat — a falevelet. 2. Te soha meg nem bánt — engemet. 3. A földmivelő vet — gabonáját. 4. A mező tavasszal kizöldül — 4. A kocsikerék hátra dob — a sarat. 5. A küzdések kifáraszt — az izmokat. 6. Te soha sem kefes — engemet. 7. A szemérmesek lesüt — szemöket. 8. A keményszivű magát sem szán — meg. 9. Én mindenütt néz —, és sehol sem talál — tégedet. 10. Mi nem ráz — a gyümölcsstelen fát.

42. úloha ku §.§. 84. — 86.

a. 1. Ismerd magadat s magad által az embereket. 2. Istent, embert megvetettél, térj magadba. 3. Nincs semmi remény, hogy többé lássalak. 4. Sokat láss, halj; keveset szólj! 5. Alázd meg magadat Isten előtt, és az ő kezeitől várj segédelmet. 6. Keveset ígérj, de tartsd meg ígéretedet! 7. Vezessen a végzet valamerre, csak nehéz szükség ne zárja kedvetem. 8. Szent nyugalom, hagyj folyjanak-le öledben napjaim! 9. Ne kívánd mások kárát. 10. Meg nem engedem, hogy önt megsértsék. 11. Azért van két fülünk, két szemünk, de csak egy szánk, hogy többet halljunk és lássunk, mintsem beszéljünk. 12. Istenünk! Bocsásd meg nekünk bűneinket. 13. Jóra fordítsátok az időt! 14. Fogjatok-be, mért azonnal elindulunk. 15. Nyissátok ki a kocsi ajtaját és bocsássátok le a hágcsóját. 16. Uraim, utazzanak szerencsésen!

17. Lassan járj, tovább jutsz. 18. Tavaszkor áss, nyess, mess, vess, kertre mezőre siess, ezt tartsd meg. 19. Ne tartsd azt barátodnak, ki mindenedet dicséri. 20. Azt kívánja tőlem ezen úr, hogy angolul beszéljek vele, holott egy szót sem értek. 21. Tiszteljétek szüleiteket, ha akarjátok, hogy a jó Isten megáldjon. 22. Előljáróságunk megparancsolta, hogy e gabonát a szegények közt elosztssam. 23. Atyánk meghagyta a festésznek, hogy neki egy szép képet fessen. 24. Kösd össze multságodban a kellemest a hasznossal. 25. Senkit sem emelt még a szerencse oly magasra, hogy őt épen anynyival ne fenyegette légyen, a mennyiben kecsgeteté vala. 26. Ne vesztegessük sok beszédre a drága, nagy történetekkel terhes időt! 27. Eszed járjon előbb nyelvednél és tetteidnél. 28. Akarom, hogy teljesítetted legyen akaratomat. 29. Este van már, atyám! térj vissza házádba, ősz fejednek a hűs levegő megárt. 30. Az úr megparancsolta, hogy a fát, mely gyümölcsöt nem hoz, kivágjuk és tűzre dobjuk. 31. Eresszétek el a kutyát, különben harap. 32. Ezen gyermek által a természet szól hozzád, hallgass ártatlan szavára. 33. Megálljon kegyed, az ablakot eresztem le, nehogy üvege eltörjön. 34. Merre térjek, hol pihenjek, messze még a part nagyon. 35. El ne hagyd őrangyalodat, hív szelid erkölcsödet; nyujtsd neki gyenge karodat, hadd vezéreljen tégedet.

b. 1. Deti nech na ulici nekričia a sem tam nech nebehajú. 2. Neviem, mám-li písat či učít sa, alebo mám-li robiť svoje úlohy. 3. Pospeš ku mne a vidz moju blaženosť! 4. Nekaz toľko papieru! 5. Málo rozprávajú a mnoho počúvajte! 6. Svedok nech len to povie, čo je pravda. 7. Neotvárajme dverí, lebo nás napadnú zloději. 8. Doneste (zdvor.) pohár čerstvej vody. 9. Čnosť aj v nepriateľovi ctíme. 10. Navštvíme dnes nášho dobrého priateľa! 11. Chlapci, zostaňte tu a čakajte pána vychovateľa. 12. Milujte a prevádzajte spravodlivosť. 13. Nehaňbi sa soznať, jestli si zhréšil. 14. Každý nech plní svoj slúb a nech hovorí vždy pravdu. 15. Rozváž vždy, čo hovoríš. 16. Nechváľ sám seba. 17. Jaké súkno mám doniest, čierne, či modré? 18. Dones modré, lebo je to silnejšie. 19. Zaduste sviečku, lebo už nebudeme čítať. 20. Otec nám vždy hovorieval, aby sme neobrážali žiadneho. 21. Co mám odpovedať tvójmu otcovi na dva listy jeho? — Píš mu, že som už zdravší. 22. Pozorujte dobre, aby ste nič nezaбудli. 23. Nežiadam, aby si bol ztratil knihu učiteľovu. 24. Majster mi povedal, aby som tento papier prilepil na dvere. 25. Pošli svojho sluhu na poštu pre noviny. 26. Neviem, kde mám rozprestieť tento kopeň. 27. Otec nechce,

aby si bol trávil včerajši deň v lese. 28. Tak hovorte, aby som vás rozumel. 29. Poslal mä otec, aby som ťa hľadal; a keď ťa najdem, aby som ťa poslal k nemu.

c. V nasledujúcich vetách položte pne v závorke podľa významu do patričného čísla a osoby minulého, ostatnie do pritomného času rozkazovacieho a spojovacieho spôsobu.

1. Az embereket tetteik és ne szavaik szerint ítél—(ti). 2. A rágalmazó előtt zár — be füleidet! 3. Ne mindenkinek nyujt — oda jobbodat. 4. Nem javaslom, hogy ti is ellentmond — szüleiteknek. 5. Kérlek benneteket, hogy jól sziveitekbe vés — szavaimat. 6. Azt kívánta, hogy soha se (ér —) (őt) fájdalom. 7. Kitől minden ember retteg, oka van, hogy maga is fél —. 8. Gyermek! szépen fest —. 9. Meg ne foszt — a fát leveleitől (ti)! 10. Fiam szép mondatot alkot —! 11. Atyám úgy kívánta, hogy megoszt — velem zsebpénzedet. 12. De most ölt — fel ön a ruháját, köt — meg cipőit és gombol — be köntösét. 13. Mindegy neki, akármit mond — a világ. 14. Világosan beszélj, hogy megért — (én).

43. úloha kü 87. 89. §§.

a. 1. Én örömet tanulnék, ha az iskolába küldenének. 2. A tanító megdicsérte a jó tanítványokat; szeretném ha téged is megdicsért volna. 3. Ha titkom enyém volna egyedül, ha attól többek nyugalma nem függne, miért hallgatnám el? 4. Mai tettetted nem jutalmazom, az annak becsét kisebbítené. 5. Szomszédom eladná házát, kertjét és lovát, ha yevőt találna. 6. Szeretnők ezen fiatal embert, ha jobban viselné magát. 7. Ha Themistokles hideg vérrel nézte volna Miltiades vitéz tetteit, vagy ha a Görögök nem szerették volna oly buzgón hazájokat, soha sem kerülték volna el Xerxes igáját. 8. Meg tudná kegyed mondani, mely uton érnék leghamarább városba? 9. Ha tudnám, megmondanám. 10. Szeretnék mindent látni, mi e városban nevezetes. 11. Ha kertészünk holnap körtét elhozand, gyermekeidnek szinte küldenék belőle. 12. Valahányszor levelet irandasz, tudósíts egészségedről. 13. Atyám tovább élt volna, ha jobban megkíméli vala magát. 14. Már tegnap feleltem volna atyám levelére, ha rá érek vala. 15. Hogyha nem bántottál volna, most is pártolnálak. 16. Miután könyveidet elrendezted (elrendezended), fogj az olvasáshoz. 17. Ha valódi jókért kérendenők az Istent, gyakrabban meg fogna bennünket hallgatni. 18. Mihelyt dolgát befejezendi, elhagyja városunkat. 19. Ha tudós vagyok, másképen élek. 20. Nem olvastam volna ezen könyvet, ha tudom, hogy oly haszontalan dolgokat

foglal magában 21. Hogyha vállalata jól sikerülend, nagyobbat akar kezdeni. 22. Te rajzoltad volna ezen képet? — Igen, én rajzoltam. 23. Azt mondják az emberek, hogy atyádat nem tisztelted volna (*pochybnost*). 24. Bárcsak elérnök czélunkat! 25. Hogyha engem becsülsz vala, ily érzékenyen nem sértettél volna. 26. Vajha ezt gyermekeiteknek nem engedtétek volna! 27. Miután megírom feladataimat, meglátogatlak. 28. Nincs oly fájdalom, melyet az idő s türelem meg nem orvosolna. 29. Ha jobban fognád viselni magadat, teljesíteném kérelmedet. 30. Ha a keveset meg nem becsüled, a sokat is el fogod veszteni.

b. 1. Viac by som vedel, keby som sa usilovne učil. 2. Bárby deti vždycky ctily svojich rodičov! 3. Menej by si chybil, keby si nasledoval moju radu. 4. Doniesol by som vám (*zdvor.*) tu knihu, keby som vedel, že vás (*zdvor.*) doma najdem. 5. Keby ľudia vždy rozvázili, jak nebezpečná je nemiernosť, iste by žili miernejšej. 6. Nebol by som predal mojich hodiniek, keby som nebol dostal druhé od môjho otca. 7. Boli by sme spolu cestovali, keby sme boli svoje práce dokonali. 8. Bárby si nebol čítal tejto nebezpečnej knihy! 9. Jak náhle vidíš tvôjho strýca, pošli ho ku mne. 10. Boli by sme naše peniaze ztratili, jestli ďalej čakáme. 11. Ktorý človek by ťa na zlé zvädzal, toho zapovrhni. 12. Keď sa navečeriame, budeme sa prechádzať a rozprávať o krajinských záležitostach. 13. Keby som ťa rozumel, nepýtal by som sa ťa. 14. Nedoviedol by si tohoto pána k pánu Millovi? — 15. Prečo nie, keby som vedel, kde je jeho bývanie. 16. Jestli navštíviš nášho strýca, povedz mu, že sme zdraví a že sa máme dobre. 17. Keby ste tyto kvety dali svojej mladšej sestre, veľmi by sa tešila. 18. Boli by sme tohoto koňa vybrali, keby sme ho boli videli. 19. Ľudia by boli šťastnejší a spokojnejší, keby viac pozorovali na hlas svedomia a svojho rozumu, nežli na hlas svojej náruživosti. 20. Koľkokoľvek ná denníkov najdeš, najmi ich, lebo máme mnoho práce na poli. 21. Jestli nebudete seba ctiť, ani druhí si vás nebudú vážiť. 22. Ešte dnes by som poslal list rodičom, keby som nevedel, že cestujú. 23. Keď počúvaš radu otcovu, neprenasledujú ťa tak ľudia, jako teraz. 24. Bár by som nikdy nebol poznal tohoto človeka zlých mravov! 25. Keby som ťa bol našiel včera v divadle, bol by som ti predstavil môjho starodávneho priateľa. 26. Už by som bol dávno písal tvôjmu vnukovi, keby som bol vedel, že je na svojom majetku. 27. O čomkoľvek by si rozprával, najprv to rozváž. 28. Milovali

by sme tohoto pána, keby on svôj národ zastával. 29. Keby sme umývali naše telá, boly by zdravšie. 30. Videli by sme naše mesto, keby tamten vrch neprekážal.

c. V nasledujúcich vetách položte pne, za ktorými je jedna čiarka do prítomného, za ktorými sú dve čiarky, do minulého, a za ktorými je hviezdička, do budúceho času žiadacieho čili podmieňovacieho spôsobu, a spolu ich aj preložte!

1. Bár mindig elfogad — — (én) tanáraink szavát. 2. Vajha (mi) soha még ne vet — a jó tanácsokat. 3. Oh csak az Isten meghallgat — kérelmemet! 4. Soha sem pirulsz meg, ha megbecsül* magadat. 5. Inkább aranyokat pazarol — — el (ti), mint a visszatéríthetlen időt. 6. Bárcsak (én) még egyszer lát —! mielőtt a várost elhagyod. 7. „Valamire kér* (ti) az Atyát nevemben, megadja nektek,“ mond az üdvözítő. 8. Mielőtt (te) valamihez fog —, fontold meg erődöt. 9. Ha tanáraink szavát mindig elfogadjuk vala, sokkal többet tanul — —. 10. Ha (mi) valami újságokat tud —, örömet elmond — azokat. 11. Bár minden ember mindig jót mivel —! 12. Ha az okosak utján jár *, nem lesz szükséged támaszbotra.

44. úloha ku 90. a 91. §§.

Poznamenanie. Naše opakovacie slovesa, jako: chodievam, nosievam atď. v maďarskej reči vyslovujú sa obyčajne minulým časom slovesa *szok-ik*, zvyká, má obyčaj; — jako: *szok-tam*, *szok-tál*, *szok-ott* atď. a infinitívom patričného slovesaj — Tento minulé čas spomenutého slovesa uživa sa k vysloveniu nášho aj prítomného aj minulého času; budúci čas sa ním nikdy neopisuje; n. p. písavam, písaval som = *szoktam írni*; budem písavať = *írni fogok* atď. mávam hostov = *szoktak vendégeim lenni* atď.

a. 1. Magát fölttéb dicsérni, hiúság, magát gyalázni, alávalóság. 2. Könnyű munka valakit bosszantani, nehéz engesztelni. 3. Igen késő, ha valaki csak akkor akar jó életet viselni, midőn meg kell halnia. 4. Az elmének ismernie, a szívnek éreznie, a tettek mutatnia kell, mit a száj mond. 5. Most barátim, fontoljuk meg komolyan, minő utat kell választanunk. 6. Ime ez a szempont, mi után életedet gyenge ifjúságodtól fogva intézned, szükséges. 7. Az isteni javakat nem szabad az embernek megvetnie. 8. Az ígéretet teljesítenünk kell, habár nagy áldozatunkba kerülne is. 9. Tanodába járni és tanulni hasznos. 10. Késő akkor csuknod ólat, mikor már a tehén oda. 11. Ha öntudatunk s maga a dolog kiált, mit használ ellenkezőt kiáltanunk. 12. Balgaság úgy vigadnunk, hogy a legtisztább öröm bőséges kútfejét, a jó lelkiismeretet elfojtsuk. 13. Reményleni könnyű, de a reményt megvalósítani nehéz. 14. Távol legyen azt mondanom, hogy

szegénység vétek. 15. Az ember szeret más szívébe látni; ha az övébe látnak, nem szereti. 16. Az embernek nem illik hazudnia. 17. Hasznosabb volt volna odahaza maradnotok és tanulnotok, mintsem annyi időt vesztegetnetek. 18. Szabad-e egy pillanatnyi meghallgatást kérnem? — Szívesen hallgatjuk kegyedet. 19. Fiatal korunkban nem illik henyélnünk. 20. Most legjobb lesz összejöveteleinket ritkítanunk. 21. A vendéglő tele van, bajba kerül szállást kapnom. 22. Minden reggel szoktam sétálni. 23. Nem kell mindent elbeszélni. 24. Nekünk ezt jobban kell tudnunk mint nektek. 25. Nagy mesterség jókor hallgatni és jókor beszélni. 26. Ferencznek most tanulnia kell, nektek pedig irnotok. 27. Ha ma nem olvasok, holnap fog kelleni kétszer annyit olvasnom. 28. Szépen írj, hogy ne kelljen újra leírnod. 29. Atyámnak már tegnap kellett volna elutaznia, de minthogy beteges, e hetet még itt eltölti. 30. Atyánk megparancsolta teljesítenünk kötelességeinket. 31. Kötelességének tartá a szent ügyben éltét kockáztatnia.

b. 1. Môj strýc večeriava o deviatej hodine. 2. Často je lepšej mlčať, než rozprávať. 3. Mám list písat jednomu pešťanskému kupcovi. 4. Keď sa učiteľ pýta, žiaci majú odpovedať. 5. Svoje dlhy musíš zaplatiť. 6. O druhých nemá sa nič zlého hovoriť. 7. Všetci ľudia musia zomreť. 8. Dnes musíš ty zostať doma, nie ja. 9. Ja by som bol mal poslať sluhu na poštu, aby doniesol noviny; ale je už pozde. 10. Nemám času sa prechádzať, lebo musím pozor dávať na mladšieho brata. 11. Slobodno mi vedieť, kto vám to povedal? 12. Sluší sa, aby sme Boha vebili. 13. Kradnúť je zlé, ale ešte horšie je vraždiť. 14. Není treba, aby si tu zostal, veď aj bez teba dokonáme tuto prácu. 15. Škoda, že nechodíš do školy; ty by si bol osožil svojej rodine. 16. Nemožno je, aby sme sa rozumeli, lebo ty nevieš mojej reči a ja neviem tvojej. 17. Každý človek má milovať svojho bližného ako seba samého. 18. Strýcovi treba navštíviť svojho predstaveného, lebo poslal preňho. 19. Dobre vám je doma v suchu sedieť, a my musíme v tomto dáždi po lese chodiť. 20. Rádil som ti, aby si si shromážďoval vedomosti o prírode, lebo ony pozdvihnú ducha tvôjho k Bohu. 21. Vyznávajme hriechy svoje, aby sme dosiahli milosti božej. 22. Nesmej sa, aby si potom nemusel plakať. 23. Není ti dobre mnoho čítať, lebo tvoje oči sú slabé. 24. Včera sme museli vstať o štvrtej hodine, lebo sme sa strojili na polorku. 25. Jestli budeš pozorovať na slová učiteľove, nebudeš sa musieť mnoho

učit doma. 26. Boli by ste mali sedet v izbe, ale tam bolo velmi teplo.

c. V nasledujúcich vetách položte pne podľa významu už do čistého už do príponového neurčitého spôsobu, a spolu ich preložte.

1. Jobb meghal — mint gonoszul élni. 2. Nem illik (nekünk) a holtról gyalázólag szól —. 3. Munkával, mint mindennapi kenyérrel szükség a test erejét fentart —. 4. Szinte jól esik (nekem) mond —, hogy nincs mit szemedre vet —. 5. A bizalommal senkinek sem szabad visszaél —. 6. Intem az ifjakat jól figyelmez —. 7. Tudom, hogy fáj (nektek) hall —, midőn keményebben kell (nekünk) int — benneteket. Engedje az Isten mindnyájatoknak jámborúl él —, és egykor boldogúl kimúl —.

45. úloha ku 92. 94. §§.

a. 1. Jól adá Isten, hogy sokszor és legtöbbször a nemes küzdő elé vétett akadályok épen neki szolgálnak. 2. Örüljete az örülőkkel és sírjátok a sírókkal. 3. Remény nélkül küzdeni kínosabb a szemközt látott halálnál. 4. Mivelt embernek nem illik füttyölve járnai az utczán. 5. Veszteg álló viznek, halgató embernek nem kell adni hitelt. 6. Nem megvetendő díjt nyert munkájával. 7. Minden itélni tudó és akaró mondja el véleményét. 8. A látogatót illendő becsülettel fogadd. 9. Kedvező körülmények szükségesek, hogy az ember tehetségeit szabadon kifejtse. 10. A múlt éven kiadott munkákat mind olvastam, és a kiadandó értekezéseket is láttam. 11. Az ártatlan kimélendő, a vétkes büntetendő. 12. A hús jobb sülve mint főzve. 13. A pénz olvasva jó, az erszény töltve. 14. Henyélve töltöd az időt. 15. A templomok nyitva állanak. 16. A boltok tömvék külföldi árúkkal. 17. Ésőtől félvén otthon maradtam. 18. A bölcs hallgatva is többet mond, mind más szólva. 19. Szánakozás ragadta meg lelke-met, nyomorult állapotját látván. 20. Miből van varrva az ing? — Fehér vászonból. 21. Hogy ez a gyűrű? — Rá van írva az ára. 22. Az ügyesen elmondott mondóka néha többet ér a hosszú beszédnél. 23. Adandott alkalommal küldöm a levelet. 24. Az említettem *) pör még most sincs eldöntve. 25. A szenvedélyes ember olyan mint a féregrágtá gyümölcs. 26. A kiállottunk veszély megőszített bennünket. 27. A sok

*) Toto príponovanie pričastia stáva sa len vtedy, keď nim určené podstatné meno nemá prísv. prípony; jako vidno z príkladov. — Nehovorí sa teda: *Eltékozolt ad időd*, ale len: *eltékozolt időd* alebo: *eltékozoltad idő soha tér vissza.*

sirás elrontja az ember szemét. 28. Nem tudjátok-e, hogy a sebes szaladás árt a tudónek? 29. Áldva áldom a gondviselést. 30. Ha levelet valál irandó *) s nem feladatot, jobban fogtál volna sietni. 31. Minden Istenáldotta napodat, úgy fogadd, mintha legutolsó volna.

b. 1. Plačúce dieťa bežalo ku mne. 2. Donesla už služka do izby umyté nádoby? — 3. Prenasledovaného aj šumot listia nastraší. 4. Kradenie je zakázané. 5. Poslucháčov a čitateľov treba poučovať a zabávať. 6. Snáď nieje zakázané, aby som k vám hovoril. 7. Čo je jednomu povedané, týka sa každého. 8. Posielam ti od tohoto chlapca prečítať sa majúcu knihu. 9. Neslušno je čteného hosta sediačky prijať. 10. Naše zahrady sú už pokopané (*dvojako preložiť*). 11. Ukáž mi odpísať sa majúci list. 12. Zle sa cítať nevstal som z postele. 13. Vyplniac svoje povinnosti žiadneho sa nebojím. 14. Moje dlhy sú kryté. 15. Peňažnú truhlu a pivnicu dobre je držať zavrenú. 16. Domov sa navrátať, hneď sa chytil do práce. 17. Nahliadnuc pravdu, neupieral jej. 18. Naši žiaci sediačky písavajú. 19. Poslapý od teba behúň u mňa zostal nocovať. 20. Zvíťaziac nad nepriateľmi, vrátili sme sa do vlasti. 21. Človek, ktorý má potrhané žily (*skrát.*), musí zomreť. 22. Spoločník, ktorý vieru zrušil (*skrát.*), nevyhne trestu. 23. Veľmi som chodil (= *chodiac chodil som*) za mojím učiteľom, a preca som ho nenašiel. 24. Tato záležitosť je mne sverená. 25. Hľadajúc hľadaj pravdu, a najdúc ju sriaď život podľa nej. 26. Už som mal odcestovať (*príř. bud. ř.*), keď od ota poslaný sluha donesie zprávu, že matka náhle zomrela. 27. Požičané knihy musia sa dať zpiatky.

46. úloha ku 95. ř.

Poznámka. 1. Akkusativy osobných zámen pri slovesách aj v určitom aj v neurčitom tvare, keď není na nich zvláštného dôrazu, veľmi často sa vynechávajú; lebo sa najviac už zo súvislosti reči vyzrozumievajú. — Tak *lát-lak*, vidím Ťa, al. vás; *lát-unk*, vidíme Ťa, al. vás; — *lát-sz*, vidíš mňa, al. nás; *lát-tok*, vidíte mňa, al. nás; — *lát*, vidí mňa, al. nás, — teba al. vás; *lát-nak*, vidia mňa, al. nás, — teba al. vás. — Kdežto pri osobách v určitom tvare, keď není vyloženého akkus., vyzrozumieva sa vždy *őt*, jeho, ju, al. *őket* ich; al. *azt*, to atď.

2. Pri akkusatívoch mien s prisvojovacími príponami 1. a 2. osoby prípona akkusatívna nekdy sa vynecháva a stojí len nominatív;

*) Príčastie budúceho času uživa sa s *vagyok* k opisaniu takých dejov, ktoré sa majú, majú, alebo budú mať stať na pr. *Jól jegyezd meg, mit mondandó vagyok*, dobre si to zapamätuj, čo mám teraz povedať. *Epen hozzátok valék menendő*; práve som mal ísť k vám. *Onnan leszen eljövendő*, odtuď má prísť, (príde).

že ale je miesto akkusatívú, poznať zo slovesa uró: tvaru; na pr. *Ve-
zessen a végzett valamerre, csak nehéz szükség ne zavarja kedvem; v prvej
vete je vynechané engem, v druhej stojí kedvem miesto kedvemet.*

a. 1. A kertész esténként öntözgeti a virágokat. 2. Lá-
togasd meg beteg barátodat és vigasztald őtet. 3. Hív szí-
vünk csendesebb intését nem halljuk, meszébb járnak szeme-
ink. 4. A török mindnyájunkat elnyom sokaságával. 5. Ke-
gyedet minden további kedvetlenségtől fel akarom menteni.
6. A dúsnak ragyogó aranya meg ne vakítson. 7. Tudja ön,
mi újság? — Nem, épen semmit sem tudok. 8. Hogyan, ön
nem tudja, a miről már az egész város beszél, s a mit min-
denki tud? — Csak tetteteli magát, mintha nem tudná. 9. Ha
tudnék felőle, megmondanám önnek. 10. Alkalmasint tehát
hamis hír, mert kegyednek tudnia kellene. 11. Mondja meg
ön kérem, igen kíváncsi vagyok megtudni. — Majd délután
megmondom. 12. Ti várjátok a vendégeket és egyenesen a
nagy szobába vezessétek. 13. Elhagyta a bú, a harag; a
remény és bódulás fogta el. 14. Az állhatatost még sülye-
désében is önérzés boldogítja. 15. Mi már meglátogattunk
benneteket, látogassatok ti is minél előbb. 16. Felette lekö-
telezne bennünket; ha tüstént és egyenesen elvezetne a szín-
házba. 17. Orvosi segéd és a fiatal kor ereje a halállal küz-
dőt az életre lassanként visszahozák. 18. Mesterünk mind-
nyájunkat ugyan látott, de egyikünket sem ismert meg.
19. Szeretik-e egymást a festész és az építész? — 20. Tudom,
hogy a festész szereti az építészt, de ez is szereti amaszt.
21. Tartja-e kegyed esetemet? — Én valamennyit tartom.
22. Hány az óra? — Épen most ütött tizenkettőt. 23. Hozd
a könyvemet? — Mind hozom, a mi János bátyjánál volt.
24. Gyermekekem! szólj igazat, mert én már mindent tudok.
25. A negyedik vagy az ötödik könyvet olvasod te most? —
Én olvasom a harmadikat, fivérem pedig a negyediket olvassa.
26. Másét ne bántsd, magadét ne engedd.

b. 1. Kto múdreho nevie hovorit, nech mlčí radšej.
2. Tak sa drž, aby ťa ľudia milovali. 3. Povedz dievčatám,
aby usilovne pletly. 4. Nuž viďme, čo si upletla. 5. Ja som
už viac upletla než moja súsedka. 6. Zahod' kameň, lebo ti
obrazí nohu. 7. Porozprávaj nám, čo si počul. 8. Ty jednoho
každého z nás budeš poučovať o vecach prírodných, lebo ty
to znáš. 9. Ja vás všetkých nebudem vydržiavať, lebo by
som musel predať celý svoj majetok. 10. Bež ta; pozri, čo
tam horí. 11. Tito chlapeci včera veľkú škodu urobili zahrad-
níkovi; dnes ich všetkých obžaloval u školského riaditeľstva.

12. Ktorý vlak železničný čakáš, viedeňský, či pešťanský? —
 13. Ani jedon, ani druhý; ja čakám segedínsky. 14. Dnes sa začnem liečiť, a síce čerstvou vodou. 15. Tamti žiaci jedon druhého povzbudzujú k dobrému. 16. Dá ti otec jedno jablko z tých, čo sú na stole? — 17. Keď ho poprosím, všetky mi dá. 18. Nežiadaj odo mňa, aby som hovoril, že neviem. 19. Dovediem jedného Bergera, ale toho ty neznáš. 20. Či vašnosť nehľadali nádenníci? — Nehľadali má; veď som bol vždy doma. 21. Moje plstené klobúky, ktoré mi večera klobučník doniesol, zhorely na peci. 22. Zachovaj Bože mojich rodičov v dobrom zdraví! 23. Pred rozlúčením ešte raz by som ta rád videl. 24. Pred Kostolom vidím môjho otea a jedného malého chlapca.

47. úloha ku 96. a 97. §.

a. 1. Ki saját szenvedélyei fölött uralkodni tud, másokéi fölött is könnyebben, fog uralkodni. 2. Ha az égre nézsz, lehetetlen, hogy a mindenható hatalmáról meg ne győződjél. 3. Ne törődjél a rágalmazók beszédjével; az által bünteted őket legjobban, ha rágalmokat megveted. 4. Pusztaszerencsére támaszkodni vakmerőség. 5. Nagy úrnak is találkozik ura. 6. A ki éhezik, dolgozzék, s ne aggódjék, mert megkeresi kenyerét. 7. A ki nem játszik, sem nem nyer sem nem vesz. 8. Atyánk éppen akkor haza érkezék, midőn mi ebédeltünk. 9. Oszlik a sokaság, szünik a lárma. 10. Ki másnak vermet ás, maga esik belé. 11. Ha a négy utolsó dolgot szüntelen szemünk előtt tartanók, nem a mulandókban keresnök boldogságunkat, hanem egyedül a mennyeiek elnyerésére törekednénk. 12. Olyan dolgokat hallottam, melyekről nem is álmodám. 13. A gyermek játszszerék, a leány pedig dolgozzék. 14. Tessék kegyednek nálunk maradni! — Nem maradok; mert anyámékhoz ígérkeztem. 15. Ha csak ne látszanék oly furcsának ezen dolog! — Bármi furcsának lássék, én megcsinálom. 16. Nem nyilatkozott testvérem, mivel foglalkozék, midőn mi bátyjánál időztünk? — Mondta, hogy kis gyermekeivel játszott. 17. Megesik, hogy barátink ellen könnyűleg panaszkodunk, hogy előre mentegessük magunkat a közelítő elhülésünk miatt. 18. Tegnap este a csillagok ugyan szépen fénylettek, de rögtön szél keletkezett, mely e nagy esőt hozta. 19. A fák levelei hullanak; közeledik már a tél. 20. Otthon lakjék az, ki kedve szerint akar élni. 21. Ezen gyermek játszva tanult olvasni. 22. Megmosdván szoktam imádkozni és csak azután reggelizni.

b. 1. Môj strýc sa sťahuje na dedinu. 2. Jestli sa budeš hrať, miesto toho, žeby si pracoval, nevyplníš svojich povinností. 3. Nehrajme sa na peniaze. 4. Čím sa bavuješ, keď sa neučíš? — Obcujem s poriadnymi ľuďmi. 5. Keď sa raz nečo stane, nenasleduje, že sa to ešte raz stane. 6. Všetko, čo je pozemské, zjavuje sa a mizne, jako blesk. 7. Keby sme viac rozmýšľali, nešťalo by sa tak mnoho nešťastí na svete. 8. Komu by sa snívalo o takej darebnosti? 9. Ja sa neodďalujem od pravdy, áno usilujem sa ju vynajst. 10. Keby sa môj brat už raz nasýtil tých spoločností, aby začal viesť poriadny život! 11. Rozmýšľaj a zmudrieš. 12. Keby si pracoval, chytro by sa ti čas míňal. 13. Nech sa stane so mnou čokoľvek, nebudem sa ponosovať. 14. Zriedka je človek, ktorý by lichotil bez toho, žeby neklamal. 15. Keby som sa netrápil, nereptal a neponosoval by som sa. 16. V piesku chytro zmizne každá šlapaj. 17. Neprivykaj ku svetským statkom, lebo svetské blaho sa míňa. 18. Nelez na strom, aby si nespado! 19. Neopozdievaj sa, lebo máme mnoho práce. 20. Nemokni, synku, na tom dáždi, lebo prestydneš. 21. Ty sa nelišíš od toho chlapca ničím, len že si starší a väčší. 22. Ubehnúc, zdržoval sa v lesoch. 23. Ty sa meníš, jako počasie. 24. Bárby už raz naša zrada prestala, bárby náš hnev pomínul, aby sa svätý pokoj medzi nami zjavil.

48. úloha ku 98. §.

b. 1. Tebe obetujem, Pane, všetky sily a skutky moje. 2. Obťahni kožou tuto dasku, aby bolo lepšej sedieť na nej. 3. Nedôveruj v každého, aby si sa nesklamal. 4. Ty nás všetkých obľazňuješ svojimi falešnými chýry. 5. Povedz tvôjmu bratovi, aby nedopisoval mnoho s tým žiakom, lebo to kradne drahý čas. 6. Čo sveruješ tomuto chlapcovi? — Sverujem mu záhradu k opatrovaniu. 7. Žito či raž-meleš teraz vo mlýne? — Dnes melem raž, zajtra budem mleť žito. 8. Mlynáru, nechže sa nemele za dva týžne môj jačmeň! 9. Zahradník rozkázal, aby nádenník zahádzal sňahom kvetinovú hriadku. 10. Ty má neprevýšiš v počtovaní. 11. Bár by si zdedil čnosti svojho oca! 12. Dones mi takú trstinu, ktorá by sa nelámala. 13. Ovoňaj tuto ružu, jakú má príjemnú vôňu. 14. Neľutuješ, že si neobcovaš s divadelnými herci? 15. Každý vychovateľ nech zachádza vlúdne so svojimi chovancami. 16. Neblázni sa, lebo to oželiteš. 17. Vyparil už sluha ten päťokovný sud? — Vyparil ešte pred poludním. 18. Čo robí tvoja sestra? — Perlami vyšiva domácu čiapku otcovi na me-

niny. 19. Náš ujec veľmi zriedka pochybí v počtovaní. 20. Keby náš učiteľ zdvojił číslo úloh, aj my by sme museli zdvojnásobniť našu usilovnosť. 21. Keby boli ešte tri dni teplé, rozlistil by sa náš lesík. 22. Nechýbajže zajtra na prednáške. 23. Neprestávaj prosiť Boha o jeho požehnanie. 24. Bárby už prestal-ten dažď!

c. V nasledujúcich vetách opravte chybné užívane slovesa, a preložte všetky vety!

1. Gyakran emlékezz meg a halálról, és nem vétkezesz. 2. Valahányszor hazudol, mind másón, mind magadon igaztalanságot követel el. 3. Ott laksz-e most, hol tavál bátyád laká? 4. A gyermek még nyolcz óraker is játsza, pedig csak arra kapott engedélyt, hogy hatig játszszon. 5. Vigyázzál, hogy meg ne ázz, se pedig el ne ess. 6. Minden fény és pompa füstként enyész el egykoron, csak a dicsó tettek fénye tündököl (al. —) örökké. 7. Ha ő is úgy élődne, tengődne, mint számtalan szegény, akkor becsülné meg sorsát. 8. A Tisza nagy rónaságon folyik, s végre Tittelnél a Dunába ömlik (al. —). 9. Úgy bánj az emberekkel, a mint kívánod, hogy ők veled bánjanak. 10. Nem szeretném, ha valamikép elhányodna könyvem. 11. Én minden lépten — nyomon eselnék a jégen, s félnék, hogy betörne alattam. 12. Ha szorgalmasan dolgoznók és imádkoznók, bizton remélhetnénk az Isten áldását.

49. úloha ku 99. a 100. §.

a. 1. Akármerre veted e temérdek mindenségben tekin-teteidet, mindenfelől egy végetlen bölcs, nagy és jó, de egy-szersmind megfoghatatlan lény jelenségei sugárzanak feléd. 2. Ki keserűt nem izlett; nem érdemli az édest. 3. Elrablott becsületet nehezebb visszatéríteni, mint elrablott pénzt. 4. Az állam akkor virágzik, midőn a polgárok a törvényhatóságok-nak, s ezek a törvényeknek engedelmeskednek. 5. A boly-gó csillagok, melyekhez földünk is tartozik, a naptól kölcsön-zik fényöket és melegöket. 6. Forgó a szerencse, nincs állandó kincse. 7. Ha Isten parancsait megörzenditek, mind a jelen, mind a jövő életben boldogok lesztek. 8. Ki romlott erkölcsű társakkal szövetkezik, elromlik. 9. Irgalmasságot gya-koroljunk, hogy mi is irgalmasságot nyerjünk. 10. Nem ér-demlette (alebo —) meg a jótéteményt, ki azt megköszönni élfeledi. 11. Drágán vásárlott nevetés az, mely becsületünk rovására történik. 12. A tékozló pénzt szűkség nélkül felcséri, és végre is szükségset szenved; a fősvény annyira szereti a pénzt, hogy a szükségeseket sem szerzi meg. 13. Az egerek sokszor kiörlik az elvetett magot. 14. Ugorjon árkot, (alebo

ugorja át az árkot) a kinek tetszik; de én rajta soha sem ugrom át. 15. Váltig esdeklém előtte, még sem hallgatott meg. 16. Hiába, hiába! nincs, a ki omoljon (*al. omolna al. omlának*) szülői karába. 17. Vigyázz, meg ne romolj az olyanok társasága által, kik nem törődnek vele, bármi szenny háromoljon (*al. háromolna, al. háromlanék*) is nevékre. 18. Tündököljek bár (*al. tündökölnék bár al. —*) születés vagy gazdagság által, jó erkölcsök nélkül szegényebb vagyok a jámbor koldusnál. 19. Nem tanácslom, hogy megrikaszd e kis fiút. 20. Igazságtalanul szerzett kincsek nem használnak. 21. A pipiske a levegőbe emelkedve éneklé el dalát. 22. Lelked őrző angyalként lebegjen fölöttünk. 23. Atyánk, megjegyezvén, hogy ama hegyen egykor nagy régi tölgyfa állott, béműnkét oda fölvezetett. 24. Ki nagyon siet, később végzi dolgát. 25. Igen nehéz, talán lehetetlen is, hogy a nagyra-vágyás keserű gyöke a szeretet édes gyümölcsét teremje. 26. Nem énekelnéd el (*al. —*) nekünk azt a tegnapi dalt? — Ha oly nagy a kívánságtok, eléneklem. 27. Az úr legjobban fogja vezérleni népeit, céljuk felé. 28. A mint érzek s gondolkodom, akként élem napjaim.

b. 1. Kto chce vedet nejaku řeč, musí sa v nej cvičit. 2. Prečo sa usmievaš tak milo? — Lebo sa mi páči tento nápev. 3. Zvon by sa sám od seba nepohol, keby ho nepohybali. 4. Toto tajemstvo len s tebou sdeľujem, lebo viem, že len pri tebe zostane. 5. Deti! netrápťe nevinných zvierat, lebo ony tiež bolesť cítia, jako aj vy. 6. Kde sa ty kúpavaš? — V potoku. 7. Ja by som sa tiež kúpam, keby som sa nebál, že prestydnem. 8. Ty sa protivíš často rozkazom rodičovským a to sa nesluší na dobré dieťa. 9. Zemská pomínelná sláva pozíčiava si najskvelejšieho blesku od slávy nebeskej. 10. Trpiacemu človeku pomôcť je toľko, jako zaslúžiť si pozhnanie neba. 11. Svetlo vykoná 40,000 míľovú cestu za jednu sekundu. 12. Kto milosrdenstvo prevádza, život nachádza. 13. Oči pavukov blištia sa v noci, jako mačiek. 14. Lichotiaci nechodi po rovnej ceste. 15. Kto svoj majetok márne, je márnotratiník. 16. Krehkosť je dedičstvom človeka, ktoré ho označuje. 17. Banictvo kvitlo už v starom veku. 18. Dobře si zapamätaj, že je pýcha počiatok všetkých hriechov. 19. Čím silnejšej sa skveje život, tým za kratší čas trvá jeho blesk. 20. Vyspievajúce svoje piesne odstránili sme sa z kostola. 21. Náš predstavený usmieva sa oslovil nás. 22. Ku vykručianiu fúzov potrebná je masť. 23. Malé deti sa dráža. 24. Uhlík zapríčinuje penenie sa piva. 25. Mnoho požadujúci málo dosahuje.

50. úloha ku 101. §.

ohladom na 71. §.

a. 1. Kerestesd botomat, mert már haza készülünk. 2. Ezt a fiút nem veretem, mert jól viseli magát. 3. Keretesétek tollamat, mert szeretnék írni. 4. Hol a víz, melyet hozattál? — Másik szobában van a korsóban. 5. Szomszédunk mindig 8 órakor bezáratja kapuját. 6. Ha lovainak jobb abrakot nem adatsz, bizonyosan elgyengülnek. 7. A mi bírónk minden gyermekét taníttatá s így összesen hat gyermekét taníttatá ott, hol egykor maga is taníttaték. 8. Nem javaslom, hogy kijátszass engemet. 9. Uj tisztviselőnk minden régi szokást megváltoztat. 10. Én a nagybátyám költségén képeztetem. 11. Ezen fiatal ember becsültetik, mivel szerény. 12. Miután az ellenség megveretett, visszavonult. 13. Az én barátom munkája kész már, de még nem nyomatott ki. 14. A jegyzőkönyv felolvastatván hitelesítették. 15. Minap szomszédságunkban tűz támadt, de csak hamar eloltatott. 16. Edes atyám fivérének egészen új ruhát csináltatna, ha jobban ügyekoznék. 17. Ne mozgass ama pocsoltyát, mert büzleni fog az egész udvarunk. 18. A tegnapi tikkasztó meleg minden virágmat elhervasztotta. 19. Kinél szoktad köttetni könyveidet? — Szomszédságunkban lakó könyvkötőnél. 20. Minek tartatnál e kis gyermekkel annyi terhet, hadd maradjon a pad alatt, utóljára még kegyetlen szivűnek tartatnál. 21. Midőn mi legényeinket nagyobb munkásságra ösztönözték, magunk is jó példaadásra ösztönöztetünk. 22. Az ember lelkismerete csak az igazságban talál nyugalmat; ki hazud habár föl nem fődöztetik is, önmagában leli büntetését. 23. A kisebb elmék ragyogása addig tart, míg nagyobb által el nem homályosíttatik. 24. Az egész emberi nemre jóltevő behatást gyakorolni, az a nagyok legnagyobbikának sem adaték. 25. A városi előjáróság hirdetéseket ragasztatott a falakra. 26. Idegen véleményt túrni kevés tud, pedig ki túrni nem tud, hogy kívánhat türetni? 27. Van szülő, ki zárkozott gyermeke sápadt egészségét a tavasznak éltető levegőjétől félti. 28. Ezen szomorú atya siratja egyetlen fiát. 29. Tűz, víz, lég éltetnek és ölnek; öröm keblet erősít és repeszt; gyönyör virágoztat és hervaszt; remény vigasztal és félre vezet; szeretet véd és feláldoz; hit égig emel és porig lesüllyeszt.

b. 1. Náš úradník dal svoje deti so všetkou starostou vchočovať. 2. Mój priateľ mi dal od svojeho sluhu odkázat, že má večer navštívi. 3. Kráľ Matej nedal sa dotiaľ korunovať, kým nedosiahol úplného víťazstva nad II. Mahomedom,

cisarom tureckym. 4. Dionysius dal olympickemu Jupiterovi zlaty plášť stiahnuť, a rozkázal mu dať (*len prič. slov.*) zosúkna zhotovený, ponevác tento nieje tak ťažký, v zime ale teplejší. 5. Skrze koho si dal písať tyto listy? — 6. Dal som ich písať skrze môjho brata, lebo ja som nemal času. 7. Priateľu! usad toho malého žiacka na tu nížku stoličku. 8. Ovocné stromy neosožia len svojím ovocím, ale aj svojím drevom; lebo toto sa buď k páleniu potrebuje, alebo sa z neho rozličné domáce náradia zhotovujú. 9. Sprostí ľudia byvajú ľahko oklamani. 10. Nesúdte, aby ste aj vy neboli súdení. 11. Každý človek rodí sa k práci. 12. Naši vojaci často k úteku privedli nepriateľa. 13. V Anglicku nenachádzajú sa vlci. 14. Rím nebol vystavený za jeden deň. 15. U nás dávame sa žiakom modliť pred prednáškou. 16. Keby si dal novinky nosiť, nemusel by si sa o týchto vecach od druhých ľudí dozvedieť. 17. Proste, a bude vám dané. 18. Kto nemá citu priateľstva, vládnosti a lásky, zostane opustený, keď túži po cudzej pomoci. 19. Rozumný a slobodnej vôle živočích menuje sa človekom. 20. Aby si nebol trestaný, nepáčaj nič zlého. 21. Keď si dal svojho syna od poľovníkov hľadať, aj ty si bol od neho hľadaný. 22. Dajúc namočiť maso, čistila som mrkev. 23. Usilovnosť počítuje sa mladým ľuďom za čnosť.

51. úloha ku 102. §.

ohľadom na 72. §.

a. 1. Ezt a czipöt nem húzhatom fel. mert igen szük. 2. Nem hozhatna nagyobbat? — De szolgálhatok még többé is. 3. Barátom azt üzeni, hogy mindjárt látogassam meg. — 4. Mondjátok neki, most nem látogathatom meg, mert vendégem van. 5. Ezen ember arczából olvashatni a jószágot. 6. Ezt a gyűrűt én is találhattam volna, ha kerestem volna. 7. Hogy valaki az igazságról meggyőződhessek, kutatnia kell. 8. Tegnap sokáig kerestették esernyődet, de sehol sem találhattuk. 9. Becsületes vendégeket mindig becsülök, és láthatnom örülök. 10. Bolondság attól félned, mit el nem kerülhetsz. 11. Nem kaphatván helyt a színházban, visszatértünk haza. 12. Érzé, hogy valamije még maradt, mitől őt a világ meg nem foszthatá. 13. Ezen cél elérhető, de más eszközöket választani kell. 14. A szabó nem készítheti el ruhádat vasárnapig, mert sok a dolga. 15. Nem lehet most olvasnom, mert írnom kell. 16. Ezen köpenyt el nem fogadhatom, mert rozitól van csinálva. — Azt még kijavíthatom. 17. Mit csinál kegyed e posztóval? — Felruhát akarok belőle varratni. 18. Ebből nem varrathat felruhát, mert igen kevés a kelme. — Hiszen kiméret-

hetjük ezt azonnal. 19. Ezen város, mondhatni, Pest után első. 20. Hogy vizet hozathass, szükséges edény. 21. E folyosón nem lehet állani, mert nagy légzuzam van itt. 22. Ezen akadályok legyőzhetők, de nagy kitartás szükséges. 23. Nővérem a köhögés következtében annyira elrekedt, hogy nem bírt beszélni. 24. Kérem, legyen irántam e szivességgel, számot tarthat hálámra. 25. A néma emberek is kiképezthetnek, de nagy fáradsággal. 26. Az előjárókat úgy tekinthetui, mint beszélő törvényt; a törvényt, mint néma előjárókat. 27. A cserfából keménysége miatt erős oszlopokat és küszöbököt lehet készíteni (al. —).

b. 1. Nemôzem najst slov, aby som sa vašnosti za vaše priateľstvo, za vašu dobrotu slušne podakoval. 2. Môžete (zdvor.) prezreť teraz moju úlohu? — 3. Teraz jej nemôzem prezreť, mám iné súrnejšie práce. 4. Tejto knihy nemôzem predať, lebo nemám inej z tohoto vydania. 5. Nemôžem ťa rozumieť, lebo veľmi potichy hovoríš. 6. Moja izba by sa už mohla dnes čistiť, lebo nebudem doma. 7. Mój mladší brat môhol by byť vyslyšaný, keby nebol v škole. 8. Nemôže sa prestreť (na stôl), lebo pán ešte píše. 9. Tu sú kone, koča nemožno dostať. 10. Nemôžem vystáť takej horúčosti, jako bola večera. 11. Len čnosť a viera môžu nás tešiť v nešťastí. 12. Keď som videl otca zdravého, možno myslieť, jaké city radosti vo mne povstaly. 13. Tu nemožno písať, lebo není ani stola, ani stoličky. 14. Nemôžeš bývať, priateľu, v našom domé? — Nie; lebo by som bol ďaleko od úradu. 15. Aby sa dom môhol stavať, potrebnô k tomu stavivo a robotníci. 16. Tato škoda by sa všetka mohla nahradit, ale život ľudský nie. 17. Vám nemožno sa prechádzať, lebo máte písať. 18. Keby si môhol spievať, radi by sme ťa počúvali. 19. Čo sa môže doma zhotovit, nemusí sa za peniaze zaopatrovat. 20. Tento strom by už môhol kvitnúť, lebo je už dost starý. 21. My sme mohli byť vtedy zkušani, keď ste vy boli doma. 22. Zlodeji by boli mohli byť chytení, keby sme sa boli prv zobudili. 23. Nemohúe byť vyslyšani, návratili sme sa domov. 24. Rodičia nech sú cteni od detí. 25. Nieje zásluha chváliť sa, ale chváleným byť. 26. Pochváleno buď meno Pána na veky!

52. úloha ku 104. §. 1. 2.

a. 1. Én bátor vagyok, ti pedig gyávák vagytok, valátok és lesztek. 2. Ne légy irigy, mert nincs esztelenebb vétek az irigységnél. 3. Ha csak oly hanyag ne volnál? 4. Régen beteg vagy te? — A múlt héten már beteg voltam

5. Lesz-e vendég az asztalnál? — Erről nem avagyunk értesítve. 6. Ha gazdag leendek, szegényeknek nagyon fogok segíteni. 7. A volt dolgokat nem tudjuk; hogy akarjuk tudni a leendőket? 8. Itt mocsáros lévén a vidék, tovább ne menjünk. 9. Alig várom, hogy tavasz legyen, a tél igen kemény volt. 10. Egészséges ön? — Bár volnék az, de egy idő óta mindig beteges vagyok. 11. Hogy minden időben volt, van s lesz is panasz, az természetes. 12. Ha ügyvéd volt volna, nyerted volna azon pört. 13. Hova mentek ti ma este? — Én a kertbe megyek; fivérem pedig a színházba mén. — Én is mennék, ha dolgom nem volna. 14. Ma nem mehetünk ki, mivel nagy sár van. 15. Mondd a kisasszonynak, hogy bátran kimehetnek, meg nem áznak. 16. Elmenvén a városból, egy folyóhoz érkeztünk. 17. Ne legyek becsületes ember, ha szavamat meg nem tartom. 18. Itt ott egész csoport főurat lehete látni, kik a nép vigalmaiban gyönyörködtek. 19. Különös egy lény az ember. 20. Hogy a várba mehessünk, kulesot kell kérnünk a tisztviselőtől. 21. A természetnek meg vannak a maga törvényei, és ezektől legkevesebb eltávozás sem történik. 22. Már az erdőbe menendő valék, midőn szolgálaim jelentették, hogy a puskámat ellopták. 23. Elvét, mérsékletet s szenvedelmet változtatni oly dolog, mire ezer példánk van. 24. Nekünk könyveink is lehetnének, ha el nem égtek volna. 25. Hogy van kegyed? — Ha fejfájásom nem volna, jobban volnék. 26. Ma itt kell lennem, holnap pedig városba kell mennem. 27. Legelső nevelés rendszeren az egész életre döntő befolyású. 28. Jel adatván, az egész tábor ment zászlójának utána. 29. Épen akkor színházba menék, midőn az utcán testvéreddel találkozám. 30. Gyermekeim, menjetek iskolába! 31. Ifjú valál, örvényt nem sejtven, szörnyen adózál. 32. Nem sok híja volt, hogy ő is ment utána.

b. 1. Ludia boli nespravedliví proti nám. 2. Kedy máme zas byt u vás (zdvor.)? — Kedykolvek budete u mña, vždy srdečne prijmem. 3. My by sme boli usilovnejší, keby sme mali potrebné veci. 4. Niesuc dobre oblečený, nechod na polovku. 5. Vyšiel už tvój otec z izby? — Nie; lebo mu ešte nedonesli sniedania. 6. Keby ste mohli íst do cisarskej zahrady, videli by ste krásne cudzozemské stromy. 7. Nemusíte vy byt vojakmi, má potrebu na vás rodina doma. 8. Pojdme dnes do kostola, lebo sú narodeniny našej dobrej matky. 9. Odišiel by som na svój statok, keby som môhol dostať kone. 10. Zajtra musíš íst do radného domu oznámiť predaj nášho humna. 11. Práve som bol u pána učiteľa, keď sa bratia vystrájali na cestu. 12. Keby náš sused bol mal peniaze, bol by kúpil naše drevo.

13. Maj bár majetok, keď niesi vyzdelany, chudobný si. 14. Bárby sme mali šťastia v tomto nákladnom podujatí! 15. Rodičia naložili, aby ste šli na roľu. 16. Keby sme neboli šli do školy, boli by sme bývali pokutovani. 17. Už môj otec bol odišiel, keď mu krajér šaty poslal. 18. Bývalý mestský dozorca dal vystaviť veľký pivovár. 19. Idúci čítal noviny. 20. Idúte do mesta, sretol som sa s oddielom vojska. 21. Jestli budem zdravý, s božou pomocou chytím sa do prekladania Hoffmannových spisov. 22. Na trhu by možno bolo dostať jakékoľvek látky, keby len boli peniaze. 23. Čo robí sestra? — Šije si šaty na budúcu zábavu. 24. Nejdeš do našej dielne? — Nie; lebo nemám tam čo robiť, a tu som potrebný. 25. Keby sme neboli museli ísť na roľu, neboli by sme zmokli. 26. Takéto chodenie škodí zdraviu.

53. úloha ku 105. §.

a. 1. Mi lenne az emberből, ha a nevelés nem vezérelné első lépéseit? 2. Nem sokat tőn, ki csak roszat nem tőn. 3. Ki nem tett mindent, mint tennie kellett és tehetett vala, az boldog nem leszen. 4. Hova tetted tollkésemet? — Oda tettem az ablakra, de már nincs ott. 5. Mit vett ön a vásáron? — Két szép lovat és négy ökröt. 6. Ezen úr már sok jótt velem. 7. Hova viszed ezt a levelet? — Ezeket a leveleket póstára kell vinnem. 8. Az igazságos ember senkinek sem tesz kárt. 9. Atyám roszt néven nem venné, ha katonává lennék. 10. Egy szó sokszor több értelemben vétetik. 11. Merre visz ez az út? — Egyenesen visz a városba. 12. „Vesz“ igének két jelentése van: először kézzel venni, másodsor pénzért venni. 13. Kiki tegye a maga kötelességét. 14. Ha szerényen dolgozol, hidd el, meg nem halsz inségben. 15. A mit nem kívántok magatoknak, ti se tegyétek embertársitoknak. 16. Hova tegyem ezt a könyvet? — Vigye oda a könyvkötőhöz, hogy kösse be. 17. Végtelen a multnak ereje a szívre, melyet melegít, a képzelemre, melyet felizgat, az észre, melyet tapasztalásaival bölcsesé tesz. 18. Nagy fájdalommal vevé bucsúját szüleitől. 19. Ki saját jóllétét egyetlen egy főczél gyanánt úzi, nevetségessé teszi magát, minden gondolkodó fej előtt. 20. Tedd meg délelőtt minden teendődet, mert délután társaságba megyünk. 21. Földi! vigyen kend engem a ligetbe. — Nem vihetem, mert nem megyek arra. 22. Ne vegye meg kegyed e képet, találunk ennél szebbet is. 23. Ne higya a hízkelkedőnek, mert az többnyire meg akar csalni. 24. Ki vevé el zsebkendőmet? — Mi nem vevők el; azt elhiheti uraságod. 25. Nem vitetnél engem az erdőbe? — Ma nem,

mert lovaim szántanak. 26. Azt akarta velem elhíttetni, hogy az ellenség már határainkat átlépte. 27. Nemcsak magad menél, elvitted a szülők vidámságát, elvitted a legszebb remények bimbóját. 28. Ezen férfiak, kik később legnagyobb ellenei lőnek, együtt kereskedtek. 29. Az ember gyakran nem tudja, mi tevő legyen. 30. Ifju éveinkben szerzett ismeretünknek mindenkor hasznát vehetjük.

b. 1. Ja som už zadosť učinil svojím povinnostám. 2. My všetci veríme v jedného Boha a v nesmrteľnosť duše. 3. Nikoho ani najslabšieho nerob smiešnym vo spoločnosti. 4. Váh bere svoj pôvod v karpátskom poverí. 5. Veľká voda, ktorá suchú zem obkľučuje, menuje sa oceánom čili svetomorom. 6. Suchá zem obnáša len štvrtinu zeme. 7. Čiňte dobre tým, ktorí vás nenávidia. 8. Jestli si od nekoľo nečo požičal, odnes alebo pošli zpiatky v určitý čas. 9. Ber si na srdce osud druhých, jestli chceš, aby si aj druhí tvój na srdce brali. 10. Čudujem sa, jako si to môhol urobiť. 11. Čo robievajú v kasíne (besede)? — Ktorý číta, ktorý sa hrá. 12. Daj odnieť tento stôl ku stolárovi, lebo je jedna noha zlomená. 13. Tato povest' nemôže sa uveriť. 14. Keby som nebol chodil do školy, bol by som sa stal remeselníkom. 15. Nebol som veril, čo bohužiaľ teraz veriť musím. 16. Kúpac dva domy jedon vedľa druhého, dal som z nich jedon opraviť. 17. Položte mi tuto knihu medzi druhé, aby sa mi neztratila. 18. Keby sme vždy to robili, čo je potrebné a užitočné, neponosovali by sme sa na dlhú chvíľu. 19. Nekupujte nič neužitočného. 20. Práve keď sme kupovali seno, kôň z maštale ušiel. 21. Ale jako môžete (zdvor.) mať radi tohoto chlapca, veď vždy fňuká? — Chudiak nemôže za to, vždy je chorľavý. 22. Daj kúpiť od sluhu chleba a hrušiek. 23. Nemohúc sa stať úradníkom, stal som sa hospodárom. 24. Priateľu! neodvezli by ste (zdvor.) mä do mesta? — Odveziem bár na kraj sveta. — No to by ťažko išlo; ale preto prijmite vďaku moju, lebo pozorujem, (badám), žeby ste to radi urobili.

54. úloha ku 108. §.

a. 1. Mit eszel most? — Egy darab kenyeret ettem. 2. Bizony én is ehetném már. — Hát ön még nem ehetnék? — Nem, mert csak imént ebédeltem. 3. A gyermek gyümölcsöt eszik. — Miért nem esztek ti? — Épen most ettünk halat. 4. Kegyed sem nem eszik, sem nem iszik. — Eleget ettem már. 5. Hol van a lány kenyér? Egy falatot szeretnék enni. — En is veszek egy falatot belőle. 6. Hát ti mit fogtok

enni? — Mi csak körtét eszünk. 7. Igyál egy kis fehér bort! — Én még nem ihatom, előbb ennem kell. 8. Ezen savanyú víz nagyon jóízű, még innám egy pohárral belőle. 9. Nem tetszenék még valamit enni? — Köszönöm; már nincs étvágyam. 10. Hol fogja kocsisunk lovait etetni? — Jó víz mellett hol meg is itathatná. 11. Szolgálhatnék önnek csésze kávéval? — Köszönöm szívességét, épen most ittam tejet. 12. Miért iszod azt a rossz vizet, mikor a jó neszmélyi előtted áll? — Mert nem vagyok barátja a borivásnak. 13. Igyék egy korty bort, ez nem árthat kegyednek. 14. Minden embernek ennie és innia kell, mert különben meghal. 15. Gyermekeim, nem ehetel most gyümölcsöt, mert hideglelésed van. 16. Megiván a bort, tiszta vizet ittunk. 17. Ha megeended ezen sültet, beteg léssz. 18. Ön igen kevés húst evett. — Ettem volna többet, ha az orvostól nem volna megtiltva. 19. Kisasszony, ehetnék még egy darabka sültet? — Inkább befőzött gyümölcsöt eszem. 20. A ki magát a korpába keveri, azt megeszik a disznók. 21. A mely szolga elfelejt ebédet enni, megérdemli a jó vacsorát. 22. Egyetek, ha van mit ennetek.

b. 1. Čo je záhradníkovi? — Trochu viac pil, nežli by bolo treba bývalo. 2. Nepi ešte, synku, ešte ti je trochu teplo. 3. Zjedol by si tyté hrušky? — Zjedol ver ja, keby som ich dostal. 4. Kto by celý deň jedol a pil?! 5. My sme jedli a pili; teraz nech je a pije, kto chce, ja už nechcem viac. 6. Nežijeme preto, aby sme jedli a pili, ale preto jeme a pijeme, aby sme žili. 7. Pokrmiac a napojac voly, ďalej orali. 8. Jestli nebudeš piť mnoho vína, nebudeš potrebovať lekára. 9. Kto chce ukrotiť smäd, musí piť. 10. Pime radom! — Ešte stihneme; veď sme len teraz pili. 11. Len pite (*zdvor.*); ja potom po vás budem piť. 12. Povedz deťom, aby len málo piva pily. 13. Deti ani nepijú piva, ale vodu. 14. Aj ja by som pil, lebo som smädný. 15. Nejedli by ste (*zdvor.*) skrojček chleba s maslom? — Ďakujem; už som sa najedol (*nasýtil*). 16. Po obede pijavame čiernu kávu. 17. Kto sa chce pôstiť, nech neje. 18. Pane lekár! čo mám robiť, aby som neupadol do predošlej nemoce? — Ráčte jest len polievku a zavarené ovocie. 19. Sú ľudia, ktorí blaženosť hľadajú v jedení a pití. 20. Vypi toto víno, lebo sa zkaží do rána. 21. Kto nemá čo jest, musí hladovať.

55. úloha ku 110. §.

a. 1. Nagyatyám nem eszik, mert mindjárt le akar feküdni. 2. Tegnap este igen későn feküdtünk le. 3. Most már nem iszom mit sem, mert már alhatnám. 4. Fektesd le azt a

gyermeket, mert nagyon alhatnak. 5. Hát kegyed oly korán szokott aludni menni? — A mult éjjel nagyon keveset aludtam. 6. Én épen oly keveset aludtam, mint ön, és még sem vagyok álmos. 7. Jól szokott ön aludni? — Én jól alunnám, ha a kocsik zörgése nem háborgana. 8. Gyermekeim már alusznak (al. —). 9. Anyám nem akarja, hogy aludjam. 10. Mit csinál ama szolgáló ott a szegletben? — Altatja a kis fiút. 11. Kik fekszenek (al. —) ott a fűvön? — Két fivérem fekszik ott. 12. Ön ma rossz színben van, kedves nagybátyám. — Az onnan van, hogy már két hete nem tudtam jól alunni. 13. Ne feküdjetek (al. —) a fűre, mert még nedvesnek látszik. 14. Midőn ma reggel bátyámhoz mentem, még fekve találtam. 15. Ha alhatnátok, feküdjetek le. 16. Az alvókat fel kell költetni. 17. Gyerekek, ne aludjatok (al. —) sokat, mert a sok alvás megárt. 8. Feküdjél le idején, mert a ki későn fekszik, későn kél. 19. Bánom, hogy délután lefekvém (al. —), mert már este későn kell lefekünnöm (al. —). 20. Kegyed tegnap jól kialhatta magát, mert jókor lefekvék. 21. A gyertya elaludt, mindkettőjüket mély sötétség övezé. 22. A kis fiúk már elaludtak.

b. 1. Keby človek nespál, sily jeho by oslably. 2. Ale preto nespí mnoho, lebo, kto mnoho spí, zlenivie. 3. Náš otec by si už lahol, lebo je veľmi ospalý. 4. Mladý, zdravý človek nech nikdy vo dne mnoho nespí, lebo sa mu to v obyčaj obráti. 5. Práve som zaspával, keď začali kričať, že je požiar v meste. 6. Keby deti boly včera ležali, mohli by dnes vstať. 7. Ja by som položila tohoto chlapca, ale potom v noci nebude spať. 8. Kto zahasil lampu? — Nikto, sama od seba zhasla. 9. Nelíhaj v perinách, lebo to privádza do potu. 10. Tento malý chlapec sa dobre vyspí, lebo už 9 hodín spí. 11. Lahnúc si do postele rozprávali sme sa ešte o všeličom. 12. Spiaci človek má obyčajne zaprené oči. 13. Pekná obyčaj je pred ležaním a spaním pomodliť sa. 14. Lahnúť si majúci vól shybuje najprv prednie nohy. 15. Ty si už vyspaný, teda môžeš pracovať. 16. Kto chce spať, nemusí práve ležať. 17. Aby som môhol zaspáť, musím byť v tichom mieste. 18. Slabosť veľmi ospáva človeka. 19. Jestli budeš mnoho spať a ležať, zlenivieš. 20. Spiaceho zajaca oči bývajú otvorené. 21. Tento chlapec by už spal, lebo je už pozde. 22. Hladnému človeku padá sen na spôsob jedla.

56. úloha ku 111. a 112. §§.

a. 1. A ki sokkal dicsekszik, kevésse bir. 2. Okos ember soha sem dicsekszik; s én neked is javallom, hogy ne

dicsekedjél, mert ha dicsekszel, kinevetnek. 3. Legboldogabb ember, ki sorsával megelégszik. 4. Jó ember sem cselekszi másnak azt, a mi magának nem tetszenék. 5. Ezen fiú éretlen gyümölcsöt evett s megbetegedett. 6. Ezen ember soha sem elégedék meg sorsával. 7. Már három napja, hogy anyám megbetegedett. 8. Hova ment a kis fiú? — Bement a szobába melegedni. 9. A gonosztevő bárhova menekszik, saját lelkiismerete elől még sem bír menekedni. 10. Megelégedjél azzal, mit az Isten neked adott. 11. Méltán megkívánhatni, hogy a bölcsőbb ember bölcsebben cselekedjék, mint mások. 12. A hizelkedő nyelv nyalva ejti a sebet. 13. Testünk ereje mértékletesség által növekszik, lelkünk ereje is az által gyarapodik. 14. Mint napot az árnyék, úgy kíséri az erényt a rá homályt vetni törekvő üldözés. 15. Bajosabb a boldogsággal feddhetlenül élni, mint a nyomorúságban meg nem tántorodni. 16. Ha kezedet mindig kebledben tartod, meg nem gazdagodol. 17. Visszafordulok vala, ha valamivel tudom háborgásomat lecsillapítani. 18. Senki sem teheti, hogy ne vénhedjék. 19. A fát, hogy megfogamhassék, ültetni kell. 20. Ne cselekedjünk rosztat, hogy ne kelljen érte bűnhödnünk. 21. E bor már megsavanyodott, mert nem jól ápoltátok. 22. Hogy meggazdagodhassál, nem szabad tékozlónak lenned. 23. Vannak emberek, kik egész napokat részegedve töltenek. 24. Ha nem vonakodnál tőlünk, jobban sikerülne vállalatod. 25. Ne tolakodjál oly társaságba, hol gyűlölnék. 26. A levágot fa nem fog többé vastagodni. 27. A midőn én nagybátyám után öröködém, János barátom sorsjátékban háromezer forintot nyert. 28. Megszaporodván csűrünkben az egerek, nagy kárt tettek ott. 29. Gond idő előtt megvényeszti az embert.

b. 1. Čiň dobre, trebas aj druhí zle činia. 2. Kto sa chlubí zásluhami svojich predkov, podobá sa zemiakom, ktorých najlepšia čiastka je v zemi. 3. Dobre činiť je všade dovoleno. 4. Nebiedil by si sa tak, keby si sa nebol usadil v tak neúrodnom kraji. 5. Na vernosti poddaných zakladá sa blaho štátu. 6. Každý nech sa usiluje napomôčť svojho bližného. 7. Plátno treba polievať, aby vybelelo. 8. Kto mnoho vína pije, chytro sa opije. 9. Zohrejúc sa v izbe šiel som hľadať mladšieho brata. 10. V hneve nerobí človek tak, jako by mal robiť. 11. My zo dňa na deň starneme. 12. Není človeka, ktorý by sa nehrozil smrti. 13. Jestli si rozhorúčený, nepi, aby si neonemocnel. 14. Naš priateľ môhol by sa tým uspokojiť, že neutrpel škody, čo aj osohu nemá. 15. Aby sa nemohlo rozchýriť, že si tú v meste, nechod von. 16. Mu-

sme sa radiť, jako by sme odstránili toto nebezpečenstvo. 17. Keď chceš zápasit, zápas s dobrými. 18. Keby ste neboli dedili po svojich, nemohli by ste prevádzať takej nádhery. 19. Nevadme sa; veď sme bratia. 20. Dotierajúc sa nenadobudneš si lásky. 21. Aby sa tvoje stromy mohli rozmnožiť, musíš ich sadiť a štepiť. 22. Neutahuj sa tam, kde máš pomáhať. 23. Vyliehujúc nenadobudneš si ani majetku, ani slávy. 24. Nechvastaj sa takými vecami, za ktoré by si sa mal haňbiť. 25. Nejednomu žebračkovi miesto toho, aby nečo dostal, povie sa, aby sa hneď vypratal z domu.

57. úloha ku 113. §.

a. 1. Nem eszem többé éretlen gyümölcsöt, most két hétig fekvém a kórházban. 2. Miért nem fekvél oda haza? — Mert atyám haragszik rám. 3. Törekedjél hát kedvét újra megnyerni. — Törekszem, a mennyire lehet, de atyám avval még nem elégedék meg. 4. Ha haragszol rám, megkövetlek. 5. Ha otthon nyughatnám, elébb kigyógyulnék. 6. Valami halomra fejét lehajtotta, hogy fátalalmát az éjben kinyugodja. 7. Itten nyugodjunk; nyugszik a nap is már, végső sugarai most enyésznek az erdős tetejü halmok domborán. 8. Pihend ki fátalalmidat: nyugodjál csendesén. 9. Ki rózsából veti ágyát, alkudjék meg a tövissel. 10. Vigan mósolgó s kedvünket kereső jóakaróink hizelkedése gyakran ártalmasabb, mintsem esküdt ellenségünk agyarkodása. 11. Keresd, szeresd a békeséget, ha nyugodt szívvél akarod élni életedet. 12. Annýt kér kegyed, hogy nem is alkudhatom. 13. Ne eskügyél hiába, mert azt megtiltotta az Isten. 14. Nem eskették még a hivatalnokokat? — Nem, csak holnap fognak eskünni. 15. Ne haragudjék kegyed, különben megbetegszik. 16. Ha alkudnám, btzonyosan olcsóbban adná ezen kelmét. 17. A mit mondtam, oly igazság, hogy akármikor esküdhethém rá. 18. Házi urunknak volt ugyan szándéka kertet megvenni, de igen sokat akart lealkudtatni. 19. A mint a boltban alkuvám, akkor fogtak ott egy tolvajt, ki órám után zsebbe nyúlt. 20. Haragudnom kell ezen emberekre, mert sok kárt tettek nekem a vetésben. 21. Boldogult nővérünk, az Isten nyugtassa! nagy fájdalmak közt meghalt.

b. 1. Pod tamtým vrchom odpočívajú naši nádennici. 2. Jestli sa budete jednať (zdvor.), budem viac pýtať. 3. Kol-kokol'vek by ste sa hnevali (zdvor.), čo sa stalo, už nezmeníte. 4. Prísaha takých ľudí, ktorí sa na všetko prisahajú, nemá mnoho platnosti. 5. Už si sa len snaď vypočinul; veď už

tri hodiny ležíš. 6. Kto chce nečo vyjednať, sľubuje menej, než sa pýta od predavača. 7. Pri kupovaní zemeľi darmo by si sa jednal, lebo ty majú už určenú cenu. 8. Bez príčiny netreba prisahať. 9. Jako by som upokojil tohoto chlapca? — Daj mu trochu mlieka, a vyved' ho do zahrady. 10. Nehnevajte svojich rodičov, lebo sa to protiví božiemu zákonu. 11. Tento chlapec nebol by sa hneval, keby ho neboli drážžili. 12. Práve keď sa otec najviac hneval, robili ste najväčšie kriky. 13. Keby sme neboli v lese odpočívali, boli by sme dáždu vyhnuli. 14. Odpočívaj tu v pokoji, drahý bratre! 15. Naš nebohý otec, pán Boh mu daj večný pokoj! veľmi sa staral o naše vzdelanie. 16. Prisahajúc dvíhame tri prsty na znak toho, že v mene Trojice prisaháme. 17. Ja sa nejednávam, lebo môj kupec povie mi vždy posledniu cenu. 18. Musíme si odpočinúť, lebo sme už mnoho hodili.

58. úloha ku 114. §.

a. 1. A pók mesterséges hálót szö, melyen legyet és szúnyogot fog. 2. Nönünk nem emeltetnünk kell, hogy nagyokká legyünk. 3. Az erőt, hogy nőjön, gyakorolni szükség. 4. A név pusztán hangzik el, ha nagy tettek nem víják ki a mulandóságból. 5. Jöjön, a mi akar, mi helyt állunk. 6. A gyenge szálakat, melyekből a végzet életünk változhatatlan fonalát szövi, nem ismeri senki. 7. Honnan jösz barátom? — Hivatalomból jövök. 8. Ki hitta ezt az embert ide? — Mi nem hittuk, sem ök nem hitták, úgy hiszem, hogy magától jött. 9. Menjünk a posztógyárba, hadd lássuk, miként szövik a posztót. 10. Ezen legény egy óra alatt két rőföt szövétt. 11. Ha jöhetsz hozzánk, jöj (al. —) este. 12. A vadász két nyulat és egy őzet lött (al. —) 13. Barátom nem lehetett semmit. 14. Övjátok magatokat a rozsz társaságtól. 15. Ezen rivó gyermeket senki sem szereti. 16. Kit szídtál meg azimént? — Megrovám a gyermeket hanyagsága miatt. 17. Régen divék már ezen öltözet és most ujra jön divatba. 18. Ama magas hegyen nagyon jó levegőt szíthatni. 19. Miért bujtál tegnapi előttem? — Mert félttem uraságoddal összejönni (al. —), minthogy még kötelességemet nem teljesítettem vala. 20. Mondd annak a kis fiúnak, hogy ne nyíjon, mert elreked. 21. Ha levegőt nem szíánánk, nem élhetnénk. 22. Öcséitek szemlátomást nőnek. 23. Fivérem haza jövény megkezdé mindjárt munkáját. 24. Megtiltottam testvéremnek, hogy ne lőjön, mert az nem gyermeknek való. 25. Ödd magadatt a rozstól. 26. Üdvöz légy! ki Isten nevében jösz. 27. Miért rínál úgy

gyermekem, hiszen édes anyád melletted áll. 28. Bűnom kell, mert a tolvajok üldöznek. 29. Házunk csak egy puskalövésnyire van eltávozva a tietektől. 30. Tegnap hideg szél fúj éjszak felől.

b. 1. Keď som prišiel domov, dul hrozny víctor. 2. Prečo ste nás nevolali, keď bol u vás pravotár? 3. Vaše malé sestry tak nariekaly, že ich možno počuť na jedno strelenie. 4. Pojd so mnou priateľu, a volaj aj svojich bratov, aby šli aj oni s nami. 5. Ja by som ich zavolal, keby s nami šli, ale sa boja, pretože tam vojaci budú strieľať. 6. Pravda ty prídeš hneď? — Prijdem aj s knihou, ktorú si žiadal. 7. Bol som nezdravý, preto som nemôhol prísť do besedy. 8. Vrby rastú veľmi rychle. 9. Zlý skutok nemôže byť tak ukrytý, aby nevyšiel na svetlo. 10. Ty by si nezastrelil na jedno strelenie dvoch vtákov. 11. Tento strom nebude už viac rásť, lebo je veľmi starý. 12. Polej ty kvetiny, aby lepšej rastly. 13. Vystrelená strela a vypovedané slovo nenavracujú sa. 14. Tyto deti by boly milé, keby nevrešťaly. 15. Jak chceme žiť, musíme dýchať. 16. Keby tak drahé obleky nepanovaly, lepšej by sme sa mávali. 17. Aby človek môhol dýchať, potrebuje sa k tomu povetrie. 18. Kto bude bojovať za tvoje práva, jestli si ich ty sám nebudeš chrániť? 19. Aby sme neupadli do hriechu, musíme sa chrániť príležitosti, lebo príslovie hovorí: „Príležitosť robí zlodejom.“ 20. Pred Bohom sa nemôžeš ukryť, lebo je vševedúci. 21. Prišiel som, aby som si vybojoval slávy. 22. Deti vtedy najviac nariekajú, keď sú choré. 23. Rastni do vysoka synku môj! avšak nelen telom, ale aj duchom. 24. Dal ma zavolať lekár, aby sme šli strieľať do cieľa.

59. úloha ku 115. a 116. §§.

a. 1. Már a nap lealkonyodott, s csak még nehány piroso fölleg jelölte a helyt, hol az eltünt. 2. Miért nem jött kégyed délelött hozzám? — 3. Mert, nagyon esett az eső. 4. Esik most is? — Most nem esik; de úgy látszik, este felé megint esni fog. 5. Hogy mulattál tegnap a falun, édes öcsém? — 6. Nem igen jól; iszonyú idő volt, vagy négy óráig folyvást mennydörgött s villámlott. 7. Menjünk lassan haza, mert már esteledik. 8. Ha nem volnának magunknak hibáink, nem gyönyörködnénk oly nagyon másokban lelhetni. 9. Szabad kérdeznünk, hány órakor kezdődik az előadás? — Az úrnak azt tudnia kellene. — 10. Nektek tudnotok kellene azt, nem nekem. 11. Már csak jó volna tudnunk, nektek is jó

volna tudnotok azt. 12. Egy irányt kell követnünk az életben; de az iránynak nem szabad hamisnak lennie. 13. Bár csak már nappalodnék, hogy fölkeljek, mert nem alhatom. 14. Azért, hogy egy kissé permetezett, jöhettél volna. 15. Igen gyakran megésett már, hogy igen gazdag emberek is rövid idő alatt elszegényedtek. 16. Azt mondta ösém, hogy hí kedves nagybátyám. — 17. Boltba akartalak küldeni; de már nem kellesz, mert inasomat küldtem. 18. Testvéremmel oly dolgok történtek, melyekről nem is álmodám. 19. Midőn énekteket hallgattam, úgy rémlék előttem, mintha a régi énekeseinket hallanám. 20. Ilyen lajházás nem okozza a vizáradást. 21. A mit kedves tanítónk mondott, nemcsak engem, de mindnyájunkat illete. 22. Miért szidta meg fiát azimént? — Mindig pénz kell neki, szörnyű sokat költ. 23. Ki valami czélt elérni akar, kell, hogy célszerű eszközöket is válasszon. 24. Epen pitymallani kezde, mikor a városból kimentünk. 25. Ha nincs pénzed, ne legyen félelmed, mert a rablók ki nem foszthatnak. 26. Jerünk iskolába mert nem sokára nyolcz óra lesz. 27. Nesztek ezen diót, mulassatok velle. 28. Nekem semmi pénzem sincs, mert mind elköltöttem az uton. — Nekem sincs már, mert én mindenért könyvet vettem. 29. Nesze ezen szép képet, mikor oly jól tanultál. 30. Ha nem volt volna pénzed, nem tehetted volna ilyen utazást. 31. Nem sok híja volt, hogy ő is ment utána.

b. 1. Keby sme sa neskôr boli pohli, bola by nás na eeste noc zachvátila. 2. Nemožno sa nám prechádzať, lebo nám zakázal otec. 3. Keď nemáš čo robiť, môžeš sa íst zabávať s poriadnymi spolužiakmi. 4. Bol by si mi treba, ale máš prácu; príjdi teda, keď to, čo máš robiť, dokonáš. 5. Nejedol by si kúsok chleba? — Nechcem, lebo som sa už najedol. 6. Môj malý brat ani ovocia nechcel, tek bol nasýtený. 7. Čo ťa bolí, priateľu? — Bolia má prsá, lebo som so stromu spadol. 8. Keby môjho sluhu nebolely nohy, tan by nám kyslej vody doniesol. 9. Keby si si bol dal tu triesiečku z prsta vytiahnuť, neodbieral by ti teraz. 10. Včera u nás čula sa strelba nepriateľov. 11. Kohúti spievajú, keď má svať. 12. Toto je taká záležitosť, ktorá sa celého obecnstva týka. 13. Po hrmení a blískaní býva povetrie čistejšie. 14. Predvčerom sme nemohli ísť do lesa, lebo veľký sneh padal (= veľmi sňážilo). 15. Keby sa nezotmievalo, išli by sme sa kúpať. 16. Práve sa mrkalo, keď sa otec z poľa navrátil. 17. Keby nám bolo slobodno spievať, hneď by sme začali. 18. Ty sa nehodíš k tej spoločnosti. 19. Kto sa nemôže s

nekým ústne showárat, musí mu poslať list. 20. Svedomitého sudcu nemožno preplatiť. 21. Dnes by som bol potreboval fajnový papier, ale som nemôhol kúpiť. 22. Pojdte sem, budeme sa hrať. 23. Jak ani priateľa nemáš, smutný je tvój život. 24. Vy ani kníh nemáte, jakože sa budete učiť? 25. U nás nenie nikoho doma, lebo všetci odišli na pole. 26. Kde nič nenie, ani smrť nebere. 27. Na kúsok chleba, jedz! — Dakujem, nechcem. 28. Pojdme do zahrady, budeme obierať hrušky.

60. úloha ku 118. a 119. §§.

a. 1. Felül lakni egészségesebb mint alul, mivel földszint néhutt nedvesség üti fel magát alulról. 2. Ha kívülről nem jó vigasztalás, belül feltalálhatod. 3. Künn és benn egyaránt lát bennünket az Isten. 4. Elül víz, hátul tűz! 5. Mindenütt vannak, bár kevesen, kik a szépet keresni és az arra törekvő tetteit méltányolni tudják. 6. Menjünk ketten vagy hárman amarra, hol a fák reggeli árnyékkal hozzánk fordulva virítanak. 7. Akárhova fordulsz, mindenütt Isten hatalmában állsz. 8. Mellettem jobbfelül ült bátyám, balfelül pedig kertészünk állott. 9. Hozzánk másunnan nem is hoznak szalonát, mint Szegedről. 10. Ha jobbfelől fú a szél, balfelől fog helyet. 11. Hol találhatnám fivéredet? — Máshol nem, csak a kaszinóban. 12. Merre mentek ama utazók? — Jobbnak irányoztak. 13. A bölcs boldog mindenütt, az Hortobágyon, az Pesten, Budán, mert ő magával hordja kincseit. 14. E napokban Székes — Fehérvárról egy levél érkezett hozzám. 15. Zágrábból tél kezdetén szülőföldjére visszatérvén, az egész telet majd Enyeden, majd Szászvároson s Kolosvárott tölté barátjai közt. 16. Érvén Liptóba Szent Miklóstra Rózsahegynek mentünk. 17. A hős kemény kardját felnyujtá az égnek. 18. Honnan jön ön most? — Egyenesen Bécsből jövök. 19. És hova szándékozik menni? — Megyek Pestnek Pécsre; Pécsről pedig Eszékre. 20. Kibuvik a szeg a zsákból. 21. Honnan kapja ön az aszalt gyümölcsöt? — Azt Sopronból kapom. 22. Hát a bort? — Azt egyenesen Budáról. 23. Beszélte-e ama híres művészszel, ki tegnapelőtt Prágából jött? — Azzal még nem beszéltem, hanem a másikkal, ki Pozsonyból jött s innen Nagy Szebenbe akar menni. 24. Az őszi évszak rövidülő napjaival haldoklásnak sietett. 25. Ki lakik ott a színház átellenében? — Ott a színházigazgató lakik. 26. Ki volt az, a ki veled szemközt állott? az városi orvos volt.

b. 1. Nechod' von; lebo je tam veľmi zima. 2. Na tamtej strane sú o mnoho úrodnejšie role, než na tejto strane.

3. Naši chlapi semotam stáli. 4. My sme šli na pravo, streli ale šli inade. 5. Opatrný tak dokonáva, aby nemusel od predku začať. 6. Po dokonaní voľby mešťania rozišli sa na všetky strany. 7. Bárby sme dostali odnekuď pomoci, lebo už niesme v stave pokračovať v tomto podujatí (*čistý akkus.*) 8. Kto chce ísť z Pešti do Budína, musí ísť cez Dunaj. 9. Mám vám (*zdvor.*) povedať, v ktorých mestách našej vlasti som už bol? — Ráče, rád počujem. 10. Bol som v Pešti, v Rábe, v Ostrihome, v Prešporku, v Pátikostoloch, v Košiciach, vo veľkom Várade, v Segedíne, v Debrecíne, v Miškolci, v Ungváre, v Kremnici, v baňskj Bystrici, v Prešove, v Levoči, vo Vespríme a v Komárne. 11. A teraz odkiaľ cestujete (*zdvor.*)? — Teraz prichádzam rovno z Aradu. 12. Kade sa ide z Bystrice do Levoče? — Môže sa ísť buď na Brezno, alebo na liptovský sv. Mikuláš. 13. Ktože to sedí proti nám? — To je môj bývalý spolužiak, ktorý je teraz vo Viedni skladáčom (koncipistom) pri kráľovskej uhorskej dvorskej kancelarii. 14. Za naším ovocným sadom býva v zime mnoho zajacov. 15. Kam ideš tak bežiačky? — Idem za dom pozrieť, kto tam plače. 16. Keď pojdeš týmto chodníkom, nehoď v ľavo, lebo by si neprišiel ta, kam ideš. 17. Naše vojsko od zadku napadlo nepriateľa a privedlo ho na útek. 18. Odkiaľkoľvek prídeš do tohoto mesta, musíš ísť cez bránu. 19. Krti bývajú v podzemných dierach.

61. úloha ku 20. a 124. §§.

Udajte podľa uvedených §§. príčinu, prečo v nasledujúcich vetách to lebo ono sloveso stojí s predponou pohromade, alebo prečo stojí predpona pred alebo za nim; a prečo to lebo ono slovo prišlo medzi sloveso a predponu.

a. 1. Könyeket és jalkiáltást küldöttünk az égbe, de panaszunkat az be nem fogadta. 2. Egy bolond oly követ dob a kútba, hogy száz okos sem viszi ki. 3. Ki dicséret után vágyódik, az a mindennapiság járt ösvényéről né térjen el, maradjon ott a poros úton, hol vele ezrek haladnak. 4. Annyi emberrel ér föl az ember, a hány nyelvet tud. 5. Az erkölcstelen ifjút mindenki megveti. 6. Ha ellenségeddel jót teszesz, elszégyenli magát, és visszafordúl hozzád. 7. Kit a szerencse udvarában a kegyelem ajtaján szépen befogadnak, azt gyakran az unalom kapuján ki szokták utasítani. 8. Arany tűzben tisztúl, a polyva megég. 9. Boldog, ki életében annyi jót tehete, hogy vele ki nem hal szép emléke. 10. Vágjátok ki a fát, mely gyümölcsöt nem hoz, s dobjátok tüzre. 11. Szünj

már meg imígy zavarni ily kétes és mérges beszéddel a szívetem fejemmel együtt. 12. Menj és szállj be akárhol, s idő múlva térj vissza érettem. 13. A szél nemcsak a fák száraz leveleit szórta szét, de egyegy zsindelet is lekapot a roskatag födélről. 14. A bajnok híre le nem száll, míg csillagragyogand magas éjjeli fénynyel az égen. 15. Felügyelt férfiasan, hogy a jók el ne tévedjenek és az eltévedtek a jó útra visszavezéreltessenek. 16. Földből egyéb nem jöhet ki, mint a mint a természet belé alkotott; de vizsgálat és munka a természeti anyagokból mennyi ezer alakot állíthatnak elő ilyképen a természetben nem létezöket. 17. A még be nem végzett védgátok és más földmunkálatok részben elsepervék és megrongálvák. 18. Nézd, a kevély tölgy, melyet az éjszaki szélvész le nem dönt, benne termő férgnek erős gyökereit megörlik, s egy gyenge szélről földre terítettik. 19. Fa, levél majd el fog hervadni. 20. Jöjj el ó tavasz! hozz virágot a mezőkre, dalt a hallgató magánynak. 21. Ki ne térj ez ösvényből, melyen most rózsát szaggatsz. 22. Sok bogár gyűl ott össze, hol sok a tej. 23. Sajakat gyermek, s hívd elő apádat, esónakozzuk át a Balátont. 24. Szerencsétlen volna, ki foltokat látván a napban, annak fényességét nem ismerné meg. 25. Ki hálát remélve teszen jót, ismeretlenségét bizonyítja be a világgal. 26. Megmondtam már, hogy a számla ki van fizetve. 27. Én már föl voltam öltözködve, midőn atyánkhöz jöttél. 28. Holnap meg akarlak látogatni. 29. Halljátok fiaim! a dicséretet és becsületet megszerzitek magatoknak, ha mindig jók és szorgalmasak vagytok. — Meg is szerezzük, azt fogadjuk. 30. Embert egyedül külsejéről itélni meg, vendégfogadói bölcseség.

b. 1. Ja som už spísal list, len ho odošlite na poštu. 2. Kto prečíta toto nariadenie ostatním? — Ja ho prečítam. 3. Doniesol-li si tu knihu, ktorú som ti bol požičal? — Doniesol. 4. Bol otec u vás? — Bol, už aj odišiel domov. 5. Strom je už zofatý, len ho treba odviezť. 6. Vymec dobre izbu, aby sa pán nenahneval. 7. Čo mám robiť oťe? — Idz hore do izby, ani neschádzaj do dvanástej. 8. Priateľu, pojd so mnou do zahrady! — Teraz nemôžem odísť, lebo musím do zápisnice tyto listy vpísať. 9. Mám už dať zavreť bránu? — Nedávaj; lebo ešte môže prijsť neкто. 10. Synku, keď sa ráno zobudíš a nemôžeš zaspáť, vstaň. 11. Či ste už popísali (zdvor.) obyvateľov našej obce? — Popísal som sice, ale som ešte úradu neodoslal. 12. Pozoruj si na peniaze, neztrať ich. 13. Jak chceš obozreť obrazáreň, pojd, dnes je otvorená.

14. Teraz bojovníci ticho ležali na veľkom priestore, ktorý videl jejich činy; hluk zbroji utíchol, a nad ustatými rozprestrela sa na spôsob bielej pohrabnej plachty mesačná noc. 15. V ktorého stromu tóni odpočívaš, neobrež ho. 16. Tým najlepšej môžete dokázať, že milujete Boha, jestli sa usilovne budete chrániť všetkého, čo je nespravodlivosťou čili hriechom. 17. Prívčas pozbavený matky pod opaterou tejto osoby som vyrástol. 18. Či si bol v Budíne s mojimi príbuznými? — 19. Tvôjho strýca som síce vyhladal, ale brata som nemôhol najst.

14. Poznámka. Nekdy sa predpony pred slovesom zdvojujú, čím sa opakovanie vyslovuje; na pr. *meg-megáll* popostáva; *vissza-vissza-te-kint* poobziera sa nazad atď.

62. úloha ku 125. a 126. §§.

a. 1. Ki erkölcsét nemesíteni akarja, naponkint megvizsgálja benső állapotát. 2. Úgy élj, mintha holnap meg kellene halnod; de úgy intézd cselekedetidet, mint ki örökké élsz. 3. Mint az ember ifjanta tanul, azt aggodtan is nehezen felejtí. 4. A mit ma véghez vihetsz, azt el ne halaszd holnapra. 5. Mig mások hibáit rostáljuk, jobb volna azalatt magunkéit irtogatnunk. 6. Addig verd a vasat míg tüzes. 7. Ki sokat ír éjjel, szemét gyengíti. 8. Tavaszra új pálya nyílik elem. 9. Születésedkor te sírtál s mások örültek; úgy élj, hogy halálodkor te örülj, és mások keseregjenek. 10. Ábrahám tizenhat éves koráig bārlangban neveltetéek vála. 11. A rozsz hajlamoknak kezdetben kell ellenállani. 12. Igérted, hogy nem sokára fogsz látogatni. 13. Maiglan sem tudtalak elfelejtteni. 14. Ki jókor kel, aranyat lel. 15. Nálunk az emberek éjjel szoktak aludni, nappal pedig dolgozni. 16. Taval nagy utazást tettem, azidén itthon maradok. 17. Hajdan tovább éltek az emberek, mint most. 18. A bölcslet haragjában, az igaz barátot szükségben lehet megismerni. 19. Egy időtől fogva szüntelen esik. 20. Három nappal atyám halála előtt haza érkeztem. 21. Tegnap lábam fájt, s most egész derekam fáj. 22. Csak az, ki folyvást tanul, szerezheth magának tudományt. 23. Afrika némely vidékein három hónapig is esik. 24. Nagyanyánk hat év mulya kilenczven éves lesz.

b. 1. Kedy si kúpil tento klobúk? — Tento klobúk som kúpil dvoma týždňama pred vianocmi. 2. Po tyto dni navštívili tria prírodozpytcovia našu báječnú dolinu. 3. Za starodávna bývali ľudia viac roztratení nežli teraz. 4. U nás býva vodne teplejšej, nežli v noci. 5. Náš statkár býva síce ustavične v

Pesti, ale nás každoročne navštívi. 6. Päť rokov je tomu, čo sme sa nevideli. 7. Na dnes štyri týždne urobíme vychádzku do susednej dediny. 8. Tento malý chlapec je chorý od narodenia. 9. Slnce každý deň vychádza a zapáda. 10. Čo stojí tak žiť, každodenne v trápnejšom živote, kdeby mi moja smrť darom bola! 11. Priateľu! od dneska budete pri mojom stole spoločníkom mojím. 12. Od polnoci som nemôhol spať; a preto som až do tretej hodiny noviny čítal. 13. Ktorý žiak sa v roku neučí, nemôže mať nádeje na dobrý výsledok koncom roku. 14. Keď som bol vo výchovávacom ústave, vychádzali sme na prechádzku trirazy do týždňa. 15. V nedeľu sme boli v kostole, kde sme počúvali kázeň jedného chýrneho kazateľa. 16. Pošta chodíva od nás v pondelok, stredu, piatok a sobotu, a prichádza v útorok, štvrtok a nedeľu. 17. Práve pol hodinou pred твоjím príchodom odišli tvoji príbuzní. 18. V zime viac pracujeme večer pri svieci, než cez deň. 19. To, čo si požičal tomu mladíkovi, dostaneš na svätého vída. 20. Neprechádzajme sa dlho, lebo ešte máme mnoho písať. 21. O štyri týždne po našom príchode chytili sme sa do stavania domu.

63. úloha ku 127. a 128. §§.

a. 1. Kinek lova ninesen, az Bécsben is gyalog jár. 2. Ha így halkan fogsz beszélni, nem hallanak mindnyájan. 3. Ki írja meg e levelet? — Én örömezt megírom, csak papirost adjon kegyed. 4. Istentől mindent áldáskép fogadjunk. 5. Páronként szállongtok a templomba; seregestül mentek a vásárra! 6. Ne párvával, csak egyével adogatnád ezt a tojást, nehogy összenyomja egymást. 7. Mind a két vadpecsenyét egyfélén készítette. 8. Hajtsd kétrét ezt a papirost. 9. Azon pénznek harmadán is megvehetted volna ezen házat. 10. Tölesérrel tölténék a tudományt fejébe. 11. Balszam gyanánt hatottak szavaid lelkemre. 12. Ki gyorsan ad, kétszer ad. 13. Ezen úr grófilag fogadja vendégeit. 14. Mai újságot csak futólag olvastam. 15. A mi ügyünket csak melleleg érintették meg. 16. Háromszorta vagy többszörte is nagyobb a mi szőlőnk tieteknél. 17. Gabonámnak negyedével is megérem újig. 18. E gyermek arcul ütötte meg a másikat, mivel énekelt. 19. Tüzesen süt le a nyári nap sugára az ég tetejéről. 20. A zöld hullámoktól visszavert sugárok kékre festik a vitorlákat. 21. Ki lábára gyenge, sokat ne gyalogoljon. 22. Ne légy büszke szépségedben, mert az nem a te érdemed. 23. Fogd kezén e gyermeket és vezesd szüleihez.

24. Már gyermekkoromban együtt éneklém jó anyámmal szentes énekeit.

b. 1. Naše kone len krokom šli do zámku. 2. Kto chce kniežatsky žit, musí mať kniežatské dôchodky. 3. Mnohí žiaci primerane k vlohám svojím malé pokroky robia. 4. Mnohí ľudia sú na svoje chyby pyšní. 5. Mnohé malé deti chodia najprv štvornožky. 6. Lepšie je byť bohatým na skutky, než na slová. 7. Za čo si kúpil tuto zahradu? — Za 1600 zlatých. 8. Ani na desiatyraz nemohli sme trafiť cieľa. 9. Môj starší brat po trojke zapriaha kone. 10. Neobliekaj naopak toho kabáta. 11. Na ceste mi nebolo smutno; lebo som vždy cestoval so siedmimi. 12. Aj na trirazy by bolo dosť tohoto jedenia. 13. V lete chodievame v ľahkých šatách. 14. Pracujeme so všetkou usilovnosťou, a preca nemáme nič. 15. Sto míľ by urobilo, čo na koni pochodil. 16. Slávik veľmi pekne spieva. 17. Tito chlapi veľmi zle píšú. 18. Dieťa plače, lebo mu včely celkom doštipaly ruky. 19. Pes rýchle behá, ale zajac môže ešte rýchlejšej bežať. 20. Ovca najradšej má suchú, dobrej chuti a sladkú trávu; soľ rada líže, a to je jej veľmi zdravé. 21. Usilovní žiaci čítajú pozorne aj mlčky aj na hlas. 22. Včera sme boli v lese spolu aj so susedom. 23. Sluha štyrirazy hľadal predsedu, a nikdy ho nemôhol najst doma. 24. Tých pánov, ktorí včera prišli, zväčša znám.

64. úloha ku 129. §.

a. 1. Alig lehetett a feleletet érteni a zokogástól. 2. A szenvedések által tanultam az emberiség becset érteni s való nagyságot hiú ragyogványtól elválasztani. 3. A természet minden elemeit könnyebb feltartani dühökben mint az embert, ha szenvedélyeitől elragadva bizonyos irányban megindult. 4. Minden napért kár, mely tettek nélkül húny le. 5. Érted búsongok, és te félre vonulsz, fiam, nem jókat sejtek én. 6. Fogadd jószágodért szíves köszönetemet. 7. A teli hold rémletes világával különös bájt kölcsönze a tájéknak. 8. Kor, körülmény, jó vágy bal szerencse, egészség és betegség s több effélék a legerősebb természetet is vagy hirtelen erőszakkal, vagy tartós befolyással elváltoztatják. 9. A kő nagyobb nehézségénél fogva a vízbe merül. 10. Az ellenség bosszúból fölégette utjába eső falvakat. 11. A búzából kenyér és kalács süttetik, hogy okos és bolond, jó es rossz, henye és szorgalmas jól lakjanak belőle. 12. Ezen pajkosságodért majd lakolni fogsz. 13. Fontold meg jól, mit kezdesz; válaszd meg az eszközöket okosságod szerint, s munkálj fáradatlanul. 14. A

fát gyümölcséről, az embert erkölcséről megismerheted. 15. A bölcsesség legnagyobb mestere az élet; azonban gyakran felkeresed a rég elhunytakat is, kik tanulások, vizsgálatok s tapasztalások által gyűjtött kincseiket a maradék számára könyveibe letették. 16. Testvérem Csehországba ment tapasztalás végett. 17. A gyávák mellé leborúl bajnoki tested, s nincsen erőd, mely karjaidat viadalra emelje. 18. Munkára teremté Isten az embert. 19. Közre élj; de magányosságot becsülni s használni tanulj. 20. Légy csendes, mindenre kérlek, a mi szent előtted.

b. 1. Pán obdaroval sluhu za jeho vernú a statočnú službu. 2. Olej pláve svojou ľahkosťou na povrchu vody. 3. Rozpušťaním sa sňahu na jar zrastajú vody. 4. Ctižiadostivý trpí mnohé neprijemnosti pre česť. 5. Prstene zhotovujú sa obyčajne zo zlata. 6. Kováč potrebuje k zosilneniu plameňa mechy. 7. K meraniu stupňov teploty potrebuje sa teplomer. 8. Kovaním môže sa dať železu iná podoba. 9. Ulice väčších miest osvecujú sa v noci plynom. 10. V terajších časoch píše sa skoro všeobecne ocelovými perami. 11. Dľa reči tohoto človeka mohli by sme súdiť, že nepriateľ je v zlom položení. 12. Na desať zlatých som ztrovil na rozličné drobnosti. 13. Z dýmu uzavierame, že je niekde oheň. 14. Boh sa stará aj o chudobných; lebo pre nich dal druhým spoluútrpné srdcia. 15. Feničania viac urobili pre vzdelanie ľudského pokolenia svojimi prospešnými vynálezkami a osadami, než ktorékoľvek podmaňujúce národy. 16. Vtáka poznať po perách človeka po reči. 17. Ty si síce mnoho trpel od nás, ale pre svoju vlastnú ľahkomyselnosť. 18. Vrbové drevo nepotrebuje sa na stavanie pre (jeho) mäkkosť. 19. Kameň sa neroztopí v ohni, nemôže sa kladivom roztráhať, lebo je krehký. 20. Nieje hodno nehodného chváliť za jeho peniaze.

65. úloha ku 132. — 134 §§.

a. 1. A lég különféle vegyületekben most szállé, majd vízzé alakul. 2. Nagy czélok elérésére nemcsak lelkesedés, hanem kütürés s állhatatosság is kell. 3. Természet és kedvező körülmények soknak sokat nyujtanak; hanem a szerencsére támaszkodni hiú gondolat. 4. Bár a szerencse életünkre minden kincseit halmozná, mégis boldogtalanok lennénk, ha kívánságaink kielégítése végett valameily új örömet nem várhatnánk. 5. Míg a tavasznak egy virága lesz, míg a virágból illat árja kél, míg rám az élet áldó napja süt, sírhalmod, oh anyám, nem lesz virágtalan. 6. Sokszor az álmában fejedelem

és föld ura léssen, kit koldusbot vár, ha fölébred. 7. Ha mindent, a mit erőt és körülményed enged, megtettél, nem vádolhatod magadat, ha a kimenetel óhajtásodnak meg nem felel is. 8. Egy egész hét mult el a nélkül, hogy azon idő alatt valamely nevezetes esemény következett volna be. 9. Szeretem én népemet, szeretem, mint jobban senki sem. 10. Nyargalt úgy, hogy szikrát hányt a száguldó ló lába. 11. Elbúsult, mintha tudta volna, hogy meghal. 12. Mennél több s mélyebb ismerettel birsz, annál inkább érzed az emberi tudomány bizonytalanságát. 13. Valamint a polgári történetből az összes társadalom vagy valamely egyes nemzet külső tetteit tanuljuk ismerni, úgy az irodalomból belső szellemi fejlődése menetelével és műveivel barátkozunk meg. 14. Elbizottnak lenni még rosszabb mint kéteskedőnek. 15. Egy esztendő a másik sírját ássa, gyilkolják egymást mint az emberek. 16. Hasztalanul terjeszti kezét, mert nincs, ki segítse. 17. A hol elesett, ott legyen sírja, márvány ne ékecsse halmát; nevét tette örökké hirdeti. 18. Mindenki siet, hogy céljához érjen. 19. A jó katona meg nem retten, noha minden lépten halállal néz szembe. 20. Miután egyiket végezted, csak azután fogj a másikba. 21. Mennyei balzsam a barátság részvéte ott, hol a sors csapkodásai gyógyíthatlanok. 22. Oly réttegésbe jött, hogy szólni sem tudott. 23. Azt hiszed, hogy szorgalom nélkül is boldogulsz? — Vigyázz, nehogy csalatkozzál. 24. Atyám kérdeze, valjon voltál-e a sétatéren. 25. A nemzetek apostola, az az Pál, mondja, hogy a ki nem dolgozik, ne egyék.

b. 1. Krátkozraký človek zná len dnešek, avšak známost o zajtrejšku podržal si Pán. 2. Nešťastný je nedôverlivý; a preto zdá sa byť obyčajne pyšným. 3. Chmatom sa poznáva, zdáliš nektoré predmety sú hladké, alebo drapľavé. 4. Sotva sa rozodnieva, už novovzbudená príroda býva oslavovaná veselým spevom vtákov. 5. Ja milujem Boha z celého srdca, z celej duše a zo všetkých svojich síl, lebo je najdobrotivejší naproti mne a naproti všetkým tvorom. 6. Mnohý pútnik je viac unavený, než aby na svojej ceste pokračovať môhol. 7. Mnohý človek, trebas má mnoho kníh, preca nieje múdry. 8. Jako seješ, tak budeš zať. 9. U dieťaťa nieje haňba, jestli ešte nečo nevie; ale je haňba, jestli sa nechce učiť. 10. Čím budeš usilovnejší, tým väčšia bude tvoja odplata. 11. Sokrates nelen bol chudobný, ale aj chcel takým byť. 12. Ľudia jak telesnými, tak duševnými schopnosťami sú rozdielni jedon od druhého. 13. Keď raz jednoho

nemocného sa pýtali, prečo nedá zavolať lekára, povedal: „Preto, lebo ešte nemám chuti zomreť.“ 14. Čím viac čítam a učím sa, tým viac nahliadam, že sa nemôžeme nikdy dost naučiť. 15. Nektoré žriedla sú v lete studené, druhé naopak ani v zime nezamrznú. 16. Odkiaľ zem v zime dostáva ochrannú snehovú pokrývku, odtiaľ vyviera jej aj v lete zúrodňujúci dážď. 17. Kam nás zomrelí už predošli, ta nekdy aj my púť nastúpime. 18. Odkedy námorníci upotrebením magnetickej ihly mali pohodlného a bezpečného vodcu na nekonečnom okršleku svetomora, usilovali sa najst kratšiu a pohodlnejšiu námorskú cestu do Indie. 19. Jako strom padne, tak leží. 20. Jako staré spievaly, tak mladé štebotaly. 21. Hroziace nebezpečie odojme človeku tak prítomnosť ducha, že nepatrné chráni a najdrahocenejšie zanecháva. 22. Lenivosť tak pomáľy pokračuje, že ju chudoba doháňa. 23. Jak ďaleko slnce svieti, tak ďaleko aj hreje. 24. Lúdomil zaujíma sa poblúdlého, ponevác v ňom vidí obraz boží. 25. Zlá zelina musí sa vyplieniť, aby užitočným rastlinám neodnímala potrebnej potravy.

Poznámka 1. Za úlohy ku nauke o tvorení slov, môže sa naložiť, aby žiaci z nektorého kusa čítanky povybierali slová s takými príponami, o jakých sa pojednáva.

Pozn. 2. Za úlohy ku skladbe môže sa naložiť, buď aby žiaci z nektorého čítacieho kusa povybierali také vety, o jakých sa pojednalo; alebo môžu sa dať v maďarčine vypracovať z mojej slovenskej mluvnice ty úlohy, ktoré sa pofahujú na rozobrané druhy viet.

Maďarsko - slovenský SLOVNÍK

ku

cvičebnej časti.

Poznámka. 1. Pri slovách len zriedka sa udáva, jakou čiastkou reči je; lebo to poznať z významu slovenského. — U maďarských slovies udáva sa slovesný už neikový, už ikový peň; lebo z neurčitého spôsobu nepoznať, jakej podoby je; a naopak slovenské slovesá udávajú sa v neurčitom spôsobe, lebo u nás slovesá rozoznávajú sa dľa neurčitého spôsobu.

Poznámka. 2. Na patričných miestach nasledujúce skráteniny budú sa užívať:

p m. = podstatné meno; p r m. = prídavné meno; č í s. = číslovka; z á m. = zámeno; z á l. = záložka; s l. = sloveso; p o d. s l. = podmetné sloveso; p r e d. s l. = predmetné sloveso; p r i e c h. s l. = príchodné sloveso; p r í s l. = príslovka; s p. = spojka; c i t. = citoslovo; v. = vidz; v m i. = valami; v k i. = valaki.

A.

Ablak oblok, okno
abrak krma, (obrók)
abrakol krmiť
ács tesár
aczel oceľ
aczelos oceľový, -ű, -é
adakozik rozdávať, prispievať
adogál, adogat dávať
adós dlžen dlžník
adózik daň zplácať
ág konár, haluz (1. meno)
agár chrt
agg starý
aggódik starať sa, sužovať sa
aggottan v starobe
agy mozgy
ágy postel
agyg hlina

agyagos hlinatý
agyarkodás potuľnosť
ajak pera (pysk)
ajándék dar
ajánl. poručať
ajtó dvere
akadály prekážka
akur chceť
akár-akár trebas-trebas
akarát vôľa
akkor vtedy
akó okov
akol maštal, chliev
aláír podpísať
aláírás podpis
alacsony nížky
aliny podmet
alávaló podlý
alávalóság podlosť

aláz ponížiť
alázatos ponížený
alázatosság poníženosť
áld požehnať
áldás požehnanie
áldoz obetovať
áldozat obeta
alig sotva
alighogy sotva že
alkalmas príhodný
alkalmasint snáď (tuším prisl.)
alkalmatlan nepriležitý
alkot tvoríť
alkudik jednať sa
áll stáť
allah allah (turecké meno Boha)
állam obec, štát
állandó stály
állapot stav, polozenie
állás stav, stánie
állhatatos stály
alma jablko
álmodik snívaf sa
álmós ospalivý
álmom sen, spanie
alsó spodný
alszik spať
általad oddať
általános všeobecný
alvás spanie
ámít mámiť, šialiť
amott tamto
angol angličan, anglický
annyi toľko
annyiszor toľkokrát
anya matka
anyag látka, hmota
anyagi hmotný
ápol opatrovať
apostol apoštol
aprít drobiť
apró drobný
ár cena, povodeň
arany zlato, zlatý
aranyos pozlátistý
arat žať
arcz tvár, obličaj
arczul út poličkovať
árnyék tóna, tieň
árnyékos tónavý
árok priekopa, jarok
arravaló na to súci
árt škodíť
ártalmas škodlivý
ártatlan nevinný, neškodný

ártatlanság nevinnosť
áru tovar
áruul predávať
árva sirota, opustený
ás kopat
asszony žena, pani
aszal sušif (ovocie)
aszalt sušený
aszik schnúť
asztag stoh (slamy, sena)
asztal stôl
asztalos stolár, stolársky
átad oddať
átadás oddávanie
átésónakoz preplaviť
átlép prekročiť
átok kľatba, preklinanie
átrepül preleť
átvezet previesť
atya otec
atyai otcovský
azelőtt predtým
azidén toho roku
ázik mokrúť
aziment nedávno, predtým
azonnal hneď
Azsia Azia.

B.

Bagoly sova
baj nehoda, mrzutosť,
báj kúzlo, čary
bajládás trápenie, unovanie
bajládik trápiť sa
bajnok bojovník, hrdina
bajnoki hrdínsky
bajos ťažký, obťažný
bájós čarovný, kúzelný
Bukony Bakoň (površie)
bal levý
Bulaton Blatno (jezero)
balga sprostý, pošetilý
balgaság sprostosť, pošetilosť
balszerencse nešťastie
balzsam balzam
bámul obdivovať
bánat zármutok, ľutosť
bánik zachádzať (s niekým)
Bánság Banát, bánstvo
bánt znepokojovať, obraziť
bánya baňa
bár trebas
baraczk breskyňa
barát priateľ
barátkozik priateľiť sa
barátság priateľstvo

barátságos priateľský
bárcsak bárby
bárha trebas, choť
bárhova kamkoľvek
barlang jaskyňa
bárminő jakýkoľvek
barom hovädo
baromfi drôbež, hyd
bársony aksamiet
bátor smelý
bátorság smelosť
bátya starší brat
bebizonyít dokázat
bebocsát vpustiť, pripustiť
becs hodnota, cena
Bécs Viedeň
becses vážený drahocenný
becsul ceniť, vážiť si
becsület statočnosť, vážnosť
becsületes statočný
befed zakryť
befog zavreť (zločinca) zapriaťnuť
befogad prijať
befoly vtekať, vplyvať
befő, befőz zavariť
befőzött zavarené
befür vovrtať
begombol zapäť
béhat vnikáť, účinkovať
behátás účinkovanie, vplyv
Béla Vojtech, Adalbert
belép vstúpiť
beléváj vdlabať
belezna hrča (v daske)
bemocskít bemocskol zašpiniť
bér mzda, pláca
berek háj
berekeszt zavreť, zahradiť
bérel, bérel najáť, prenajať
beszél hovoriť
beszélget rozprávať sa
Besztercebánya baňská Bystrica
beteg chorý, nemocný, nezdravý
beteges chorľavý, nezdravistý
betegség choroba, nemoc
betör vlámať sa, vraziť
bevet vhodíť, zasiať
bezár zavreť
bíbor šarlát, šarlátový
bilincs putá
bilíncsel putnať
bímbó púpá
bír vládnúť, mať
bíró sudca

birodalom ríša, mocnárstvo
bírói súdovský
birtok majetok
birtokos majiteľ
biz sveriť (nekomu niečo *vkire umít*)
bizalom dôvera
bizik dôverovať (v niekoho)
bizomány sverenosť
bizony dôkaz, v skutku, ozať
bizonyos istý
bizonytalanság nejistota
bizottmány výbor
bizton iste
bocsát pustiť, prepustiť
bodnár bednár
bódul omráknúť, zpitomeť
bódulás omráčenie, zpitomenie
bogár chrobák
bohó bláznivý, pošetilý
bojtoz strapovať
bojtozik strapovať sa
bokor ker, krik
boldog blažený, šťastný
boldogít oblažiť
boldogság blaženosť
boldogul blaženým sa stať
boldogult nebohý
bolond blázon, bláznivý
bolonság bláznivosť
bolít sklep
bolygó blúdaci, bludica
bont rozobierať, kaziť
bor víno
borít zastreť, zakryť
borivás pitie vína
borju teľa
borjubőr teľacia koža
borona brána (k obrábaniu rolí)
bors korenie čierne
borsó hrách
borz jazvec
bosszant zlobiť, hnevať
bosszu pomsta - *t áll* pomstíť sa
bot palica
bő široký, hojný
bőd dosť úrodný
bög bučať, ručať
bőkezű štedrý
bőkezűség štedrosť
bölcs múdry, múdre
bölcsesség múdrosť
bölcsész ľubomúdre, filozof
bőr koža
börtön žalár

bőség hojnosť
bővít rozširovať, rozmnožovať
bű zármutok, starosť
bűcsu lúčenie, odpustky
bűcsut vesz lúčiť sa
Buda Budín
bűjűk, bűvűk skrývať sa
bűsong rmútiť sa
bűtor náradie
bűza, buza žito, pšenica
bűzdűt povzbudzovať
bűzgalom horlivosť
bűzgó horlivý, -n horlivo
bűkk buk, bukový -fa buk (strom)
bűkkűs bučina
bűn hriech
bűnhűdűk pokutu trpeť
bűnűs hriešny, hriešnik
bűntet pokutovať, trestať
bűntetűs pokuta, trest
bűntett zločin
bűz smrad
bűzűk smrdeť.

C.

Csak len
csaknem skoro, takmer
csakugyan preca
csal klamať
család rodina, čelaď
csalfa podvodný
csalogány slávik
csap udreť
csapat zástup
csapkod pliaskať
csata boj, bitka
csekély chatrný, nepatrný
csetűd sluha, služebnietvo
cselekedet skutok, čin
cselekszik činiť, jednať
csend tichosť, pokoj
csendűs tichý
csűpel mlátiť
csűplű mlátec
cserfa cerový strom (-drevo)
csere zámena
cserebogár chrúst
cseresnye, csűresnye čerešňa
csűsze šialka
cűveg štebotaf
csikland šteglif
csiklandűs šteglivý
csikű žrebec
csillag hviezda
csinál činiť, robiť

csinos pekný, čistotný
csintalan škaredý, rozpustený
csűp štipaf
csűpűs štiplavý
csűrke kurča
csűzma čizma, bűta
csűzmadűa čizmár, obuvník
csűdál obdivovať, diviť sa
csűk bosk
csűkol boskať
csűmű uzel, viazanica
csűnak čln
csűnakoz prevážať sa (na člne)
csűnt kost
csűoport zástup, hejno
csűorda, stado, črieda
csű trúbka (rúra)
csűsz hájny
csűf škaredý, potupa
csűk zavreť
csűnya škaredý
csűpor hrnček
csűszkál klízať sa
csűr stodola, humno
csűtűrtűk štvrtok
csűl cieľ, účel
csűlszerű primeraný (cieľu)
csűruza ceruza
csűthal velryba
csűpű črievice
csűkor cukor

D.

Daczol vzdorovať, protiiviť
dal pieseň
darab kus
daru jariab
deák žiak, -ság žiactvo
dehogy čoby
dűl poludnie
dűr mraz
dűrek driek, driečny
dűrűl jasneť sa
deszka daska
dűcsűkszik chváliť sa
dűcsűr chváliť
dűcsűrendű, *dűcsűretes* chvalitobný
dűcsűret chvála
dűcsű slavný
dűcsűsűg sláva
dűcsűvűgű chválychtivosť
dűj odplata
dűnnűe dyňa
dűű orech

dísz okrása
díszít okrášľiť
dísznó sviňa
dívat užítok, obyčaj, kroy
dívik v obyčaji (v móde) byť
dob bubon, -ol bubňovať
dobos bubeník
dohányoz, *dohányozik* kúriť (tabak), fajčiť
dolgos pracovný
dolgozik pracuje
dolog práca, robota, vec
domb kopec
dombor vypuklina
döf bodnúť, štúriť
dög zdochlina
dönt zvaliť, rozhodnúť
döntő rozhodný
dörög hrmeť
drága drahý, vzácny
dsida pika, kopija
Duna Dunaj
dunna perina (vrohnia)
dús prebohatý
düh vzteklosť
dül opreť sa, padnúť

E.

Eb pes
ebéd obed, -el obedovať
éber bedlivý, bystrý
ébred budíť sa
ébredsz budíť
ecset štetka
eczet ocet
edény nádoba
édes sladký, milý
edz otužiť, upevniť
efféle takýto
ég pm. nebe, pod. sl. horeť
egér myš
égés horenie
egész celý
egészség zdravie
egészséges zdravý
éget páliť
égi nebeský
egyaránt jednako
egyéb iný
egyed jednotlivec
egyedül jedine, len
egyenes rovný
egyenlő rovnaký, jednaký
egyetem vesmír, všeučilište

egykor, -on raz, kedysi
egynehány niekoľko
egyszermind spolu, zároveň
együtt spolu, pohromade
éh, -ség hlad
éhezik hladným byť
éj noc, -fél polnoc
éjjel v noci, -i, éji nočný
éjszak sever, noc
éjt shodiť
eke pluh
ekes ozdobný
ekesít ozdobíť
ekkor vtedy, -a takýto veľký
el žiť, -valamivel užívať niečo
elad predávať
eladó predavač, na predaj
elalszik zaspať, zhasnúť
elbájol okúzľiť, očariť
elbámul zadiviť sa
elbeszél rozprávať, -és rozprávka
elbizott spolahnutý (na seba)
elbomlik rozpadnúť sa
elbűsul zarmútiť sa
eldönt rozhodnúť
eledel potrava, pokrm
elefánt slon
elég sl. zhoreť, prisl. dosť
elégedés spokojnosť
elégedetlen nespokojný
elégedett spokojný
elejt shodiť
elem prvok, živel
elenged odpustiť
elengedhetlen neodpustiteľný
elereszt prepustiť
éles ostrý
elesik padnúť
élet život, živobytie
elévét predhodiť
elfárad ustať
elfed pokryť
elfeled, *elfelejt*, zapomänúť
elfog chytiť, zachytiť
elfogad prijať
elfojt zaskrtiť, zadusiť
elfordul odvrátiť sa
elgázol pošliapať
elgyengül oslabíť
elgyengül oslabnúť
elhagy zanechať, opustiť
elhalaszt odložiť, odročíť
elhallgat zamľáčať
elhalogat odkladať

elhányódik odhadzovať sa
elhervad zvädnúť
elhervaszt zvädlým urobíť
elhisz neveriť
elhoz priniesť
elhull odpadnúť, oprehnúť
elhűl ochladnúť
elindul odísiť
elkel minúť sa, predať sa
elkerget odohnať
elkerül vyhnúť
elkísér odprevadiť
elkomorul zadumeť sa
elköl ztroviť
elkövet spáchať
elkövetel vyžiadať
elküld odoslať
elkehet môcť obstať
ellen protivník
ellenkező protivný
ellenség nepriateľ
ellenmond zpirerať sa, protimluviť
ellop ukradnúť
elme duch, rozum, vtíp
elmélkedik rozjímať
elmés vtipný, rozumný
elnyer odohrať, vyhrať
elnyom potlačiť
elolt zahasť
eloszlat rozohnať
eloszlik deliť sa, rozchádzať sa
eloszt rozdeliť
előállít vystaviť, predstaviť
elődik živoríť
előtűb prednia noha
előljár predchádzať, -ó predstavený
először najprv
előterjeszt predniesť, predostreť
előzékeny prívetivý, úslužný
elrabol obľúpiť
elragad odtrhnúť, uchytiť
elreked zachrípnúť
elrendez usporiadať
elriad vykriknúť, zplašiť sa
elriaszt zplašiť
elromol zkažiť sa
elseper odmiešť
elszegényedik zehudobneť
elszegyenedik zahaňbiť sa
elszenderül zadriemať
eltávozik oddialiť sa
eltávolás oddialenie sa
eltékozol premrhať, premárniť
eltető obživujúci

eltör zlomiť
eltűnik zmiznúť
elv zásada
élv požitok
elvál odlúčiť sa
elvár dočkať
elvesz odňať
elvész zahynúť, ztratíť sa
elveszt ztratíť
ember človek, -i ľudský
emberiség človečenstvo
embertárs bližný
embertelen neludský
emel dvíhať, -kedik dvíhať sa
emész tráviť
emlék pomník
emlékezet pamäť, upomienka
emlékezik rozpomáňať sa
emlékünnap pamätný sviatok
emlős cicavec
ének spev, -el spievať
énekes spevák
enged pópúšťať
engedelem dovolenie
engedelmes poslušný
engedelmeskedik poslúchať
engedelmesség poslušnosť
engedély povolenie
engesztel smeriť, upokojíť
Enyed mesto Ened
ennyi toľkoto
enyészet úpad, záhuba
enyészik miznúť, miňať sa
ép neporušený -en neporušene, prá-
 ve, priam
eper jahoda
Eperjes Prašov
épít stavať, -és stavánie, -ész staviteľ
épül stavať sa, -et stavánie
ér p. m. žila, -sl. siahať, stáť (nečo)
érez kov
erdei lesný
érdem zásluha
érdemel zaslúžiť
erdész poľsný
erdő les
ereszt pustíť
eretlen nezrelý, érett zralý
érez cítiť
érik zret
érint dotknúť sa
erkölcs mravy, -ös mravný
erő sila, -s silný, mocný
erős -ti posilniť, -en silno

erőszak násilie
 erőtlen slabý, bezsilý
 erszény vrecko
 ért rozumet, -ekszik pojednávat,
 -ekzés pojednanie
 értelem rozum
 értelmes rozumný
 értesít upovedomit, zprávu dat
 érzék cit, -eny citlivý
 érzelem pocit
 Erzsébet Alžbeta
 esemény prípadnosť
 eset pád
 esik padnúť
 esernyő dáždňik
 eső dážd'
 est, -e, -ve večer pm. aj prisl.
 esténként každý večer
 ész rozum
 Eszék Osek (mesto)
 eszelős pošetilý, bláznivý
 eszelőség pošetilosť
 eszes rozumný, vtipný
 eszköz nástroj, posriedok
 esztelen nerozumný
 esztendő rok, -s, éves ročný
 esztergályos tokár
 éték jedlo
 etet krmiť
 étvágy chutnanie (chuť k jedlu)
 év rok, -enként každoročne
 évszak čiastka roku
 ezentúl napozatým
 ezidén tohoto roku
 ezred pluk, -es plukovník
 ezüst sriebro, srieborný.

F.

Fa strom, drevo
 faggyu loj
 fagy mráz sl. mrznúť
 faház drevený dom
 faj druh
 fáj bolet
 fájdalom bolesť cit. bohužiaľ!
 fájós boľavý
 fakad, -oz pučať, vyvierat
 fal stena, múr
 falat kus
 falevél list stromový
 falka stado
 falu dedina, venkov
 fárad unovať sa
 fáradalom unovanie

fáradtság unovanie
 farag rezat, vyrezávat (v dreve)
 farkas vlk
 fás drevnatý
 favágó drevorubač
 fazék hrniec
 fazekas hrnčiar
 fázékony zimomrivý
 fázik zima mu je
 fecsérél márnif
 fecske vlastovička
 fecskend prskať, striekať
 fed kryť
 fedd hanit, kárat, — heiten bezúhonný
 fegyver zbroj
 fehér biely
 fej, fő hlava, fej sl. dojit
 fejedelem panovník
 fejfájás bôľ hlavy
 fejlőd-ik vyvíňovať sa, --és vývin
 fejsze sekera
 fejteget vykladať, vyvíňovať, vy-
 svetľovať
 fekete čierny
 fél polovica, polovičný sl. báť sa
 felad podať, hore dať, udat
 feláldoz obetovať
 felebarát bližný
 felebred obudiť sa
 feled, felejt zabudnúť
 feleget zpáliť
 felel odpovedať, -et odpoveď
 felelem strach, bázeň
 felelős odpovedný
 felér (vkívél) vyrovnat sa nekómu
 felfedez odokryť
 felfordít vyvrátiť
 felhő oblak, -s oblačný
 felhúz vytiahnuť (hore)
 felizgat popudif, pobúriť
 felkelt budif
 felleg oblak, mračno
 felmegy vychádzať (hore)
 felment oslobodiť
 felnyújt podať, vystaviť
 felölt obliecť
 felpénz závdavok
 félrevezet zviest
 felriad zdesiť sa
 felruha vrchnia šata
 felső horní
 felszáll vystupovať
 feltámad vstať, povstať, -ás vsta-
 nie, vzkriesenie

feltét, — *el* podmienka
felügyel dozierať, prizierat'
felver zdurit'
felvezet vyviest' (hore)
fentart udržovat'
fény blesk
fényegyet hrozit'
fényes skvostný, jasný, — *ség* skvost-
 nost, jasnosť
fénylik blištat', svietit' sa
fenyű jedľa, jedľový
fér vmesit' sa, vpratáť sa
féreg červ
Ferencz Franko
férű, *férűu* muž
férűas mužský, — *an* mužne
férű manžel, muž
fertelem oškliivosť
fest maľovať, farbiť
festék farba
festemény *festvény* malba
festész maliar
fész hrebeň, — *l* česať, — *lködik*
 česať sa, — *s* hrebenár
fészek hniezdo
fészkel hniezdiť sa, nosiť sa
figyel, *mez* pozorovať, — *mes* pozorný
finom jemný, fajnový
fók priedinok, truhlik
fű chlapec, syn, chlapík
fűvér brat
fizet platit', — *ellen* nezaplatený
fog (vműt) chytiť nečo, *fog* vműhez
 začať, chytiť sa do nečoho
fogad prijať, sľúbiť, — *ás* prijatie, sľúb
fogamzik prijať sa
fogas polica, šatník, zubatý
foglal obsahovať, — *kodik* zaobierať sa
fogoly väzeň, jarabica
fogy ubývať, mŕňať sa
fogyasztás trávenie
fogyatkozás ubývanie
fogyatkozik ubývať
fojt dusiť, — *ós* zádušný
fok stupeň, predhorie
folt lata, — *oz* látať
foly tiecť, plynúť, — *am* rieka, — *dogál*
 potekávať, — *ó* potok
folyosó chodba
folyvást ustavične, neprestajne
fon priať, pliesť, — *al* vlákno, niť
font funt, — *ol* povážiť, — *os* funtový,
 vážny
ford-ít obrátiť, prekladať, — *ul* obrátiť sa

forgalóm obeh
forogandó pohyblivý, nestály
forint zlatý (peniaze)
forog vrtieť sa, obracať sa
forr variť sa, — *ás* prameň, žriedlo
foszt otrhovať, obľúpiť
fő variť, pm. hlava, prm. hlavný
főcskend striekať, — *ező* strekáč
födél, *fedél* krov, pokrýva
föld zem, — *birtokos* statkár, — *i* zem-
 ský, pm. krajan
földművelő roľník
földmunkálat poľná práca
földrajz zemepis
főlttöbb veľmi
főnök náčelník
fősvény skúpy, — *ség* skúpost
főtt varený
főúr hlavný pán
főz variť
francia Francúz, francúzsky
fű, *fű* dut
fukar skúpy, skúpaň
fűr vrtieť
fűrcsa divný, čudný
futólag bežne
fű tráva, zelina
fűgg visieť
fűl ucho
fűl kúriť sa, tepleť
fűrdés kúpanie
fűrdik kúpať sa
fűrdő kúpel
fűrű prepelica
fűst dým, — *ös* zadýmený pm. údenina
fűszer príprava (do jedľa), korenie
fűt kúriť
fűtyöl hvízdať, písať
fűz, — *fa* vrba, vrbový
fűz sl. navliekať, sošívat'.

G.

Gabona obylie, zbožie
Garam Hron
garas groš
gát hať, hrádz, — *ol* hatiť, hradiť
gazda hospodár
gazdag bohatý, — *szi* bohatnúť, — *ság*.
 bohatstvo
gép stroj, mašina
golyó guľa
gomb gombík, — *a* huba
gombás hubový, hubovina
gombol zapäť

gond starost, -ol myslet, -olát my-
 šlienka, -olkodik myslet.
 gondviselő opatrovník, ochránca
 gonosz zlostný, -ság zlost, -tevő
 zločinec, -ul zlostne
 göb hrb
 gömbölyü gulatý, okruhly
 gond skrútek (z vlasov), vrkoč
 görbe krivý
 göres krč, hrča
 görög Grék, grécky, -hon Grécko
 göröngy hruda
 gőz para, -ös parový, parník
 gróf gróf, -ilag po grófsky

Gy.

Gyakor častý, -ol cvičit
 gyakorlat cvičenie
 gyakran často
 gyaláz tupit, hanit
 gyalog pešky, pěši, -os pešiak
 gyalu struhák (hoblik)
 gyám podpora, poručník
 gyámmok poručník (sirotský otec)
 gyanu podozrenie
 gyapju vlna
 gyár dielen
 gyarapodik množit sa
 gyarló krehký
 gyárnok veľdelník (fabrikant)
 gyász smútok
 gyáva bojazlivý, zbabelý
 gyenge slabý
 gyengít oslabit
 gyep pažiť
 gyerek dieťa
 gyermek dieťa, chlapec
 gyilkol vraždiť
 gyilok dyka
 gyógyít liečiť, -szer liek, -szertár
 lekárň
 gyógyul liečiť sa, hojit sa
 gyomor žalúdok
 gyónik spovedať sa
 gyök, -ér koreň, -eres korenný, základný
 gyöngy perla
 gyönyör rozkoš, -kodik kochať sa,
 tešit sa, -ú rozkošný, krásny
 pővabný
 Győr Ráb (mesto)
 győz víťazit
 gyújt zapáliť
 gyúl zapáliť sa
 gyújt shromáždiť

gyűl shromáždiť sa
 gyűlölet nenávidet
 gyümölcs ovocie, -fa ovocný strom,
 -telen neurodný
 gyűrű, gyűrű prsteň
 gyűszű náprstok.

H.

Ha jestli, keď, keby
 háborgás nepokoj, -enie
 háborgat, -háborít znepokojuvat
 háboru vojna, nepokoj
 hacsak jestli len
 had vojna, voj, vojsko
 hadvezér vojvoda, vodca
 haj vlas, vlasy
 háj sadlo
 hajdan nekdý, pred časmi
 hajlam náklonnosť
 hajnal zora
 hajó loď
 hajt ohýbať, hnať, -ható ohybný
 hal pm. ryba, sl. mret
 hál prenocovať
 hála vďaka, chvála
 halad postúpiť
 halad-ás vďakov činenie, -atlan
 nevďačný, -atlanság nevďačnosť,
 -atos vďačný, -atosság vďačnosť
 halál smrť
 halandó smrteľný
 halász, pm. rybár, sl. ryby lovit
 halaszt odročit
 halhatatlan nesmrteľný
 halkan, halkkal potichy (hovoriť)
 hall čuť, -gat mlčať, počúvať, -gatás
 počúvanie
 háló sieť
 halogat odkladať
 halom kopec, vršek
 halovány, halavány bledý
 hamar chytrý, chýtro
 hamis falešný, lstivý
 hamu popel, -szir salajka
 hang zvuk, hlas, -zik zneť
 hány hádzať, zám. koľko
 hanyag lenivý
 harag hnev, -szik hnevať sa
 harang zvon, -oz zvonit
 harap hryzť
 harc bitka, -ol bojovať
 hárs, -fa lipa
 harsány zvučný
 has brucho

haszonlat podobnosť
hasznó podobný
használ užívať, osožiť
hasznos užitočný, osožný
haszontalan naníhodný
hát pm. chrbát, prísl. teda
hatalom moc
határ hranica, chotár
hatás účinok, výsledok
havas snažný, snažka
ház dom
haza domov, vlast, prísl. domov
hazai vlastenský, domáci
házi domáci, domový
hazud lhať, klamať
hegedű husle, -l hrat (na husle),
 -s huslista
hegy vrch, koniec, -es vrchnatý, končity
héj kôra, škrupina
hely miesto, -táll miesto zadržat
helység osada, dedina
henger valec
henye lenivý
henyel lenivieť, lenošit
hernyó búsenica
herceg knieža
hervad vädnúť
hetfő pondelok
heveder pás, podbrušník
hézag štrbina
hiába darmo
hiányzik chybeť, chybovať
hiba chyba, blúd
hid most
hideg zima, zimný, -lelés zimnica
hígít riediť
hija van chybovať, schádzat
hímlő osýpky
hintó koč
hír povest, chýr
hirdet oznamovať
hires chýrny, povestný
hírnök hlasateľ, posol
hitel úverok, -esít uhodnovernit
hív márný, -ság márnosť
hív verný
hívás volanie
hivatal úrad, -nok úradník
hízeltető poehlebník
hízik tučneť
hízlat krmiv (na masť)
hó sneh, mesiac (časťka roku)
hogy? jako? za čo? že, aby, -ha
 jestli

hol? kde?
hold mesiac (teleso nebeské)
holdfogyatkozás zatmenie mesiaca
holló krkavec, havran
holmi všeličo, veci
holnap zajtra, pm. zajtrejšok
holott kdežto sp.
holt mrtvý
homályosít zatemnit
hon vlast, otcina, -i vlastenec
hord nosit
hordó sud, nosič
horog hák, udica
hortyog chrápat
hosszu dlhý, -lábú dlhonožý
hova, hová kam?
hoz niesť
hozzáfog začat
hős hrdina, hrdínsky
hug mladšia sestra
hull prchnúť
húnyorgat žmurkat
hús mäso, -vét veľká noc
huszas dvaciatnik
húz taťat
hű verný, -ség vernosť, -séges verný
hűs chladný, čerstvý
hűvös chladný, chládok.

I.

Idegen cudzi
idő čas, počasie, -s starý
időz meškať, zdržovať sa
ifjonta v mladosti
ifjú mladý, mladík, -ság mladosť
 mládež
iga jarmo
igaz pravý, pravdivý, pravda
igazság pravda, spravodlivosť, -os
 spravdivý, slušný, -talan ne-
 spravdivý, -talanság nespraved-
 livosť
ige sloveso, slovo
igen áno
igény nárok, požiadavka
ígér sľúbiť, -et sľub, -kezik sľúbiť sa
íj luk, kuša
ij-ed zľaknúť sa, -eszi strašit
ikra ikra
illat vôňa, -ozik voňat, (vôňu vydávat)
illendő slušný
illet týka sa
illik sluší sa
illő slušný

imád vzyvať, klaňať sa, -kozik modliť sa, -ság modlíťba
 ime hla!
 imént nedávno
 imagy takto
 inas sluha, učeň
 indít pohnúť, -vány návrh
 indül hýbať sa
 ingy košela
 inger pud, -el dráždiť, popudiť, -lékeny
 drážlivý
 inkább radšej, viac
 innen odtiaľto
 innivaló piteľný, k pitiu
 inség núdza, bieda
 int napomínať, -és napomänutie
 intéz zavádzať, konať, -et ústav
 ípar priemysel
 ír písať
 irány smer, -oz smerovať
 irás písanie, pismo
 irat spis
 irgalmas milosrdný, -ság milosrdenstvo
 irgalmatlan nemilosrdný, ukrutný
 irigy závistlivý, -el závidieť
 irnok, ír pisar
 irodalom písemníctvo
 írt vykazovať, vyplniť
 iskola škola
 iskolatárs spolužiak
 ismer znať, -et známosť, -etes známy, -etlen neznámy
 ispán dvorský, šafár
 istálló maštal
 Isten Boh, -félő bohabojný
 István Štefan
 iszonyú hrozný
 ital nápoj
 ítél súdiť, -et rozsudok, súd
 itt, itten tuto
 ivás pitie
 iz chuť
 izen odkázat
 izik kýchať
 iztel okúšť
 izlik chutiť
 izmos svalovitý, silný
 izom sval (muskul).

J.

Jajgat jajkať, nariekať
 jajkiáltás kvlenie
 jámbor pobožný, tichý

János Ján
 jár chodiť, -ás chodenie, okres, -ogat chodievať
 járom jarmo
 játék hra
 játszik hrať, hrať sa
 javal za dobré uznať, schvaľovať
 javasol radíť, narádzať
 javít opravíť, polepšiť
 jég ľad
 jegenye topoľ (lombardský)
 jegyzó zápisník, notár
 jel znak
 jelen prítomný, prítomnosť, -ség znak
 jelent oznámiť, -kezik oznámiť sa
 jeles výborný, -ül zvláštne
 jelet značiť
 jó dobrý, -akaró dobroprajný
 jog právo
 józú chutný
 jókor včas
 jól dobre, -lét, jólét blaho
 jós veštec, prorok
 jóság dobrota, -os dobrotivý
 jósol predpovedať, prorokovať
 jószág majetok, statok, -os majetný
 jószívű dobrosrdečný
 jótét, -emény dobrodenie
 jótévó dobrodinec
 jóviséletű mravný, dobrého držania
 józan striezvy
 jó prichodiť
 jövedelem dôchodok, výnos
 jövedelmes výnosný
 jövőendő, jövő budúci
 juh ovca, -ász ovčiar, valach
 julius julius, červenec
 jut dojsť, -almas výhodný, -almaz odmeniť, odplatiť, -alom odmena, odplata.

K.

Kabát kabát
 kád kadica, vaňa, -ár bednár
 kaján závistlivý
 kalács koláč
 kalán, kanál ližica
 kalap klobúk, širák, -os klobučník
 kalitka kľietka
 kályha kachle, pec
 kamara komora
 kanál ližica
 kap dostať
 kapa motyka
 kap-ál kopať, -ás kopáť

kapkod lapkat
 kápolna kaplna
 kapu vráta, brána, -s vrátnik
 kar rameno, sbor
 kár škoda
 karácson vianoce
 karesú štihlý, švihlý
 kard meč, šabľa
 Károly Karol
 Kárpátok Karpáty
 kártékony škodlivý
 kassa kosa
 kaszál kosit
 kaszino kasino, beseda
 katona vojak, -ság vojsko
 kazal kozel, (stoh slamy)
 kábel nádra, lóno, prsá
 kecsgeget vábiť, kojif
 kecske koza
 kedd útorok
 kedv chut, vôľa, -encz miláček, -es
 milý, -eskedik vďačiť sa, -ellen ne
 milý, bez chuti, -ezó priaznivý
 kefe kefa, štetka
 kegy milosť, -es milostivý, -ellen
 ukrutný, -ellenység ukrutnosť
 kel, kél, -vstávať
 kelet východ, odbyt
 kell sl. treba, musieť
 kellem-es, -etes prijemný, -ellen ne-
 prijemný
 kelme látka
 kemencze pec
 kemény tvrdý
 kémény komín
 kemény-ség tvrdosť, -szívű zatvrdlivý,
 tvrdého srdca
 kend, kendtek vy (obecnejšie oslo-
 venie)
 kender konope
 kendő ručník, šatka
 kenyér chlieb
 kénytelen prinútený, mimovoľný
 kép obraz, tvár, -ez tvorif
 képzelem obrazotvornosť, vyobra-
 zenie
 kér prosif
 kérd, -ez pýtat sa
 kerék koleso, okruhly
 kérelem prosba
 keres hľadať
 kérés prosenie
 kereskedik kupčiť
 kereskedő kupec

kereszt križ, -ény kresťan
 kerget hnať
 kert zahrada, -esz zahradaň
 kerül obchádzať, -valamibe stáť niečo,
 -szóba do reči prijáť
 kés nůž
 keserű horký
 késik meškať, opozdeť sa
 keskeny úzky
 késő neskorý, -n neskoro, pozde
 kész hotový, -it zhotovif, -itmény
 výrobok, -ül hotovif sa, chystať sa
 kesztyű, keztyű rukavička, -s ruka-
 vičkár
 képes pochybný -kedik, kétkedik po-
 chybovať
 ketrecz koterec, klonka
 kétség pochybnosť
 kettős dvojnásobný
 kevély pyšný, -seg pýcha
 kevés málo
 kéz ruka
 kezd počať, -és počínanie, -et po-
 čiatok
 kezdődik počínať sa
 kezes rukojemník, ručiteľ
 ki kto, ktorý
 kiabál, kričať
 kiadó vydavateľ berbe kiadó pre-
 najateľný
 kiálszik vyspať sa
 kiált kričať
 kibekül vyrovnáť sa, smerif sa
 kicsiny malý
 kielégít uspokojif, -és uspokojenie
 kies čarokrásny
 kifáraszt zunať
 kifejt vyvinuť, vysvetlif
 kifogy minúť sa
 kifoszt obľupif
 kigondol vymysleť, -i vymyslený
 kigyó had
 kigyógyul vyliečif sa
 kihágás priestupok
 kihajt vyhnať
 kihal vymreť
 kihallgat vyslyšať, vypočuť, -ás vy-
 slyšanie
 kijátszik vyhrať, vysmiať
 kijavít opraviť
 kiképez vzdeláť
 kiki každý
 kilátás výhľad
 kimél šetřif

kimenetel výsledok, konec
kimer vymerat
kimulik zomret
kín trápenie, trýznenie
kincs poklad
kinevet vysmiat
kínos trápný
kinyit otvorit
kinyugszik vypočinut sa
kiöblit vypláknut
kiöröl vymlet
kípíhen vypočinut
kiragyog vybleskovať
király kráľ
kis malý, -asszony slečna
kisebbit menšit
kisér sprevádzať, odprevádzať
kisértet pokúšenie, strašidlo, -es
 strašiteľný
kiszárit vysušiť
kitart vydržať, -ás vytrvalosť
kiterít rozprestret
kiterjed rozprestierať sa, -és objem
kitár vytrvať, vytrpeť
kiutasítás vypovedenie
kíváj vyrezať, vydlabať
kíván žiadať, -csi zvedavý, -ság
 žiadosť
kivezet vyvieť
kivitel vývod, vývoz, prevedenie
kíví vydobíť
kizöldül rozzeleneť sa
kocsi voz, -kerék vozové koleso, -s
 pohonič, kočiš
koczkáztat v nebezpečenstvo vy-
 stavíť
koldus žobrák, -bot žobrácka palica
komoly vážny
kontár babrák, (fušer)
konyha kuchyňa
koplat hladovať
kor vek -a včasný
kórház, kóroda nemocnica
kormányoz riadiť
korom sadza
korona koruna
korpa otruby
korsó, kancsó krčah
korty hlt, dúšek
kosár koš
kovács kováč
kő kameň
köböl kebel (2 merice)
köd mhla

kő-fal múr, -faragó kamenár
kőház kamenný dom
kőhid kamenný most
kőhög kašľať, -és kašeľ
kölcsönös vzájomný
kölcsönöz požičať
köles proso, pšeno
költ budiť, tvoriť, básniť, -emény
 báseň, -ész, -ő básnik
költözköd-ik ztehovať sa, -és zteho-
 vanie
költség útrata, trova, -es nákladný
kőműves murár
könnyelmű ľahkomyselný
könnyű ľahký, -leg ľahko
köntös oblek, kaftan
köny slza, -ezik slzeť, plakať
könyök lakeť
könyv kniha
könyvárus knihkupec
könyvkiadó knihviazač
köpeny, köpönyeg plášť, kepeň
körny, környék okolie
köröm nechet
körte hruška
körülmény okolnosť
körülvessz obohnať, ohradiť
köszön ďakovať
köt viazať, pliesť
kötél povraz
köteles povinen, -ség povinnosť
kövér tučný
követ nasledovať, p m. vyslanec, -et
 požadovať
következés, következet následok
következik nasledovať
kövez kameňovať, dlážiť
közel blízko, -edik, -get, -ít blížitiť sa
közép sredok, posriedok
középső sredný
köz medzera, verejnosc, p m. obecny
község obec
krajczár krajciar
kukoricza kukurica
kulcs kľúč
kunyhó chatrč
kút studňa
kutat zkúmať, kutrať
kütfő prameň
kutya pes
küld poslať
külföld cudzozemsko, -i cudzozemec
különb-en ináč, -özik lišitiť sa, -özö
 rozdielny, -ség rozdiel

külső vonkajší, zovnejší
külváros predmestie
kürt roh, trúba
küszöb prah
küzd bojovať, zápasit', -es boj, zápas.

L.

Láb noha, stopa
labda loďda
láda truhla
lágú mäkký
lajházás mrholenie
Lajos Ľudvík
lakás byt, bývanie
lakat zámok, -os zámočník
lakik bývať, jól lakik nasýtiť sa
lakol pokutu trpet'
lakos obyvateľ, -ság obyvateľstvo
láncz reťaz
láng plameň
lap strana (listu v knihe)
lárma krik
lármáz kričať
lassan ticho, pomaly
lassú zdĺhavý, tichý
lát vidieť, -ogat navštíviť, -szik zdať sa
lé polievka, štava
lealkonyodik mrká sa
lealkudtat sjednávať z ceny
leány dievča, dcéra
lebeg vznášať sa
lebocsát spustiť
leborúl skloniť sa, položiť sa
lecsillapít utíšiť
lecze prednáška, úloha
ledönt svaliť, sbořit
leereszt spustiť
lefekszik ľahnúť
lefoly plynúť
lég povetrie, vzduch
legel pást sa, -tet pást
legény tovaryš, šuhaj
léghezam prievan (fah povetria)
légváltás premena povetria
légy mucha
lehajt sohnáť
lehel dýchať
lehull oprchnúť
léhány zažmúrit'
lekap dolu vziať, sňať
lekötél zaviazat si nekoľo
lel najst, triasť (o zime)
lélek duch, duša
lelkesezés oduševnenie

lelkész duchovník
lelkismeret svedomie, -es svedomíty
lencse šošovica
lény bytnosť, podstata
leolvad spúšťať sa, roztopiť sa
lép p.m. slezina s l. kračať
lépcső schody
lépés krok
les strieť, číhať
lesúlyed zahrúžiť sa
lesúlyeszt zahrúžiť
lesüt svietiť na dol, spustiť (obí)
lesz sostáť sa
leszáll sostúpiť
lét, -ezés jestvovanie, býtie, -szik
 jestvovať
levegő povetrie, vzduch
levél list
leves polievka
levet shodiť, vyzliecť
líiget háj, lesík
Léptó Liptov
liszt múka
ló kôň
London Londýn, -i, londýncan, lön-
 dýnsky
lovász koniar
lő streliť
lök strčiť, sotiť
lúd bus
lusta lenivý
lyuk diera, -as dieravý.

M.

Ma dnes
macska mačka
madár vták
madzag motúz
mag semä, zrno
magános, *magányos* samotný
magány, -osság samotnosť
magas vysoký, výška, výšina
magasztal veľebiť
magyar Maďar
Magyarország Uhorsko
máj čierna pečeň, játra
majd skoro, však, -nem skoro, takmer
majom opica
majorság hospodársky dvor
május máj, kveteň
mak mak
mak žalud'
máknövény maková bylina
malacz prasa

malasz milost
 mále kukurica
 malom mlýn
 mánkó barla
 mar hrýzt
 már už
 marad zostat, -ék pozostatok, po-
 tomstvo
 marok hrsť
 márt máčaf, -alék omáčka
 martalék korisť
 márvány mramor
 más iný, -féle inakší, -ként, -képen ináč
 Mátyás Matej
 mázs-a cent, -ás centový
 medve medved'
 még ešte, -pedíg a to ešte
 megad oddat
 megakad zastaviť sa
 megaláz ponižiť, -ás uponíženie
 megald požeňat
 megalkuszik sjednat sa
 megáll postáť, počkať
 megárt uskodit, zaškodit
 megázik zmoknúť
 megbarátkozik spriatelit sa
 megbátorodik osmelit sa
 megbecsül uctiť, oceniť
 megbetegszik ochoreť
 megcsinál urobiť
 megdicsér' pochváľit
 megedz otužiť
 megég zhoreť
 megelégedés uspokojenie
 megelégszik uspokojit sa
 megenged dopustiť
 megér stáť (nečo), hodným byť, vy-
 stačiť
 megért porozumeť
 mesesik stať sa, prihodiť sa
 mesesket sprisaháť
 megfog chytiť, -amzik prijať sa
 megfoghatlan nepochopiteľný
 megfontol rozvážiť
 megfoszt obľúpiť, obrať
 meggazdag-ít obohatiť, -szik zbo-
 hatnúť
 meggy višňa
 meggyógy-ít, vyliečiť, -ul ozdraveť
 meggyöz prevýšiť, presvedčiť, -ódik
 presvedčiť sa
 meghagy naložiť
 meghal zomreť
 meghallgat vysiľať

megind-ít pohnúť, -ul pohnúť sa
 megint napomáňuť, prísl. zas
 megír odpisať
 megjav-ít napraviť, -ul napraviť sa
 polepsiť sa
 megjegyez poznačiť, poznamenat
 megkimél ušetriť
 megkísért pokusiť sa, oprobovať
 megkiván požiadať, zažiadať
 megköszön poďakovať
 megköt poviazat
 megkövet odprosiť, odpýtat
 meglátogat navštíviť
 megnéz pozreť
 megnyer dosiahnuť, vyhrať
 megoszt rozdeliť
 megörögszik zostarnúť
 megöriz zachrániť
 megöröl zomleť
 megösz-ít šedivým urobiť, -ul ošedivet
 megparancsol rozkazať
 megpirul začervenieť sa
 megreped rozpuknúť sa
 megrikat rozplakať
 megró kárať
 megrongál, porúchať; megront pokaziť
 megsavanyodik zksyleť sa
 megsemmiszt zničit
 megsért obraziť, porúchať
 megszán polutovať
 megszaporodik rozmnožiť sa
 megszentel zasvätiť
 megszerez zaopatrit'
 megszól ohovárať, -al ohlásiť sa,
 ozvat sa
 megtalál najť
 megtántorodik poklátiť sa
 megtanul naučiť sa
 megtart zadržať, potrvat'
 megtilt zakázať
 megtud dozvedeť sa
 megút udreť, -közik, potýkať sa,
 bitku sviesť
 megválaszt vyvoliť
 megvalósít uskutočniť
 megváltoztat zmeniť
 megvan tu je, už je (hotovo)
 megvénheszt starým urobiť
 megvet zavrhnúť
 megvizsgál vyšetrovať
 megy ist'
 megye stolica, (okres), -i stoličný
 méh včela
 mekkora jak veľký

meleg teplý, teplo, -szik hriat sa, -ít hriat
 mell práša
 mellesleg pobočne
 méltán hodne, právom, slušne
 méltányul za hodné držať
 méltó hodén
 mely ktorý
 mely hlboký, -ed zahrúžiť sa
 menekszik ubehnúť, ochrániť sa (útekom)
 menetel pochod, postup
 menny nebe -dörgés hrmenie, -ei nebeský
 mennyi koľko
 mentéget vyhovárať
 meny, -ecké mvesta
 mer čreť, opovížiť sa
 mér merať, vážiť
 meredek prikrý, strmý
 méreg jed
 mérges jedovatý, nevlivý
 mérnök mierač
 mérő miera, merica
 merre kade
 mert lebo
 mérték miera
 mértékletes mierny, -ség miernosť
 mértföld, mér föld mila
 mérül hrúžiť sa
 mese bájka, báchôrka
 messze ďaleký, ďaleko
 mester majster, -ség remeso, ume-
 nie, -séges umelecký
 mész vápno
 mészáros mäsiar
 metsz rezat, vyrezávať
 méz mäď, -es mäďový, mäďovník
 mezó pole
 mi čo, kicsoda čo, jaký
 midőn keď
 mielőtt prv než
 miért prečo
 mifele jaký
 míg kým, pokiaľ
 mihelyt jaknáhle, jakmile
 mikor kedy, keď
 mily, milyen jaký
 minap nedávno
 mind všecko, mind, mind aj, aj
 mindegy všetko jedno, -ig všetci do
 jedného
 minden každý, -felé vsadial, -felől
 zo všetkých strán, -ható všemo-

húci, -hatóság všemohúcnosť, -kép, -képen všemožne, -ki jedon každý, -nap každodenne, -napí každodenný, všedný, -napiság všednosť, -ség vesmír, svet, -ütt vsade
 mindig vždy
 mindigárt hned
 minő jaký
 mint jako, -ha jakoby, -hogy ponevác, -sem jako, jako aby
 mise omša
 mivel lebo, ponevác
 művel, művel vzdelávať, obrábať, -tség vzdelanosť
 mocsár močiar, -os močarovitý
 mogyaró lieskovec
 Moldova Moldava (krajina)
 molnár mlynár
 mond hovoriť, riečiť, -a poviedka, -at veta, sada, -óka krátka reč
 mos umyť, -dik umyť sa, -dómedencez umyvač
 most, -an teraz, -ani terajší
 mozdít hýbať
 mozdul hýbať sa
 mozgat hýbať
 mozsár mažiar
 mulandó pomínutelný
 mulat zabávať sa, -ság zábava
 múltik minúť
 múlt pomínutý
 munka práca, dielo
 munkás pracovitý, činný, delník, -ság pracovitosť
 murok mrkev
 mutat ukázať
 mű dielo
 művész umelec, -et umenie.

N.

Nád trst
 nadrág nohavice
 nagy veľký, -anya stará mať, -atya starý otec, -bátya strýc, ujec, -lelkű veľkodušný, -lelkűség veľko, dušnosť, -néne tetka, stryna, ujčina
 nagyavágás vysokomyseľnosť
 nagaság veľkosť, veľkomožnosť
 Nag-Szeben Sibin (mesto)
 nagyvír veľkolepý
 nap sice, deň, -pal vodne, -szám mzda -számos nádenník
 nedv vlah, šťava, -es vlhký, -esség vlhkosť
 nehéz ťažký

nehézék kvintlík
 nehutt nekde
 nem nie, ne-
 némely nektory
 nemes šlechtný, -ít šlechtit, -lekkü
 šlechtnomyselny
 német. Nemeč, nemecky
 nemzet plst, (filec) plstény
 nemzet národ
 néne staršia sestra, tetka
 nép ľud, -ies, -szerü prostonárodný,
 obľúbený
 neszmélyi nesmífsky
 név meno
 nevel vychovávať, -és výchova, -ő
 vychovavateľ
 nevet smiať sa
 nevez menovať, -etes chýrny
 néz hladet, -és hľadene
 nő sl. rásť, p. m. žena, manželka
 növekszik rásť
 növendék chovanec
 növény rastlina
 nővér sestra.

Ny.

Nyáj stado
 nyak krk
 nyal lízat
 nyál slina
 nyár leto
 nyargal cváľat
 nyárs rožeň
 nyel hľtať
 nyelv jazyk, reč
 nyer získať, dostať
 nyereg sedlo
 nyeremény výhra, zisk
 nyérges sedľový (kõn)
 nyés obrezávať
 nyít vreštat
 nyíl strielka
 nyilatkozik vyslovit sa, osvedčiť
 sa
 nyílik otvoriť sa
 nyír sl. strihať p. m. breza
 nyít otvorit
 Nyitra Nitra
 nyom tlačiť, tisknúť
 nyomor bieda, psota, -u, -u'iedny,
 psotný
 nyugalom pokoj, odpočino
 nyugtalan nepokojný
 nyugtat upokojit
 nyujt podať, natiahnuť

nyujtó-dzik, -zik vystierať sa, natia-
 hnuť sa
 nyúl p. m. zajac, sl. siahuť (rukou)
 nyúz drať.

O.

Ó starý, -cska starý, obnosený
 odu ta, -ad podať, -nyujt poskytnúť,
 -vesz zahynúť
 odu dutina
 ohajt, ohajt žiadať, priať
 ok príčina, základ, -os obozretný,
 müdry, -osság obozretnosť
 oktat vyučovať, -ó vyučovateľ
 öl chliev
 olaj olej
 olasz Vlach, talian
 olcsó lacný
 old rozvízať, rozlišťit
 oldal bok, strana
 olló nožnice
 ott dusiť, štepif -vány, -ovány štep
 olvas čítať, -ás čítanie
 olvasztópít
 oly, olyan tak
 omlik srúťit sa
 ón cín
 óra hodina hodiny
 órás hodiar
 orcaz tvá, lice
 orozslán lev
 orszóg rajna, zem
 orvos lekár, -ól liečiť, odpomôcť,
 -sá liek
 ostorbič
 oszák, oszol deliť sa
 os, deliť, -ály trieda, oddelenie
 o tam, -hon doma
 o, ó chrániť.

Ö.

Öcs, öse mladší brat
 ököl päť
 ökör yöl
 öl lóno, siaha
 öl zabiť, -dököl vraždiť
 ölt obliecť, -özet oblek, -özik, -özkodik
 obliekať sa
 ölyű, ölyv jastriab
 ömlik tect, prúdiť sa
 önrész, önrzet povedomie
 önhasonlat sebedobnosť
 önt liat, -öz, -özget polievať
 őr stráž, strážca, -angyal anjel
 strážca

örög čert, diabol
örög starý, letitý
örögbit zvážiť, množiť
örögség staroba
örökösök strážit
örök večný, *-odik*, *-ol* dedič, sotrvávat
örökös večitý, dedičný, dedič
öröm radost, *-est* prísl. rád
örül tešiť sa
örül zbláznet sa, *-t* bláznivý
örvény krutidlo, vír
ős starodávny, *-ök* predkovia
összejövetel sjezd, schôdzka
összeköt sviazať
összenyom stlačiť
összeszűz smliaždiť
összes veškerý, všetok, celý
ösvény chodník
ősz p. m. jeseň, p. m. šedivý!
őszinte uprimný, *-ség* uprimnosť
őszitlen pud, *-öz* popudzovať
öv pás, pásmo, *-ez* opásat
öz srna.

P.

Pad lavica
pajkos rozpustený, svévolný, *-ság*
 rozpastenosť
Pál Pavel
palaczk sklenica, fľaša
palota palác
pályá cesta, dráha
panasz ponosa, žaloba, sťažnosť,
-kodik žalovať sa, ponosovať sa
pap kňaz
papír, *papiros* papier
parancs rozkaz, *-nok* veliteľ
paréj, *paraj* špináť
paripa vraný kôň, vraník
párna perinka, poduška
páronként párne, po páre
part breh
párt stránka
pártól zastávať, stranu držať
pásztor pastier
patak potok
patkány potkan
patkó podkova
piazarol mrhať, márnif
Pécs Pätkostoly (mesto)
pecsenye pečena, pečienka
pecsét pečat, *-el* pečatíť
pedig a, sice, však, ale
pehely páperie
pék pekar
példa príklad, *-adás* príklad

péntek piatok
pénz peniaz, peniaze
permetez smetiť (o daždi), msholit
Pest Pešť
Péter Páter
pincze pivnica
pipiske pipiň, pipiška
pir-ít červeníť, pražiť, *-os* červený,
-ul začervenieť sa
Pista Štefan
piszkál babrať
pitymallik brieždiť sa
pocsolya mláka
pohár pohár
pók pavúk
pokol peklo
polgár mešťan, občan
polyva pleva
pompa skvost, nádhera
pondró pandrav, -a
ponty kapor (ryba)
pór sedliak
posta pošta
posztó súkno, *-gyár* dieleň na súkno
Pozsony Prešporok
pör, *per* pravota, rozopra
Prága Praha
próba pokus, zkuška, próba
próbál pokusiť sa
puszta pustý, p. m. pustatina
pusztít pustošiť, kynožiť
püspök biskup.

R.

Rabló lúpežník, zbojník
rabol lupiť, zbíjať
ráér stihnúť
rág hrýzť, hloďať
ragad lepiť sa, rvať, trhať, brať
ragalmaz utrhať (na oti), *-ó* utrhať
ragály nákaza, nákazlivá, chytlavá,
 nemoc
ragaszt lepiť
ragyog blišťať sa, *-ó* skvelý, lesklý,
-vány blesk
rajz nákres, *-ol* kresliť
rak klášt, skladat; *-ár* sklad
rák rak
ravasz podvodný, lstivý
ráz triasť
récze kačka
rege poviedka
régen dávno
reggel ráno, *-iz* snieďať
régi dávny

rejt kryť, skryvať, -ek schováňka
 remél dúfat
 remény nádej, -el dúfat
 remete pustovník
 rémletes strašný
 rend riad, poriadok, -el nariadit, -elet
 nariadenie
 répa repa
 repéd puknúť sa
 repeszt pučiť, štiepať
 repül letieť
 rest lenivý, -ség lenivosť
 rész čiastka
 részeg opilý, -ség opilstvo, -szik opi-
 jat sa, korheľovať
 részvét, -el spoluútrpnosť
 rét lúka, vrstva
 reték retkev
 rettenj bát sa, zhrôziť sa, -és hrôza
 réz meď
 riaszt strašiť
 rikát do plaču priviesť
 ritka riedky, zriedkavý
 ritkán zriedka
 roham nával, hápad
 rohan vrazil, valiť sa
 róka líška
 rokon príbuzný, rodina
 róna tovnina, rovný, -ság rovnina
 rongál kazit
 rongy handra, -os otrhaný, p.m. trhan
 ront kazit
 roskatag p.m. na spadnutie
 rostál cúdiť
 rossz zlý
 rovar hmyz
 rovás vrub, rováš,
 rozs raž
 rózsá ruža, -szinű ružový
 Rózsashegy Ružomberok
 róf ríť, laket
 rögtön náhle
 rövid krátky, -ul krátiť sa
 rúd kôl, oje
 ruha šata, šaty.

S.

Saját vlastný, zvláštni
 sajka člnok, loďka
 sajt syr
 sajtó tlač, pras, preš
 Sándor Alexander
 sántit kulhať
 sanyarú prisny, biedny
 sápadt bledý

sár blato
 sárja žltý, -rez mosadz
 sarju otava, mladý
 sarló kosák, srp
 seb rana
 sebes rýchly, chytrý, -ség chytrosť,
 rýchlosť
 segéd pomoc, pomocník
 segedelem pomoc
 segít pomôcť, -ség pomoc
 sejt tušiť
 selyem hodbáb
 selymér hodbábnik, hodbálny červík
 seprő metla
 sér (sör) pivo
 sereg zástup, vojsko
 sérti obrazit, poranit
 séta prechádzka, -tér promenáda
 sétál prechádzať sa
 siet náhliť, ponáhlať sa, -tet priskorit,
 prináhliť
 sík rovný, rovnina
 sikerül darit sa
 simit hlaďiť, leštiť
 síp pištelka, -os pištelkár
 sír hrob, s l. plakát
 síralom kvílenie
 sírásó hrobár
 sírhalom hrob
 sivatag pustý, p.m. pustatina, púšť
 só soľ
 szodor súkať, skrúcať
 sógor švager, dever
 soha nikdy
 sok mnoho, mnohý, -aság množstvo,
 -féle mnohonásobný
 Soprony Sopron
 sors osud, postavenie, -játék lutria
 sovány chudý
 sôt áno
 sötét tma, tmavý, -ség tma
 sugár lúč, papršlek, -zik žiarit, bli-
 ťať sa
 sült peče sa
 sülyedés klesnutie
 süt peče, -emény pečivo.

Sz.

Szab strihať, pristrihovať, vymerať
 szabad slobodný, -ság sloboda
 szabály pravidlo, predpis
 szabó krajčír
 szaggat trhať
 szagol voňať, čuchať
 száguld uhaňať, cválať

száj ústa
szakács kuchár, -né kuchárka
szál vlákno, stéblo
szalad bežaf, -oz behaf
szalag szužka
szalajka salajka
szálfa peň, drevo
szálka trieska
száll vystupovať, sostupovať, -ás
 byt, bydlo
szállong poletovať, plápolaf
szalma slama
szalonna slanina
szám číslo, počet, -la účet, účty,
 -ol počítat, -ot tart počítat na
 nečo, -talan nepočetný
szamár osel
szánakoz-ik zľutovať sa, -ás poľu-
 tovanie
szándék úmysel
szánt oraf, -őföld roľa
szaporít množiť
szappan mydlo, -os mydlár
száraz suchý, sucho, -ság suchota
szárít sušit
szarka straka
származik pochádzať
szárny krydlo, -as okrydlený
szarv roh, -as jelen, p.m. rožný
szed sbieraf
szeg sl. lámaf, rušit; p.m. klinec,
 uhol
szegény chudobný, chudák
szeglet uhol kút
szégyen haňba, -el haňbit sa
szék stolička, stolec
szeker vůz
Székésfehérvár Stolný Belohrad
szekrény škrýňa
szél vietor, kraj
széles veterný
széles široký
szélid krotký, tichý
szellem duch, -i duševný
szem oko, -el obieraf
személy osoba
szemérmes, *szemérmetes* stydlivý, ha-
 neblivý -ség stydlivosť
szemközt oproti
szemlátomást očividome
szemlél pozorovať, prezret
szempont stanoviško
szemrehány (szemrevet) na oči vy-
 hodit, -ás predhádzka, výčitok

szena seno
szenderül driemaf
szenny špina, škvrna
szent, -es svätý, posvätný
Szent Miklós Sv. Mikuláš
szenved trpet, -ely yášeň, -elyes váš-
 nivý, -hellen nevystojný
szép pekný, -en pekne, -ség krása
szer nástroj, látka, posriedok
szerda sreda
szerencse štastie
szerencse-s šfästný, -tlen nešfätný,
 -tlenség nešfästie
szereény skromný
szerep zástoj, úloha, úkol
szere milovať, -et láska
szerez zaoPATrif, nadobudnúť
szerha strecha
szétszór rozsyPať, rozptylit
szid kárat, vyhrešit
sziget ostrov
szigor prísnosť, -u prisny
szij remeň
szikla, -kő skala, -csúcs vrchol skaly
szikra iskra
szikrázik iskref sa
szilaj plachý, divý, nezbedný
szilva slivka
szín farba, -ész herec, -ház divadlo
szinte tiež, taktiež
szív srdce, -beli srdečný, -es srdečný
 vďačný, -esség srdečnost, vďačnost
szláv Slavian, Slovák, -ul slovenský
szó hlas, slovo
szoba izba, -leány izebná služka
szobor socha, štátua
szobrász sochár, rezbár
szokás obyčaj
szokik zvyknúť
szól hovorit, pravit
szolga sluha, -bíró slúžny
szolgál slúžiť, -ó služka
szombat sobota
szomjazik smädnúť, smäd mať
szomorú smutný
szomszéd sused
szopik cicaf
szorgalmas usilovný
szorgalom usilovnosť
szőlő hrozno, vinica
szőr štefina, sráf
szörnyű hrozný, -en hrozne
szövetkezik spojif sa
szúnyog komár

szür bodaf, pichaf
szurok smola
szűcs kožušník
szűk úzky, szűkség potreba
szűl rodit
születés narodenie
szűlő-föld, -hely rodisko
szűnik prestávaf
szűntelen neprestajný, neprestajne
szűr halena, širica, sl. cedit
szűret oberačky.

T.

Tábla tabuľa
tábor ležanie, tábor -nok velitel,
-t út ležanie zarazit
tag úd, člán
tág priestranný
tagad zapret, zapieraf
tágas priestranný
táj, tájék okolie
takács tkáč
takar kryť, prikryť
takarékos sporivý, skromný, šetrný
takargat prikryvat
takarózdó prikryvadlo
tál misa
tálal najst
tálal delif jedlo
talán azda, snád
tallér toliar
talu perie
támasz-bot podpieradlo, -kodik opie-
raf sa
tanács rada
táncz tanec
tanít učif
tanító učiteľ
tanítvány žiak
tanoda škola, učelište
tanu svedok
tanul učif sa, -ás učenie, -ó žiak
tányér tanier
tapasztal zkusaif, -ás zkusenosť
táplál živif, -ó zázivný
tapló práchno
tárgy predmet
tarka strakatý
társ spoločník, -adalom spoločnosť
občanská, -aság spoločnosť
tart držaf, trvať, -ós trvanlivý
-ozik patriť, náležaf, dlžným byť
Tátra Tatry
tavál vľani
tavasz jar, -i jarný

távol dialka, ďaleký, ďaleko
tegez túl, šipnica (schránka na
strieľky)
tegnap včera
tehén krava
teher farcha
tehetség schopnosť
tej, tej mlieko
tekervényes krivý, krútený
tekint hľadať, zret, pozret, -et po-
hľad, -get pozieraf
tékozló márotnatný
tél zima
tele, telí plný
teljes plný, úplný, -it plniť
temérdek hrozivý, nesčíselný, hrozne
temető hrobitov, cintor
templom kostol
tenger more, -i pr.m. morský p.m.
kukurica
tengődik núdiť sa
ténta, tinta tinta
tenyer dlaň
tér priester, miesto; sl. vmestiť sa,
-magába vstúpiť do seba
terem p.m. sieň, svetlica, sl. rodif
sa, -i tvorif
terhes obťažný
terít prestret
terjed rozprestret sa, -elem objem,
-elmes priestranný
terjeszt rozprestret, rozšírif
termékeny úrodný
természet príroda, -es prirodény
termő plodný, úrodný
terv rozvrh, nákres, úmysel
test teľso, telo, -vér brat, sestra
tesz robiť, činiť, mi, tevő legyek, čo
mám robiť
tésztu testo
tető vrchol, strecha
tetszik ľubiť sa
tett čin, skutok
tettel pretvarovaf
téved blúdiť, chybet
Turóc Turec
tygris tyger
tikasztó dušný
tímó junec, jalovica
Tisza Tisa
tiszt úrad, úradník
tisztá čistý
tisztál ctif, -et čest, úcta
tisztít čistif

tiszt-tartó, -visselő úradník, -társ spo-
 luúradník
títok tajemstvo, -nok tajemník
tó jezero
tojás vajce
Tokaj Tokaj, -i tokajský
toll pero, perie, -kés penicir
tolvaj zlodej
tompa tupý
tor hostiňa
torony väža
tovább, -á ďalej
több viac, -é viac, napozatým
tögy vemä
tölcser lievik
tölgy dub
tölt plniť, naplniť, tráviť (čas)
töm pchat
tömerdek v. *temérdek*
tör lámať
tör dýka, malý bodák
törekszik namáhať sa
törődik lámať sa, trápiť sa
török Turek, -buza kukurica
török šidlo
történ-elem, -et dejepis, -etirő deje-
 pisec, -ik stávať sa
törvény zákon, -hatóság právo-
 mocnosť
tűvis trn
tud vedieť, -atlan nevedomý, -omány
 vedomosť, veda, -ós učený, -ósit
 upovedomiť, zpravu dať
túl na tamtej strane
tulajdon vlastný, -kép vlastne
tulok junec
tunz alkod-ik leniveť, -ás lenošenie
tű ihla, ihlica
tűcsök svrček
tudó plúce
tükör zrkadlo
tündér čarovný, kúzelný
tűnemény výjav, úkaz
tűr trpeť, -elem trpezlivosť, -elmes
 trpezlivý, -elmetlen netrpezlivý,
 -emetlenség netrpezlivosť
tűstént hneď
tűz s l. sošivať, naraziť
tűz p.m. oheň, -hely ohnište
tyúk sliepka.

U.

Udvar dvor, -ias zdvorilý, -iasság
 zdvorilosť
ugorka ogórka

ugrándosik skákať
ugrik skočiť
ugyan síce, ale, -akkor práve vtedy
új p.m. nový; p.m. prst
ujság novina
unalom dlhá chvíľa, mrzutosť
úr pán
uralkodik panovať
úrfi mladý pán
úszik plávať
uszó plavací, pa plavanie
út cesta
utál oškľiviť si, v oškľivosti mať
utasít odkázať, poukázať
utaz cestovať, -ás cestovanie, -ó
 cestovateľ, pútnik
utca ulica
utóljára konečne, naposledy
uzsonna svačina.

Ű.

Űdv prospech, spása, -ös prospešný,
 -öz légy! zdrav buď!
ügy záležitosť, vec, -ekezik usilovať
 sa, -es obratný, vrtký, -véd
 zástupca, pravotár
ül sedieť, svätiť, sláviť, -és sedenie,
 sedadlo, -tet sadiť
ünnep sviatok, -el svätit
úr prázdnina, -es prázny
üvöm polinok, (horkosť, žiaľ)
üst kotol, paňva
üstök štica, -ös kométa, p.m. vlasatý
úszók hlaveň
út biť, udreť, -közeli bitka, -közeli
 potýkať sa, udreť sa
üveg sklo, -es sklár
üz hnať, prevádzať
üzen, (izen) odkázať.

V.

Vad divý, divoch, divočina
vadász poľovať, p.m. poľovník
vad-hús divočina, divé mäso, -pe-
 csenye divá pečienka
vádol žalovať, obviniť
vág rezať, krájať
Vág Váh
vágó rubač
vagy alebo
vagy tužba, -ódiik tužiť
vagyon majetok, statok
vaj maslo

váj dlabaf
vajha bárby
vak slepý
vakand, -ok krt
vakít zaslepiť, temniť
vakmerő opovážlivý, -ség opovážlivost
valaha nekdy
valahányszor kedykoľvek
valamennyi všetci, kofkokoľvek
valamerre kadekoľvek, nekade
választ voliť, odlúčiť, vybrať, -ás voľba
válík stať sa, služiť (k nečemu)
váll rameno, plece
vállalat podujatie
valódi skutočný, opravdivý
valósít uskutočniť
váltig dosť, bez prestania
változ-hatlan nezmeniteľný, -ik meniť sa, -tat zmeniť
vár čakať, p.m. zámok, hrad, -ás čakanie
varázs kúzlo, čary
varju vrana
város mesto, -ház mestský dom
varr šif, -ás šitie
vas železo
vásár trh, -ol kupovať
vasárnap nedela
vasas železovitý
vaspálya železnica
vastag hrubý, -odik hrubnúť
vászon plátno
váz kostra, strašidlo
véd s l. chrániť, p.m. ochrana, -gát hať, odmietka
vég koniec, -ez končiť, dokončiť, -ső posledný, krajný, -telen nekonečný, -zet osud
vegy-es miešaný, -ít miešať, -ület miešanina
vékony tenký
vél mieniť, -emény mienka
vén starý
vendég host, -fogadó hostinec, -fogadás hostinský, -lő hostinec
vén-hed starnúť, -heszt starým robiť, -ség staroba
ver biť
vér krv, -es krvavý
veréb vrabec
verem jama
veres (vörös) červený
verés bitie

vértés obronený, (oblečený v pancier atď.)
vész dlabaf, vrezaf, -ő dláto
vessző prút
vész brať, kúpiť, rozsz néven vész za zlé mať
vész búrka, zkaza, nebezpečie
veszély nebezpečenstvo
veszt ztratíť, -ét svój úpadok
veszteg tichý, pokojný
veszteget mrhať, utrácať
vet hádzaf, sjať, -és siate, ošenie
véték briech, priestupok
velemény ošenie, zelené veci
vétkes vinen, hriešny
vetkezik zobliekať sa
vezér vodca, -el vodíť
vezet viesť
viadal boj, zápas
viasz vosk
vidám veselý, čilý
vidék okolie, vidiek
vidít obveseliť
víg veselý, čilý
vigad veseliť sa
vigalom veselost, zábava
vigasztal tešiť
vigyáz pozorovať, -atlan nepozorný
világ svet, svetlo, -győző svetovítaz, -ít osvetlovať, -os jasný, svetlý, -osság svetlost, -rész čiastka sveta
villa vidlice, vidličky
villám blesk, -lök bliskať sa
virág kvet, -os kvetnatý, -talan bezkvetný, -zik kvitnúť
virát kvitnúť, zelenieť sa
visel nosiť, -ni magát držať sa, -ét kroj, držanie sa
vissza zpiatky, -el nadužívať, -fordul odvrátiť sa, -tér navrátiť sa, -térít navrátiť, nahradiť; -térithellen nenahradiťelný, -visz zpiat zaniest, -vezérel zpiatky viesť, -vonul utiahnuť, vrátiť sa, -vonhatlan neodvolateľný
visz niešť, végbe vizz dokonáť, vykonáť
viszket svrbieť
viszonoz odvetiť, odplatíť
viszont vzájemne
viszony pomer
vitéz vífaz, vojak, hrdinský, -ség vífazstvo, udatnosť
vitorla lodná plachta
víz voda, -áradás povodeň, -i vodný

vizsga zkuška
vizsgál zkušat
vő zat, -*legény* mladý zat
völgy dolina
vörös červený.

Z.

Zab ovos
zaj krik, hluk, -*ongás* hrmot
zár sl. zavret, p.m. zámok, -*korik*
zatvárat sa
zászló zástava, prápor
zavár zmatok, s l. mútiť, pobúriť
zene hudba
zeng zvučať, zneť, -*ő* zvučný
zokog šfukať, zajikať sa, -*ás* zajikanie

zongora klavir
zöld zelený, -*ellik* zelenet sa
zörgés hrčanie, hrkot
zug bzučať, hučať
zúg šliapať, mliaždiť
zúg, zúza puchor (žalúdok v(áči).

Zs.

Zsák vrece, pytel
zsákmány korist
zsámoly podnožie, stolček
zseb vrecko, vaček, -*kendő* ručník,
vácková šatka
zsemlye žemľa
zsinde šindel
zsír masť.

Slovensko-maďarský

SLOVNIK

ku

cvičebnej časti.

A.

A és, s, meg
admirál tengernagy
africký afrikai
aj is, aj, aj mind, mind
ale de, hanem, pedig
Aleksander Sándor
amerikanský amerikai
Anglicko Angolország
angličan angol
áno igen, igenis
aspon legalább
avšak, de, hanem
Ázia Azsia.

B.

Badať észrevesz
báječný bájos, tündér
baňa bánya
baníctvo bányászat
Baňská Bystrica Besztercebánya
baran bárány, -*ié* máso bárányhús
básmik költő, költész
bát sa fél

bavit, -sa mulat
bednár, -sky bodnár, kádár
behánie futás, szaladás
behať szalad, fut, szaladgál
behűn futár
belovlasý fehérhajjú
beseda kaszinó
bezpečný biztos, bizonyos
bežať szalad, fut
bieda nyomoruság, inség
biediť sa tengődik
biely fehér
biskup püspök
biť üt, ver
biika ütközet, verés, csata
blaho ádv, jólét
blato sár
blázneť sa bolondozik
blaženost boldogság
blažený boldog
blesk fény, villám
blískanie villámlás
blišťať sa fénylik, tündöklík
blízko közel
blížený felebarát, embertárs

bociaň gólya
 Boh Isten
 bohatstvo gazdagság
 bohátý gazdag
 bohužiaľ fájdalom (sit.)
 bohosťovie hitán, egélytan
 bojazlivý feltékeny
 bojište csataiér
 bojovat harczol, csatáz, vi
 bojovník bajnok, küzdő
 boľef fáj
 boži isteni
 brána kapu, borona
 brániť véd
 brat fivér, testvér
 brat' vesz, -na srdce szivre vesz
 bravčovina dísznőhús
 breh párt
 braskyňa baraczk
 Brezno Breznobánya
 brús fenkő, köszörőkő
 brusiac köszörűs
 Budín Buda
 budinčan, budínceo budai
 budínsky budai
 budiť kelt, ébreszt
 budúcone jövőben, jövőre
 buk búkk, búkkfa
 byt, bývanie lakás, szállás
 bývat lakik.

C.

Celý egész; celkóm egészen
 cena ár, becs
 cent mázsa, -ový mázsás
 césnak foghagyma
 cesta út, pálya
 cestovanie utazás
 cestovat utaz
 cicavec emlős
 cieľ cél, szándék
 oigán cigány
 cintor temető
 cisar császár
 cit érzet, érzelem, érzés
 citiť érez, -sa érezni magát
 ctif tisztel
 otený tisztelt
 ctižiadostivý dícsvágyó
 cudzi idegen
 cudzina külföld
 cudzinec, cudzozemský külföldi,
 idegen
 cvičiť gyakorol

Č.

Čakat vár
 čas idő, időjárás
 časopis folyóirat, ujság
 často gyakran
 čerešňa cseresznye, cseresznye
 čerstvý fris
 červík féreg nyű
 červený vörös, veres, piros
 čest tisztelet, becsület
 či valjon
 či kité
 čiapka sapka, főveg, süveg
 čiara vonal
 čiastka rész
 čierny fekete
 čík csik
 čilý éber, fúrge
 čím, tým minél, annál
 činiť tesz, csinál
 číslo szám
 čistit tisztít
 čistota tisztaság
 čistý tiszta
 čítanie olvasás
 čítať olvas
 čitateľ olvasó
 čizma csizma
 élővek ember
 čnost erény
 čo mi
 črep cserép
 čref mer, merit
 čudovat sa csodál, bámul
 čupez gugg
 čuť hall; čuje sa hallik, hallatszik.

D.

Daleko távol, ďalej tovább
 darebnost haszontalanság
 dar ajándék
 darmo ingyen, hiába
 darovat ajándékoz
 daska deszka
 dat ad
 dávno régen
 dažď eső
 dcéra leány
 Debrecin Debreczen
 dedičstvo örökség
 dedina falu
 dediť örököl
 dejepis történet, történelem
 delif oszt

delo *ágyu*
 deň *nap*
 desiatnik *tizes*
 detinstvo *gyerekség, gyermekkor*
 diel *rész*
 dieleň *műhely, gyár*
 dielo *mű, munka*
 diera *lyuk*
 dieťa *gyermek*
 dievča *leány*
 divadlo *színház*
 divadelný herec *színész*
 dívať sa *néz*
 divo *vad*
 dlh *adósság, tartozás*
 dlhonoňý *hosszúlábu*
 dlhý *hosszú*
 dlžoba *adósság, tartozás*
 dnes *ma*
 dnešek *mai nap*
 dnešní *mai*
 dno *fenék*
 dobrý *jó*
 dobročinný *jótekoný, jótévő*
 dobrodinec *jótévő*
 dobrosrdečný *jószívű*
 dobrotá *jóság*
 dobrotivý *jóságos, kegyes*
 doháňat *utóler*
 dôchodok *jövedelem*
 dokázat *bizonyít, bebizonyít, -sa bebizonyít*
 dokiaľ *meddig, míg*
 dokonat *befejez, bevégez*
 dôležitý *fontos*
 dolina *völgy*
 dom *ház*
 doma *otthon, itthon*
 domáci, domový *házi*
 donášat *hoz, jövedelmez*
 doniest *hoz, el-*
 dopisovat *levelez*
 dorábat *termeszt, készít*
 dorazit *ér, érkezik*
 doručí *kézbesít*
 dosaženie *elérés, elnyerés*
 dosiahnuť *nyer, elnyer, eler*
 dost *elég*
 dostat, dostávat *kap, nyer*
 dostatočne *elegendően*
 dostávať *kap*
 doštipat *összeecsap*
 dotierať sa *tolakodik*
 dôvera *bizalom*

dôverovat *bizik*
 dovol-enie *engedelem, -if enged*
 dozorca *felügyelő*
 dozvedat sa *tudakol, tudakoz*
 dozvedet sa *megtud*
 drahý, drahocenný *drága, becses*
 draplavý *érdes, durva*
 drážit *ingerél, izgat*
 drevo *fa, -rubač favágó*
 drobnosť *apróság*
 drozd *rigó*
 druhý *más, másik, második*
 držanie *visélet, tartás*
 držať tarti, visel, -sa *viselni magát*
 dub *tölgyfa, tölgy*
 duch *lélek, szellem, -ovnik lelkes*
 Dunaj *Duna*
 duša *lélek*
 duševný *lelki*
 duť *fű, fűj*
 dvaciatnik *huszas*
 dvere *ajtó*
 dvíhať *emel*
 dvojčatá *ikergyermek*
 dvor *udvar*
 dvorský *udvari, p m. ispán*
 dýchať *lehel, szelel*
 dým *füst.*

E.

Elisabeta *Erzsébet*
 Englicko *Angolország*
 englický, engličan *angol.*

F.

Fajnový *finom*
 falošný *hamis*
 farár *plebános*
 farba *szín, festék*
 Feničan *feniczi fenicziai*
 flinta *puska*
 fňukat *nyafog*
 francúz, francúzsky *francia*
 francúzština *francia nyelv*
 funt *font, -ový fontos.*

G.

Glej *enyv*
 Grék *görög*
 gróf *gróf*
 guľa *golyó*

H.

Hájnik *csósz*
 halena *szúr.*

Halič *Galiczia, Gácsország*
 haluz *ág*
 haluzová diera *belezna, görcslyuk*
 haňba *szégyen*
 haňbit sa *szégyenlenni magát*
 handra *rongy*
 hanif *fedd, gyaláz, ró*
 hárok *ív*
 hať *gát*
 hawran *holló*
 berec *színész*
 hlad *éh, éhség*
 hľadanie *keresés*
 hľadat *keres*
 hladký *sima*
 hladný *éhes*
 hľadovat *éhezik, koplal*
 hlas *szó, hang, nahlas fenszóval*
 hlas-ne *fenszóval, hangosan, -ný hangos*
 hlasovat *szavaz*
 hlava *fej, fő*
 hlavný *fő*
 hlčina *mélyesség*
 hlboký *mély*
 hlina *agyag*
 hluchý *siket*
 hluk *zaj*
 hmyz *rovar, bogár*
 hnev *harag, -at haragit, -at sa ha-*
 ragszik
 hniezdo *fészek*
 hodbáb *selyem*
 hodina, hodiny, hodinky *óra*
 hodit *vet, dob, lök, -sa nekam illik*
 (vhova)
 hojit *gyógyít, -sa gyógyul*
 hojný *bő*
 holub *galamb*
 holý *kopár*
 honit *űz*
 hora *hegy*
 hore *font*
 horeť *ég*
 horký *keserű*
 horní *felső*
 horúci *forró*
 horúčka *forróház*
 horúčost *forróság, hőség*
 hospodár *gazda*
 host *vendég*
 hostinec *vendéglő, vendégfogadó*
 hostinský *vendéglős, vendégfogadós*
 hovädzina *marhahús*
 hovorit *bessél*

hra *játék*
 hrach *borsó*
 hrať, -sa *játszik*
 hrča *bog, göcs*
 hrčovitý *bogaz, göcsös*
 hrčina *hős*
 hrdin-ský *hős, -stvo vitézség*
 hrdo *torok*
 hrđza *rozsdá, -vý rozadás*
 hřebiček *szegfű*
 hriadka *ágy*
 hriat *melegít, -sa melegszik*
 hriech *bűn, véték*
 hrmenie *mennydörgés*
 hrmi *dörög, mennydörög*
 hrnot *zörgés, zaj*
 hrnček *csupor*
 hrnčiar *fazekas*
 hrniec *fazék*
 hrobitov (cinter) *temető*
 hrom *mennykő, villám*
 Hron *Garam*
 hrozit, -sa (nekomu) *fenyegét, -sa,*
 (nečeho) borzad (vmitől)
 hrozno *szőlő, -vý stravec szőlőfürt*
 hrozny *borzaszló, rettenetes*
 hrubý *vastag, durva*
 hrudnatý *görgöngyös*
 hruska *körte*
 hryžť *rág*
 huba *gomba*
 hudba *zene*
 hudobnik *zenész*
 humno *csűr*
 hus *húd, liba*
 húsenica *hernyó*
 hustý *sűrű*
 hýbat *mozgat, mozdít, -sa, mozog,*
 mozdul
 hybký *hajtható, hajlékony.*

Ch.

Cheť *akar, kell*
 chladok, chladný *hűvös, hű*
 chlapec *gyerek*
 chlieb *kenyér*
 chlubit sa *dicsékszik, kérkedik*
 ohmat *tapintat*
 chodba *folyósó*
 chodievat, chodit *jár.*
 chodnik *ösvény*
 chorľavý *beteges*
 chový *beteg*

chovanec növendék
 chránit véd, -sa kerül
 chrbát hát
 chudiak szegény
 chudoba szegénység
 chudobný szegény
 chudý sovány
 chut íz, kedv
 chutný jóízű
 chválit dicsér
 chvastat sa kérkedik
 chvíla rövid idő; dlhá chvíla unalom
 chyba hiba
 chybit hibáz, téved; chybovať (nečo)
 hiányzik
 chýr hír, -ny hires
 chystanie készület
 chystat készít, -sa készül
 chytanie fogás
 chytat fog, chytit sa (do nečoho)
 fog (vmihez)
 chytro hamár.

I.

Ihla tű
 ikra ikra
 iný más, egyéb
 iskra szikra
 istý bizonyos; iste bizonyosan
 izba szoba.

J.

Ja én
 jablko alma
 jabloň almafa
 jačmeň árpa
 jahoda eper
 jaknáhle mihelyt; jako mint
 jaký minő, milyen, miféle, jakýkoľvek
 akármintó atd.
 Ján János
 jar, jaro tavasz
 jariab daru
 jasný világos, derült
 jastriab őlyű, őlyű
 jazero tó
 jed mérég, -ovatý mérés
 jedenie evés
 jediný egyetlen
 jedlo éték
 jednať sa alkuszik
 jedon — druhý egymás
 je mi (dobre, zle) vagyok (jól, rosszul)
 jeseň ősz

jestli ha
 Jozef József
 junec tulok, tímó.

K.

Kabát kabát
 kačka rucza, récze
 kád kád
 kafamár ténatartó
 kalich kehely
 kaluža pocsolya
 kam hova
 kamenár kőfaragó
 kameň kő
 kancellaria iroda, kancellária
 kapka csepp, csep
 kaplna kápolna
 Karol Károly
 Karpáty Kárpátok
 kasino kaszinó
 káva kávé
 kaviareň kávéház
 kazateľ szentszónok, hitszónok
 kázeň prédikáció, szentbeszéd
 kazit ront
 každodenne mindennap, naponta
 každý minden, mindenki
 kde hol
 keby ha
 kedy mikor
 kedykoľvek akármikor
 kepeň köpenyeg, köpeny
 kladivo kalapács
 klamať csal, ámit, hamiskodik
 klamlivý csalárd, csalfa, csalékony
 ámitó
 klášť tessz
 klavír zongora
 klietka kalitka
 klíncec szeg, szög
 klobučnik kalapos
 klobúk kalap
 klůčka kilincs
 knieža herceg, fejedelem
 kniežatsky, po- hercegileg
 kniežatský hercegi
 kniha könyv, -papieru koncz papiros
 knihkupec könyvárús
 koť hintó; kočis kocsis
 kohút kakas
 kolár kerékgyártó
 koleno térd
 koleso kerék

kolko hány, mennyi
 kolo kör
 komár szűnyog
 Komárno Komárom
 komín kémény
 konár ág
 koniar lovász, -eň ménés
 konope kender
 kopaf ás
 kopec domb
 koreň gyök, gyökér
 kóroptva, kuroptva fogoly
 korunovat koronáz
 kosa kasza
 kosec kaszás
 kosif kaszál
 kost csont
 kostol templom
 kostolník egyházi
 Košice Kassa
 košina kas
 kotlár rézműves
 kotol katlan, üst
 kov érez, -áč kovács, -at kovácsol, ver
 koža bőr
 kožnatý bőrs
 kožušník szűcs
 kôl karó
 kôň ló
 kráčať lép
 kradenie, krádež lopás
 kradnúť lop
 kraj vidék, szel, -an földi; -ný, szélső
 krajcar krajczár
 krajcír szabó
 krajina ország
 krajinský ország, országos
 král király, -ovský királyi
 krámár kalmár, szatócs
 krásny szép, gyönyörű
 krátky rövid, kurta
 krátko-uchý rövidfülé, -zraký rövidlátó
 krava tehén
 krčah korsó, kancsó
 krčmár korcsmáros
 krehkost gyarlóság
 krehký gyarló, törékeny
 Kremnica Kőrmöcbánya
 kresaf ácsol, farag
 kreslit rajzol
 kresťan, -ský keresztény
 kričať lármáz, kiált, kiabál
 kritik láрма, zaj
 Kriván Krivány

krivý görbe
 krk nyak
 krt vakand, vakandok
 krv vér, -avý véres
 kryť fed, fedez
 krytý fedett
 kto, który ki, mely, melyik
 kuchar szakács, -ka szakácsné
 kuchyňa konyha
 kúpať sa fürdik
 kupec kereskedő, vevő
 küpeľ fürdő, -ník fürdős
 küpiť, kupovat vész, vásárol
 kus, kusok darab, falat
 kutrať kapar, -gat, kutat
 kvet, -ina virág, -natý, -ný virágos
 kým míg
 kyslý savanyú
 kytká (kvetov) bokréta, virágsomó.

L.

Lacný olcsó
 lačný éhes
 lámať tör
 lampa lámpa
 láska szeretet, -vý kegyes, jóságos,
 szives
 lata lécz, (= záplata) folt
 látka kelme, anyag
 lavica pad, lócza
 lazit mászik, mászkál
 lebo mert, mivel
 lekář orvos, -stvo gyógytan
 len csak, p.m. len
 lenivý hanyag, lusta
 les erdő, -ík liget, -ný erdei
 leto nyár
 lev oroszlan
 Levoča Lőcse
 ležanie tábor, fekvés
 ležať fekszik
 lhár hazug
 liečit gyógyít, orvosol
 liek gyógyszer
 lietaf repül
 hest mász, felmász
 lichotit hízkelkedik, hizeleg
 lipa hársfa
 list levél, lomb
 lišit sa különbözik
 liška róka
 lizaf nyal
 lobda labda
 lodstvo hajóhad

loj faggyu
 Londýn London
 lož hazugság, hazudság
 Ludvik Lajos
 luhár hazug
 lúpežník rabló
 lúpit hámoz, hánt; rabol.

L.

Lad jég
 lahkomysel-ný könnyelmű, -nost köny-
 nyelműség
 lahkosť könnyűség
 lahký könnyű
 lahnút lefekszik
 lavý bal
 lud nép, -ia emberek, -natý népes,
 -omil emberbarát, -ský emberi,
 emberséges
 lúto mu je sajnál
 lutovat bán.

M.

Mačka macska
 Maďar, -ský magyar
 magnet delej, -ický delejes
 majetok birtok, jószág
 majiteľ birtokos
 majster mester
 mákký puha, lágy
 mákkosť puhaság, lágyaság
 maliar festész
 malina szeder, málna
 malohlavý kisfejű
 malý kis, kicsiny
 manžel férj
 már-nik, -notratný tékozló, -nit tékozol
 mäsťar mészáros
 maslo vaj, s maslom chlieb vajas
 kenyér
 mäso hús
 masť zsír, ír
 maštal istálló
 mať van (s dat), bír, mať sa (dobro,
 zle) van (jól) atd. mať obyčaj
 szokik
 Matej Mátyás
 matka, mať anya
 meč kard
 medveď medve
 mechy fűvó
 meniny névnap
 meniť vált, változtat, -sa változik
 meno név, -vat nevez

merat mér
 meriač mérnök
 merica mérő
 mesačný hónapi, holdvilágos
 mesiac hold, hó, hónap
 mesto város
 mestský városi
 mešťan polgár, -osta polgármester,
 -stvo polgárság
 mier-a mérték, -nost mértékletesség,
 -ny mértékletes
 miest-o hely, -ny helybeli
 milo kellemetesen
 milosrdenstvo irgalom
 milost kegy, kegyelem
 milovat szeret
 milý kedves
 míľa mérföld, mértföld
 míňat sa fogy, (o čase) múlik
 misa tál
 Miškolec Miskolcz
 miznúť eltűnik
 mladík ifjú
 mladost ifjuság
 mlad-ý ifjú fiatal, -ý pan.úrka, -ši
 brat öse
 mlčať hallgat
 mlčky halkán, halkkal
 mlieť őrl
 mlieko tej, tej
 mlyn malom
 mlynár molnár
 mnoho sok, -vrstevný sokréti
 močiar mocsár
 modlit sa imádkozik
 modrý, belasý kék
 mokrúť ázik
 moľ nyű
 mor-e tenger, -ský tengeri
 most hid
 motúz madzag
 motýl lepke, pillangó
 mravný erkölcsi, erkölcsös
 mrav, -y erköles
 mráz dér, fagy
 mrká sa alkonyodik
 mrzet bosszant, restel
 mrznúť fagy
 mrzutost baj, bosszuság, kedvetlenség
 múdr-y bölcs, okos, -ost okosság,
 bölcsesség
 múdroslovie bölcsészet
 múka liszt
 múr fal, kőfal

muset kell
 museum muzeum
 mútny zavaros
 muž férj, férjű, férj
 mysel elme, ész
 myslet gondol
 myš egér
 myšlienka gondolat.

N.

Náboženstvo vallás
 nábožný vallásos, ajtatos
 nadarmo hiába
 nádej remény
 nádeňnik napszásmos
 nádhera fényűzés, pompa
 nádoba edény
 nadobudnúť szerez, megszerez
 nadutosť fölfuvalkodás, kevélység
 náhle rögtön, hirtelen
 nahliadnúť belát
 nahlas fenszóval
 nahnevať sa megharagszik
 nahradiť térít, pótol
 nachádzať talál, megtalál
 najat fogad
 najest sa jóllakik
 najst talál
 náklad teher, költség, -ny költséges
 nalezlivý találós, találékony
 naložiť meghagy, felad, felrak
 námestie köztér, piac
 namočiť megáztat
 námor-ník tengerész, -ský tengeri
 naopak fonákul, ellenben
 nápad támadás, meg-, ötlet
 napadnúť megtámad
 nápev dallam
 nápis fölírás, fölirat
 nápoj ital
 napojiť itat
 napomáhať, napomôcť fölsegít, gyámolt
 napomínať int, megint
 napraviť megigazít, megjavít
 napraviť sa megjavul
 náradie butor
 nariadenie rendelet
 nariadený rendelt
 náriekat si siránkozik
 národ nemzet
 narodenie születés
 narodený születésnap

národný nemzeti
 náruživosť szenvedély, indulat
 násilie kényszer, erőszak
 nasledovať követ, -kezik
 následok következmény, eredmény
 násobit szoroz
 nastrašit ijeszt, megijeszt
 nastúpiť beáll, következik
 nasýtíť kielégít
 nasýtíť sa jóllakik
 nasýtený jóllakott, tele
 naučiť sa megtanul
 navečerať sa megvacsorál
 navrátiť visszaad, visszatérít
 navrátiť sa visszatér
 navštíviť látogat, meglátogat
 nebe ég, menny
 nebezpečie, nebezpečenstvo veszély
 veszedelem
 nebezpečný veszélyes, veszedelmes
 nebohý boldogult
 nedôverlivý, nedôverný bizalmatlan
 nehoda baj, nyomor
 nehodný méltatlan
 nech hadd
 nechat hagy
 nejaký valaminő, valamiféle
 nektorý némely
 Nemeč, -ký német, -ko Némethon
 Németsország
 nemý néma
 nemiernosť mértékletlenség
 nemierny mértékletlen
 nemoc betegség
 nemocný beteg
 nemôcť za to nem tehet róla
 nemožný lehetetlen
 nenávidet gyűlöl
 nenávisť gyűlölet, gyűlölség
 nepatrný csekély, silány
 nepokoj nyugtalanság
 neporiad-ny rendetlen, -ok rendetlen-
 ség
 nepozorný vigyázatlan, figyelmenlen
 nepozvaný hivatlan
 nepriateľ ellenség
 neprijem-nost kellemetlenség, -ny kel-
 lemetlen
 neprímeraný czélszerűtlen, alkalmat-
 lan
 nerozumný esztelen.
 nesčíselný számtalan
 neskoro későn
 neskôr későbben

neslušný *illetlen*
 nesmrteľ-nost *hálhataillanság, -ny*
hálhataatlan
 nespokojný *elégedetlen*
 nespravedlivý *igazságtalan*
 nestranný *részrehajlatlan*
 nesúci *alkalmatlan*
 nešťastný *szerencsétlen*
 neúrodný *terméketlen*
 nevesta *meny, menyecske*
 nevinný *ártatlan*
 nevinnost *ártatlanság*
 nezdravý *egészségtel n, beteg*
 nezrelý *éretlen*
 než, nežli *mint, mintsem*
 nič *semmi*
 ničemný *semmirekellő, semmirevaló,*
hiábavaló
 niešť hoz, viz
 nikdy *soha*
 niekoľko *semennyi*
 nízký *alacsony*
 noc *éj, éjszaka*
 v noci *éjjel*
 nocovať *hál*
 noha *láb*
 nohavice *nadrág*
 nosiť *hord, hordoz, visel*
 nosiť sa *(o vátkoch) fészkel*
 dať nosiť *noviny újságot járat*
 nový *új*
 novina *újság*
 nõž *kés*
 nožnice, nožničky *olló*
 nõdza *inség*
 nõdzný *nyomorult, inséges.*

O.

Obcovat *társalkodik, társalog*
 obdarovať *megajándékoz*
 obec *község*
 obecenstvo *közönség*
 obed *ebéd*
 obeh *forgalom*
 obetovať *áldoz*
 obchádzať *kerül, körüljár*
 obchod *kereskedés, körülmélet*
 obierať *szed, leszed*
 obkľučovať *körülvesz*
 obľahčovať *bolondoz*
 oblek *öltözet*
 obliehať *ostromol, megszáll*
 oblekať *ölt, öltöz*
 oblok, okno *ablak*

obnášať *tesz, foglal*
 obnožka *harisnya*
 obor *óriás*
 obozreť *megnéz, körülnéz*
 obozretný *avatos, ovakodó*
 obrátiť *fordít, meg-*
 obrátiť sa *megfordul, -sa (v nečo)*
válík valamivé
 obratný *ügyes, fúrge*
 obraz *kép*
 obrazáren *képtár*
 obrazit, obražat, sért, megsért
 obrezať *nyes, megnyes, metsz*
 obruč *abroncs*
 obsah *tartalom, -ovat foglal*
 obťažovať *megterhel*
 obtiahnúť *behúz, beborít*
 obyčaj *szokás, -ne rendszeren*
 obyvateľ *lakos*
 obžalovať *bevádol, felad*
 ocediť *szűr, megszűr*
 oceľ, -ový *acél*
 odbierať *(rana) gyűlik*
 odcestovať *elutaz*
 oddáľovať sa *távozik, el-*
 oddeľit *elválaszt*
 oddeľit *szakasz, osztály, csapat*
 odev *öltözet, ruházat*
 odísť *elmegy*
 odkázat *ízen, megízen*
 odkud' *honnán*
 odmena *jutalom*
 odmeniť *felvált, megjutalmaz*
 odňať *elvesz*
 odniešť *elvisz*
 odobrat *elvesz*
 odoslať *elküld*
 odplata *jutalom*
 odpočívat *nyugszik*
 odporúčať *ajánl*
 odpovedať *felel, válaszol*
 odprevádzať *kísér, elkísér*
 odpustiť *elenged, megbocsát*
 odstrániť *eltávolít, -sa eltávozik*
 odviesť *elvezet*
 odviezť *elvisz (kocsin)*
 oheň *tűz*
 ohnište *tűzhely*
 ohybný *hajtható, hajlékony*
 ochranný *véd*
 oklamať *megcsal*
 oko *szem*
 okolie *környék, vidék*
 okov *akó*

okovnák akóshordó
 okrasa ék, ékesség
 okrúlek környék
 okruhly kerek, gömbölyű
 okúhat sa lézeng, ácsorog
 olej olaj
 olympický olympiai, olympiusk
 omlad sarj, hajítás
 o mnoho sokkal
 onemocnet megbetegszik
 opatera ápolás
 opatrný óvatos, okos, óvakodó
 opatrovanie ápolás, gondviselés
 opatrovat ápol, gondot visel
 opatrovník gondviselő, ápoló
 opica majom
 opit sa megrészegszik
 opojný szeszés
 opona függöny
 opozdievat sa késik
 opravit megigazit, megjavít
 oprchnút lehull
 opustit elhagy
 oraf szánt
 orech dió, diófa
 orol sas
 osada helység, gyarmat
 oslab-nút elgyengül, -ít elgyengít
 oslavít dícsőit
 oslovit fel-, meg-szólít
 osoba személy, egyen
 osoh haszon
 osol számár
 osožit használ
 ospalý aluszékony
 ospanlivý álmos
 ospat altat
 ostatní többi, utolsó
 osud sors
 osvecovat felvilágít
 otácat sa forog
 otava sarjú
 otec atya, apa
 otvorený nyílt
 otvorit kinyit
 otvorit sa nyílik
 ovca juh
 ovocie gyümölcs
 ovocný gyümölcsös, -sad gyümölcsös,
 -kert
 ovohat szagol, meg-
 ovos zab
 označovát jegyez, jelöl
 oznam jelentés, -enie hirdetés

oznámit hirdet, jelent
 ozelef megbán.

P.

Pácif sa tetszik
 páchat elkövet
 pálené, pálinka, égetőbor
 pálenie égetés
 palica pálcza, bot
 pálit éget
 pán úr
 panovat uralkodik, panuje (oblek
 divik
 panovník uralkodó, fejedelem
 páňva üst
 páperie pehely
 pápež pápa
 papier papiros
 pár pár
 para gőz
 Pariz Páris, Párizs
 parolod' gőzhajó, gőzös
 paromlín gőzmalom
 pást legeltet, -sa legel
 pastier pásztor
 páta sark
 pavúk pók
 pažit gyep
 pec kemence
 pečovat gondoskodik
 pekar pék, sütő
 pek-ne szépen, -ny szép
 peň tő, törzsök
 pena hab, tajték
 peňazný pénzes
 penenie habzás, pezsgés, tajtékezés
 penit habzik, -sa pezseg
 peniaze pénz
 perina dunna, párna
 perla gyöngy
 pernatý tollas
 pero toll
 pes kutya eb
 Pešt Pest, -an, -anský pesti
 Petor Péter
 pev-ne erősen, -net erősödik, -nost
 erősség, erőde, -ny erős szilárd
 piatok péntek
 piect süt
 pieseň dal, ének
 piesok fővény, homok
 piest sulyok
 pijavica nádaly, pióca
 písanie írás

pisár író, írnök
 pisaf ír
 pisemnictvo irodalom
 pif íszik
 pitie ivás
 pivnica pincze
 pivo ser, sör, -vár serház
 plachta lepedő, -pohrabná szemfödél
 plakaf sir
 plameň láng
 plášt palást, köpeny
 plátený vászon, gyolcs
 platit ér, fizet
 plátno vászon
 platnosť érték, érvényesség, má- er,
 van értéke
 plávat úszik
 plavý szöke
 plavif hajóz, -sa hajózik
 pletenie kötés
 pliest köt
 plniť tölt, (-povinnosti) teljesít
 plnť (file), plstený nemez
 plný tele
 plúca tüdő
 pluk ezred
 plyn, gáz, légszesz
 počasie idő, időjárás
 počiatok kezdet
 počítat számol, pri- tulajdonít
 počtovanie számolás
 počut hall
 počúvat hallgat
 poďakovat megköszön
 podarovat ajándékoz, el-
 poddaný alárendelt, jobbágy
 podist alámegey
 podkova patkó, -nie patkolás
 podmaňujúci hódító
 podoba alak
 podobat sa hasonlít
 podob-ne hasonlóképen, -ny hasonló
 podošva talp
 podpora támasz, segítség
 podporovat támogat, felsegít
 podržat megtart
 podujat felvállal
 podujatie vállalat
 podujimavy vállalkozó
 podzemný földalatti
 póhan, -ský pogány
 pohár pohár
 pohnúť megindít, -sa mozog, mozdul,
 indul

pohnevat sa összevesz, haragba jó
 pohodlný kényelmes
 pohostin-nost vendégszeretet, -sky
 vendégszerető
 pohrab temetés, -ná plachta szemfö-
 dél
 pohybat megmozdít, pohyblivý for-
 gandó, mozgékony
 pohybovat mozgat, mozdít
 pochodit bejár
 pochop fogalom, -it felfog
 pochovat, pochovavat eltemet
 pochvala dicséret
 pochybet elhibáz, eltéved
 pochybnost kétség
 poklad kincs
 pokoj nyugalom, béke, -(večný) dat
 nyugtat
 pokolenie nemzetség, nem
 pokopat megás, megkapál
 pokračovat folytat
 pokrm elesség, eledél, -it megetet, -enie
 etetés
 pokrok haladás, előmenetel
 pokryť befed
 pokryv-a, -ka födél
 pokut-a büntetés, -ovat büntet
 pol fél
 pole mező
 polesný erdősz
 polica (na vešania šiat) fogas
 polievat öntöz, megöntöz
 polievka leves
 polnoc éjjel
 polovica fele
 poľovat vadász
 poľovka vadászat
 poľovník vadász
 polozenie helyzet
 položiť tesz, helyez
 pomály lassan
 pominúť múlik
 pominuteľný mulandó
 pomlva rágalom, gyalázás
 pomník emlék
 pomoc segítség, -ník, segéd
 pomodlit sa imádkozik, meg-
 pondelok hétfő
 poneváč minthogy
 ponos panasz, -ovat sa panaszkodik
 poobieraf leszed
 poobliekat felölt, -sa felöltözködik
 popisaf összeír, leír
 populavý hamuszínű

po prosit megker
 poriadny rendes
 poriadok rend
 porozprávat elbeszél, elbeszélget
 poručník gyám
 posadit ültet, leültet
 posohodie emelet
 posielat küld
 poslat elküld
 posledni utolsó, végső,
 poslucháč hallgató
 posluchat hallgat, engedelmeskedik
 poslušný engedelmes
 pospiechat siet
 posriedok eszköz, közeg, közép
 pošta posta
 postávat henyel, álldogál
 postavít állít, fel-
 pôstít sa bűjtől
 posudzovat ítélt, bírál
 posudzovateľ bíráló, ítélt
 pot ízadáság, veríték
 potichy halkán, halkkal
 potkan patkány
 potok folyó, patak
 potrava eledél
 potreba szükség
 potreb-ne szükségképen, -ny szükségese
 potrebovat használ, igényel, kell
 potrestat megbüntet
 potrat elszakít, elszakaszt
 poučit oktat, megtanít
 poučný tanulságos
 pováž-it megfontol, -ovat vizsgál fontol
 povedat mond
 povedomie öntudat, eszmélet
 povera babona
 povest hír
 povetrie lég, levegő
 povin-ny, köteles, -nost kötelesség
 pôvod eredet
 povraz kötel
 povrch felület
 povrsie hegység, felület
 povstat, povstávat támad
 povzbudit felbuzdít
 požadovat követel, kíván
 pozbavit megfoszt
 pozde későn
 pozdvihnút emel, felemel
 pozemok telek
 pozemský földi
 pozierat néz
 poznat ismer, megismer

pozor figyelem, tekintet, -dat, -ovat
 figyel, vigyáz, észrevesz, -ne figyel-
 mesen, -ny figyelmes
 pozret néz, tekint
 požehn-anie áldás, -at áld; megáld
 požiar tűz, tűzvesz
 požícat, požíciavat kölcsönöz
 požívat élvez
 práca munka, dolog
 pracov-at dolgozik, -ity munkás, dol-
 gos
 prach por
 prameň forrás, kútforrás
 pravda igaz, igazság, pravda?
 nemde?
 pravá ruha jobbkezes
 práve épen
 právo jog
 pravota pör, per
 pravotár ügyvéd
 pravý igazi, valódi
 prázniny szünidő
 prázny üres
 preca mégis
 preč byť oda van
 prečítat elolvas
 predať elad
 predávat árul
 predavač eladó, áruló
 predist megelőz
 predmet tárgy
 prednáška előadás
 prední elő, fő, prednia noha előláb
 predok elő, előrészt, predok, predko-
 via (v rodine, v národe) előd, őst
 predseda elnök
 predstavít előad, -si képzelt
 predstavený előljáró
 predtým imént, azimént, azelőtt
 predvečerom tegnapelőtt
 prechádzat sa sétál
 prekazít, prekážat akadályoz, meg-
 akadályoz
 prekážka akadály
 preklad fordítás, -any fordított, áttett
 preliať áttölt
 preložit fordít, áttesz
 premena változás
 premenlivý változó
 premôct meggyőz, legyőz
 prenájemník bérlő, haszon-
 prenasledovat üldöz
 preplatit veszteget, megveszteget
 Prešov Eperjes

Prešporok *Pozsony*
 prestát kiáll, tür
 prestávať, prestať *szün, szünik, meg-*
 prestref *terít*
 prestydnút *meghül*
 preto *azért*
 prevádzat *gyakorol*
 prevýšit, prevýšovat *felülmül*
 prezref *átnez, átlát, áttekint*
 priateľ *barát, -ský barátságos, -stvo*
barátság
 pribuzný *rokon*
 priekopa *árok*
 priemysel *ipar, -nik, -ny iparos*
 priester *tér*
 príchod *jövetel, eljövetel*
 prichádzať *jő, érkezik*
 prijat *fogađ, el-*
 príjem *bevétel, jövedelem*
 příjemný *kellemes, kellemetes*
 príklad *példa, -ny példás*
 prílepít *ragaszt, odaragaszt*
 príleži-tost *alkalom, alkalmatosság,*
-ty alkalmas
 prímerany *czélszerű, -veku korszerű*
 pripísať, pripisovat *tulajdonít*
 prípravit *készít, el-*
 prírod-a *természet, -ny természeti,*
-eny természetes
 prírodopýtec *természetvizsgáló, ter-*
mészeltbuvár
 prírovnat *hasonlít, hozzámér*
 prísaħa *eskü*
 prísaħat *esküszik*
 príslovie *közmondás*
 príslúbit *megígér*
 prísný *szigorú*
 prísediaci *ülnök*
 príst *jő, el-*
 přítom-nost *jelen, jelenlét, -ducha*
lélekjelenlét, -ny jelen, jelenlevő
 privézať *do potu izzaszt*
 privéas *jókor, korán*
 privézt *odavisz, szállít*
 privékat, privéknút, *szokik, meg-*
 prosit *kér, könyörög*
 prospesný *údvös, sikeres*
 proti (prisl.) *átellenben, szemközt*
 protivit *sa ellenkezik*
 prsia *mell*
 prst *uj (ujj)*
 prsteň, *gyűrű*
 prudký *hevés, sebes*
 průt *vessző*

pšenica *búza*
 prv *előbb, elebb -y első*
 pukaf *sa reped*
 púpä *bimbó*
 puška *puska*
 pustif *ereszt, bocsát*
 pust-o *pusztán, -ota pusztaság, y*
puszta
 pút *búcsú, út*
 pútnik *utas, vándor, zarándok*
 pyšný *kevély, büszke*
 pýtat *kíván, kér, -sa kérd, kérdez.*

R.

Ráb Győr
 rád *örömet, -mat szeret; rád byt*
örül; radšej (prisl.) inkább
 rada *tanács*
 radca *tanácsos, tanácsnok*
 radif *tanácsol, -sa tanácskozik*
 radný *döm tanáczház*
 radost *öröm*
 Rakúsko *Austria, Osztrákország*
 raveno *kar*
 rana *seb*
 ranhojič *sebesz, seborvos*
 rást *nő, -do vyseka nagyot nő*
 rastlina *növény, rastlinár fűvész.*
 ratolest *ág*
 rač *rozs*
 ražen *nyárs*
 razif (smrdef) *bűzlik, — peniaze*
pénzt ver
 rač *beszéd, -nik szónok*
 remeselnik *mesterember*
 remeslo *mesterség, kézimesterség*
 reptaf *zúgolódik*
 retek *reték*
 rezaf *vág, metsz*
 riad, rad *rend, riadom (radom) rend-*
ben; radom píť sort iszik
 riaditel *igazgató, -stvo igazgatóság*
 riadok *sor*
 riedky *ritka, híg, gyér*
 rieka *folyam*
 rif *rőf*
 Rím *Róma*
 Riman, -ský *római*
 robievať *dolgozik, dolgozgat*
 robif *csinál, — krik lármáz, lármát*
csap
 robot-nik *munkás, napszámos, -ny*
dolgos, munkás
 ročný *éves*

rodic *szülő*, -ovský *szülői*
 rodina *család, rokon, rokonság*
 rodit' sa *terem, születik*
 rodné mesto *szülőváros, r. miesto*
 szülőhely
 rok *év, esztendő, toho roku azidén*
 roľa *szántóföld*
 rosa *harmat*
 rovina *rónaság, sík, lapály*
 rovnať *egyenest, -sa hasonlít, fölér*
 rovno *egyenesen*
 rozdat' *osztogat, szétoszt*
 rozdielny *különböző*
 rozhor-čený *elkeseredett, -čit elkeserít*
 rozhorlet' sa *felgerjed, felhevül*
 rozhorúčený *hevült, fel-*
 rozchýril' sa *elhíresedik*
 rozist' sa *szétnegy*
 rozkaz *parancs*
 rozkoš *gyönyör*
 rozlič- ne *különbölegesen, -ný különfele*
 rozlistit' sa *kivelezik*
 rozlúčenie *elválás*
 rozlústit' *felold*
 rozmnožiť *szaporít, meg-, öregbit; -sa*
 szaporodik, öregbedik
 rozmýšľat *gondolkozik*
 rozodnieva sa *nappalodik*
 rozoznať *különböztet, meg-*
 rozpáľit' *meztüzesít, fölhevít*
 rozprávať *elbeszél, -sa beszélget*
 rozprestierat' sa *terjed, el-, elterül*
 rozprestret' *terít, szét-, -sa elterül*
 rozpust-ít *szétbocsát, -sa olvad, -eny*
 pajkos, csintalan, dévaj
 rozriedit', rozriedzovat' *hígít, ritkít*
 rozťahovat' *tágít, -sa tágul*
 roztopit' *olvaszt, fel-, -sa olvad*
 roztratený *szétszórt*
 roztrhať *szakít, szakaszt, -sa szakad,*
 el.
 rozum *ész, -et ért, -ný észes*
 rozvážiť *megfontol*
 rúbat' *vág*
 rúčka, rukovet' *nyel*
 ruka *kéz, pravá — jobbkez, ľavá ru-*
 ka balkéz
 rukavica, rukavička *kesztyű, keztyű*
 rúra *cső*
 rútit' sa *rohan*
 ruža *rózsa*
 ryba *hal*
 rybár *halász*
 rých-le *gyorsan, -ly gyors*

rypák *ormány, orr*
 rýs *rizma, köteg (20 knih papieru).*
S.
 Sad *gyümölcsös gyümölcskert*
 sadit' *ültet*
 sám *maga*
 sánky *szán*
 sbierat' *szed, gyűjt*
 sdelit', sdelovat' *közöl*
 sdržovat' sa *tartózkodik*
 sedet' *ül*
 Segeďin *Szeged, -čan, -ský szegedi*
 sekaf' *vág*
 sekera *fejse*
 sekunda *másodperc*
 sem ide, sem tam *ide s tova, ide-oda*
 semä, semeno *mag*
 sen *álom*
 seno *széna*
 sestra *nővér, testvér, staršia- néne*
 shovárat' sa *beszélget*
 shovieavý *engedékeny*
 sbromáždenie *gyűlés*
 shromážďovat' *gyűjt, -sa gyűl*
 shybovat' *hajt, össze-*
 schádzat' *(dolu) lemegy, lejár*
 schnüt' *szárad*
 schod, -y *lépcső*
 schop-nost' *tehetség, -ný képes*
 siah-a *öl, -ový öles, ölnyi*
 siat' *vet*
 síce *ugyan, pedig, és-*
 sieň *szin, terem*
 siet' *háló*
 šil-a *erő, -ný erős*
 sipet' *sziszeg, szuszog*
 síst' *(dolu) lemegy, lejö*
 sivý *szürke*
 skákat' *ugrál, ugrik*
 skala *szikla*
 sklad *raktár, tár, -ač (koncipista)*
 fogalmazó, -at összeeszt, szerkeszt
 sklamat' *megcsal, -sa csalódik*
 sklenica *üveg, palaczk*
 sklo *üveg*
 skočit' *ugrik*
 skrojček *szelet*
 skrom-nost' *szerénység, -ný szerény*
 skúpy *fösvény, farkar*
 skutočný *tetlezes, valóságos*
 skvelý *fényes*
 skvet' sa *fénylik*
 slab-ost' *gyengeség, -ý gyenge*
 sladký *édes*

slany sós
 sláva dicsőség
 slávik fulemüle, csalogány
 slávit ünnepel
 slavnost ünnepély
 slečna kisasszony
 slepý vak
 sliepka, slepica tyúk
 slina nyál
 slivk-a szilva, -ový sad szilvás
 slnce, slnko nap
 slobod-a szabadság, -ný szabad, ment,
 -no je szabad
 slon elefánt
 slovenský szláv, tót
 slovo szó
 sľub ígélet, fogadás
 sľubíť ígér
 sluha szolga
 sluši sa illik
 slušný illő, illendő
 služba szolgálat
 slúžiť szolgál
 služka szolgáló
 služný szolgabíró
 smäd szomj, szomjuság, -ný szomjas
 smelý bátor
 smet szemét, sl. szabad, lehet
 smiat sa nevet
 smiešny neveltséges, furcsa
 smrad bűz, bűdösség
 smrť halál
 smrteľný halandó
 smutný szomorú
 smútok gyász, szomor
 smýšľanie gondolkodás
 snáď, asnaď talán
 snadno könnyen
 sňah hó, -ový havas, -padá (sňazi)
 havazik
 snažiť sa törekszik, igyekezik
 snied-anie reggeli, -at reggeliz
 snívát sa álmodik
 snop kéve
 sobota szombat
 soľ, soľný só, -ný sklad sóraktár
 sotva, sotvy, alig
 sóva bagoly
 soznam jegyzék
 spadnúť leesik
 spánok álom
 spara rekkenőség
 spať alszik
 spev ének, -ák énekes

spievať énekel
 spis írat
 spisat leír, megír
 spokojný-megelegedett
 spoloč-ne közösen, -ný közös, -nik
 társ, -nost társaság
 spolok társulat, egylet
 spolu összesen, együtt, -úradník tisztárs
 -útrpný könyörületes, -žiak iskolatárs
 spomínať említ, emleget
 sporiadat rendez, elrendez
 spôsob mód
 spravedlivý igazságos
 sprevádzať kísér, elkísér
 sprostý ostoba, együgyű
 Srb, srbský szerb
 srdce szív
 srdečný szives
 sriadit rendez, el-
 sreda szerda
 sredný közép, középső
 srna őz
 stado nyáj, marhacsorda
 stahovat sa költözik
 stajňa ól
 stály állhatatos, állandó
 starat sa gondol (s-val, -vel), gondos-
 kodik
 starnút öregszik, vénheszik
 staroba öregség, vénység, aggkor
 staro-bilý, -dávny régi
 starost gond, baj
 starostlivý gondos, gondoskodó
 starší brat, bátya, staršia sestra néno
 starý öreg, vén, ócska, -vek ókor
 stat sa (nečo) történik, megyesik
 stat sa (nečím) lesz (s-vá, -vé)
 stát áll
 statkár földbirtokos
 statoč-ný becsületes, -nost becsület
 statok jószág
 stav állapot, rend
 stávať kel, kél
 stavänie épület
 stavät épít, -sa épül
 stavíť sa fogad
 staviteľ építész
 stavivo épületszer
 stehlik tengelicz
 stena fal
 stiahnúť lehúz, összehúz, összevon
 stihnút ráér
 stlp oszlop
 stodola csűr

stól *asztal*
 stolec *szék*
 stoletie *század, év-*
 stolica *szék, (= okres) megye*
 stolička *szék*
 stoličný *megyei, -dom megyeház*
 stopa *láb (miera), nyom*
 stotina *század*
 stotník *százados*
 strach *félelem*
 straka *szarka, -vý tarka*
 strapatý *borzas, bodor*
 stráviť *megemészt; -(čas) tölt (időt)*
 stráž-ca, -ník *őr*
 strecha *szerha, házfödél*
 strela *nyíl*
 streľba *lődőzés, lövöldözés*
 strel-ec *vadász, lövész, -enie lővés,*
 -if *lő*
 stretnúť *találkozik*
 strieľaf *lő, lődöz*
 strmý *meredek*
 stroj *gép, -if szerel, készít, -níctvo*
 gépszet, géptan
 strom *fa, élőfa, ovocný- gyümölcsfa*
 strúhať *farag*
 struna *húr*
 strýc, strýko *nagybátya*
 studený *hideg*
 studňa *kút*
 stupeň *lépcső, fok*
 stvorenie *teremtés*
 stvor-if *teremt, -iteľ t'remtő*
 stydli-vý *szemérmes, -vost szemér-*
 messég
 súci *alkalmas, képes*
 súd *hordó*
 súd *ítélet, -ca bíró, -if ítélt*
 suchý *száraz, suchá zem szárazföld*
 suchota *szárazság, suchotiny száraz-*
 betegség
 súkno, súkený *posztó*
 sukňa *szoknya*
 súrny *sürgős, sürgető*
 súsed *szomszéd, -ka szomszédné*
 svačina *ozsonna, uzsonna*
 sval *izom, -ovitý izmos*
 svedok *tanu*
 svedomíť *lelkiismeretes*
 svedomie *lelkiismeret*
 sverif *bíz, rá- (vkire)*
 svet *világ*
 svetovítazný *világgyőző*
 svetlica *terem*

svetlo *világ, világosság*
 svetomore *világtenger*
 svieca, sviečka *gyertya*
 svietif *világít, slnce a nap süt*
 sviňa *disznó*
 svitá *pitymallik, virad*
 svrček *tücsök*
 syn *fiú, -áček fiúcska*
 sypáren *magtár, gabonatár.*

S.

Šabľa *kard, szablya*
 šafel *dézsa*
 šata, šaty *ruha*
 šatka *kézkendő, zsebkendő*
 šermova-nie *vívás, -ť új*
 šesták *hatos*
 šialka *csésze*
 široký *széles*
 šif varr, šitie *varrás*
 škod-a *kár, -if árt, -livý, -ný ár-*
 talmas, kártékony
 škol-a *iskola, tanoda, -ský iskolai,*
 tanodai
 škop, -ec *úrú*
 škorvianok *pacsirta*
 škrydlica *cserépfedő*
 škrydličiar *cserépfedő, cserepes*
 škryňa *szekrény*
 šlachetný *nemes, nemeslelkű*
 šľapaj *nyom, nyomdok*
 šťastie *szerencse, šťastný szerencsés*
 boldog
 štát *állam*
 štebotný *csevegő, csacsogó, fecsegő*
 štedrý *bőkezű*
 Štefan *István, Pista*
 štep *oltvány, oltovány, it olt*
 štípla-vý *csipős, -vost csipősség*
 štvornožky *négykézláb*
 štvrtok *csütörtök*
 šum, šumot *csörgés, bongás, dongás*
 švadlena *varrónő*
 švajciar, -ský *svajcezi*
 švihlý *karcsu, nyulánk.*

T. T.

Tábor, ležanie *tábor*
 tabuľa *tábla*
 taňaf *húz, von, vonul*
 tajemstvo *titok*
 tak *úgy, obykép, -ý oly, olyan, -ýto*
 ily, ilyen
 taljan-ský *olasz, -sky olaszul*

tam ott, -ten ama, amaz, -ta strana
 tulsó oldal, na tamtej strane túl
 (-on -en), -to amott
 tancovať tánczol
 tanec táncz
 tanier tányér
 Tatry Tátra, Tátra hegysége
 ťarcha teher
 ťaž-kost nehézség, -ký nehéz, súlyos
 tehla téglá
 tela borjú, -cina, -cie mäso borjúhús
 telesný testi
 teleso test
 temä, temeno, fejtető, tető, orom
 tenký vékony, tenkonohý vékonylábu
 teplý meleg
 teplice fürdő
 teplo meleg, -mer hőmérő, -ta
 melegség
 teraz most, mostan
 tesár ác
 tešíť vigasztal, -sa örül, vigasztalódik
 tetka nagynéne
 tiger tigris
 tichý csendes, szelid, veszteg
 ticho csendesen, potichy halkán
 tkáč takács, tkat sző, tkanina szövet
 tma sötét, -ség; -vý sötét, homályos
 tmavo-modrý sötétkek
 tokár esztergályos
 tolko annyi, -raký annyiféle
 tóna, tieň árnyék
 topiť olvaszt, --sa olvad
 tovar áru
 tovarýš legény, segéd
 trafít talál
 trápíť kinez
 trápny kinos
 tráva fű
 tráviť emészt, (čas) tölt
 treba szükséges, kell
 trebas ámbár, bár
 trest büntetés
 trh vásár, hetivásár
 trhat tép, szakít, ragad; -sa szakad
 triasť ráz, -sa reszket
 trieska, triesočka szálla, forgács
 trocha, trochu kevés, keveset, kissé,
 kicsit
 trojčatá hármas gyermek
 trojica háromság
 trovenie költés
 troviť költ
 trpet úr, szenved

trpez-livosť türelem, -livý türelmes
 trst, trstina nád
 trúba trombita, kürt
 truhla láda, koporsó
 trvat tart
 tu itt
 tučný kövér
 tupý tompa
 Turec Turóc
 Turek török
 turíce pünkösd
 túžiť vágyik, vágyódik
 tvar alak
 tvar abrázat, orcza
 tvor teremtmény
 týdeň, týždeň hét, týdenne hetenkint
 týkať sa (mā) illet.

U.

Ubehnút megszökik
 učbár tanár
 učeň inas
 učenosť tudományosság
 učeny tudós, tanult
 učesaf megfésül
 učínok tett, cselekedet
 učít tanít, -sa tanul
 učitel tanító
 udat javal, felad, ajánl
 udat-nost vitézség, bátorság, -ný vi-
 tész, bátor
 udica horog
 udusif megfojt, elölt
 udret út, meg-; -hrom mennykő út
 uhlik (karbonium) széneny
 uhol szög, szeg
 uhel, uhlik szén
 uhorka ugorka
 Uhorsko, Uhry Magyarország
 ucho fül
 ujst elszalad, menekül, elkerül
 ujček ujec nagybátya
 úkaz tünemény
 ukázat mutat, meg-
 ukradnúť ellop
 ukrotiť csillapít, megszelidít
 ukrut-nost kegyetlenség, -ný kegyetlen
 ukryť elrejt, -sa elrejtetik, buvik
 úkryty rejtett, el-
 ulica utca
 ũloha feladat, szerep
 uložít összetesz, feltesz, lefektet
 umret meghal

umyt, umývat *mos, meg-*; -sa *mosdik*
meg-
 unavený *fáradt, el-*
 Ungvár *Ungvár*
 upadnúť *esik, be-, süllyed*
 upierať *tagad*
 upliet *köt*
 úplhý *teljes, tökéletes*
 upokožiť *nyugtat, meg-*; -sa *kibékül*
 upotrebit, upotrebovať *használ, fel-*
 uprim-ný *bszinte, -nost bszinteség*
 úrad *tiszt, hivatal, -ník hivatalnok*
 určení, určité *határozott, meg-*
 úrodný *termékeny*
 úrok *kamat*
 usadiť *ültet, le-*; -sa *leül, telepedik,*
mégtelepedik, lé-
 usilovať sa *igyekezik, törekszik*
 usilovný *szorgalmas, iparkodó*
 usmievať sa *mosolyog*
 uspávať *altat, el-*
 uspokojit *nyugtat, meg-*; -sa *meg-*
nyugszik, megeleégszik
 ústa *száj*
 ustatý *fáradt, el-*
 ustavičné *szüntelen folytonosan*
 ústn-e *szóval; -y szóbeli*
 ůťahovať *lehúz, levon, -sa elvonul*
 ůtek *szaladás; ná- priviesť szalaszt,*
meg-
 ůterák *törölközó*
 ůtiahnúť sa *elvonul, visszahuzódik*
 ůtichnúť *elcsendesül, elhall*
 ůtíšiť *lecsillapít, lecsendesít*
 ůtorok (vtorok) *kedd*
 ůtrpet *szenved*
 ůverit *elhisz, meghisz*
 ůzavierať *határoz. el-*
 ůzky *keskeny, szűk*
 ůzkost *aggodalom*
 ůznať *elismer*
 ůž már
 ůžitočný *hasznós*
 ůžitok *haszon*
 ůžívať *használ, el vmivel; (lieky) bevesz.*

V.

Vábit *csábít*
 vádiť sa *veszekszik*
 vádly *hervadt, el-*
 vádnút *hervad*
 Váh *Vágh*
 válov *válu*
 váža *torony*

vážiť *mér, fontol, -si becsül*
 vážnosť *becs, tekintély*
 včas *korán, jókor*
 včela *méh*
 včera *tegnap*
 vďak *köszönet, hála*
 vec *dolog*
 večer *pm. prisl. este, estve, -a vacso-*
ra, -at vacsorál
 večne *örökké, örökre*
 več-ný *örök, -nost örök, örökkévaló-*
ság, öröklét
 veda *tudomány*
 vedecký *tudományos*
 vedet *tud*
 vedomost *ismeret, tudomás*
 vedro *vödör*
 vek *kor*
 velebit *dicsóit, magasztal*
 velikost, veľkost *nagyság*
 velitel *parancsnok*
 veľký *nagy, -Várad Nagyvárad*
 veľká *noc husvét*
 veľko *dušný, -myselny*
nagylelkű, -nohý nagylábú, -rohý
nagyszarvú
 veľmi *nágyon, igen*
 venec *koszorú*
 veno *jegy, jegyajándék*
 veritel *hitelezó*
 ver-ný *hű, hív -u, ver biz, -ony*
 vešat *akaszt*
 veselý *víg*
 veta *mondat*
 veverica *mókus*
 viac *több, -nasobný többféle*
 vianoce *karácson*
 viazat *köt*
 videt *lát*
 Viedeň *Bécs*
 viera *hit, vallás*
 viator *szél*
 viheň, vihňa *kovácsműhely*
 vichor *szélvész*
 vina *bűn, véték*
 vinica *szőló*
 víno *bor*
 viset *fűgg*
 vit (vence) *köt, fon, (niti) gombolyít*
 vítaz *vitéz, hős, -itel győzó, -stvo*
győzelem
 vlak *vonat, vonal*
 vlákno *fonal, szál*
 vlašajši *tavali, viani tavai*

vlas haj
 vlast haza, hon
 vlastný tulajdon
 vlastovička fecske
 vlk farkas
 vlna gyapju
 vloha tehetség
 vlúd-ne nyájasan, -ny nyájás, -nost
 nyájasság
 vnuk unoka
 vnútornost belső
 voda víz
 vodca vezér, vezető
 vodne nappal
 vojak katona
 vojna hála háboru, had
 vojsko had, sereg, katonaság
 vojvoda hadvezér
 vól ökör
 vóla akarát, szándék, -kedu
 volat hi
 volavka gém
 volba választás
 volit választ
 vón, ven ki, kint
 voňa szag, illat
 voňat szagol, szaglik
 vosk viasz
 vóz szekér, vozár szekeres
 vpísať beír
 vrabec veréb
 vrana varju
 vrátiť visszaad, -sa visszatér
 vraždit öldököl, gyilkol
 vrba fűz, fűzfá
 vrece zsák
 vrecko zseb, zacskó, zsacska
 vreštat nyúl, sivit
 vref forr
 vrch hegy, -natý hegyes, -nost fel-
 sőség, előjáróság, -ol, -olec tető,
 csúcs
 vrstovnik kortárs
 vrstva rét
 vrtať fúr
 vřtat kel, fel-, feláll
 všade mindenütt
 všeli-čo, -jaký, különféle, mindenféle
 všemožiči mindenható
 všobec-ný közönséges, általános, -ne
 közönségesen, általában
 všetko mind, minden
 všeučilište egyetem
 vševedúci mindentudó

vták, pták madár
 vtedy akkor
 vtrhnúť betör, berohan
 vybelet megfehéredik
 vybojovať kivi
 vybrat kiszed, választ, kiválaszt
 vyčistiť kitisztít
 vydanie kiadás
 výdavok költség
 vydržať kitart, eltart
 vydržiavať fentart
 vyhľadat felkeres
 výhľad kilátás
 vyhlbený homorú
 vyhnanstvo számkivetés
 vyhnaný kitűzött, száműzött
 vyhnať kikérget, kiűz
 vyhnut kerül, el-
 vñhoda előny
 vyhorieť megég, kiég
 vyhotovit elkészít
 vyhrávať nyer
 vyhrázať sa fenyeget
 vyhynút kivész, elvész
 vyhádzať hág, jár, kijár
 vychádzka, výlet kirándulás
 vychova-nie nevelés, -t kinevel
 vychovávači ústav nevelő-intézet
 vychovavateľ nevelő
 vychudlý sovány
 vyjednať lealkuszik
 vyjst kimegy
 vykonať végrehajt, tesz, megtesz
 vykrúca-nie pedrés, -t peder
 vyliat kitölt, kiönt
 vylievat sa szakad, ömlik
 vylihovat hever
 vymiest kiséper
 vynajst kitalál, feltalál
 vynakladať költ, rákölt
 vynálezok találmány
 vynikat timik, feltimik
 vyniest kihoz, kivisz
 vyparitiť kiforrás
 vyparovat sa kigőzölög
 vypiť kiiszik
 vypočinút sa kinyugszik
 vyplakat kiöblít
 vyplatit kifizet
 vyplazit kinyújt
 vyplienit kiirt
 výpoved mondat, állítás
 vypovedat felmond
 vypratať takarít, ki-, -sa takarodik, ki-

vypuklý *domború*
 vypuknúť *kiüt, támad*
 vyrást *felső, kinő*
 výročný trh *vásár, országos-*
 výsledok *eredmény, következmény*
 vyslyšať *kihallgat*
 vysoký *magas*
 vyspať sa *kialudni magát*
 vyspievať *élenekél*
 vystáť *kiáll, eltűr*
 vystaviť *épít, fel-*
 výstrájať *felszerel, készít, -sa készül*
 výstrel *lövés*
 vystrel-ený *kilőtt, -it kiló*
 výstupok *kihágás*
 vyšívať *hímez, -perlami gyöngyöz*
 výška *magas, magasság*
 výtečný *kitünő*
 vyvierat *fórr, kifórr*
 vyviest *kivezet, végrehajt*
 vyvolit *meg-választ, ki-*
 vyvref *kifórr*
 vyznávat *vall, meg-, ki-*
 vyzradit *elárul*
 výživa *élelem*
 vzácny *becses*
 vzájemný *kölcsönös*
 vzdelá-nie *mivelődés, -nost műveltség*
 -ný *mivelt*
 vzdelávať *mivel, -sa művelődik*
 vždy *mindig*
 vztek, -lost *düh, dühösség, -lit sa*
 dühöng, -lý *dühös*

Z.

Zábava *mulatság*
 zabávať, zabavovat, zabávať sa *mulat*
 zábavny *mulatságos, mulattató*
 zabehnúť *odszalad*
 zabudnúť *elfelejt*
 začat *kezd, el-*
 začiatok *kezdet*
 zadok *hát, hátulsó rész*
 zadni *hátulsó*
 zadost *elég, -učiniť elegettesz*
 zádumčivý *komor*
 zadusit *megfojt, (sviečku) olt, el-*
 zahasiť *elolt*
 zahasnúť *elalszik*
 zahodit *elvet, eldob*
 zahrad-a *kert, -ník kertész, -ný kerti*
 zachádzať *leszáll, lenyugszik, (s ne-*
 kým) *bánik (ukivel)*

zachovat *megtart, megóv, megment*
 zachvátiť *elfoglal, -noc eléjjeledik*
 zajac *nyúl*
 zajtra *holnap, zajtrajšek holnapi nap*
 zákaz *tilalom*
 zakázat *tilt, el-*
 zakladat *alapít, -sa alapszik*
 zákon *törvény*
 zákrstie *sekrestye*
 zakúsiť *tapasztal, lát, érez*
 zálezitost *ügy*
 zamenit *felvált*
 záмок *vár, (zámka) lakat*
 zamrznúť *elfagy, befagy*
 zanechať *elhagy*
 zao-patrit *szerez, meg-*
 zapádat *lenyugszik, hanyatlík*
 zapálit *meggyújt*
 zapamätat *si jegyez, meg-*
 zápas *küzdés, verseny, -it küzd, vétel-*
 kedik
 zápisnica *jegyzőkönyv*
 zaplatit *megfizet, kiűzet*
 zapovrhnuť *megvet, lenéz*
 zapravit *becsinál*
 zaprave-ný, -né *becsinált*
 zapriahať *befog*
 zapričiniť, zapričinovat *okoz*
 zarobit *nyer, keres (munkával)*
 zárobok *nyeremény, haszon, kereset*
 záslna *fűgöngy*
 zásluha *érdem*
 zaslúžit *érdemel, meg-*
 zaspät *elalszik*
 zastarodávna *régente*
 zástava *zászlo*
 zastávať *védelmez, pártfogol, képvisel*
 zastrelit *lő, agyonlő, meglő*
 zaujat *elfoglal, -sa pártol*
 zavarený *befőtt, befőzött*
 závist *irigység*
 závist-ník, -ný *irigy*
 zavolat *hi, el-, meg-*
 zavret *bezár, betesz, -(oči); behíny*
 zbožie *gabona*
 zdážiť *valjon*
 zdať sa *látszik*
 zdedit *örököl*
 zdoehlna *dög*
 zdravie *egészség*
 zdrávý *egészséges*
 zdvojit, zdvojnásobnit, kettőz, meg-
 zdvorily *udvarias*
 zelený *zöld*

zelina fű
 zem föld
 zhasnúť elalszik
 zhorieť el-, meg-
 zhotoviti, zhotovovat készít, el-
 zhrěšiti vét
 zima tél, hideg
 zisk haszon, nyereség
 zjaviti kimutatkoztat, -sa, zjavovat
 sa feltűnik, megjelentik
 zjest megeszik
 zkusenost tapasztalás
 zkusiti tapasztal, próbál
 zkúšati vizsgál, próbál
 zlatnik aranyműves
 zlato arany, zlatý prm. arany, (peniaz)
 forint
 zlá zelina gaz
 zlenivet elrestül
 zlodej gonosztevő, tolvaj
 zlomit eltör, -sa eltörök
 zlý rossz, gonosz
 zmeniti megváltoztat
 zmiznúť eltűnik, elenyészik
 zmoknúť megázik
 zmúdreť okul, meg-, okosodik
 znak jegy, jel
 známka jel, jelleg
 známy ismeri, pm ismerős
 znať ismer, tud
 zobuditi felebreszt, felkelt
 zohriati sa megmelegszik
 zomrieti meghal, -ely holt
 zosilnenie erősítés, meg-
 zoslabiti elgyengít
 zostati marad, meg-
 zotaviti sa felüdül
 zofati levág
 zotmievat sa sötétedik
 zovnajšok külső, külalal
 zoznati vall
 zпамати könyvnelkül
 zpäť, zpiatky hátra, vissza, -dat visszaad
 zpozorovat észrevesz
 zpráva hír, értesítés, tudosítás
 zrastati nő, fel-
 zrely érett
 zriedka ritkán, gyéren, -vý ritka, gyér

zrkadlo tükör
 zrnó mag, szem
 zrnšiti eltörök, megszeg
 zrahovat elvon, -sa költözik, elvonul
 ztrata veszteség
 ztratiť elveszt, -sa elvesz
 ztrávit (čas) tölt, el-
 ztrovit elkölt, megemészt
 zručňujuci termékennyítő
 zveda vizsgálkodás, czivódás
 zvädnúť elhervad
 zvädzati csábít, el-
 zvat hí
 zvětšiti jobbára
 zver vad, -inec vadaskert
 zviziti legyőz, diadalmaskodik
 zvláštne különösen, kiváltképen
 zvláštni különös
 zvláštnostkár különöz
 zvon harang
 zvyknúť szokik, meg-

Z.

Žaba béka
 žalár börtön, tömlöz
 žaloba vád, panasz
 žaludok gyomor
 žat arat
 žatva aratás
 zebrať, (žobrák) koldus
 železnica vasút
 železničný vasut, vasuti
 železný, želező vas
 železovitý vasas
 žemľa zsemlye
 žena nő, asszony
 žiadať ohajt, követel, kíván
 žiak deák, tanuló
 žihlava csalán, csanál
 žila ér
 žit el, (o nečom vmin el)
 žito buza, búza
 živočich állat
 život élet
 žižeti szomj, szomjuság
 žltý sárga
 žriebä vehem, (vem) székő
 žriedlo forrás, kulförás

Opis o značnejsich chybn tlače.

Str. riad.	Čítanie	Miesto	Str. riad.	Čítanie	Miesto
33	(dond)	(dond)	252	27 gamma	gama
15	ma	ma	253	13 d ³	d ³
13	id, et	id, et	—	41 jako	jakd
20	v poslednej somi	v prvej somi	262	3 álmot	álmot
3	konár	konár	—	17 egés	egés
38	Blahorodému	Blahorodému	281	2 95. 1.	91. 1.
24	vzdy	vzdy	291	10 lakosainak	lakosainak
8	dzej	dzej	—	31 piáfimi	ósmimi
1	szól	szól	292	33 Pát	Sesť
22	ból	ból	—	21 tanítványai	tanítványei
42	vytečava	vytečavajú	296	mat	mat
30	rozkrávoa	rozkrávoa	297	32 láttal	láttad
39	očno	očno	—	33 maradunk	maradunkben
39	hokros	hokros	305	abben	ben
2	závont	závont	310	12 iszonyú	isszonyú
7	Poneváré	Peneváré	311	posl. Otec	Otec
1	várakozó	várakozó	313	15 hogy	hegy
12	várakozó	várakozó	313	9 slovesaj	slovesaj
11	várakozó	várakozó	321	24 slovesaj	slovesaj
11	várakozó	várakozó	323	9 megrikasú	megrikasú
11	várakozó	várakozó	323	26 többel	többe
11	várakozó	várakozó	325	1 vagyunk	avagyunk
11	várakozó	várakozó	328	14 léssz	léssz
11	várakozó	várakozó	329	5 háborgatna	háborgana
11	várakozó	várakozó	331	30 bizonyosan	btzonyosan
11	várakozó	várakozó	332	15 chodili	hodfli
11	várakozó	várakozó	334	20 vele	velle
11	várakozó	várakozó	—	31 tak	tek
11	várakozó	várakozó	—	33 ten	tan
11	várakozó	várakozó	335	20 szalonnat	szalonnat
11	várakozó	várakozó	—	34 Sopronból	Sopronból
11	várakozó	várakozó	336	posl. gyümölcsöt	gyümölcsöt
11	várakozó	várakozó	337	9 mint a mit	mitt a mit
11	várakozó	várakozó	338	18 Mit	Mitt
11	várakozó	várakozó	—	37 mulva	mulva
11	várakozó	várakozó	340	28 dühökben	dühökben
11	várakozó	várakozó	—	34 vagy	vagy
11	várakozó	várakozó	—	38 fölégetett	fölegette
11	várakozó	várakozó	341	35 kütüres	küttüres
11	várakozó	várakozó	—	36 körülmények	körülmények
11	várakozó	várakozó	—	39 valamely	valameily
11	várakozó	várakozó	—	38 ómit	ómit
11	várakozó	várakozó	351	27 figgel, -mez	figyel, mez

P17471